

NOVA
ACTA
ERUDITORUM,

ANNO
MDCCLI

publicata.

*Cum S. Cesaree Majestatis & Regis Pol. atque Electoris
Saxoniae Privilegiis.*

L I P S I Æ,

Prostant apud JO. FRID. GLEDITSCHII &
LANCKISII hæredes.

Venduntur etiam Romæ apud PAGLIARINOS, Venetiis apud JO. BAPT.
ALBRIZZIIUM & SEBAST. COLETUM, Parisiis apud BRIASSO-
NUM, Ultrajecti apud JO. BROEDELETUM; Lugduni Batavorum apud
SAM. LUCHTMANSIUM, & Amstelodami in PETRI
MORTIERII officina,

LITERIS FRID. GOTTH. JACOBÆERI.

Lectori Salutem!

ergunt adhuc, & si Deus voluerit, porro pergunt, non male de literis mereri, Musæ nostræ, ille senili nunc quidem, quam juvenili, propiores etati, ac nihil adhuc, quæ molesta esse solent senectuti, incommodorum sentientes, nec morose quidquam, aut difficiles, sed satis in his annis virium & firmitatis, satis ad conandum alacritatis, satis ad agendum vigoris atque studii, habentes. Magnum hoc nobis a bonorum omnium auctore summo beneficium est datum, ut, quo propius in hoc cursu nostro ad supremum illum rerum, quæ sæcunquæ sunt, humanarum terminum accedimus, hoc abesse ab eo longius valeamus, & ut conquerendi de fortune, non ita semper, ut optari solet, bonis & salutaribus consiliis faventis, iniquitate causa nobis nulla, ita letandi de rerum nostrarum statu prosperrimo argumenta bene multa, suppetant. Nam, quod turbari aliquando nostra etia ab illo genere hominum vidimus, cui a natura hoc datum est, ut nihil conari, nisi per invidiam, malitiam, & obreclationem, possit; quod contemptum sepe tulimus ab his, quos sua ipsos ratio vivendi mortalium committissimos omnium fatit; quod ii inprimis, qui suarum præmium haurum a vobis frustra expectaverant, odio nunc etiam nos capitali prosequi. & malefactis addere atroces minas, haud desistunt; sunt hæc quasi tenues nubecule, quæ letam & serenam comitari tempestatem solent, nec clarissimam solis lucem obscurant, sed, ut brevi exorte, ita mox a levi quadam aura dissipantur. Ista, si qua sunt, incommoda abesse a rebus etiam florentissimis nullo modo posse, bene scimus, nec parum nobis solatii exempla aliorum irabent, qui, quo magis a pessimo quoque vexati, hoc digniores se ad bonorum omnium amore judicant. Ita igitur natura comparati, ut, quicquid nobis accidat ad nostrum aliquem, si fieri possit, fructum referamus, illis malevolentiam inhonestis artibus prudenter utimur ad id, ut in his, tanquam in coete quadam, nostram & industriam, & virtutem, acuiamus. Ceterum contenti sumus, quam a derum fata, sorte nostra, & ex sententia nobis succedere, quicquid conamur literarum causa, gaudentes profitemur. Vidimus in ea regione, quæ inter cultissimas Europæ jure summo numeratur, quæ inde a vetustissima memoria liberale Musis ac jucundum præbuit hospitium, nunc autem eam gloriam hoc certius tuetur, quo & sapientiores, & amantiores literarum, ipsa Principes ostendit. Nam, qui tempore hoc ipso placidissimo imperio Saxoniam, abundantissimam opibus nature & fortune terram, regit, potentissimus AUGUSTUS, in arce sua, tanquam Apollo alter in

Par-

Parnasso, sedet, et, in scientiarum artiumque flore magnam publicæ salutis par-
 tem verti, sapienter videat, suosque ante oculos posita in domo regia præclare
 collocari in literis studii illustrissima exempla habens, non amat tantum &
 fovet viros doctos, sed hos ita etiam honoribus muneribusque auget, ut, qui
 famam aliquam doctrine haud vulgaris habet, vel sic, satis se felicem possit
 ac fortunatum judicare. Cujus maximi Principum, isti nos incomparabilis
 clementia, ac vere regia munificencia, & a multis inde annis sustentasset,
 & nunc etiam admirabilem in modum sustentaret, fortasse dudum in nobis
 extinctus ille vitia conandi ardor, ille recti honestique sensus, illud cum
 valetudinis & fortunarum jactura literas juvenandi studium, fuisset. Favent
 præterea nostris conatibus, &, ne huic, satis graviter nos prement, suc-
 cumbamus aliquando oneri, cavere nos jubent, suaque, ut ex omni parte
 bene nobis sit, auctoritate efficiunt, summi aulae ac reipublicæ proceres, qui-
 tus cum nemo bonus salutem suam frustra soleat concedere, hoc firmissimum in
 his præsidium fortunæ suæ habent artis Apollinæ alumni, quo certius con-
 stat, in his nullum esse, quem non ita ornent literæ, sicut ipse vicissim lite-
 ris esse decori ac ornamento solet. Tales nempe operum suorum judices,
 tales industriæ aestimatores, tales laudatores, habere, res est non voluptatis
 tantum, sed honoris etiam gloriæque, plena. Sed æquos se nobis etiam præ-
 bent ceteri nostrorum civium, sive nostra hæc legentes cupide, & communi
 quodam plausu prosequentes, sive urbi nostræ patriæ partem per literatos
 hos Annales famam ex animo gratulantes. Sunt enim eorum non pauci,
 qui, cum præclara multa & insignia Lipsiæ nostræ decora, cum Academiæ
 illustrem, cum florentissimum Senatuum, cum nobilissimorum æque ac do-
 ctissimorum hominum frequentiam, numerarunt, tandem, quod Lipsia apud
 exteros nomen non omnino nullum habeat, id vel maxime studiorum hæc
 Actis deberi, grati agnoscunt. Non majorem hoc ipso fructum expectare
 nostra annorum septuaginta stipendia possunt; quandoquidem, qui, trans-
 actis vitæ & laborum curriculo, ornatiorem sua opera ac nobiliorem pa-
 triam relinquit, is demum recte collocasse tempus suum, is demum meri-
 tissimas a posteritate laudes ferre atque gratias, videtur. Tunc igitur,
 futurum, Lector, putes, ut tedium nos aliquando laboris tam per se ho-
 vesti, tam jucundi, tam nobis patriæque gloriosi, subeat? Id si fieri posse
 credis, injuriam nostro huic animo facis, quem ita natura sumpsit, ut, quic-
 quid demum eveniat, nunquam deponere amorem literarum possit. Ni-
 mirum illud certo nobis firmiterque est propositum, ut, in qua nos fatum
 nostrum collocavit, stationem nunquam deseramus, sed, quoad nobis ali-
 quid vigoris superest, eam fortiter tuentes, tibi, bone Lector, studiisque tuis,
 omne vitæ nostræ tempus, omnes corporis animique vires, omnes
 curas & labores nostros, consecremus.

N. 1.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Januarii Anno MDCCLI.

ESPANNA SAGRADA, &c.

id est,

HISPANIA SACRA, THEATRUM GEOGRAPHICO-HISTORICUM Ecclesiæ Hispanicæ; origo, divisiones, & termini, omnium ejus provinciarum; antiquitas, translationes, status antiquus & presens, sedium Episcopaliū in omnibus terris Hispanicis & Lusitanicis: uno, cum variis Dissertationibus criticis, quibus Historia Hispaniæ sacra illustratur. Autore HENRICO FLORESIO, Ordinis S. Augustini Monacho, Regii Collegii Complutensis Exrectore, Doctore Theologo, & Cathedrarum theologicarum Academiæ, auctoritate supremi Senatus Castellensis, Candidato.

Volumen I - IV.

Madridi, Vol. I, 1744, 4. Alph. 1 plag. 14, Figg. 20. 2, Vol. II, 1747, Alph. 1 plag. 16, Vol. III, 1748, Alph. 2 plag. 19, Vol. IV, 1749, Alph. 3 plag. 7, cum Mappa geogr. 1.

Ex quo Critices sanioris studium in Hispania cepit resuscitare, bonorum etiam librorum messem nobis hoc regnum dedit lætorem. Nec habebit amplius, cur queratur, quod in approbatione, Volumini quarto hujus

A

jus Operis præmissa, fecit, *Nicolaus Gallus*, Censor Regius, de *Hispanorum scriptis minus bene plerumque sentire cultissimas nationes, & Diarium inprimis hoc Lipsiense*, si, quales adhuc producerunt factus Hispanorum non patet, producere & in posterum pergant. Opus ingens & arduum aggressum esse Autorem, nemo negabit, cui notam est, præter *Gonsalesum Davilam*, & *Franciscum Padillanum*, Autores parvi momenti, adhuc neminem fere fuisse, nisi Autores nullius fidei, *Dextrum*, *Martum Maximum*, *Aubertum Hispalensem*, qui tale quid ausus fuerit, nec nostris temporibus quemquam se ad tale opus accinxisse, si, quod triumviri illi, *Caspar Ibarnesius de Segovia & Mendoza*, *Marchio Montejarius*, *Agutierrez*, *R. E. Purpuratus*, & *Nicolaus Antonius*, scripserunt, excipias, qui tamen omnes partem solam operis, non totum, sunt aggressi. Historiam igitur Hispaniæ sacram nondum exstare, conquesti sunt Hispani, conquesti sunt exteri, conquestus est nuper publice *Ildefonsus Clemens Arosteguianus* in *Exhortatione de Historia Ecclesiæ Hispaniæ excolenda, ad Hispanos habita in palatio C. M. Reg. Hisp. Romæ XII Cal. Septemb. A. 1747, pag. 3.* Servata fuit hæc gloria nostro *Floresio*. Ediderat hic jam antea *Cursum*, quem vocant, *Theologiæ, quinque Voluminibus* absolutum, tum & *Clavem* historiam lingua vernacula. Præsentis Operis *quatuor* huc usque ad nos *Volumina* pervenerunt, de quibus ipse Autor, post elogia Censorum, quædam monet, ut iustum Lectores de ipsius Opere ferre possint iudicium. Historiam nempe totius Hispaniæ sacram illustrare, singulas partes hujus Ecclesiæ, secundum limites, ab omni P. C. N. tempore ipsis assignatos, enumerare, & plenam earum historiam texere, sibi habet constitutum. Sed ante, quam hanc ingreditur viam, generalem præmittit & *Geographiæ, & Chronologiæ*, notionem, tum & de primis doctrinæ Christianæ in Hispania initiis exponit. *Primum* igitur *Volumen*, in *priori* ejus *Parte*, generatorem exhibet *Geographiæ* institutionem, in qua quidem haud quæras accuratorem hujus scientiæ expositionem, aut aliquid, quod non tironibus in scholis nostris vel jam notum sit,

fit, vel tradi soleat: quæ tamen sua se perspicuitate poterit commendare. Prolixè suam dum Autor excusat prolixitatem, argumento id esse Lectoribus nostris poterit, quod Hispanorum in gratiam scripserit. Hinc valla illa excursio in notissima Geographiæ elementa. Et quis illam mirabitur, qui legerit, quod allegat Noster, quæsiuisse nonnullos ex ipso, qui nova publica legebant, num Germania esset urbs; num Vienna Austriæ mari mediterraneo sit continua; & quæ sunt alia. De Orthographia sua Hispanica quædam monet Autor, cujus regulæ si ab omnibus ipsius civibus observarentur, & minori negotio disci posset hæc lingua, nec legentes amplius, ut adhuc, in errores duceret, quibus se, præcipue in propriis nominibus, extricare vix queunt, dum aut lectionem, aut significatum, offendunt ancipitem, non raro utrumque. Tum de præcipuis in cætu Christiano dignitatibus, & nominibus, quibus indicantur illæ, satis copiose, pro instituti ratione, agitur. Vox Episcopi est antiquissima; recentior Archiepiscopi, & Alexandriæ Antistiti primum tributa. Episcopus primariæ sedis, qui vocabatur, postea Metropolitanus est appellatus. Prima vice hoc nomen occurrit in actis Synodi Nicænæ; in Hispania in publicis subscriptionibus non ante Synodum III Toletanam reperitur; anno tamen jam 385 *Sirictus* Papa Hispanos quosdam Episcopos hoc nomine appellavit. Inde a Seculo IV Exarchorum nomen invaluit, quos superiores Metropolitanis, Patriarchis inferiores, Autor fuisse dicit. Recte, si hoc de *Ἐξάρχως διοικήσεως* intelligit: non enim de *Ἐξάρχως τῆς ἐπαρχίας* hoc valebit. Primi ordinis Exarchi fuerunt Heracleensis, Ephesinus, & Cæsareensis. Antiochenum addere debuisset Noster. Primatis vox est recentior. Veri primates, id est, superiores Metropolitanis, in Hispania fuere, secundum Nostrum, *Zeno Hispalensis* A. C. 467; *Salustius*, item *Hispalensis*, A. C. 514; *Joannes Tarracensis* A. C. 517. Hos a Pontifice Romano constitutos esse oportuit, unde & Vicarii R. S. appellati, quod vices Sedis Apostolicæ gesserunt; quæ omnia contra *Agutrium* probare Noster sustinet. Patriarcha summum tenet

Pag. 125.

126.

131.

135.

137.

138.

139.

142.

- gradum, dum & Exarchos, & Metropolitanos, & Primate, sibi
 habet subordinatos. In Synodo Chalcedonensi A. C. 451
 prima vice hoc nomen occurrit. Antiquissimis temporibus
 primam dignitate & ordinis Patriarchatum fuisse Antioche-
 num a Petro institutum, cura suis asserit Noster; quæ tamen
 opinio, tanquam nullo nixa fundamento, a nostris dudum est
 rejecta. Quæ alia de Patriarchæ & Papæ appellationibus docte
 disputat, maximam partem laudari merentur. Tum de Pa-
 triarcharum jurisdictione geographica satis copiose agitur, &
 eisdem de Alexandrino, Hierosolymitano, Antiocheno, Con-
 stantinopolitano, Patriarchis spectatim. *Capite VI* de Ro-
 mano, & de tribus illis capitulis, *Justiniano* exhibitis, disleri-
 tur, & Hispani, qui ea noluerint accipere, defenduntur. *Ca-
 pite VII* de Ecclesiæ, quæ in Africa floruit, statu geographico
 exponitur; de Galliarum statu ecclesiastico *Capite VIII*; de In-
 sularibus Britannicis *Capite IX*; de Germania *Capite X*; quod ta-
 men ultimum *Caput XI* de Patriarchatu Romano in Hispania. Hunc
 omni conatu sustinere Autor, & ostendere, allaborat, non tantum
 capituli ecclesiæ, quam potius Patriarchæ hujus provincie, par-
 tes Papam sustinuisse, quando jurisdictionem in ea exercuerit.
 Antequam ad propositum sibi finem Autor progreditur, de
 divisione Hispaniæ politica *Cap. XII* disserit. Antiquitus in ci-
 teriorem, & ulteriorem, divisa fuerat. *Augustus* ulteriorem por-
 ro divisit in Bæticam, & Lusitaniam; citeriorem Tarraconen-
 sis nomine venire voluit, Vettoniam a Lusitania distinctam
 provinciam non fuisse, multis verbis evincere Autor anxitur.
 Tum in XIV conventus juridicos totam Hispaniam divisam
 fuisse, *Capite XIII* docetur. Quod ad magistratus attinet, Ro-
 mani primum Prætores, tum Consules, in utramque Hispa-
 niam mittebant. *Augustus* legatos præesse jussit Tarraconensi,
 & Lusitanæ; Bæticam senatui reliquit. Imperante *Tiberio*, Pro-
 consules Bæticæ præfuerunt. Legatus alter, cui Lusitania pare-
 bat, Augustæ Emeritæ sedem figens, ordinis prætorii erat; al-
 ter consulari dignitate pollebat. Duo hi legati subordinatos sibi
 habuere Quæstores, Præsides, Procuratores. Tarraconensis de-
 inde,

MENSIS JANUARI A. MDCCCLII 5

inde, docente id *Capite XIV*, ob largissimum ambitum, in tres partes divisa fuit. Hinc in universum sex provincie: Bætica; Lusitania; Tarracoenensis, Carthaginiensis, Gallæcia, Tingitana; seu Transfretata. Sed hanc divisionem primò P. C. N. Seculo posteriorem esse; Ahtor sat firmis rationibus ostendit. Bætica & Lusitania fuerunt consulares, reliquæ provincie præsidiales; posthæc & Gallæcia consularis facta: quæ appellatio Bæticæ etiam insulis concessa fuit, ut *Cap. XV* pluribus exponitur. Sed in ecclesiasticis nec Tingitana, nec insulæ Bæticæ, ad Hispaniam pertinent. Sequitur *Capite XVI* Catalogus Prætorum in Hispania inde ab anno ante C. N. 39, usque ad annum P. C. N. 316, multa diligentia confectus, nec ubi tam plenus reperiendus, variis etiam notis historicis ornatus. Appendicis loco vetus Notitia Imperii Orientis & Occidentis Hispaniæ versa datur.

Pag. 217.

227.

225.

226.

218.

247.

Volumen secundum totum in Chronologia versatur. Æra sic dicta Hispanica primùm investigatur, & contra Marchionem *Mondejarium*, erudite ostenditur, anno ante C. N. 38, non 39, initium hujus æræ fuisse. Antè Seculum XII nemo in Hispania annos in historis, aut anhalibus, a Særvatore numeravit; nec veritati consentaneum est, quod asserunt Marchio, & *Majansius*, tantum a conceptione J. C. & non ab ejus nativitate, computari summi instituisse Ecclesiam primis VI Sæculis, cum & ante *Bedam*, & ante *Dionysium Exiguum*, doctores ecclesiæ hoc ultimum fecerint. Quæ pro sua sententia *Mondejarium* & *Majansium* attulerunt loca, contrariam potius probant: quod Noster pluribus demonstrat, ostendens simul contra Duumviros illos, rationem, ab incarnatione Domini annos computandi, in Hispania tanquam peregrinam aliquid, & Francis propriam, habitam fuisse; cum æra *Dionysiana* anno demum 532 introducta fuerit, ante illam necessario alteram a nativitate locam habuisse; anno demum 1180 æram *Dionysianam* in Synodo Tarracoenensi fuisse introductam; extra Tarracoensem usum æræ Hispanicæ usque ad annum 1383 prævaluisse; æram Hispanicam semper Calendis Januariis incepisse, nunquam die 25 Martii; postea Hispanos etiam annos incarnationis a Calendis Januariis numerasse, & in

6.

10.

11.

12.

13.

14.

- Pa3. 16. chronologicis rebus voces incarnationis, & nativitatis, promissive usurpasse; ipsas inscriptiones, ad illustri *Majanso*, tanquam testes suæ sententiæ, allatas, probare contrarium, & errasse *Majansum*, qui easdem correxit, ut suæ sententiæ faverent; idem dicendum esse de annalibus Visigothorum, de annalibus *Idatii*, *Isidori Paceris*, & aliis pluribus, ex quibus *Mondejarus*, & *Majansus*, suam sententiam probare voluerunt. Examen locorum, a Duumviris illis allatorum, instituit *Noster*, & Chronologicæ rerum Hispanicarum, civilium etiam magnam lucem addit. Suos nonnunquam Autores emendat; sed raro, cum contra *Mondejarium*, & *Majansum*, sapissime id fecerint, suis præconceptis opinionibus eo adducti. Fuscus probat contra *Mondejarium*, anno 714, non 711, perditam per Mauros Hispaniam fuisse: ubi simul in annos regnantis *Heracti* sollicite inquirat, & quando *Musa* in Hispaniam venerit, demonstrat. 77. A. 876, ipsis Nonis Maji, die Lunæ, dedicatum fuisse templum S. *Jacobi*, multis verbis probat. Mortuum esse *Ferdinandum* I A. C. 1065, die 27 Decembris, die Martis, contra *Majansum* ostendit ex Chronico Monachi Silensis, & aliis. 93. Probat contra illos Duumviros, *Alphonsum Sapientem* regnare incepisse A. C. 1252, Calendis Junii, ubi simul de tabulis *Alphonsi* differit, & monstrat, Synodum Toletanam XIV habitam fuisse A. C. 684, 12 Cal. Decembr. Libros nunc MStos, acta publica, & Historicos, citat Autor, ut suam sententiam corroboraret, ostendens simul, indictionum annos in Hispania, medio ævo, ut Romæ, a Calendis Januariis incepisse, non a die 24. 106. Sept. ut in Græcia. De vocis æræ derivatione quædam assertit, & luculenter ostendit, æram Hispanicam anno C. N. 38, imperantis *Augusti* quarto, incepisse, hanc quidem ob causam, quod tributum, Hispanis impositum, dicto anno solvi cœperit. Hac data occasione, initium Chronici Burgenfis illustrat, & 122. contra *Majansum*, evincere studet, æræ computum non Seculo demum V, sed jam antea, in Hispania fuisse usitatum, nec a Gothis, infensissimis Romanorum hostibus, introdu- 132. ctum. In universa etiam Hispania acceptum fuisse & usurpatum,

patum, variis rationibus, contra eundem, asseritur. *Partis* Pag. 138.
secunda Capite I Chronologiam Regum Suevicorum in Hispania Noster texit, contra *Baronium* asserens, *Carriaticum* a *Theodomiro* distinctum, & *Mirum* hujus filium fuisse. Simul quædam de fine imperii *Justini* junioris, & de æra indictionum, assert. Mortem *Hermenegildi* Martyris in A. C. 150.
 585 ponit, & tabulam chronologicam adjungit, a *Carriatico* 159.
 ad *Leovigildum*, Gothum, perductam. Chronicon Regum Visigothorum, *Vulfe* vulgo tributum, non *Vulfam*, nec *Julianum Lucam*, sed Anonymum, & forsitan Canonicum quendam 163.
Toletanum, Autorem habere, saltem quod ad principium attingit, contendit; nec enim in Hispania, quod quidam volunt, solos Episcopos scribendis libris operam dedisse; *Vulfam* Episcopum nullibi reperiri, & errore forsitan amanuensis pro *Vif-* scriptum fuisse hoc nomen, ut cum sequenti voce, *Gothorum*, connecteretur. Chronicon illud Visigothorum nunc 172.
 integrum exhibetur, variis lectionibus, & notis Auctoris, illustratum. Præcipue annos Regum *Tulge*, *Chindasvinti*, *Recesvinti*, *Egica*, *Witica*, *Roderici*, fusc illustrat. Tum chronologiam Synodorum, in Hispania habitatum, ex *J. B. Perezio*, cum notis & *Loysa*, & suis, exhibet, inde a Synodo Eliberitana A. C. 324, usque ad *Toletanam XVIII A. C. 702*. Subjungitur 176.
 ejusdem *Perezii* Chronologia Regum Gothorum, cum notis 189.
 Nostri. Chronicon *Emanuelis Cerratenfis*, ineditum huc usque, cum animadversionibus Nostri, sequentes paginas occupat, quod excipit Chronicon, Principis *Jo. Emanuelis* notis illustratum. Triplex Appendix finem *Voluminis* constituit: 204.
 de usu cyclorum, de Hegira Arabum, de Calendariis veterum Christianorum, & Romanorum. Ubique regulas exhibet Noster, qua ratione cycli varii Indictionum, Olympiadum, Hegyræ, &c. cum æra Christiana comparari queant: quem in usum etiam tabulæ, ab Autore elaboratæ, subjunguntur. In *Martiana* tabulas chronologicas animadvertit Autor; sed *Andreas Marius Barriol* in approbatione, *Volumini* hujus Operis *tertio* præmissa, asseverat, exemplum *MStum* harum tabularum, ipsius *Martiane* manu exaratum, existere, quod erroribus,
 a *Flo-*

a Flaresio indicatis, liberam sit; hinc putandum esse, am-
nensem errores illos commisisse.

2. *Volumen tertium* de primis doctrinæ Christianæ in Hispa-
nia initiis exponit, & ab Apostolis ecclesiam ibi fundatam
esse, asserit. *Petrum* tamen in Hispaniam venisse, nulla rati-
one probari posse, ingenue Autor fatetur, *Paulum* autem in
7. hoc regnum penetrasse, satis luculenter probari credit ex
Clementis Epistola ad Corinthios, *S. Hippolyto*, *Epiphano*,
Theo. Arcto, *Hieronymo*, *Gregorio M.*, *Isidoro*, & aliis recentio-
ribus, imprimis ex Menologio, Græco, ubi *Xantippa* & *Polyxena*
a *Paulo* in Hispania ad veram fidem perductæ dicuntur: cum
10. tamen *Claudio* imperante id factum esse dicatur, *Nerovem*, di-
ctum etiam *Claudium*, intelligendum esse, ex temporum ra-
11. tione ostendit Autor. In qua parte Hispaniæ *Paulus* fuerit,
14. ignoratur; in Hætica illum fuisse, Noster putat. *Gelsii* I, ut
15. & *Innocentii* I, & *Thoma Aquinatis*, auctoritatem, quæ dubium
hac de re movet, hic nullius fere momenti esse, dicit: qua si-
22. mul occasione in *Du Pinium* animadvertit. Tum de vesti-
giis prædicationis *Pauli* in Hispania sermonem instituit, do-
23. cens, ecclesias Tortosanam, & Tarraconensem, celebrare,
pullo contradicente, festum *S. Rufi*, primi harum ecclesia-
rum Episcopi, quem *Paulus* ibidem reliquerit; ecclesiam Tar-
24. raconensem hujus adventus in sacris suis orationibus memi-
nisse; non procul urbe Viana inscriptionem Latinam reper-
tam: *Saulus* (i. e. *Paulus*) *præco crucis fuit nobis primordia*
27. *lucis*, quam tamen Seculo VIII posteriorem esse, Autor fate-
tur, qui addit, ecclesiam plantasse *Paulum* in Hispania, testi-
32. moniis quidem evinci non posse, at, quod ibi prædicaverit,
veri simillimum esse. Navigasse *Paulum* in Hispaniam, &
non per Galliam eo venisse, nec Hispanicam ecclesiam ullo
modo subjectam fuisse Gallicæ, Noster, ut evincat, omnem la-
pidem movet, & simul monet, epistolam *Stephani VI* apud
42. *Agutrem* Conc. Tom. III pag. 161 supposititiam esse. *S. Jaco-
bum* majorem in Hispaniam venisse, constans ecclesie Hispani-
cæ fuit traditio, donec, in Synodo Lateranensi IV, Archie-
piscopus Toletanus, *Rodericus*, oggessit, se legisse in brevia-

rio antiquo Toletano, S. *Jacobum* abitum quidem in Hispaniam parasse, sed mortuum esse, antequam eo perveniret; *Baronius*, arripuens hanc occasionem, autor fuit *Clement VII*, ut ex Breviario S. *Pii* prædicationem S. *Jacobi* deleri juberet, mox tamen illa, legis Regis Hispaniæ id poscentibus, ei iterum inserta fuit: sed paulum mutata. Hispani, ea re offensi, scriptis variis veritatem sive traditionis asserere satage-
 runt, & tandem plene restituta est illa formula in dicto Breviario. *Christianus* tamen *Lupus*, & *Michael a S. Maria*, de-
 nuo traditionem illam impugnavit, *Natalis* etiam *Alexander* ideim fecit, a *Mondesjaris* impugnatus. Scriptam, quo
Rodericus, & *Natalis*, nituntur, fide carere, nunc ostendit
 Autor, dum monstrat, Autorem hujus scripti in rebus chro-
 nologicis graviter errasse; nec *Rodericum* in Concilio Late-
 ranensi, A. C. 1215, præsentem esse potuisse; nec eundem
 in sua Historia quidquam de his rebus attulisse, cum tamen
 alias res, ad se pertinentes, sollicitè annotaverit; nec in actis
 Synodi tale quid inveniri; ex historia horum temporum, &
 ex epistola quadam *Honorii III*, apud *Rajnalium*, n. 70, con-
 stare, *Rodericum* Romæ non fuisse; licet in sua Historia *Jacobi*
 in Hispaniam adventum omiserit *Rodericus*; alias etiam
 res, ad fidei propagationem pertinentes, omisisse, nec hoc ad
 destruendam traditionem sufficere; in suo Breviario historiz
 catholicæ MSto claris verbis asserere, *Jacobo* Hispaniam as-
 signatam fuisse. Contra *Natalem* probare sustinet Noster ex
Gal. I, 18, & *Ireneo*, dispersionem Apostolorum mox post
 secundam persecutionem accidisse, & quidem ante A. C. 38;
 hinc *Jacobum* in Hispaniam profectum esse potuisse, licet,
 persecutione secunda adhuc durante, *Herodis* jussu, capite
 plexus fuerit; locum *Rom. XV, 20*, non ob stare traditioni re-
 ceptæ, nec epistolas *Gregorii VII*, & *Innocentii I*, opponi ei-
 dem posse, a *Natali*, & *Romaglia*, allatas; idem dicendum
 esse de loco quodam *Hieronymi* in Caput XXVI *Hieremæ*, a
Michael de S. Maria objecto. Sequuntur rationes, quas pro
 adventu *Jacobi* in Hispaniam militare credit Noster. De-
 sumptæ sunt ex *Hieronymo* in *Jes. XXXIV*, ex Hymnis etiam

Pag. 44.

46.

53.

63.

69.

76.

78.

81.

- Muzarabicis, quorum autoritatem & antiquitatem contra *Cennium* adstruere laborat Noster, simul de antiquitate hymnorum in genere, & de erroribus illorum, qui eos descripserant, exponens. *Isidori* librum de ortu & obitu patrum genuinum esse, contra *Cennium* asserit, & ex eodem *Jacobi* in Hispaniam adventum evincere studet, ut & ex S. *Juliani* Commentariis in *Nabumi* vaticinia, *Beda* Collectaneis, S. *Beati* Commentariis In *Apocalypsin*, & Historia adiculæ Cæsaraugustanæ, B. Virgini dicatæ, quam, contra *Natalem*, asserere conatur. Idem probare vult ex Martyrologiis, Annalibus *Fretulphi*, Poemate *Walafridi Strabonis*, & aliis: qua data occasione, quæstio illa agitur, num liber de miraculis S. *Jacobi* vere Papam *Calixtum II* Autorem habeat. De historia etiam Compostellana, ejus autoritate, fide, & ætate, pluribus agit *Floresius*, quoniam a silentio ejus argumentum capere noluerunt nonnulli contra receptam Autori sententiam. Docte hæc omnia esse elaborata, fatemur; nec tamen allatæ rationes adeo validæ sunt, ut assensum extorquere queant. Pergit nunc Autor, de propagatione Christianæ doctrinæ sermonem instituire. *Jacobus* in Hispania novem discipulos elegit, de quibus in illo regno reliquit *Theodorum* & *Athanasium*. In reliquis, ab ipso conversis, fuit *Petrus de Ratibus*, qui primus Episcopus Bracatenfis fuisse perhibetur: cui tamen opinioni alii fortiter resistunt. Tum de translatione corporis B. *Jacobi* in Hispaniam agitur, deque inscriptione columnæ, quæ, una cum ara quadam, a discipulis *Jacobi* in Hispaniam allata fuit. Inscriptio, cujus character Seculi XI esse videtur, datur integra. Septem discipuli *Jacobi*, in Hispaniam reduces, a *Petro* & *Paulo* Romæ Episcopi constituti scriuntur: *Torquatus* nempe, *Ctesiphon*, *Secundus*, *Indalecius*, *Cacilius*, *Efcius*, *Eusfrastus*. Illustratur hæc narratio ex Martyrologio *Rosweidi*; ex Missa Apostolica, huic *Voluntati* subjunctâ; ex aliis pluribus Actis & Breviariis; ex inscriptione sepulchrali *Indalecii*, Seculo X detectâ; ex Martyrologio S. *Hieronymi* MSto, cujus integra verba allegantur. Tempus, quo in Hispaniam appulerunt hi viri, cum jam Episcopali autoritate

tate induti essent, annum P. C. N. 62 autevertere vix potest. Nam *Petrus & Paulus*, ut videtur, paucis ante suum martyrium annis Romæ convenerunt. Non sine multo fructu fuit prædicatio horum virorum. Omnis populus Gaditanus, ut *Cerratenfis* notat, baptizatus est, & postea quamplurimi convertentur. Persecutio etiam *Nercutiana* probare posset multitudinem conversorum, si inscriptio, quam *Merales, Gruterus, Grævius, Maratorius*, ediderunt, omni careret suspicione: nec enim hanc, nec alias, de *Diocletiano & Maximiano* agentes, quas pag. 185 allegat Noster, ullus unquam Hispanus Autor vidit. Toletanam ecclesiam ab ipso exordio *Sæci* claruisse, docet *Elipandus. S. Eugenium* Martyrem, discipulum *S. Dionysii Parisensis*, primum ibidem Episcopum fuisse, scriptores Hispani Seculo XII posteriores vident, quod antea ne facti quidem Toletani asseruerunt. Et, cum primam ejus notionem e monasterio *S. Dionysii*, non procul Parisiis, in Hispaniam attulerit *Raymondus*, Toletanus Archiepiscopus, Seculo XII, simul de *Dionysii Parisensis* ætate quædam momentur. *Eugenium* primum Toleti Episcopum fuisse, probare quidem laborat Noster, contra *Tillemontium*, & alios: sed negare non possumus, incerto tantum rumore, qui fabulis niti videtur, fulcire suam assertionem. Progressus rei Christianæ in Hispania, post Apostolicos viros, inde a Seculo II ad IV usque, ex *Orosio, Justino, Ireneo, Tertulliano, Cypriano, Arnobio*, & aliis, monstratur. Alteram hujus Voluminis Partem efficit Dissertatio historico-chronologica de antiquissimo ritu sacro in Hispania, de quo jam *Du Pinus* egit. Ritus ille sacer tum missa, tum liturgia, tum mysterium, tum ministerium, tum lex etiam, vocatur. Antiquissimus ritus Hispanorum & *Gæthicus* vocabatur, quod tempore Gothorum in usu erat, & *Toletanus*, quod in Synodo Toletana IV præcipue introductus fuit. Officium *Muzarabicum*, vel *Mozarabicum*, sæpissime nominatur: cujus vocis originem indagat quidem Noster, & pro mixtarabico dici putat; nos vero, sat firmis rationibus fulti, Arabicum esse statuimus vocabulum. De origine hujus ritus, secundum Nostri sententiam, hoc tenendum

Pag. 147.

149.

153.

164.

180.

187.

192.

193.

- dum est, a *Petro* quidem principium habuisse, sed postea sen-
 sim auctum, nec in omnibus provinciis semper eundem fuis-
 se: literis tamen consignatum primis quatuor Seculis videri.
 Pag. 199. Hinc monet Noster, ritum, quem Gothicum dicimus, non in
 Hispania solum, sed in omni Occidente, primum fuisse &
 210. Romanum primitivum; Gallos cum Hispanis in liturgia con-
 venisse; mutationes, deinde factas, a Romanis, non Hispanis,
 215. originem traxisse: hos enim antiquam formulam retinuisse;
 medio Seculo V vestigia ritus Gothici inveniri; Seculo ta-
 men VI non omnes Hispaniæ provincias in modo sacra ce-
 lebrandi convenisse; inde ab anno 538 provinciam Bracaren-
 sem illam adoptasse liturgiam, quæ tunc Romæ in usu erat,
 220. nec tamen ex orientali institutis *S. Martini Duniensis*
 quidquam immiscuisse; ceteras provincias præcæ ritum
 conservasse: licet in quibusdam, quæ non ipsam rem tange-
 bant, differrent; omnia hæc ex Conciliis, & aliis testimoniis
 224. fide dignis, probari posse; inde ab anno 529 symbolum fidei
 228. in Missam introductum fuisse, & hinc in alias Occidentis pro-
 vincias hunc usum emanasse; post Synodum IV Toletanam,
 230. A. C. 633, ritum Gothicum in omnibus Hispaniæ provinciis
 invaluisse: nec tamen *Leandrum*, nec *Isidorum*, hunc ritum
 238. invenisse, cum sit ipse antiquus Hispanicus; Romanum ta-
 men hodiernum, quod *Cennius* negat, in Gallæcia propaga-
 tum esse; hunc statum Liturgiæ Seculo VII e Synodis, *Isido-*
 251. *ro*, *Laudefredo*, probari posse; post Synodum Toletanam XI,
 A. C. 675 habitam, eundem quoque ritum confirmatum fuisse;
 licet antea *Leander*, *Petrus Leridensis*, *Joannes Casar Augusta-*
mus, Cononicus Palencianus, *Eugenius*, *Alphonsus*, *Julianus*,
 Toletani, quædam addiderint: non tamen innovasse ritum an-
 tiquum; Seculum VIII erroribus non fuisse inquinatum, con-
 263. tra *Du Pinium* asseritur, nec *Elipandum* errores immiscuisse,
 271. nec ex Epistola *Gregorii VII* ad *Alphonsum VI* id probari
 273. posse, monstratur. A. C. 923 venit in Hispaniam legatus *Jo-*
annis X, *Janellus*, sive *Zanellus*, ut examinaret formulam
 Muzarabicam, quam cum catholicam cognovisset, ea sequen-
 277. te anno Romæ fuit confirmata. Abbatem *Satum* nihil im-
 mu-

mutasse in ritu Mozarabico, adstruitur contra *Cenium*, Pag. 280.
 & alios. A. C. 1064 *Hugo Candidus*, R. S. Purpuratus, in Hispaniam venit, ut abrogaret officium Hispanicum antiquum: nec tamen quidquam fuit immutatum. A. C. 1066, vel 1067, denuo in Synodo Mantuana fuit confirmatum. Nec Barcinone A. C. 1068 quidquam contra hunc ritum decretum fuit, nec in Concilio Jacensi A. C. 1063, nec in Leiriensi A. C. 1071; in Arragonia tamen, 283.
 A. C. 1071, primum introductus fuit ritus *Gregorianus*, & 301.
 quidem in monasterio S. *Joannis de la Penya*; post in Catalonia, Barcinone. Tum Abbas Cluniacensis cum Re- 305.
 ge de mutatione officii transegit. *Giraldus*, & *Rembalus*, legati Papæ, in Hispaniam venerunt A. C. 1072, ut in Castilia etiam, & Legionem, ritum mutarent: sed nihil effecerunt. A. C. 1074 quidam Episcopi Hispani, in Synodo Romana, mutationem se effecturos esse, promiserunt. *Gregorius VII* ad Reges Castiliæ & Navarræ de eadem re scripsit. Rex, introductionem novi ritus optans, singulari certamen inter binos milites instituit: sed ille, qui a partibus antiqui ritus stetit, victor abiit. A. C. 1078 legatus, *Richardus*, obtinuit introductionem ritus Romani; nec tamen a monacho, *Roberto*, eo persuasum fuisse Regem, contra *Sandovalum*, *Benam*, alios, adstruitur. Legatus, A. C. 1079 Romam redux, altera vice in 319.
 Hispaniam mittitur, & Abbas Massiliensis eligitur. A. C. 1085 in Synodo Burgensi confirmata est abrogatio ritus Mozarabici. A. C. 1090 Legionem Synodus celebrata fuit, ut 324.
 character Gothicus abrogaretur. A. C. 1091 aliam ibidem habitam esse, contra *Pagium* essetitur. Segoviensis tamen 336.
 Episcopus, *Joannes de Tordeillis*, A. C. 1136 Collegium instituit, ut in eo ritus Mozarabicus conservaretur. Idem fecit R. E. Purpuratus, *Cisnerus*, Toleti, A. C. 1500. Salmanticæ A. C. 1517, & Valdoleti A. C. 1567, idem factum est. Tandem, contra *Cenium*, adstruitur, ritum Mozarabicum, 340.
 qualis adhuc exstat, verum Gothicum & *Isidorianum* esse, licet 350.
 mixtus vocitetur; & quod Mozarabes hostiam in novem partes siegerint, quaque id ratione fecerint, fusius docetur.

Appendix offert 1) Officium Muzarabicum, ad Festum septem virorum Apostolicorum accommodatum, quod Gadibus compositum fuisse, Autor in notis asserit; 2) Vitam septem virorum Apostolicorum, e Lectionario Complutensi, cum notis, & variantibus lectionibus; 3) de Missâ Apostolica locum e Synodi Emilianensis actis: de quo Codice in notis quædam asseruntur, qui A. C. 962 scriptus esse fertur; 4) Vitam S. *Torquati*, & sociorum, e *Carratensi*: ubi in notis de Autore quædam datur notitia, qui fuit *Rodericus Emmanuel Carratensis*, ex Prædicatorum Ordine monachus, medio Seculo XIII, regnante *Alphonso Sapiente*, vixit; 5) Epistolam *Gregorii VII* ad Reges Hispaniæ de septem viris Apostolicis, & de abrogando officio Muzarabico, A. C. 1074 exaratam, cum animadversionibus; 6) Vitam S. *Gerostii*, Episcopi Italiæ, metro adstrictam; 7) Vitam S. *Petri Ratenfis*, e Breviario Bracarensi; 8) Vitam SS. *Xantippe & Polyxene*, ex Menologio Græcorum; 9) Epistolam *Leonis III* de translatione corporis S. *Jacobi*, & prædicatione discipulorum ejus, cum aliis, huc pertinentibus; 10) Fragmentum ex Historia Compostellana inedita; 11) Bullam *Calixti III*, de ædificata S. *Mariæ de Columna* agentem.

- Pag. 1. *Volumen IV* Episcopatum in Hispania originem, & eorum statum primitivum, invelligat. Originem ad septem viros Apostolicos refert Noster, de quibus antea. Historiam eorum, ut eam Autores sui narrant, fuse describit, & *Torquatum* Gadibus mansisse, probare annititur. Reliqui in confinibus Bætiæ, tanquam provinciæ tum temporis maxime tranquillæ, sunt divisi, ne, statim vitam cum sanguine fundere coacti, a propagatione salutari doctrinæ distinerentur. *Cæcilius* Eliberitanam fundavit ecclesiam, nunc Graaatensem, *Eusebius* Iliturgitanam, in confinibus Andujariæ, *Cresphion* Bergiensem, *Indalecius* Urciensem, *Esctur*, seu *Hesyctius*, Carcesanam, & *Secundus* Abilensem. De Carcesa copiose disserit Noster. Ventosam nonnulli esse putarunt, quidam *Cazorlam*, alii *Cazlonam*, *Carissam* alii. Autori *Carteya* esse videtur, quem locum ponit ad fretum Gaditanum, ubi nunc turris est, dicta *de Carthagena*. Reliquarum urbium situm alio
- tem-

tempore investigaturum se esse, pollicetur. Tum, septem il- Pag. 41.
 los viros & Martyres, non Confessores, tantum, fuisse,
 & pro discipulis *Jacobi* habendos esse, adstruere larga testi- 53.
 moniorum copia laborat, quorum tamen nullum, nisi
 apud suos, & ne apud hos quidem, (jam enim *Tillemontus*
 contradixit,) sat ponderis habebit. De miraculis eorum pro 59.
 suorum more disserit. De diebus festis, in honorem eorum 63.
 celebratis, vix certi quidquam constat. De primis Episcopati- 64.
 bus valde incertus est rumor, tum quod nihil eo tempore
 literis consignatum superest, tum quod non uno semper in
 loco sedes Episcopi permansit. Interim, licet nomen Metro- 72.
 politanorum non inveniatur primis temporibus, nec sedes Pri-
 matis uno in loco fixa fuerit, nec Metropolitanus primum in
 subscriptionibus locum occuparit, non tamen inde sequitur,
 provinciarum ecclesiasticarum nullum prorsus fuisse dis-
 crimen. Seculo demum quinto Metropolitanus in Hispania 73.
 præcedere alios ceperunt: antea, qui ætate ceteros antebat,
 ei etiam locum cesserunt reliqui. *Pereyra da Sylva* contem-
 dit, Africam primis sæculis non nisi una in ecclesiasticis pro-
 vincia constitisse: sed jam medio sæculo tribus constitit 79.
 provinciis, Africa proconsulari, Numidia, & Mauritania, & toti-
 dem habuit Metropolitanos. Cum autem Hispania prius ve-
 ram fidem acceperit, & Christianorum numerus ibidem citius
 increverit; veritati consentaneum videtur, citius quoque in
 provincias ecclesiasticas fuisse distributam, etiam ante *Constan-*
tinum, quod *Pereyra* negat. Nec, quod Hispani, in causa 84.
Basilidis & Maritales, Cypriani sibi consilium expetiverunt,
 inde concludi debet, ecclesiasticis provinciis caruisse Hispaniam.
 Idem ex actis Concilii Eliberitani, contra *Mendozam*, Autor 90.
 studet evincere: ubi simul varia exempla allegat, unde appare-
 re putat, per provinciam plus simplici vice totum regnum fuisse
 intellectum, non hanc solum, vel illam, proprie sic dictam, pro- 95.
 vinciam. Sed adhuc desultoriae fuerunt Metropoles. Post *Con-*
stantinum M. quinque provinciæ fuerunt Metropoles fixæ non
 ante Synodum Antiochenam, A. C. 341 habitam, Carthaginien- 99.
 sis & Gallæcia postremo loco fixas sedes habuere. Emeritæ Me-
 tro;

- tropolitanus fuit A. C. 380 *Idacius*. Tarraconz, in Tarraconensi, Metropolitanos reperimus ante A. C. 385; Hispali, in Beticz, medio Seculo quinto; Bracarz, in Carthaginiensi, A. C. 433. Ut situs dicecesium oculis lectoris pateret, Mappam earundem addidit generalem.
- Pag. 107. Fines cujusque dicecescos primis Seculis valde dubios esse, Noster fateitur: secundum civilem tamen provinciarum divisionem intelligi debere, statuit. Quod de his rebus tempore Maurorum literis consignatum est, seria eget Critica, quod
116. illis temporibus ignorantia prævaluit in terris Hispanicis. *Constantinum* in Hispaniam venisse, Synodum ibidem celebrasse, & provincias ecclesiasticas definiisse, quod vult Chronicon sic dictum *Alphonsi Sapientis*, omni caret autoritate, omni fide. Nec *Rostis*, qui A. C. 977 scripsit, hic valet autoritas, quem Latine translatum, quod hac data occasione monemus, Academia Valenciana, cum notis *Perezii*, Episcopi Segorbiensis,
120. edere parat. Nec alia, quæ afferuntur, ullum habere pondus
126. possunt. Interim hoc verum est, *Constantinum* tempore in quinque provincias Hispaniam esse divisam: quam normam ecclesia secuta esse omnino videtur. Alia divisio, nec tamen
130. generalis, sed Suevici tantum domini, in Concilio Lucensi facta perhibetur, cujus fragmentum circa finem demum Seculi XVI *Garcia de Loaysa* in lucem edidit, recentius multo, ut ex verbis patet. Mira diligentia historiam Synodi excutit Noster, & firmis rationibus demonstrat, omnia, quæ de ea
176. narrantur, ficta esse, & omni fide carere. Sed, *Recessuintho*, Gotho, regnante, divisionem quandam dicecesium Lusitanarum factam fuisse, dubio caret. Synodus Emeritana horum testatur. Isto demum tempore antiqui Lusitaniz fines sunt instaurati: non statim post extinctum regnum Suevorum,
180. quod quidam sibi persuasum habent. Inter omnes Episcopatum divisiones nulla tam ample digesta, nec tam generalis, reperitur, quam illa, quæ *Vambe* adscribitur, & omnium ferè applausum sibi conciliavit. Nec tamen fidem meretur. Hoc jam *Antonius Augustinus*, & *Joannes Baptista Perezus*, subodorati sunt; *Bivarius*, *Nicolaus Antonius*,
Gan.

Gandara, Hieronymus Contador de Argote, ex parte probatum dederunt; *Josues Antonius Majorsus* in universum demonstravit. Ignota fuit hæc divisio 500 post *Vambam* annis; nec illi, qui eam effllexerunt, aut in tempore, aut in loco, sibi constant. Desumpta præcipue est ex libro quodam, qui *Itacis*, & a loco, ubi asservatur, *Ovetensis*, nomine venit. Autor ejus est *Pelagius*, Ovetensis Episcopus, qui A. C. 1098 sacratus est, primus patriam historiam fabulis commaculavit, & usque ad A. C. 1143 vixit. Ediderunt hunc *Itacium Garcia de Loaysa*, *Moralesius*, & alii. Aliæ deinde divisiones reperiuntur, sicut in Chronico *Æmilianensi*, quod A. C. 883 scriptum est; in Codice Conciliorum *Scorialensi*, apud *Loaysam*; in *Geographia Caroli de S. Paulo*; apud *Schepiratenam*. Nonnullæ omnem fidem merentur: sunt tamen maximam partem mutilæ. In Appendice invenies 1) Epistolam 68 *Cypriani ad Presbyterum & plebem Hispaniæ*, ob causam Episcoporum *Basilidis & Martialis*; 2) Epistolam *Innocentii III ad Petrum*, Archiepiscopum *Complutensem*, A. C. 1199 exarctam; 3) *Idacium* illustratum. Ad finem perducti sunt hi antea A. C. 469; incipiunt ab anno 379. Codex *S. Isidori* pauciores, *Sigeberti Gemblacensis* plures, annos comprehendit. Finis Autori fuit, historiam, quam *Hieronymus* scribere voluerat, tanquam continuationem Chronici *Eusebii Cæsareensis*, literis consignare, & confusas sui temporis res in ordinem redigere, ut in Præfatione dicit. Autor fuit Episcopus *Lemnicensis*, non confundendus cum aliis *Idaciis*: in Hispania enim, tum temporis, tantum unus fuit *Idacius*. Lemnicæ, Galliciæ civitate, natum se esse, dicit. Fuit hoc circa annum 388. Puer adhuc in Orientem profectus est, anno circiter 400 rediit. A. C. 416 ad vitam monasticam se accinxit; A. 427 Episcopus in patria civitate fuit electus; A. 431 legatus in Galliam a Gallicis missus fuit; A. 445 hæreticos aggressus est; mortuus est circa annum 470. Vera sedes *Idacii* fuisse *Aquæ Flavie (Cbaves)*. Ipsum Chronicon ante A. C. 1615 non fuit divulgatum. Factum hoc est Romæ per *Ludovicum de S. Llorente*, *Cordubensem*, ex *MSto Metensi*, quod *Parisiense*

Pag. 192.

252.

257.

259.

262.

266.

271.

274.

289.

299.

300.

306.

317.

siense vocat. Inde *Saundval* inseruit illud Annalibus Episcoporum Hispanorum, qui iterum impressi sunt Pompejopoli A. 1634. Antea fragmenta tantum edita fuerunt, nec eadem sincera. Optima editio est *Sirmondi*, edita Parisiis A. 1631, & altera vice A. 1636. Hanc & Noster sequitur, variis notis eam illustrans. 4) Chronicon *Idatii* minus, huc usque ineditum, ex MSto, quod *Marians* fuit, cum Complutensi & Toletano collato; 5) Chronicon, *Severo Solpicio* attributum, huc usque non editum; 6) *Fastor* sic dictos *Idatianor*, quos tamen *Idatii* esse, Noster negat. Omnia hæc notis illustrantur. 7) Tabulas Olympiadum, & annorum ab Urbe condita, cum annis ante Christum, quibus & Consules Romani adduntur inde ab A. C. 548.

Laudem merentur diligentia Autoris, & sincerus amor veritatis. Quæ, quod ad prima post C. N. Secula attinet, in patriæ gratiam scripsit, non quidem culpanda: nec tamen omnia cum plausu accipienda nobis videntur. Quæ de exteris regionibus scripsit, non eadem, ac illa, quæ patriam spectant, diligentia sunt elaborata: optime autem illa, quæ de ritu Muzarabum, & de Synodò Lucensi, disserit. De reliquis *Voluminibus* nil nisi bona expectare possumus, quandoquidem ex ipsis fontibus Autori haurire licet.

HISTORIA SACRA DE BAPTISMO CONSTANTINI MAX. AUG., Colloquiis familiaribus digesta. Pars secunda, Autore MATTHIA FUHRMANNO, Austriaco, Ord. S. Pauli Eremit. Sacerd.

Viennæ Austriacæ, ex typographia Jahniana, 1746, 4to

Alph. 2 plag. 4, cum Tabb. æn. 8.

Priorem hujus Operis Partem cum non paucos invenisse amatores doctissimus Autor perspiceret; hinc stimulum sibi addidit, ut fidem datam liberaret, & secundum etiam quaestio-

sionis propositæ membrum diligenter explicatum daret, quod de unico et vero Imperatoris *Constantini* Baptistino Romano Lateranensi reu omnem conficeret. Nec hanc solam disceptationem occupaturam esse chartam, praefatur; sed multa alia argumenta, non vulgaria, ex antiquitate sacra petita, recens inventa, & adhuc a viris doctissimis neglecta, se in munus hunc esse prolaturum, pollicetur. Nos summam dictorum repetemus, ut, quæ de novo huic quaestioni adjecta fuerint, intelligamus. *Primum* statim *Colloquium* scenam aperit, & causam agendam non ex obseratis, aut in Bibliothecis sepultis, Codicibus, sed ex libris, qui in omnium manibus versantur, statuit. Suo jure, huc referri posse, iudicat, primo præclarissimam *Constantini* orthodoxæ fidei confessionem; tum authentica veterum Scriptorum testimonia, aliaque adminicula; denique perpetuam traditionem, & utriusque ecclesiæ consensum. Exhibet in hunc finem sæpius jam a doctissimis viris explosum Edictum *Constantini* Imperatoris, in quo scilicet fidei suæ confessionem edidisse ipse creditur. Noster nihil Criticorum tonitrua & fulgura moratur. Confirmandum in se suscepit, genuinum hoc esse decretum, & minime dubiam historiam Baptistini hujus Romani. Testes huc excitat *Eusebium Pamphili*, *Constantinum* in Sermone prophanetico ad Patres Nixanos, & in Epistola ad *Saporem*, Regem Persarum, Constitutiones denique Concilii Romani, sub *Sylvestro* A. C. 324 celebrati, cujus si non omnia, quædam tamen, vera esse capita scribit. His alia confirmationis adduntur adminicula, stricte enarrata, quæ magna scriptorum turba sequitur, e quibus saltem ex Seculo V Autorem Epistolæ ad *Eusebium* de vinculis *Petri*, *Zosimum*, *Sozomenum*, *S. Jacobum*, Tarugensem Syrum, & Nestorianum quendam Chronographum apud *Joannem Malalam*, hic nominasse sufficiat, cum tanta subsequatur multitudo, ut vix numerus eorum in his arctis limitibus iniri queat. Quæ primo *Colloquio* in uniuersum proferuntur, ea in ceteris secundum ordinem, docentur. In *Colloquio* igitur secundo ampliori rerum & verborum apparatu Edictum *Constantini*

Pag. 2.

8.

12.

25.

- pertractatur, & primum argumentum pro ipsius Baptismo ex eo adducitur. Disputatur hic imprimis contra *Natalem Alexandrum*, & quas ille contra hoc Edictum rationes attulit, refelluntur, ita tamen, ut concedat Autor, secundam hujus libelli donationis partem, in nonnullis argumentis, esse depravatam, in priori vero, ubi de *Constantini* Baptismo agitur, quam maxime genuinam. Veram donationem esse factam, confirmat ex jure acquisito, partim in rem, partim in re, tempore *Caroli Magni*, qui amissa Pontificis M. bona modo restituerit sanctissimæ Sedi, non de novo ipsi contulerit. Affert hic ingentem testimoniorum nubem, sed quæ vel plurimum ex *Hadriani I* Epistolis, aliisque, huc simillimis, Autoribus, desynuntur. Præter ea vix credendum putat, *Pipinum* & *Carolum M.* consentire potuisse huic Edicto, si signentum fuisset: quo etiam refert vocem *Aistulphi*, Longobardorum Regis, *Pipini* legatis respondentis: *Si quid de ditione Romanorum Pontifici ve ipse parentesve cepissent, restitutum se esse.* Nec ipsius *Justiniani* ex Authentica singularem hic auctoritatem proferre omittit, denique ad liberalitatem *Constantini*, desperatis quasi rebus, se recipiens, ut causam suam ornaret: ubi in transcurso quoque de numo, qui *sollidus* apud Romanos dicebatur, vulgaria quædam annotantur.
34. Invehitur hic etiam in Autores illos, qui cum *Wicelso*, *Husso*, *Luthero*, *Erasmo*, aliisque, negant, urbes & provincias, imo ipsum caput mundi, Romam, Pontifici cessisse, quod, ut ipse credit, Arianis, hostibus Pontificii cætus inimicissimis, origines primas debeat. Ceterum, hic sibi ipse repugnat Autor, dum primo affirmat, *Wicelsum* iustissime esse damnatum a Concilio Constantiensi propter errores suos circa donationem *Constantinianam*; postea tamen iusto duriores sententiam pronuntiat, si quis propterea ad hæresim accedere existimetur. *Colloquium tertium* pluribus nunc vindicata exhibet Acta *Silvestri*, ex quibus Baptismus *Constantini* Romanus optime asseritur, quæque sincera olim, atque ex *Eusebio Pamphili* ab Anonymo in Epitomen contracta, Latineque redita, fuisse, demonstratur. Duplicis esse generis, ait, Acta *Silvestri*,

vestri, Græca scilicet & Latina, quorum utriusque generis di-
 versis in diversis Bibliothecis Codices manus exarati asserven-
 tur. Recitatur deinde historia hæc sacra integra, ut MStus
 Codex Vaticanus Latine eam exhibet, cujus pars, quæ de Ba-
 ptismo *Constantini* agit, integerrima dicitur, & quæ ex Caf-
 dinalis *Mazarini* Codice in contrarium proferuntur, confu-
 tantur. Testes hujus rei laudat *Rattmannus* & *Anselmum*, 71.
 noni atque duodecimi Seculi Auctores, quorum quantum vim
 habeat testimonium, nos quidem non intelligimus. Centu- 78.
 riatores Magdeburgenses in operibus suis informia conformi-
 bus fallaciter cumulare, perhibet, quo Pontificæ ecclesiæ in-
 vidiam erent; sed non tenet, quod ipse *Gelasius*, Auctorem
 Actuum horum nescire se, dixerit, quæ res integritati Centu-
 riatorum pondus addit. In reliquis contra *Alexandrum*, quem 82.
 sibi adversarium omnino elegit, disputat, & in Græcos cul-
 pam depravatorum *Silvestri* actuum transfert. In quarto *Colo-*
quio ab omni fabula, aut suppositionis crimine, liberare an-
 nitur Noster, quod in supra dictis antiquitatis monumentis
 de Baptismo *Constantini* narratur, qui optime *Eusebio*, in 87.
 Oriente degenti, innotescere potuit ex *Augusti* Confessione
 fidei, Græce scripta, & in Orientem missa, postquam dextra
 Imperatoris firmata fuerit. Cujus quidem rei autorem, qui
 fidem mereatur, nullum profert. Reliqua, quibus fidem
 suam munire satagit, ex *Hadriani* Epistolis, & levibus qui-
 busdam conjecturis, petantur. Ad quintum progredimur 100.
Colloquium, in quo in annum & tempus, quo *Constan-*
tinus fonte sacro initiatus fuerit, inquiritur: ubi confidenter
 asserit Autor, *Baronium*, aliosque Pontificios scriptores, se-
 cutus, id anno Christi 324, imperii *Constantini* 19, *Silvestri*
 Pontificis 11, contigisse. Rationes, quas ducit, ad confi-
 elendam hanc annorum supputationem, quæque ex *Gotho-*
frædi Chronologia legum Cod. Theodos. huc afferuntur, &
 partim comprobantur, partim carpuntur, hic enarrare, lon-
 gum foret, cum spinosa hæc & ardua quæstio sine multa
 disputatione expediri vix queat. In sexto *Colloquio* causæ 108.
 enarrantur, quibus *Constantinus* permotus, serio ad Sacramen-
 tum

tum Baptismi suscipiendum se contulerit. Ex ipsa satis jam trita Confessione repetendum hic putat, quod singularem Dei misericordiam in se *Augustus* cognovisset, per apparitionem sanctorum Apostolorum, qui ad *Silvstrum*, in monte Soracte latitantem, ipsi viam munivissent. Alias ex *Zosimo* & *Sozomeno* allert rationes, quæ ad expianda crimina domesticorum, a *Constantino* commissarum, crimina pertinent, ubi omnia sese expenduntur, quæ ab his scriptoribus monumentis literarum consignata fuerunt: inter quæ longa de expiatione tantorum delictorum, inter profanas gentes recepta, instituitur questio, negante Nostro, tanta facinora, quanta *Constantinus* commisisse fertur, inter paganos expiationem in hac vita tulisse. *Septimum Colloquium* tribus argumentis recensendis campam aperit, quorum prius de eo, qui *Constantino* furor fuit, ut ad abolenda crimina baptismum suscipere, quædam profert, qui *Osus*, Cordubensis Episcopus, fuisse videtur, uti ex singulis totius hujus rei enarrationibus Autor coniecit. Altera questio hæc est: num Imperator à sacris Christianorum defecerit; quod constanter negatur. Tertia: num Christi aedelas injuriis affecerit; quæ ita solvitur, *Constantinum* quosdam ex Christianis, non sacrorum odio instinctum, sed falsorum criminum delatione permotum, male habuisse, non tyrannorum more vexasse, aut neci insontes addidisse, id quod ex eo maxime patet, quod *Constantinus* Christianos mirifice protexisse subinde legatur, si excipias, quæ imperii gerendi causa ab eo acta fuerint inter sanguine conjunctos & numerosos amicos. Ex *Colloquio octavo* discimus, genus lepræ fuisse, a qua *Constantinus* in sacro fonte mundatus fuerit. Rejicitur hic quorundam mystica expositio, quasi lepra animi sit intelligenda, & affirmatur, elephantiazam fuisse hanc, qua divinitus tactus atque punitus hic *Constantinus*, atque hæc omnia ex scriptoribus Syris, *Abulpharagio* Arabe, Menologio Græco, & aliis cæcis Pontificii Autoribus, confirmantur, & quæ *Pagius* atque *Alexander* hæc super re monuerunt, rejiciuntur, ubi scite distinctio inter effectum Baptismi primum & secundarium,

ut

ut adversariorum responsioni locus esset, in medium profer-
 tur. Sub finem longa miraculorum series, per baptismum
 effectorum, ex *Bellando & Actis Sanctorum* sistitur, quò-
 rum fides sit penes autores. In *nono Colloquio* viris coloribus
 Apostolorum *Petri & Pauli* apparitio oculis nostris sub-
 jecitur, & de eorum imaginibus, *Constantino* a *S. Silvestro* ex-
 hibitis, aliisque vetustissimis tabulis, quibus Romanum *Con-*
stantini baptismum illustrari posse putat Autor, sermo in-
 stituitur, ex quo etiam intelligi queat, imaginum usum jam
 tum inter Christianos invaluisse. Lepidissimum videtur, 172.
 quod *Petri & Pauli* imagines a *Luca* adumbratas & depictas 175.
 credat, quæ propter antiquitatem & insigne miraculum admi-
 ratione dignæ, ex ipsius sententia, judicandæ sunt. Jucunda 181.
 tamen lectu sunt, quæ postea de calcaribus, coronis, aliisque,
 ad pictas has tabulas pertinentibus, rebus, antiquitatem non
 redolentibus, proferuntur. In *Colloquio decimo* disseritur de 186.
 tempore, quo *Constantinus* Romæ Catechumenus factus sit,
 itemque de ritu, quo sacris Christianorum impetratus. An-
 no Christi 324 Catechumenum factum Pontificiorum, & ex
 ritu quidem per manus impositionem, crucis signum, su-
 fasque preces; tum trina adspersione fonte sacro lavatum esse
 Imperatorem, uti mores illius temporis postulabant, docet 191.
 Autor. De numis Seculi *Constantiniani*, & dracone mystico, 195.
Constantino atque *Silvestro* afflicto, in *Colloquio* agit sequente 203.
 Noster, & pro re sua argumenta inde elicit, postquam 208.
 multa de re numaria præfatus fuit, in qua expolienda *Span-*
kentum reliquis palmam præripuisse, ex vero dicit. Numi
 ipsi, qui hæc quadrant, Antiquariis satis jam sunt cogni-
 ti, nihilque hic novi reperire licet, præter paucula argu-
 menta, quæ antiquitatem eorum labantem sciunt. De
 dracone mystico, & alio subterraneo quodam, a profanis 233.
 gentibus in cellulis subterraneis recondito, longa usque ad
 finem invenitur disputatio. In *Colloquio duodecimo* de ad- 237.
 mirabili Baptismi effectu, & de repentina atque integerrima
Constantini vitæ morumque mutatione, disseritur: ubi plu-
 rima vel incerta & dubia, vel levia saltem & nimis decan-
 tata,

- tata, Inveniuntur, inter quæ maxima pars ad ædificia spectat sacra, a *Constantino* erecta. Lubrica etiam videntur, quæ de liberalitate, tanquam effectu baptismi, producuntur, cum *Constantinus* eandem liberalitatem ante eum exercuerit, creberrime. / *Subsequens Colloquium* antiquum baptisterii
262. Pag. 262. Lateranensis vindicat honorem, & veluti perpetuam *Constantiniani* baptismi esse memoriam, declarat. Reliqua ad antiquos baptisteriorum ritus, & *Alexandrum*, pertinent, adverte partis
265. 287. an eligendum. Ex *decimo quarto Colloquio* apparet, *Constantinum* multo ante mortem tempore fuisse verum ecclesiæ membrum, tum ratione fidei professionis & mysteriorum communionis, tum etiam ratione subjectionis Pontificiæ autoritatis, quod ultimum sine autore ullo frustra confirmat, ex eo, quod
303. *Silvestro*, equum adscendenti, frangum præbuerit Imperator. *Colloquia duo postrema* de septem donis Spiritus Sancti, & virtutibus Christianis, quibus *Constantinus* ornatus fuit, deque constanti sanctitatis fama, qua ipse floruit, multa, sed minus vera, produunt exempla. Hoc perplacuit nobis, quod pag. 237, ritum consecrationis Pontificiæ, ac relationem inter Divos, superstitionis Romaniæ partem esse, fateatur Autor, licet de reliquis recte judicari possit: Multa conando nihil efficit. Vastam eruditionis copiam ei non denegabimus, neque tamen hæc efficere potuit, ut rem acu tetigerit, & recte omnia expediverit, præclarus Autor. Ceterum, magis acutum in hæc, quam in *priori Parte*, adhibitum ab Autore nonnullis in locis calumpum, haud dissimilamus. Tabulæ adjectæ, æsi incisæ, numos quosdam *Constantini*, Baptisterium Lateranense, & Apostolos *Paulum & Petrum*, conspectui nostro exhibent. Id imprimis dolendum, tot mendis operarum deformatum hoc *Volumen*, quæ mentem Autoris in ænigmata haud raro vertunt.

MONUMENTORUM MONASTERIENSIVM

Decuria prima, loca Diœceseos, ab A & B inchoantia, ordine alphabetico proposita, inscriptionibus & exegeſi

topo-

topographico-historica illustrans. Autore JODOCO
 HERMANNO NUNNING, J. U. D. Serenissimi
 Elector. Colon. Episc. Monast. &c utriusque Bav. Duc.
 Consiliar. Ecclesiast. Protonot. Apost. Illustriss. Capitul.
 S. Felicit. Fredeus. Scholast. & Canon.
 Senicr. &c.

Vesalix, apud Leporinum, Magistratus typographum, sumti-
 bus Autoris, prostant Francofurti, Lipsiæ, &
 Lemgovix, 1747, 4 maj.

Alph. 2 plag. 9.

Jam tria sunt Paderbornensia, Hamburgensia, Hafniensia,
 Wurttembergensia, monumenta, quibus sane, postquam alio-
 rum conatus interciderunt, cum plausu addimus Monasterien-
 sium hancce Decuriam, videntes simul, ut mox plures sequan-
 tur. Quinque nimirum Decurias se daturum pollicetur S. Vener.
 Autor; qui spem aliorum pariter operum, quæ in *Bibliogra-
 phia, Commercio suo literario*, eodem anno Francofurti publica-
 to, adjuncta, fusius enumeravit, dubitantibus confirmat. Loca
 iterum, quorum monumenta hic sistuntur, sunt Ahusium, Al-
 bachtum, Alena, Amfybura, Aschendorpium, Bechemium,
 Bevergera, Bilderbeca, Borckena, Bucholdia. Subjungitur
 duplex Appendix: altera monumenti triplicis, nimirum *Caroli-
 ne*, ad Bucholdiam a Saxonibus reportatæ, victoriæ, officinæ
 ferrariæ Bucholdiensi, & Wickinghovjo, Autoris prope Bor-
 ckenam Tusculo, consecrati; altera additamentorum ad Decu-
 riæ prius monumenta, quæ singula observationibus, literis
 publicis, & Clarissimorum Virorum scriptis, sive vulgatis, sive
 ineditis, roborantur. Sic ad Ahusium notatur, id ab *Aa*
 fluvio denominari, ut diversæ aquarum gentes dicunt. Græ-
 corum *aa*, sive *alpha*, *Hesychus* interpretatur *aquarum conge-
 ritum*. Danis quoque *Aa* indicare fluvium, ex eorum slavillis
 discimus. Monumentum, a Nostro *Albacht* consecratum,
 hoc ipsum nomen, quod a *Bacht* potius derivaremus, a *Baccho*
 deducit, quasi omnia ibi *Bacchi* plena fuerint. Eodem ibi
 referuntur *Bacum*, ditionis Lingensis vicus, veteres Harlemi
Bacones, Backeracum, atque alia. Inter rationes vero pergitur:

Pag. 5:

35:

36:

Non quod antiqui Westphali Brenno sacrificaverint Vitigeno; ejusdem succo se inebriantes; vinum enim ad se importari non patiebantur sed quod Brennum culmigerum, ex eoque liquorum in similitudinem vini corrupti, notum, ad focum sedentes, noctu diuque ingurgitare, non duxerint primum. Et quia eos neget Brenni Brenni que strenuos fuisse popos, cum adhuc hodie gestiant esse potentes, veterumque Teutæ & Gheltæ modernis adhuc Teutonibus assideant. — Veram nolite credere, antiqui Saxones promiscue vinum tantum cereale bibisse: habebant & viros principes proceresque, quos Bacchi

Pag. 39.

Orgia celebrasse, nemo dubitat. In observationibus additur, quod Bacchum Celtæ Bacum corrupte dixerint, indidemque derivantur nomina ein Back, Becker (ideo potius Becker), &c. Joannes de Janua Baccharium vas vinarium vocat, ac dici vult a Bacchus. Glossa vero Papias Bacchia. Idem, Bacca vas aquarium. Hinc patet, fuisse etiam ad aquam extensam significationem: nisi Bach Germanorum accommodatius videbitur, quam Bacchi primitivum, quod nos quidem opinamur. Westphalorum pocula plurima ex fago verdetula exstitisse, memorat Noster, unde Berckenmeyer, Teute, & Gebite, deducuntur.

45. Vocabulum Ghelta, ex vetusta membrana, de cerevisiæ mensura majore exponitur: quæ vel lignea sit, vel ex spatho, ad officium ferro, ære, aliquando ebore, armata, mensurarum X; XII, plurimumque, capax. Aptè hinc Greg. Turonensis Lib. IX Hist. Cap. 28: cum duabus pateris lignis, quas vulgo Bacchinon vocant. Neque raro in antiquis ex Delphensi Porcellano lagenis signatum, igneque inustum, legitur Bacus. Dicebatur Bacchus & Bromus, nemque Bromus: unde Bromia, Bruma, Bruma, Brumalia, &c. ex Calendariis Rom. Hervetiano & Bucheriano festum diem denotant, octavo Calend. Decembr. celebrari solitum. A Brumalibus, non a Baccho, sed a bruma, vel hieme, derivat Cangius Belgis & Picardis familiare illud Bromardiers, quo se mero & cerevisia ingurgitantes consueverint crebris conviviis ac Baccho indulgere. Hinc & pravis homines vocat Capitulare Pipini, Regis Italia, apud Balazium Cap. 32: Qui Brumaricos colunt &c. Itemque Bromia,

ma,

ma, seu *Bruma*, festiva ducere pridem interdixerat Concilium Romanum & Longobardum sub *Zacharia* Pontifice anno 743. *Con. 9.* & *Capitula Atonis, Episcopi, Cap. 78.* In monumento quarto, quod *Amsyburenæ* dedicavit, Autor memorat *gigantum, que vocant, k&Asteriskstrata*, vel *potias sepulchrales turular.* Annumerat autem deperditis genuinam horum monumentorum, ex silicibus opere prodigii pleno stuctorum, originem. In *Megapolitano Ducatu* hos *scopelismos* dici *Wandalorum cœmeteria*, testatur *Ranzovius* in *Meth. Apodem. num. 9 §. 3.* *Vandalos* autem rapinis atque incendiis interiora *Westphaliæ* penetrasse, non habet, quod dubitet, *Noster.* Idem in *Sepulchro Mimingardico gentili Sect. II Cap. 11 §. 2 seq.* honoribus defunctorum hanc monumentorum capacitatem, tanquam debitam, ab antiquis esse stratam, exemplo apud *Vepiscum* in *Probo* eo firmat. Aliud exemplum offert *Olearius* *Itin. Ruth. Perf. IV, 7 fin.* sub *Sarmaram* ad *Wolgæ* flumen, indicans, spectari montem, *Sartol Kurgan* dictum, sub quo, præter VII *Czaaror,* sive Reges, sepultus sit *Tartarorum dux Momaon.* Conferri hoc loco merentur *Cambdeni Britannia, Arnkiel Cimbrische Heyden-Reliquien* pag. 232; *Jac. Tollii Epist. Itiner. Ep. I pag. 19, Piccardi Antiq. Frisæ* pag. 23, *Christ. Detl. & Andr. Alb. Rhode, patris & filii, Cimbrisch-Hollsteinische Antiquitäten-Remarques* pag. 173, & alii. Sed nimis omnino fufum esset, singulas Germaniæ antiquitates indidem excerptisse. Quid vero de *Germania media* dicamus, cui potissimum observationes consecratæ videntur? Sane, si vel *Historiam sacram,* vel *civilem,* vel *literariam,* spectemus, nemo erit Larum rerum, ad *Westphaliam* singulatum quod attinet, paulo curiosior, ipso qui libro carere possit. Non contendimus, æqualis omnia ponderis esse, neque partium plane studio, rem potissimum sacram si consideres, carere Autorem. Neque vero offendent leves maculæ tot notatu dignissima reperturos, idem, si vel minus argutum quid in argutis inscriptionibus, aut in *Stilo impari,* reperient, neutiquam irascuntur, tanquam severiores *Aristarcti;* quin & *Grammatici* habent, cur agant

gratias tot medii ævi Latina & Germanica monumenta eadem, qua consignata sunt, ὀρθογραφίᾳ exhibenti. Neque Poetæ accedent inviti, quippe quibus tam Carmina Nostræ, passim adjuncta, quam de Poetis narrationes mixtæ passim, inserviunt. Unam modo de *Gerh. Costo* exempli loco addemus, qui, Alenensis natu, cum patriæ, tum Glandorpiantæ, scholæ moderator fuit, postea verbo divino prædicando adnotus est a Lippiensibus, denique ex hæc vita evocatus Hornæ A. 1567. Cum is adhuc Alenæ versaretur, ad *Martam* carmen ecclesiasticum scripsit; porro A. 1525 edidit pagellam Carminum, cum Præfatione *Jacobi Montani*, Spirensis; Hornæ pariter *plura Carmina, Joanni Grotho*, Jcto, inscripta, publicavit. Cetera hodieque latent manuscripta.

M. TULLII CICERONIS DE OFFICIIS AD MARCUM FILIUM LIBRI TRES. NOTIS ILLUSTRAVIT, & TUM MANUSCRIPTORUM OPE, TUM CONJECTURA, EMENDAVIT, ZACHARIAS PEARCE, S. F. P. Decanus Wintoniensis.

Londini, ex officina Jac. & Rich. Tonson, & Jo. Watts, 1745,

8 maj.

Alph. 1 plag. 11.

Elegantissima hæc *Officiorum Ciceronis* editio digna omnino est Editoris sui eruditione, non uno etiam nomine vel de ipso *Cicerone*, vel de aliis Græcis Latinisque scriptoribus, promeriti. Secutus est Celeberrimus *Pearcius* editionem doctissimi *Grævii*, illam prima minorem, anni 1691, utpote quam emendatiorem recte judicavit, & si nonnunquam ab ea discessit, discrepantiam tamen vel in Notis significavit, vel in Variarum Lectionum peculiari apposuit indice. In ipso contextu, ubicunque ei *Cicero* visus est de alia & diversa re dicere incepisse, curavit, ut verborum quasi filum a typographis abruptum, & sequentis initium sententiæ in proximam lineam differretur; quamvis ceterum *Grævianorum* Capitulum divisiones retinuerit. Id itidem effecit, ut priorum edi-

editionum mendæ tollerentur, nebulæque, ut ait, discute-
rentur, quæ *Ciceronis* & verbis, & argumentationibus, pluri-
mis in locis impenderent: cujus laboris parti sæpissime pro-
fuit alia interpunctio, qua in multis locis sensum *Ciceronis*
pulchre restituit. Codices etiam veteres, impressos, & scri-
ptos, (sine quibus vana est Criticorum opera,) consulit. Ad
inter complures illas veteres editiones, *Moguntinam*, a *J. Fust*
A. 1455 impressam, contulit: quæ omnium quidem pri-
ma est, sed non optima; porro *Romanam* primam, cui nomen
suum apposuerunt *Conradus, Sweynbeyn, & Arnoldus Pannartz*,
A. 1469; easque utendas ei commodavit Clariss. *Rich. Mead*:
qui idem Vir humanissimus duorum MStorum Codicum,
quorum alter 700 annorum habetur, copiam fecit; unde, vi-
dimus, subinde bonas lectiones desumptas esse. Præterea usus
est doctissimus Editor Codicibus MStis quatuor *Bibliothecæ*
Regiæ Westmonasteriensis; uno Codice *Eduardi Mills*, JCl; &
alio, qui servatur, in *Bibliothecæ Norfolkens*; *Regiæ Societatis*
Londini; denique altero, quem servat *Bibliothecæ Lame-
thana*, usus est beneficio Reverendiss. Præsulis *Jeanis Pette-
ri, τῆ ἱερῆ ἐν ἀγίῳ*. Horum igitur pariter, item *Groningla-
ni*, & aliorum *decem Oxoniensium*, ope, quorum Varias Le-
ctiones in sua editione notaverat *Thomas Cockmannus*, esse-
cit, ut in his libris nihil loquatur *Cicero*, quod eo indignum
videatur. Sed, cum sæpe accidat, ut omnibus Codd. mendæ
inveteratæ inhæreant, *Ambrosii Libros tres Officiorum* perlegit,
qui libros hos *Tullianos* semper ob oculos habuit; & *septem*
una Libros divinarum Institutionum Lactantii, qui, ut *Cice-
rontant* sibi non infelix fuit stimulus, sic libros hos *de Officiis*
sæpe citavit, & veram lectionem restituit. In Annotationi-
bus, quas ubique omnibus subjecit paginis, locos obscuros, in-
primis historicos, explicavit; quosdam etiam propria conje-
ctura censuit emendandos: quæ ei res subinde feliciter cessit.
His suis Annotationibus non paucas adjecit, niles pariter at-
que doctas, *Jeanis Chapmani*, Viri Clarissimi, Notas, nec pa-
tum eum Viri eruditissimi, *J. Fortinus & Franc. Sayus*, ad-
javerunt. Tandem ex *Lambertiana* quadam hujus Opusculi

editione, quæ quondam Jo. Walkeri fuerat, (illius Viri Clarissimi, cujus notæ exstant in fine *Davifianæ* editionis *de Natura Deorum*.) descripsit marginales non contemnendas, atque indole tanta dignissimas. Ceteræ Annotationes ab ipso Editore prægnatæ sunt, in quibus iudicium criticum, acutum *ἡρακλειῶν*, & lectionem vastam, observare licet, etiam eam artem, quæ non nisi ille imbutus esse potest, qui lectioni *Tullianæ*, optimorumque Auctorum diuturnæ consuetudini, se tradidit.

Pag. 9. Sed pauca quædam de his Annotationibus, instar Speciminis, proferamus. In *Lib. I Cap. 2* Cicero promittit, ante se definiturum, quid sit *Officium*. Sed, si totos libros perlegimus, nullam videmus *Officii* definitionem ab eo adductam esse, quamvis plerique interpretes valde laborent, ut, id eum fecisse, contra ostendant. In *Capite* quidem *tertio* definit, quid sit *perfectum officium*, quid item sit *medium*; non autem, quid sit ipsa *officium*. Igitur Clariss. *Pearcius* vocem *officium* contracte dici, existimat pro *opificium*, uti *officinam*, quæ ab *opifex* derivatur, pro *opificina*. *Officium* itaque, in prima sua significatione, idem est, quod *Actio*; & cum officium eam hominis actionem velit, quæ ad iustores spectat, sic illud definit: *id, quod natura & ratio docet ab utroquoque homine vel sibi, vel aliis, præstandum esse*. Quæ definitio ferme eadem est; quæ *Cælii Calcagnini*: *Officium est actio, in omni vita cum virtute & ratione conjuncta*. Hæc actio, si omnes (ut Stoici dicunt) numeros habet, & si ne minima quidem pars, quæ in ea inesse debet, ei desit, tum *perfectum & rectum officium* vocatur, quod in neminem, præter sapientem, cadere potest. *Medium* vero officium, seu, quod commune est, sic Cicero definit: *quod cur factum sit, ratio probabilis reddi potest*, nempe actio, quæ, quamvis non sit perfecta, causam tamen aliquam habet, cur possit probari. Sed Cicero in his libris de secundo solo officiorum genere verba facit, quæ *media* vocat, & quæ (ut ait *Lib. III Cap. 3*.) *ingenii bonitate multi assequuntur, & progressionem discendi*. Vox enim *media* idem hic valet, quod *medioria*, quænamadmodum in

in *Vellejo Paterculō Lib. II Cap. 29* dicitur fuisse Pompejus innocētia eximius, sanclitate precipuus, eloquentia mediū.

Lib. eod. Cap. 25 Cicero ait, in liberis populis, & in iuris Pag. 93.
 æquabilitate, exercendam esse facilitatem, & altitudinem animi, quæ dicitur: ita enim legitur in editionibus. Doctiss. Anglus contra, nullo hic sano sensu dici altitudinem animi, opinatur; qui enim faciles se omnibus præberent, hos potius demisso & humili, quam alto, esse animo, adjicit, nec dubitat pronuntiare, locum corruptum esse, quem sanare posset is, qui cum MSs: *Lincolniensib.*, cum uno *Manstiano*, & uno *Eliensi*, (quem memorat *Darivus* in *Notis ad Tuscul. Dissp. Lib. V Cap. 16.*) legit: & lenitudo animi, quæ dicitur; uti in illo prædicto loco *Tusculan. Dissp.* occurrit lenitudo orationis. Interim tamen, quia ceteri MSsi Codices omnes servant altitudo, suspicatur Vir Doctiss. *Ciceronem* scripsisse aptitudo; quæ vox & minus recedit a lectione MStorum, hujus autem loci sensui satis facit. Aptus enim est, qui se aliorum moribus accommodat. Exemplo sit illud *Ciceronis* in *Epist. ad Famil. Lib. XII Ep. 30*: O hominem, semper mihi quidem aptum, nunc vero etiam suavem. Sic etiam *Horatius* loquitur in *Serm. I Sat. 3 vers. 29*:

*Iracundior est paulo, minus aptus acutis
 Naribus eorum hominum;*

et in *Serm. II Sat. 5 vers. 43*:

— — ut patiens, ut amictus
 Aptus.

Non quidem occurrit alibi apud *Ciceronem* vox aptitudo: idque fatetur *Pearcius*; sed multa etiam sunt, quæ in ejus scriptis nove, aut semel, dicta reperiuntur; cujus generis non pauca *Erasmus* in his libris annotavit. Cur non igitur & huic verbo idem potuit contingere? Sane *Cicero* verbum videtur non usitatum protulisse, quia addit, quæ dicitur; formula enim est ea dicendi, quæ dictionibus non usu tritis solet adhiberi. Nos, si quid videmus, ingeniosiore omnino esse hanc lectionem aptitudo illa *Chapmanii*, Viri Doctiss. quam simili-

ter addidit Clariss. Editor, *mollitudo*: quamvis diserte Cicero in *Lib. III de Oratore Cap. 40* memoret *mollitudinem humanitatis*.

Pag. 133. *Cap. 37* leguntur apud Cicronem hæc: *Contentionis præcepta Rhetorum sunt; nulla sermonis. Quamquam haud scio, an possint hæc quoque esse: sed discentium studiis inveniuntur magistri; hæc autem qui studeant, sunt nulli. Pro discentium studiis mavult Clariss. Peaucius legere discentium studiis, id est, studiis eorum, qui ad eloquentiam in dicendo se adiungunt. Id colligit ex sequentibus Cicronis verbis: hæc autem (scilicet sermonis) qui studeant, sunt nulli. Sermone enim Orator in superioribus opposuerat disceptationibus in Senatu, Judiciis, & Concionibus. Immo vero in his verbis Cicero videtur significare velle, quod antea dixisset, *contentionis præcepta Rhetorum esse*. Concinit id, quod occurrit in *Bruto Cap. 13: Extra Gratiam magna dicendi studia fuerunt. Præterea, voces discere & dicere, notum est, sæpe in MSS. Codd. confundi.**

161. *Lib. I Cap. ultimo* verba Oratoris hæc habent: *Quare hoc quidem effectum sit, in officiis diligendis id genus officiorum excellere, quod teneatur hominum societate. Societas hominum (ait Clariss. Editor) tenetur officiis, non officia hominum societate: hoc quid velit, non intelligo. Itaque censet, Cicronem potius scripsisse: quod tueatur hominum societatem, id est, quod eam firmet & stabiliat. Sic in fine præcedentis Capituli 44 dicitur: *ad societatem tuendam valet, & alibi. Sæpius autem teneri pro tueri, teneatur pro tueatur, &c. in MSis ponuntur, errore librariorum: qui si hic idem fecerint, ommissa lineola supra caput e pro m posita, mutarunt societatem in societate.**

224. Locus est in *Lib. II Cap. 16*, quem dudum eruditi Interpretes, questi sunt, personarum immutatione, & aliis obscuritatem asserentibus, laborare. Ille sic legitur vulgo: *At ii, qui ab hoste obsidentur, — videri, omnesque mirari, &c. Unde enim ibi reguntur voces infinitivi modi videri, mirari, & reliquæ? Itaque non destituitur verisimilitudine, quod*
emen-

einendare capit Cel. *Pearcius* pro *At, si* ita petins: *Ait, si, qui*, sive: *Ait enim, si, qui* &c. ubi in *Ait* intelligendus est *Aristoteles*, (vel, si *Muretum* auctias, *Aristo*), cujus verba Latine reddita ea esse, quæ sequuntur, vix dubitandum est; imprimis quia paulo post dicitur: *bene etiam colligit*. In *MStis* enim *Codd. at* & *ait* sæpius confunduntur. Exempli loco sit illud ex *Lib. I Cap. 40*: *O puerum pulchrum Pericle! at enim Prætorum*, &c. Ubi, ut multi *MSti* libri habent *ait*, ita multi *at*, ut fere numero sint pares. Eandem quoque conjecturam Clariss. *Chapmanio* in mentem venisse, *Eruditiss. Editor* testatur.

Lib. II Cap. 25, cum ex *Catone* quaeretur, quid in re familiarum maxime expediret, respondebat: *bene pascere . . . quid tertium? male pascere*. Eam lectionem, *Gruterus* testatur, se invenisse in *MSto Palatino*, & sequentes Editores omnes receperunt: cum reliqui olim tam veteres *Codd. MSti*, quam impressi, habuissent *bene vestire*, aut *bens vitire*. Interim vix est credibile, *Catonem* sapientem, cum ex ipso, quid quaesitum esset, quaeretur, respondisse, *male pascere*: hoc enim ita non est quaesitum, ut etiam rei familiari vehementer obsit. Quare *Pearcius* putat, *Ciceronem* scripsisse: *quid tertium? non male pascere*. Quam omnino si sequimur lectionem, sapiens ille *Cato* quaerenti nihil respondisse absurdi videbitur. Nam primum erit, *si quis bene pascat*: secundum, *si quis satis bene*: tertium vero, *si quis non male*. Confirmat hanc lectionem *Pearcius* ingeniose ex inverso ordine *Crassi* in *Lib. III de Oratore Cap. 22*: *Si me vultis esse Oratorem, si etiam sat bonum, si bonum dentque, non repugnabo*; ubi *Oratorem* idem valere videtur, quod *non malum Oratorem*. Sane in *Plauti MStell. Act. III Scen. 2 vers. 29* ille dicit, se *non male valere*, qui significare videtur velle, se nec *bona*, nec *satis bona*, valetudine perfrui. Addendum etiam est, quod ex *Catonis* libris *de Re Rust. Cap. 137 Gronovius* hæc verba citat: *In loco bono parte octava corbi dividat, in satis bono septima, in tertio loco sexta*. Ubi fortasse ille *tertius locus*, qui nec *bonus*, nec *satis bonus*, erat, *non malus* a *Catone* credebatur; qui

qui loco malo plane nullam omnino partem assignaturus esset.

Pag. 286. *Lib. III Cap. 6 Cicero sic ait, societatis arctissimum vinculum est, . . . onera incommoda subire . . . que vacent iustitia.* Ita enim omnes fere veteres Editiones & MSi libri uno quasi ore legunt, *Gravius* vero ex velligiis *Pitkeani* Cod. & ex uno MSi *Mantii*, legere voluit: *que non vacent iustitia.* Sensus est: quævis incommoda potius subeunda esse, si nihil in illis sit iniusti. At quid est illud *iniustum*, quod possit inesse in incommodis animi? Non patet, quo sensu dicantur hæc posse vel habere iustitiam, vel ea vacare. Quia igitur in *Excceptis Pitkeani* legitur, *que vacet iustitia*; *Cel. Pearceius* coniecit, *Ciceronem* scripsisse: *quia vacat (vel vacet) iustitia*, scilicet, *quia detrabere hominem homini, sui commodi causa, vacet iustitia*; nam ad illa verba, non ad animi incommoda, respicere hæc videntur. Ideo id *contra naturam magis est*, quam omnia incommoda subire, quia vacat & caret iustitia. Simili modo ante *Cicero* locutus erat *Lib. I Cap. 19: Ea animi elatio, qua cernitur in periculis & laboribus, si iustitia vacat, pugnatque non pro salute communi, sed pro suis commodis, in vitio est.* Ubi, quod pugnat pro suis commodis dicitur, ut hic, *iustitia vacare.*

Hoc denique adhuc adjiciendum est, ad finem editionis seriem lectionum haberi, in quibus hæc *Pearciana* a *Gravii* editione secunda, & emendatiore, recessit, nulla quamvis Nota apposita, quæ discrepantias significaret; quippe quæ fere minus ponderis habent: cum tamen vel MSis, vel veteribus editionibus, vel plane nrisque, lectio *Cel. Pearceii* sustentata sit.

DISSERTAZIONE SULLE POSTE DEGLI

Antichi, &c.

Id est,

DISSERTATIO DE POSTIS VETERUM, recitata in Academia degli Apatisti.

Flo.

Florentiæ, 1746; 4.
 Plag. 14.

Franciscus Colleschi, libelli hujus Autor, argumentum, quod exponeret, sibi sumit elegans, omniaque, eo spectantia, breviter exhibuit, quàmvis occasio descriptionis, copiose omnia persequi, multasque citationes Autorum asserre, non permitteret. Sequamur eum, & recensentis, quicquid ille bonarum rerum habet. In ingressu monet, nos multarum & utilissimarum rerum inventionem veteribus debere, ob quas illi, divitiis ut annumerarentur, meriti sint; eosque ideo damnat, qui, cum novi nil excogitent ad usum generis humani, vetusta sinunt, quantum quidem in se est, perire, neque recolunt. Inde ad ipsam rem devenit, & pag. 6 inquit, unde vox *Posta* derivetur. Post expostas opiniones *Cujacii*, *Vossii*, *Scleppii*, *Menagii*, suum ipse judicium suspendit, nec quidquam decernit. Pag. 8 primam earum, postarum nempe, institutionem indagat, feminæque quasi & speciem aliquam invenire sibi videtur in *τῶν Περσῶν*, seu tædis ardentibus, quæ e turribus, per certa spatia dispositis, protendebantur, & sic. celerrime una quadam certa cognitaque dore significabant locis vel remotissimis. Id non tantum Græciæ antiquissimæ, tempore belli Trojani, sed Persiæ, imò & Angliæ Galliarque veteri, fuit in usu. Mirum, quod Helvetios omiserit, quibus etiamnum accensi ignes in montibus mortuores sunt de imminente reipublicæ periculo. Comparat porro cum isto instituto Peruvianorum rationem, regia mandata celeriter quaquaversum per cursores viva voce significandi, & Turcorum *Idzan*, seu clamores e turribus templorum, instante precum tempore: quod tamen posterius ab argumento alienum videtur. Pag. 14 ait, *Cyrum* primum veras postas instituisse, nempe sic dictas *angarias*, & cursores, *ἀγγαρεύς* atque *ἀγγαρεύς* dictos. Hoc postarum institutum fuit procul dubio vassissimum, quandoquidem Principis mandata per totum regnum Persicum, id quod erat longe spatiosissimum, differre debebat, eique soli rei destinatum erat. Ipsi angari die nocteque continuabant iter equis vecti absque impedimento ab una *parafanga* ad alteram. Pag. 21 probat ex libro *Estheræ*,

institutionem hanc *Cyri* fuisse in usu sub *Ahasvero*; & ex *Herodoto*, sub *Xerxe*, ex *Xenophonte*, sub hujus aetate, & tandem *Darii Codrmani* tempore. Postea istae solis domitorum negotiis destinatae erant, non item domesticis & privatis rebus permittebantur. Ambitio nempe & aemulatio Principum volebat sua quidem consilia celare, aliena autem explorata habere: quae in re Persas imitati sunt Romani: quod adeo mirum non est, cum mercatura non saverent, & Franciae Rex aliquis, nostris temporibus vicinus, idem fecerit. Graeci autem, nisi bene nossent Persarum hoc institutum, quemadmodum eorum omnia, subtilesque essent & gloriosi, imitati tamen non fuerant, ut neque utilissima illa instituta Romanorum, cloacas scilicet & aquaeductus. Mirum tamen, diligentem & eruditum Autorem de *Parhalo* & *Salaminia* non cogitasse, quae Atheniensium erant quasi postae. In cetera vero Graecia per naturam rerum non licebat tales angarias habere in parvula regione, quam tot diversae respublicae liberae obsidebant. Habebant tamen suos hemerodromos, quos exigente necessitate mittebant. Tali exemplum etiam a *Judaeis* repetit pag. 26 ex *Paralipom.* II, 30. Utebantur hi cursores incredibili velocitate, ut pag. 27 Auctor demonstrat. Ipsi Romani, ut pag. 28 docetur, habebant tales cursores, antequam scilicet postarum institutio sub Imperatoribus perfecta fuisset. Erant isti vel publici, vel privati, servilis generis. Publici maxime *Bruttii* erant post bellum Punicum secundum. Unde *geronius Bruttii*. Publicam mercedem accipiebant nomine *calcearii*. Signa gerebant, quibus ab aliis dignoscebantur, armillam & pennam, in capite petasum quoque pinnatum.

Pag. 34 ad ipsas tandem postas devenit, quae quo tempore fuerint institutae, non constat, quandoquidem scriptores historiae *Augustae* variis *Augustis* attribunt eam institutionem, & recentiores in diversas hac de re sententias abeunt. *Hermannus Hugo* institutum hoc credit saltem *Augusto* antiquius. *Spanhemius* ejus originem ad A. U. C. 579 refert, imo ad tempora, quae proxime bellum Punicum secundum excipiebant. *Noller* autem negat, in istis *Bruttii* servis cursoribus veram postarum

statum imaginem se reperire; uti & in illa, quam *Spinkemius* allegat, præstatione necessariorum, magistratibus, per provincias euntibus, aut exercitibus, debita. Concludit in eadē pag. 38, postquam *Augusto* antiquiores non esse, sed forsitan ab illo institutas, idque ideo conjicit, quia vias publicas plurimas idem *Augustus* instituit, postularum maxime causa, ut probabile est: qua in re, ut alios, sic & *Berglerum* maxime, consentientem habet. Certe *Suetonius* de institutis ab *Augusto* per militares vias prima juvenibus, dein vehiculis, ἀγ-
 γελυφόροις, γραμματοφόροις, πηροφόροις, memorat, unde *curfus vehicularis & vehiculatio*. Primum quidem mutabantur cursores, & ἐκ διαδοχῆς sibi succedebant. Deinde vero unus manebat & idem, qui, mutatis tantum vehiculis, ipsi Imperatori mandata perferebat. Vehicula ista cum jumentis præstabant urbes municipales in provinciis, curabantque hanc rem certi procuratores, a *veredis Augusti* dicti, ut est in antiqua inscriptione apud *Calzariam* in *Opuse*. *Scientis*. Illi procuratores, ægnitis diplomatibus & signis imperatoris, statim cursoribus vehicula præstabant. Morem tam commodum servabant *Augustum* secuti *Principes*, usque ad *Nervam*, qui optimus Princeps *Italiæ* onerosas vehiculationes remittebat, cujus in memoriam cusi numi; sed soli, ut videtur, *Italiæ*, provinciæ præ ceteris dilectæ ab Imperatoribus. Sub *Trojano* deipsum & *Atriano* instituti *curfus publici*, & quæ olim ad privatos magistratos municipales spectaverat, cura ex eo tempore pertinuit ad fiscum; unde *curfus fiscales*. Ne nimium gravarentur provinciæ vehiculorum sumptibus, providerunt Imperatores nonnulli. Certum statuit eorum pretium *Constantinus*, qualia aliorum plura edicta moderandæ avaritiæ, & coercendis fraudibus, in *Cod. Theodosiano* leguntur. *Justinianus* tandem *veredarios* passim abrogavit, & equos asinis permutavit. Ab his transit Autor ad nomina locorum, in quibus aut mutabantur vehicula, aut subsistebant cursores. Huc pertinent stabula, καταλύσεις, mutationes, mansiones, quæ postrema duo videntur Nostro diversa esse, sub generali voce σταθμῶν & *stationum* comprehensa; illæ quidem, *mutationes*,

Pag. 41.

43.

46.

mutandis equis tantum erant, quorum alebant ad viginti numero usque, & distabant una ab altera ad 16 millia passuum; hæ vero, *mansiones*, erant domus, in quibus cursores requiescere poterant; distabant inter se dixta, id est, octo mutationibus, aut quinque, aut etiam paucioribus; & alebant ad quadraginta equos. In talibus mansionibus solebant Imperatores in itineribus divertere; qui, iter facturi, duobus ante mensibus edicto proposito significabant & enumerabant mansiones, quæ omnia parata essent. In iisdem mansionibus subsistebant gubernatores provinciarum, ubi privatis ædibus uti non possent; inde quoque milites accipiebant cibaria. Ad animalia mansionum pertinebant 1) *equi veredi*, aut *verhedi*, sic dicti a *ve-*kendis rhedis, quæ prima fuit institutio. Deinceps mansit illis id nomen, etiamsi solum hominem portarent. Inde dicti *veredarii*, mandatis transferendis, & posterioribus temporibus *vereda* via, per quam ibant postæ; inde quoque *paraveredi*, aut *parhippi*, qui aut sarcinas subvehebant exercitui, & inde agminales dicebantur, aut destinati erant viis transversalibus, a regia decedentibus, privatisve itineribus, aut aliis quibuscunque extraordinariis postarum necessitatibus. Erant quoque equi *avertarii*, portandis *avertis*, id est, *valisiis*, aut *saciperiis*. Tandem & erant *Sagmarii*. Differebant ab his *veredi*, quod hi soli cursui, ceteri omnes oneribus portandis, destinati essent. Erant 2) muli; 3) quibusdam in provinciis cameli; 4) asini; 5) boves. Vehicula erant rheda, carpentæ, carræ, omnes quatuor rotarum; clabulæ duarum. Rheda quidem ordinariam erant postarum vehiculum, unde *rheda cursualis* & *rheda currens*. Videntur tamen illæ quatuor rotarum, oneribus vehendis, birotæ autem, *cisia*, &c. accelerandis itineribus, fuisse. Hæc occasione de velocitate *cisiorum* disputat Autor, & sicut nostris *calestis* similes, inquit; quod ipsi videtur ex argumentis, quæ allegat. Quid? si dicamus, a suo nomine Autorem libello huic scribendo, & tractando huic argumento, occasionem sumisise? Pag. 72 ingreditur disputationem de præfectis postarum, & iis, quibus negotium cum postis fuit. Putat, in quavis statione præfectum fuisse, aut ab ipso Imperatore,

ratore, aut a Præfecto Prætorio, constitutum; quæ præfectura quia minus mancipatus erat, non licebat eam gerenti abesse; attamen, perpetuum mancipatum non fuisse; sed tantum quinquennem, quo elapso tempore, priore libertate rursus gaudebant, & *perfectissimi* appellatis accensebantur; eorum quoque posteris concedebantur multa privilegia. Necessè autem erat, eos idoneos fuisse cognitos, quod ex *Arcadii* Constitutione probatur. *Præfecti mansuorum* appellabantur. Qui eò munere exempti fuerint, indicat *pag. 74*; quod autem & quale fuerit eorum officium, *pag. 75* exponit. Erat enim eorum, diplomata Imperatorum Instrare, quibus dabatur monstranti licentia cursus publici; curabant, ut iumenta vehicularia bene haberentur, ut per diem non exiret nisi unum vehiculum, & ad summum quinque equi veredi; ut tandem Imperatorum mandatis satis fieret. Huc etiam pertinebant *curiosi* dicti, & secundum *Salmastium*, *frumentarii*; quibus, a *Diocletiano* suppressis, successerunt *agentes*, quorum erat, non tantum significare Imperatori de tumultibus subitaneis, passim nascentibus, quod etiam antea fecerant frumentarii, sed etiam attente provincias observare, curare, ne quis equos sumeret plures, quam permitti fuerant in diplomate, expedire cohortes ex uno loco in alterum, & provinciarum donaria, redditusque & vectigalia, exigere. His alii subjecti ministri, quos *familie* nomine lex comprehendit, ut *stratores*, qui equites, aut cursores, in equum attollebant; antiquis enim illis temporibus non utebantur stapedibus: quem defectum collocatis passim in via suggestibus, aut gradibus, supplebant, quale quid in Hollandia quoque vidisse meminimus. Posses eos aliquo modo comparare cum illis, quos nostro sermone *Wagenmeister* appellamus. Porro erant *Catabulenses*, seu *postillions* nostri, proprie sic dicti, vilissimi omnium; ut patet ex eo, quod *Maxentius Marcellus* Papam ad hoc opus in pecuniam damnavit. Erant porro *hispicovæ*, *multiones*, *mareschalli*, alii multi, quos *pag. 78* nominat Noster. Generales postarum, ut nos, non habebant, sed pertinebat earum cura suprema ad præfectos prætorio, aut ad magistros equitum, vel officiorum,

ciorum, ad Proconsoles tandem & rectores provinciarum, & *curiales* in genere. Jam dictum fuit, nemini concessos fuisse cursus publicos, nisi diplomatibus, aut evectionibus, instructo, aut a summo Principe, aut a modo dictis postarem supremis curatoribus, quemadmodum & hodie magnis quibusdam in urbibus sic dictæ postæ extraordinariæ nemini permittuntur, nisi schedulam monstrat, ab urbis gubernatore signatam. Ea diplomata ut præfectis mansionum singularum monstrarent, necesse erat. Prævaricantibus imminabant pœnæ. Schedulis inscriptus erat numerus dierum, ultra quos postæ non dabantur, numerus item curruum & animalium. Illæ schedulæ *diplomata*, aut *synthemata*, nominabantur, item *evectiones*, *evocatoria*, *tractoria*. Privatis hominibus semper interdictum erat postis. Tantum patebant Imperatori, & ejus usibus, ut ex *Plinio juniore* demonstratur, si paucos aliquos & honoratiores, raris & urgentibus in casibus, excipias. Ante Imperatores prospiciebant provinciæ Consulibus, aliisque proficiscentibus; cum vero id onerosum deinceps fieret, pecuniam dabant vehiculorum loco, & unicuique curam relinquebant, sibi, quam poterat, optime prospiciendi. *Pag. 86* agit de postis marinis, quas multis de causis videntur habuisse, de navibus *fugacibus*, *cursoribus*, *tabellaribus*, *dromadibus*. Tandem *pag. 89* de hodierna postarum, earumque magistrorum, institutione post casum Imperii Romani agit. Originem adscribit *Carolo M.* & anno Christi 807 circiter. Revocavit eas ex defuetudine longo tempore post *Ludovicus XI*, sed suos tantum in usus; secuti vero Reges publicarunt. *Pag. 92* disserit de origine postarum in Italia, ubi jam medio Seculo XV postas equestres in usu fuisse monstrat. In Hispaniam introductæ fuerunt A. 1519; in Germaniam sub initium Seculi XVII. *Pag. 98* mantillam quasi addit de postis Turcarum in ministerio columbarum.

Jucundus lectu & utilis est libellus, quem, dignum fuerat, Latino sermone scripsisse.

JOANNIS FREDRICI SCHREIBER, REGIO-

mentani, Doct. Med. Anat. & Chirurg. Profess. & Membr. Honorar. Acad. Scientiar. Petropolitane, Observaciones & cogitata de Pestilentia, quæ annis 1738 & 1739 in Ucraina grassata est.

Petropoli, typis Academiæ scientiarum, 1750, 4.

Plag. 12.

Altera jam vice prodit doctum Celeb. *Schreiberi* scriptum, A cui edendo pestis, Ucrainiam devastans, ansam suppeditaverat, cum Autori præstantissimo pro militum hibernaculis sanæ adhuc & integræ exquirendæ essent regiones. Novam autem hanc paravit editionem, ut variorum obviam ireret objectionibus, novamque suam ulterius stabiliret sententiam. Hæc enim morbi, cum inter plurima, quæ stragem hominum excitare solent, calamitatum genera dirissimum forte sit, natura penitus perspecta, præ aliis idoneam, illum tollendi & curandi, rationem monstrare poterit. Consuetudo hæc usque invaluit, ut, veneni, quod pestem producit, in corpore latentis, causa, sudorifera, & sic dicta alexipharmaca, adhibeantur. Hanc vero agendi rationem cum insufficientem, & prout sit, nisi subiecta, morbis correpta, diligenter distinguantur, noxiam, sæpe fuisse perspexerit Clariss. *Schreiberus*, ipse aliam elegit viam, & morbi similitudine ductus, eandem, quæ venereo malo convenit, adhibendam esse therapiam, credidit, nec non, experientia confirmatus, evicit. In duas vero hæc tractatio distincta Partes est, quarum prior observationes, posterior pathologiam ac therapiam pestis, complectitur. Observationes manifestant, morbi hujus seminum partim in aere corrupto putridoque esse querendum, partim per contagium ex alienis locis afferri. Deinde alia morbi communicatio fit per pus sanienque bubonum & carbunculorum pestilentium. Morbus hominis, peste affecti, nonnunquam sanos nulla affecit noxa, & lactans a matre, peste correpta, infans salvus supervivit. Signa malignitatis morbi ac putredinis ab initio aderant, symptomata vero levabantur leni vomitorio, vel spontaneis dejectionibus. Deficientibus hisce auxiliis, exasperabatur

morbis, ex quo consequitur, ut tenuissimum & frigidissimum alcali sit seminium pestilens, quod velocissimas in corpore excitare possit turbas. Post mortem etiam vesicula fellis felle fluido flavescente repleta sacraque deprehensa fuit. In mitiori morbi gradu & plura aberant symptomata, & judicatio facilius per bubones, vel carbunculos. Ex his illi, qui lati erant, vel in suppurationem non abibant, funelli erant, sive mox sub cute, sive profundius in glandulis diversi generis, generarentur. Animi affectus, & ex his potissimum terror, corpora ad suscipiendum miasma disposuit, hinc plures interfecit, imprimis & illos, qui ob senectutem vires jam fractas habebant, vel fermentato potu abutebantur. Primis graviditatis mensibus pestis neque gravidæ, neque fœtui, noxam fecit, quod contra ultimis mensibus evenit. Antiqua ulcera & phthisis contra morbum auxilium erant. Dysenterici moriebantur omnes, nec quartana afflicti erant immunes; salivationem experientes partim exstinguebantur, partim evadebant. In remediis prophylacticis anceps contra morbum auxilium fuit, cum & in ipso morbo alii hæc, alia alii, salutaria judicarent. Resolutio bubonum tentata semper male cessit. Ex hisce observationibus, doctissimorum virorum testimoniis confirmatis, nunc, quidnam de natura & therapia morbi suadeat ratio, altera explicat *Sectio*. Una est eademque bubonum in lue venerea & peste sedes, ex miasmate communicato origo, tractandi & eventus eadem ratio, licet facile largiendum sit, utriusque morbi peculiare esse miasma. Verum, cum & hic quædam convenientia, in progressu autem & velocitate morbi differentia tantum, sit, pestem velocissimam esse Syphilida, sibi persuadet Clariss. Autor. Carbunculi morbum graviolem reddunt, quam bubones pestilentes. Lues venerea gravior est, quæ cum putredine humorum conjungitur, quam quæ serum sanguinis coagulat. Fuerunt nonnulli, qui, variolas cum lue venerea conspirare, judicarent. Est etiam vera quædam similitudo quoad sedem & effectus; quam ob rem tria genera pestis constituantur ab Autore, acutissima nimirum, sive pestilentia, acuta, seu variolæ, lenta, seu lues venerea, Sed, cum ex
inde

inde concluderet, lui veneræ eam, quæ vulgo solet, originem adscribi non posse, animadversiones in *Astrucum*, qui cum aliis, luem veneream ex America ad Hispanos translata fuisse, asseruit, adjecit. Luem venerea tollitur sublato ejusdem, in corpore hærente, seminio. Hydrargyrus illud præstat, qui simul omnes effectus aufert. Variorum deinde experientia comprobavit, eundem in variolis feliciter fuisse adhibitum. Rabies morsusque rabidorum animalium sanati fuerunt turpetho minerali, seu remedio mercuriali. Febres malignæ, viscidum sanguinem reddentes, mercurio adhibito tollebantur, nec non interni abdominis canceri levamen inde percipiebant. Quod cum ita sit, ut hydrargyrus morbis conveniat, cum sanguine viscido conjunctis, & iis etiam, qui proxime ad pestem accedunt, nullum convenientius statuitur remedium pestilentiz, quam hoc. Si vero illo uti velis, ad tollenda ea, quæ actionem ejus invertere possint, præmittendum est lene vomitorium; feliciores tamen & celeriores in sanando morbo erunt effectus, si adjungi possit remedium, alexipharmacum, velociter agens. Multus itaque Autor in eo est, ut probet, variis simul adductis experimentis, camphoram in eorum medicamentorum numerum esse referendam. Hanc igitur hydrargyro misceri suadet imprimis, cum & eorum satisfiat indicationi, qui, sudorifera adhibenda esse, clamant. Præter id autem, quod hydrargyrus mechanica agat ratione, physicas simul attendendas esse qualitates, Autor judicat, ad quas vis vermes fugandi refertur, quam ex odore remedii, cum & vermes in iis extinguantur corporis locis, ad quæ mercurius devenire nequit, deducendam esse, suspicatur. Tandem, cum in peste febris sit, bilis corruptio & gangræna, cortex nunquam Peruvianus adhiberi potest. Neque tamen Medici solum officium in tollendo, sed in præcavendo quoque, hoc morbo positum est: quem quidem finem consequitur, si aeri inhærens venenum corrigat per acidos vapores, vel si haustum sanjam & receptum in corpus aucta solidorum vi expellat, quod corticem Peruvianum efficere asserit, vel si miasmata facilem egressum e cute paret per specifica, supra addu-

sta. Tandem & reliquorum symptomatum in peste curationem adjungit. Generatim monemus, hujus morbi naturam & accuratam diagnosin medentis mentem instruere & dirigere, nullum vero remedium, quod spem futuræ sanitatis, vel utilitatis, faciat, negligi debere.

SOPHOCLIS AŒAX, CUM SCHOLIIS, TAM antiquis, quam novis, & translatione soluta metris ac revincta, atque indicibus verum verborumque, editus ab JO. GOTTFRID HOERIO.

Vitembergæ, apud E. G. Eichsfeldium, Acad. typographum, 1746, 8.

Alph. 1 plæg. 2.

Jure dolet Autor, qui Conrectoris munere Misenæ, in illustri Afraneo, laudabiliter fungitur, & de exemplarium hujus Poetæ inopia, & de Bibliopolarum in Græcis imprimendis supina negligentia. Commendat igitur, qui talibus pudorem affundit, typographum suum, utilitatis publicæ, quam privatæ, studiosiorem. Ac sane tanto est magis necessaria hujusmodi prædicatio, quanto magis barbariem juvat auri sacra fames. Sed antiquum est tale fatum *Sophocli* nostro. Jam olim valgus Itatorum *Aldinum* editionem, ab *Erasmo* illustratam, sedulo dissuasit, instuens, ne barbari, tanto thesauro in pluteis Germaniæ suppeditato, minus sæpe transcenderent Alpes (vid. *Melch. Adami in vita Erasmi fol. 45*): nunc recipere nolunt Germani, ut plures inveniant emtores, avare metuentes. Verum cuius vero contrarium suadebit & Græcarum literarum, & Poësis, & *Sophocli*, conditio. Illæ aperiunt fontes omnis elegantioris doctrinæ; ista tot commoda effundit, totque est gratis insignis, ut nihil magis commendari queat liberaliter educando; hic autem principem inter Tragicos locum obtinet, ut Tragici inter Poetas. Illorum enim honestissimas fallacias appellavit *Gorgias*, quod, ita qui falleret, non fallente justior, ita qui falleretur, non falso esset sapientior: quod

quod argute dictum *Dan. Heinsius* interpretaturus, *Electram Sophoclis* excollit *Orat. XXIII.* Neque id sine causa, si Nostro assentimur, *Aeschylus*, qui vinosus sioxit pleraque, & *Euripidi*, qui sapientiam ostentavit, maxime modestum sobriumque *Sophoclem* anteponenti. Hujas igitur principem Tragediam editurus, cum ipse membranas inspicere non posset, postquam gnarus ille *Gul. Canterus* de variis lecticiis *Demetrii Triclinii* & *Henr. Stephani* epi, quæ *Sophocli* videbantur aptissimæ, exhibuit, & Britannus, qui sub literis *A. B.* latere voluit, in editione Londinensi anni 1722 Codices manu scriptos exhibuit, utriusque industria sic usus est, ut veri similia semper eligeret. Pone *Ajacem* locavit interpretes, tanquam umbras, non a convivatore, sed a convivis, adductas. Ventis se ludibrium debere, credidit, si, adolescentes sine cortice nare, ac sine adminiculis, ex hoc alto, emergere, vellet: hinc remis maluit velisque, id est, tam observationibus, quam versionibus, tempellive uterentur: quas inter nos quidem observationes esse præferendas, ac vel solas sufficere, putamus. Has autem hic duorum generum videmus: neque enim veterum, neque juniorum, curas præclarissimus *Herius* neglexit. Ad veteres quod attinet, cum *Schurzseischo* jure arbitratur, operam perdere, qui, sine talibus præstidiis, ad explanaandi munus se applicent. Cum *Petro* autem *Victorio* primas Scholiis in *Aeschylum* desert, secundas *Sophocles*, atque illis maxime, quæ Romæ primum separatim excusa fuerunt; cum hæc deinceps accreverint opera cujusdam, qui numerum augere, quam intelligentiam juvare, maluerit. Romanum prelum in tanta celebritate ut versaretur, effecisse videtur solertia *Joannis Lascaris*, viri Græcarum literarum Romanarumque scientia nobilis. Is enim, *Lionte X* jussu, ex variis Orientis locis, ingenuos pueros delegerat, ex quibus tum primum est Græcum Romæ Collegium, quam scholam Græcam nominabant, ad radices montis Quirinalis, institutum; cujus quidem adhuc

exstat monumentum in *Sophoclem* Scholiorum, quæ ex illo Collegio prodierunt. Vid. *Petri Devarii* Epistola de vita *Matth. Devarii*. Atque ex hoc opere exactissimo rarissimoque sua Noster manu descripsit, quæ conspicimus, Scholia. De recentioribus duo sunt Germanicæ luminis, quorum meritiſſimos labores Noster repetiit. *Joaquimus Camerarius*, D. *Andr. Freyhubio* in Oratione funebri, Lipsiæ A. 1574 edita, teste, quam lateritiam invenit scholam Lipsiensem, marmoream reliquit; *Adriano Turnebo* iudice, æternum totius Europæ fuit ornamentum ac decus, & *Andr. Schotto* autore, fuit digniſſimus, cujus quælibet publico comparerent. Vid. *Segeti* Epist. ad *Jungermannum* d. 9 Dec. A. 1606 ad calcem *Hocotamii* Epist. pag. 463. *Balthasar Stolbergius*, Mittueidenſis, a puero Græcis se literis dederat, quarum amorem non prius, quam animam, posuit, ita canens Græce, ut in Græcia florente natus esse videretur: isque anno eodem, quo successit *Ofermanno*, editis *Sophoclis* enarrationibus, suas ordinarii Professoris scholas habere orsus est. Horum igitur selectas observationes, suisque auctas, prudentiſſime hic comparere voluit *Havius*. Idem ad extremum tria veluti Commentaria conjunxit. Vult enim triplices fructus colligere lectorem, sive ad sanctiſſimas literas, sive ad humanam sapientiam, sive ad linguam Græcam, respicias. Nimirum, si ad investigationem rituum ac verborum, in diviniſſimis scriptis occurrentium, *Ge. Raphaelius Xenophontem*, *Polybium*, & *Arrianum*, *Tebias Eccardus* autem *Aristophanem* & *Homerum*, laudabiliter adhibuit, non minoris Noster gratiam merebitur, diligentia eum illis contendens. Pergit porro ad excerpendas res, id est, sententias, historias, controversias; præsertim ubi *Sophoclem* illuminant, ut ejus de philosophia, personis, & junctura, concipi sententia queat. Postremo verborum copiam ex ordine literarum quam diligentissime suppeditat. Singulare habet præterea meritum, quod fabulæ argumentum præfixit, tam generale, quam distinctius, ac vel minima
illius

illius membra unī obtotui sistens. Secundum prius, cum Græci, Philosophia *Socratis* abuteutes, licentioſorem degerent vitam, *Sophocles*, suorum temporum vitia contemplatus, voluit ostendere, immodestiam adolescentum atrocissime puniri. Notat igitur adolescentes summo loco natos, & corpore valentes: immodestos existimat, qui præsentiam divinam non reverentur, magistratui non obediunt, prudentiorum felicitatem iniquo animo intuentur. Significat, cum temeritatis pœnas dare gravissimas, publice qui afficitur ignominia, mente capitur, violentas sibi manus injicit, ac honore supremo excluditur, quod ipsum tamen, Atheniensium more, credebatur nefas. Occasionem vero Tragediæ suppeditasse videtur *Homerus Odysf. A. 143 seq.* cujus personæ cum characteribus suis sequentem in modum sistuntur: *Minerva* constantius ab *Ulyssæ* culta, quam ab *Ajace*; *Ajax* Salaminius, robustus, impius, factabundus, inimicitarum persequentissimus; *Telemessa* Phrygia, pellex *Ajaci* mæsta & modesta; *Teucer*, *Ajaci* frater, justus tenax; *Ulysses*, odiosus *Ajaci*, probabilis orator; *Menelaus* & *Agamemnon*, filii *Atræi*, iniqui *Ajaci* summi duces; nuntius, a *Teucro* ad *Ajacem* domi retinendum frustra missus; & chorus nautarum Salaminiorum, *Ajaci* causa cupientium. Sed ad specimina quædam ex observationibus addenda properemus. Ibi quidem initio statim *Joachimus Cameraarius* proficitur, exordia *Sophoclea* præcipue laudari, quoniam in illis breviter totum fabulæ argumentum fere narratur, ita quidem, ut hoc non videatur agi, quando expositiones *Euripideæ* & longiores sunt, & argumento narrando destinatæ. Præter Autoris commendationem antiquitates haud raro illustrant observationes, e. g. quando ad *vers. 17* varia tubarum genera memorantur, quarum sex *idm* constituit *Eustatbius*. Sunt eadem Argivorum *σαλπρυξ* *ἀθηνα*, Egyptiorum *χρῶν*, Galatarum parva *σαλπρυξ* & *ἐξόφωνος*, Celtarum *κάρρυξ*, Paphlagonum tuba *βαρῶφωνος*, Medorum *ὀγκόφωνος* ac Tyrrenorum, *Τυρρηνος*

nit autem, ut Hyginus ait *Fab. 274*, tubam invenit, & con-
 cha pertosa buccinavit, (cont. *Luip. Phœniss. vers. 438*,
Plin. H. N. VII, 56) ut & Hezekos, Tyrrenus filius, quem
 fecerat *Herculem* de Lydia uxore suscepisse, *Pausania* in
 Corinthiacis teste, *Minerve* tubæ sonum exstruxit. Sic
 & autem grammatice juvant, e. g. ad *vers. 80* ἐς δὲ
 μους, ubi Græcus interpret *πρωτικὸς εἰρηται ἀπὸ τοῦ ἐν
 δόμοις*, monetur, ejusmodi exempla reperiri etiam apud
Πεζογράφους, *Xenoph. Cyropæd. Lib. VII fol. 153* παρὲν
 ἐν τῷ αὐτῷ χαρίεν, aderat eodem loco, ex quo *παράλ-
 ληλισμῶ* *Marc. II, 1*, ἐς ἐνέον ἐστὶ, tribuit atticismum
Ge. Raphaelius Auzt. in N. Test. ex Xenoph. pag. 67. Sic
Cicero pro lege Manil. §. 33: in prædonum fuisse potestatem;
 quam conjunctionem agnoscit ille sincerus Latinitatis ju-
 dex, *J. G. Bergérus, de Natural. pulchrit. orat. pag. 497*.
 Item ad *vers. 263* Προῦδον, ubi interpretes *δηλωτοὶ ἔντος*,
 & *Camer. Προῦδον* Atticam synalophen *πρόσδον*, quod
abit, invenit, quod Teutones similiter loqui soleant, in-
 dicatur, qui sane consensus, quandocunque occurrit, uti-
 lissimus est observatu, & ad *vers. 385* Μ' ἀπέτκει meri-
 to allegatur *Corinthi* locus de dialectis, quo dicitur,
 loco tertii quartum casum adamare Atticos, atque in consen-
 sum vocatur *Hæmet II. T. 179*, neque tamen negatur, tertium
 etiam habere *Sophoclem*, e. g. *Antig. vers. 74*: δὲ μ' ἀπέτκει
 τῆς κάρω. Sed quando ad finem deduceremur, alia præset-
 tim si conjungeremus, & pariter speciminibus confirmare-
 mus, qua ratione toties cum aliis scriptoribus, cumque ipsis
 sanctissimis literis, stili, vel rerum, consensus demonstraretur,
 toties sententiæ proponantur atque explicentur, toties *Histo-
 ria*, *Critica*, & aliæ disciplinæ, juventur? Brevibus itaque præ-
 clarissimi Editoris conatui calculo adjecto, plura talis indu-
 striæ, quæ, quo rarior hac ætate, hoc utilior bonis in univér-
 sum literis judicanda est, monumenta cupididissi-
 me ab eo expectamus.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Februarii Anno MDCCLI.

ⲓⲁⲛⲧⲟⲩⲟⲩ ⲙⲁⲣⲧⲩⲣⲟⲩ ⲟⲩⲓⲛⲧⲁⲗⲓⲁⲛⲟⲩ ⲓⲛⲟⲩⲁⲛⲧⲁⲗⲓⲁⲛⲟⲩ.

ACTA SANCTORUM MARTYRUM ORIEN-
taliū & Occidentaliū, in duas Partes distributa.
Accedunt Acta Simeonis Stylitæ. Omnia nunc pri-
mum sub auspiciis JOANNIS V, Lusitanorum Regis, e
Bibliotheca Apostolica Vaticana prodeunt. STEPHANUS
EVODIUS ASSEMANUS, Archiepiscopus Apa-
ntiensis, Chaldaicum textum recensuit, notis vocalibus
animavit, Latine vertit, adnotationibus, perpetuis-
que annotationibus, illustravit.

Tomus I & II.

Romæ, typis Josephi Collini, 1748, fol.

Tom. I Alph. 4 plag. 7, Tom. II Alph. 5.

Studium Ecclesiasticæ Historiæ nunquam Romæ fuit non
exercitum. Cujus rei causam haud difficulter perspe-
xerit, qui reputet, eam civitatem professis Christianis
fidei arbitris & protectoribus constare. Verum & am-
bitio suas illa in re partes habet, quæ Romæ persuasit, ut,
universi per terrarum orbem Christiani cœtus se caput & ma-
trem esse, sibi persuaderet; ardorque, illius asserti confessio-
nem, & sui Pontificis obsequium, a secus sentientibus & invitis,
G orien-

orientalibus maxime, qualibuscunque artibus impetrandi. Nata sic Romanis recessitas, eas linguas, quæ inter Christianos orientales vigent, Syriacam puta & Arabicam, quatenus obtinendo suo fini serviebant, excolendi, librosque ejus generis comparandi atque tractandi, & seminaria instituendi, in quibus juvenes cum Europæis quibusdam Maronitæ plerique atque Græci liberalibus artibus, linguarumque & librorum orientalium usû, & servendi consuetudine, a teneris inbuerentur. Per venerunt ea ratione ex Oriente in Apostolicam celebrem illam Vaticanam Bibliothecam tot manuscripti, tantum non omnes Christiani, Codices, ut eo quidem in genere ceteras omnes Europæ splendidissimas illa vincat. Nam peste quidem Muhammedana infecti merito à sede castitatis exulant, & injuriam Romæ fecerit, qui Muhammedanorum literaturæ præsidium & decus illinc expectet. *Clement XI*, præclaræ memoriæ Pontifex, omnium maxime spectabilem illum Vaticanum thesaurum plurimis nobilissimisque monumentis locupletavit, ministerio usus *Josephi Simonti Assemani*, Viri Celsèrrimi, quem in Ægyptum Syriamque iterato misit, addito luculento viatico, jussum, ubi quid eximium & rarum invenerit, id quantoquanto pretio sedi Apostolicæ afferere. Peperit utilissimum illud literatum iter immortale opus, *Bibliothecam orientalem*, in qua cum notitia Codicum, ab *Assemani* in Italiam invehendorum, ampla ex iisdem excerpta profiant. Peperit idem hoc quoque splendidum opus, de quo narrare cœpinus. Inter cetera enim Orientis spolia, ab *Assemani* reportata, egregia & illis magni facienda, qui veteris ecclesiæ monumenta venerantur & amant, erant duo quoque vetusti Codices, e quibus hoc opus emanavit, ex antro Nitriensis ejusdem Cornobii extracti. Promiserat Clariss. *Epidius Assemanus*, superius laudati e sorore nepos, jam in Præfatione ad *tertium Ephelemi Syri Tomum* hujus Operis editionem. Neque erit, quisquis aut linguæ Syriacæ, aut ecclesiasticæ Historiæ, studio tenetur, qui præstitæ fidei gratiam ei non habeat, aut literis novam hanc accessiõnem non gratuletur lætus. Quamvis eadem hæc ætate nostra, profecto nascuta,

&

& male sedula, maleque credula, verendum sit, ne sint multi, qui ab his dapibus abhorreant, illi nempe, quibus Christi crux contumelia, contra honor & gloria est ultra patrem simplicitatem sapere, & qui cum *Thoma Hydio*, in quem pag. 40, b, vehementer invehitur Noster, existimant, de Sanctorum suppliciis conscriptas narrationes atræ bili generandæ magis, quam poliendæ menti, facere, vaneque pro sanctimonia & fortitudine & constantia jactari, & imitationi commendari, quam ipsi contumaciam & perduelliosum & rabiem didicant: quorum hominum nasum Clariss. Editor forti brachio retudit; at, usu qui didicerint, quot obscura, & controversa, & ignorata, in chronologicis, in geographicis, in notitia sedium episcopali-um, & Episcoporum, & antiquorum rituum, & omni hillo-ria, argumenta feliciter ex *Actis Sanctorum* illustrari, definiti, & erui, queant, dubium non est, eos ex his orientalis antiqui-tatis venerandis monumentis per multa commoda perceptu-ros esse.

Fuerat quondam edendi hujus Martyrologii cura seniori *Assesmano* & *Andrea Scavero*, LL. OO. apud Romanos Pro-fessori, mandata. Deinde vero, hoc quidem in Ægyptum & Syriam plures Codices manuscriptos acquisitum misso, illo autem in condenda incomparabili sua Bibliotheca occupato, transferedatur in *Petrum Benedictum*, Societatis Jesu Presby-terum, Maronitam; qui tamen & ipse provinciam hanc vix attingit, cum aliis negotiis, tum maxime edendorum *Epbremi Syri* operum cura, distractus: quorum *tertio Volumini* etiam immortalis fuit. Imperio itaque *Benedicti XIV*, Pont. Max., & hortatu Eminentissimi atque literatissimi Cardinalis *Quirini*, suscepit Noster vacuefactam collegæ sui excessu provinciam; qua etiam, ardua quamvis, feliciter & cum laude defunctus est. Inprimis queritur, negotium sibi creasse vetustatem & formam literarum, quibus exarati erant ambo sui Codices, Appellari solet ille character *Estrangelis*, hoc est, *εσραγγίλος*, & alio nomine Chaldaicus. Quo factum, ut ubique pro Sy-riaco sermone Noster Chaldaicum appellaverit. De quo diligenter monitos Lectores volumus. Non enim, quæ hinc in

lucem prodeunt, monumenta illo sermone, quem vulgo Chaldaicum dicimus, sed eo, qui Syriaci nomine venire solet, concepta sunt. Porro quoque Chaldaeus appellatur ille sermo, quod illi Syri, penes quos aliquali adhuc in usu est, a vetere nomine regionis suae multis Chaldaei nominantur.

Dicebamus paulo superius, Clariss. Editori horum Actorum ad manus fuisse duos Codices manu exaratos. Non illi duo exemplaria ejusdem operis erant, ne quis erret, sed diversi prorsus libri. Unus antiquissimus inter alia praecipue Acta Martyrum orientalium, & vitam S. *Simeonis Stylitae*, continebat. Haec vita rejecta est in finem *secundi Voluminis*. Acta vero maximam partem *primi* conficiunt. Alter Codex, aetate saltem non plus tribus Seculis illo recentior, continet Acta Martyrum occidentalium, quae maximam partem *secundi Voluminis* implent. Superioris Codicis aetate & venerabilis est aetas, aequalis Autori suo; quippe scripti septimo anno ab excessu S. *Simeonis Stylitae*, cujus fata narrat, id est, A. C. 474. Monendum adhuc, appellationes *Orientalium* & *Occidentalium* Martyrum non vulgari, nobis consueto, sed eo, sensu, qui orientalibus, tam Muhammedanis, quam Christianis, familiaris est, accipi debere. Appellat illi nempe orientales illas gentes, quae a ripa Euphratis orientali per Mesopotamiam & Chaldaeam ad Tigridem usque, & ultra quoque, habitant; Occidentales autem appellant Syros, Palaestinos, interdum quoque Aegyptios, ne recentiore Muhammedanismo significationem *Occidentis* commemoremus, qua totam Aegypti, Libyae, & Mauritaniae, oram mari mediterraneo praetensam, ipsi cum Andalusia notat. Ille vero prius indicatus vocabulorum *Orientis* & *Occidentis* usus *Muhammede* antiquior est, ut e Christianis scriptoribus, septimo Seculo vetustioribus, penes quos *Sarracenorum* nomen legitur, constat. Sunt enim Sarraceni *الشرقيون*, *Orientaliter*, seu Arabes, Euphratis & Tigridis ripis intercepti. Quae vera est etymologia nominis, variis conjecturis vexati.

Præter duo Volumina hujus Operis, quae coram manibus habemus,

hemus, expectatur adhuc *tertium*, quod credimus nunc sub prelo sudare. Complectetur id ea Martyrum occidentalium acta, quæ in *secundo Volumine* locum non potuerunt invenire. Tenebat nempe secundus, seu recentior, Codex triginta novem Acta Martyrum; e quibus quatuordecim priora tantummodo, ut præstantiora & nondum delibata, *secundo Volumine* prodere, reliqua pro *tertio* reservare, placuit Venerando Archiepiscopo; quibus addet aliorum Martyrum Acta, Sanctorumque vitas, e variis orientalibus Vaticanæ Codd. MSis erotas. *Primo* autem *Volumine* dedit viginti duo Acta Martyrum orientalium, e vetusto illo Codice, quem primum quoque appellat, cum Appendice, quam secundus Codex suppeditavit. Acta, quæ diximus, enarrant cruciatus sanctorum tessium, quibus a tyranno Persarum, *Sapore Longavo* dicto, per quadraginta continenter annos, ab ejus anno trigesimo primo inde usque ad septuagesimum, vexati fuerunt. Dictio pura est, & æquabilis, & sibi constans, ut probabiliter omnis ab eodem Autore, ignoto tamen illo, profecta credatur; est quoque nonnihil floridior atque excelsior, quam dictio Actorum, in Appendicem relatorum, non æquat; neque sibi ubique similis est, ut merito & sequioris ingenii, & non ejusdem, reputetur esse. Exhibet autem Appendix Acta Martyrum orientalium, tam anno decimo octavo & trigesimo ejusdem *Saporis*, quam in persecutione *Isdegerdico-Vararantica*, casorum. Acta hæc, in Appendicem rejecta, numero sunt quatuor; quæ, una cum superioribus, percensere, singulosque nominare heroes, singulis in Actis celebratos, licet usu non careat, non tamen audemus, brevitati consulentes, & Lectorum patientiæ, quorum longe plurimis barbara, partim quoque obscura, nomina Persarum, Syrorum, Arabum, peregrino sono horrorem incussura esse, haud vane conjiciatur. Suffecerit, pro specimine titulum Actorum, chorum ducentium, allegasse. Ecce. *Martyrium SS. Simeonis Barsabæ* (Syriace ܫܝܡܘܢ ܒܪܫܒܐܝܐ, Arabice ابن الصباغ, filium tinctoris notat) *Episcopi Seleucia & Cresphontis, sociorumque ejus*

Abbat. de *Ἰσακίδας* & *Hananie* Presbyterorum, aliorumque centum diversè ordinis virorum; nec non *Gubsciatazadis* canuchi, regis *maricli*, *Phytkii* *Karagebari*, ejusque filie, virginis *Deo sacra*. Facile jam de ceteris fiat judicium, quorum index Præfationi subjectus est. Acta singula præfixarum habent Admonitionem, ut Autor appellat, & additas in calce annotationes: hæc obscura, quæ in ipsis Actis occurrunt, geographica, historica, ritus antiquos, declarant; illa præparat lectores, ad opusculi ejusque tractationem accessuros, ea tradendo, quæ in universum ad ejus intellectum faciunt, & de Martyrum, singulis Actis celebratorum, ætate fatisque ex fide Autorum, maxime typis editorum, discernendo. Exempla deinceps proponemus, postquam, quæ memoratu digna supersunt, momenta e Præfatione, longa quidem illa, eleganter tamen, & perspicue doctæque, & passim quoque solide, scripta, breviter nobis repetita fuerint. Meminimus paulo ante dicere, ob silentium Codicis manuscripti non constare, a quo profecta sint Acta Martyrum orientalium; dictionem tamen & æquabilem & tersam unum omnium Autorem, eumque non objectæ fortis, neque ineruditum, prodere. Venerunt igitur aliqui eam in opinionem, *Eusebii Casariensis* opus de fatis Martyrum in Syriacam dialectum conversum esse, rumoremque in orbem eruditum sparserunt, *Afemanum* ex Oriente secum advexisse opus *Eusebii*, quod Græce quidem dudum perierit. Qui rumor quam vanus fuerit, quam futiles & imperitæ illæ conjecturæ, non tantum peculiari Dissertatione demonstravit *Carolus Majellus*, de qua suo loco dicetur, sed & *Evodius* noster luculento illo & invicto vincit argumento, illorum casuum, quos hæc collectio enarrat, plerosque omnes anno 338, aut 340, quorum alterutro *Eusebius* e vivis excessit, recentiores esse. Ipse itaque cum avunculo statuit, hanc esse illam ipsam Actorum Martyrum Collectionem, quæ a Bibliothecæ Syriacæ scriptore & aliis inter opera *S. Maruthæ*, Episcopi Tagritani, seu Maipheractensis, aut Martyropolitani, numeratur, cum & hic narrata in ætatem *Maruthæ* incidant, & dictio horum Actorum illi, quæ in *Maruthæ* ceteris operibus

bus deprehenditur, simillima sit. Ea occasione copiose de vita sancti Episcopi, cui eodem *Jeane Chrysolomo* actus fuit amicitiae nexus, exponit, unde nihil delibabimus. Liceat in transitu hoc addere, mirari nos, qui Vir Eruditissimus urbem *Tagrit*, تگرت, eandem cum *Miapkerkin*, vel *Maipkeralle*, مایکرتین, faciat, neque id uno tantum loco, sed passim & velut studiose, inculcet. Non deest illi procul dubio suae rationes auctoresque sui; quos tamen nos quidem novimus, Auctores omnes duas illas ut multum diversas urbes citant. Asserto his Actis Autore suo, procedit Venerandus Archiepiscopus ad salebrosam, ut ait, controversiam caput dirimendum, id est, ad epocham *Saporis* illius adversus Christianos persecutionis, quae quadraginta per annos sevit, definiendam. Perstringenda itaque ipsi erant Christianissimi in Perside initia, incrementa, & fata reliqua; erat quoque *Saporis* vita omnis exponenda: in qua id praecipue memorabile, arrogantiam & furorem ejus in Christianum nomen ter fuisse grassatum, semel anno vitae simul & imperii decimo octavo; iterum anno trigesimo; denique trigesimo primo. Postrema haec persecutio cum ipsius vita, non citius, desit. Quo autem aera Christianae anno ea inceperit, non convenit inter Chronologos. Demonstrat Noster e Syriacis, quae primo hoc *Vohavine* publicavit, Actis, id anno Christi 340 contigisse. Ducebat haec chronologica inquisitio ad constituendam quartae dynastiae Persicae, quae ab Arabicis Historicis Regum *Sasanidarum* appellari solet, epocham, de qua mira est Graecorum Latinorumque sequioris aevi Scriptorum dissensio. Scilicet annus *Saporis* trigessimus primus erat ab illo, quo *Sasani* Persis dominari coeperant, centesimus decimus septimus. Demonstrato itaque, *Saporem* anno Christi 340 immanem illam persecutionem instituisse, liquet, post decessum illi numero centam & septendecim annos, superesse 223, id est, epocham imperii *Sasanidarum*. Sufficiat, haec obiter & historice tantum perstringisse. Altioris enim indaginis sunt chronologica isthaec, neque hujus loci. Proderit interim, memi-

nisse,

nisse, securos gressus eum non ponere, qui uni soli scriptori monumentove ratiocinia sua superfluat, cum facile constet, si quis *Hamze Isphahanensis* Ratiocinarium temporum, in quo diversæ Persarum de rebus suis traditiones proponuntur, & *Dionysii Syri* Chronicon, cujus Excerpta in *quarto Tomo Bibliothecæ orientalis Assemanianæ* prostant, cum aliis Arabum Græcorumve monumentis comparat, tot pæne diversas sententiâs, quot autoritates, allegari, scriptoresque vel antiquissimos, & temporibus, de quibus narrant, pares, inter se vehementer quoad notas temporum discrepare. Præterita igitur copiosa hæc, in qua Præfatio finitur, spinosarum litium chronologicarum disputatione, qua veteres juxta novosque historiarum scriptores, *Agathiam, Hieronymum, Baronium*, viros doctos, qui *Acta Sanctorum* ediderunt, ipsum denique avunculum suum, reprehendit Autor, & erroris arguit, accedimus ad ipsius Operis cursoriam, pro instituti nostri ratione, perlustrationem.

Admonitio, *primo Capiti Libræ*, ut appellare malueris, præmissa, id agit præcipue, ut, quæ de vita rebusque gestis & scriptis *S. Simeonis Barsabæ* scitu digna penes scriptores orientales leguntur, in Chaldaicis his Actis præterita, sub uno conspectu exhibeat. Obiter Autor de primatu sedis Seleucienlis, quam *Simeon* obtinuit, disputat, item quis Episcoporum Seleucensium primus nomen & dignitatem Catholici (tanquam si Patriarchæ dicas) consecutus fuerit, & quæ ecclesiæ monasteriaque *S. Simeonis* & sociorum memoriæ fuerint consecrata; denique quibus diebus, quibusque ritibus, eos Latini, Græci, Syri, Copti, Armeni, colant. *Pag. 8* conspicitur fragmentum Arabicum, sed Syriaco caractere; qualis scribendi forma *Carschunica* ibi perhibetur appellari. Ipsum Actorum *primum Caput* decurrit a *pag. 16* usque ad *pag. 36*. In Annotationibus agitur disputatio de terra Chittim, ad vaticinium *Bileami Numeror. XXIV*, de Gog & Magog, de significatione nominis *Barsabæ*. Ipse *Assemanus filium Sullontis* interpretatur, cui respondet *Sozomenus, Lib. II Hist. Eccles. Cap. 8 Simeonem Gnapheum* appellans. Metaphrastes vero
apud

apud *Lipomanum Tomo VII* habet *Jombapheum*. Fortasse (hæc est epicrisis *Assemantana*) pro *Baphæo*, hoc est, *Papæ discipulo*, *Gnaphæi* & *Jombaphæi* nomen irrepfit. Quæ verba quid sibi velint, nos quidem non assequimur. Procul dubio *Bapheus* & *Jombapheus* rectum est. *Tinctor*, *Βαφεις*, & *filius tinctoris*, videtur *Βαφεις*. Arabice *عالم* *و* *ابن* perinde dicitur orientalibus, quibus in more positum est, *tinctorem*, *olearium*, *cattunarium*, *sartorem*, alia, appellandi, si quis præclarus vitæ patre majoribusve, qui eas artes excoluerunt, natus fuerit, quamvis ipse nunquam ignobiliora illæ attigerit. Porro vitæ insinuat interpretem *Theophanis*, qui verba (*pag. 19* edit. reg. *Parisi.*): *Συμεών* *Ἀρχιεπίσκοπον* *Κτησιφώντος* *καὶ* *τῶν* *Σελευκίας*, reddiderit *Symeonem Ctesiphontis*, & alterum *Seleucæ Archiepiscopum*. Atqui error *Theophanis* est, non *Goart*. Et, ni oblatet consensus scriptorum orientalium, *Symeonem Ctesiphonti* atque *Seleucæ* simul præfuisse perhibentium, impediret profecto nihil, quo minus ambæ illæ, in adversis *Tigridis* ripis sitæ, urbes peramplæ duos diversos *Episcopos* habuerint. *Pag. 40* de *Magorum* secta disserit, & *Christianos Syriacos* recenset, qui pestiferas eorum doctrinas peculiaribus scriptis impugnarunt. *Pag. 41* narrat de ritibus, in *luctu* orientalium usurpatis; item de duplici apud *Chaldeos* & *Syros* ratione notandorum dierum: una juxta solares *Seleucidarum* & *Martyrum* sub *Diocletiano* menses; altera secundum lunares. *Admonitio, tertio Capiti*, sive *Actis S. Tharbe* & sociarum, præmissa, disserit de filiabus foederis, seu virginibus Deo sacris, earumque vivendi genere, epocha institutionis foeminarum monialium, item de tempore passionis dictarum *Martyrum*, & de die ipsarum memoriz sacro; qualem tenorem reliquarum quoque *Admonitionum* esse, suffecerit, hic semel indicasse. Hujus *Tharbe*, vel *Tharbat*, nomen, ut aliis modis ab aliis detortum, ita quoque passim *Pherbut* effertur. Id factum a Græcis, qui *φ* & *θ* scriptura & pronuntiatione miscere & permutare solent. *Pag. 59, b*, reprehendit *Metaphrasten* apud *Lipomanum* & *Bollandum*, quod

Perficam vocem *موظ*, quæ præfectum sonet, reddiderit *Maupias*, *Magorum pontifex*, aut *princeps*. Atqui omni culpa caret Metaphrastes ille, laude potius dignus, ut qui id ipsum, quod res est, tradidit. *Maupata*, vel, ut Arabes, qui eam vocem retinuerunt, efferunt, *موبدان*, *Maubadan*, non omnem, non aulæ, præfectum, sed Pontificem Maximum, notat. *Pagina 80* tota est geographica, & de Razichitis, de Bet Laphet, quæ Arabibus *سوق الأهواز* audit, de Ham, vel Elam, Elymaide, vetere nomine regionis, quæ hodie Chuzistan & Ahwaz nominatur, de Sus, olim Suis Memnoniis, de Nisibina, & Hadiab, seu Adiabene, agit. *Pag. 83* de Meisan, veterum Mesene, ibi locorum, ubi hodie alBasra est; *pag. 102* de Scheher Kerd, vel Schah Kerd, item de Germe, quæ *Agathia* *Κερα* est, differitur. Imposuit Viro Doctissimo prava lectio Codicis. Perhibetur *pag. 131* *Agathia*, a *Vulcano* editi, *Varani*, *Saperti* filio, nomen fuisse (vel titulum potius) *Κεραorda*. Inde effecit Nosler, *Germzos* & eorum regionem hic intelligi. Sed vera lectio est *Κερασσα*, *Kerman Scha*, Titulus ille Regibus Persarum, præsertim posterioribus, per frequens a *Kerman*, provincia regni Persici non contemnenda. Ceterum in *Præfationis pag. 50* quoque scita multa de his *Garmzis* profert, unde intelligitur, eos olim in illâ provincia, quæ Syrorum patria est, & olim *Surestan* dicebatur, hodie *Churistan* audit, habitasse. *Pag. 102* de *Seleucia Elymaidis* agitur. *Pag. 104* observatur, *Adiabenen* primam fuisse regionum Persicarum, quæ Christianæ fidei concesserit; *pag. 127*, esum sanguinis olim pro desertæ fidei argumento fuisse habitum. *Pag. 140* confertur *Beth-zabde*, aut *Zabdicena*, illi urbi, quæ hodie *Giazirah*, seu *Insula*, nominatur. *Pag. 141* mentio fit aræ portatilis, quam *viaticum* appellare mos est; qualem *Episcopi orientales*, iter facturi, secum sumunt, quo possint ubique locorum officium facere. Saxeæ ea parva tabula est, vel &, ut *Syris* plerumque, *lingæa*. *Pag. 163* recensentur *orientalium jejunia*, & de *Calcha-*

ra, urbe Chaldaez, disputatur. Pag. 208 historia *Manichæi*, & de initiis Manichæismi, exponitur.

Promovemus gradum ad *secundum* hujus Operis *Volumen*, Acta Martyrum occidentalium complectens, id est, eorum, qui in Syria & Palæstina tyrannidi & furori tam Romanorum Imperatorum, quam Persicorum Regum, sanguine suo satisfecerent. Idem hujus est, qui superioris erat, *Voluntatis* tenor; ut adeo brevi ejus defungi recensione nobis liceat. Prefatio, post pauca monita, in rem præsentem facientis, & partim quoque ex Prefatione generali *primi Voluminis* repetita, a pag. 7 deinceps usque ad pag. 33 tota absimitur in enarranda *Caroli Majelli*, Archiepiscopi Emeseni, vita. Gemina de causa inserta fuit ea narratio. Fuerat *Majellus* primus, qui *Clementi*, Pontifici Maximo, persuasit, ut seniores *Affemanum* coemendis Codicibus MSis in Orientem mitteret. Quo ex itinere cum hujus Operis materia, Martyrum scilicet Acta Syriaca, Romam venerint, poterat *Majellus* merito proprio ejus autore haberi. Altera causa, sed ea propior atque gravior, hæc est. Placuit Venerando *Evodio*, Dissertationem, quam *Majellus*, vivis excedens, affectam reliquerat, suo studio perfectam & ordinatam Prefationi subicere. Agit ea de *Eusebiana* Actorum veterum Martyrum collectione. In Historiæ nimirum ecclesiasticæ sua Decabiblo ablegat *Eusebius* aliquoties, ubi rerum summa tantum capita perstringit, lectores, plura sciendi cupidos, ad Martyrum a securatam collectionem. Ea verba, sinistre accepta, multos induxerunt, tam veteres, quam novos, ut, præter Acta Martyrum Palæstinæ, quæ adhuc leguntur, uberes eum commentarios de passionibus Sanctorum ex omni provincia, gente temporeque Martyrum, contexuisse, jacturamque hanc, ut magnam, fervide deplorarent, sarciri optarent, Codices, unde sarciri possit, hic, vel illic, in Bibliothecis latere, ut in talibus fieri amat, rumorena spargerent. *Majellus* autem demonstrat, frustra desiderari, quod nunquam exstiterit. *Eusebium* enim Acta Martyrum publica, & privatorum de ipsis epistolas, ad se missas, in unum plurave volumina compegisse; quibus de suo nihil addiderit.

Itaque mirum non esse, si binis ab *Eusebio* proximis Seculis *Eusebiana* de Martyribus operis sileat omnis memoria, sexto demum Christiani nominis Seculo vivere incipiat. Illam grandem collectionem processu temporis in minuta fragmenta diremtam fuisse, uno & altero & item tertio hanc, vel illam, illinc particulam excerpente, prout affectu erga hunc, vel illum, Sanctum magis ferretur. Eaque ratione periisse totum corpus, cujus membra, nisi omnia, multa tamen, si non Græca, at ex antiquis Latinis Interpretationibus, supersint. Dubio vacare, magnas illas, a *Lipomano*, *Surio*, *Bollando*, *Rutnario*, curatas, collectiones haud exiguam eorum completi partem, quæ olim *Eusebius* collectioni suæ aggregaverat. Et, si quid denique reapse intercederit *Eusebiana* collectionis, non posse aliunde, quicquid id fuerit jacturæ, sarciri, quam ex ineditis orientalium ecclesiarum monumentis Syriacis & Arabicis. Hæc est *Majelli* sententia; facileque jam intelligatur, quare *Clariss. Assemanus*, octo se Acta Martyrum *Eusebiana* integra, quæ in octavo Libro Historiæ Ecclesiasticæ non nisi contracta legantur, hoc Volumine exhibere, asseveret. Procedunt hæc Martyrum occidentalium Acta, quæ, ut supra jam monuimus, numero sunt quatuordecim, a pag. 47 usque ad pag. 227, seu medium ferine secundum Volumen. Cetera occupat Appendix, in rebus S. *Simeonis Stylite* occupata. Continet illa, præter præmissam de universa ipsius vita & scriptis adnotationem, secundo loco S. *Jacobi Sarugensi*, *Batarum* in Mesopotamia Episcopi, Homiliam Syriacam, cum Latina interpretatione de S. *Simone*, tertio loco Dissertationem de *Stylitis*, cui præmissa fuit ex Menologio *Basiliano*, Romæ ante viginti fere annos edito, tabula ænea, columnam S. *Simeonis*, & in ea stantem ipsum, circumque jacentes humi, aut stantes, inclinato capite admiratores & adoratores tam insuetæ, an inhumanæ, sanctimonix. Exponitur in illa Dissertatione de *Stylitarum* origine atque successionē (fuit autem idem *Symeon* pater & autor instituti); de columna *Simeonis*; de basi & modio talium columnarum; de mandris circa columnas; denique de aliis quibusdam, in

ænea

inea illa tabula observandis. Hujus Dissertationis materia omnis debetur *Carolo Majello*, e cujus schedis ab *Assensio* collecta & digesta fuit. Quarto tandem loco sequuntur ipsa Acta S. *Simiconis*, a *Cosma*, Presbytero, ejus familiari, scripta, utroque sermone, a pag. 268 inde usque ad pag. 303. Illis continuatae usque ad pag. 405 notae, & procedens usque ad pag. 412 digressio, cum subjecto Indice, finem Operi splendidissimo & rarissimo faciunt. Ea digressione studet Autor calumniam, ut ait, S. *Maroni*, cujus nomen Missali Chaldaeo Maronitarum insertum est, ab *Euzicko* Patricide adspersam, abstergere, atque demonstrare, Monothelitarum principem eum non fuisse, quod ejus oses perhibeat.

HISTOIRE DE L'ACADEMIE ROYALE DES
Sciences & des Belles Lettres, &c.

hoc est,

HISTORIA ACADEMIÆ REGIÆ SCIEN-
tiarum ac elegantiorum literarum, ad
Annum 1748.

Berolini, apud Haudeum & Spenerum, aulæ & Academiæ
Regiæ Bibliopolas, 1750, 4.

Alph. 2 plag. 17, Tabb. 2n. 11.

Quamvis *Historia* titulum in fronte gerat, ut priores omnes, *Tomus* præsens, nil tamen, ad historiam Academiæ spectans, proprie continet, sed selectas tantum Academicorum Dissertationes. Comparant itaque in *Classe physica*: 1) *Elleri Tentamen de formatione corporum in genere*. Considerari hoc potest ceu continuatio Dissertationis de natura & proprietatibus quatuor elementorum, ab Autore in *Tomo* præcedente exhibitæ, ubi conversionem aquæ in veram terram fixam, homogeneam, & in igne inalterabilem, demonstravit. Vexatissimam nempe, si quæ alia, inter Philosophos de elementis materiam non melius expediri posse putat, quam si, methòdo procul dubio in Physicis optima, per experientia sola, quicquid potest, de earum

Pag. 3.

natura detegere conatur. Ostendere itaque in presenti instituit, idque experimentis indubiis, aquam esse elementum illud, quod maximam partem basin, sive materiam solidam & corpoream, in tribus naturæ regnis præbeat. Usus est hunc in finem experimento, circa vegetationem plantarum instituto, (quale est notissimum illud *Helmontii*, item *Boylei*, & *Woodwardi*,) quæ ipse proprio Marte repetiit, ulterius protulit, & ad majorem rigorem perduxit. Cum nempe in experimento illo *Helmontiano* dubitari posset, an non particule terrestres, in aqua communi satis copiose obvix, alimentum præbeant vegetabili; Autor rem cum aqua fontana purissima, eaque destillata, adeoque particulis terrestribus orbata, instituit; quo facto, ab ea non minus nutrirî atque crescere omnis generis plantas, deprehendit. Cumque ex his plantis, dein crematis, veram terram elicerit; non dubitat, ab ipsa illa aqua simplicissima terram esse progenitam. Præterea dubium oriri posset, cum ex plantis non solum terrestres particule, sed & præterea succus proprius, spiritus, rector, *Berkeavio* dictus, & salia, olea essentialia, &c. existant, an & hæc ex aqua oriantur. Ad partem quidem oleosam quod attinet, post varia tentamina eo deductus est, ut statuatur, ea a calore solari in plantis generari, quod experimentis suis probabile reddit, e quibus purissimam aquam, in vase tecto soli expositam, post aliquod tempus oleosi quid prode-
re, constat. Succos plantarum proprios, saporem, odorem, & generatim vires, ipsis dantes, per officina vasium, in extremitatibus plantæ ubique conspicuorum, ex aere attrahi, docet. Hoc experimentis probat: Ramum fronde orbavit, & dein reperit, eam sic factam esse sterilem, reliquis fructum ferentibus. Jam, cum sedes succorum propriorum sit maxime in fructu; ex hoc experimento colligit, folia succos hos attrahere ex aere, universali partium salinarum promo condo. Idem de reliquis partibus, mixtionem plantæ ingredientibus, luculenter ostendit. Ex his omnibus colligit Autor, corpus plantæ, ligam, truncum, & quas alias illa habet partes solidas, e sola aqua oriri; succos vero, ad fecunditatem ejus pertinen-

tes, partim e radiis solis, partim e partientis salinis & spirituo-
 sis in acre, oriri, & dein in vasibus preparari. Ostendit dein,
 cum corporibus animalibus scire pari modo comparatum esse,
 hancque theoriam in posterum pluribus disquisitionibus se
 confirmaturum promittit. Multæ certe occurrunt in hac Dissertatione
 observationes notata dignæ, tam de vegetatione plan-
 tarum, quam de principiis mixtionis corporum in genere.
 2) *Potit Disquisitio de natura & proprietatibus fellis vitri.* Ma-
 teriam, *fel vitri* (per abusum e nomine Germanico *Glasgalle*)
 dictam, constat, esse nil aliud, quam compositum terreo-sali-
 num, quod in fornacibus vitriariis, materia in fluorem reda-
 cta, spumæ instar ei supernatat, atque ab ea separatur, aquæ
 immittitur, sicque coagulatur. Variæ dantur ejus species,
 haud parum inter se differentes. Hanc materiam, inter Chy-
 micos Medicosque satis cognitam, nemo tamen huc usque de-
 bita cum cura analysi chymicæ subjecit. Alii ad sal com-
 mune, alii ad salia alcalia fixa, eandem retulerunt, verum a
 natura ejus ambo aberrantes. Eam itaque in præsentia cura-
 tius sibi examinandam sumpsit Clariss. Autor. Proprietates
 ejus palmariæ sunt: In aere satis consistentiam suam servat,
 nec facile deliquescit, nisi diu in cella humida subsiterit. In
 aqua promptè satis solvitur, & filtrata dat solutionem perfecte
 pellucidam, deposita in filtro terra albescente, quæ cum oleo
 vitrioli leviter tantum ebullit, id quod indolem ejus parum
 tantum alcalinam demonstrat. In igne fixam manet; pri-
 mis injectum leviter crepitat, longe vero aliter, quam sal
 commune; in catino fusorio satis promptè & liquide fluit;
 fluxum aliorum promovet. Cum acidis, qualia sunt spiritus
 aëtri, spiritus salis communis, acetum destillatum, non effe-
 vescit; cum oleo vitrioli tamen quædam ejus species quodam-
 modo ebulliant; quod autem magis deberi videtur salii com-
 muni in eo contento, quam alkali cuidam. Syrupo violarum
 colorem quidem inducit cæruleum; at inde non magis col-
 ligetur, eam esse alcalinam, quam idem de variis salibus neu-
 tris, idem efficientibus, affirmari posset. Alia etiam phænome-
 na vixi alkali cum alumina, sale ammoniaco, &c. neutiquam
 pro-

Pag. 16.

producit. Solutio, lege artis tractata, dat crystallos, satis similes partim tartaro vitriolato, partim salis aquarum mineralium. Variæ hujus salis dates sunt, compositionem ejus e diversis principiis satis monstrantes; maxima tamen & palmaria ejus pars proxime accedit ad sal mirabile *Gluberti*. Nec adeo obscureum est, unde oriantur hanc mixtionem ingredientia; sal commune eorum habetur in soda, terra alcalino-vitreoscibilis in cineribus, acidum deaique vitriolicum (de quo dubitari posset) non solum ex eo derivari posse ostendit Autor, quod salia alcalia paulatim ex aere attrahant tale acidum, vique ignis destnatur qualitas specifica acidorum, unde residuum ad statum primitivum redit; sed & exinde, quod in terris vitreoscibilibus, ut sabulo, silice, &c. conjectare liceat, adesse acidum vitriolicum. Quod post crystallisationem repetitam denique restat, non amplius in crystallos reducibile, paulum salis alcali præbet, cum portione exigua terræ alcalinæ, in spiritu salis solutz. Hac occasione notat generatim, phænomena crystallisationis variare pro varia materia vasium, quæ in usum vocantur; quod procul dubio deberi videtur gradui frigoris majori minorive, qui ab uno vase facilius, quam ab alio, recipitur. Ceterum, ad reliquas proprietates salis nostri, inprimis habitum ejus respectu tertatum simpliciorum, quod attinet, ex fere prorsus congruunt cum proprietatibus dicti salis mirabilis. Addit Autor varia circa usum fellis vitri in Chymia, Medicina, apud aurifabros, ad rem fusoriam, ad vitrificationem, in arte figulina, quia & in horticultura. 3) *Lieberkübn. de variis mediis, ad detegendam viscerum structuram idoneis.* Quantum præstiterit Celeb. Autor in præparationibus anatomicis egregie prorsus conficiendis, nemini obscureum esse potest. Hunc vero modum hic sincere aperit, insigni artis bono. Docet nempe rationem injiciendi vasa viscerum majora; separandi vasa minoria a majoribus; reddendi ejusmodi præparata durabilia, ut in Museo tutissime asservari queant; denique injiciendi vasa exilissima. Gratissimum hoc fore

37. omnibus, qui Anatomiam colunt, confidimus. 4) *Gleditschii Observationes circa veram Osteocollam Marchia Brandenburgica.*

ca. Osteocolla est substantia lapidea, formam trunci arboris cum radicibus omni modo præ se ferens, quæ hinc inde in sabuloso Marchiæ solo effoditur. Hæc, a nullo adhuc Physico curate descripta, multo minus origo ejus detecta est. Creditum est a plerisque, esse plantam lapideam, ita in terra crescentem; imo fabulis, risum fere inuentibus, contaminata est ejus historia. Clariss. Autor dat primo amplam hujus fossilis, locorum, ubi teperitur, formæ exterioris interiorisque, descriptionem. Dein partes ejus constitutivas, quæ, facta analysi chymica, deprehensæ sunt, exponit. Hinc genesis ejus indagaturus, circumstantias affert plurimas, unde extra omne dubium ponitur, Osteocollam nil aliud esse, quam veram radicem arboris putrefactam, in cujus locum se apposuit terra calcarea lapidescens. Argumentorum omnium vice vel sola illa observatio afferri posset, satis mira, de pinu adhuc virente, ab ipso Autore reperta, cujus radix partim esset lignea, partim in veram Osteocollam lapideam mutata, sed cujus centrum adhuc occupabat pars lignea putrefacta. 5) *Marggravii Experimenta chymica, cum Osteocolla Marchica instituta.* Etli jam a *Newmanno, Kundmahnno, Pottio*, facta sit Osteocollæ analysi chymica; tamen, cum e præcedente *Gleditschii* Schediasmate jam multo accuratius eam cognoscere liceat, denuo eam examini subjiciendam merito existimavit Autor. Modum, quo hæc in re versatus est, non exponemus. Indicabimus saltem, exinde resultare: Osteocollam esse maximam partem compositum terrestre, e vero lapide calcario consistens, qui, ut vera calx, calcinari potest; quo facto, dein quoque ab aqua solvitur, calcemque vivam præbet; dein continet arenam subtilem; denique aliquid partium radicis putrefactæ. 6) *Gleditschii Conjectura de usu corporum Diaphanorum Michelii in Agaricis.* Primo structuram, variam in speciebus variis, curate describit. Dein conjecturam de eorum usu profert. Putat nempe, hæc partes ad generationem seminis esse essentielles; easque habet pro fibris ejusdem generis cum iis, quæ plerumque sunt in stigmatate pistilli, quæque inserviunt tra-

Pag. 5e.

69.

hendo in se masculino semini, ejusque exhalationi ad receptaculum feminine ducendæ.

Pag. 69.

Pergimus ad *Classem mathematicam*. In hac primo sese offert *Eulerus de vibratione chordarum*. Principio notat, eos, qui huc usque chordas vibrantes considerarunt, ut *Taylorum*, *Bernoullium*, aliosque, duplicem Problemati induxisse limitationem, unde fiat, ut vix in casu quodam determinari possit verus chordæ motus vibratorius: alterum, ut supponant, vibrationes fieri saltem infinite parvas, adeo, ut chorda in quavis positione recta, vel curva, ejusdem adhuc longitudinis manere censenda sit; alterum, ut omnes vibrationes assumant regulares; ita ut in quavis earum chorda integra in rectam, idque omnibus suis partibus simul, sese extendat; hocque posito, querant figuram ejus extra hunc situm rectilineum. Priorem quidem facile concedi posse, cum vibrationes chordæ actu sint plerumque adeo exiguæ, ut absque errore sensibili pro infinite parvis haberi queant. Posteriores vero paulo magis a veritate aberrare. Cum enim vibrationes sequentes semper pendeant a præcedentibus; prima autem (chordam pro lubitu tendendo) possit esse quævis; fieri non posse, ut sequentes omnes usquam fiant regulares. Exinde igitur Problema nascitur longe generalius & difficilius, (sive Mechanicam, sive Analytin, spectes,) de determinando motu chordæ vibratorio in hypothese figuræ ejus initialis quavis. Hoc felicissime solum Academix exhibuit *a'Allembert*. Cum vero jam satis constet, quantum e varia ejusdem Problematis solutione in artem inveniendi utilitatis redundet; non dubitavit *Cel. Autor*, in præsentem aliam hic solutionem sistere, in effectu tamen cum illa egregie convenientem; prætereaque eo sese commendantem, quod respectu Analyseos variæ in ea contineantur observationes notatu dignæ circa applicationem formularum generalium. 2) *Idem de Consensu duarum nuperimarum Eclipsium Solis & Lune cum typis Tabulis pro inventendis veris pleniluniorum & noviluniorum momentis*. Eclipsis solaris A. 1748 d. 25 Jul. cum Tabulis Viri *Cel.* adeo egregie consensit, ut vix major harmonia sperari posset; sed ma-

gna

gna contra differentia sese exeruit in Eclipsi lunæ d. 8 Aug. ejusdem anni inter observationem & elementa in Calendario Berolinensi, quæ secundum Tabulas *Eulerianas* dicuntur computata. Ne ergo Tabulis vitio verteret, quod ex errore computi ortum esse potest, Autor; totum calculum secundum Tabulas suas repetiit, hincque sigillatim exposuit; unde palam sit, verà ejus elementa cum ipsa observatione mirum in modum congruere. 3) *Kiefti Observatio Eclipsis Solis annularis d. 25 Jul. A. 1743 Berolini.* Observationi huic annexit circumstantias quasdam physicas. Notavit inter alia, circa tempus maximæ obscurationis diametrum Solis circiter centesima sui parte factam esse majorem. Quæ observatio ideo notatu digna est, quod luculentum pro atmosphæra lunari argumentum exhibere videatur. Hoc occasione ostendit Autor, quomodo per alias observationes querenda sit hæc atmosphæra, ejusque refractio. Optimum modum eum putat, ut eligantur duæ fixæ, quarum una a luna occultanda est; & ostendit, quomodo tempore occultationis refractio atmosphære lunaris mensuranda sit. Præterea quoque observavit in Eclipsi illa, radios Solis nullum amplius effectum per vitra caustica exhibuisse, cum undecimum digitum esset prætergressa. Denique tempore Eclipsis annularis umbras corporum omnium fuisse cinctas annulo, colores iridis omnes habente, quod spectaculum cesserit statim disrupto annulo. 4) *Eulerus de Atmosphæra lunari, per nuperam Eclipsin Solis annularem probata.* Quod modo indicavimus argumentum, pro existentia atmosphære lunaris e dicta Eclipsi desumendum, hic fusè persequitur *Cel. Eulerus*. Phænomenon ipsum id est: Cum eo usque intrasset luna, ut discus Solis similis appareret lunæ, ad quadraturas accedenti, cornua paulatim cœperunt ultra discum, in machina helioscopica delineatum, (quem initio eclipsis exacte compleverat discus Solis, & adhuc complebat reliqua disci pars,) sese extendere. Hic egressus continuo major majorque factus est, donec tandem, coeuntibus in annulum cornubus, integer discus multo majorem, quam initio, circulum efficeret. Dilatationem hanc æstimat Autor circiter 25'. Ad ejus-

Pag. 99.

103.

causam jam quod attinet, statim haud dubium videtur, eam e refractione radiorum solarium, in superficie corporis lunaris facta, esse repetendam. Cel. Autor in praesenti non solum ostendit, quomodo talis dilatatio e refractione atmosphaerae lunaris successive debeat consequi; sed &, quae exinde de ipsius atmosphaerae natura & densitate possint colligi. Hanc vero densitatem debere esse adeo exiguam, ut fere $\frac{1}{30}$ tantum nostrae efficiat, insicias iri nequit. Docet quoque, quomodo per observationes alias, nempe per occultationem fixarum, eadem determinari possit. En itaque novum pro atmosphaera lunari argumentum, omnibus huc usque, inter Astronomos agitata, procul dubio rigore multum antecellens; quod adeo ulteriorem Astrophilorum disquisitionem maximopere mereri, nulli dubitamus.

Pag. 122. 5) *Idem de Frictione solidorum.* Quantum negotii facessat in machinis frictionis consideratio, nemini, vel tantisper in his versato, obscurum esse potest. Equidem non defuerunt, qui frictionis theoriam tradere conati sunt; ast, si fatendum, quod res est, laudandum plerumque institutum potius, quam successum, esse, eventus docuit. Dum Celeb. *Eulerus* in praesenti eandem ad theoriam revocare instituit, supponit ante omnia, ceu experimentorum omnium consensu exploratum, quantitatem frictionis pendere a solo pondere, sive generatim a vi, qua solidum superficiei, super qua trahitur, opprimitur; ad eamque nec figuram corporis, nec magnitudinem basis, quidpiam conferre; ac, licet hoc in corporibus, quorum superficies filamentis sint obrita, & similibus, forsan aliter se habere possit, valere tamen in ligno & metallis, circa quae potissimum experimenta instituta sunt. Jam vero ostendit, quomodo possit e sola gravitatis actione produci effectus, omni modo simillimus resistentiae, quam in frictione experimur; adeo, ut, (etiamsi haec non sit actu vera frictionis causa,) ex perfecta tamen similitudine ipsius frictionis possibilitas, atque modus, quo genuina ejus causa debeat agere, cognosci queant. Hunc in finem supponit, duobus planis, ad horizontem aequaliter inclinatis, interpositum esse corpus, angulo suo inferiori exacte angulo pla-

rorum

horum quadrans. Patet, corpus moveri non posse in direc-
 tione horizontali a vi minima; etiamsi plana supponantur
 perfecte polita; sed requiri vim certam, cujus ad pondus
 corporis rationem determinat, eamque a sola quantitate dicti
 anguli, nec a magnitudine basis, pendentem, determinat; e
 quo jam patet sat magna hanc resistantiam inter & frictio-
 nem analogia. Si hic esset ipsissimus frictionis casus, (pro-
 ut vero satis videtur simile,) facile exinde cognoscerentur ejus-
 phenomena, ac genuina resistantia, quæ corporis motui op-
 ponitur, ratio. Ea enim exinde oriretur, quod corpus elevan-
 dum esset super plano inclinato. Jam, si concipiantur plura
 talia parva plana contigua, corporisque superficies inferior
 similibus prominentiis prædita, patet, corpus, prius elevatum,
 dein debere redescendere, atque sic porro alternis vicibus.
 Cum autem descensus fieri debeat sponte sua; liquet, resisten-
 tiam tantum se exerturam esse in dimidia temporis totius
 parte. Unde elicitur notatu digna conclusio, effectum tota-
 lem frictionis, in ipso motu facere saltem dimidium ejus, quæ
 est in initio, dum corpus e quiete ad motum concitatur. Qui
 huc usque frictionem per experimenta scrutati sunt Autores,
 eam tantum considerant in æquilibrio. Notat itaque Cæl.
 Autor, eandem quoque investigandam esse in motu; nec du-
 bitat, fore, ut multo minor reperiat, cum jam experientia
 constet, ad machinam in motum concitandam requiri visum
 multo majorem, quam ad eandem in motu conservandam.
 Quod quomodo fieri possit, in reliqua hujus Dissertationis
 parte ostendit. Constat nempe, frictionem in æquilibrio de-
 terminari solere per planum inclinatum. Sed idem usu ve-
 nire potest pro frictione in motu determinanda: si nempe
 planum tantum elevetur, ut corpus actu super eo descendat:
 formulam exhibet Autor, in qua e tempore descensus defi-
 nitur quantitas frictionis. Illo igitur actu mensurato, hæc
 in promptu est. Sicque experimenta fieri possent cum variis
 elevationibus, ut appareat, an frictio sit eadem pro varia ve-
 locitate. Occurreret hic phenomenon proorsus singulare:
 Nimirum tempus, quo corpus super plano descenderet, ha-
 bere

Pag. 133. bere liquitem, quem transire nequeat, adeo ut corpus vel plane non, vel tempore minori, moveatur. Meretur itaque maximopere hic casus frictionis in motu considerationem Physicorum experimentantium. 6) *Idem de diminuenda resistentia frictionis* porro commentatur. In presenti eas tantum machinas sibi considerandas sumit, quarum motus est rotatorius, sive qui fit circa axem unum pluresve, eamque frictionis diminutionem, quæ obtineri potest, dum axes diminuatur, vel cylindris, sive rotulis minoribus, determinandam. Supponit hic, ut in antecedentibus, quantitatem frictionis pendere a sola pressione; adeoque in machinis spectari posse, ceu vim constantem. Equidem exinde paradoxum videri posset, quomodo diminui queat frictio, manente pressione. Verum, ad naturam motus rotatorii curatius attendendo, hoc possibile esse, facile cognoscitur; dum nempe in motu ipsum momentum vis frictionis, unde pendet resistentia, pro lubitu potest diminui. Primo enim, momentum frictionis, ostendit Noster, statim pendere a diametro axis; unde, hoc, quantum firmitas permittit, diminuto, jam minuitur vis, ad movendam primo machinam requisita. Dein, cum ex applicatione vis ad peripheriam rotæ oriatur motus quidam lateralis, resistentiam quoque minui demonstrat, si vis peripheriæ in tali puncto applicetur, ut directio ejus sursum tendat. Hic jam notatu perquam dignum accidit, certo casu fieri posse, ut applicando vim (quæ continuo ad radium ponitur normalis) in directione horizontali, vel deorsum tendente, vi etiam infinita nullus motus possit consequi, cum contra eadem sursum directa vis ad resistentiam requiratur tantum dimidia ponderis machinæ; quod insignem, quem producere potest frictio, mutationem, simulque varium effectum frictionis in eadem machina, qui e varia virium quantitate & applicatione oriri potest, luculenter ante oculos ponit. His pro vi una expositis, pergit Autor ad considerandas vires plures, machinæ applicatas, siquidem determinandum sit, an ex iis motus oriri possit, nec ne, hoc est, an resistentia ab iis possit superari; id quod in plerisque machinis ante omnia requiritur.

Axem

Axem præterea non supponit fulcro, sed duabus rotulis, impositum. Invenit autem, resistentiam frictionis eo magis diminui, quo minor est axis ipse primarius, quo minores sunt axes rotularum respectu ipsarum rotularum, (quæ quidem duo facile per se patent,) & præterea quo propiores sibi invicem sunt rotulæ. Hic subsistit Autor Celeb., forsan alio tempore, ut optamus, plura exhibiturus. 7) Adhuc *idem de maximis & minimis in actione virtuum* disquirat. Jam dudum observarunt Philosophi, naturam in operationibus suis maximum minimumve quoddam affectare. Celeb. *de Maupertuis in Comm. Paris. & Berol. A. 1746* ostendit, in omnibus motibus corporum e collisione hanc legem obtinere, ut quantitas actionis sit minima omnium, quæ esse potest ad hunc effectum producendum; præterque in æquilibrio corporum situm esse debere talem, ut, si motus consequatur instantaneus, quantitas actionis sit minimum. Pariter, in curva catenaria, lintearia, & elastica, minimum obtinere, demonstratum est. Hoc itaque maximum minimumque, in natura existens, jam tuto pro certissima & genuina naturæ lege haberi potest; duplexque adeo inde nascitur methodus, Problemata statica & mechanica resolvendi: altera directa, consuetis principiis æquilibrii motusque fundata; altera e dictis maximi minimive legibus, ope formulæ, quæ tale maximum minimumve præbere debet, idem deducens; uterque tamen in effectu amicissime conspirans; altera causis efficientibus nitens, finalibus altera. Illa pure mathematica, hæc magis metaphysica, dum nempe, determinare formulam illam, quæ sit maximum minimumve, altioris plerumque est indaginis. Hæc itaque via relicta est, ut, Problematibus per methodum directam solutis, determinentur a posteriori formulæ, quantitatem actionis, adeoque maximum minimumve, exprimentes. Hujus exemplum in præsentis traditurus, varia exponit Problemata statica, ad curvaturam, quam induere debet filum flexile, duabus extremitatibus fixum, & viribus quotvis, & quomodocumque directis, sollicitatum; cum nempe jam constet, in casu filii, propria solummodo gravitate sollicitati, distantiam

Pag. 189.

centri gravitatis a centro terræ esse minimum. Eorum primo solutionem quaerit methodo directâ; dein ex his indagat formulas, maximum minimumve præbentes, adeoque quantitatem actionis, quæ pro data curva debeat esse minima, experimentes. 8) *Ejusdem Cogitata de quibusdam legibus naturæ generalibus, quæ in effectu virium quarumvis observantur.* Continuatio hæc est Schediasmatis præcedentis. Nimirum, cum ibi a posteriori ad cognitionem minimi in figura filii, a potentiis quibusvis sollicitati, pervenerit; nunc a priori idem indagandum sibi proponit. Eadem via hic incedit, quam *Cel. de Maupertuis* in stabilienda lege generali æquilibrii secutus est. Cum enim in eo imprimis totius rei cardo vertatur, ut constet, qualis sit proprie quantitas actionis virium, quæ in omni casu est minimum, eo ante omnia tendit, ut ad distinctam hujus quantitatis actionis ideam perveniat. Fœcundissima sane videtur hæc idea in universa virium indole penitus cognoscenda. At rem pro dignitate materiæ exhibere non licet, nisi ample cogitata Viri Celeberrimi exponantur; quare ad ipsum fontem merito Lectores ablegamus, disquisitionis hujus, non minus elegantis, quam arduæ, penitus intelligendæ cupidos. 9) *Idem de Contradictione quadam apparente in doctrina curvarum.* Contradictiones in Geometria, si quæ accidunt, attentionem sane merentur. Actum enim foret de rigore illo, tantopere laudato, si veræ essent. Ast Di meliora. Semper enim apparentes tantum esse, ostendi potest. En duas, de quibus hic agitur, Propositiones, primo intuitu satis inter se pugnantes: 1) Curva tertii ordinis describi potest per 9 puncta, sive 9 puncta determinant curvam tertii ordinis. 2) Dux curvæ tertii ordinis se interfecare possunt in 9 punctis. Si ergo per novem ista puncta transire possunt dux curvæ, sane unica per eadem non determinatur. In curvis altiorum ordinum hæc contradictio adhuc videtur major, e. g. curva quarti ordinis determinatur per 14 puncta, cum tamen dux curvæ quarti ordinis in 16 punctis se secare possint, adeoque per 16 puncta nondum determinata sit unica. Quæ consequentia cum sit sole meridiano

diano clarior, sequitur, in alterutra propositionum latere debere vitium. Verum posterior omni exceptione est major (ut in sequenti Dissertatione ostendit Celeb. Autor); erit ergo in priori. Et sane, rem propius examinando, patet, non esse universaliter verum, curvam tertii ordinis per 9 puncta, quarti per 16, & generatim ordinis n per $\frac{n^2 + 3n}{2}$, puncta de-

terminari. Hunc in finem consideretur saltem, numerum istum punctorum determinantium eo ex fonte elici, quod totidem adsit in æquatione canonica cujusvis ordinis coefficientes indeterminatæ, pro quibus ope punctorum datorum, per quæ transire debet curvæ, totidem quoque formari possunt æquationes; unde, cum tot sint æquationes, quot incognitæ, hæc exinde omnes determinari, statuitur. At, non semper valere hoc ratiocinium, inde liquet, quod quædam harum æquationum possint esse identicæ, adeoque quædam incognitæ maneant indeterminatæ; nec ergo per data puncta determinetur unica curvæ, sed plures, imò plures earum species pro majori minorive indeterminatarum residuarum numero. En itaque solutum nodum istum gordium! Quæ hic diximus, luculentissime exponit Autor; prætereaque casus evoluit, quibus fieri possit, ut curvæ secundi tertii ordinis per 5, aut 9, puncta non determinetur. 10) *Ejusdem Demonstratio de numero punctorum, in quo duæ lineæ ordinum quorumvis se mutuo secare possunt.* Lineas duas ordinum m, n , in punctis numero mn , se secare, satis cognitum est, etsi nullibi generatim & in rigore demonstratum. In variis quidem casibus specialibus facile evinci potest e natura coefficientium (ut variis exemplis hic illustrat Autor); verum, si eadem methodo generatim demonstrandum sit, res eo rediret, ut generatim probetur, datis duabus æquationibus ordinum m, n , cum duabus variabilibus x, y , eliminata una y , alteram x in æquatione procedente non adscensuram ultra mn dimensiones. Jam vero non solum impossibile est, talem eliminationem generatim actu absolvere; sed, operationem circa æquationem certi gradus instituendo secundum consuetas eliminandi regulas, prodit plerumque æquatio finalis multo altior, idque ideo,

Pag. 234.

quod contineat divisores, ad ipsam veram intersectionem reapse non pertinentes. Qui vero divisores an negligendi sint, eam haud adeo facile patet; liquet, hanc methodum ita esse comparatam, ut ipsam veritatem propositionis reddere possit dubiam. Aliam ergo viam ingressus est Autor, eliminationem hanc non actu quidem perficiendo, verum tamen demonstrando, ex ea non altiorem aequationis finalis gradum prodire posse. Methodus ipsa fundatur natura radicum in aequationibus; eamque hic exhiberi, ejus natura non permittit. II) *D'Alembert Continuatio Disquisitionum circa calculum integralem. Sectio III* de differentialibus agit, quae ad quadraturam linearum tertii ordinis reduci possunt. Formulae, quarum reductio hic exhibetur, sunt:

Pag. 249.

$$\frac{dx}{x^n \sqrt{(a+bx+cx^2+fx^3)}}, \text{ ubi } n \text{ integer positivus: } (kx+c)^p$$

$(f+gx)^{\frac{n}{2}} dx (a+b+cx^2)^{\frac{m}{2}}$, ubi p, n, m , integri positivi, vel negativi. Exinde quadraturam omnium linearum tertii ordinis derivat, eamque ostendit fieri posse semper vel absolute, vel per logarithmos, vel per arcus sectionum conicarum, vel per quadraturam curvae, cujus aequatio: $xy^2 = a+bx+cx^2+fx^3$, siquidem membrum posterius habeat radices omnes reales. *Sectio IV* versatur circa integrationem earum aequationum differentialium, quas praeter x, y , ingrediuntur functiones ipsius z ,

(posito nempe $z = \frac{dx}{dy}$.) earumque differentialia, aliarumque adhuc altiorum.

In Classe Philosophiae speculativa sequentia occurrunt: I) *Heinrichi Dissertatio de Philosopho Clitomacho, Carneadis in Academia successore. Vixit Clitomachus circa finem Saeculi sexti, & initium septimi. Fuit Carthagine oriundus, ubi nomen Asdrubalis gessit, cui quidem Phoenicio nomini, notat Autor, respondere Graecum Clitomachus. Cum jam in patria ingenium literarum studiis excoluisset, anno aetatis quadragesimo Athenas venit, ibique sub Carneade Philosophiae studio se dedit. Doctrina sua meritis est jus civitatis. Mortuo praepceptore, in Academia docuit. Quae de scriptis ejus atque dogmatibus*

bis consent, exponit Autor, variisque annotationibus illustrat.

2) *Euleri meditationes de spatio & tempore.* Ostendere hic conatur Autor, spatium & tempus mathematicum non esse ideas imaginarias, sed entia realia designare, idque eo ex fundamento, quod leges Mechanicæ primariæ, & omni exceptione majores, iis innitantur.

Pag. 324.

3) *Formey Cogitata de libertate.* In his id agitur, ut palam fiat, necessario existere debere argumenta commoventia in omnibus libertatis nostræ determinationibus; utque eorum influxus & effectus explicentur.

334.

4) *Dan. Bernoulli Annotationes in principium conservationis virium vivarum, sensu generali sumtum.* Theorema notissimum de con-

356.

servatione virium vivarum, prout vulgo sumitur, supponit ideam centri gravitatis, ideoque gravitatem uniformem, ejusque directionem sibi semper parallelam. Nihilo minus tamen locum habet, etiamsi varia corporum positione mutetur gravitas, tam respectu intensitatis, quam directionis, modo sensu assumatur debito. Quod qua ratione fieri queat, in presenti ostendit Vir Clarissimus. Theorema nempe proponit generale pro systemate corporum quorumvis, gravitate variabili quavis animatorum, quod demonstrat, pergendo continuo a casibus simplicioribus ad difficiliore; ejusque usum in Problematis mechanicis alio tempore se monstraturum, si dem facit.

Perginius tandem ad *Classem elegantiorum literarum.* In ea primo se offerunt tres *Commentationes de Friderico III, primo Borussiae Rege; de Moribus, consuetudinibus, industria, progressu, intellectus humani in artibus & scientiis; cum Responsione Præsidis Maupeituisi; denique de Superstitione & religione.* Hæ debentur eidem Autori, a quo jam in *Tomis præcedentibus Commentariis de rebus Brandenburgicis* videre licuit.

367.

395.

485.

Cum autem nulli dubitemus, quin & hæ brevi separatim proditura, & in omnium futuræ sint manibus, ulteriori de iis notitia exhibenda nos supersedere posse credimus. Sequitur 4) *Elneri Dissertatio de Insula Deæ Hertham, sive Erdamme, ejusque adoratoribus.* Jam in præcedenti Tomo exposuit Autor, qualis fuerit ista Dea, quoque cultu eam prosecuti sint veteres

- Pag. 441. res Germani. Cum vero, teste *Tacito*, in insula Oceani in loco culta sit; nunc de hoc loco disquirat. Refutat opinionem eorum, qui, fuisse insulam Rugiam, vel insulam Danicam, Selandiam, statuunt. Ostendit potius, *Tacitum* intelligere insulam *Heiligenlandiam* in mari Germanico, 6 miliaribus ab ostio Albis, totidemque a Ducatu Slesvicensi, jacentem, & ab hac Dea retinentem nomen suam, quod primo fuerit *Heiligenlund*, hoc est, *Sylvæ sacra*, voce *Lund* in lingua septentrionali notante sylvam. 5) *Comitis a Keyserling Diss. de Abrogatione juris eligendi Regem Romanorum, Imperatori Henrico VI perperam imputata*. Tam plene, tamque eleganter, argumentum hoc illustre, maximique in Historia Germaniæ momenti, a splendidissimi generis Autore explicatur ac disputatur, ut vix a quoquam alio meliora expectare, aut elaboratiora, liceat. Itaque, hanc integram diligenter ac meditate
465. legisse, neminem poenitebit. 6) *Cramerii Dissertatio de Hippocrate Chio*. Clariss. Autor, post notatâ quædam circa vitam *Hippocratis*, imprimis merita ipsius in Geometriam ostendit. Primus fuit scriptor elementorum Geometriæ, adeoque primâ fecit fundamenta æterni operis *Euclidis*. Primus fuit, qui celebratissimum illud Problema *Deliacum* reduxit ad inventionem duarum mediarum proportionalium. Huic Problemati id ansam dedit, narrante veterè Tragedo: Rex *Minos Glauco* monumentum exstrui jusserat. Hoc 100 ped. secundum omnes dimensiones esse, ei fertur. Nimis parvum judicans, id in eadem proportione duplicare jubet. Hoc est illud Problema, quod adeo torsit veterum Geometrarum ingenia. Sed, quod maxime celebre reddidit Philosophi nostri nomen, est dicta illa *Lunula Hippocratis*, seu spatium, semicirculo & quadrante inclusum, quod exacte æquale est trilineo; quod quidem primum fuit spatii curvilinei quadrabilis specimen. Hoc inventum *Hippocrati* vindicat *Noster* contra *Proclum*, illud *Oxyptidæ* tribuentem. Refutat quoque *Heinium*, *Hippocratem* & *Oxyptidam* non nisi unum esse eundemque, affirmantem. Denique hac occasione adjicit Disquisitionem quandam geometricam de inventendis ejusmodi lunulis quadrabilibus, id quod generatim per curvam quandam transcendentem

tem expeditur, e qua tamen solutione derivantur casus quidam algebraici.

RIFLESSIONE MEDICO-PRACTICHE, &c.

hoc est,

ANIMADVERSIONES MEDICO-PRACTICE in Epistolam familiarem Doctoris **IGNATII PEDRATTI**, Philosophi & Medici Cremonensis, qua ille ad Dissertationem epistolarem de usu & abusu Rhabbari, cum China china juncti, respondit; Autore **PAULO VALCARENGHIO**, Physico Collegiato Cremonæ, primario Professore Medicinæ rationalis in regia Universitate Ticinensi, Professore ejusdem Facultatis theoretico-practicæ in Schola Palatina Mediolanensi, Socio Academiæ Instituti Bononiensis, & Societatis Botanicae Florentinae, cum Præfatione, ea omnia, quæ circa hanc controversiam ab una & altera parte publicata fuerunt huc usque, explicante.

Cremonæ, 1749, 4.

Plag. 18.

Clarissimus Autor, cum longo rerum usu didicisset, Corticis Peruviani usum in febrium aliorumque morborum chronicorum curationibus & valentiorum & securiorum esse, si Rheum illi jungeretur, cumque præstantiorum aliorum Medicorum de hoc argumento sententias magno studio collegisset; Dissertationem epistolarem, de usu & abusu Rhabbari, ad Comitem *Franciscum Roncalli* conscripserat, eo animo, ut responderet ad objectiones, ab excellentissimo Medico, *Roncallio*, in præclaro illo libro, inscripto: *Medicina Europa*, sibi factas, illisque satisfaceret dubiis, quæ contra hanc, Chinam cum Rheo uniendi, methodum a præstantissimo Medico Cremonensi, *Pedratti*, in seriptione aliqua ad *Roncallium* mota fuerant. Medicum omnino est, quod de Rheo, pharmaco febrifugo contra tertianas epidemicas, in Cremonensi agro tunc grassantes, adjectum a *Valcarengio* fuit; adjecit, enim unciaz uni Corticis drachmam Rhei unam, atque illa medici-

na feliciter usus est, eamque utendi rationem in responsoria ad *Roncallium* Epistola exponit. Inductus, ut faceret, eo argumento fuit, quod ex bilis copia febres istæ potissimum nascerentur, intellectumque esset, tum laxantia per epierasin reliqua, tum maximo Rhabbarum, cum nitri & salis abstrahii particula, febres istas debellasse feliciter. Neutiquam vero nec purgantibus, nec mixto cum Cortice Chinæ Rheo, promiscue in omnibus usus est *Valcarengbius*, sed, abstinendum sibi in febrium intermittentium cura ab usu purgantium omnino esse, duxit, si illæ symptomatum acerbiorum concursu gravarentur. Erant enim, qui, febre ista epidemica correpti, modo refrigerati undique, modo aphony, modo anhelantes, modo vomitu simul ac diarrhœa, aliisque maximis cardiagicis doloribus, detenti, modo gravi veterino pressi, in summam, nisi febris subito opprimeretur, vitæ periculum adducerentur. Illis quidem laxantia penitus nociva erant, nec tali febre maligna correptis cortex peruvianus rheo admixtus datus est, sed solius corticis usu illi convalescerunt. Rationes, propter quas Rheum cortici admisceri haud oporteat, illas potissimum adduxerunt, qui dissentirent, quod opus sit, purgantis admixti usu corticem sua virtute adstringente privari, quandoquidem etiam, cum sedativæ virtutis cortex sit, non conveniat, medicamentum illi admiscere, cuius vis in acredine aliqua ponitur, metusque sit, ne purgantis admixta particula febrim irriter, magis atque revocet, quam curet. Inter illos, qui hanc methodum damnant, excellentissimus *Pedratti* est, qui, præter adductas rationes, ad suam etiam provocat experientiam, inque sua ad *Roncallium* scriptiuncula, sibi bene haud visam esse Corticis cum Rhabbaro miscelam, nec adeo feliter in febribus debellandis evenisse, profiteatur. Propterea, publicæ huic censuræ publicas objiciendas sibi vindicias esse, *Valcarengbius* duxit.

Exposuit adeoque, quibus inductus, ut Rheum cum Rhabbaro in cura febrium intermittentium, epidemice tunc grassantium, misceret; argumenta. Primarium illud est, quod ratio suadeat, sine purgantium usu, febres, a vitio primarum

via-

viarum ortas, etiamsi corticis usu fugatæ fuerint, reverti ma-
 ligniores, secumque adducere icteritios dysentericosve affe-
 ctos, ipsa febre, quæ propulsa fuit, pejores, nec obscure patet,
 cur sibi conjungendam utramque hanc medicinam esse puta-
 verit, siquidem symptomatum, quæ febres illas comitabantur,
 gravitate compulsus, ut ita faceret, fuit, quandoquidem illi li-
 berum non fuit, seorsim alvum ducere, aut purgans præmitte-
 re, quod, si solum erat, ægrotorum vires fregisset, sed oportuit
 illum laxanti adungere tonicum, ut illius vis esset mode-
 stior, uti fit in quamplurimis aliis pharmaca miscendi modis,
 quo diversi generis medicamenta bene invicem stare, sese in-
 agendo juvare, aut oppositis suis viribus tertium aliquod &
 nobile medicamentum producere, possint. Neque vero dra-
 sticum, aut efficacius, est purgans, quod cortici admixtum est.
 Largitur hoc dissentientibus Noster, ineptum fuisse, si aciora
 purgantia cortici admiscere voluisset, verum, in ordine acio-
 rum purgantium Rhabarbarum esse, aut, dum drachma una
 hujus pharmaci unciz unj corticis admiscetur, tumultuarium,
 veluti excellentissimo *Pedratti* visum est, pharmacum dari,
 omnino negat. Est præterea inter Corticem & Rheum haud
 levis similitudo, quæ, ut utrumquo medicamentum optime
 juxta se stare possit, efficit, siquidem & Cortex, si largius datus
 est, purgandi haud mediocrem vim obtinet, & Rheum junctam
 suæ virtuti purgativæ, sanè mediocri, stringendi facultatem
 habet, veluti præstantissimus ejus in fluxionibus alvinis omni-
 bus usus id satis superque docet. Clariss. *Pedratti* in sua,
 quæ huic opusculo inserta etiam est, responsione objicit, &
 ad *Sydenhamii* ac *Mortoni* sententias provocat, quibus visum
 est, corticem solum exhiberi oportere, siquidem illius effe-
 ctum, si peregrini quidpiam admixtum est, infringi certum sit.
 Largitur adeoque *Pedratti*, Rhabarbarum ante usum corticis,
 itidemque post illum, dari posse quam efficacissime, aut, con-
 jungi salubriter posse, negat, suæque contra *Valæarenglii*
 experientiam experientia militat. Quapropter, ne solus ita
 sensisse videretur *Valæarenglius*, Gallorum sententias excitat,
 quibus ita in usu similiter est, Corticem Rheo admiscere. Ita
 enim

enim de hac nova methodo Celeberrimi Monspelienses Medici, quos Noster adducit, in promulgata sua super hac quaestione sententia ratiocinantur: *Nobis in usu similiter est, Clinam cum Rhabarbaro junctim exhibendi, non tam ut febres intermittentes hac medicina exstinguamus, quam ut prima via ac ipsa ventriculi digestis corrigantur. Id quod etiam tunc facimus, si corticem purgantem efficere animus est.* Accedunt etiam alix super hoc argumento eruditissimorum Medicorum sententix, cuiusque experimentum illud institui innocenter possit, poterunt etiam nostrates illud sine damno instituire. Præterea vassa eruditione plenius liber est, ac lectu jucundissimus.

ICONUM ANATOMICARUM PARTIUM
corporis humani Fasciculus II, Arteria maxillaris, Thyroidea inferior, Tab. I, II, Cæliaca Tab. I, II, Uterus; Autore ALBERTO HALLER, Philos. & Med. D. Med. Anat. Botan. Chirurg. Profess. Publ. Ord. Archiat. & Consil. Aulico Reg. & Elect. Soc. Reg. Angl. & Suec. Sodal.

Goettingæ, typis Abrahami Vandenhoeck, Acad. typographi,
 1749, fol. maj.

Plag. 12, Tabb. xn. 8.

Insignem Illustris Halleri peritiam in rebus anatomicis evolvendis jam sæpius laudavimus, eamque nunc hoc magis commendamus, quod in Fasciculis Iconum anatomicarum excellentiora specimina & exhibeat, & promittat. In magno enim cadaverum numero, quæ cultro anatomico examinat, varia nova, vel accuratius visa, occurrunt. Inprimis vero vasorum arteriosorum directiones, in tanta corporum varietate difficillime definiendas, ad certas, quantum fieri potest, leges reducere annititur. *Tabula prima* hujus Fasciculi iconem Arteriæ maxillaris tradit. Ex pectore enim aortæ arcum & arteriam subclaviam abscissam ostendit, & carotidem arteriam
 in

in suo per collum transitu usque ad capitis latera conspicendam præbet. Præcipue carotidem, quæ, quoniam in partibus capitis externis potissimum distribuitur, externa vulgo dicitur, accuratius sistit, hujus ramos præcipuos, quos vel ad thyroideam, vel ad faciem, linguam, tempora, & occiput, mittit, obiter indicat, arteriæ vero maxillaris internæ ramos, me-nyngæum, pterygoideos, temporales profundos exteriores & interiores, buccales, alveolares, infraorbitales, & reliquos, majori cura prosequitur, & studiose describit. Accedit in *Tabula secunda* sciagraphia iconis, sine umbris expressa. *Tabula tertia* iconem primam arteriæ thyroideæ inferioris sistit. In pectore nimirum aperto variæ partes adumbrantur, ex quibus situs nostræ arteriæ melius cognoscitur. Hæc, ex subclavia oriunda, versus colli letus deducitur, & ramos, transversum scapularem, transversum colli, & alium, in collo ascendentem, tandem ramum thyroideæ, thyroideam cum minoribus furculis, conspicendam præbet. *Tabula quarta* iconem secundam thyroideæ inferioris sistit. Hæc a facie laterali & postica cervicis præter ramos thyroideæ utriusque, & carotidis & vertebralis partem, ostendit, nexusque mutuos horum vasorum describit, addita sciagraphia vasorum sine umbris. *Tabula quinta* cœliacæ arteriæ iconem primam, & sexta iconem alteram, sistit. In prima iconè hepar sursum reflexum est, quo vesica fellea pateat, duodenum quodammodo inclinatum, quo pars posterior conspiciatur, & ventriculus cum adherente omento, ad alterum latus deducitur: in quo situ ea potissimum vasa, quæ in curvatura parva ex trunco cœliacæ oriuntur, & ad hepar, duodenum, ventriculum, & lienem, excurrunt, conspiciuntur. In altera iconè ventriculus sursum reclinatus est, quo duodenum & pancreas in vero situ, & vasa, in priori iconè haud expressa, conspiciantur. In hac iconè truncus mesaraicæ quoque occurrit, qui cum cœliacâ proxima comparari potest. In *Tabula sexta* uteri humani, & imprimis vaginæ, delineatio exhibetur. In hac quidem ovaria, tubæ uterini, & cervix, cum ovariis sic dictis *Nabothi* sistuntur, uteri vagina vero cum rugis suis nitidissime delineatur: qua

occasione in carunculas pudendi, quatenus vel reliquæ hymenis sunt, vel etiam cum ea membrana exsiliunt, studio inquiruntur, & Autorum de ea re sententiæ inter se conferuntur. *Figura secunda*, in parva & peculiari *Tabula*, quæ *septima* est, expressa, sectionem uteri & vaginæ puellæ paucarum septimanarum sistit, & statum vaginæ, rugarum, columnarum, & caruncularum, in recens natis ostendit.

GOTTLIEB AUGUSTI MOSDORFFII DE
Latiere Polygoni regularis ex numero laterum
determinando Observatio.

I. **V**etus & satis celebre inter Mathematicos Problema est: *Dato numero laterum polygoni regularis cuiuscumque, una cum diametro circuli circumscripti, invenire latus polygoni*, quod a multis, & præsertim *Renaldino*, sed parum feliciter, quondam tentatum fuit. Hujus Problematis solutio universalis & algebraica ideo videtur impossibilis, quia, data ejusmodi solutione, datur etiam quadratura circuli. Nam, dato latere polygoni, ex numero laterum & diametro circuli circumscripti, datur etiam perimenter istius polygoni. Hinc, numero laterum in infinitum accrescente, haberetur perimenter polygoni regularis infinitorum laterum, id est, peripheria circuli, quæ tamen pro impossibili habenda videtur. Interim tamen præter triangulum, quadratum, pentagonon, & polygonon, ab his dependentia, dantur etiam alia, quorum latera, uti in sequentibus, paucissimis tamen, ostendemus, geometricè determinari possunt. Methodus, qua utemur, universalis quidem est, & polygono multorum laterum æque ac polygono paucorum laterum quadrat. Sed, si numerus laterum nimis accrescit, calculus fit quoque nimis operosus, immo plane inextricabilis, ideoque methodus, in se universalis, ob calculi incommoditatem fit specialis, id quod naturæ Problematis tribuendum est.

II. Ad inveniendum latus polygoni ex numero laterum utimur regula notissima, vi ejus,posito sinu toto = r ,
 sicut

sinu anguli simpli = b , ejus cosinu = $\sqrt{r^2 - b^2} = c$, & numero, qui indicat, quoties simplus in multiplo continetur = m , habetur sinus anguli multipli universaliter

$$= \frac{mc^m - b^m}{r^m - c^m} = \frac{m \cdot m - 1 \cdot m}{1 \cdot 2 \cdot 3 \cdot r^m - c^m} + \frac{m \cdot m - 2 \cdot m}{1 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 4 \cdot r^m - c^m} + \dots \text{Un-}$$

de habetur sinus anguli dupli = $\frac{2bc}{r}$, anguli tripli

$$= \frac{3bc^2 - b^3}{r^2}, \text{septupli} = (7c^6b - 35c^4b^3 + 21c^2b^5 - b^7) : r^6 \text{ \&c.}$$

III. Ope harum formularum in quolibet casu determinari potest angulus ad centrum in quocunque polygono, & consequenter etiam latus desideratum. Nam in quocunque polygono regulari, cujus laterum numerus par est, si angulus ad centrum per dimidium laterum numerum multiplicatur, factum est = 180° . Sinus ergo anguli multipli, facto huic æqualis, erit = 0 . Ponatur ergo angulus ad centrum = b , qui consideretur ut angulus simplus, & queratur inde sinus anguli multipli ope formulæ, §. antecedente allegatæ, ita, ut m dimidium laterum numerum significet. Cum ergo hicce angulus multiplex sit = 180° , sinus ejus erit = 0 . Unde habetur æquatio pro inveniendis sinu anguli simpli, si e anguli ad centrum, quo invento, habetur etiam latus polygони desideratum.

IV. Regulam, §. antecedente datam, exemplo, ab hexagono desumpto, illustrare licebit. In hoc angulus ad centrum est = 60° , ideoque triplum hujus = 180° . Ponatur igitur

sinus anguli tripli, §. II inventus, = $\frac{3bc^2 - b^3}{r^2} = 0$, quo fa-

cto, habetur $3c^2 = b^3$, & substituto $\sqrt{r^2 - b^2}$ in locum c , erit $b = r\sqrt{\frac{3}{4}}$ = sinui 60 graduum, uti jam aliunde satis constat.

V. Invenio latere polygoni, cujus laterum numerus par est, facile etiam habetur latus polygoni, numerum laterum impari habentis. Duplicetur enim ille numerus impar, & quadratur latus polygoni ex hoc duplicato numero. Nam, data subtensa anguli dupli, habetur etiam subtensa anguli simpli. V. g. si queritur latus heptagoni, invenitur latus polygoni quatuordecim laterum, ponendo scilicet sinum anguli septupli

$$= \frac{7c^6 - 35c^4b^2 + 21c^2b^4 - b^7}{r^5} \quad (\text{§. II}) = 0, \text{ unde}$$

$7r^6 - 56r^4b^2 + 112r^2b^4 - 64b^6 = 0.$ Hae enim aequatione geometricè constructa, habetur angulus ad centrum in polygono quatuordecim laterum, cujus duplum dat angulum ad centrum in heptagono.

VI. Sed negari non potest, uti jam diximus, hoc modo sapissime oriri aequationes satis complicatas & molestas, quae ne geometricè quidem construi possunt. Nec sperandum, legem quandam universalem & algebraicam detectum iri, cujus ope latus desideratum in quolibet casu arithmetice inveniri queat. Hocce enim naturæ Problematis adversari videtur, ceu jam supra monuimus. Interim tamen quibusdam in casibus calculus contrahitur, si nimirum queritur latus polygoni, cujus angulus ad centrum est multipulum, vel submultipulum anguli jam cogniti. V. g. si queritur latus polygoni octodecim laterum, angulus ad centrum erit $= 20^\circ =$ scilicet triplo anguli 60 graduum, cujus sinus est $= r\sqrt{\frac{3}{4}}$ (§. II'). Posito itaque sinu anguli tripli (qui est $= \frac{3bc^2 - b^3}{r^2}$. §. II)

$= r\sqrt{\frac{3}{4}}$, & substituto $\sqrt{(r^2 - b^2)}$, loco c , habebitur $3br^4 - 4b^3 = r^2\sqrt{\frac{3}{4}}$, qua aequatione constructa, invenitur $b =$ sinui 20 graduum, ex quo latus desideratum, immo etiam latus enneagoni, inveniri potest.

VII. Sicuti autem ex sinu anguli multipli hactenus angulum ad centrum invenimus; ita idem etiam ex cosinu anguli multipli inveniri potest. Quia enim, evanescente sinu, cosinus fit sinui toti aequalis, debet tantummodo is in casu

cosibus, in quibus sinum anguli multipli posuimus nihilò
 æqualem, cosinus ejus poni $\approx -r$, (signum enim negativum
 adhibemus, quia angulus multiplus ex hypothesi est $\approx 180^\circ$,
 & consequenter recto major,) unde angulus ad ceatam ite-
 dem habebitur: Et eodem modo, præcis mutatis, angulus ad
 centrum etiam ex tangente singuli multipli inveniri potest.
 Sed de his hæctenus. Quamvis etiam speciosa, præsertim
 de numero radicum, in æquationibus, hoc modo inventis, con-
 tentarum, addi potuissent; tamen & tempori & spatio parca-
 tes, fundamentaque methodi nostræ indicasse contenti, reli-
 qua aliis perpolianda relinquimus.

ΣΑΛΛΟΥΤΙΟΥ ΠΙΛΟΣΟΦΟΥ ΠΕΡΙ ΘΕΩΝ ΚΑΙ ΚΟΣΜΟΥ.
 Traité de Dieu & du Monde, par SALLUSTE, le
 Philosophe, &c.

hoc est,

TRACTATIO DE DIIS AC MUNDO, PER SALLU-
 STIUM, Philosophum, de sermone Græco conversa, cum
 meditationibus philosophicis & criticis.

Berolini, apud Christian. Lud. Kunst, 1748, 8.

Plag. 12.

Autor interpretationis hujus Gallicæ est elegantissimæ Vie
 doctrinæ, *Fermius*, Regiæ Sapientum Berolinensium So-
 cietati a secretioribus literis, qui dudum aliis sibi jam scrip-
 tis nomen comparavit inter eruditos & autoritatem. *Sallustius*
 ille Græcus diu fuit in doctiorum cœtu magni factus. *Ga-
 briel Naudæus* in Epistola quadam, *Fortunum Licetum* ad
 ipsi manus accommodandum excitare laborans, maxime eum
 prædicavit. *Athanasius Kirkerus Tomo II Oedip. Egypti*
 libellum ipsius penitus aurcum vocat, cujus non sibi magis,
 quam sententiarum, elegantix sint admirabiles. Nostro te-
 ste, stilus est concisus ac brevis, ita vero, ne fiat obscurus:
 animus autem Philosophi, quamvis profani, tam fuit mode-
 ratus, ut & *Julianum*, a quo A. 363 ad Consulatum euectus
 fuerat, a Christianis persequendis evocaret. Editionum li-
 belli quinta isthæc numeratur. Prima *Gabr. Naudæi* lucem vi-
 dit Romæ A. 1638 in 12, cum interpretatione *Leonis Allatii*, &

observationibus *Lucæ Holstenii*, repetita Lugduni A. 1639, 4. Hinc *Thomas Galeus* Opusculis suis mythologicis inseruit Cantabrig. A. 1671, 8, & curis posterioribus Amstelædami A. 1688, 8. Hæc itidem sequitur interpretationem *Allatianam*, cujus defectus in Gallica sua *Formei* supplevit. Ipse libellus *XXI* comprehenditur *Capitibus*. *Cap. I* agitur de caractere auditoris, communibusque notionibus; *Cap. II*, quod Deus sit immutabilis, non factus, æternus, incorporeus, nec in loco existens; *Cap. III* de fabulis, quod sint divinæ & quare; *Cap. IV*, quod quinque sint fabularum species, & de exemplis cujusque speciei; *Cap. V* de causa prima; *Cap. VI* de Diis, ultra mundum ævælis, deque Diis in mundo; *Cap. VII* de natura mundi & æternitate; *Cap. VIII* de intelligentia & mente, quæ sit immortalis; *Cap. IX* de providentia, fato, & fortuna; *Cap. X* de virtute & vitiis; *Cap. XI* de gubernatione bona & mala; *Cap. XII*, unde veniant mala, quodque natura mali non existat; *Cap. XIII*, quo modo de rebus æternis dici possit, quod sint prod. etæ; *Cap. XIV*, quomodo Numina, nullis mutationibus obnoxia, irasci queant ac mitigari; *Cap. XV*, quare Deum honoremus, rei nullius indigentem; *Cap. XVI* de sacrificiis, aliis, & divini cultus partibus, quod ad Deos inde nulla, sed ad homines, utilitas redundet; *Cap. XVII*, quod per naturam suam corrumpi nequeat mundus; *Cap. XVIII*, qua in re consistat atheismus, & quod inde divinitas non lædatur; *Cap. XIX*, quare non ælutum malefici puniantur; *Cap. XX* de μεταψυχάται, & qua ratione animalium in corpora transire possint animi; & *Cap. XXI*, quod boni hæc sint in vita felices, ab obitu pariter futuri. Summa libelli capita contéplati, specimina quoque observationum aliqua subjungemus. De fabulis, ad materiam spectantibus, monetur, illarum primos fuisse inventores Ægyptios: quippe quorum *Isis* terra, *Osiris* aqua, *Typhon* ignis, sit, id quod & *Sallustius* tangat, fusius autem explicent *Eusebius de Præp. Evang. I, 9, II, 12, V, 3*, *Macrobius Saturn. I, 21*, *Plutarchus de Is. & Osir.* *Synesius in Libris II de Providentia*, ceteri, quos inter præsertim emineat *Warburtonus* in libro de Hieroglyphis Ægyptiorum. Usus fabularum spectans divisio, qua Θεολογικοί μύθοι Philosophis, Φυσικοί & ψυχ.

Pag. 36.

37.

Διχαί Poetis, μάλιστα ceremoniis & sacris, tribuuntur, iudicii
 plenissima videtur Editori, cum sola Philosophorum specula-
 tio fabulas, ad essentiam divinam pertinentes, penetrare queat, Pag. 38.
 quibus & solis, in republica sua, locum concesserit Plato;
 cumque animales fabulae ad animas commovendos perti-
 neant; ubi regnet Poesis. Laudatur hic loci Heracliti parvum,
 sed elegans, opusculum περὶ ἀπίστων: nec reticetur, eas-
 dem vituperatas a Platone, Proclo, Iulio, Augustino (de C.
 D. VI, 8), atque omnibus, qui contra profanas gentes scri-
 pserint. Discedit ab his doctissimus Observator, cum inex-
 haustum aperiant fontem, qui figuras tam abundantes, tam
 incantantes, tam amabiles, tam terribiles, tam ad animam
 capiendum accommodatas, praebet. Ad mixtas fabulas
 commendatur lectio Metamorphoseon Ovidii, tanquam
 systematis Theologiae profanae, quod vel inprimis Ban- 61.
 rii juvent labores. Ad Caput VI observatur, Proclum in
 Theologia sua Platonica quatuor veluti Deorum ordines
 memorasse, νεπτύς, νεφεύς, ὑπερκοσμίους, ἐγκοσμίους. Qua- 62.
 tuor functiones, ad fabricam & conservationem hujus
 universi requisitae, tres veluti singulae gradus habebant. Un-
 de duodecim supremis divinitatibus occasio nata fuit. Sed
 illa XII Numina fuere solum diversi fines unius ejusdemque
 Numinis occupationum; quorum ideo & statuae primo non
 nisi emblemata virtutum divinarum exstiterunt. Plato singula 84.
 tia de providentia tam feliciter cogitabat, ut antiqui Patres
 crederent, eum sacris libris doctrinam suam debere: quippe
 qui fusius in opere de legibus probet, ad res quoque mini-
 mas providentiam divinam extendi. Hinc Plato, ait Salvianus
 de Gubernatione Dei Lib. I, & omnes Platoniscorum schola
 moderatorem rerum omnium consistuntur Deum. Conf. Augustin. 85.
 de C. D. X, 14. Aristotelem contra prisca Christianorum docto-
 res accusarunt, quod providentiam omnino negarit, qua qui-
 dem in re a veritate videntur aberasse, cum is in libri de Mundo
 Cap. 2 profiteatur aperte satis: ἡ τῶν ὄλων τάξις καὶ διακόμη-
 σις ὑπὲρ Θεοῦ δὲ καὶ διὰ Θεοῦ Φυλαττομένη, ut epistolam ipsius
 ad Alexandrum doctrinamque morum taceamus. Idem ille lau- 163.
 datus

ditus Plato cum affectis suis animorum *μεταμύχων* adoptabat. Vid. *Lactant. Epit. Cap. 36*. De discipulis maxime *Antiochus* & *Empedocles* docebant, esse mortales infelices, in alio corpore qui peccarint; & contra. Ipse vero *Plato* sententiam præcipue suam patefacit in opere de *Rep.* inque *Phædro* ac *Timeo*.

DE NOVA JOANNIS CAP. I. VERS. XIII. LECTIO-
ne ad P. CASTUM INNOCENTEM ANSALDUM.
Ord. Præd. Epistola P. PETRI ANTONII BAR-
ZANI, Presbyt. Brix.

Brixie, ex officina Rizzardj, 1749, 8 maj.

Plag. 9½.

- Amicam hic Clarissimus Autor instituit disceptationem cum doctissimo *Ansaldo*, lectionem novam, uti satis jam constat, in *Joannis Cap. I. 13*, ex docta quadam conjectura moliente, & Patrum lectione, illam confirmante. Monetur hic ab Autore ex criticis Clerici præceptionibus, excitationes Patrum ita non esse comparatas, ut fallere nesciant, siquidem Patres ita, uti memoria tenebant, rem perscripserint, verba Scripturæ sæpius mutantes, sensum modo, ut memoriter callebant, literis mandantes. Nec desunt aliæ causas, quare diversitas quædam dictorum Biblicorum in Patribus occurrens recte statuatur, licet nulla plane ratione cum illis varia inde lectio peti queat. Ad rem ipsam se accingens Autor, *Tertulliani* primo locum genuinum explicare tentat, ab *Ansaldo* excitatum, ut probare sibi exinde videretur, in dicto *Joanne* lectum fuisse quondam *natus est*, pro *nati sunt*. Sollicitus hic est Noster de vera lectione hujus loci, ubi *Pamelius* priorem, *Rigaltius* contra posteriorem, amat lectionem. Manifesto inde apparet, aliquam hic mendosam esse lectionem. Deinde docet Autor, commodam non dari explanationem in sequentibus *Tertulliani* verbis, nisi *nati sunt* legatur, licet facile amico suo largiatur, interpunctionem, cujus ipse novam assert rationem, esse commutandam. Connexio & res ipsa, ubi de credentibus, in filios Dei adoptatis, sermo sit, sinitur, atque de hac generatione spirituali, æque ut de nativitate

yitate Christi, naturalis apud *Tertullianum* removetur gene- Pag. 35.
 sis, satis ostendunt, quandoquidem *Valentinus*, ejusque asse- 37.
 ctæ, non adulterium sibi, sed sensus, Scripturæ committere,
 existimentur rectius. Quodsi etiam legatur, *natus est*, liquido
 tamen constat, non ex varia Scripturæ lectione id provenire, 41.
 sed ex *Tertulliani* oppugnatione, in *Ebionem* irruente, qui di- 45.
 cebat, Christum humano more esse genitum, ubi nemo spon- 48.
 sioneum facere potest, num Afer ille ex *Joanne* partim, partim 57.
 aliunde, responsionem, per Spiritum Sanctum *Elion* datam,
 sumserit. Ad *Irenæum*, cujus quinque testimonia pro re sua
 adduxerat *Arsaldus*, Autor transit, & plane concedendum non
 esse putat, *ἐγενήθη* hic legendum esse, ex *Irenæi* sententia, 58.
 ideo, quia exacte Lugdunensis hujus Episcopi verba cum Co- 60.
 dice sacro non conveniunt, lectoremque incertum relinquunt,
 an dictum *Joannem* petat, nec ne. Hinc, de Christi ut intel-
 ligatur generatione, causa nulla subest. Denique de *Vigili*, 65.
 Episcopi Tapsensis, agitur testimonio, ad quod idem plane re- 67.
 spondetur, quod antea jam in superioribus testimoniis dixerat. 69.
 In transcurso docet Autor, locum *Joannis* ita posse explicari: 70.
Sicut (ὅ) verbum factum est caro; vel ita verbum caro factum
est, quando testimonium *Vigili* recte inspiciamus. Præterea 73.
 hic etiam locus sua laborat difficultate, ubi obscurum plane
 est, an Christi solam genesin spectaverit, nec ne. Ex his 76.
 omnibus, in Amicum amice disputatis, colligit Autor, nulla
 Biblia eandem lectionem, *natus est*, olim inter Catholicos te-
 nuisse, & si quæ hujusmodi versio exstitisset, certius indicium 77.
 aliunde apparituum esse. Hoc vero plane fit aliter, dum
 omnes omnino Codices, Versiones, quin & clarissimæ Patrum
 excusationes, receptam lectionem tuentur; hinc unicus Vero-
 nensium Codex *Vigili*, antiquus quidem satis, rem non cor- 79.
 rumpit, licet etiam aliter legatur in argenteo Regii Monasterii S.
Julie Codice, vnerandam præ se ferente autoritatem. Suspi- 83.
 cio tamen adesse potest, ex quodam scriptore ecclesiastico ean-
 dem lectionem in alios Patrum Codicumque rivos esse deri-
 vatam. Interim negari non potest, *Tertulliani* temporibus ge- 87.
 nuinam lectionem ex autographo *Joannis* libro potuisse affer-
 ri, quæ unica atque sola statuenda est, ea scilicet, ubi *ἐγενήθη* 91.

- Pag. 96. *Ἡθρα* legitur, ideo, quoniam Pater ille Africanus potius le-
 ctione ista uti voluit, instar validissimi teli adversus *Ebionis* hæ-
 97. resin. Hinc factum est, ut omnes Græci manu exarati Codi-
 99. ces Harmoniæ, & varicæ translationes in diversis mundi par-
 tibus, eandem inuenerent legendi rationem, quam in univer-
 sum tenemus. Concesso etiam, duplicem tunc temporis circa
 101. istum locum fuisse lectionem, genuinam tamen alteram, altera spu-
 110. ritua, ab ipso *Tertulliano* tacite indigitatur, ex margine nempe in
 111. textum illata. Postea ostendit Autor, ad Hebraismum confugien-
 dum non esse, vetam lectionem ob *Valentinianorum* impetus
 esse suppressam in Ecclesia Christiana, utpote quod moribus
 atque consuetudini Christianorum plane non respondet, quin
 116. etiam nova lectio nihil re ipsa *Valentinianis* favebat. Deni-
 120. que docte monet Noster, contextum & seriem rerum in Ev-
 angelio *Joannis* si inspiciamus, utique censendum esse, nihil
 lectionem communem præ se ferre, quod ab orationis Evan-
 121. gelicæ serie, aut sensu, abhorreat, ut critica inde manu nobis
 126. hoc opus sit, quod in calce Epistolæ amplius expeditum legi-
 mus, verèque affirmare possumus, & insigne quoddam artis
 criticæ, & amicam modestiæ atque humanitatis egregiæ,
 specimèn edidisse Autorem in conscribenda hæc Commen-
 tatione epistolati, & Protestanti & Pontificæ ecclesiæ ma-
 gni omnino æstimandæ.

JO. ZACH. PLATNERI, MEDICI NUPER LIPSIEN-
sis clarissimi, Orationes Academicæ. Accessit
Elogium ejusdem.

Lipsiæ, literis Jo. Christ. Langenhemii, 1746, 4.

Plag. 181.

Tanta suat immortalis *Platneri* medicam in rem, inque Li-
 psiensem Academiam, merita, ut non solum scripta ejus pro-
 pter internam præstantiam evolvamur cupidissime, verum etiam
 ob Autoris gloriæ gratissime revolvamus, imprimis autem
 vitæ rationes amplexemur & osculemur. Insignibus ergo me-
 ritis suis hæud parum addidit *Jo. Aug. Ernesti*, Professor, Phi-
 losophus, ac Philologus, apud Lipsienses itidem perquam cele-
 bris, quod, precibus *Platnerianis* concedens, lectissimas ejus
 Ora-

Orationes X, ab Autote ante obitum & a sese perpolitas, cum eruditis communicavit. Duplicavit gratiam, amico defuncto debitam, ejusdemque præfixit elogium; ejus ut elegantiam, Autore nominato, non est; cur laudemus, ita fidem vel intima consuetudo confirmabit. Attamen, cum nos alio tempore vitam suam plenius commemoraturi, ad ipsas statim *Orationes* convertemur ex merito laudandas. Harum *prima* sistit Medicum, ad mores seculi compositam. Requiritur nempe valetudo firmiter, corpus procerum, amplior forma, vox magna & canora, ingenium facile, flexibile, multiplex, pauper-tinum, injuriarum patiens, quod omnibus lenocinari, cum in-sanientibus furere, ac omnis patientiæ legem accipere, possit, quale olim Crotoniatis fuisse legimus. Illis attributionibus, quæ ad futuri Medici educationem pertinent, per jocum di-tæ regulæ accommodantur, e. g. quod nutricem habere de-beat quam loquacissimam, ut quam diutissime inter mulier-culas versetur, quo ipse garrulus earum ingenii tanto cele-rius assuescat, quarum autoritate gloriæ splendorem, ac rei familiaris copias, olim consequi possit, quæque hujus generis sunt aliæ. *Oratione II*, de Medico moderno, præfatur, primâ ætate fuisse neminem, qui se scientia isthac efferre, multo mi-nus ex ea quæstum facere, sit ausus; cum inter bonos, nul-laque adhuc luxuria vitiatos, mores bona plerumque homi-nibus contingeret valetudo, corporaque valentia & vegeta non opus haberent medicina, sed alimento. Fuit autem tunc medicina sine medicis, cum omnes pauciora promptioraque remedia vulnerum aliarumque valetudinum in auxilia nosset, quorum pleraque ab animalibus, sua sibi sponte medentibus, didicerant. *Oratio III* de agris meticulosis curandis præcipit. Agitur hic præsertim de conditione timoris, ac mirabilibus il-lius effectibus, quorum nonnulla documenta satis insignia proferuntur. Quijam cani facti sunt præ metu; *Cras* filius mutus in periculo bellico patris loqui cœpit; alii metuentes obmutuerunt; nonnulli ipsam appetierunt mortem. Agri por-ro meticulosi sunt varii tum ex causis, quibus nascitur timor, tum etiam ex moribus, quos sibi induunt. Suadet autem No-ster, quoniam hoc genus hominum corrupta imagines forman-di facultate labore, cui mens ita sit addicta, ut vix, nec nisi

Pag. 1.

4.

5.

12.

28.

32.

34.

40.

- tempore atque aliis per sensus gentis speciebus, ab ea deduci, queat, ut Medicus illis ægrotis sapius assentiatur, quam repugnet, quo illorum miseria motus ipse videatur, interea vero fictionibus ac simulationibus eos inducat, quo, se illo, quod imminere visum est, malo esse levatos, opinentur. *Oratio IV*, de crudeli misericordia medentium, memorabile producit, quod quidem fabellis addere malleimus, exemplum, à *Plinio* memoratum, quod olim *Archagathus, Lysania* filius, cum Romam venisset, atque ex Græcia medicinam attulisset efficacem, omnibus ab initio fuerit gratis, & vulnerarius dictus; hoc vero nomen, propter urendi secundique sævitiam, in carnificem transiisse, *Archagathum*que Roma fuisse pulsum. Unde patere putat Orator noster, fortes etiam alloqui, effeminato mollique animo, tristiora medicæ artis auxiliis, propter brevis doloris metum, horruisse, talique misericordiæ ansam pariter præbuisse. *Oratio V* de Medicina, in Academiis inter ceteras splendidiore disciplina haud toleranda, sed abroganda, non sine sale satirico, disputat. Ubi fingit Autor initio, se suam ætatem laudare ac vindicare voluisse; quem in finem plurima evolverit aliorum scripta. Nominat inter hæc apologias, a *Jo. Baptista Pellegrino*, Bononiensi, & *Zach. Nic. Gualdo*, Medico Cygnaco, adversus Medicinæ contemtores editas, *Francisci Tidicæ*, Dantisani, & *Joannis Freytagii* Querelas de abusu Medicinæ, aliasque *Gerhardi Gorisii* de Medicina contenta, & *Ralmundi Mindereri* Threnodiam medicam, neque minus quæ *Andreas Tiraquellus* & *Hippolytus Oblicus* de nobilitate Medicorum, & ante aliquot annos *Henr. Lampius*, sed haud ita pridem magno literarum detrimento ex hæc vita evocatis, illorum de honore, privilegiis, & juribus, hæc commentari. Omnibus rite ponderatis, se in eam, eamque contrariam, abuisse, ait, sententiam. *Oratio VI* agit de loco *Celsi Lib. VII Cap. 13: In medicina etiam, ubi perpetuum est, quod fieri debet, non tamen perpetuum est id, quod consequi convenit;* quam sententiam, dicit Autor, semper sibi pulcherrimam ad artis agnitionem, ad administrandas vero moderandasque morborum curationes necessariam atque perutilem, esse visam; quippe quæ tum ad tironum animos confirmandos, tum ad veterum obreclatorum criminaciones contemnendas co-

excendasque, non profit parum. *Oratio VII* valetudinem eorum tangit, qui, gerendis negotiis destituti, otiantur. Sane, dum in corporis exercitatione maximum ad valetudinis prosperitatem tuendam, variosque & perniciosos morbos avertendos, auxilium invenimus, dum otiosi vel nihil agendo torpent, vel agunt vitia, quorum quodque pernam secum, ut domum testudo, gerit, facile conjectum est, quid talium de valetudine statueret queat Noster, neque otium literarum penitus excludens. Intellexerunt id veteres, qui gymnasticas exercitationes coluerunt, & gymnasiarchas illiusmodi locis preceperunt, qualis fuit *Herodotus*, vel, ut eum alii vocant, *Prodicus*, quo artis medicæ parens præceptor dicitur usus, qui, cum infirma esset consuetudine, gymnasticam emendationi adhibuit operam. *Oratio VIII*, de superstitione, fallaque religione, arti medicæ semper pestilentissima, historiam Medicinæ præcæ & mediam simul erudite perceret. Non patrocinium suscipit *Mich. Servetii*, *Hier. Cardani*, *Theophrasti Paracelsi*, *Jo. Bapt. Helmontii*, *Oswaldi Crollii*, *Bern. Conradi*, aliorumque, qui, falcem in alienam messem inmittere ausi, propter graviores in rebus sacris errores, ignominia merito premuntur. Illis potius confutatis, alio tela vertit, superstitionem non tam eluens, quod *Carolus Drelincurtius* jam fecit, sed, per secula eundo, pestilentem ostendans. *Oratio IX*, de docta inscitia in arte medendi, occasionem accipit ex *Josephi Scaligeri* Poemate, ubi sic legitur:

*No carlosus quare causas omnium,
Quæcumque librâ vis Prophetarum incidit,
Affata calo, plena veraci Deo:
Nec operâ sacri supparâ silentii
Irrumpere aude, sed prudenter præterit,
Nescire velle, quæ magister optimus
Docere non vult, erudita inscitia est.*

Decima, eademque postrema, *Oratio* pudorem Medici persequitur. Quælibet autem illarum Orationum ita est comparata, ut vividum atque erectum ingenium, iudicium perquam limatum, exquisitam elegantiam, atque aliquid minus expectatum, præ se ferat, adeoque hunc Oratorem omnibus sive auditoribus, sive lectoribus, commendatissimum efficiat.

MISCELLANEA LIPSIENSIA NOVA, AD INCREMENTUM scientiarum, ab his, qui sunt in colligendis Eruditorum Novis Actis occupati, per Partes publicata.

Voluminis VII Pars III.

Lipsiæ, apud B. Lanckisii hæredes, 1750, 8.

Plag. 12.

- Scenam hujus Partis aperit Jo. Christoph. Harenbergii Expositio Ode Davidica XVI. Inscriptio, Ode præfixa, illustratur, & vocis **מָשִׁיחַ** genuina vis ac potestas eruitur. Additur nonnihil de modo scribendi, & re nummaria orbis præsci, Messiam induci loquentem, partim ad ecclesiam, partim ad Deum patrem, ostenditur. Autori visum est, vocem **מָשִׁיחַ** vers. 2 respicere ad ecclesiam Judaicam, sceminæ instar consideratam. Solicite demonstrat, Messiam hic exhiberi pronuntiantem, quæ ad utriusque ejus statum potissime attinebant. Offert lectori metaphrasin Ode, additis annotationibus, quæ sensum muniunt ac illustrant. Subjicitur expositio vocum & formularum loquendi difficiliorum. Additur ei disquisitio in interpretationem Alexandrinam Græcam, quantum ad Odam attinet. Lege pro *antequam pag. 392 lin. 5 postquam*. Calcis locum occupat Theologia, ex singulis hujus Ode enuntiationibus constata.
397. Succedit huic tractationi Gottlob Frederici Gudii, V. D. M. *Laubæ Lusatorum, Tentamen, in Pauli verbis Ebr. VI, 1-2, occupatum*. Queritur, an ibi de rudimentis Christianæ institutionis disserat Paulus. *Impositio manuum*, cujus simul fit nectio, doctrinis fideique capitibus haud potest inferi. Et cur ibi nil de Deo ac Christo significatur? Tellerus igitur alique, ad caerimonias Leviticas & typos, per antitypum complexos, respexisse Paulum, inquerunt. Generatim insillit No. huc sententia pariter ita, ut in artibus diversos sequatur calles. **Θεμέλιον**, ipso iudice, est complexus doctrinarum potiorum, saluti æternæ inservientium, piis Vet. Test. hominibus cognitarum.
404. Hisce initiis & rudimentis Paulus opposuit **τελειότητα**, institutionis N. Test. rationem luculentiore ac perfectiore, in qua nemo desiderare quidquam potest. Vocem **διδάχη** per comina a voce **βασίλειαν** credit esse separandam. Tandem hanc expromit paraphrasin: *Quapropter, quia de Pontificatu*
Chri-

Christi nobis multus est & explicatus difficilis sermo, nec nosmet ipsos illi percipiendo sere impares reddideritis, missam facientes pro eorum, Christum non nisi promissum, & in carne nondum revelatum, docendi, rationem, ad complementum seramur, non iterum fundamentum respicientia, fidei in Deum, baptis-
 morum, doctrina evangelica, impositionis manuum, resurrectio-
 nis mortuorum, & eterni iudicii, facientes. Idque annuente Deo
 faciemus. Fieri enim nequit, ut quis semel illuminatus, celestis
 gratia particeps, & Spiritus Sancti competes, optimo praeterca
 verbo Dei tinctos, & virtutes futuri seculi adeptos, iterum (sive
 alia ratione) ad respicientiam praearet, si relapsi fuerint, &
 Christum, quasi denuo ipsi in crucem egerint ipsum, opprobrio
 habuerint. Sequitur eam Commentationem Petri Zornii Dissertatio
 postuma de Notariorum prima ecclesia in consignandis SS.
 Martyrum Actis spectata fide, quod ad Deitatem attinet, ad-
 versus Autorem Platonismi detecti. Illa Martyrum Acta sunt
 potiora, quae proconsularia & praesidialia dicuntur, ideo quod
 ab officio Praesidum componerentur. Cum eis conveniunt, quae
 a Martyribus ipsis sunt adornata. Non minoris fidei sunt ea,
 quae a testibus adstantibus sunt conscripta. Tertii ordinis sunt,
 quae ab Ecclesiis Martyrum sunt confecta. Damnat hae Acto-
 rum verba quaedam Scriptor Platonismi detecti, & veluti a libra-
 riis & calligraphis temere & mala fide inserta, rejecit, inprimis
 vocem *Dei*. In Actis Martyrum selectis tamen, quae Theodoricus
 Ruinartus edidit, saepissime Christus a Martyribus Deus fuit ap-
 pellatus, vel ei virtutes Deo convenientes tribuuntur ac infinitae.
 Polycarpi testimonium truncavit Autor ille nefandus, ratus, sub
 Adriano deum Christum vocatum fuisse Deum. In Actis
 Martyrii S. Ignatii egregia legitur doxologia in Dei triunus
 laudem. Smyrnenis ecclesia in Actis Polycarpi gloriam tribuit
 Deo & Patri & Spiritui sancto cum Jesu Christo. Carmen pri-
 mi Christiani Christo ut Deo cecinerunt, teste Plinio & Euse-
 bio H. E. V, 27. Excipit hanc Diatriben Christoph. Aug. Humanu-
 ni Emendationum Minucii Felici Ferculum tertium, Fit ibi ini-
 tium a Capite 16. Subsistit in Capite 27. Observationes sin-
 gularum suo stant pretio. Expectare nos iussit diligentia Auctoris
 porro Ferculum quartum & quintum, describentis in verbis Beren-
 garii,

- garit; quæ laudantur in *Histoire littéraire de la France* Tom. VIII pag. 218 pro *carnerunt* potius *conruerunt*. Illa sic vulgo leguntur: *Si demones hoc vitium (superbia) caruerunt*. Offert sese hinc Lectori *Henrici Augusti Zeibichii Observatio in locum Herodoti II, 47, qua ritus, in profanarum gentium sacrificiis receptus, breviter strictissime explicatur*. Pæspicitur exinde, in sacris gentium simulata pro veris fuisse accepta, picta & ficta pro animantium corporibus. Videntur homines substitutiones ejusmodi ex *Abrahami* exemplo, qui victimæ filio arietem substituit, traxisse malo instituto. Ægyptiorum pauperiores immolabant sues, quas e farina fluxerant, *ὄς σαρῖνας πλάτταντες*. Σαρῖς est farina, nondum fermento imbuta. *Pythagoras* bovem farinaeum immolavit, *βῶν σαῖνων*. *Empedocles* & *Apollonius* boves ex cupediis confectos immolarunt, ex myrrha præcipue constatis. Bos igitur erat *placcina*, figuram bovis referens. *Hierthopolitani* e placcinis equum formantur. Qui fingebant victimas simulatas, dicti sunt *καθῆλωται, πλάσαι, κρηπλάσαι, fictores*. *Pythagoras* hecatomben vivos boves complexam fuisse, negavit. Constitit illa e farina triticea, in bovis formam efficta. Omittimus plura, accuratè exposita. Succedit Observationi huic *Frid. Ott. Menckeni Notitia libri rarioris, quo Hermannii Buschii Lipsia, cum Scholiis Philippi Noveniani, continentur*. *Buschius* id Carmen Lipsiæ A. 1504, edidit, postea A. 1521 iterum prelo datum a *Noveniano*. Prima editio sine Annotationibus prodit, repetita a *Joanne Burchardo Menckenio* A. 1727 Lipsiæ, siquidem altera ipse haud erat instructus. Evulgavit Seculo ineunte XVI. *Richardus Crocus Academia Lipsiensis encomium congratulatorium*. *Reuschius* A. 1518. ibi evulgavit *Orationem de Laudibus Eloquentiæ*. *Buschius* triennio obicit Lipsiæ literas humaniores frequentissimo auditorio, stipendio Principi *Georgii* sublevatus. *Philippo Noveniano*, Poetæ docto, patria fuit *Hasturum*, *Francontæ* oppidulum. Patrus ei fuit *Joannes Novenianus*, *Ætrophrygiensis*, artium Magister, sacrarumque literarum peritissimus, cuius *Philippus* laudes brevi elegia cecinit, obvia inter ejus *Lucubratiunculas & Carmina nonnulla*, Lipsiæ A. 1516 publicata. Gentilitium nomen utriusque fuit *Neumannii*. *Philippo* fuit nomen *Philippi Michaelis*, licet ipse se in scriptis bene utilis vocaverit. nude *Philippum*. Vitam ejus, reliquamque fatorum seriem, quoad ejus fieri potuit, *Menckenius* æque ac scripta sic illustravit, ut operæ pretium fecisse sit existimandus. In calce hujus Partis apparet Epistola *Bobustai Balbini* ad *Ottoneum Menckenium*, A. 1682 Pragæ scripta.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Martii Anno MDCCLI.

Pars I.

ΧΑΡΙΤΩΝΟΣ ΑΦΡΟΔΙΣΙΕΩΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΧΑΙ-
ρέων καὶ Καλλιβέρην Ἑρωτικῶν διηγημάτων λόγος ἦ. *JAC.*
PHILIPPUS D'ORVILLE publicavit, anim-
adversionesque adjecit.

Amstelodami, apud Petrum Mortier, 1750, 4 maj.

Alph. 6 plag. 13.

Cum omnis antiquitatis qualescunque reliquæ caræ & jucidæ: & sint, & esse debeant, iis, qui antiquæ eruditionis intelligentes esse haberi que velint; egregio munere se donatos literati homines exillimare debent, cum beneficio *Jac. Philippi Dorvillis*, Viri eruditissimi, & bonis literis studio, exemplo, liberalitate denique, utilissimi, contigit, ut *Charitonis Aphrodisiensis Amatoria Narrationes* publicarentur. Atque id munus cum per se gratum futurum erat, tum auctius & ornatus factum est, eoque nomine longe jucundius, accessione Commentarii longe eruditissimi, & non modo *Charitoni*, sed permultis aliis quoque Scriptoribus, & monumentis antiquis, omninoque Græcis literis, & arti criticæ, abunde profuturi. Itaque prævidemus, fore, ut hoc Opus, non tam *Charitoni*, quam *Dorvillis*, nomine expetatur, sitque in manibus eruditorum hominum. Id vere a nobis dictum esse, ut appareat, pressius de toto Opere videtur dicendum.

N

In

In Bibliotheca Florentina Monasterii Cassinensis, vulgo *Abbatiam Ffrentinam* vocant, est Codex bombycinus, literis minutissimis ille quidem & obsoleti coloris, sed tamen nitide & cunctate, Seculo, ut visum est iis, qui inspexere, scriptio decimo, scriptus; *Mimesalento* dudum commemoratus in Diatio Italico. Is, quoniam, praeter alios sacri profanisque argumenti libellos, fabularum amatoriarum scriptores nondum editos duos continet, imprimis convertit in se oculos eruditorum hominum: quorum alteram, *Xenophontem Ephesum*, jam editum cura *Anton. Cocchii*, Viri Doctissimi, habemus; alteram, *Charitonem*, edendi consilio diligenter descriperant *Ant. Mar. Salvinius*, idemque, quem diximus, *Cocchius*. Verum, cum ille ante mortuus esset, quam destinata perfecisset, *Cocchius* autem aliis negotiis implicatus occupatusque teneretur, facile impetravit ab hoc *Dorvillius*, ut sibi apographum suum publicandum permitteret: quod tanta diligentia perfecit, ut desiderari amplius nihil possit.

Charitons nostri nomen, etsi non nunc deprimus innotuit, tamen ab antiquis nusquam, recentioribus autem perpaucis, commemoratum reperimus. Quo tempore ille, quae aetate, vixerit, dici non potest, nisi haecenus iudice *Dorvillio*, ut post *Heli-dorum*, *Tatum*, *Longum*, atque adeo *Xenophontem*, vix ante Seculi V initia vixisse statuatur: quanquam hoc maxime argumento, quod illi puriori & tersiori dictione usi sunt. (Vid. tamen etiam pag. 121.) Ipse, in capite libri, se *Aphrodisensem* dicit, patriam *Aphrodisiada*, *Cariae*, literis florentem, urbem, haud dubie indicans. In quo valde probabilis est conjectura *Dorvillii*, & *Charitons*, & patriae, nomen esse, ita ut fabulam ipsam, confictum. Nomen *Charitons*, & patria *Aphrodisias*, optime convenit amatoriae fabulae scriptori, similiterque alia in hac fabula nomina apte conficta reperias; de quo passim admonuit doctissimus interpretes, pag. 78, ubi similem elegantiam in *Apulejo* laudat, pag. 130, &c. Nam, quod se *Athenagora* Rhetoris *Ἐρωπαίεια* vocat, recte putat, intelligi Syracusanum illum *Demogogum*, de quo est apud *Thucydidem* VI, 35, ubi *Patronus* ac *Defensor plebis* vocatur: etenim

Conim.
pag. 7.

etenim Graeci promiscue *ἥτροαί, ἀναγωγὰς, & ἀστάραι* *ἄμω*, vocant: adversarius *Hemocrati*, cuius filiam *Callirrhœen* facit *Charitz*, & de quo multa *Thucydides, Xenophon, & Diodorus*, prodidere. *ἱερογὰφία* autem, amanuensis, non necesse est; intelligere servilis, aut sordidæ, conditionis hominera: quippe honestiores apud Graecos Syracusanosque scribæ, quam apud Romanos; neque puduerit *Charitonem* muneris apud *Athenagoram*, quo apud *Philippum Eumener*, apud *Herodem Nicolaus Damascenus*, sancti tradantur. Non alienum fuisse a Christianis sacris, saltem non rudem factarium literarum, arguunt loca nonnulla, in quibus scribenti loca factorum librorum observata videntur. Vid. *Vir Clariss. ad II, 6, pag. 192, & III, 3, pag. 258*. Narratio ipsa neque tractandi artificio, neque dicendi genere, æquat superiores ex eodem genere fabulas. *Chariton*, historici modo, potius capere lectores voluisse videtur narrandi verisimilitudinè, quæ tamen & ipsa non semper satis retinetur, quam rerum admirabilium varietate oblectare. Nulla hic episodis, & in ceteris quoque ornamentis, quæ fabula talis desiderat, magna moderatio & parsimonia. Dicendi autem genus non habet illud quidem multa, quæ non possint idoneis Autoribus defendi, ut in *Notis* demonstrat *Dorvillius*: neque tamen ceteros *Eroticos* assequitur hac ex parte; etsi idem illud studium fosculorum, in verbis, & sententiis, e priscis decerpendorum nectendorumque, appareret, sæpeque aliquid dictum esse, non aliam ob causam, nisi ut locus fosculo alicui tali pararetur. Verecundiam quidem, & in verbis, & in sententiis, retinuisse reperitur diligentius *Achille & Xenophonte*.

Hanc igitur narrationem, in *otto Libros* descriptam, rogatu *Dorvillii* Latinam fecit *Jo. Jac. Reiskius*, Vir doctissimus, qui tum in Batavis erat, cum de edendo *Charitone* consilium susceptum esset a *Dorvillio*. Hæc versio & in sensu Graecorum verborum reddendo, orationisque caractere servando, diligentiam, & in verbis deligendis puritatem, abunde præstat. Si in locis nonnullis aut non assecutus est Autor veram verborum sententiam, aut non assecutus fuisse visus est Clarissimo

Dorvillio, primum, nulli hoc facile interpretum contigit, sed qui primus ad vertendum Græcum scriptorem accessit, ut annua assequeretur, multoque minus adeo mirandum in hoc, qui unius mentis spatio totam versionem absolvit; deinde vel correctione *Dorvilliana*, vel commentario, cautum est, ne lectoribus obesset. * Accessere ab eodem

simen-

* Id sane plurimis in locis fecit Vir Celeb. Incidi tamen in loca, in quibus idem facere si voluisset, existimarem bene actura mecum fuisse. E. c. pag. 71 lin. 4 Latina interpretationis dederam: *omnes narrabant quæ norant, pag. 7 lin. 13* pro illis, *dum tibi bene sit, dederam, et enim, fortunæ beneficio, commune, &c.* eoque spectat notula mea ad illum locum, quam egregie confirmat locus *Æliani Hist. Anim. IV, 41* pro illis pag. 163 lin. 14, *obruentes affluébant dederam celeusmatibus urgebant.* In genere tenendum de mea interpretatione, me pæne ubique conjecturas meas expressisse, a quibus si quid discrepare Latinorumprehendatur, id confidenter pro non meo haberi poterit. Deinde id quoque ignorari nolim, in primo maxime Libro emendatricem Viri Clariss. diligentiam se exercuisse; in reliquos deinceps Libros parcius calamm strinxisse. Latet profecto de tanto beneficio, si ubique contigisset Viri Clariss. ut loca tantam ea, quæ correctione indigebant, attingeret, & sic resingeret, ut oportebat. Mallem equidem, eum a quibusdam manus omnino abstinuisse: quorum exempla dare certis de causis nolo. In quibusdam aliis humana aliquid non minus, quam ego, passus fuit. En luculentum locum. pag. 70 vers. 14 legitur; *quis te Deus iripiat? παρὰδοθῆσθαι γὰρ ἢ παρὰσθαι τυραννῶν, traderis, si quis adis, tyranno.* Ita tunc vertebam. Male procul dubio. Sed nihilo meliora sunt, quæ Vir Celeb. ad hunc locum in *Animadv. pag. 391* affert. Imposuit nobis ambobus pravâ scriptio, quam librarius dederat. *Charisio* autem dedit *παρὰδοθῆσθαι γὰρ ἀντίπασθαι τυραννῶν, traderis enim amulo tyranno* (non simpliciter amulo, sed amulo, qui simul tyrannus est.). Ahis in locis non sollicitavit Vir Clariss. meam interpretationem, in quibus cum fiducia id potuisset facere. E. c. pag. 12 lin. 20 textus Græci, ubi τὰς ἀπὸ γῆς non perceperam, & pag. 12, 17, ubi dictionem, *περίεσθαι τῆς πόλεως*, non satis fue-

emendationes & conjecturæ in *Charitonem*: in quibus peccata librarii manifesta tolluntur, & de ceteris locis suspensiones eruditæ proponuntur, partim probataz illæ *Dorvillio*, partim excussæ in Commentario.

Commentarius autem *Dorvillianus* occupatur in *Charitone* vel emendando, vel illustrando. Inprimis autem agit hoc V. C. ut contextum muniat contra leves novaturientium insultus: ideoque etiam sæpe non magnopere raras formulas dicitur aliis exemplis illustrat, quod institutum probabili oratione defendit pag. 42. Eadem sæpe ratione usus est in aliis Autoribus a crisi supervacua defendendis, quod hoc seculo nullum frequentius, aut majus, malum in bonas literas grassatur. Nam, cum *Charitons* neque stilus singularis, neque eruditio exquisitior, nec contexti corruptio ejusmodi, sit, ut magnum commentarium desiderent, degressus est subinde ad alios scriptores, eorumque loca vel ope Criticæ conjecturalis, non levis illius & subitaræ, quam detestatur, sed justæ, hoc est, idonea linguæ ac rerum scientia, & diuturno usu, nixæ, vel auxilio Codicum, restituere instituit, quorum magnam copiam vel ipse habet, vel cum editis contulit; ita, ut omnibus prope in paginis lectiones vel veteres confirmatas, vel novas prolatas e Codicibus *Dorvillianis*, videas. Ex hoc fonte fere fluxere, quæ ad *Heliodorum*, *Alcipbronem*, *Eunapium*, *Nemesium*, *Xenophonem Eplesium*, *Epigrammata*, & *Inscriptiones*, inprimis *Græcæ*, sanandas protulit. Conjecturis in aliis usus est necessariis, inprimis in *Mahetbons Apotelesmaticis*, in quibus, deficientibus libris scriptis, aliam viam ingredi non licuit. Atque libentius hanc operam navavit huic Astrologo, *Scaligeri*, *Salmasti*, & *Bentleji*, summorum virorum, exemplo, qui in *Manilio*, aliisque Astrologis, diligenter elaborarunt,

N 3

suam affectus; pag. 45, 23, ubi certam emendationem *Dorvillianam* *υορηση* (pro *υορηη*) non dubitarem exprimere, si in tempore succurrisset; & pag. 43, 8, ubi *τας αυδης* recte per *posteros* exponit Vir Celeb. Mir. & alia. J. J. R.

rarunt, quod parva spes esset novæ editionis: quo nomine etiam gratiæ debentur Viro Celebratissimo, quippe ita in hæc rã versato, ut prope nil aliorum ingenio ac diligentia reliquillo videatur. Vere possimus igitur de hoc Commentario prædicare, eum esse thesaurum emendationum & observationum in magnam partem Græcorum Scriptorum, quo in posterum vix carere studiosiores literarum, Græcorum imprimis, homines possint. Nunc, quoniam satis de universo Opere dictum videtur, ingrediamur florentissimum huius Commentarii hortum, & quosdam quasi flores hinc inde decerpamus.

Pag. 19, cum breviter monuisset, τὸ γινόμενον esse verbum historicum, degreditur ad vindicandum a supervacua Berglerii crisi locum *Herodoti Lib. I. init.* ὡς μήτε τὰ γινόμενα, inquit *Herodotus*, ἐξ ἀνθρώπων τῶ χρόνῳ ἐξίτηλα γίνονται, μήτε ἔργα μεγάλα τε καὶ θάυμασά . . . ἀλλὰ γίνονται, &c. In hoc loco *Berglerus* in *Act. Erudit. A. 1716 pag. 38* pro γινόμενα legi voluit λεγόμενα, præter alia argumenta, non difficilia ad refellendum, veluti, in vulgata bis idem inopte dictum, quasi ἔργα μεγάλα καὶ θάυμασά nil differant a τοῖς ἀλλοῖς γινόμενοις, & idem esset μὴ ἐξίτηλα τῶ χρόνῳ γινόμενα, maximum præsidium emendationis proposita ponit in loco *Dionysii Halic. in Ep. ad Pemp. Tom. II pag. 206*, ubi dicit, *Herodotum* res Græcorum & Barbarorum scripsisse ὡς μήτε τὰ γινόμενα ἐξ α. ε. χ. μήτε τὰ ἔργα, καὶ ἀπὲρ αὐτοῦ εἰρηκε. Potes, hunc locum confirmare vulgatum. At *Berglerus* putat, vocem γινόμενα, in *Dionysio* depravatam, inde a librario illatam *Herodoto*, quod est sane valde argutum, & vix credibile. Sed rationem huius opinionis affert hanc, quod clarè distinguat inter τὰ ἔργα καὶ ἀπὲρ αὐτοῦ εἰρηκεν. Nam, si γινόμενα legatur, non esse, quo referas, καὶ α. ε. εἰ. Primum rectè monet doctissimus *Dorvillius*, verba κ. α. α. εἰ, respicere tertium membrum, quod sequitur τάτῃ ἀλλὰ, &c. deinde λεγόμενα esse dicta ab aliis, ἀπὲρ α. εἰ. ab *Herodoto*, adeoque diversa. Τὰ γινόμενα & ἔργα sunt res, quæ a quovis Chronographo scribi possunt; quæ *Herodotus* dixit, sunt causæ

causæ rerum gestarum & similia, quæ ab Historicis prudentiâ & ingenio hœcedant, & breviter præclateque explicantur in nobili Ciceronis ad Luccejum Epistola, & alibi. Porro, quid fiet loco *Lactant de scrib. Epl. l. 54*, quem ignorare Berglerius non potuit, cum in nota *Grœviana* laudetur? Dicendum etiam non simpliciter fuisset, λεγόμενα, sed cum adjectione ἐν ἀνθρώποις: nam λεγ. ἐπ' ἀνθρώπων sunt epithetatum scriptoris. Denique, quod Berglerus dicit, *Herodotum* posse λεγόμενα, ne sibi vitio verteretur, si falli quid narrasset; stultus sane *Herodotus* fuerit, qui professus sit, se non vera traditurum, aut hæc ex fide monumentis, nec accepta ab hominibus fide dignis, ἀλήθειαι, aut per se cognita, sed τὰ λεγόμενα, fabulæ vulgi, fama Indubita. Nam τὰ λεγόμενα, hoc modo opposita τοῖς ἔργοις, sunt *falsa, mendacia*. Pag. 44 ad verba *Charitonis*, τὴν ἀβραὶ τῆς Καλλιθέρας προσπίπλων Φιλῶν ἐπέειν, primum προσπίπλων hic putat dictum *adulandi* significatione, *Aristophani Eccles. 690 Xenophontique K. π. I, 24*, usurpat; quod non improbamus; etsi fortasse nihil impedierit, quo minus significatione *aggrediendi* capiamus: non, ut violentiæ sit, sed *conatus cujuscunque*, etiam *decipiendi*, ut Latini dicunt, *scelis dolis aggredi*, & *aggredi astute*, item simpliciter. Atque ita cepit interpretes *Reiskius*, Vir Doctiss. Deinde *Vico Clariss.* non videtur τὸ ἐποίησθαι posse: neque enim *parasitum fecisse*, hoc est, *ecogisse* ancillani, amare se: mavultque legi προσπεινῶτο, orto mendo, cum τὸ πρὸς, ob præcedens προσπίπλων, excidisset: nisi quis malit *προσπίπλοντα* legere, ut ἐποίησθαι referatur ad *Acragantinum*. Quod nobis non videtur necessarium. Simulabat ille sane amores, sed tamen & simulando ἐπέειν Φιλῶν, neque in verbo *πεινῶ* semper *cogendi* significatione, sed etiam *inducendi, persuadendi*. Parasitus quomodo ἐποίησε Φιλῶν εαυτὸν, mox docet. Sequitur morem Scriptorum, qui, cum primum rem universè proposuerunt, deinde modum rei perfectæ explicant. Illud autem recte monet, mox, in verbis, μέλις μὲν ἐκείτε, legendum, ἐπειθε, vel ἐπεισε: item, pro πρῶτε λέγειν, τότε λέγειν, τὴν vero *dicendo*, ut *Theophrast. Char. 9* δακίσει
ἄσπυ

ὅτι κριθεῖς, τότε δὲ ἄχουον, nisi forte etiam hoc loco addendum δὲ: τότε δὲ λ. Nec tamen omnino spernenda Interpretis opinio, τῶτε λέγειν: sed illud exquisitius, ideoque ingenio scriptoris, de quo supra diximus, aptius. Hæc de lectio: ne loci: sed non sunt prætereunda, quæ ad vocem ἄβραυ profert e copia doctrinæ. Primum affert titulum Latinum, editum a *Gorio*, in quo clare *Habrocomas*: unde confirmantur, quæ in *Misc. Obs. Tom. III pag. 403* de aspiratione verbi Græci dicuntur. Deinde occasionem hinc sumit, de variis Autorum locis dicendi. Recte dicit, apud *Hæliod. VIII pag. 389* ἄβραυ in ἄβραυ mutatum: non, in illo *Plutarchi Cic. pag. 470* e *Solanus* sententia idem faciendum: *Φήσατος ἀνόλαθον Παιπηίας Ζητεῖν, Ἄβραυ τῆνομα*. Nam *Plutarchus* non dicit ἄβραυ simpliciter, sed ἄβραυ τῆνομα. *Auram* esse cognomen scemininum, Inscriptiones plures docent apud *Fabretium pag. XI*, *Vignolium Inscr. sel. pag. 267*, *Muratorium pag. MVI, 7*, &c. Ceterum notum est, quam sæpe in his duabus literis turbatum sit. Recte *Καλαβρία* in *Καλαυρία* mutatum in *Plutarchi Demost. pag. 436*. Difficilior res est in ejusdem *Timol. pag. 139*, ubi *Timoleon* dicitur *στρατῆσαι εἰς Καλαυρίας*, quod interpretæ vertit in *Calabriam*, id *Solanus* reprehendit: quod *Timoleon* non excessit Sicilia. Sed etiam debet ostendere, fuisse locum in Sicilia, qui *Καλαυρία* diceretur. *Dorvillius* eleganter judicat, legendum εἰς *Καυλωνίας*, quæ urbs sita fuit in mediterraneis versus meridiem, ubi hodie dictum flumen *Murallo*, vel *Amurello*, influens in hodie dictum flumen *Salso*, antiquum *Himeram* australem. Hic situs optime convenit iis, quæ narrantur a *Plutarcho*. Atque adeo probabilissimum est, fluvium, quem transit *Hicetas*, dum *Timoleon* erat ad *Cauloniam*, esse illum ipsum *Δαμυρίαν*, *Plutarcho* commemoratum, quem ante diximus vocari hodie *Murallo*, item *Amarellum*, *Amurellum*. Similiter *Καλαυρία* & *Καλαβρία* legitur. Sed illa scriptura, e iudicio doctissimorum virorum, melior & antiquior. Etiam apud *Apoll. Rhod. IV, 974*, antiquissimum Codicem Florent. habere docet *καλαυρία*, quod est etiam in Codice *Guelpherbytan*o, quem

quem & aliis locis consentire observavimus cum lectionibus Cod. Florent. a Viro Doctiss. in hoc Commentario prolatis, ut pag. 114, 234, 665. Discedit tamen etiam, ut I, 917, ubi plane ἀπέρητος; cum ille servet vulgatum ἀπέρητες, pro quo legendum ἀπέρητος, putabant Bizetus & Dorvillius pag. 476. Nec dubitat Dorvillius, quin apud Strabonem Lib. VII pag. 440, 8, ἕλη γὰρ βερετα, quam Ptolemaeus γαβείταν vocat, vitiosa sit, itrepletique vel υ, vel β, ex duplici orthographia. In Lexic. Constantin. pag. 437 est λάβρα σιωπός, pro λαῦρα: & in Elym. M. pro λαβρόσσουτος recte reponitur λαυρόσσουτος, a stipulante Cod. MS. Dorvillii, accuratissime scripto, & prima editione, non agnoscentibus vocem istam. Plura ejusmodi loca reperiuntur, ubi de talibus variationibus copiose & erudite agitur, veluti de permutatione τῶ i & ei in περιθμείν & περίθμιον, aliisque similibus, ejusque variis causis, vel a derivationis diversitate, vel a librariorum imperitia, pag. 83, & pag. 405 in nominibus primæ declinationis, item τῶ η & ei pag. 102, τῶ προ & προσ in compositis pag. 144, 145, λ & ρ pag. 235, aliarumque literarum & verborum, quæ Index Græcus indicabit.

Pag. 62 disquirat, quid significet ἀπέρητος in verbis Charitonis, ζητήσατέ τρόπον καλίστους ἀπέρητων. Reiskius explicavit penas sacrilegorum & parricidarum, verteratque inditum. Si ἀπέρητος est inditum, arcanus, non convenit, iudice Dorvillio, notæ enim horum poenæ. Si horribilis, magnus; sunt sane tales sacrilegorum poenæ. Foret igitur κόλασις ἀπέρη. exquisita, gravis. Sed propter verbum ζητήσατε Dorvillius vertit novum: quia & novus pro magnus & terribilis dicatur. Ceterum, sibi aliquando venisso iam mentem, fatetur, legendum forte ἐπέρητων, hoc est, ut interpretatur Hesychius, ἐπέρητον, ἀιχρόν. Sed, si hic sensus placeat, ἀπέρητος quoque est conumeliosum. Demost. Cor. §. 37: κακῶς τὰ ἀπέρητα λέγωμεν ἀλλήλους. Isocrat. c. Lochit. init.: ὡς περὶ τῆς κακηγορίας ἵμεν ἔδοσαν, ὅς κελόνει, τὴν λέγοντάς τι τῶν ἀπέρητων πένταξ. δράχμας ὀφείλειν. Pag. 72 seq. ad locum de Callirrhoeis sepultura, multa erudite dispu-

disputantur, ad rationem sepeliendi veterum pertinentia. *Chariton* fingit, *Callirhoen* incombustam sepultam esse, ut piratarum raptui locus fiat. At tamen, veluti oblitus sui, dicit, *Chaream* cupivisse omnes divitias suas *συναραφλέσαι τῆ γυναικί*. Hunc nodum ita solvit *Dorvillius*, ut dicat, res pretiosas, quæ non proprie ad ornatum ipsius mortuæ pertinerent, crematas in mortuæ honorem, cetera cum mortua condita, quod apud Græcos & Romanos moris fuisse docet, eaque de causa licuisse *Charitoni* tale quid fingere, præsertim cum ejus ætate prope exolevisset comburendi consuetudo. Hac occasione oblata, etiam differit de sensu verbi *θάψην*, & similibus, in vetustioribus libris, & pag. 75 de verbo *θήκη* ad locum *Platonis de Leg. XII pag. 447*, & de *Cryptis Syracusanis*, quæ sub tota *Achradina* longe lateque discurrunt, & loculamenta, unius corporis capacia, in vivo saxo incisa, in plano solo juxta sese excisa pleraque, nonnulla duo, vel tria, unum alteri superimpositum, ostendunt. Has ille putat olim factas ad saxa inde extrahenda, quæ ædificationibus servirent, sed postea, cum integra corpora sepelire cœpissent, in usum sepulcrorum convertas. Pag. 85, 86, agit de verbo *κερτήν* & *συνακερτήν* sensu cogendi & congregandi, quem *Hemsterhuis* tantum in composito agnoscit; tum de altera significatione densandi & spissandi: quam non assecuti sunt interpretes *Strabonis Lib. XIV, 1044*, in *σινδόνι λαν κερτομηένος*. Etiam nuperus editor *Luciani* reprehenditur, qui de *Gymnas. Cap. 29 συνακερτομηένος*, compactus, tentaverat (cum tamen idem verbum sit in *Sympos. Cap. 19*, ubi assecutus est verum sensum *Gulietus*). Poterunt hinc etiam Lexica locupletari verbis *ευκρότης*, & *συνακερτομηένος*; quibus, ut hoc obiter addamus, accedat *ινκροτήν* e *Joseph. A. J. VI, 2, 2. Pag. 126* exemplis idoneis docet, non semper eisdem modis in verbis servari, sed indicativum conjungi optativo, vel conjunctivo, sentienda magis, quam explicanda, de causa, quod tenendum, ne sana tententur. Pag. 147, negat, se capere satis vel sensum, vel veperem, verborum, quibus v. 14. *Callirhoe* quæstia fatua suum, cum exosculata esset imaginem *Chareæ* in annulo, dicit

dicit ἀλλ' ὡς ἀπόλλυται, ἢ χαίρει, τοσούτω διαζευχθῆς πᾶθαι. Arbitramur, interpretationem Latinam suis assecutum esse: tanto casu *sejunctus a me*: nisi forte τοσούτω legere quis malit. Πάθος vocant. Græci omnia genera adversæ fortunæ, quæ alicui eveniunt. *Thucyd. III, 113, ἔγερ' ἴδεν τὸ πάθος*: in primisque in clausulis narrationum talium ea voce utuntur. *Thucydides II, 54*, absoluta de passivitate narratione, τοσούτω μὲν πᾶθει οἱ Ἀθηναῖοι περιπεσόντες ἐπὶ ἄλλοτο &c. Pag. 158 in editum & non intellectam aliis Epigramma *Aseleptada*, vel *Pofidippi*, proponit, & eleganter explicat: qualia & alibi aliorum profert, ut pag. 24, 324, 332, 338, 348, 502, 516, 523, 529, 530 seq. tria ex Itinerario *Pocockii* Ægyptiaco, tentata ab aliis, sed parum feliciter, pag. 628, &c. Pag. 193 verba *Charitonis ἐννεχαράγμενον μεγάλας* recte interpretatur: scriptum cum *magnifico elogio* in libro regio, in quo *Evergeta* consignabatur, de quo alias verbo ἀναγράφω uti veteres docet. Conf. pag. 672. Nempe verbum ἐννεχάσσειν non referendum ad tempora, quibus *sculpebant* modo, nondum *scribebant*, sed ponitur pro ἐγγράφω. Simplex χάρασσειν mansit in numis, sigillis, lapidibus, unde χάρωμα, numus, pecunia, docente *Salmasio* ad *Hist. Aug. Tom. II pag. 337, 518*, & *Du Cangio*; qua significatione etiam usus est *Antipater Ansel. VII, 16, pag. 450*. Sed ἐννεχάσσειν etiam ad scripturam transit. Servavit autem scripturam, sive Codicis, sive Apographi, ἐννεχάσσειν, sæpissime in Codd. lapidibus, & numis, obviam, ut jam *Falconerius* & *Spanheimus* docuerunt. Pag. 198 admonet, II, 70 pag. 33, ε *προσνεχουρισμένη*, scriptura vitiosa, se fecisse *προνεχουρισμένη*: posse etiam scribi *προνεχουρισμένη*, quod sane scripturam libri propius est, vel *προνεχουρισμένη*. Forte etiam non ineptum sit *προσηνεχ.* vel *προνεχουρισμένη*, quod verbum *Demosth. c. Androt. pag. 707 ed. Weck.* ubi fluctuant libri inter *προσηνεχ.* & *προνηνεχ.* Composita ex *προ* & *προσ* sæpe permittantur, ut multis exemplis docet *Dorvillius pag. III, 144*. Compositum ἐκ τῆς *προ* nusquam alibi reperitur. Attingit etiam controversiam de *Phædro*, genuinus, an spurius, sit, & sublata una & item altera disbitatio-

ne, pag. 113, 291, iudicat, sibi argumenta contra elegantissimum scriptorem, blandientia magis, quam idonea, videri. Pag. 234 pro ἀναλήψας rectissime rescribendum censet ἀναλήψας; (etsi ἀναλαμβάνει quoque dicitur pro recipere se, recreari; tamen ἀναλήψας nihili est,) idque vellemus in textum receptum. Similiter 2 Tim. II, 26, pro ἀναλήψατι Cod. Clarav. habet διαλήψωσι, ubi Vir doctissimus interpungendum putat post ἀναλήψωσιν, ut ἐκ παγίδος referatur ad ἐζωγραμμένη cum H. Stephano. Legitimam enim locutionem & metaphoram esse ζωρεῖσθαι ἐκ παγίδος ἀναλήψαι ἐκ παγίδος, nisi, quatenus quem consermatum, non captum, singas, non aque bene dici videri. Lucretium de Salar. Tom. II pag. 313 habere ἀναλήψαντα μετανοήσασιν. Quae sane valde probabiliter dicta sunt; nisi forte cui verbum ἀναλήψαι videatur ab eo, quod est recipere se, accepisse valde conjunctam huic significationem, liberationis ab incommodo, finis facti malorum. Apud Josephum quidem A. J. VI, u extr. est ἀναλήψαντες ἐκ θρηῖων, quod possis capere cum desissent lamentari, & ἐπὶ ὁ Têren. III, 49. ἐκνήψω dixere de sine ac modo, & ἐκνήψω. Ebr. מְשַׁבְּחֵי מַדְּבָרִים: quod verbum habet significationem subsistendi, desinendi, quiescendi. Symmachus: ἐκ ἐπάυσατο, τὸ μὴ εἶναι ἀνομιῶν: sed illud sane melius, propter verbum ζωρεῖν, quod non est capere malefici causa, sed conservandi causa. Pag. 241 attingit locum Herodoti IV, 191, καὶ ἀλλα πλῆθῦς πολλὰ θηρία ἀκατάφραστα, & alia multa serpe non ementita. Montefalconius, Palaogr. pag. 343 agens de crebra permutatione syllabarum αυ & ευ, in compositis, reponendum censet ἀκατάφραστα, intradlabiles. Gronovius hanc sententiam improbat, ex eo, quod ἀκατάφραστες autoritate careat. In quo recte ei repugnat Dorvillius, nixus analogia vocis: ἀκατάφραστα autem negat locum habere, quod Herodoti non tam anilis credulitas fuit, ut animalia, de quibus dixerat, usquam fuisse crederet, qui paulo ante alia indicaverit, οὐδὲ δὲ λέγεσθαι γὰρ ὑπὸ λιθῶν. Etenim non magis probat, ἀκατάφραστα hic reponi, sed, Herodotum dedisse, censet, ἐκατάφραστα, ad quibus facile est mentiri, in tanta longinquitate loco-

locorum, quæ nemo adit, aut adire possit, usus, præter sensus elegantiam, loco *Strabonis Lib. I pag. 47, A*, ubi *Eratosthenes* dicit, *Homerum* narrasse multa fabulosa de locis remotis, διὰ τὸ ἰοκράτα λέγειν. In quo, nemo, aliquid intelligens, erit, quin profus *Viro* acutissimo assentiar. Recte si sine porro *pag. 244*, pro πάντων τῶν πραγμάτων ἐξυτάτος ἐστὶν ἡ Φύσις, respondendum censet ἐξυτάτων. Etenim in hac forma adjectivum refertur semper ad genitivum, non ad sequens substantivum; quod si esset, stare posset ἐξυτάτες: quando satis constat, superlativum masculinæ terminationis jungi solere substantivo feminino. *Pag. 258 seq.* erudite agitur de opinione veterum, formosiores imprimis ab inferis, aliisque Diis, rapi, præcipue si subito, aut in prima ætate, mortui essent, qua persuasione se & alios consolabantur, si quis in venando, satando, periisset, præsertim si corpus non inveniretur, unde multis locis lux. *Pag. 259* ostendit, sibi non placere *Scriptoris Massæ* sententiam, qui in opere de *Amphitb.* *pag. 67* existimat, solos Romanos Amphitheatra habuisse: sibi verosimile videri, Romanos Amphitheatri formam a Siculis summissæ. Nam *Curionem*, qui primus Romæ Amphitheatrum, sed ligneum, fecit, in Sicilia aliquândiu fuisse: *Syraculis* quidem rudera Amphitheatri conspici, ejus ichnographiam se in Siculis suis exhibiturum. *Pag. 305* bene disputat contra *Virum* doctissimum (is est *Taylor* ad *Lycurg. Or. pag. 328, 329*; vide *Acta* nostra *A. 1748 Mens. Febr. pag. 56*, ubi similiter, nobis sententiam *Viri* doctissimi non probari, indicavimus,) qui verbis Φθάρειθαι πρὸς τινὰ ἐς κατὰ, & compositis εἰς Φθάρειθαι, παρὰ Φθ. ἐκ Φθαρ. ἀπο Φθαρ. eripere tentavit vim, quæ ipsis vulgo tribuitur, & deduxit a Φθαί. Primum negat, analogiam hoc pati, per quam a Φθαί non potest fieri a Φθάρω, sed Φθάρω, Φθαρίω, Φθαρίζω. *Hesychianum* illud: περιΦθαρίται τὸς Φθάραις συλλέγει, ἢ μνήται, ἐλατίζονται, vel est e *Comico*, qui magis similitudinem soni, quam analogiam derivationis, spectavit, vel legendum: περιΦθαρίζεται τ. Φ. σ. περιΦθαρίται, μνήται, ἐλ. Verba Φθάρω, σπείρω, & similia, non sunt a substantivis, sed a verbis primiti-

xiv. Usus forte hic, aut illic, *lentum motum* non plane respuat, sed tamen forte ubique *impetum & violentiam* desiderat, neque adeo verbum hoc quidquam commune habet cum τὸ ἐργεῖν, quod tamen ipsum non *tardum motum* per se indicat, sed *motum* simpliciter, *in*, vel *juxta, terram*, unde pro *ire* etiam *festinanter ire* repetitur positum. Usus scilicet in his sequendus, non etymologicæ ægotiæ. Pag. 319 - 322 disputatur de *Synchysi*, plurimis locis prolatis, (quæ legant, velimus, novitii & acerbi Critici,) tali *Synchysi* laborantibus, in quibus non temere aliquid tentandum demonstrat. Inter alia etiam sanum pronuntiat locum in *Luclani Abd. Tom. II pag. 156*, varie tentatum a viris doctis in verbis καὶ πρῶτος ἀθῆς ἀπὸ δάλαυκας, quia *στασι* uno loco: quod nobis quoque dudum visum, existimantibus, hic data opera ista verba εἶδεν παρὰ σὲ πρὸς τὸ μαθεῖν ἔργον, posteriori loco posita a *Luclano*, ut oratio melius cohereret cum sequentibus: τίνα διδάσκαλον ἐμωδάτω. Pariter commendanda est disputatiuncula pag. 394 - 401 de locis iis, in quibus verbum aliquod pluribus iungitur, quibus omnibus proprie non convenit, ut in illo *Celsi*, quod huic disputationi locum fecit: κατασπένδω τῶν γραμμάτων δάκρυα καὶ φιλήματα. Jam porro, cum aliis locis vel medicinam, vel lucem, afferat *Luclano*, (in quem cum totum *Commentarios Cel. Hemsterhusii* negat desuuros desiderare, qui, quid dissent præ lupinis, judicare possint, vere & nobiscum iudicat pag. 392,) tum pag. 379 loco, qui est in *Asino Tom. II pag. 597*, ubi alius queritur de uxore heri sui, a qua se coactum dicit εἶλιν καὶ ἀνδρὸς καὶ κηθάς ὄλας, ita est in editis: mox addit de eadem, μάλας ἔλας πειῖσα κατέπει, ἐμὲ δὲ πύτων ἔριτον ἦν. Vertunt *hordeum omne, totas placentas. Moses Solanus*, utrumque sibi displicere, dicit, sed multa in hoc libello esse imperite dicta. Id *Cel. Norvilius* in hanc partem accipit, ut ὄλας significatione *amisi* damnet, quæ posteriori ætati propria est. Ceterum recte monet, vitium non esse scriptoris, sed interpretum, qui non viderint, esse legendum ὄλας. Nobis dudum venerat in mentem ἔλας, haud difficili conjectura: quippe notissimæ ἔλας

περὶ δὲ: quod eodem redit; illa scriptura insolentior est, adeoque corruptelæ subjectior. Ceterum, ut hoc obiter addamus, in Cod. Gorlicensi est τὸ ἀριστὸν ἦν. In ejusdem *Merced. C. Tom. I pag. 63* illustrans verbum *ἄριστον*, ostendit, non necessariam esse conjecturam *Celebercimi*, & ut merito vocat, de *Luciano* optime meriti, *Gesneri*, pro ἐκ πάντες *ἄριστον* ἦδ ἡδονήν, legendum consentis *ἄριστον*. Etenim, *ἄριστον* ἦδ esse formulam usitatam *Platonis Phaed. pag. 233*, ipsique *Luciano Bit. Acc. pag. 818*. *Gesnerus* videtur τὸ ἐκ πάντες spectasse, & ad verbum retulisse, in anithoque habuisse formulas similes Græcæ & Latinae, veluti *Ciceronis*, ex omni occasione triumphum querere. Cel. autem *Dorvillius* haud dubio τὸ ἐκ πάντος adverbialiter capit, intellecto τὸ πάντως, quod addit *Ælian. V. H. III, 7*, omni modo, quo sensu etiam passim *Lucianus* dixit. Vid. *Perizon.* ad *Ælian. II, 4*. Utrumque in se rectum & bonum. Itaque libris standum. Et, quoniam in hoc Dialogo sumus, *pag. 66r*, ut monet *Noster, pag. 658*, ἄριστον non satis intellectum ab interpretibus, quod est nihil aliud, nisi *statim, mox*. *Pag. 508* indicat, sibi non placere quorundam egregiorum virorum opinionem, qui o varietatibus Codicum majoribus suspicati sunt de diversis editionibus, olim ab Autore factis in *Achille Tatio, Maximo Tyrto, Luciano, & aliis*. *Heliodori* libros scriptos non minores varietates habere, quam illorum scriptorum, neque tamen propterea eo se descensurum, ut eorum causam ad ipsum *Heliodorum* referat. *Pag. 612, 613*, disputat de voce *συνήλως*, per occasionem citat *Scholasta Thucydidis* ad *V, 8*. Eam viri quidam docti ex omnibus libris proscriptam velent, reposito *συνήλως* verbo: quod *Dorvillio* non placet. Nam, cum in trecentis locis illam exhibeat etiam antiquissimi Codices *Thucydidis, Platonis, Luciani, Strabonis, Dionysii, Philonis, Josephi*, aliorumque, cum in sua serie literarum occurrat apud *Hesychium & Suidam*, cum habeat *Michael Apostolius* in suo Lexico, *Etymologico M.* in Codice *Dorvilliano; Theodorus Prodromus VII, pag. 345* in versu, qui non constaret, si *ἑνὸς* reponeretur, non est credibile, eam vocem ab his confictam, in illos au-

tem per conpirationem libratorum inuisitatum inuestata.
Non negat, in nonnullis locis peccasse librarios, scripto συ-
κλῦς pro σὺνκλῦς: in omnibus quidem ita esse, non concedit.
Si κλῦς facit κλῦς apud Nicandr. Alexiph. 173; cur non
σὺνκλῦς etiam σὺνκλῦς. Pag. 69 explicat locum Valerii
El. VII, 569, non intellectum, de confessione ipsorum inter-
pretum. Sermo est de *Jasone*, cum tauris Colchicis depu-
gnaturo:

*Fixerat ille gradus, totoque ex agmine solus
Stabat, ut extremis desertus ab orbitibus axis,
Quem jam lassæ dies, austrique ardentis arena,
Aut quem Rhipheas exstantem rursus ad arcem
Nix & cerulei Borea serus abstulit horror.*

Comparari dicit *Jasenum* plaustrum, quod solitarium, & a cete-
ris destitutum, hæsit in agro, sub vesperam. Eius rei causas
poetice adjici. Vel enim hoc accidisse in agris versus austrum
polum, per excitatos subito arenarum cumulos, vel con-
tra, (id est, *rursus*;) per nivem & glaciem sub polum arcti-
cum. *Extremos orbis* esse ultimos currus; in illis enim re-
gionibus multos simul iter facere *Caravanen*; in australi re-
gione arenas currum *abstulisse*, i. e. obruisse; in septentrionali
nivem & glaciem; *exstantem* dici secundo loco, quia plaga
borealis altior, australis depressior. Pace Viri summi dica-
mus, explicatio *ultimorum orbium*, & τὸ *abstulit*, non sa-
tis nobis probatur. *Ultimus currus* potius dicendus foret is,
qui destitutus est, & solus relictus, quam qui iter persecuti in
stabula venerunt. Tum significatio obruendi non satis con-
veniret *Jaseni* deserto & soli, sed oppresso & victo, propter
eaque a sociis relicto. Universa ratio interpretandi perpla-
cet: nam Poetae fere calorem & frigus, & inde ortam noxam
& periculum, sic solent exprimere. *Horat. L. I, 22, Virg.
Ecl. X, 65.* Sed *ultimi orbis* videntur esse regiones calidiores
& frigidiores versus septentrionem & meridiem, qui sane *or-
bes ultimi* dici possant, a Poeta. *Ts ab* etiam de loco & re-
gio-

gione dicitur. *Absuit* autem referendum putamus eo, ut curus ille, propter lassitudinem, vel ab æstu in regione arenosa, vel a frigore & nivibus in gelida, distractus sit a cæteris, nec eos consequi poterit. Verissimum autem est, quod dicit, *Valerii* comparationes aliquid interdum obscuritatis trahere ex eo, quod comparationes, præsertim jam occupatas ab aliis, novis coloribus illustrare & commendare conetur: veluti eam, quæ est *IV*, 287, & *VII*, 605, quas dextre explicat.

Etsi satis longi fuimus, tamen non possumus, quin aliquot specimina proponamus criseos *Dorvilliani* in *Manili* lectionibus vulgatis vel defendendis adversus *Bentleji*, magni alioqui viri, conatus, vel emendandis. *Lib. IV v. 634* Pag. 153. describit terrarum orbem, monstraturus, quibus signis lingua climata & singulæ regiones subjæctæ sînt, enumeratque post majores insulas, Siciliam, Sardiniam, &c. minores, his verbis:

*Totque mînora solo tamen emergentia ponto
Littora et aequales Cycladas Delonque Rhodanique.*

Non recte se habere locum, id quidem apparet: nusquam enim verbum est, sine quo sensus non constat. *Bentlejus* ergo sic mederi voluit, ut reponeret in primo versu *sola S*, pro *solo*, in altero autem *Præterea Ægeas*, ab initio. *Dorvillius* autem primo negat, *sola* pro insulis dici, bene contra *littora*, putat: tamen etiam in hac emendatione absolum: pro *littora S* *æquales* autem rescribere *Præterea Ægeas*, xl vero nimis audax esse. Ipse contra, primo in versu, pro *tamen* reponit *taceo*, & in altero *inequales* pro *æquales*: quæ sunt multo leviora & veriora. Eleganter item *Lib. II, 666*, pro *metuit* 284. *sine corpore quemquam* legendum censet *sine compare*, id est, socii, comite; ubi *Bentlejus*, tribus verbis mutatis, legi vult, *meruit sibi nocere quemquam*. *Lib. I, 228*, de luna sic editur in *Bentlejano*: 286.

*Quod si plava seret tellus, semel orta per omnem
Desceres pariter totj miserabilis orbi,*

R

pro

pro vulg. simul ista per omnes desicret, ut jam visam *Carto-
ni*, nec repugnantibus libris. Sed ulterius progredietur *Dor-
villius*. Primum in Cod. Oxon. & Ald. esse, toto orbe in alte-
ro versu, eamque varietatem miratur non commemorari ab
editoribus. Hanc lectionem habet etiam Codex Lipsiensis &
editio Veneta *Mazochiana* anni 1516, 4, quam valde consen-
tientem Lipsicnsi Codici reperimus. Deinde hinc suspicatur
legendum *toto miserabilis orbe*: cujus emendationis elegan-
tiam facile omnes agnoscent, si quidem superiora de ortu &
occasu lunæ sunt accipienda: sin de eclipsi, *miserabilis* com-
mode explicari potest. Sed illud verius. *Lib. II*, 226, porro
ostendit, non male *alas* tribui *Lunæ*: quod *Scaligero* *idiotivè*
videbatur, *Bentlejo* autem ita ineptum, ut totum versum spu-
ritum pronuntiaret. *Lib. IV*, 258, in versu:

Lillaque & Tyrias imitata papavera lucet,
Bentlejus obtrudit nobis *Tyrios fucos*; male: cum *lumen*,
lux, *lucere*, *ardor*, *ignis*, de purpura passim dicantur. Sed in
eodem libro locus desperatus omnium iudicio feliciter sana-
tur a *Dorvillio*, vers. 400:

Censibus aquantur concha: rapidumque notari
Vix quisquam est locuples: oneratur terra profundo.

Quia in Cod. Lips. & *Voss.* pro *notari* est *notori*, *Dorvillio* fe-
lix in mentem venit conjectura, ut legendum putaret: *lapi-
dumque notori*, id est, margaritis, quas lapillos vocari, jam
studium docuit *Bronkhusius*. Ita perspicuus & elegans existit
sensus. Plura qui volat, inspiciat pag. 327, 388, 473, 507, 542,
543, 589, 638, &c. Non est etiam prætereunda notitia Codi-
cis antiquissimi *Euclidet*, manu scripti, quæ pag. 49 re-
peritur,

Ceterum gratulamur Viro Celeberrimo hoc illustre inge-
nii doctrinæque monumentum, optamusque, atque rogamus
adeo vehementer, ut eruditum orbem quamprimum *Itinere*
Siculo, & *Antologia* nova editione, donare atque exhila-
rare velit.

MARMO.

MENSIS MARTII A. MDCCLI. P. I. 115

MARMORA TAURINENSIA, DISSERTATIONIBUS & NOTIS ILLUSTRATA.

PARS I.

Augustæ Taurinorum, ex typographia Regia, 1743. 4 maj.
Alph. 1 plag. 15, cum 23 Tabb. æn.

Libri hujus Autores, quos esse geminos, Societati Jesu ad-
Lictos, juvenes, Antonium Rivautellam, & Jo. Paulum Ri-
colvi, ex dedicatione, ad Carolum Emanuelem, augustissimum
Sardinie Regem, directa, & ex Præfatione, patet, ad hunc li-
brum scribendum & evulgandum permovit amor patriæ, &
quod videret, omnes præne urbes Italiæ singularibus libris ex-
positas & declaratas suas inscriptiones habere. Indignum ita-
que judicavit, permittere, ut Augustæ Taurinorum marmora,
& præstantia, & numero, si usquam ulla alia, memorabilia, diu-
tius ignoratione publica premerentur. Qua in re efficienda
quo usi fuerint consilio & Instituto, docet Præfatio, unde col-
ligitur, tironum usibus hanc operam maxime destinatum esse.
Fallitur profecto, qui multa nova, inedita, haud in vulgus nota,
hic requisiverit, quamvis, eorum adesse quædam, non negemus.
Demas aliena & non necessaria omnia, fastidiosas omnes in
mythologiam excursions, operosas rerum per se luculentarum
declarationes, & longas in rebus non controversis cita-
tiones, non multum libro reliquum facies. Præfatio sat lon-
ga est, & isagogen quasi aliquam in studium epigraphicum
præstat. Primum marmor inter hic recensita Taurinensia
Jovem sistit hastatum; unde Autoribus occasio facta de Jovis
hasta differendi; secundum Eutoctam aliquam tauroboliatam;
unde ipsis natus sermo de Tauroboliis & Crioboliis sacris, &
figuram, hæc sacra exhibentem, ex Boso allegandi occasio.
Sequentes sex, vel septem, tabulæ Bacchar, & Bacchanalia, exhi-
bent, faciuntque nostris locum, de festo illo amplius differen-
di. Inter alia recte monent pag. 76, imaginem illam, quæ in
Theauri Antiquit. Græcar. Vol. I pag. 6 conspicitur, non esse

Parcarum, quod exillimavit *Gronovius*, sed *Baccharum*. Memorabile præfatum est ordine novum monumentum, *Orpheum* a *Bacchis* Thraciæ discerptum monstrans. Ea enim occasione data, fide Nostri de *Orpheo* disserunt, & ineditum adhuc opusculum *Græcum Constantini Lascaris*, prælectiones nimirum, quas ille Mediolani olim recitavit, Poëtam istum publicè exposituus, utroque sermone ex Bibliothecæ Regiæ Parisiensis Codice MS^{to} produunt. Dignissime fuerit regis typis chartisque, certe splendidis & elegantibus, commentum Græculi: sordidum & nugamentis oblitum, iudicent alij. Curassent modo, vellemus, id minus vitiose prodire, sed enormibus nunc mendis scatet. Implet libellus ille longum spatium a pag. 93 ad 105. Notas illi quoque addiderunt a pag. 105 ad 119, in quibus levia explanant, salebrosa transiliunt, cum tamen supersint in illo opusculo nodi vindice digni, si quis, eos vindicare, se dignum putet, neque profus leve Schœdiasmata contemnat. Ita e. c. pag. 96 Græca: Πρώτος μυστήριον τῶ Βάκχου καὶ τῶν ἄλλων θεῶν τοῖς Θρακῶσι καὶ τοῖς Ἀριστοφάνους Βατραχίοις ἐφεύρε, καὶ ταῦτα ἐν Σαμοθράκη τῇ νηστῶ συνέστησε, sic vertunt: *Primus (Orpheus) Bacchi aliorumque Deorum mysteria, quæ Thracibus solennia fuerunt, & ab Aristophane in Rantibus celebrantur, adinvenit. Pag. 95 Græca, sic expressa: ὡς δηλοῖ τὸ Κνιδίον τῆς Μακεδονίας ἐπίγραμμα ἡσυχαστοῦ, vertunt: ut Cnidii Macedoniæ distichon ostendit epigramma, & paulo ante in eadem pag. 1. ἐτελεύτησε ἢ παρὰ γυναῖκων ἀποκτανθεὶς ὡς Βηβαῖος, καὶ ὁ δοθεὶς χρητμὸς κύρω τῷ Πέρσων βασιλεῖ ἐν ἀκνήτω τῆς Λέσβου, ὅπερ μαντικὸν ἀψευδὲς παρὰ μαθητῶν τινῶν τῶ ποιητῶ συτάθη, τὴν κεφαλὴν αὐτῶ ἐκείτε κομίζαντες, discerptus profecto est a mulieribus, ut constans docet oraculum, Cyro, Persarum regi, datum Lyrnessi prope Lesbum, ubi haud incertum vaticinium a quodam Poëta discipulo, illi caput illic esse, optinante, factum fuit. Atqui debuerat ἀποκτανθεὶς, ὡς Βηβαῖοι καὶ ὁ δοθεὶς, &c. & ἐκείτε κομίζαντες, legi, & verti: perentus fuit a mulieribus, quemadmodum etiam perhibet & affirmat claro argumento datum Cyro regi Persarum oraculum Lyrnessi, ubi ab Orpheti quædam discipulo insi-*

institutum fuerat ejusdem oraculum mentiri nescitum, qui discipulus nempe sui magistri caput eo secum attulerat. Pag. 97 illa Græca καὶ γὰρ ἀειδαῖς καὶ περιβόηταις πράξει κατεργαστέας, bene quidem vertunt magna & preclara facinora peraget, debuerant tamen etiam emendare, ἀειδαῖς καὶ περιβόηταις πράξεις κατεργαστέας, modo recentioris Græculi solacisimæ correctione opus sit. Pag. 101 mortem Eurydices & Orphei ad inferos, ejus recuperandæ causa, descensum, explicaturus, Græculus ita nugatur. Referemus autem omnia, ut jacent, fideliter: Τῆς ἑστῆς ὁ Ὀρφεὺς ἠγάπηται ἐπιθυμίαν καὶ ἤχεν αὐτὴν ἢ ἐδίωκε ἢ ἀρετὴν καταλάβειν. ἐκείνη δὲ ἐφυγε καὶ καταλάσθη ὑπὸ τῶν κηρύκων καὶ κατήλθεν εἰς τὴν ἀφαιρείαν ἀνεύγκειν αὐτὴν εἰς τὸ Φῶς, καὶ ἐνερχομένη πάλιν διδέρξατο ἢ κακία. Hæc sic vertunt: Fabula hic sensus est: Eurydice, quam Orpheus adamavit & duxit, concupiscentia est & hanc virtus, ut caperet, persequabatur, at illa fugiens a ceryceibus interfecta est, (a censoribus nigrum correpta & diffamata,) descendit Orpheus in obscurum, ut eam iterum in lucem adduceret, jamque emergentem manita rursus excepit. Egregii illi ceryces etiam notam satis amplam merebantur pag. 113 & 114. Atqui parum attentionis requiritur adprehendendum, pro κηρύκων legendum esse κήρων, a vitis strangulata fuit concupiscentia. Quod confirmant sequentia: Improbitas rursus eam reserpit. Sed, ne nimis superius, procedamus. Decimo loco proponitur æra Silvano sacra, & simul adjecta imago sacrificii, Silvano facti, ex Thesaurio Begeri transumpta, explicatur: in qua imagine quare canis inter alia conspiciatur, docetur. Ipsius marmoris Taurinensis initio legitur Silvano Aug. Posterior vox quomodo legita sit, videri posset ambiguum. Fabrettus Augusti maluerit; sed eum ideo Nostri taxant, qui tantum Silvano Augusto probant. Undecimo loco repetierunt monumentum, a Grutero & Guichenono jam editum, saxum scilicet votivum, genio municipii Segusini sacrum, simulque de genio disserunt, de juribus municipiorum, de Segusio, & regno Cottiano. Pag. 129 rursus exhibent jam sapina editam arcus Segusini inscriptionem, sed sollicite revisam, &

tanta cura expressam, ut literæ, in arcu deficientes, colore obscuriore designatæ fuerint. In Præfatione promittunt novam hujus ipsius Segusini arcus editionem, & in eum Commentarium. Quod tandem in illo Segusino saxo votivo legitur U. P. legendum esse *Urb' r. præfæ* asseritur. *Duodecima* tabula Taurinensis Tritones exhibet; *decima* autem *tertia* herman *Menandri*, eique adjunctam *Homeri*, jam a *Grænovio* & aliis editas. Illius enim *Menandrea* fragmentum Tauriniana venit; cetera quo devenerint, incertum. Simul de vita *Menandri* & *Homeri* disseritur. *Quarto decimo* loco fragmentum occurrit Græci lapidis, quod supplere student. In eo legitur & hoc inter alia: $\phi\iota\lambda\eta\pi\iota\sigma\tau\eta$, quod propria voce, & nomine viri, accipiunt, & reddunt. Sed prællat ipsa eorum verba exponere. $\phi\iota\lambda\eta\pi\iota\sigma\tau\eta$, vocabulum hoc, inquirunt, quod nec H. Stephani *Tbesaurus*, nec ulium *Glossarium*, habet, * fidei amantem virum, cujus nimirum fides corrupti non potuerit, qui nullo periculo deterreri potuerit, ne datam fidem exsolveret, commissumve sibi negotium ad finem perduceret, significat. Erunt procul dubio, qui Latina hæc mirabuntur, ac, intelligere se, negabunt; sed mirabuntur plures, ab editoribus hujus monumenti deprehensum non esse, quod $\phi\iota\lambda\eta\pi\iota\sigma\tau\eta$ duæ sint voces, & uxorem *caram* *fidamque* novent. *Decimo quinto* loco venit marmor, *Tiberio* Imperatori positum A. C. 42. Tam frequentes sunt hæc erecti lapides, ut, eos collegisse ex parte, & collecturos porro se esse, Nostri scribant, &, aliquando edituros, promittant pag. 159. Quod *sexto decimo* locum occupat, est tabula marmorea, *Trajano* Imper. inscripta, & A. C. 103, aut 104, erecta. *Septimo decimo* loco columna apparet, *Trajano* eidem, *Æsculapio*, & *Hygeæ*, inscripta, in qua explicanda sibi aquam hæcere, ipsi fatentur. En, ea hæc est:

DIVO

* Mirum id nobis non est. Miraremur e contrario & stupere, si compositionem inauditam & monstruosam $\phi\iota\lambda\eta\pi\iota\sigma\tau\eta$ haberent.

D I V O T R A I A N O

C. Q V I N T I V S.

A B A S C A N T V S.

T E S T. L E G.

M E D I C I S T A V R.

C U L T O R

A S C L E P I. E T

H Y G I A E.

Dignum est, interpretes ipsos audite pag. 217. *Heret panē nobis aqua, inquit, Inscriptio ista interpretanda, quæ est eo obscurior, quo brevior. Nec enim facile est, dijudicare, quid sibi velint verba illa Divo Trajano, & quid commune habeant cum reliqua Inscriptioe, a qua tamen sejuncta data opera fuisse videntur. Obscuritas autem hujus Inscriptiois non ex ullo ejus oritur vitio, at potius ex ignorantia loci, in quo posita fuerit, quem si divinare possumus, tunc perspicua erit, & ne voculam quidem unam tanquam necessariam desiderabis. Nos conjectamus, fuisse hoc marmor aut in vestibulo, aut in aditu, alicujus adis, vel templi, Trajano nuncupati, in quo Esculapius etiam & Hygia ut contubernales Diis colerentur, ita ut hæc sit epigrammatis sententia: *Ædem hanc Divo Trajano sacram Casus Quintus Abascantius cultor Esculapii & Hygia testamento legavit Medicis Taurinensibus, ut fortasse in ea statis anni diebus epulentur, & Divo Trajano, Aesclepio, & Hygie, sacra faciant.* Dissertunt deinceps de Diis medicis, & ostendunt, Medicis, quorum, quod Taurini olim fuit, Collegium hic memoratur, non tam eos fuisse, qui phar-macis ægros, quam qui vulnera manu, curaverint. Decimo octavo loco proponitur columna, Constantio Imperatori & Gallo Cesari, fratri Juliano, dicata A. C. ferme 353. Simul amborum res gestæ breviter exponuntur. Quod idem quoque fit in columna, Juliano Apostatæ circa A. 361, aut 362, consecrata, quæ loco XIX prodit. Viginti-tantum tandem monumentum est, quod*

quod ex *Guichonno* jam vulgaverat *Sponius*, sed non emendatissime; & ex quo, ut ajunt *Nostri*, clare intelligitur, balneum publicum & piscinam apud *Taurinos* olim existisse, templumque *Dive Dionillæ* sacrum, & instituat sacerdotes *fœminas*, que *cœlesti religione Augustam* stato die tanquam *Deam* colerent. Inde de gente *Asporum*, de Sacerdotibus *fœminis Augustarum*, ut *Faustiantis*, *Mammaantis* puellis; de *Flamine* & *Flaminica*, de balnearum instauratione, *Diisque*, disseritur.

COMMENTARII DE REBUS, PERTINENTIBUS ad Aug. Mar. S. R. E. Cardinalem *Quirinum*, *Partis secundæ Liber primus.*

Brixie, ex typographia Jo. Mariae Rizzardi, 1749, 8 maj.

Plag. 18.

Pergit in enarrando vitæ suæ curriculo Eminentissimus Pater Purpuratus, atque huic labori alacrius persequendo difficilis ille, cui per plures menses implicatus fuit ipse, morbus adjumenta tulit. Imas quippe pedis utriusque partes præcipue circa malleolos contraxerat, corrugarat, & quodammodo adusserat, jugis ad ignem commoratio hiemalis. Ille morbus a leo benignus erat, ut tunc non unum singulis hebdomadibus folium, quod ante solebat, sed duo, Em. *Quirinus* prelo committeret. Pendet hinc fusior nonnullorum momentorum consignatio, quam sequentia, de more nostro repetenda, demonstrabunt. Sunt imprimis Epistolæ *Italicæ*, seu *Latinæ*, quarum fide consistunt narrationes. Illas qui scripserunt, sunt, ex ordine literarum, hi: *Benedictus XIII*, Pont. Max. *Benedictus XIV*, P. M. *Corn. Bentivolus*, Purpuratus, *Andr. Cornelius*, Venetus Legatus, *Cosinus III*, M. D. *Etrur. Caesar Estreus*, Purpuratus, *Franc. Fenelonus*, primarius Antistes *Cameracensis*, *Andr. Herc. Fleurius*, Purpuratus, *Greg. Gallifus*, Abbas *Montis Casini*, *Car. Majella*, Præsul Romanus, *Jo. Bapt. de Miro*, Congr. *Casin.* Præles generalis, *Bern.*

Bern. Montfauconius, Ord. S. Bened. La. a. Ant. Noallius, Purpuratus, *Petrus Ottebomus*, Purpuratus, *Fabrie. Paulucius*, Purpuratus, *Cælestinus Pezzangherus*, Antistes Imeriensis, *Leander de Perzia*, Purpuratus, *Jo. Bapt. Ptolemaeus*, Purpuratus, *Jo. Quirinus*, D. Marci Procurator, *Euseb. Revodotius*, *Alamannus Salvator*, Purpuratus, *Joseph. Maria Sandius*, Bibliothecæ S. Jus. præfectus, *Scalimus*, a secretis epistolarum ad Principes, *Nic. Maria Tedeschus*, primarius Antistes Apamæus, *Carb. Felicitas de Torcy*, Marchionissa, quo publicis typis antea mandatas conscriptiones reticeamus. Complectitur autem Liber ille prior res Nostri post Italiam repetitam a mense Maio A. 1714 usque ad 25 Nov. A. 1727, idque XVI Capitulibus. Primum agit de itinere, Janua Venetias usque confecto, & mora ibidem transacta; alterum de Venetiis in eunte Julio relicto; Tarvisium, indeque Paraviu, ad eundi causa; de suscepto post itinere Florentiam versus per Ferrarian, Mutinam, & Bononiam; sequens de secessu Florentino ab Octobri ad Novembris exitum; quartum de actis in urbe Rom. a medio Decembri ad Septembrem usque anni 1715; quintum usque ad finem Novembris; sextum de Iustratis a mense Decembri ad Octobrem anni sequentis regni Neapolitani sacrorum Ordinum tabulariis, Casinensi, Averlano, Neapolitano, Cavensi; septimum de reditu sub initium Novembris ad urbem, deque Iustratis a Pontifice solenni ritulibris orientabilibus, Bibliothecæ Vaticanæ addictis, nec minus de nuncupata ipsi oblataque mense Aprili A. 1717 Dissertatione de monastica historia; sequens de adito Cœnobio Farfensi eodem mense medio, deque historia illius a reditu imprimi cœpta, & impeditis, publicationi objectis; nonum de Græcorum officiorum emendatione per Pontificem A. 1718 injuncta, & aliqua ex parte tribus consecutis annis effecta veterum Codicum manu scriptorum ope; mirisque Pontificæ beneficentiæ documentis compensata; decimum de exhibito post annum medium 1721 Innocentis XIII, & ejus fratri, purpurato patri de Comitibus, officii quadragesimalis Græcorum Volumine, deque controversiis, quibus idem paulo post obnoxium fuit, & illa-

tum ergo capto Romæ A. 1722 deferendæ consilio; nec mi-
 nus de vita S. *Benedicti* Latino-Græca, Venetiis evulgatâ A. 1723;
 tandemque de primarii Antislitis Corcyrensiûm delata dignita-
 te; *sequens* de Romam suscepto itinere sub initium Octobris, &
 consecratione propter recentis acceptum munus; de Venetiis in-
 tra Decembrem repetitis, deque profectioe ad insulam Corcy-
 ram mense Martio A. 1724; *duddecimum* de appulsu ad insulam
 inuente Junio, susceptisque novi muneris partibus; de consiliis
 item, ob vacantem sedem patriarchalem Venetorum captis,
 sed a Nostro, propter amorem erga suam sponsam, non eque
 probatis; *tertium decimum* de mora Lyciensium in urbe
 mensibus Augusto binisque autumnalibus anni 1725 ducta, de
 repetita Corcÿra mense Decembri, de profectioe Romam
 ac legatorum Christi limina visitandum mense Junio anni
 1726, ac tandem de incredibili benignitate *Benedicti XIII*, quæ
 profectioem illam fortunavit; *antepenultimum* de cura
 Pontificis ad purpuram sacram evehendi Patricii Veneti, de
 adito Sublacensi Cœnobio post iavias Tusculi, Albani, & Tibu-
 ris, civitates, de versione, deque reliquis sub exitum anni 1726
 peractis; *penultimum* de Beneventano itinere, præstitisque ibi
 jugiter Pontifici officiis, deque aliis; intra Martium & Majum
 A. 1727 peractis, e. g. expressis Pontifici aenea de tabella ex-
 emplaribus, edito Enchiridio Græcorum, aditis Neapoli, Ca-
 pua, Casino, hujusque Cœnobii ædis sacræ dedicatione. *Ex-*
tremum denique tractat ab anni dicti Junio mense suscepta &
 peracta; quo pertinent iter Romanum, conatus Antislitis
 Brixienfis ergo, post ejus obitum successiois gratia motus,
 animi Pontificii ab oratore Veneto alieni reconciliatio, histo-
 riæ *Petri Comestoris* editio suscepta, tandemque ad Patris Pur-
 purati dignitatem evectio. Pertinent eodem duæ pastorales
 Epistolæ, quarum altera Corcÿrensi sponsa suæ valedixit Emin.
Quirinus, altera novam Brixianam salutavit, de junctis sibi eum
 eadem nuptiis gratulatus. Utriusque exordium hic inferitur.
 At longè plura sunt, quæ, nobilem *Quirini* animum indican-
 tia, passim inferuntur, imprimis eodem *ultimo Capite*, quo sub-
 limeri ad Purpuram evectionem vivide eleganter summus
 Vir depingit.

MENSIS MARTII A. MDCCLII. P. I. 13

ICONUM ANATOMICARUM PARTIUM
corporis humani Fasciculus tertius. Arteriae Capitis, Tho-
racis, Mesenterii, Renum. Autore ALBERTO HAL-
LER, Phil. & Med. Doct. Med. Anat. Bot. Chirurg.
Prof. Publ. Ord. Archiat. & Consil. Aulic. supremi
Senatus Bernensis Ducentumviro, Soc. Reg. Angl.
& Suet. Sod.

Göttingæ, apud Abram. Vandenhoeck, Academix typogr.
1747, fol. maj.

Plag. 17 $\frac{1}{2}$, cum Tabb. xxi incis. 6.

Anatome vasorum, per corpus humanum excurrentium, ab
omni quidem tempore simul cum aliis Anatomies parti-
bus, sed minus accurate, tradita fuit, ita ut illa hoc imprimis
seculo evoluta videatur. Quem latet, *Celeb. Ruyschium*, qui
suo quidem tempore in arte vasa corporis replendi excellebat,
in evolvendis minutis vasorum surculis, iisque curate depin-
gendis, insignem operam adhibuisse, sed partes singulares,
hinc inde depromtas, examinasse, nexum autem situmque vaso-
rum omnium nullibi declarasse. Præ omnibus reliquis lau-
dandus est *Wigslowius*, qui vias vasorum, a corde ad omnes
corporis partes tendentium, egregie definiit. Laudabilem
hanc industriam imitatur & perficit *Ill. Hallerus*, qui in
Fasciculis suis icones egregias & descriptiones concinnas ex-
hibet, omniaque cum scriptis aliorum Anatomicorum compa-
rat, ut continuationem laudandi hujus instituti avide exspe-
clemus. *Tabula prima* hujus Fasciculi nobis sistit iconem
Arteriæ pharyngeæ, a nemine adhuc satis accurate descriptæ.
Estractum nimirum est jugum, & late patent ea, quæ inter
maxillas & processum mastoideum posita sunt, imprimis caro-
tis conspicitur, & multi rami, qui ex ea procedunt, delinean-
tur. Pharyngea, de qua potissimum hic agitur, supra thyroi-
deam superiorem, quæ anteriori loco exit, posterius educitur,
& minor ramus est, qui tamen a latere usque ad summum
pharyngem excurrit, & præter rami superficialem ad glan-
dularum

dulam parotidem & rami ad nervum octavi paris, ganglion intercostale, scalenam musculum, rectum interaum, & longum colli, variis furculis excurrentem, variis aliis ad pharyngem & partes vicinas abit. *Tabula altera* Carotidis externæ iconem tertiam, quam Autor dedit, scilicet arterias faciei, sistit. Arteriam labialem, quam alii cum *Winstorwo* maxillarem externam dicunt, cum ramis variis, quos ante, quam ad maxillam inferiorem accedit, dimittit, cum jam præcedenti iconem illustraverit; nunc superiores ejus ramificationes a latere menti prosequitur, eodem modo arteriam transversalem faciei, ex temporali citam, cum furculis variis depingit, arterias, circa orbitas erumpentes, addit, temporalem profundam & veram temporalem majorem, cum omnibus ramificationibus, ad frontem & sinciput excurrentibus, describit. Delineatio vero omnium harum Arteriarum faciei eo præstantior redditur, quod plurimarum venarum faciei descriptionis adduntur. *Tabula tertia* Arteriarum, antè in pectore sitarum, delineationem sistit, & venas primarias quoque addit. In pectore aperto & pericardium, & thymus, & quidem duplex, nec non majora vasa venosa, conspiciuntur, omniaque in solum usque ad thyroideam glandulam producentur, in primis vero mammaria, thymica, pericardio-diaphragmatica & alia vasa, nitide delineantur. *Tabula quarta* Arteriarum bronchialium binas figuras exhibet. In utrisque pulmones cum corde & mediastino exenti, asperæ arteriæ, œsophagi, & aortæ, partes, quæ in thorace a parte posteriori conspiciuntur, delineantur. In prima figura aorta, ad sinistram, in altera ad dextrum, latus reflectitur, quo vasa utriusque lateris bronchialia eo melius conspici possint. Venæ azygos nonnullæ ramificationes, & œsophageæ, & intercostalia vasa, simul adumbrantur. *Tabula quinta* Arteriarum mesentericarum delineationem sistit. Colon cum mesocolo reclinata sunt, ut omnis coli ambitus conspiciatur, & duodeni etiam pars inferior transversa appareat, intestina tenuia reflecta sunt, ita ut vasorum, tum arteriosorum, tum venosorum, arcus, ex quibus rami ad tenuia ducuntur, conspi-

clar-

ejantur. Coli vero vasa omnia ad ipsam intestinum usque deducta exhibentur, & anastomoses accurate indicantur. *Tabula sexta* Arteriarum renalium & vicinarum iconem sinit. Abdomen apertum ostenditur, separatis hepate, liene, ventriculo, intestinis cum annexis partibus, ita ut fornix diaphragmatis, renes cum suprarenalibus glandulis, & vasa majora, in conspectum prodeant, & ex his vasa minora undique deducantur. Phrenica, capsularia, renalia, adiposa, spermatica, tandem nonnulla quoque vasa, in pelvi posita, exhibentur.

DE UNIVERSALI PRINCIPIO ÆQUILIBRII & MOTUS, in Vi viva reperto, deque nexu inter Vim Vivam & Actionem, utriusque Minimo, Dissertatio, Autore SAM. KOENIGIO, Profess.

Transq.

Cum nuper hic Aquisgranæ, quo valetudinis causa veni, ab amico primum mihi referretur, (in nostra Frisia enim talibus de rebus aut sero, aut nunquam, auditur,) multum in Germaniæ quæri de *Minimo Actionis, tanquam universalissimo Mechanicæ principio*; cupide admodum est, quæ hætenus acta sunt, ex illo cognovi, multum sane lætatus tam præclaris tentaminibus ad constituendum momentosissimum Philosophiæ naturalis locum, quem propter imperitum odium Virium vivarum, in hujus generis quæstionibus plane regnantium, summo nobilissimæ scientiæ damno, vel negligi, vel contemni, jam dudum dolebam.

Quoniam itaque & ego multum quondam studii temporisque in his rebus examinandis consumsi, nonnullaque, ni fallor, ad liquidum perduxî, quorum naturali obscuritate, etiam nunc post tantos progressus, solertiam acutissimorum Geometrarum retardari intelligo; non cunctandum putavi, in honorem Clari Viri, quem de his rebus maxime egisse audio, & a cujus libris non semel doctior discessi, in hoc itineris otio, paucæ, forte memoriæ adhuc in hærentia, his de rebus

scribere; idque adeo, quod cum fructu nunc maxime dici posse intelligo, laudato hoc Viri ad verum appropinquante, cujus ingenii luce non solum has res mirifice illustrari, sed autoritate etiam Ingeniosorum studiis commendari posse, intelligo. Persuafus, pro candore Viri, mihi familiaritate quondam & amicitia conjuncti, notoque ejus veritatis sincero studio, me, si quid recte dixerō, magnam ab eo gratiam in futurum; cujus appetentior qualibet laude, laborem scribendi, quem semper maxime defogi, suscipio, ut amicitia tribuam, quod laureolæ semper negavi.

Quæ itaque de *Minimo Actionis*, in modificationibus motuum obtinente, in genere proferuntur, vehementer laudo, laclasa enim suis limitibus, de quibus dicturus sum, vera sunt; continentque secundum, longeque pulcherrimum, Dynamicæ sublimioris principium, cujus vim in difficillimis questionibus sæpe expertus fui.

Quando autem, Minimum Actionis in statu Equilibrii locum habere, affirmatur, si stricte hoc assertum sumitur, dissolutio. Competi enim, status Equilibrii proprietatem essentiali hanc esse, ut in eo *Vis viva sit absolute nulla*, quod idem de *Actione* valet. Adeoque, si accurate loqui velimus, Equilibrium promanat ex principio nullitatis *Vis viva & Actionis*, minime vero ex principio *Minimitatis earundem*.

Quoties autem in casu motus actualis, sollicitationibus continuis ad centrum, aut contra, viciū gessit, datur re vera *Vis viva & Actio*, cum, systemate in situ, alias Equilibrio respondentem, delato, regulis de Maximis & Minimis locus quidem est; sed tum & *Vis viva & Actio* non *Minimum* efficiunt, sed *Maximum*; quo fit, ut illa sapientis parsimonie species, quæ consilium ostendere videtur, hoc sensu accepta, prorsus evanescat.

Sed illa maxime, quæ ad commendandam universalitatem principii de *Minimo actionis*, de defectu principii *Virium vivarum*, proponi audio, stare, meo judicio, non possunt, quin nature vis inferatur, & aditus ad ipsum fontem harum veritatum præcludatur. Etenim tam arcta & naturali societate

Actio

Actio Vi vivæ conjuncta est, ut distrahi non possint, quin fundamentum, cui Viri Clarissimi sua superstruxerunt, simul evat; quod eorum acumini se subduxisse, non credo.

Assumunt enim, consentientibus *Leibnitio*, *Wolffo*que, qui primi his de rebus recte scripserunt; * *Actionem esse ut velocitatem ductam in spatium*. Quoniam itaque *spatium est ut velocitas ducta in tempus*; sequitur, *Actionem esse ut quadratum velocitatis in tempus*, id est, ut *Vim vivam ductam in tempus*; ut iisdem hujus doctrinæ autoribus placuit. Ex quo efficitur in casu æqualitatis temporum, *Actiones esse ut Vires vivas*. Quo dato, consistendum est, quotiescunque Actio Maximum Minimumve exhibet, non posse non, in casu temporum æqualium, *Vim vivam idem Maximum Minimumve complecti*,

Quæ sola consideratio satis ostendit, nihil in conflictu eorum e principio minimæ Actionis derivari posse, quod iisdem verbis ex minimo Virium vivarum deduci non possit. Quod leges motus, quas corporibus perfecte duris ex principio minimæ Actionis assignari video, prorsus erexit; fallaciam argumento subesse ostendens, ni modus reperiatur, easdem leges ex Viribus vivis derivandi, quod fieri posse, ego non arbitror. Sed de his explicatius paulo post.

Palmarium autem argumentum, quo utuntur ad segregandum principium Virium vivarum a principio Minimæ Actionis, hoc est: leges Statices, seu Equilibrii, e principio Minimæ Actionis derivari posse, ex theoria Virium vivarum autem non posse. Quod longe aliter se habere, certum habeo. Fateor equidem, primo ipsum doctrinæ Virium vivarum parentem, *Leibnitium*, deinde derelictæ hujus veritatis tutorem & defensorem, *Jo. Bernoullium*, horumque exemplo reliquos ejusdem fautores & amicos, *Hermannum Bulfingium*, seu *Gravesandium*, &c. liberaliter hoc dedisse adversariis, in universa Statica Vim vivam non obtinere, sed aliam
pror-

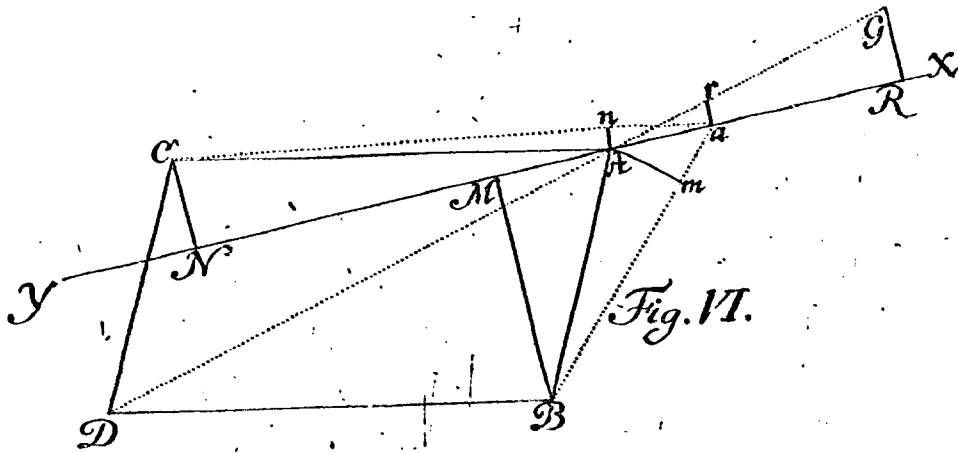
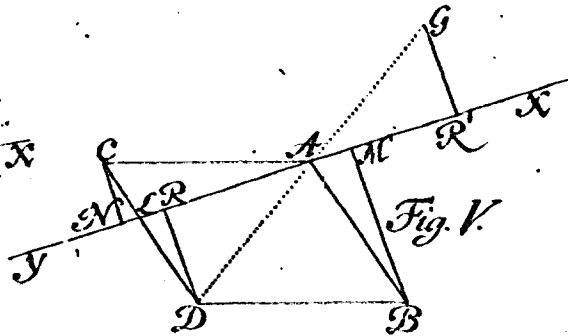
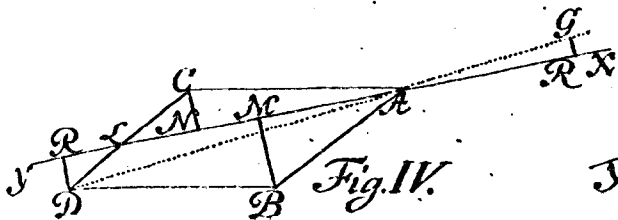
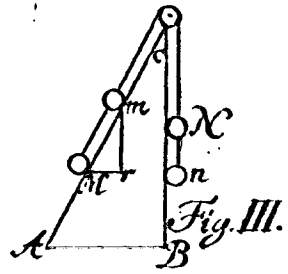
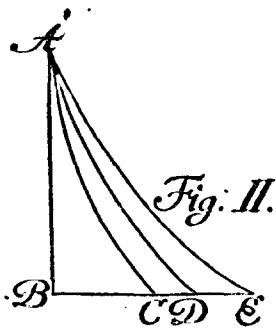
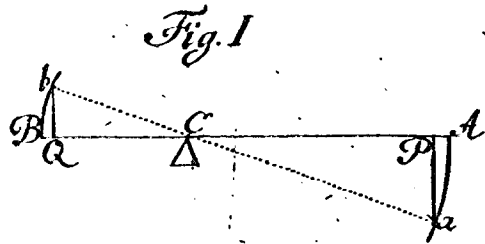
* *Commentar. Acad. Petropolit. Vol. I pag. 217, ibidemque in Scholio pag. 232, 233.*

profus diversam, quam dixerunt *mortuam*, facta massæ in velocitatem initialem æstimandam; & sic omnium consensu hanc provinciam regendæ Staticæ Viribus vivis fuisse adentam. Sed in hoc nimis festinanter omnes: ignoratione enim juris Virium vivarum in universam Mechanicam adversariis concesserunt, quæ nunquam concedere debuissent, quandoquidem salva natura concedi non possunt. Sed, quod ingenii humani fatum est, vni alio inhaerens summorum hominum mentibus antiquum præjudicium, leges Staticas ex facto velocitatis initialis in massam æstimandas esse, quoniam probabilior ratio non occurrebat, hæc verò experientiz videbatur consentanea; hæcque ob causas adeo a novis principiis, nondum multorum auctoritate firmatis, haud facile eradicandum. Ego, cum veri falsique inter se pugnantibus consequentis multum diuque conflictatis, tandem decernere coactus fui, non solum illam Virium æstimationem *Cartesianam* per velocitatem in massam falsam esse, ut mira ingenii felicitate *Leibnitio* primum innotuit; sed etiam, quod hætenus adversariis quasi transigendi causa de Viribus mortuis datum fuit, concedi amplius non posse. Illamque adeo æstimationem Vis mortuæ ex celeritate in massam hypothesis pronuntio omnino sensu carentem, natam e præpostero & perverso usu illius motus infinite parvi, machinis æquilibratis, cogitatione impressi, pro rationibus ponderum explorandis, æquilibrium efficientium: quæ perversitas adeo fuit obvia, & sensui communi aperta, ut eam multi excellentium Geometrarum passim reprehenderint, alias demonstrationes Elementorum Staticæ querentes; quamvis, quid huic principio insit veri, quid admixtum sit spurii, nemo unquam distincte exposuerit.

Itaque, cum quondam in Gallia Illustris tum scemine Marchionissæ *du Chatelet* ardenti Virium vivarum studio satisfacturus, harum difficultatum originem diligentius scrutaret, cognovi, omnem Equilibrii statum, tam solidorum, quam fluidorum, ex theoria Virium vivarum derivandum esse, eoque sui perductus, ut, nulla alia ratione, salvis generalissimis Dynamicæ principiis, & naturæ simplicitate, idem fieri posse,

cre-

TAB. I ad Nou. Act. Erud. A. 1751 M. Mart. Pl. pag. 129. seq.

credam: quod fise in Tractatu, quem his de rebus scripsi, persecutus sum, qui apud ipsam, me discedente, remansit, & si renunciata vera fuere, interit, neque postea, aliis negotiis immensus, de talibus cogitandi, ante hunc diem occasio fuit. Adeo autem perspicue, plane, & uniformi ratione, e viribus vivis leges Staticæ dimanant, ut, hac via inventa, puduerit, tantum mihi temporis in rei tam obvix investigatione perisse. Hanc itaque momentosissimam rem, qua universa Dynamica continentur, hac occasione; eximiorum Virorum scrupulis javitatus, proponam; & quo facilius intelligar, agam primo crassiori Minerva, proponendo Problema sequens:

Problema.

Dato veste ponderibus *A* & *B* onusto, circa hypomochlium *C* mobili; determinare per Methodum Virium vivarum rationem distantiarum ponderum ab hypomochlio *C*, in casu Equilibrii.

TAB. I
Fig. 1.

Solutio.

Supponatur, vestem non æquilibrari, sed descendere pondus *A* in *a*, & descendendo elevare alterum *B* in *b*. Dicantur pondera *A* & *B*, *gA*, & *gB*, (nominando gravitatem naturalem *g*) distantis eorundem *CA* & *CB* ab hypomochlio *C*, *a* & *b*, descensus autem ponderis *A*, seu linea *aP*, dicatur *x*. Et erit propter triangula *CaP*, *CbQ* similia, *Qb*, seu linea

adscensus ponderis *B* = $\frac{bx}{a}$. Consequenter, quoniam Vis vi-

va, systemati *ACB* nunc inhzrens, æqualis est *Vi* vivæ, descensu libero ponderis *A* ex altitudine *Pa* genitæ, subtracta *Vi* vivæ adscensu libero ponderis *B* per altitudinem *Qb* destructæ; erit illa (ductis nimirum ponderibus in altitudines descensus &

$$\text{ascensus) } gA \cdot x - gB \cdot \frac{bx}{a} = \frac{gx}{a} (aA - bB).$$

Quodsi itaque ponatur, hanc Vim vivam esse nullam, seu = 0, quo casu systema quiescit, adeoque in æquilibrio manet, prodibit $aA - bB = 0$, seu $aA = bB$. Quod ostendit, in casu, quando pondera distantis ab hypomochlio sunt reci-

R

proce

proce proportionalis, Vim vicam nullam generari, adeoque vectem in æquilibrio manere. Inventum itaque est Theorema fundamentale Staticæ per Methodum Virium vivarum, Q. E. I. Sed, quoniam in re controversa maxime momenti versamus, agamus accuratius, per Definitiones & Axiomata, ut in hac nova ratione hoc evidentissime pateat, quo argumenti genere ex motu actuali supposito status æquilibrii demonstrative colligi possit.

Definitio I.

Corpora duo, aut plura, ita inter se quomodocunque contexta, ut unum moveri non possit, quin reliqua simul moveantur, *Systema corporum* appellamus. Tale est machina, virga, sive rigida, sive flexilis, sive elastica, & multis in casibus massa fluida.

Lemma I.

Elementum *Vis vivæ*, sollicitatione, aut vi motrice quacunque *P*, generatum, aut destructum, æstimandum est per hanc vim motricem *P*, ductam in spatium *dx*, quo mobile propius accessit ad centrum virium, aut longius ab eo recessit. Itaque $+ Pdx$ repræsentabit Elementum *Vis vivæ* generatum, contra $- Pdx$ Elementum *Vis vivæ* destructum. Demonstrationem brevitate gratia nunc omitto; res enim per se satis est obvia.

Corollarium I.

Quoties itaque in Systemate usu venit, ut alix ejus partes ad centrum, aut centra, sollicitationum accedant, dum alix ab eodem, aut iisdem, recedunt, hocque pacto in partibus accedentibus *Vires vivæ* generantur, in recedentibus vero destruntur; *Vis viva* totalis, tempore minimo in Systemate generata, æstimanda est per summam Elementorum Virium vivarum, accessu generatorum, subtracta summa Elementorum recessu destructarum; ut in exemplo vectis paulo antè videre licet.

Corollarium II.

In æstimanda itaque quantitate *Vis vivæ*, sive in unico corpore, sive in pluribus continuis sollicitationibus, genitæ, nulla omnino ratio vitæ habenda est, a corporibus descriptæ, sed sollicita-

licitationum solum & linearum accessus & recessus a dicto centro virium, & summa facienda omnium Elementorum Virium vivarum, quæ in singulis a centro distantis mobili successive impressæ, aut in eo destructæ, fuerunt. Quæcunque sit via corporis, sive liberi, sive systemati innexi, eandem acquirat velocitatem, modo ex eadem distantia a centro, velocitate initiali, sive eadem, sive nulla, exierit, & ad eandem distantiam pervenerit. Sic grave cadens ex *A* versus lineam horizontalem *BE* eandem semper Viam vivam hoc descensu acquirat, sive per rectam *AB*, sive per quamlibet curvarum *AC*, *AD*, *AE*, descenderit. Est autem in hypothesei Galileana *AB* linea accessus ad centrum virium, quod ut infinite remotum spectari debet.

TAB. I
Fig. 2.

Definitio II.

Absentia motus actualis, in systemate viribus quibuslibet continue sollicitati, vocatur *Æquilibrium*.

Axioma I.

Quoties Vires systemati ita sunt applicatæ, ut ab earum sollicitationibus nulla Vis viva in eodem generari possit, systema moveri nequit, seu quiescit, adeoque æquilibratur.

Theorema I.

Si in vecte pondera *A* & *B* fuerint reciproce ut distantie *CA*, *CB*, ab hypomochlio *C*: datur *Æquilibrium*.

Demonstratio.

Negatur. Itaque movebitur vectis, & movendo ex situ *AGB* perveniet in situm quemlibet proximum, *aCb*, ut descensus ponderis *A*, seu accessus ad centrum virium, sit *aP*, ascensus autem, seu recessus, ponderis *B* ab eodem, sit *Qb*. Erit itaque (*Lem. I & Coroll.*) Vis viva in systemate genita *gA. Pa - gB. Qb*. Sed lineolæ *Pa*, *Qb*, sunt ut *CA*, *CB*, propter triangula similia *CPa*, *CQb*. Adeoque, surrogando æqualibus æqualia, Vis viva systematis erit ut $(gA. CA - gB. CB)$. Sed per hypothesei propositionis $gA. CA = gB. CB$, seu $gA. CA - gB. CB = 0$. Quoniam itaque, stante hac hypothesei, a ponderibus applicatis nulla Vis viva generari potest, vectis mo-

Fig. 3

veri nequit (*AX.*), adeoque propter absentiam motus actualis datur in illo *Æquilibrium* (*Def. 2*). Q. E. D.

Theorema II.

Si pondus M super plano inclinato positum fuerit ad pondus N secundum directionem plani AC retrahens, ut longitudo plani AC ad ejuſdem altitudinem BC: dabitur Æquilibrium.

Demonſtratio.

TAB. I
Fig. 3. Negetur. Ergo movebitur systema, & se movendo perveniet in situm quemlibet proximum *mn*, ut descensus ponderis retrahentis *N* sit *Nn*, contra adscensus ponderis *M* sit *rm*. His positis, Vis viva in systemate sic genita erit $gN \cdot Nn - gM \cdot rm$ (*lem. I & Coroll.*) seu $gN \cdot AC - gM \cdot BC$, quoniam propter $\Delta^a Mnm, ABC$, similia *Nn*, seu *Mm*, & *rm* sunt ut *AC* & *CB*. Sed $gN \cdot AC = gM \cdot BC$, seu $gN \cdot AC - gM \cdot BC = 0$. per *hypotheseſin*. Ergo, quoniam Vis viva generata nulla est, systema moveri nequit (*Ax. I*), adeoque datur *Æquilibrium* (*Def. 2*). Q. E. D.

Compositionem Virium simili modo eleganter demonstrare licet ope Lemmatis sequentis.

Lemma II.

Fig. 4, 5. Si per Parallelogrammi angulum quemlibet *A* ducatur recta *YX* utcumque; in eandemque cum ab extremitatibus laterum *B* & *C*, angulum comprehendentium, tum a vertice oppositi anguli *D*, ducantur normales *BM, CN, DR*, summa rectorum $AN + AM = AR$; si modo normales *BM* & *CN* cadant intra Parallelogrammum, ut Fig. 4, aut differentia earundem $AN - AM = AR$, si dicta normales cadant extra Parallelogrammum, ut Fig. 5.

Demonſtratio.

Obvium est, Triangula *DRL* & *CNL* esse similia, & propter parallelismum laterum *AB, DC*, etiam Triangulo *BMA* similia. Est itaque $CL : DL = LN : LR$ & componendo erit $CL + DL (CD) : CL = LN + LR (NR) : LN$, & alternando $CD : NR = CL : LN$. Sed, quoniam Triangula *CLN, BAM*, similia sunt, erit etiam $CL : LN = BA : AM$. Consequenter $CD : NR = BA : AM$. Quoniam itaque $CD = BA$, erit etiam $NR = AM$; adeoque, addendo utriusque rectorum

Etiam MN , erit $RM = AN$, & addendo rursus utrinque re-
ctam AM , prodibit in casu primo $AN + AM = AR$.

TAB. I

Fig. 4.

In casu vero altero, subtrahendo ab eadem recta MN
æquales NR & AM , remanet $RM = AN$, & subtrahendo rur-
sus utrinque AM , relinquitur $AN - AM = RA$. Q. E. D.

Fig. 5.

Corollarium.

Quoniam, producta Diagonali DA in G , ut $DA = GA$, &
dimissa ex puncto G in rectam EO normali GR' propter Tri-
angula ADR , AGR' , similia & æqualia $AR = AR'$; consequens
est, esse etiam $AR' = AN + AM$, in casu primo, aut $AR' =$
 $AN - AM$ in casu altero.

Theorema.

Si punctum A sollicitetur tribus viribus, quarum binæ, late-
ribus AC , AB , parallelogrammi proportionales, trahunt secun-
dum directiones horum laterum, tertia Diagonali $AD (= AG)$
proportionalis, trahit in directione AG , directionibus laterum
 AC , AB , opposita: punctum A erit in Æquilibrio.

Fig. 6.

Demonstratio.

Negetur. Itaque movebitur punctum A , & motu transibit
in locum quemlibet proximum a . Jungantur puncta A & a
recta XY , & ut decet, arcibus circularibus abscindantur linco-
læ accessus & recessus ad centra virium G , B , C , puta rA , ma ,
 na , & ex dictis centris demittantur normales GR , BM , CN , ad
rectam XY . Quandoquidem itaque punctum A sollicitatio-
nibus cedit, transique in locum a , ingenerabitur ipsi Vis viva
 AG . $rA - AB$. $ma - AC$. na (Lem. I). Et, quoniam Tri-
angula elementaria Ara , Ana , Ana , hypotenensarum com-
munes As habentia, similia sunt Triangulis AGR , ABM ,
 ABN , unum alteri, lineolæ, rA , ma , nr , sunt, ut $\frac{AR'}{AG}$, $\frac{AM}{AB}$.

$\frac{AN}{AC}$. Quibus rationibus surrogatis, erit Vis viva puncti A
ut $AR' - AM - AN$, sed $AR' - AM - AN = 0$ (Lem.
II & Coroll.). Ergo Vis viva, ex hypothesi genita, nulla est;
consequenter, cum absque ea motus dari nequeat (Ax. I), pun-
ctum A in Æquilibrio est (Def. 2). Q. E. D.

R 3

ER

En itaque Demonstrationem compositionis virium ex theoria Virium vivarum deductam, quam qui expendere, meliorem vix desiderabit. Quando enim ex assumta dispositione systematis & proportione virium ostenditur, nullam Vim vivam, id est, nullum principium motus, in systemate nasci posse, nonne ex principio omnium clarissimo simplicissima ratione Equilibrium systematis sollicitati evictum videtur? Sed adjungamus simili modo demonstrationem principii Hydrostatici, præmissa, Lemmatis loco, propositione sequente, cujus latissimus usus est per universam Dynamicam.

Lem. III.

TAB. I
Fig. 7. *

Si fuerit systema lineæ inertis M (M) æqualium massarum infinite parvarum M, M', M'', &c. quæ sollicitetur versus centrum O sollicitationibus P, P', P'', &c. utcumque in diversis a centro O distantis variabilibus: Elementum Vis vive in tota lineæ inertis, dum in seipsum quemlibet proximum progreditur, a cunctis sollicitationibus simul genitum: æquale erit Vi vive, quæ successive in unico massæ Elemento M percurrento recta via totam lineam accessus (M) a ab eisdem sollicitationibus generaretur,

Demonstratio.

Ducantur rectæ MO, M'O, M''O &c. (M) O, & centro O, hisque rectis tanquam radiis arcus circulares Mra, M'rb, M''c, M'''d &c. describantur.

Quoniam itaque lineæ accessus massarum M, M', M'', M''' &c. sunt ab, bc, cd, & eorundem sollicitationes acceleratrices P, P', P'', P''' &c. sequitur (Lem. I & Coroll.), Vires vivas in iisdem generatas fore, M P ab + M' P' bc + M'' P'' cd &c. seu, quoniam massæ æquales sunt M (P ab + P' bc + P'' cd), quandoquidem alter. Vis viva unice dependet a quantitate lineæ accessus ad centrum virium, & sollicitationibus in singulis ejusdem punctis mobili impressis (Lem. I Coroll.)

* Figura hæc in Tabula II, alteri Mensis Martii Parti accessura, n. 1 comparebit.

roll. 2); manifestum est, Elementum Vis vivæ in tota linea inerte (M) M accessu quolibet minimo, ad centrum virium O generatum, æqualem esse illi Vi vivæ, quæ Elemento unico M libere totam lineam accessus (M) a permeando ab iisdem sollicitationibus ingeneraretur. Q. E. D.

Corollarium 1.

Itaque hoc modo inveniri poterit Elementum Vis vivæ, tali accessu momentaneo in qualibet massa veluti congenitum; modo talis massa prius ad ejusmodi lineam inertem æqualium massarum reducat. Quod qua ratione fieri debeat, Geometris notum.

Corollarium 2.

Quodsi distantia indeterminata veluti Oc dicatur x, & sollicitatio in puncto c fuerit ut quilibet distantie functio X, & Elementum Massæ dicatur dM, Elementum Vis vivæ, hoc modo generatum, erit ut $dM \int X dx$, & si plura fuerint centra virium, ut $dM \int X dx$, $dM \int Y dy$ + $dM \int Z dz$ + &c.

Corollarium 3.

Si massa fuerit Cylindrus (M) L Vi gravitatis naturalis descendens per spatium Mm. Quoniam in hac Hypothesi linea accessus, ab universis Elementis Cylindri descripta, est tota altitudo Cylindri (M) M, dabitur Elementum Vis vivæ ducendo Elementum massæ Mλ in altitudinem (M) M. Idem valet de ascensu, ut per se patet.

Hujus Corollarii præclarus usus est in definiendo tam motu, quam æquilibrio, fluidorum in tubis communicantibus. Declaratur posterius Theoremate sequenti. †

MONITUM AD ASTRONOMOS, AUTORE DE LA GAILLE, ex Academia Scientiarum Regia, occasione observationum, quas jussu Regis Christianissimi trans Aequatorem est habiturus, ex Gallico Latine redditum.

Ex quo tempore mihi contigit, in Astronomis Academiæ Scientiarum Regiæ numerari, aggressus & profectus sum
la.

* Et hæc Figura accedet Tabula II, quæ cum Mensis hujus Parte II prodibit, ibidemque locum secundum occupabit.

† Cetera, quæ restant, altera hujus Mensis Parte legentur.

TAB. I
Fig. 8. *

laborem diurnum circa stellas, in Horizonte Parisiensi conspicendas. Optaverat Academiæ, absolvi hoc opus, observando eadem methodo stellas australes, fierique observationes loco tali, ubi eodem tempore parallaxis lunæ determinari, & in oppositione Martis perigæi, nec non conjunctione Veneris inferiori, demerentari, quousque parallaxis Solis stabiliri queat. Jussu proin Regis, consentientibus Statibus Fœderatis, annum agam in Bonæ Spei promontorio. Parallaxis vero summo rigore determinari nequit, nisi per observationes plurium inter se convenientes, habitasque eodem tempore in duabus extremitatibus arcus cujusdam meridiani. Invito proin omnes Uraniz devotos, ac idoneis gaudentes instrumentis, aggrediantur has disquisitiones, perquam utiles ad progressum Astronomiæ & navigationis. Rego præcipue, observent altitudines meridianas adjectorum siderum, diebus adscriptis; aut determinent minimum micrometro telescopi 6, aut 7, pedum, differentias, declinationum dictorum siderum circa tempus transitus per meridianum, summa notantes cura verum tempus ejusvis observationis. Ego meo officio qui satisfacturus sum, jam dicam, & causas simul aperiam, cur has elegerim observationes, quibus, ut sint in Europa, qui mecum suum studium adhibeant, vehementer opto. Ipsum momentum transitus astri per meridianum monstrabit instrumentum transitus. Horum altitudines observabo sextante, radii 6 pedum, structuræ perquam solidæ, cui sunt micrometrum, lampas, lens perquam convexa, & in genere nihil deest eorum, quæ excogitata sunt, quo observationes cum exactissimæ redderentur, tum commodissimæ. Cum Mars observandas, aut Venus, attendam provide, quo filum pendulum radat idem divisionis punctum, nec minimam patiatur alterationem, toto temporis intervallo, præterlapsuro inter transitum planetæ & transitum stellæ, cum qua istum comparabo. Sic ut solus micrometri cursor ita suo differentiam parallelorum metiatur. Semper observabo altitudinem meridianam marginis Lunæ, aut Veneris, ejus, qui rotunde terminatus; in Martè vero marginis borealis.

Pro Parallaxi Lunæ.

Stellarum, quotidie in Lunæ parallelo existentium, eas reliquis prætulit, quæ 1) magnitudinis primæ, aut secundæ; obser-

vari

vati enim possunt filis non illuminatis; 2) quæ sepe una cum Luna per meridianum transeunt; 3) quarum declinatio borealis est 7, aut 8, graduum, cum transeant per meridianum sub eadem altitudine Parisiis & in promontorio, daturæ proin maximas parallaxium summam, & a refractione omnium minime affectas; 4) quæ non transeunt per meridianum, nisi tribus horis ante, aut post, Lunam circiter, cum alteratio magna, in temperie aeris, tanto inconstantiores reddet refractiones, quanto longius est intervallum inter transitus Lunæ & stellarum; 5) quæ daturæ parallaxes in oppositione, aut quadraturis, Lunæ in apogeo, aut perigæo, quacunque sint distantia a Luna; 6) quæ circa lunitem maximæ declinationis lunaris observantur; tunc enim ipsum verissimum momentum transitus Lunæ per meridianum minus necessarium est. Hæ sunt rationes, sequentes cur prætulimus fixas, Tempora sunt pro meridiano Parisiensi; & nota manys observationes, quæ maximi sunt ponderis, designat.

1751 Martii.	1751 Martii.	1751 Majj.	1751 Augusti.
Trans. per merid. H. M.	Trans. per merid. H. M.	Trans. per merid. H. M.	Trans. per merid. H. M.
4 C 5 53	17 δ M 15 56	C 13 12	3 C 9 16
β II 6 59	C 16 19	12 δ M 12 28	α H 9 57
μ II 7 7	10 ε H 18 49	C 14 1	13 γ Y ⚡ 16 7
5 C 6 51	C 18 50	Junij.	C 17 40
γ II 6 55	Aprilis.	7 δ M 10 44	Septembris.
β II 7 9	6 C 9 11	C 11 7	2 β Z 9 27
δ II 8 0	δ M 11 40	8 δ M 10 40	C 9 40
6 ζ II 7 41	7 C 9 55	5 C 11 55	7 ζ Pegasus 11 24
C 7 48	γ M 11 23	9 δ M 10 36	C 13 51
8 C 9 28	ζ M 12 19	C 12 45	8 γ Pegasus 12 52
α Ω 10 39	13 δ M 14 18	10 C 13 34	C 14 45
9 C 10 16	C 14 22	α H 13 40	Octobris.
α Ω 10 27	14 δ M 14 14	Julij.	3 C 10 57
10 C 11 4	C 15 12	4 δ M 8 52	γ Cetus 13 53
δ M 13 20	Majj.	C 8 56	10 C 17 41
11 C 11 49	9 C 11 36	7 C 11 24	ζ II 17 45
ε Ω 11 50	β M 12 45	α H 11 48	Novembris.
γ M 13 1	10 C 12 24	Augusti.	1 ζ Pegasus 8 2
13 C 13 15	δ M 12 36	2 C 8 26	C 10 31
α M 13 37	11 δ M 12 32	α H 10 1	3 γ Y ⚡ 11 5

NOVA ACTA ERUDITORUM

1751 Novembris.	1751 Decembris.	1751 Januarii.	1751 Januarii.	
Transf. per merid. H. M.	Transf. per merid. H. M.	Transf. per merid. H. M.	Transf. per merid. H. M.	
☾... 12 27	☾... 16 2	♄... 13 52	☾... 11 8	
♃... 13 39	♄ Orion 12 43	♃ Procyon 12 25	♄... 11 53	
♅... 13 29	☾... 16 54	☾... 15 18	☾... 12 4	
♁... 14 44	♃... 7 14	♃... 17 34	♄ Orion 8 45	
♂... 16 11	♃... 9 41	♄... 17 56	☾... 12 56	
♅... 14 31	♃... 9 57	☾... 6 11	Februarii.	
♃... 14 40	♃... 9 30	♃... 7 56	☾... 13 45	
♂... 16 7	♃... 9 30	☾... 7 8	♄... 14 37	
♃... 14 36	♃... 10 49	♃... 7 28	☾... 17 38	
☾... 15 33	♂... 12 16	♃... 8 53	♄... 17 41	
♂... 16 3	☾... 10 33	☾... 8 7	☾... 5 59	
Decembris.		♃... 10 45	♃... 7 1	
2 ☾... 12 4	♂... 12 12	♃... 8 14	♃... 9 27	
♃... 12 45	♃... 10 41	♃... 8 49	♃... 6 57	
♂... 14 14	☾... 11 35	♂... 10 15	☾... 6 58	
3 ♃... 12 41	♂... 12 8	27 ♃... 8 45	♂... 9 24	
☾... 13 7	1752		♂... 9 52	
♂... 14 10	Januarii.		26 ☾... 9 52	
6 ♄... 15 51	2 ☾... 13 34	29 ♃... 7 34	♄... 11 17	

Declinationes stellarum precedentium, pro anno 1751.

D. M.	D. M.	D. M.	D. M.
♃... 18 4 B	♂... 22 37 B	♃... 0 6 A	♃... 22 4 A
♃... 15 53 B	♄... 12 48 B	♃... 4 45 B	♃... 15 33 A
♃... 20 58 B	♄... 13 11 B	♃... 0 39 B	♃ Pegasus 13 47 B
♃... 18 36 B	♄... 1 38 A	♃... 18 50 A	♃ Pegasus 9 33 B
♃... 21 12 B	♃... 9 13 B	♃... 19 6 A	♃ Cetus 2 10 B
♂... 22 25 B	♄... 9 51 A	♃... 21 54 A	♄ Orion 7 20 B
♂... 20 54 B	♃... 3 11 B	♃... 21 23 A	♃ Procyon 5 51 B
♂... 22 31 B			

Mensura diametri lunaris circa tempus sui transitus per meridianum nunquam negligenda, ubi data fuerint occasio, & instrumenta idonea, quæ eam accurate satis valeant suppeditare.

Pro Parallaxi Martis in oppositione.

1751.	Transf. per merid.	Declin. austr.	1751.	Transf. per merid.	Declin. austr.
	H. M.	D. M.		H. M.	D. M.
♄... 30 Aug.	♃... 21 mane	7 10	1 Sept.	♃... 6 mane	7 26
	♃... 22 mane	7 9		♃... 13 mane	7 21
	♃... 17 mane	7 10	2	♃... 3 mane	7 21
♃... 31	♃... 17 mane	7 15		♃... 8 mane	7 22

♄... 30 Aug.
notat parvam
stellam, cui
nulla litera in
Bayero.

MENSIS MARTII A. MDCCLII P.L. 139

1751.	Trans. per merid.	Declin. austr.	1751.	Trans. per merid.	Declin. austr.		
	H. M.	D. M.		H. M.	D. M.		
3 Sept.	* X . . . 0	59 mane . 7	26	17 Sept.	♄ Eridan. 3	12 mane . 8	37
	♄ 1	4 mane . 7	31		♄ Eridan. 3	15 mane . 8	41
14	♄ 0	13 mane . 8	24		Rigel . . . 5	25 mane . 8	31
	Rigel . . . 5	36 mane . 8	31		♄ 11	55 vesperi	8 40
15	♄ 0	8 mane . 8	28	18	♄ Eridan. 3	8 mane . 8	37
	Rigel . . . 5	32 mane . 8	31		♄ Eridan. 3	11 mane . 8	40
16	♄ 0	4 mane . 8	32		♄ 11	50 vesperi	8 43
	♄ Eridan. 3	19 mane . 8	37	19	♄ Eridan. 3	4 mane . 8	40
	Rigel . . . 5	29 mane . 8	32		♄ Eridan. 3	7 mane . 8	37
	♄ 11	59 vesperi	8 36		♄ 11	45 vesperi	8 46

A 22 Septembris usque ad 8 Octobris Mars parum abit a paralelo λ ~~22~~, cujus declinatio australis $8^{\circ} 58'$. & quæ culminat 22 Septembris, 10h. 35'. vesperi. Tribus diebus ante & post 1 Octobris Mars 7' circiter abest a parallelo λ ~~22~~, quæ culminat 1 Octobris 10h. 33'. vesperi; & a parallelo λ eridani culminantis 2h. 38'. mane amborum fixarum declinatio australis circiter $9^{\circ} 7'$.

Pro Parallaxi Veneris.

1751.	Trans. per merid.	Declinat. austr.	1751.	Trans. per merid.	Declinat. austr.
	H. M.	D. M.		H. M.	D. M.
Octob.			Novemb.		
13 ♀ 1	31 vesperi	23 19	♄ 7	54 vesperi	17 8
♄ 7	58 vesperi	23 28	7 ♀ 11	10 mane . 16	52
21 ♀ Libra 4	14 mane . 22	32	♄ 9	8 vesperi	16 50
♀ 0	55 vesperi	22 33	8 ♀ 3	45 mane . 16	23
♄ 9	11 vesperi	22 31	♀ 11	4 mane . 16	24
24 ♀ 0	38 vesperi	21 54	10 ♀ 11	53 mane . 15	26
♄ 8	25 vesperi	21 58	♄ 8	24 vesperi	15 36
♄ 0	17 vesperi	22 0	12 * Eridan. 1	21 mane . 14	48
25 ♀ 0	32 vesperi	21 38	♀ 10	42 mane . 14	40
♄ 9	10 vesperi	21 27	♄ 7	56 vesperi	14 48
27 ♀ Libra 3	12 mane . 20	59	13 ♄ Eridan. . . 0	36 mane . 14	14
♄ Libra 3	35 mane . 20	55	♀ 10	37 mane . 14	18
♀ 0	20 vesperi	21 2	17 ♀ 10	18 mane . 13	4
Novemb.			♄ Cetus . . . 10	52 vesperi	12 56
4 ♀ Libra 2	47 mane . 18	1	18 ♀ 10	14 mane . 12	47
♄ Canis major 3	35 mane . 17	53	♄ Cetus . . . 10	52 vesperi	12 56
♀ 11	37 mane . 18	6	24 ♀ 9	51 mane . 11	32
5 ♄ Canis major 3	32 mane . 17	53	♄ Cetus . . . 8	57 vesperi	11 30
♀ 11	21 mane . 17	43	25 ♀ 9	48 mane . 11	22
6 ♀ 11	16 mane . 17	18	♄ Cetus . . . 8	54 vesperi	11 30
			♄ 2		14

In scripto quodam, Transactionibus Philosophicis inserto n. 348, Ill. *Hallejus* affirmat, per transitum Veneris sub Sole, mense Junio anni 1761, determinari posse parallaxin Solis ad $\frac{1}{70}$, modo transitus hic observetur certis circumstantiis loci & temporis, in dicto scripto expositis. Quantumcunque alias magni viri effata venerer, tanta *ἀπίθανη* absolute impossibilis mihi videtur. Si enim per casum prorsus incredibilem contingeret, exercitissimum observatorem in ultimo Americae septentrionalis extremo tam vix speranda gaudere fortuna, ut videat Venerem intrantem in discam Solis mox occasuri, & altero mane eandem exeuntem ex Sole oriente; vix tamen credere possum, fieri posse, ut hæc momenta determinet inter duo temporis secunda, prout Ill. *Hallejus* in suo supponit calculo. 1) Margines Solis horizonti vicini in perpetua sunt undulatione, & irregulares refractiones perpetuo parvas quasi sistunt portiunculas, a Solis disco se separantes. 2) Motus celerrimus Solis & Veneris in campo telescopii, multum amplificantis, difficillimum reddit determinatu, accuratissimum momentum duorum limborum, se contingentium. Ast casus in terminis omne ablaturus est dubium. Motus horarius Mercurii in nodo ascendente & disco Solis, ad motum horarium Veneris, ut 3 ad 2, consequenter momentum instantaneum contactus interioris limborum Solis & Mercurii, longe tutius designari debet, quam contactus interior Solis & Veneris. Nihilominus A. 1743, cælo serenissimo, Sole 23° alto, exercitissimum Astronomi, excellentissimis tubis contactum interiorem Mercurii & Solis observantes, multum inter se distabant, differentia ad plus quam 40" ascendente. Venerem tamen in disco Solis non describente nisi 4 minuta per horam, & unum secundum gradus, 15 secundis temporis; qua tandem acie hoc secundum, vix sensibile in longo telescopio, subdividi poterit in plus quam 7 partes determinabiles? Quod ipsum tamen necesse est, quo nandiscamur phasestransitus Veneris per Solem intra duo temporis secunda. Quæcunque tamen hic dixerim, haud eo prolata animo sumto, quo censor habear magni *Halleji*, cujus memoriam pie colo, nec quo opinio diminuatur, quam semper de utilitate celebratissimi hujus transitus Veneris habuimus: sed unice, ne forsan autoritas immortalis Astronomi

mi excusationi inserviat, ad negligendam occasionem deter-
minandi parallaxin Solis, per propositas a me observationes.

DOMINI DE L'ISLE LITERÆ CIRCULARES. AD
Astronomos Europæ, ex Gallico Latine redditæ.

Sto tibi Monitum ad Astronomos Domini *de la Caille*, quo
Sanciscatur, undecunque modo poterit, observationes, re-
spondentes iis, quarum habendarum causa iter suscepit in pro-
montorium bonæ spei, pro parallaxi Lunæ, aliisque disquisitio-
nibus, infinitum conducentibus perfectioni Astronomiæ. Præci-
pue observationes, de quibus nobiscum communicent alii, ex-
optamus, sunt differentię declinationum marginum lunarium &
fixarum, prope Lunæ parallelum hærentium, quas Dom. *de la*
Caille in Monito suo notavit. Nulla hic alia re opus, quam ob-
servatione altitudinum meridianarum Lunæ, & fixarum, cum,
qua fieri potest, cura, maximisque, quæ adhibere demum datur,
instrumentis, quo habeantur differentię declinationum appa-
rentes in meridiano, intra unum, vel duo, secunda, si hoc pos-
sibile factu. Ne te turbet distantia loci tui a meridiano pro-
montorii, aut aliarum Europæ urbium, ubi similes instituentur
observationes. Modo harum observationum quævis suo proprio
habeatur meridiano, perbene una ad alteram reduci pote-
rit, computatis differentiis meridianorum, cum de differen-
tia meridiani, per promontorium transeuntis, rigide constabit.
Unum necessarium: quilibet, observationes in particulari suo
habens meridiano, sollicitè notet momenta, quibus cum Lu-
næ, tum fixæ, cum quibus ista comparanda, transeant per meri-
dianum. Quoad latitudinem, aut elevationem poli, locorum,
ubi hæc habebuntur observationes, perquam equidem foret
oportunum, si fierent in locis, quantum possent, boreali-
bus, comparatæ nimirum cum latitudine australi promonto-
rii daturæ parallaxin absolutam; non minus tamen utile erit,
ejusmodi observationes instituire in locis meridionalioribus,
daturas nimirum observationes intermedias inter eas, quæ in
promontorio bonæ spei, ac septentrionalioribus in regionibus,
habebuntur. Ejusmodi observationes intermedie non tantum
inservituræ sunt parallaxi confirmandæ, quam ex observatio-
nibus locorum extremorum deduxeris; sed inde quoque fi-
gura terræ magis magisque stabilienda. Hanc enim aut nosse,

aut notam supponere, oportet, si per has ipsas, quas proponimus, observationes exacta quantitas parallaxeos, cuique loco competens, sit eruenda. Differentia parallaxium, quas eadem exhibebunt observationes pro diversis figuris, telluri tributis, tam ingens est, ut ii, qui rem examinabunt, calculosque inibunt, prout a me factum, absolute necessarium sine pronuntiatum, ejusdem habere rationem, quo in omni dato loco parallaxis, ei competens, tali queat determinari certitudine, qualem nostro ævo exigit Astronomia. Non penitus tecum hoc caput theoriae examinabo, explicandum in literis meis posterioribus. Jam non quaestio est nisi de observationibus, respondentibus nimirum illis Abbatis *de la Caille*, habendisve in, quantum fieri potest, multis locis, omnique humana diligentia. Rogo te proin, quantocyus recribas, quid de hoc negotio in te suscepturus, quibus methodis, instrumentisque, opus aggressurus sis, quo in antecessum sciamus, quæ certitudo nobis inde sit speranda. Haud necesse est, latitudinem loci, in quo fiunt observationes, perfecte nosse. Sufficit, nosse circiter altitudinem meridianam apparentem Lunæ, quovis tempore, quando eam cum fixa quadam comparare libuerit. Res princeps, quam omni possibili perfectione determinari decet, est differentia declinationis marginum Lunæ & fixarum, a Dom. *de la Caille* indicatarum. Huc omnis Astronomus animum mentemque convertat, et, si Quadrantes, Sextantes, aut alia quævis instrumenta, cum fixa, tum mobilia, quæ habebunt fortassis, & quorum auxilio altitudines meridianæ capiuntur, si hæc instrumenta, inquam, nec sat magna, nec sat exacte sint divisa, quo de uno, aut duobus secundis, securi simus; adhibeant, suadeo, telescopia 6, vel 7, pedum, elegantibus micrometris munita. Hi tibi, mobiles licet in plano meridiano, valde ibi firmandi tempore cujusvis observationis, fixi remaneant, nulli, ne minime quidem, agitationi obnoxii, toto intervallo stante inter appulsum Lunæ & fixarum, cum quibus eam animus est comparare. Quæ jam de Luna dixi, a potiori valent de observationibus, quarum ope Dom. *de la Caille* proponit examen parallaxeos Solis, per eam Martis & Veneris. Error unius, aut duorum secundorum, non est negligendus in re tantæ subtilitatis; ipse proin vides, id quanta cura sit observandum, nec satis commendare possum Astronomis, quam possunt modo, adhibeant attentionem. Posset & parallaxis Solis inveniri immediate, non adhibitis planetis Marte & Venere, idque comparando Solem tantum cum fixis, parallelo suo perquam vicinis. Præstabit id Dom. *de la Caille* in promontorio bonæ spei. Quamvis hujus rei in Monito suo mentionem fecerit nullam; me tamen rogavit, ut id Astronomis notum facerem, qui hoc opus aggredi valerent debita perfectione, quam exigit tam delicatum negotium. Observatio hæc redit, ut habeatur differentia declinationis Solis, & præcipuarum fixarum, per quorum parallelum is movetur. Hoc fiet firmando telescopium in meridiano sub altitudine, quam Sol attinget, ibique immobile relinquendo, donec fixa primæ, aut secundæ, magnitudinis perquam vicina parallelo unius, aut alterius, marginis Solis quoque transeat, mensurando tandem micrometro, quo tubum suppono munitum, differentiam declinationis marginis Solis. Multa alia adhuc essent communicanda tecum circa Monumentum Dom. *de la Caille*; sed prius a te docendus sum, an symbolam tuam collaturus sis tam utilibus laboribus. Verba feci, Vir Cl. de fructu observationum inter-

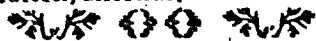
intermediarum, aut habitarum in locis Europæ meridionalioribus, ad stabiliffimum inde veram parallaxeos Lunaris magnitudinem, & simul ad examinandam veram terræ figuram, modo hæc observationes intermediæ compatentur cum illis, quæ habebuntur in maxime possibili elongatione cum boream, tum austrum, versus. Posset & idem obtineri scopus satis rigide, si placeret Astronomis, inquirere in quantitatem parallaxis horizontalis per parallaxes horarias, ex methodo Illustris *Cassini* in Tractatu de Cometa anni 1680. Datur enim ratio inter parallaxin horizontalem, quæ æquatori convenit, & quæ sub quavis latitudine datur, hæc vero pendet ex figura terræ. Hæc non propono, ut diversimodum Astronomi observent parallaxin horizontalem, quo istam ipsam determinent rationem; aut suppono, ex figura terræ cognita calculo fuisse deductum, in quantum parallaxis horizontalis, quæ competit cuivis latitudini, minor sit, quam ista æquatoris. Discrimen non adscendit nisi ad paucæ secunda, in latitudine 20, 30, & 40, graduum. Hæc tamen parallaxis horizontalis, quæ competit æquatori, si supponatur cognita, ratio, quam habet ad parallaxes altitudinum pro diversis latitudinibus, tam vehementer differt pro differente figura terræ, ut inde conclusiones haud dubiæ deduci queant circa figuram telluris, si jungatur præcipue determinatio parallaxium horariorum, nec non parallaxium altitudinum per differentias declinationum, de quibus supra sum locutus. Commendo propterea cuivis Astronomo, iis præcipue, qui Europæ meridionaliores, caute observent parallaxes Lunæ horarias, aut parallaxes ascensionis rectæ ejusdem, & summa cura, ut inde perveniatur ad parallaxin horizontalem. Hæc observationes consistunt, ut notum, in determinandis differentiis inter transitum marginum Lunæ & fixæ eusdem vicinæ, idque non modò circa meridiam, sed & longe ab eo, tam ortum, quam occasum, versus. Huc usque cumprimis laborarunt de observandis parallaxibus horariis circa circulum horæ sextæ, quoniam tunc parallaxis ascensionis rectæ omnium est maxima, nec est, quod ultra tentemus, Luna in æquatore hærente, quippe tunc, cum in circulo horæ sextæ versatur, simul horizonti vicina est. Contra, ubi Lunæ declinatio septentrionalis magna, facilis est observatur prope horizontem, & multum tamen a circulo horæ sextæ, quo sita parallaxis ascensionis rectæ ipsam parallaxin horizontalem vincere potest, prout Dom. *Cassini* in Elementis Astronomiæ demonstravit. Immo, repetendo easdem observationes cum in horizonte orientali, tum occidentali, haberetur inde duplum parallaxeos horizontalis, &c. Unicum est, quod objici queat contra hanc determinandi parallaxin Lunæ methodum, nempe quod necessario mensura temporis in censum venire debeat, in qua error unius secundi aliam gignit quindecies majorem in partibus circuli. Interim, habendo has observationes omni, qua fieri potest, perfectione circa mensuram temporis, & multiplicando appulsus, quo horum quantitas tanto majorem certitudinem sistat, crediderim, sperandum esse sufficientem rigorem, cujus en argumentam per parallaxes horarias planetarum Veneris & Martis, quas experientissimi Astronomi, & exercitissimi Observatores, tam accurate aut sunt determinare, quo inde eruerint parallaxin Solis paucissima inter secunda. Lutetiae, 29 Jan. 1751.

EXCER.

EXCERPTUM EPISTOLÆ DOMINI DE L'ISLE AD
GE. MATHII. BOSIUM, Profess. Witteberg.

Ecce exemplar Literarum circularium, a me compositarum, ad Europæ Astronomos omnes mittere dabo. Tibi ergo quoque offerende erant, ob diligentiam, qua huc usque sercbaris ad habendos omnes elegantes istas observationes, quas tibi debeamus. Vix crediderim equidem, vestris in oris fieri posse observationes, respondentes illis, quas habebit Dom. de la Caille, cum ibi non dentur Quadrantes, vel sat magni, vel sat exacte divisi, ut certi sumus differentia declinationum inter unum, aut duo secunda. Vix melius vobis suppeteret medium, nisi adhibendo telescopia 5, aut 6 pedum, optimis micrometris cunctis, modo locum commodum habeatis, quo firmiter retineri queant circa meridianum, in differentibus Latæ altitudinibus. Timeo tantum, ne hæc difficultas, & forsitan modicum temporis spatium, a reliquis tuis laboribus liberum, nos privent iis, quæ alias a tua dexteritate speranda forent. Illustris de Reaumur, ut ab eo habeo, Monitum Dom. de la Caille tibi jam misit; ideo rogo te, horum exemplarium unum Clariss. tra. his Auctoribus *Athosum Lipsiensem*, ut hisce totum inseratur. Totum quoque me tibi devincies, si has meas circulares, in linguam eruditorum versas, ibidem publici fieri juris curares. Dom. de la Caille, itec suscipiens suum, nihil distributionem Moniti sui maximam partem dependavit, una cum gratiarum actione sua pro literis, a te ad ipsum datis, ad quas tamen ipsi ob nimiam temporis angustiam respondere non licuit. Hæc ex portu Orientis ad me scripsit, vespere, quam navem conscenderet, 20 Novembris.

Pag. 134 hujus Mensis lin. 7 post verba: *evictum videtur*, hæc addenda: Quod quilibet paulo attentius consideraverit, intelliget, demonstrationem vulgarem, quæ ex supposito motu rectilineo æquabili regulæ, & puncti in regula, æquipollentiam motus per Diagonalem colligit, & hinc porro compositionem & decompositionem virium, omnino paralogisticam esse. Confundit enim id, quod est mere translationis, cum eo, quod est mutæ actionis & virium. Offert veritatem Phoronomicam, quam male accipimus pro Dynamica, quæ duæ de genere eodem valde inter se specie differunt. Ego, omnem scientiam de motu constare, video, propositionibus partim Phoronomicis, partim Dynamicis, harumque confusione magnopere huic disciplinæ hæcenus obsuisse. Ita enim res se habet. Quicquid de motu per solam Geometriam & Arithmeticam, nulla adhibita consideratione mutæ actionis & virium, pronuntiaripotest, *Phoronomicum* est, nihil aliud, quam legem simplicis translationis constituens. Contra, quicquid in motu definitur nequit, quin præter principia Geometriæ & Arithmeticæ adhiæantur principia metaphysica de causa & effectu, actionibus & viribus, &c. Dynamicum veri nominis statuendum est, cum Phoronomico minime confundendum. Datur autem admirabilis quidam & perpetuus nexus inter Phoronomicum & Dynamicum, in quo ordo naturæ fundatur, & vi cuius usum venit, ut, quæ Phoronomicè vera sunt, etiam Dynamicè vera reperiantur. Cujus rei hæc ipsa compositio motuum & virium exemplum præbet; aliud offert progressus uniformis centri gravitatis ante & post conflictum, & rursus aliud mox in iis, quæ de minima actione, aut vi viva, corporum, in motu constitutorum, discenda sunt, reperietur. Sed de his alias, si occasio tulerit, disertius.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Martii Anno MDCCLI.

Part II.

HISTOIRE GENERALE DES ROYAUMES DE
Chypre, de Jerusalem, d'Armenie, & d'Egypte, com-
prenant les Croisades, &c.

id est,

HISTORIA GENERALIS REGNORUM CY-
pri, Hierosolymorum, Armenia, & Egypti, quantum ad
expeditiones bellicas cruciatas attinet, conscripta & edi-
ta ab Equite DOMINICO FAUNA, Consiliario Maje-
statis Imperatorie Regique, Prefecto generali com-
merciorum per terras illius here-
ditarias.

Tomus II.

Lugduni Batavorum, apud Joannem Luzac, 1747. 2. maj.
Tom. I Alph. 4 plag. 13, Tom. II Alph. 3 plag. 20.

Opus, amplitudine & exquisita diligentia magnificum,
Imperatrici Augustissimæ, *Maria Theresia*, Illustris
consecravit Autor, ac cubitalem ejus effigiem præmisit.
Exorsus fuit telam ab initio belli sacri, exeunte Se-
culo XI in Palestinam suscepti à Christianis, eamque per-
texuit usque ad originem imperii Ottomanici, & finem im-
perii

perii Græcorum, subsistens in famoso ad Naupactum prælio. Inseruit *Volume secundo* tabulas geographicas Ægypti, Græciæque, pyramidis potissimæ iconem. *Volume primo* Map-
 pan geographicam, quæ terram, posteris *Arabum* promissam, exhibet, inseruit, ne quid de Cypro in tabulæ formam redacta moneamus. Subjunxit tractationi notitiam de Ægypto ætatis nostræ; Dissertationem de characteribus veterum Ægyptiorum hieroglyphicis, & considerationem inodorum occupandi Ægyptum & Cyprum. Versatus fuit in Orientis provinciis Autor satis diu, ibique tum linguas addidit, tum rariore Codices consuluit manuscriptos. Historicos ævi medii ita versavit, ut nemo magis, licet eos nominatim enuntiatis haud adjunxerit. Dum genealogiam Lusignanæ domus recenset, R. P. *Luzignanum*, qui eam diligentissime elaboratam dedit, secutus fuit. Delibabimus ex oceano aliquot guttas. *Volumen* utrumque in *Libros XXVI* distributum est. *Libro I* geographia Cypri, ejusque Reges ad *Ptolemaos* usque, exponuntur. *Libro II Ptolemai*, res Romanæ & Græcæ in insula Cypro, potestas Muhammedanorum, recuperatio insulæ, Imperatoribus Græcis tribuenda, insulæ ac Cypriorum indoles, aer, animalia, Philosophi, & viri sancti, edisseruntur. *Libro III* de Hierosolyma, templis ibi Christianis, ac *Godefredi* initiis regnandi, exponitur, ad *Balduni IV*, Regis Hierosolymitani, ævum usque. Hæc ad expeditionem cruciatam primam spectant. *Liber IV* expeditionem cruciatam complectitur secundam. Eam, *Eugeni II* ac *Bernhardi* Abbatis suavis, obiit *Conradus III*, Constantinopoli proditus, ideoque in Germaniam rediit. Exercitus Gallicus Antiochiam venit. Non minus hæc, quam alia, ad obsidionem usque Alexandriæ irritam, ab *Almerico* Rege tentatam, *Libro IV* edisseruntur. Urbem Caharam a Memphi & Babylone Illi Autor solide discernit. *Libro quinto* se accingit ad enarrandam Regis Hierosolymitani *Almerici* perfidiam, qua in Ægyptum occupandam fuit usus. Imperator Græcus *Emanuel* & *Saladinus* fœdus eam ob eam causam inierunt. Magistri Hospitaliorum audacia consilio illi nocuit. Pelusium ex improviso captum,
 &

Tom. I
 pag. 178.
 197.

& incolæ secro occisi. *Sannar* Caharam roboravit, & *Narta-*
dimam, Damasci Principem Saracenum, sibi reddidit amicum,
 Christiani, relicto Pelusio, se Hierosolimam receperet. *Sal-* Pag. 205
adinus Califum Egypti ultimam trucidavit. Damiettam pe-
 tit *Almericus*, Hospitalariis & Templariis comitatus. Sicutum
 Damiettæ describit curate. Damiettam obsedit multitudo
 Christianorum, obsidionem solvere coacta. Classis, ab *Emi-*
nuete submissa, procellis fuit prædæ. *Saladinus* A. 1177 Palæ-
 stinam intravit. Terræ motibus horribilibus regnum Hiero-
 solymæ fuit afflictum. *Noradinus* Petram obsedit. *Almeri-* 205
cus obiit A. 1173. *Baldunus IV* ei successit. *Saladinus* Sy- 216.
 riam Apamensem occupavit. *Baldunum* lepra invalit, *Em-*
nuel ad Egyptum occupandam denuo animum adjecit. Ne-
 gligentiam Christiani suam producit. *Saladinus* Ascalonem
 tentat, & cladem accipit. *Guido Lusignanus* Prorex erat Hie- 231.
 rosolymorum, sororis *Balduni* maritus. *Balduni* languor
Saladinum reddidit animosum, qui plura Mesopotamiz oppi-
 da expugnavit, Aleppum cepit, Christianos, *Gutdoni* regnum
 invidentes, a *Balduno* traditum, infestat, Montem regalem
 obsidet, *Baldunum V*, Regem novum, terret. Legati Hiero-
 solymis per Europam omnem dimittuntur, excusationes Re-
 gum Angliæ Gallizque reportaturi. *Libro VI* miseras Palæ-
 stinæ persequitur Autor. *Baldunus V* præ morore A. 1185
 obiit. De successione dissensionis ortæ. Hierosolimam ad- 264.
 venit *Bonifacius*, Marchio Montisfertati. Comes Tripolita-
 nus religionem Turcorum amplectitur, spe regni se lactans.
Saladini impetus repulsi. Prælium in Galilæa cum *Saladino*
 anceps. Comes Tripolitanus Christianos deseruit. Exercitus
 Christianorum victus fususque. Hierosolyma se *Saladino* 277.
 dedit A. 1187. Christianis orientalibus vendidit sacri sepulcri
 possessionem. Comes Tripolitanus obiit, videns, se a *Saladi-*
no delusum. Princeps Antiochiæ in Palæstinam advolavit.
 Ascalonem igitur denuo circumfedit *Saladinus*. *Gregorius*
VIII, moliens expeditionem cruciatam novam, decessit A.
 1188. *Wilhelmus Tyrius* in Italiam venit. *Clemens III* nihil
 non pro Palæstina tentavit. Reges Angliæ & Galliz, funesto 284.
 impli-

- pag. 284. implicati bello, e continenti pacem reconciliarunt, animum-
 que expeditioni cruciatae oppulerunt novæ. Tyro obsidenda
 exercitum adinovit *Saladinus*, Marchio Montisferrati *Conradus*
 eam defendit acriter. *Saladini* classis devicta. Fugit
Saladinus, adversus Principem Antiochie arina convertens.
 Appulerunt copie Europæorum numerosæ. Dolendum in-
 tercessit conatis gloriæ dissidium Gallos inter & Anglos,
 qui odia sua in loca sacra transfulerunt. *Guidonem* dimisit
 liberum *Saladinus*, quem Christiani clade maclarunt. Pto-
 lemaida Christiani circumfederunt, ac *Saladinum*, ei suppeticas
 laturum, repulere A. 1189. Ptolemaidis, quæ tunc fuit, ve-
 stigia & ichnographiam, ære expressam, exhibuit Autor in
 tabula ad pag. 296. *Conradus* Marchio nomen suscepit Princi-
 pis Tyri, ac cum *Guidone* aliisque prælio superavit *Saladinum*
 ad eam urbem primo insultu, & licet terror quidam interve-
 nisset, victoriam retulit gloriosam. Ptolemaida tamen obse-
 sam retinuit *Saladinus*. Castra Christianorum tandem fames
 afflixit. *Fridericus Barbarossa*, Danubio vectus per Hunga-
 riam, rebusque labantibus succurrere contendens, Bulgaros
 deprehendit incommodos, & Imperatorem *Isaacum Angelum*
 infestum A. 1190. Thraciam omnem *Fridericus* occupavit,
 & hiemavit Adrianopoli, *Isaaco* fracto necessaria præbens.
 309. *Isaacs* cum Sultano Iconiensi clandestinum fœdus pepigit.
Fridericus igitur, in Lycæonia solitudinem & famem exper-
 tus, ad Iconium triumphavit, urbemque diripiendam militibus
 permisit. Pacem deinde sanxit cum Sultano, ac superavit
 Montem Amanum. Tunc ingressus est Cornagenem. *Saladi-
 nus* ei opposuerat cum exercitu fratrem *Saffadinum*, qui tra-
 ctam Syriæ litoralem devastavit, ne quid annonæ suppeteret
Fridericus. Hic conflixit cum *Saffadini* copiis, easque fugavit.
 Victoriæ persequens *Fridericus* equum adegit per fluvium
 305. *Sar*, cui nunc nomen est *Selles*. Equus fuit submersus. Pe-
 dem Imperator ex stapede trahere haud potuit. Equus se pre-
 xit, & traxit *Fridericum* ad ripam, ubi inter manus ducum bel-
 licorum expiravit. *Maimburgius* repugnat *Paulo Amilio* ex
Gustielmo Tyrio, ratus, Imperatorem corpus abluendi studio
 se

se illi fluvio commississe. In Cydno id mali haud evenit, sed in Sellef, qui Comagenen ab Armenia discerniat minori, Obitus incidit in A. 1190, 10 Jun. Exercitus ejus filium *Fridericum* Suevum secutus est ductorem. Hic *Saladinum* vicit, ac, multis obstaculis superatis, Antiochiam venit, quam paulo post deseruit, contagione suorum territus. Tetendit foras ad decem miliarium intercapedinem. Christiani *Dedeginum* vicerunt, ducem *Saladini* bellicum, & *FridERICI* corpus Tyri sepelierunt, aromatibus conditum, magnificentissime in basilica, *Wilhelmo Tyrio* teste. *Fridericus* navi ad Ptolemaida pervenit in Christianorum castra. Ptolemais oppugnari coepta. *Saladinus* in castra Christianorum irruptionem fecit. Urbs expugnari haud potuit. Contagio afflixit horum castra, qua correptus exspiravit *Fridericus* Suevus. Fames Christianos tenuit afflictatos. *Conradus* Marchio advexit annonam. Angli & Galli subsidia submittere aggressi, *Richardus* & *Philippus* Reges appulerunt, ab Abbate *Joachimo* funestissima omnia edocti, & consecutura mala praedicta haud metuentes. *Richardus*, Rex Anglorum, Cyprum occupavit, Rhodum tentavit. Ptolemais tandem recuperata, Anglis & Gallis ante gratiam pacis resarcientibus, *Leopoldo*, Duci Austriae, & *Richardo* non convenit. De hospitii in urbe loco inter utrosque lis coepit ardescere A. 1191. *Leopoldus* vindictam in *Richardum* reducem distulit, eumque capiendum curavit. Inter haec in castris ad Ptolemaida succreverat Ordo equitum Teutoncorum *Marianus*. *Richardus* in Saracenos dedititios sevitiam omnem expromsit. Victoria uti nemo didicerat. *Conradus* Marchio & *Guido* Lusignanius de regno Hierosolymitano altercati. Tandem conditiones convenerunt. *Saladinus* inter haec strenue rebus suis consuluit, ac munimenta, Christianis inservitura, demolitus est. Joppes munimenta reparavit Rex *Richardus*, Galli hujus facinora praetolata animo tulerunt iniquo. Inde amulatio & odia. *Richardus* & *Philippus* in odia manifesta eruperunt. Discessit *Philippus*, Romamque appulit. Exemplum id secuti Dux Austriae, Veneti, Genuenses, Pisani, Marchio

Pag. 318

323

334

339

347

345

354

- chis *Conradus*. Castra *Richardi* sic admodum imminuta, *Saladinus*, occasione utens, Christianis insultavit. *Richardus* Templariis vendidit Cyprum, & Ptolemaida reddidit perennitiam. Ad *Affur* pugnatum a *Saladino*, cui in Palaestina non nisi Hierosolymam tenere licebat. Victoriam reportavit *Richardus*, Belgis comitatus. Obiit *Conradus*, Tyri princeps. Suspectus est mortis hujus causa *Richardus*. *Libro VIII*
361. *Guidonis*, ad Cyprum capiendam se commoventis, destinationes & successus enarrantur. Discessus *Richardi*, ejusque in Aulicia captivitas, attingitur. Dissensiones Christianorum Syriæ enumerantur. *Saffadinus* occupat regnum Ægypti. Expeditionem novam cruciatam suscipiunt in Palaestinam Germani. *Guidoni* Lusignanjo successit frater *Almericus*, quo regnante novus Ordo equestris pro securitate regni institutus. Joppen *Saffadinus* cepit; cruce signati occuparunt Sidonam.
400. *Henricus VI* in Germania A. 1198 obiit, idèoque Germani e Palaestina retrocesserunt. Joppe in ditionem Saracenorum incidit. Ex eò res Christianorum in Palaestina lapsæ. Templarii cum Hospitalariis intestina gesserunt bella. Constantinopolin afflixerunt internæ dissensiones, de imperio exortæ. Latini tandem eam occuparunt, Gallis, Belgis, Venetis, autoribus. Patriarcha Latinus Constantinopoli rebus ecclesiasticis præsidere jussus. Ecclesiam Græcam omnem tunc cum Latini fuisse concordie redditam, liceat negare. Nicæam enim & alia loca Imperatores Græci posthæc cum Patriarcha suo tenuerunt. *Dandulus*, Dux Venetorum, tunc Cretam, & *Bonifacius*, Montisferrati Marchio, Thessaliam, suæ ditionis esse jusserunt. *Libro IX* hæc & alia significantur ac evolvuntur. Huc usque Autorem Illustrem secuti sumus, ut ubique fidem ejus, quam curate idem præstitit, exploraremus. Digna sunt singula ac reliqua momenta & monumenta ejus historica, quæ legantur. Origo appellationis, qua Duci Venetorum *Serenitas* tributa est, videtur a capta per Latinos Constantinopoli esse arcessenda. *Titanes* videntur fuisse Tanitæ, orti ex oppido Ægyptiq Tani. Castellum ibi existit adhuc Seculo XIII. *Hermanus de Salza*, Marianorum equitum Magister,

giffer, A. 1222 in Italiam ivit, ut *Fridericum II* alliceret ad nuptias cum *Joanna*, filia & herede unica regni Hierosolymitani, ex *Joanne de Brienne* per *Mariam* genita, & ad opem rebus Palæstinæ labantibus ferendam. Destinatio felici constitit successu. Nuptiæ A. 1225 contractæ, & Imperator A. 1227 Palæstinam fuit profectus, Papæ fulmina vastationibus Romæ finitimis ultus. *Friderico* ad suos reverso, Papa sibi persuasit, se per legatum suum omnino valere ad bellum in Palæstina gerendum, cruce Christi palliatum. Successu ipse caruit secundo, siquidem dux bellicus & purpuratus pater vix in una iudicii sede simul morantur. *Fridericus II* in Italiam haud rediisset, nisi a Pontifice Romano, cujus exercitum *Joannes Briennius* Rex præerat, vexatus fuisset, & in Italia consimilibus insultibus fatigatus. Misit *Fridericus* denuo copias in Syriam, Cyprum, & Palæstinam, evento scitis funesto. *Libro decimo* hæc sunt exposita longe lateque. Templarii & Hospitalarii plerumque dissensionibus se affixerunt mutuis. Cum *Fridericus II* Romam obsedit, exortæ sunt Guelforum & Gibellinorum factiones per Italiam. Papa Imperatori nocere Concilio Lateranensi contendit, paulo post ex moerore ob permultos Purpuratos & Episcopos ab Imperatoriis interceptos defunctus. Inter hæc fata Palæstinæ Christiana periclitata sunt admodum. Sultanus Ægypti Christianis insultavit. Ne Palæstina foret Tatarorum prædationibus obnoxia, cavet *Ludovicus Sanctus*, expeditioni cruciatæ intentus. Ad eum in insulam Cyprum *Ercalet*, Tatarorum Rex, misit legatos. Ad hunc *Ludovicus* & Papa remiserunt legationem. Mamlucorum originem repetere haud juvat. Salutis remedia, quæ Palæstini Christiani ab *Aolone*, Tatarorum Rege, sibi promiserant, & quæ copiosa Noster oratione edisseruit, nobis propius intueri, ut alii in partem hinc veniant, haud licet. *Librum XIV* claudit *Voluntatis exitus prioris*. *Libri* reliqui *XII* *Volume posteriori* continentur. Excipiunt hosce *Libri IV*, Ægyptum, quæ nunc est, exequentes uberrime. Hosphatus fuit Autor Caharæ complures menses A. 1702 apud *Domitium de Maillet*, paulo post

Pag. 495.

515.

572.

575.

584.

642.

1205.

- post in Cyprum reverti coactus. Laudat ipse commentatos de Ægypto P. Fulgentium, Capucinorum Gardianum, & ipsius Domini de Mallet *Descriptionem Ægypti*, ab Abbate Mascheri editam. De reliquo Autor Ægypti terram, aerem, situm, Nilum, animalia, urbes, homines, domosque, tanta cum cura descripsit, ut nemo exquisitiori opera id ipsum ante eum præstiterit. Species in Ægypto est Academiarum, in quibus florent Magistri Philosophiæ, Astrologiæ, Historiæ, Rhetoricæ, & Grammaticæ, linguæque Arabicæ ad amissum pronuntiandæ. De pyramidibus & Sphynge asseruntur haud tralatitia. Maxima pyramidum, si incisa, dimensionis legi congruenter est definita & descripta. De Mumiis accurate expositum, nec non de Labyrintho. Situm lacus Sirbonidis haud deprehendit veteris scriptoribus congruentem. Quæ de forma gubernationis & commerciis traduntur, sunt curatiora. De nuptiis conjugisque incolarum asseruntur potiora. Divortia inter Christianos ibi frequentissima. Eutychni laborant hæresi nominis, quantum ad duas in Christo naturas attinet, credentes, Deum esse trinum, Christumque & Deum & hominem. Ad duarum naturarum mentionem cohorrescunt. Vota persolvunt & Christiani & Turci macatis animalibus, quorum carnes per xenodochia & ptochotrophea distribuunt. In processionibus sacris superest multum ex veteri idololatria, licet illis in gratiam Sanctorum suorum defungantur. Copti in festo Crucis die crucem Nilo immergunt, gratias Deo pro exuberante aqua acturi. Ritus funebres reliquosque omittimus.
1270. Utilem Ægypto fore canalem, ex mari rubro in Nilum usque perductum, Autor negat. De navigatione per suum maris rubri disserit pragmaticè, nec non de itineribus in Æthiopiam ita exponit, ut lector reddatur prudentior. Monachos Rex Abassinorum, in regnum suum venientes, eosque Romæ adictos, vita orbat. Id in legatos Pontificiorum, qui doctrinas ibi spargunt, ordinarium constitutum est supplicium. An
1301. *Sesylris* Hierosolyma invaserit sub Rege Roboamo, quæ Autoris est opinio, in præsens non inquirimus. Ut Vir Illustris Dis-
1329. 1347. 1350. 1362. 1385.

Dissertationem de characteribus Ægypti hieroglyphicis com-
 poneret, in causa fuit involucrum telæ, Mumie, in Ægypto
 circumdatum, signis antiquissimis notatum, quæ Viri doctissi-
 mi legere, haud valuerunt. Ipse, eos quam probabilissimè, &
 Theologiæ Ægypti, prisce congruenter, exponit, ratus, ele-
 menta literarum Phœnicia esse omnium antiquissimæ, eisque
 Ebræos ipsos fuisse usos ad *Erdram* usque, qui literas Assyrias,
 seu Chaldaicas, inter Judæos, substituerit, Phœnicis. Ipsi
 haud sit verosimile, hieroglyphicæ ad Ægyptios ab Æthiopi-
 bus propagata esse. Num quid, vero hieroglyphicæ exponendi
 clavem lectori ipse exhibet? Tractat originem literarum,
 differit, de variis Ægyptiorum elementis literarum, exponit de
 eorum lingua. Ad ipsam Sphingis mentem evolvendam non
 bene multa exprimit. Cogitata, de modis occupandi Cy-
 prum & Ægyptum inscipiæ, excipiunt Dissertationem. Palæ-
 stinam retinuerunt Christiani Latini, si Ægypto ipsis potiri
 sicuisset. Ostendit itaque rationem, qua possit regio, utraqüe
 redigi in potestatem. Argumenta sic conformavit, ac in unum
 corpus coire iussit, ut dubitare haud possis, ipsum questioni
 propositæ extricandæ omnino fuisse pacem & apprime
 aptum.

THEOD. GEORG. GUIL. EMMINGHAUS, D.
*Memorabilia Susatensis, quibus origo, fata, judicia, ma-
 gistratus, privilegia, pacta, statuta, mandata, ordinatio-
 nes politicæ ac judiciales, recessus jurisdictionales, alia-
 que inclutæ Republicæ Susatensis notabiliora, adhuc ex
 parte inedita, ad illustrandam Jurisprudentiam Germa-
 nicam recensentur, variisque observationibus ac
 documentis declarantur.*

Jenæ, typis & sumptibus Georgii Michaelis Marggrafii, typo-
 graphi & bibliopole Academici, 1749, 4.
 Alph. 4 plæg. 12.

Integrum Opus complectitur partim ipsam tractationem, par-
 tim Appendicem Documentorum, quæ tractationem, a do-
 U. Cisti.

Cliffimo Autore præmissam, tam illustrant, quam confirmant. Tractatio, quæ historiam de politico præsertim reipublicæ Sufatensis statu, antiquo pariter ac novo, continet, *tribus* absolvitur *Capitibus*: quorum *primum* agit de origine & satis civitatis Sufatensis; *alterum* de judiciis & magistratu Sufatensium; *tertium* de jure Sufatensi.

Sufatum, antiquissima Westphaliæ urbs, & celeberrimi Ducatus Angariæ metropolis, quæ in vetustioribus chartarum monumentis variis insignitur nominibus, originem suam a Frisionibus cepisse dicitur, quos, bello cum Westphalis implicatos, A. C. 345 castrum, seu propugnaculum, ibidem exstruxisse; perhibent; cui temporis successu plura adhuc ædificia fuerunt adjecta, ita, ut, præsertim *Henrici Aucupis* ævo, ad spectabilissimam tandem urbis magnitudinem excreceret. Territorium ejus satis amplum vulgo: *die Sestische Boerde* appellatur, decemque potissimum parochias (*Kirchspiele*) complectitur, in quibus pariter ac in ipsa urbs magistratui Sufatensi non solum superior ac inferior jurisdictio, verum & jus in sacra, una cum collectandi jure, competit. Quinam post Frisios usque ad Seculum XII hujus reipublicæ imperantes fuerint, non satis cognitum est. Id tamen certum, quod Seculo XII sub *Henrici Leonis*, Saxonum Ducis, imperio fuerit, quo prescripto, A. 1180 in *Philippi*, Archiepiscopi Coloniensis, manus pervenit, cujus quodque successoribus per ducentos & sexaginta annos paruit; non vero tanquam municipalis civitas, cum de ea satis constet, quod antiquiori ævo non solum potentioribus Germaniæ urbibus illustri quondam Hanseatico foedere juncta, verum & ipsa urbs imperialis, fuerit, variis munita privilegiis, adeoque sub Coloniensis Ecclesiæ Praefulunt protectione tantum exstiterit. Quod quidem protectionis jus cum in subjectionis formam mutare, injustasque contributiones exigendo, privilegiis ac immunitatibus suis Sufatenses privare; tentaret *Theodoricus* Morsensis, imperio ejus semet subtrahere cœperunt, belloque cum Archiepiscopo implicati, *Adolphi I*, Cliviæ Ducis, filium, *Joannem*, A. 1444 dominum ac protectorem suum adoptarunt, eique, salvis tamen suis juribus,
ac

ac privilegiis, speciali pacto, quod vulgo Ducale audit, sibi reservatis, honozium prestitereunt. Quo facto, sub Clivensium Ducum potestate semper perseverarunt; & postquam sub initium Seculi XVII *Joannes Wilhelmus*, Dux Clivæ, ultimus improles obierat, terræque Clivenses magnam partem a gloriosissimo Electore Brandenburgico, *Joanne Sigismundo*, occupatae erant, in hujus, ejusque successorum, manus pervenerunt; variasque tricennalis belli calamitates perpelli, quæcum miserranda adhuc apud eos conspiciuntur vestigia, sub magni hodie *Friderici III*, potentissimi Prussæ Regis, sceptro felices degunt, multis tamen privilegiis, sæpius confirmatis, præ aliis municipiis adhucdum gaudentes.

Hactenus *primum tractationis Caput*. Sequitur *alterum*, de judiciis & magistratu Sulatensium. Tria potissimum Sulati celebrantur judicia: *primum* Judicis, *des Grotteckers*; *alterum* Præpositi, *des Probstes von Sæst*; *tertium* Magistratus urbici, *des Rathes*. Ad primum Judicis judicium quod attinet, ille ab antiquis jam temporibus ad id constitutus fuit, ut tanquam iudex primæ instantiæ, a quo ad magistratum procedit appellatio, *civiles* cognosceret causas, easque sententia sua decideret; cujus vero executio non ab ipso, sed per binos alios iudices, a magistratu ad id ordinatos, *Unterrichtere, Erbrichtere*, &c. fieri solet: prouti & criminalium rerum cognitio ad solum magistratum pertinet. Alterum judicium est Præpositi Archidiaconalis, consistens in visitatione Ecclesiarum Catholicarum ejus Archidiaconatus, ac cognitione causarum, ad jurisdictionem Synodalem (*Sind-Gericht*) pertinentium; quam vero Præpositus ordinariæ per vicarium, qui officialis audit, explicare solet; salva tamen appellatione ad iudicium ecclesiasticum superius, quod *Werlæ* est. Tertium iudicium est Magistratus urbici, qui ex duobus Consulibus, totidemque Proconsulibus ac Tribunis plebis, quibus adhuc Syndicus cum duobus Secretariis adjunctus est, consistit, & satis amplis suæ jurisdictionis limitibus, aliisque juribus, gaudet. Competit enim ipsi 1) *jurisdictio civilis*: a) in causis, a cognitione Judicis ordinarii per recessus jurisdictionales speciatim excutitis;

3) in causis quibusdam concurrentis jurisdictionis; 7) in causis, per appellationem ad ipsam devolutis, ubi demum, si causa summam appellabilem 300 imperialium excefferit, ulteriori appellationi locus datur; nisi coram eodem magistratu querela nullitatis, uti vocant, fuerit instituta, a qua prorsus appellare non permittitur. 2) Competit quoque ei *Jurisdictio criminalis* omnimoda: ubi nullus appellationi ad superius judicium locus datur; præterquam quod Regimini Clivensi Acta ad inspiciendum tantum advocare, eoque facto ad magistratum remittere, concessum sit. 3) Porro & insignia alia Magistratus jura competunt: quorum spectant jus fisci, jus collectandi, jus in sacra, jus Edicta & Mandata Regia, ad ipsam transmittenda; publicandi, nec non Statuta, aliaque Mandata, ad utilitatem reipublicæ suæ faciendâ, condendi, declinatque de hereditatibus, ad peregrinos delatis, detrahendi; & quæ sunt hujusmodi plura, ex variis recessibus jurisdictionalibus, quos Documentorum *Parti VI* exhibet, cognoscenda. Id adhuc notandum, quod, præter memorata tria judicia, apud Sufatenses, uti penes reliquas Westphaliæ gentes, famosa quoque illa judicia *Vehmische, Freygerichte, Freysühle*, olim usitata fuerint; quæ vero hodie obsoleverunt, solo tantum nomine nota. Licet enim adhuc in quibusdam locis, Sufatensium ditioni subjectis, hujus nominis judicia, sub præsidio *Frygravi*, cui bini Procónsules adiunguntur, interdum soleant institui; nullas tamen civiles amplius, aut criminales, causas ad illa trahere, sed ea tantum, quæ circa limites viarumque publicas explicandâ ventunt, ibidem cognoscere, licet. *Tertium Caput* statutiaria Sufatensium jura exponit: quæ fons legum; quibus celebriores Germaniæ urbes usæ fuerunt, laudari merentur; cum nusquam Statutorum hisce antiquiorum occurrat mentio. Horum autem quæ vera fuerit ratio, ut recte cognoscatur, inter jura Sufatense antiquum, medium, ac novum, distinguit Autor:

Ad antiquissimum jus Sufatense, adhuc prorsus incognitum, quod attinet, duo ejusdem originalia, totidem membranis, in forma patente, sermone Latino inscripta, in Archivo Sufa-

Susatensis civitatis asservantur; quæ vero non per omnia conveniunt, sed hinc inde quodammodo inter sese discrepant, nec uno tempore simul conscripta esse videntur. Quo ævo illud conditum fuerit, incertum est, quippe sine die & Consule exstat. Autor tamen, ex Seculo forsitan duodecimo natalem ejus petendum esse, arbitratur; quoniam ante famosam Schraam antiquam; quæ secundum Perill. *de Westphalen Præfat. ad Tom. IV Monum. inedit. pag. 132* Seculo jam XIII facta esse censetur, conditum fuit; & in utroque tamen exempli authentico Archiepiscopi Colonienfis occurrit mentio, in cujus potestatem circa finem Seculi XII Susatani pervenisse, dictum fuit. Quantum ad argumentum ejus spectat, varis in illo occurrunt leges, quæ de judiciis, eorumque forma, nec non de diversis causis civilibus pariter ac criminalibus, disponent, certasque in earum transgressores poenas, partim capitales, partim pecuniarias, determinant. Haud ita longò tamen tempore post novæ juris Susatensis compilatio; multis capitibus aucta, Seculo forsitan XIII, Germanica lingua, sub nomine *Schraæ* prodit, cui sequenti ævo plura adhuc capita adjecta sunt, quæ conjunctim 183 Articulorum numero continentur. Huc usque ad Seeculum XVI vixisse creduntur Susatenses. Hæc autem tempore certum quendam civem, qui *Jasper van der Burg* vocatur, & civitati Susatensi a secretis fuit; volumen illud, in quo *Schraa* antiqua conscripta fuit, clam amovisse; perhibent; id quod non solum seditioni, facta demum oblatis libri restitutione sopita; verum etiam novæ *Schraæ* compilationi, ansam dedit; quæ 129 Articulis constat: ad quam postmodum, novæ quoque accessiones factæ; quæ tamen, ob defectum solennis promulgationis, tanquam jus consuetudinarium potius, quam scriptum, usu invaluerunt. Magna interim hujus juris, subinde mutati, non solum apud ipsos Susatenses, verum & alias, easque potentiores, Germaniæ inferioris civitates; fuit autoritas; quæ illud non solum a Susatensibus ipsis communicatum adoptarunt, verum & prætertemporis peculiaria sibi ex iisdem statuta, ipsarum statui accommodata, formarunt; inter quas præsertim constant Lu-

bea, Hamburgum, Minda ad Virgini, Lippia, Corbiam, & Attendorna. Hodie vero exiguum vix usum, etiam in ipsis Susatensium foris, habet; exceptis duodecim Articulis, quibus facta noviter d. 26 Martii A. 1714 a Senatu Susatensi confirmatio pristinum suum vigorem conservavit, seu potius restituit, quique de successione ab intestato, liberorum separatione, ac bonorum communione, agunt. Ceteri eatenus adhuc valent, quatenus, usu & consuetudine illos huc usque servatos esse, ab allegante probari potest. Ordinarie vero jure communi statut & judicatur.

Hæc sunt, quæ in Tractatione continentur, cui præmisit Autor Præfationem *de usu Jurisprudentiæ statutiariæ in studio Juris Germanici*. Superest Appendix Documentorum, historiam rerum Susatensium illustrantium; quam in *septem Partes* distribuit Autor: quarum *prima* varia Rescripta Imperatoria & Regia ad civitatem Susatensem; *secunda* pacta Ducalia & reversales literas, a Clivie Ducibus datas; *tertia* Statuta Susatensia, antiqua & nova; *quarta* Ordinationem politicam, variæque Mandata, a magistratu Susatensi edita; *quinta* Ordinationes judiciales ac processuales; *sexta* recessus jurisdictionales; *septima* historiam belli Colonienfis & Susatensis, rhythmis Germanicis antiquis conscriptam, vulgo *die Sxstische Febrde*, exhibet. In fine Operis duplex index, alter Tractationis, alter Documentorum, conspicitur.

Ipsa Tractatio ita est comparata, ut jure meritoque Consultissimus Autor omnium, qui de literarum studiis solide judicare possunt, plausum sibi conciliaturus sit. Avide itaque, quam futuro mercatu nostro editurum se promisit, Historiam Susatensem ecclesiasticam expectamus.

DESCRIPTIO STATUUM CULTIORITY IN
Tabulis, quæ singularum rerum publicarum nomina, limites, descriptionem, civitates primarias, conditionem naturalem, religionem, formam civilem, & physicam, exhibent, in usum Augustissimi regni Daniæ Principis Hærealis. a JOANNE PETRO ANCHER
 SEN, Doct. representata.

Hafniæ

Hafniae & Lipsiae, apud Ottonem Christophorium Wenzell,
1741, fol.
Plag. 22.

Modus per Tabulas docendi multis eruditionis partibus
usitatus, multis doctoribus ac discipulis adamatus est.
Geographia pariter jam saepius, maxime Clarissimo quodam
Ill. apud Portenses Gymnasii Rectore, *Jo. Dav. Schrebero*, au-
tore, doctrinae rationem illam experta fuit. Hujusmodi vestigia
sapienter legit *Cel. Ankersenius*, duodeviginti Tabulis totius
terrarum orbis descriptionem sic includens, ut nihil temere
circumstantiarum rerum notatu digniorum omittat. Conside-
rat earum quaevis nomen terrae, limites ad singulas plagas,
divisionem, civitates primarias, descriptionem naturalem, ubi
simul fluvii considerantur, religionem, statum civilem, ubi Re-
ges ac domiti nominantur, & mensuram, aut longitudinem
& latitudinem, regionis. Adduntur subinde pariter nomina
Danica, Germanica, & Gallica; subinde nec antiqua Geogra-
phia negligitur. Ita tertia Tabula inscribitur: Gallia transal-
pina veterum, in Celticam, seu Narbonensem, & Lugdunen-
sem, Aquitanicam & Belgicam, ut & braccatam atque comar-
tam, divisa, hodie regnum Franciae; quinta: Italia; Germanis
Welschland, Danis *Walland*, quondam Hesperia, Saturnia, Au-
sonia, Oenotria, &c. Nonnunquam & historica monumenta
miscentur. Sic *Tabula XI*, omnium facile accuratissima per-
fectissimaque, Daniam quippe sistens, mentotatur e. g. *Kjö-
tenkafn*, olim *Kiöbmannekafn*, Lat. Hafnia; vel Portua, Germa-
nis *Copenhagen*, a portu dicta, quem facit altera civitas
Christianskafn in Insula Amager, Lat. *Amagria*, $\frac{1}{2}$ m. g.
tuetur castellum *Fridrichskafn*, duplici vallo & fossa muni-
tum. Urbem ornant regiae: *Christiansborg*, *Rosenborg*, *Char-
lottenborg*, &c. suburbium *Fridrichsberg*. Academia A.
1426 fundata, &c. *Tabula XII* legitur: *Deutsckland*, vel
Teutsckland, Danis *Tyskland*, Gallis *Allemagne*, Latine
Germania magna; pace publica divisione Germaniae in
decem Circulos a *Maximiliano I A.* 1512 jam tandem firmata
ad

ad maritima, (brevis autem rectius dicitur) Imperii Voran-
 siz A. 1521 promulgatam, valli Imperii regiones Istrianas,
 postquam vero perit. Circulus Burgundicus, ejus loco Bohe-
 micus subicitur; & inferius ad statum civilem: Sacrum im-
 perium Romano-Germanicum systema fœderatorum dicitur,
 seu, seorsum & simplicius, est antica societas, quæ, per dignio-
 res socios, more antiquo, judicium & ducem militarem sibi le-
 git, hunc *Kaiser*, vel Imperatorem, nominat. Ut ejusmodi
 plures observationes, Compendio quidem convenientissimas,
 sed vel ideo passim occurrentes, prætereamus. In mentem
 saltem hic adhuc venit consilium cujusdam eruditi, qui, cum
 præsertim juvenile studium sit Geographia, ejus generis ha-
 minum sentio varietate mulcet, crebriore juvatur repeti-
 tione, animum induxit, variis cursibus, viginti circiter reci-
 tationes singulis complexis, ita tractare Compendia Geogra-
 phiæ variorum generum, ut primo suppeditetur *πρωτογραφία*,
 qualis hic fessitur, altero *χρροτογραφία*, tertio *ὀδοτογραφία*,
 quarto *τοπογραφία*, quinto antiqua Geographia, sexto mediæ,
 septimo mathematica, octavo historica, nono critica, decimo
 bellica, seu militaris, undecimo naturalis secundum tria regna
 naturæ, duodecimo artificialis, tertio & decimo literaria, decimo
 quarto sacra, decimo quinto heraldica, & sic porro. Num
 & quatenus imprimis hac ratione juvetur studiosa juve-
 tus, aliorum esto, quod is desiderat, judicium. Idem, & quan-
 titatibus syllabarum, quatenus ad pronuntiationem pertinent,
 & nominibus cujusque loci populique domesticis, simul indi-
 catis, tractationem geographicam instrui, nec minus ipsius
 Geographiæ velut historiam adjungi debere, arbitratur.

LETTERA AL SIGNOR CURTIO, &c.

hoc est,

EPISTOLA AD DOMINUM CURTIUM, IN
 qua variæ observationes medico-physicæ
 recensentur.

Florentiæ, 1748, 4.

Plag. 5.

Plura

Pura sunt, quæ *Fabius* amico suo, *Curtio*, verane, an ficta, hæc sunt nomina, parùm refert, transcribit. De cælo & solo variorum, quibus visitatum est, locorum Italiæ agitur, De aquis Marzocanis & fontibus *di Piedra santa* agitur, & experimentis evincitur, damnandum illius usum esse. Inter alia, quæ proponuntur, argumenta illud visum est, quod cum erudito orbe communicetur, dignius, quo de febribus mesentericis Romanis, a *Baglivio* jam descriptis, quædam erudite proferuntur. Veloces illæ haud sunt, nec symptomatum acerbiorum copia urgentur, sed lentæ incedunt, & finem a natura sibi datum habent, quo viscera imi ventris purgent. Quamvis ergo illæ ad usum Corticis Peruviani subito conquiescant, revertuntur tamen peiores, nisi causis, propter quas illas adesse oportet, satisfactum ante fuerit. Sunt autem illæ causæ mesenterii, ipsiusque lienis, obstructions. Propterea purgantibus pharmacis ab initio utendum est frequentius, vel, si tamen Cortice utendum, purgante aliquo pharmaco miscendus illo est. Observavit Autor, si plethorici sunt, secundam illis vehementem esse, quod tamen in omnibus haud succedat. Laudatur Anglici cathartici salis in curandis ejusmodi febribus utilitas. Nec emethica male steterunt, si vitium in ventriculo sedit. Distinguit Autor inter *depurativas* & *corruptivas* febres intermittentes. In illis quidem ad mentem *Baglivii* minus securum Corticis usum esse, recte docet; at in his rationes multas, quare opprimi illas subito oporteat, exponit. Fuerunt enim, maxime per æstatem, intermittentes, quæ propter urgentium symptomatum syndromen tolerari diu haud poterant. Erant ex illis, quibus Lethargus superveniret, & ad malignarum indolem haud parum illæ accedebant. Consultum adeoque visum est, Cortici vel Rhabarbarum, vel salis ammoniaci particulam, admiscere, quod eo potissimum consilio factum est, ut causis morborum simul satisfaceret. Eadem methodo in similibus hemitritæis, ac mixtis cum typo intermittentiæ continuis, usi fuerunt *Listerus* & *Mortonus*. Non enim forte Cortex Chinæ adstrictivum unice remedium est, sed ob amaritudinem aromaticam insigne simul tonicum ac aperiens,

riens, veluti *Etmulleri* & *Hoffmanni*, quibus magna, sicut ubique legimus, penes Italos est autoritas atque fides, suffragiis docet. Insunt præterea huic opusculo varix varios morbos curandi methodi. De venæsectione in cura pleuritis sæpius repetenda agitur, quam serius etiam, & secundum *Hippocratem* octavo die, aperiri posse, quam frequentius quoque in inflammatorio isto morbo aperiendam esse, *Sydenhami* & *Morsoni* sententiis suffultus, docet. Est enim in prima venæsectione pleuriticorum *crusta illa inflammatoria alba*, quæ sanguini ex vena missò supereminet, quam etiam in subsequen- tibus venæsectionibus adhuc superesse intelligimus; eo adeoque necessaria magis erit repetita in pleuritis cura venæsectione, quo magis sanguis ægroti, ex vena fluens, postquam refrigerit, albet. Hinc recte *Barbæavius*: *Crusta absens finem imponit*. Enimvero tantum, quod metui, si vena frequenter aperitur, debeat, haud est; magna enim in corpore, maxime plethorico, est vis sanguinis, ut secundum *Kellium*, si corpus 160 libras pendet, centum sanguinis libras illi inesse oporteat, cuius adeoque particulam sine metu subtrahere possis, si pulsus adest durities, ceteroquin autem magnus morbus efficaciorum medicinam postulat.

*SAM. KOENIGII, PROFESS. FRANEQ. DE
Universali Principio Aequilibrii & motus, in Vi viva
reperito, deque nexu inter Vim vivam & Actionem, utri-
usque Minimo, Dissertatio, continuata & finita.*

Conf. *Nova Acta Paris prioris hujus Mensis pag. 125 seq.*

Theorema.

TAB. II *Si in Tubis communicantibus eadem est altitudo fluidi gra-
Fig. 2. vis; datur æquilibrium.*

Demonstratio.

Negetur. Ergo movebitur fluidum, & superficies extrema *MN* descendet in situm proximum *mn*; superficies autem extrema *ab* tubi communicantis adscendet in proximum *aß*, ut adscensus totius massæ fluidæ *Lb* sit *aa*. Enimvero per *Corol-
lar.*

TAB. II ad Nov. Act. Erud. A. 1751 M. Mart. P. II pag. 162 seq.

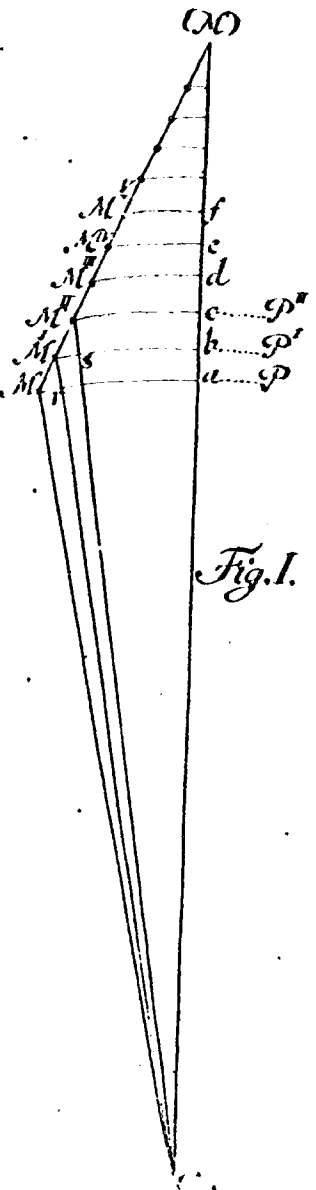

Fig. I.

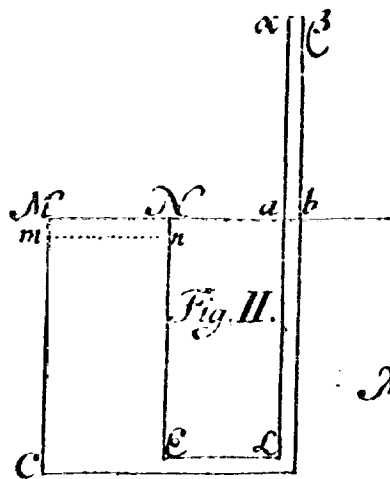

Fig. II.

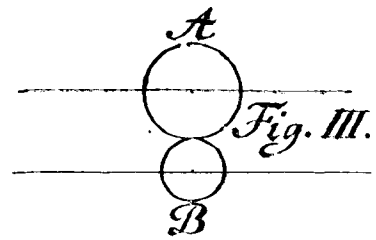

Fig. III.

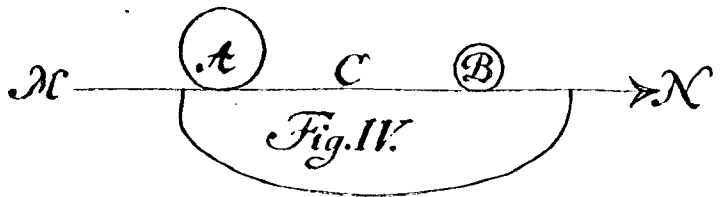

Fig. IV.

lar. proxime præcedens, Vis viva, descensu massæ ME per altitudinem Mm generata, æquatur Vi vivæ, quam acquirit gutta Mm , seu elementum totius massæ fluidæ, cadendo per totam altitudinem MC Cylindri fluidi ME , qui descendere ponitur; proinde illa est ut $Mm. MC$. Simili modo Vis viva ascensu ejusdem guttæ $Mm = a\beta$ per altitudinem La , aut $L\alpha$, destructa est, ut $Mm. La$. Erit proinde elementum Vis vivæ in Systemate integro generatum ut $Mm. (MC - La)$; id est, ut differentia altitudinum fluidi in tubis communicantibus. Sed $MC - La = 0$, per hypothesein, ergo Vis viva, quæ Systemati inesse ponitur, nulla est, consequenter datur æquilibrium. Q. E. D.

Ostenfum itaque est, quam præclare Theoremata Statica ex theoria Virium vivarum derivari queant, hisque intellectis, facile patet, idem valere in omni æquilibrio quorumcunque corporum. Quotiescunque enim talis est dispositio & proportio partium Systematis, itemque proportio virium, in partes agentium, ut, supposito minimo motu, elementum totale Vis vivæ nihilo æquale fiat, (elementis partialibus, accessu in Systemate generatis, & recessu in eodem rursus destructis, se mutuo æquantibus,) datur necessario æquilibrium. Qua ex regula non solum situs æquilibrii Machinarum quarumlibet definiti possunt, & potentia media cum ejusdem directione, corporum quorumlibet systema constituentium, & ad centrum viribus quibuscunque sollicitatorum; & illa omnia, quæ spectant cum motus rotatorios circa punctum, aut axem, tum partium respectivam quietem durantibus illis; sed etiam figuræ omnes tam solidorum flexibilium corporum, quam fluidorum, in quibus æquilibrata quiescunt. Si enim trahatur Systema ad centra quælibet, viribus quibuslibet X, Y, Z , &c. voceturque elementum Systematis dM , distantiaque ejusdem a centris respective x, y, z , quarum functionibus vires X, Y, Z , proportionales sunt; erit (Lem. I & Coroll.) elementum totale Vis vivæ in Systemate variatione minima situs generatum, ut $dM \int X dx + dM \int Y dy + dM \int Z dz + \&c.$ quæ summa quotiescunque fuerit $= 0$, systema in æquilibrio est.

Eadem universalissima regula in Elasticis etiam succedit, si modo constet ratio exprimendi; elementum Vis vivæ, incremento minimo tensionis respondens; quod haud difficulter fieri potest sequenti modo.

Si in lamina elastica incurvata & tensa Radius osculi in quolibet loco indeterminato N dicatur R ; erit ex hypothese vulgari Elasticitas, aut pressio Elastri, in loco N ut $\frac{E}{R}$, sed

Elementum Vis vivæ transeuntis in Elastrum mensuranda est per pressionem Elastri, ductam in contractionem ejusdem. Itaque, quoniam, aucta tantillum tensione, angulus curvedinis minuitur, (qui, ponendo elementum Massæ = dM , est $\frac{dM}{R}$),

ita ut contractio Elastri sit ut hujus anguli differentiale $\frac{dM}{R^2} dR$; erit elementum Vis vivæ, in unico elemento dM

aucta tensione genitum, ut $-\frac{dM \cdot E \cdot dR}{R^3}$. Consequenter

summa omnium similium elementorum, incremento tensionis per universam laminam genitorum, seu $\int -\frac{dm \cdot E \cdot dR}{R^3}$

est ut $+\frac{dME}{R^2}$, aut etiam $=\frac{\frac{1}{2}dME}{R^2}$, si modo debite explicetur

constans E . Quod si itaque lamina elastica attrahatur ad centra plura, & attracta incurvetur, elementum totale Vis vivæ conjungendo utramque æstimationem elementorum Virium vivarum partialium est ut $dM \int X dx + dM \int Y dy +$

$dM \int Z dz + \&c. + \frac{1}{2} \frac{E}{RR}$. Quæ summa si fuerit = 0, dabitur æquilibrium.

Ex dictis nunc abunde patet, omne æquilibrium ex *Nullitate* Vis vivæ, aut etiam Actionis, stricte sumpta provenire, minime vero ex earundem *Minimo*, aut *Maximo*. Quid itaque, per Methodum de Maximis & Minimis situs Systematis, in quo

quo æquilibratur, determinari non poterit? Omnino poterit, sed propter aliam quampiam rationem, quæ explicanda, ut error vitetur. Nimirum in solo situ æquilibrii sollicitationes, cum sese mutuo destruant, nullam Vim vivam in Systemate generant. Systemate vero extra hunc situm posito, sollicitationes sese mutuo non destruant, sed Vim vivam generant, motumque Systematis continue accelerant, donec in situ, qui alioquin æquilibrio proprius est, *maximus* fiat, evanescentibus ibi accelerationibus. Itaque *situs æquilibrii simul est locus maxima Vis viva*, si Systema ad centrum Virium re vera accedat; & *situs contrarius simul locus minima Vis viva*, si Systema vi, extrinsecus impressa, a centro virium continue recedat: quemadmodum in pendulo videre licet, quod descendendo Vim vivam maximam habet in situ verticali, in quo æquilibratum quieturum foret, ni vi, descensu acquisita, ex illo eriperetur. Et rursus ascendendo velocitate extrinsecus impressa, seu projectili, Vim vivam minimam habet in situ priori opposito, in quo similiter quieturum foret, nisi vi adhuc residua etiam ex eodem educeretur. Idem hoc observare licet in fluido oscillante in tubis communicantibus, ubi Vis viva, quæ fluido inest, *maxima* fit, quoties ad eandem altitudinem in utroque tubo columnæ fluidæ pervenerunt, qui situs æquilibrii est. Et in Catena oscillante Vis viva maxima est, quando eundo & redeundo catena eo pervenit, ut per figuram Catenariz assignatam oscillando transeat. Idem de Actione instantanea verum est, quoniam rationem Vis vivæ sequitur, ut supra dictum fuit.

Notandum hoc etiam: quoniam Vis viva accedente Systemate ad centrum Virium in situ æquilibrii maxima fit, & in hypothese Galilæi Vis viva est ut descensus communis centri gravitatis; consequens est, Systemate in situm æquilibrii delato, descensum centri gravitatis fieri omnium maximum. Ex quo Demonstratio regulæ fluit, quæ ponit, *omnis Systematis motum continue augeri, donec descensus communis centri gravitatis evaserit maximus*. Quod ipsam ante hos duodecim annos Clarissimum Virum, cujus meditationes ad hæc scribenda me impulerunt, appro-

hæc memini, cum dicerem; ipse forte in itinere ex me sci-
 fitante, num putem huius propositionis de maximo descensu
 centri gravitatis demonstrationem dari posse; cuius etiam rei
 accuratori consideratione ad hanc universaliorem Theoriam
 deductus fu: Sed his, quæ hæcenus protuli, obstare omnino
 videtur solutio illius Problematis, quod legem quietis, seu
 æquilibrii, per minimum Actionis longe alia ratione, stabilire
 videtur: quæ itaque ad examen revocanda.

Re considerata, reperio, illum vulgarem abusum velocita-
 tis initialis impressæ in causa fuisse, ut aliud Problema verbis
 propositum, & aliud re vera solutum, fuerit. En Problema,
 cujus solutio fraudem fecit, clare enuntiatum.

*Datis duobus corporibus A & B virgæ inflexili AB data
 longitudinis junctis, & circum punctum quoddam C, velocitate
 angulari data, rotandis: determinare punctum C, quo adhibito,
 durante ratione, cum Vis viva, tum Actio, faciant maximum,*

* Vide Tabu-
 le I, hujus
 Mensis Parti
 priori adje-
 ctæ, Figu-
 ram 1.

Solutio.

Dicantur corpora A & B; longitudo virgæ AB = a,
 AC = z, adeoque BC = a - z. Porro, quoniam motus an-
 gularis constans & datus est, ponatur in loco dato F veloci-
 tas data = c, & longitudo FC = l. Quoniam itaque veloci-
 tates sunt ut distantie a puncto rotationis C, quadrata veloci-
 tatum erunt ut quadrata earundem distantiarum, adeoque

$$P : Z^2 = c^2 : \frac{c^2 z^2}{l^2} = \text{Quadrato velocitatis corporis A. Si}$$

mili modo $P : \frac{c^2 (a - z)^2}{l^2} = c^2 : \frac{c^2 \cdot a - z}{l^2} = \text{Quadrato}$
 corporis B. Erit proinde Vis viva Systematis, (& pro-
 pter æqualitatem temporum etiam Actio ejusdem) $\frac{C^2}{l^2} \times$

$(ZZ. A + \frac{c^2}{l^2} B)$ qua formula differentiata reperitur
 $z = \frac{Bc}{A + B}$. Quod ostendit, centrum gravitatis punctum

quæ

quisitum esse, & conversione circa illud, facta motu angulari constante, tam Vim vivam, quam actionem, *Minimum* facere; quoniam *Maximum* non datur crescente tam Vi viva, quam actione in infinitum, prout punctum rotationis C magis magis magisque a centro communi gravitatis corporum recedit.

Hoc est ipsissimum Problema, quod re ipsa solutum fuit, ex cuius solutione regula status æquilibrii, meo saltem iudicio, derivari non potest, quoniam sollicitationes corporibus hinc inde applicatæ in centrum non veniunt. Coincidit forte punctum minimæ Vis vivæ, in casu rotationis æquabilis, cum puncto æquilibrii corporum, si in ratione massarum gravia ponantur; sed hinc regula æquilibrii cognosci nequit: ponendo enim, pondera suis massis non proportionalia esse, variatur punctum æquilibrii C, puncto rotationis æquabilis in eodem loco permanente. Neque aliter res expediri potest, nisi velocitatibus initialibus impressis utamur, quemadmodum paulo ante tradita Theoria Virium vivarum requirit.

Observare autem licet in demonstrationibus supra traditis; deduci statum æquilibrii ex supposito motu, argumentandi ratione *ad absurdum*. Quemadmodum enim adversarii assensum coacturus Geometra, assumendo contrarium ejus, quod in propositione affirmat, concessa axiomata evertit, & cum his ipsum *Principium contradictionis*; ita simili modo Mechanicus, assumendo contrarium status æquilibrii, statum nimirum motus, ni concedatur, quod vult, eversum it alterum magnum principium omnis humanæ cognitionis, *Principium rationis sufficientis*, ostendens, sic futurum motum absque Vi viva, id est, absque ratione sufficiente. Quod rursus pulcherrime declarat, omnem Mechanicam fundari in Principio rationis sufficientis, quemadmodum numerorum scientia & Geometria omnis in Principio contradictionis.

Illi autem omnes, qui duce Galileo æquilibrium ex facto velocitatis initialis in massam æstimare jusserunt, in magno certe errore fuerunt. Etenim, si vectis duobus ponderibus
onu-

onustus velocitate angulari quomodoocunque variabili, circum commune centrum gravitatis C gyretur, cum velocitates, tum incrementa velocitatum, semper sequuntur rationem distantiarum ponderum a centro motus, non ideo tamen datur æquilibrium. Paralogismus ergo huc æstimationi inest, cui assenserunt, quoniam inde illa ratio distantiarum prodire videbatur, quam æquilibrium requirere, experientia, aut alia principia, docuerant.

Hæc multaque alia quondam expendens, hoc paradoxon mihi persuasi, omnem Mechanicam ex doctrina Virium vivarum esse repetendam: quæ sententia si aliquando prævalebit, ut futurum confido; in historia præjudiciorum opinionumque non sine admiratione legentur fata doctrinæ Virium vivarum, cui tam diu, tantum non ad interitum nobilissimi inventi, restitum fuit, cominemorabili proorsus sive pertinacia, sive tarditate, Ingenii humani. Certe in solvendis quæstionibus Dynamicis plerosque præposteris Methodis uti, palam est. De statu æquilibrii paulo ante dictum; in statu motus actualis infelici subtilitate Principium Virium vivarum etiam æquifinium hujus novæ doctrinæ judices a principiis Dynamicis receptis disjungendum censuerunt; ut, cum Problema per Methodum Virium Vivarum solvissent, ingenti deinde labore idem per principia, ut vocant, dynamica, quasi majus quiddam præstituri, solvere conarentur. Omnino contra naturam, quæ, via recta inventa, vetat ambages sequi. Via Virium vivarum simplicissima & maxime naturalis est, quoniam brevissima; illa altera autem principiorum Dynamicorum sæpe vitiosa, quoniam nulla necessitate urgente anfractuosior. Cujus affecti nullam aliam probationem volo, quam laboriosam illam & inutilem plerumque decompositionem virium, qua, peractis substitutionibus & summationibus, ad Theorema solum Virium vivarum perducimur, a quo certe proficiscendum fuisset, si rectum videre præjudicia fuissent. Veluti quoties velocitas corporis quæritur in curva incedentis, & ad centrum sollicitati, viribus quibuscunque functioni distantie proportionalibus, quid, quælo, opus est consideratione curvaturæ,
vis-

visque tangentialis & normalis, cum hæc in numero *determinantium* non sint, quandoquidem velocitas, quæ quæritur, unico a linea accessus, & pressioibus, in singulis ejus punctis mobili impressis, pendet. Quæ primum inventa, abstrahendo, prorsus ab omni curvatura, facillime deinde æquatio ad curvam repetitur, adhibito Theoremate notissimo, vi cujus *Virres vivæ ejusdem corporis, in curva revolventis, sunt in diversis a centro virium distantis, reciproce ut quadrata normalium, ex centro in tangentes demissarum.* Vitioso itaque in subsidium vocatur, quod ad determinationem quæsitæ nullum prorsus momentum habet. Regula enim generalis artis inveniendi in analyticis, omnes quantitates, quæ calculo efficiuntur, per se inutiles existimare jubet ad determinandum quæsitum, adeoque in solutione optima atque brevissima, quæ solum determinantium legitimam compositione quæsitum reperit, comparere non debent; quoties autem comparent, indicio sunt, simplicissimam solvendi viam nondum inventam esse.

Censeo itaque, Theoremate Virium vivarum fundamentum universæ Mechanicæ contineri. Hoc, symbolis expressum, formulam, $Muu = \int P dx$, parit, qua differentiata, celebratissima formula Dynamica $udu = P dx$, formula vis vivæ appellanda, quoniam elementum Vis vivæ exprimit. Huic si jungatur formula motus æquabilis $udt = dx$, derivabitur inde $du = \frac{P}{M} dt$, seu formula elementaris temporis,

cum hujus præcipuus usus sit in tempore definiendo. Ex quibus rursus combinatis alia differentialis secundi gradus venit, nimirum $ddx = \frac{P}{M} dt^2$, quæ latissimum usum habet, quoties

velocitatis nulla habenda ratio. Atque hoc pacto omnia mirifice inter se consentiunt. Quodsi vero, his auditis, quærat aliquis, ex quibusnam principiis anterioribus Theorema Virium vivarum demonstratum velim, ut hæc indicata propositionum subordinatio stare queat, confiteri non vereor, nec, omnibus sæpe pensatis, & præjudicatis opinionibus ægre tandem

dem excussis, ita existimare, illa esse atcessenda ex theoria *Virium purarum*, quam *Leibniti*us passim indicavit, *Clariss. Wolfus* vero laudanda aliquando perspicacia primus probavit, publiceque demonstravit. Sed inconsiderato *Ontologia*, e qua omnium disciplinarum initia proinanare debent, odio factum est, ut generalissima maximeque secunda cum *Dynamica*, tum ipsius *Geometria*, principia etiam nunc post tantos progressus desidererentur, ut evidentissimis speciminibus ostendere possem, si probatio asserti proferenda esset.

Sed venio nunc ad modum derivandi leges motus ex *Minimo Actionis*, qui novam nobis *Cosinologiam* peperit, ab illa altera *Philosophia Germanica* tota re & universa sententia discrepantem, quem ego quidem, si *Phoronomicum* a *Dynamico* rite feceritur, conclusaque ad corpora mollia solum, aut elastica solum, referantur, vehementer probo, est enim & elegans, & simplex, & certissimis veritatibus consentiens. Sed video, *Phoronomicum*, pro *Dynamico*, secus quam fieri oportebat, acceptum, in causa fuisse, ut inventae leges motus etiam corporibus perfecte duris, rejecto *principio continuitatis*, fuerint tributa. Quod lineam transire, theoria *Virium vivarum* ostendet, ex assumtis sequentibus:

1) *Omni Actioni aequalem esse & contrariam Reactionem.*

2) *Hinc fieri, ut velocitatum mutationes, puto earundem incrementa, aut decremента, quolibet Actionis momento, sint reciproce ut massa.*

3) *Proinde statum sive quietis, sive motus communis, centri gravitatis non mutari a corporum actionibus in se mutuo.*

TAB. II
Fig. 4.

4) *Velocitatem communis centri gravitatis reperiri ducendo singula corpora in suas velocitates, & dividendo productum per summam omnium corporum. Ex qua quidem regula consequitur, velocitatem centri gravitatis corporum *A* & *B*, velocitatibus *a* & *b* in eandem plagam versus *N* progredientium, esse $\frac{aA + bB}{A + B}$: adeoque, si ex quacunque*

causa

causa velocitatum mutatio contingit, ut a fiat x , & b fiat y , erit
 vi ejusdem regulæ, hac mutatione facta, velocitas communis
 centri gravitatis = $\frac{xA + yB}{A + B}$. Proinde in casu, ubi status cen-
 tri gravitatis, mutatis velocitatibus corporum, non mutatur,
 habebitur

$$aA + bB = xA + yB, \text{ seu}$$

$$(a - x)A = (y - b)B.$$

Consequenter, quoties $x = y$

$$(a - x)A = (x - b)B.$$

Qua æquatione nunc potissimum indigemus.

Hæc hactenus in confesso sunt apud omnes. Reliqua quo
 commodius intelligantur, velocitatem cujusque corporis dis-
 pertio in communem & propriam.

Velocitatem communem corporis appello eam, quam com-
 munem habet cum alio corpore in eadem directione, eadem
 velocitate progrediente, (qualem habent corpora in nave MN ,
 velocitate quacunque versus x progrediente,): & simili modo
Vim vivam communem illam, quæ pendet ab hac velocitate
 communi, & summa corporum. *Velocitatem propriam* vero
 cujusque corporis vocare lubet illam, qua corpus fertur nullo
 respectu habito ad aliud corpus; quales futuræ essent veloci-
 tates corporum, sese in nave inter se moventium, nave ipsa
 uniformi velocitate progrediente: & rursus simili modo *Vim*
vivam propriam eam, quæ pendet a velocitate propria & mas-
 sa corporis. Summa velocitatum propriarum, si corpora
 in eandem plagam ferantur, aut earundem differentia, si fe-
 runtur in oppositas, dat *velocitatem respectivam*, ut no-
 tum est.

Age, inspiciamus primo Phoronomicum. Quodsi itaque,
 seposita adhuc consideratione conflictus, corpora A & B mo-
 veantur in eandem plagam versus N velocitatibus a & b , ita
 ut $a > b$; partitionem velocitatum in communem & pro-
 prias multis, immo infinitis, diversis modis instituire licebit, ita
 ut eadem maneant velocitates absolutæ corporum a & b , ea-
 demque velocitas respectiva $a - b$. Etenim, si velocitas

communis corporum, qua una moventur versus N , dicatur x , erit velocitas propria corporis A , qua movetur versus $N = a - x$, & velocitas propria corporis B , qua movetur in directione opposita versus $M = x - b$. Est enim

$$1) \quad x + (a - x) = a$$

$$2) \quad x - (x - b) = b$$

$$3) \quad a - x + x - b = a - b.$$

His præmissis, res redit ad Problema sequens:

Problema.

Datis duobus corporibus A & B, datis velocitatibus a & b, in eandem plagam versus N progredientibus: hæc earundem velocitates in unam communem, & duas proprias, ita partiti, ut summa virium vivarum propriarum sit omnium similium minima.

Solutio.

Dicatur velocitas communis indeterminata x , erunt velocitates propriæ $(a - x)$ & $(x - b)$. Consequenter summa Virium vivarum propriarum $= A. a - x + B. x - b$; cuius differentiale si ponatur $= 0$, prodit

$$- A. a - x + B. x - b = 0$$

$$\text{seu } A. a - x = B. x - b.$$

Quæ Equatio (vid. Num. 4) ultro ostendit, quæsito locum esse, quando velocitates propriæ, in plagas oppositas directæ, reciproce sunt ut massæ corporum; adeoque, quando commune gravitatis centrum quoad velocitates proprias quiescit, velocitas autem communis x velocitati communis centri gravitatis $\frac{aA + bB}{A + B}$ æqualis sit. Q. E. I.

Hinc demonstrare licet Theorema sequens maximi usus in hoc loco legum motus corporum mollium & elasticorum,

Theorema.

Quæviscunque summa Virium vivarum propriarum facit mini-

minimum, universa Vis viva, quæ inest corporibus A & B, æqualis est Vi vivæ communi, una cum Viribus vivis propriis amborum corporum.

Demonstratio.

Quoniam velocitas corporis A, seu $a = x + \overline{a - x}$ & velocitas corporis B, nimirum $b = x - \overline{(x - b)}$, universa Vis viva propria, quæ inest duobus corporibus A & B,

$$aaA + bbB = \begin{cases} xxA + 2. \overline{a - x}. A + \overline{a - x}^2. A \\ xxB - 2. \overline{x - b}. B + \overline{x - b}^2. B. \end{cases}$$

Sed in casu, quando summa Virium vivarum propriarum facit minimum

$$A. \overline{a - x} - B. \overline{x - b} = 0 \text{ (Num. 4).}$$

Consequenter remanet

$$Aaa + Bbb = (A + B) XX + A. \overline{a - x}^2 + B. \overline{x - b}^2.$$

Q. E. D.

Scholion.

Idem generalissime verum est, quantuscunque sit numerus corporum. Ducimur adeo hoc Theoremate via brevissima ad cogitationem motuum plurium corporum, quibus post conflictum feruntur; quæ quæstio alioquin mire perplexa est. In conflictu summa minima Virium vivarum propriarum in compressionem partium tota impenditur, adeoque in mollibus perire videtur; contra Vis viva communis in omni casu salva manet, ut mox apparebit.

Hæc, quæ hactenus dicta fuere, Phoronomica sunt; locum enim habent ante concursum corporum, veraque futura essent, si etiam nullus unquam conflictus contingere posset, veluti si corpora non in eadem recta centra jungente, sed in duabus parallelis, saltem intervallo duorum semidiametrorum corporum A & B inter se distantibus. Jam, ut prodeant Dynamica corporum, in se mutuo actio, in conflictu se exerens, introducenda. Ponamus itaque, corpora A & B esse mollia, eaque velocitatibus propriis $a - x$, & $x - b$ massis recipro-

TAB. II
Fig. 3.

ce proportionalibus in plagas contrarias, (nempe A versus N , & B versus M) ferri, donec concurrant, & conflictum faciant, centro gravitatis communi velocitate $\frac{aA + bB}{A + B}$ interim

progrediente. Itaque, quoniam corpora A & B in contrarias plagas moventur, velocitatibus, quæ sunt ut hæc corpora reciproce, centrum commune gravitatis C inter illa quiescit; adcoque, quoniam ante conflictum quiescit, propter æqualitatem Actionis & Reactionis (*Num. 1*) etiam durante conflictu constanter quiescet (*Num. 3*); consequenter, quoniam neque penetratio corporum, neque reflexio, dari potest, necesse est, ut hæc velocitates propriæ corporum continuatis nisibus contrariis tandem totæ extinguantur, simulque hinc pendentes Vires vivæ propriæ, quarum summa minimum facit, & quæ totæ in compressione partium faciendâ absorbeantur, salva manente sola Vi viva communi, quæ in conflictu alterari nequit. Et hæc omnia iisdem verbis de Actione valent.

Ex his itaque clarissime, ut arbitror, intelligere licet, quo vinculo in hoc casu Phoronomicum Dynamico cohereat, & consensus existat, specie unicitatis fallens, eum duas diversissimas res pro una eademque habere facit. Nimirum lex de æqualitate actionis in causa est, ut præcise illa ipsa Vis viva, quæ manente velocitate respectiva $a - b$ omnium propriarum minima est, & nulla alia major, aut minor, durante conflictu in compressionem partium vertatur, ita ut Vis viva communis prorsus illibata relinquatur: ergo, sublata hac lege de æqualitate Actionis & Reactionis, consentaneum est, ut hoc minimum Vis vivæ in conflictu simul tollatur.

Enimvero, cum in hypothesi corporum absolute duorum, ubi partes tendi, tensæque in contrarias partes niti, nequeunt, hæc lex de æqualitate Actionis & Reactionis neque intelligi possit, nulla probabili ratione leges motus corporum mollium corporibus absolute duris vindicabuntur. Præcipit enim Logica: *Quicquid rei tribuitur, ut eorum, quæ rei insunt, illi tribui debet.* Quis autem non videt, ex notione duritiei absolute nihil eorum inferri posse, quod ex notione compressionis,

tionis, & hinc nascente æqualitate actionis & reactionis, promanat. Certe, ut leges motus corporum mollium corporibus absolute duris tribui possint, demonstrandum esset, *corpora dura, sibi mutuo occurrentia velocitatibus, quæ sunt reciproce ut massa, post conflictum quietura*, quod fieri non posse, manifestum est. Et in genere ex Phoronomica veritate legem Dynamicam nullo pacto inferre licet. Fit enim saltus in aliud genus, quem regulæ ratiocinandi non ferunt. Diversa enim hæc sunt, licet analogæ, & utrumque ex suis propriis fontibus derivandum. Stat itaque *Principium continuitatis Leibnitianum*, quo everso, omnem intelligibilem mutationum explicationem, omnemque adeo naturalem Philosophiam, ruituram arbitror.

Hæc, quæ diximus, satis etiam declarant, quid de illo *minimo Vir viva & Actionis*, in conflictu consumitur, metaphysice spectato, existimandum sit. Nimirum tantum aut cæci fati, aut sapientis consilii, huic legi minime inerit, quantum in lege de æqualitate Actionis & Reactionis, aut necessitatis, aut contingentia, reperietur, quorum alterutrum tum demum recte affirmabitur, si prius constiterit, ex utro principio, contradictionis, an rationis sufficientis, hæc primaria lex scientiæ motus prosuat: quem fontem genuinæ demonstrationis existentia divina *Leibnitius Wolfius*que dudum præclare viderunt, & eximiiis artibus omnium intelligentiæ apparatuserunt. Sed hæc metaphysica sunt, quæ hac occasione præterire decrevi.

Quod si hæc qualiacunque, quæ forte de his novis disquisitionibus primum audienti in mentem redierunt, Clarissimi Viri, qui has res non sine laude agitare cœperunt, suis examini- bus publicisque animadversionibus digna iudicabunt, libenter in his *Actis*, quibus prima harum veritatum semina a *Leibnitio* quondam commissa fuere, operam dabo, ut, quantum in me sit, momentosissimus hic, & cum dedecore Geometriæ sat diu controversus, Dynamicæ locus tandem aliquando constitutatur.

Ut finem faciam, hoc addo, videri *Leibnitium* multo latius paten-

patentem Actionis theoriam habuisse, quam fortasse nunc etiam suspicari possumus. Est enim ejus ad *Hermannium* Epistola, in qua scribit: *L'Action n'est point ce que vous pensez, la considération du tems y entre; elle est comme le produit de la masse par le tems, ou du tems par la force vive. J'ai remarqué que dans les modifications des mouvemens elle devient ordinairement un Maximum, ou un Minimum. On en peut deduire plusieurs propositions de grande consequence; elle pourroit servir à determiner les courbes que decrivent les corps attirés à un ou plusieurs centres. Je voulois traiter de ces choses entr'autres dans la seconde partie de ma Dynamique, que j'ai supprimée; le mauvais accueil, que le préjugé a fait à la première, m'ayant degouté.*

**MUSEUM HELVETICUM, AD JUVANDAS
litteras in publicos usus apertum.**

Tomus II, seu Particulæ V-VIII.

Tiguri, literis Conradi Orellii & Socii, 1747 & 1748. 8.

Alph. I plag. 20.

Eadem laus debetur huic Volumini, quam primo in his *Novis Actis A. 1749 Mense Dec. pag. 688* tribuimus. Promissi memores, & ad solvendam fidem publice factam, eodem modo, quo usi olim sumus, specimina, hic occurrentia, paucis, non tamen pertransennam, considerabimus.

Pag. 1. 55.

Particula V quinque argumenta explicantur, & quidem 1) *P. Conradi Oratio de necessariis Theologi polemici virtutibus*. E *MSto Jacobus Zimmermannus* eam dedit, qui ejus præstantiam commendat. Exiguam Orationis partem propter temporis angustiam Belgæ huic publico habere licuit. Ante omnia in Theologo Polemico requirit sincerum veritatis amorem. Explicat illum, & necessarium esse eundem, ostendit. Conqueritur de contrario sui amore, & partium inprimis studio, cujus fontes aperit, & vitia, inde derivata, manifestat. Ad aliam accedit virtutem, Theologo Polemico non minus necessariam, candorem scilicet in disputando, genuinum veritatis scetum.

Pro-

Proximos comites hinc jungit iustitiam & aequitatem; ubi Christi inprimis & Apostolorum exemplum adducitur. Cum his connecti debet virtutibus caritas & mansuetudo; ubi Christi praecepta & Apostolorum monita quum maximo urgentur. Ultima denique virtus prudentia comprehendatur, ne indifferētissimo porta aperiatur. Describitur ea, & ex ipsa Scriptura sacra deducitur, specialiores denique prudentiae regulae suppetantur. Occasio hujus Orationis enata est, cum Professoris ~~manus~~ ad *Conradum* deferretur. 2) *J. G. Altmanni investigatio sensus verborum Christi ad Mariam Magdalenam Jo. XX, 17, e MS. St. Pergit ulterius praestantissimus Exegeta loca difficillima Novi Foederis explicare & illustrare. Quaestio in loco Joannis eo redit, quare Christus, e mortuis resuscitatus, tangi voluerit. Post Wolsium in *Curtis philologicis* ad h. l. potissimas sententias de hoc loco Autor exhibet, adjecta episcopi & sensus simplicissimi descriptione. Nonnulli putant, factum ideo hoc esse a Christo, quod majorem sibi resuscitato, quam olim humili habitu obambulanti, a *Maria* exhiberi reverentiam, voluerit. Alii contendunt, nimiam voluisse Servatorem *Mariae* festinationem prohibere. *Harduini, Jacobi Gysii, Werensfeldt,* opiniones commemorantur. Mylicum nonnulli sensum amplectuntur, statuētes, Servatorem hoc modo non solum *Mariam Magdalenam*, sed & discipulorum animos, ab omnibus ideis corporeis ad caelestia deducere voluisse. Adductis hisce, suam sententiam ex nexu verborum antecedentium & consequentium eruit. Sensus verborum Autori hic est: *Noli dubitare, Christum esse, quem vides, qui tecum loquitur, nec opus est, te majorem contactu corporis mei acquirere certitudinem; tuum est, credere, si Dominus loquitur; sis ides certa de resurrectione mea, noli jam moras neclere, tempusque contactu & amplexibus terere, dum fratres mei, qui me aequè amant actu, quid de me factum sit, nesciunt; tuum ergo est, cum tibi primus comparuerim, illis tantum manifestare Evangelium; abi ergo cito, & sine mora provela ad fratres, qui me amant, illisque renuntia, ne e mortuis esse ad vitam revocatum, atque illud tuum desiderium corpus meum tangendi certo adhuc implebitur, cum adhuc per aliquod temporis spatium apud vos corpore meo mansurus sim. Habeo enim verum illud corpus, quod toties vidisti,**

disti, illudque retenturus sum, ut me videatis; nondum enim de-
migravi ex terra ad Patrem meum in caelum, sed ad consolatio-
nem vestram adhuc aliquandiu apud vos subsistam; tuum ideo
est, fidem mihi atque obedientiam prestare, & certitudinem
resurrectionis meae membris meis anxie expectantibus denun-
tiare, nec jam tibi conventi, majora certitudinis resurrectionis
testimonia vel petere, vel expectare. Adducuntur ii, qui partem
 Pag. 64-79, hujus explicationis jam ante viderunt. 3) *Antoni Birrii, Philatri;*
 coll. Tom. I *Oratio de causis neglecti a multis Linguae Graecae studii, Idib. Mar-*
 pag. 337 seq. *tii A. 1745, cum auspiciis Prof. Ling. Graec. in Acad. Basil. cape-*
ret, dicta. Sicuti in Tomo I *Jo. Jac. Breitingerus* de hac re similiter
 data occasione disseruerat; ita *Birrius* nunc idem argumentum
 pertractandum sibi sumsit. Quamvis vero, pro varia eorum, qui li-
 teris operam dant, natura, & pro aliis causis, quas ipse adducit,
 neglectum oriri posse, credat; ad duas tamen classes omnes hujus
 rei causas reduci posse censet, ad difficultatem nimirum, quae
 sese offert discipulis, & ad falso conceptam de periodico usu
 hujus linguae opinionem. Equum se in utraque quaestione
 praebet, largiens adversariis, quod potest, nec postulans, nisi
 quod per se ipsa ratio postulare videtur. In prima parte non
 minimam hanc credit difficultatem, quod non sponte sua ad
 disciplinae bonum feratur, tenerior aetas. Partes linguae Graecae
 difficiliore per censet, imprimis huc referens cognitionem Atti-
 cismi, qui ei est propria eloquendi ratio Atticorum. Notione
 utilitatis eruta, de linguae Graecae utilitate disserit, & utilem
 eam in Theologia, Jurisprudencia, & medendi arte, demonstrat.
 Gradus tamen cognitionis concedit in hac lingua. Ceterum *Bat-*
tierii, aetate ingraescentis, locum subire ipse hac Oratione coe-
 pit. 4) *Ephemerides D. Jo. Halleri, quibus ab anno 1548 ad 1565*
 79-138. *continetur, quaequid fere in utroque statu Bernae accidit, cum*
nonnullis aliis. Haec annales ecclesiasticos in *αἰσχροπράξω* com-
 municavit *Jo. Jac. Simlerus*, V. D. M. Pleraque ad Historiam
 ecclesiasticam spectant, qualia sunt controversia Sacramenta-
 ria, motus ob *Buceri* concordiam excitati, disputatio de pote-
 state ecclesiastica, Helvetiorum consultatio de Concilio Tri-
 dentino, de *Musculo* varia, de *Bullingero*, & haec est potior
 pars. Inseruntur tamen etiam alia, v. c. de insigni impostore,
Floriano Susliga, Polono, de impostore *in Enge*. Nescimus,
 an

an acceptum futurum sit omnibus, de nive, aut pluvia, magna hic annotata legere. Interim, non sua utilitate defraudandos esse annales hosce, judicamus, præcipue quod ad Reformationis negotium attinet. 5) *Dissertatio epistolica de Uhaballatbo*, inter Jo. Jac. Breittingerum, & Jo. Boubertum, e MSto. Dæ exhibentur hac de re Epistolæ. Prima Breittingeri Latino sermone scripta est. Scripsit Boubertus Disquisitionem in Uhaballatbi nuntium, quantumogramma VCRIMPR explicuerat. Nunc suam opinionem affert Breittingerus. De Uhaballatbo ex Aurelii Vopisci Cap. 38, Zenobia, non ex Odenatbo, sed ex Athena, patre filium fuisse, docet, & quæ in contrariam partem afferri solent, remouet erudite. De questione autem, quorum nomine Zenobia tenuerit imperium, hæc ei cum Pollione sedet opinio, ut, eam, credat, Herenniant & Timolat nomine reipublicam tenuisse, non Uhaballatbi. Alia quædam circa scriptum Bouberti monet. Inscriptionem adducit ad illustrandam Helvetiæ historiæ. Data hæc est Idibus Januarii A. 1734. Altera Bouberti Epistola Gallice conscripta est, ubi respondet is Breittingero, in multis consentiens cum eo, in aliis dissentiens. Data est Diuione d. 11 Aprilis A. 1734.

Pag. 159.
160.

Particula VI quinque specimina occurrunt: 1) Jo. Jac. Zimmermanni Examen argumentorum, quibus suam de Fato Stoicorum sententiam olim impugnaverat Buddeus. Autor Celeberrimus in sua Dissertatione de Fato Stoicorum, Museo Bremensi inserta, probare aggressus fuerat, Stoicos a Thomasio & Buddeo Spinoz sui sine rationibus idoneis fuisse postulatos. Insurrexit contra eum Buddeus in Isagoges ad Theologiam universam Appendice. Resumit jam Zimmermannus abjectam olim refutationem Buddei, & nunc publici juris eam facit, occasione data. Generalia quædam ipsi disquisitioni præmittit, & postea ipsa argumenta examinat, verba præeunte Buddeo. Nostrum non est, singula argumenta & responsiones hic repetere, cum id ab instituto nostro nimis alienum esse videatur. Interim, omnia probe ponderata esse, nec Buddeo, quod concedendum erat, denegari, perspeximus. 2) *Nomothesia ecclesiæ Christiana, ex certis principis deducta, & moderate vindicata*, Auctore Grat. Salanone Myrreto-Montano, e MSto. Sectio I hoc

176 - 214

215 - 249.

loco occurrat, *Seitlo II Tomo III* hujus *Musei* inserta legitur. Cognovimus, Bibliotheca Berolinensis, quæ lingua nostra veritacula prodit, *Parte V Voi. II pag. 707*, sub ficto nomine latere voluisse *Jo. Henr. Holtzgeruv.* In Præfatione præmissa occasio hujus Commentationis offertur. Lucem viderat *Idea Nomothetice ecclesiastica, systematis hierarchici fundamentis innixæ, contraque hypothesei & crisi Pufendorfi, Psaffii, Bahmeri, aliorumque, modestè asserta.* Hac excitatus scribit Autor. Præstantia hujus thematis *prima* hac *Parte* traditur, dein status mentis eorum legitimus vestigatur, qui Nomothesian hæc indagare, explorare, probare, volunt. Sine partium studio probat, improbat, mitigat. *Parte secunda*, quæ jamjam prodit, Nomothetice Christianæ principia incerta, aut falsa, proferuntur & refutantur. Expectandæ sunt *tertia & quarta Pars.* Ut uno conspecta omnis res Lectori exhibeatur, ex Præfatione tractanda repetemus. *Parte ergo tertia* principium certum & verum, tum in genere, tum in specie, indicabitur & adstruetur, *Sed quarta Exipium* dabit de statutis ecclesie veræ Nomothetice contrariis, vel non contrariis, eorumque usu. *Sectionis* hujus *primæ* argumentum non melius, uti credimus, patebit, quam si argumenta paragraphorum indicemus. Ostenditur, Nomothesian ecclesie Christianæ esse thema gravissimi momenti, adeoque hoc thema tractandum esse in timore Domini, cum omni sollicitudine, absque studio partium, affectibus iræ & amoris particularis, secundum certa principia. Antequam vero progreditur Vir Clariss. ad principia Nomothetice Christianæ incerta, aut falsa, destruenda, adstruendum vero verum Autoris memoratæ Dissertationis, publicum præit exemplum, se studium partium hoc in themate evitare probando & improbando quædam controversa, quæ ipse probat improbatque. Alia, quantum licet, commoda explicatione mitigat. Omnium primo cum Autore improbat notam, quondam Politicorum regulam: Cujus est regio, ejus est religio. Probat, danda Cæsari, quæ Cæsari. Sed & Deo, quæ Deo. Summis magistratibus ex conscientia nos subjectos esse, monet, usque ad aras, non contra eas. Probat, hæc regulam e diametro adversari Scripturæ, speciatim N. Testamento, conscientis, naturæ rei, securi-

securitati, paci, religionibus quibusvis, regibus ipsis. Probat alia Auctoris verba, v. c. salutem ecclesiasticam supremam esse debere legem; alia improbat, quæ brevitatis causa committimus, ea etiam tacentes, in quibus mitigantur verba. 3) *Ratio interpretandi Inscriptionem antiquam, Turici forte repositam, ad mentem Jo. Caspari Hagenbuckii, Linguae Latinae & Graecae Professoris.* In complanandis Tiliæ (Lindenberg) ambulacris occupati fossiores, repererunt lapidem, titulo ornatum. A. Lyolat Hagenbuckius, & indicat, Inscriptionem esse sepulchralem, quæ verum urbis nomen, & memoriam stationis quadragesimæ Galliarum, conservet. Adeoque in Epistola ad Gorium hoc argumentum illustravit. In *Epistolis epigraphicis* eadem exstat; interim tamen seorsim eam prodire passus est sub titulo: *Jo. Casp. Hagenbuckii Τετραποικονόμιον Turicens, sive Inscripção antiqua, ex qua, Turici sub Imp. Rom. stationem quadragesimæ Galliarum fuisse, primum tructescit, commentario illustrata, Turici, 1747, 4.* Summa ergo capita excerptuntur, & verbis ejus explicantur. Ipsa Inscripção simul æri incisa exhibetur. Versantur annotata circa varias formulas sepulchrales, illustrantur loca Scripturæ, *Jac. II, 13, Actor. XVIII, 11, Rom. XII, 11*, plurima etiam profanorum Scriptorum loca, ex breviori excerpto non brevius adducendæ. 4) *David de Augusta, Ordinis FF. Minorum Monachus, ex tenebris Seculi XIII erutus a Jac. Bruckero, Optime de cive suo mereri cupit Clariss. Vir, memoriam ejus, ab omnibus Angustæ Vindelicorum scriptoribus neglectam, conservare studens. Interim tamen Conformitates vite S. Francisci, Tritemius, Wimpbelingius, & Franciscus Gonzaga, cum commemorant. Virum quendam doctissimum e civibus Angustani, quem Marcum Welferum, vel ex se. tribus, Antonio, Mattheo, & Paulo, unum, fuisse suspicatur Bruckerus, hi commemorati scriptores permoverunt, ut Davidis ab Augusta Opuscula publici juris faceret. De nomine ejus observatur, quod more ejus ætatis David ab Augusta vocati, vel etiam frater David, itaque David de Teutonich suppresso nomine, vocetur. Familia & parentes latent. Tempus natiuitatis peticetur, Francisco tamen superflite eum vixisse, non infeliciter Antoc colligit. Nomen eum dedisse familix, a Francisco Affiso institutæ, nullum*

Pag. 249-265.

327.

265-279.

dubium esse, probatur, dici tamen non posse, quo tempore id fuerit factum, asseritur. Ob pietatis laudem inuius Lectoris, id est, Doctoris Theologiae, ad eum fuisse delatum, evincitur. Floruisse eum ingenio & eruditione, pro conditione temporis, & imprimis in morali & ascetico argumento eruditionis sacrae victutem ostendisse, facile credi potest testimonium hae de re perhibentibus. Sanctitatis laude fuit conspicuus, & Beatorum chorus eum curia Romana inseruit, ut testimoniis, a *Bruckero* adductis, constat. Mortis tempus ignoratur, & in hac re dissentiunt eruditi. Quietis locum in ecclesia Augustana obtinuit. Conciones ejus plurimae in Bibliothecis latent, & Tractatus ejus de perfidia religiosorum. Lucem autem viderunt Formula novitiorum, Formula Interioris hominis, & de septem processibus religiosi status liber, tria scripta Bibliothecae etiam maximae Patrum inserta. Alia etiam latent. A Mystici nomine absolvitur, Semipelagianismo tamen adhaerere creditur, & veritatis testibus annumeratur. 5) *Particula- ritez concernant la vie & la mort de Mr. Jean Frederic Osterwald, Pasteur de l'eglise de Neuchâtel, Membre de la Société Royale de Londres pour la propagation de la foi.* Ut memoria viri de patria bene meriti conservarent doctissimi Collectores, voluerunt *Osterwaldi* vitam hic exstare e *Mercurio Gallico* transluntam. Natus fuit in urbe Novum Castrum dicta A. 1663 d. 25 Nov. filius unicus *Joannis Rudolphi*, Pastoris ejusdem ecclesiae, & *Barbarae Brun.* A. 1676 Turicum discendi causa a patre ductus, ad annum 1677 ibi substitit. A. 1678 Salmurium abiit, per *Geneviam* & *Lugdunum* iter faciens. A. 1679 publice primum disputavit. A. 1680 plurimas Galliae Academias adiit, ibique studiis operam dedit. A. 1682, desiderio patris ut satisfaceret, rediit domum, ibique eum dicentem pro rostris audivit pater, qui A. 1682, anno aetatis 61, obiit. Iterum itinera literaria filius suscepit. A. 1683 manuum impositione consecratus fuit ad munus sacrum obeundum, anno aetatis 19, diebus 8, & mensibus paucis. Sociam sibi thori junxit *Salmen Chamberterram*, *Rudolphi* filiam, Consilarii status & Thesaurarii generalis, & *Susannae Marvalie.* A. 1686 Diaconus Novi Castrum electus fuit, quo munere diligentissime perfunctus est. A. 1693 dignitas Pastoris in sua classe a civibus ei concessa fuit, cum ipsum

ipsum munus A. 1699 adierit. A. 1700 Decanus Pastorum declaratus est, & postea saepius. Eodem hoc anno Societati Londinensi de propaganda fide fuit insertus. Primum edidit Fontes corruptionis, postea autem multa alia eruditissima scripta. Epigrammata quaedam in hunc librum inscribuntur. Theologiae lectiones ejus laudantur, & Catechismus, ab eo editus. A. 1703 Turici pro suggestu dixit, & Basileae A. 1704. Genevae idem factum. A. 1707 edidit Tractatum contra impuritatem. A. 1711 visitationes Pastorum in ecclesia Novi Calli suasu *Osterwaldi* fuerunt introductae. Eodem anno cura studiosorum Theologiae ei tradebatur. A. 1715, uxore mortua, maximam valetudo ejus jacturam fecit. Ut alia omittamus, A. 1746 apoplexia in suggestu tactus, anno aetatis 84 vivere desit A. 1747 d. 14 April. Post mortem etiam omni honoris genere fuit exceptus, dolentibus omnibus. Fusius commemorantur, post mortem ejus acta quae fuerunt.

Particula VII leguntur specimina sex: 1) *Jo. Conr. Wirtzli* Pag. 333-356. *Dissertatio theologica de Consilio pacis, ad Zach. VI, 13.* Autor nunc est Ecclesiarum Turicensium antistes. Sub praesidio *Herim. Alex. Roelli* A. 1712 habita fuit. Scopus & nexus oraculi cum antecedentibus ostenditur. Dein verba ipsa explicantur. Consilium, *רצונו*, Dei, ei est ejus voluntas de rebus extra se in omni suo ordine ac decore praestituto tempore efficiendis. Discrimen inter Dei & hominum consilium eruitur. De pace inter Deum & homines ei videtur sermo constituendus. Ambo illi, ut e visceribus ipsius loci depromit, videntur ei pater & ipse Messias filius. De voce *רצונו* disputat, dum consilia Dei sunt aeterna. Aliorum opinionibus refutatis, significationem vocabuli *רצונו* esse omnino attendendam, quod non semper *inter* denotet, sed saepenumero loco exprimendo inserviat, censet. Hoc si cogites, & simul observes, per consilium pacis intelligi librum, in quem consilia illa Dei, ad pacem spectantia, fuere veluti congesta, verba vatis ita transferri posse credit: Et instrumentum consilii pacis erit in medio amborum istorum positum, seu collocatum. Haec ejus sententia uberius illustratur partim ex ipso verborum contextu, partim ex convenientia illius cum sacro Codice, praecipue ex *Apocalypsis Cap. V.* Implementum etiam vaticinii additur, Christo in caelum sublato

lato XLViri pacem illam obtulere. 2) *Dialogus de Intemperantia Disputationibus, & Catholicis controversiarum in causa religionis iudice.* Moxo dictus Wirtzius in amicorum societate quadam hunc Dialogum aliquando recitavit, qui nunc a MS:o prodit. Fingit Vir S. Ven. in villa suburbana deambulantes *Eleutherium, & Dorotheam*, amicos a condiscipulatu. Hic, varias sectas & novas lites recensendo, afflictam ecclesie conditionem lamentatur. *Eleutherius* omnem hujus rei fontem disputationum nihilum amorem iudicat esse, & conditionem illorum describit, removendo simul objectiones, a *Dorothea* in medium allatas. Regula disputationis omnis constituitur. Aliud discordiarum argumentum præbere dicuntur superbia tumidi. Ad controversiam illam de decretis divinis provocatur. Componi posse lites existimantur, si litigantes vel recisis obscuris quæstionibus, vel libertate in iis utrisque concessa, illis inter se acquiescerent, quæ clare a Deo ipso revelata vident. Hæc via in reliquis etiam controversiis procedendum esse censetur.

3) *Meditatio de usu, quem præstat Christianismus in promovenda eruditione.* Autor est Rev. Vir, *Dilthejus*, qui apud Turicos agit. Primum eruditum ita definit: Eruditus est, qui præcipuam in excolendis ingenii facultatibus ad agnoscendum & sequendum verum operam sapienter ponit. Eruit Autor, quæ in hac definitione continentur, & ad definitionem Christiani progreditur. Eum per *Christianum* intelligit, qui, ope Spiritus sancti ad fidem conversus, deque excellentia doctrine Jesu convictus, eam toto corde amplectitur, Deum Salvatorem suum unico veneratur & amat, & legibus ipsius toto animo per totam vitam obtemperat. Ex collatione harum definitionum dicenda patere arbitrat. Primum usum, quem verus Christianismus eruditioni præstat, hunc commemorat, quod animum sedet, & affectus componat. Porro, utilem eum esse, iudicat, quod ad doctrinam de Deo, cultu ejus, de æterna felicitate, de officiis erga nos & proximum, doctrinas certe præ omnibus præcipuas, rite intelligendas, cumprimis faciat. Deinde recte dicit, humilitatem Christianam non parum eruditionem promovere, stem non spernendum in dirigendo ordine, selectu, ac modo studiorum, usum a vero Christianismo sperare posse eruditum. Maxime convenire erudito animus talis creditur, qualem Chri-

Pag. 357-368.

369 · 375.

Christus discipulis suis commendavit. Tandem patientia Christiana non raro opem ferre erudito recte dicitur. 4) *Jo. Jac. Breitingeri in versus obscurissimos, A. Persii Sat. I citatos, Diatriba*. Hæc jam A. 1723 specimenis loco edita fuit; interim tamen eandem hic repetere visum fuit. Præfatio est præmissa a *Breitingero*, quæ, pro modestia suâ, nugas has dicit, & ideo eas excusat. Institutum suum aperit, consilium nimirum de *Persio* aliquando edendo, cujus hic specimen edat. Textum Autoris dabit ad optimorum Codicum fidem. Inter Commentatores primas tenebit *Cornutus*, antiquus Scholiastes; *Marcilius* & *Casauboni* notas integras addet. *Silvestri*, Itali, annotationes Latio donatas habebimus. Subtexet variorum doctissimorum virorum notas selectas. Animadversiones addet suas, & singulis insuper Satiris accedet Dissertatio, quæ præcepta Stoicorum, a *Persio* tradita, vocabit sub incudem. Præfiget rarissimas disquisitiones *Lutov. Aprositi* & *Caspari Massa* de origine & patria *Persii*, ex Italico sermone translata, cum modesta epicrifi, item binas Exercitationes criticas, de stilo *Persii* alteram adversus *P. Balthum* & *Casaubonium*, alteram in vitam *Persii*. Omnes ad promovendam hæc editionem humanissime invitât. Dubii hæremus, an Autori præstantissimo de consilio isto, an orbi erudito de editione tam insigni *Persii*, difficillime intelligendi scriptoris, gratulemur magis. Nihil interim in optatis habemus magis, quam ut hæc editio lucem publicam videat quam proxime. Ex specimenis enim didicimus, quantum ex hoc instituto in omnes, qui literis favent, redundaturum sit emolumentum. Leguntur illi versus, quos illustrandos sibi sumit *Breitingerus*, in *Persii Sat. I. v. 92 ad 104*. Tribus Diatribis absolvitur disquisitionibus. Prima de autore versusum agit, *Petro Balio* opposita. *Cornuti* nomen qui mentitur, *Neronis* esse eos indicat, quem fecerunt omnes Commentatores sunt secuti. Primus omnium se opposuit *Badius Ascensius*, Paraphrastes *Persii*, & suppositos *Neroni* ostendit, quocum fecit *Balthus*, & alius Gallus. Argumentum, ex vita *Persii*, quæ tribuitur vulgo *Suetonio*, depromptum, examinatur, & vitæ illius autoritas labefactatur. Considerantur etiam alia argumenta, in medium allata, quæ *Neronem* autorem versusum dissuadent. Exceptiunculæ *Balii* remouentur. Argumenta examinantur, quæ pro *Nerone*,
Pag. 376.
48.

autore versuum illorum, excitantur. Consideratis vero stegan-
 tibus & affirmantibus argumentis, ad illud se recipit Vir Clarissi-
 mus: non liquet. *Disquisitio altera de genuino sensu versuum,*
Persio Fl. citatorum, disquirat. Lucem sceneratur obscurissimis
 Anonymi versibus, prout promiserat, Autor, Quoniam difficil-
 limum nobis videtur, ex tam solidis & eruditis annotationibus
 quidquam decerpere, totum hoc specimen talium deliciarum
 cupidus legendum relinquimus. Illud saltem monemus, integri
 membri paraphrasin tandem subjungi. In *Disquisitione tertia A.*
Persio ab alexandria vindicatur, a G. J. Vossio ei objecta, Argumenta
 singula Vossii sigillatim perpenduntur. Limatius excutuntur, quæ
 creta, quæ obelo, notanda sint in illis quidem versibus. Huc refe-
 runtur audaces metaphoræ, ridicula translatio, turgida oratio, af-
 sectata numeri & juncturæ concinnitas, epitheton inadæquatum,
 & quæ sunt reliqua. 5) *Vita Christiani Ursisii, artium mathema-*
ticarum, dein S. Theol. in Basileensi Acad. Prof. tandemque civita-
tis tabulario præfæcti, scripta a Jac. Christoph. Iselio, Basileensi, S.
Theol. Doct. & Prof. Misérat eam ad G. C. Joannis Vir Celeberr-
 mus. Hic enim cogitarat de *Scriptoribus Hist. Germ.*, ab *Ursi-*
so collectis, recudendis. Vitæ potiora breviter pro more excerpe-
 mus. Natus fuit Basileæ A. 1545 patre *Pantaleone*. Nomen
 ipsum addita una litera *Wursisicum* fuit, unde Noster in ju-
 ventute *Allasidicum* se appellavit. Nomen compositum est
 ex *ἀλλας*, farcimen, & *σίδηρος*, ferrum. A 1560 lauream ar-
 tium liberalium, & A. 1562 magisterium, accepit. Nomen sa-
 ceris literis dedit, cum quibus Mathesin & Historiam junxit. A.
 1565 Mathesin publice vicaria opera docuit anno ætatis 21,
 & libros, huc referendos, dedit. In Historia, imprimis patria,
 quantum versatus fuerit, libri ejus docent, & hac in re multæ
 ei difficultates ob varios patriæ casus superandæ fuerunt, in-
 primis de Basilea cogitavit. Notissima sunt Volumina gemina
 Scriptorum, ad res in Germania gestas inde ab *Henrici IV* Im-
 peratoris tempore usque ad annum 1500 pertinentium. Dum
 A. 1584 *Ulricus Ceccius*, Prof. Theol. & Pastor adis Petrinæ,
 simul tum ob ingravescentem ætatem, tum ob corporis per-
 petuam imbecillitatem, præter alios munere suo amplius fungi
 non posset, ei successus est *Ursisius*, cujus cathedram A. 1586,
 eo obeunte, accepit. A senatu tabulario urbis præfectus est, cum
 jam

Pag. 429.
452.

Jam et insignia Doctoris Theologi capessere constitutum esset. Brevi interjecto tempore, annos natus 44 & menses tres, A. 1588, 3 Cal. Aprilis, finem vivendi fecit. Uxor *Vakria*, ex *Murcrorum* familia, monumentum ei erigi curavit. In Epistolis ad *Wolfgangum* & *Abrahamum Musculos* nonnullæ *Urstisii* nostri exstant, quæ inferuntur. Prima ad *Abrahamum* est de Chronico MS:0, data Basileæ d. 8 Julii A. 1579. Altera est ad *J. Gull. Stuckium*, Professore & Scholarcham Tigurinum, ex Archivo Ecclesiæ Tigurinæ depropta, data Basileæ 4 Cal. Julii A. 1577. 4) *Epistola de negotio irenico Jo. Durai*. No. Pag. 453. tam subjecit *Jac. Zimmermannus* satis copiosam, quæ legi 464. omnino meretur, & imprimis attendendum est judicium de *Mosheimii* Dissertatione de *Jo. Durai*. Binæ autem afferuntur Epistolæ. Prima est *ἀπεχδοτος*, & debetur *J. Simlero*, V. D. Ministro, & Classis V Carolinæ Vicario, ad *Jo. Jac. Breitingerrum* perscripta, data Heilbrunnæ die 1/2 Aprilis A. 1633. Altera est missa ad Academiam Tigurinam Professores & Pastores, data eodem anno & die.

Particula VIII specimina septem habet: 1) *Cogitationes de Orthodoxia*. Sunt hæc *Jo. Rod. Osterwaldii*, *Jo. Frid. filii*, Neocomiensis, nunc apud Gallicam ecclesiam, quæ Basileæ colligitur, Pastoris. Post tot, hinc inde agitata, hæc de re quæstiones, suas theses etiam Disputationis loco A. 1708 in Academia Basileensi cum eruditis communicat Vir Venerandus. Ordinem docendi observavit, Etymon vocis eruit, a Patribus eam adhibitam monet, synonymiam Scripturæ S. ostendit, oppositum affert. Definitio sequitur. Momentum ejus demonstratur. Norma & regula indicatur, & usus, eaque omnia vindicantur fusius. Media & conservandæ & restituendæ Orthodoxiæ afferuntur. 2) *J. S. V. D. M. Observationum philologicarum in N. Test. Specimen primum, in Matth. V, 13, & Jac. III, 6*. 503-518. Primum oraculum exhibet sermonem optimi Servatoris, in qua denominatio salis occurrit, ad discipulos directa. Primum in nexum & scopum inquit, qui hic esse ei videtur, ut præconceptæ opiniones de regno mundano Mellis tollerentur. Sanctitatem ergo putat divinis Christi legatis in munere observando describi. Suscipit probandum, sal tum apud veteres, tum in S. S. sanctitatem denotare. Priusquam vero ad rem ipsam accedit,

de genere dicendi symbolico, apud orientales usitato, & a Christo etiam adhibito, quædam præmittenda duxit. Magno eum eruditionis apparatu de sale, & ejus symbolo, e scriptoribus antiquis disserit Græcis, & loca Scripturæ de sale optime colligit. Alterum oraculum de lingua, ejusque vitiis, agit. Loquendi genus *ῥεῦχος τῆς γλώττης* consideratur. Metaphoram latere, omnes consentunt, sed in eo non consentiunt, unde sit eadem deprompta. Non vult, eam esse e scholis Philosophorum desumptam, nec e scriptoribus Græcis, quod nonnulli asserunt, sed e Scriptura sacra. Provocat ad locum *Eccles. XII, 6*, ubi cordi nomen rotæ tribuatur. *Ῥέρον* vitam indicare, ex scriptoribus sacris & profanis constare, arbitratur. Cor igitur apte dici rotam vitæ probat, id autem affectus & passionis animi indicare. *φλεγίζει*, inflammare. Tacite igitur quilibet explicationem Autoris per se conjecturabit. 3) *Galeacii Caraccioli, Vici Marchionis, Vita, qua constantia vera Christianæ exemplar rarum proponitur.* Hæc biographia, ex Italico sermone translata, prodit A. 1596, rarius tamen est obvia. In Præfatione præmissa, civilem nobilitatem non accedere ad Christianam, ostenditur. In ipsa vita finis, in titulo indicatus, in omnibus hujus viri vitæ circumstantiis respicitur. Natus fuit A. 1517 in urbe Neapoli. Patrem habuit *Colantonium*, qui A. 1562 vivere desiit. Mater ortum duxit ex *Carafforum* familia. Nostro, annos viginti nato, matrimonio junxit pater *Villarum*, Ducis Nucetini filiam. A. 1551 patriam reliquit. Dapiferi munere apud Cæsarem fungi cepit. A *Jo. Franc. Caserta* se ad audiendum *Petrum Martyrem Vermilium*, Florentinum, Canonicum regularem, trahi passus est. Cujus sermone eo adductus est, ut ad veritatem indagandam penitus animum appelleret. Factum id anno ætatis 24 A. 1541. Omnes hanc in eo mutationem mirabantur, inter alios *Flaminium*, cujus epistola inferitur, Viterbi data A. 1543 d. 13 Februarii, in qua ei hac de re gratulatur. Nonnullis autem displicuit hoc propositum, patri præsertim, qui ipsum objurgabat, & minis affligebat. Infesti ei erant magnates Neapolitani. Arianis, Anabaptistis, Valdesiis, restitit. A *Martyre*, qui Argentinæ puram doctrinam publice profitebatur, instructus, domum rediit. Licet vero variaz rerum externarum cogitationes animum ejus subirent, tamen d. 21 Martii A. 1551, anno ætatis 33, Neapoli discessit. Gene-

Pag. 519-565.

Genevram d. 7 Junii venit, ubi se in disciplinam *Calvini* dedit, quæ cum eo amicitia ad annum usque 1563 continuata fuit. Testatur id epistola, qua ei *Calvinus* Commentarium in præteritam Epistolam ad Corinthios inscripsit, quæ integra inseritur, data 9 Cal. Februarii A. 1551. Omnes discessu perturbabantur illius; imprimis pater, qui cum per patrualem frustra revocare conabatur. Ab eodem patre Veronam vocatur, quo etiam A. 1553 d. 19 Aprilis Geneva discessit. Posthac a *Maximiliano* Comite Senior ecclesiæ Genevensis electus fuit *Galeacius*. A. 1555 avunculus ejus Pontifex constituitur, & a patre Mantuam evocatur, quo d. 15 Junii abiit. Nullis tamen promissis a proposito semel capto se dinoveri passus fuit, & d. 14 Octobris Genevram rediit. Uxor, desiderio ejus flagrans, Vicum, ipse Lesinam, venit, sed deinde A. 1558 d. 7 Maji Vicum trajecit, ubi omnem familiam suam salvam invenit. Cum autem inanis ejus esset conatus, uxorem secum ducendi, d. 4 Octobris Genevram rediit. Divortium diu secum volvens animo, tandem A. 1560, ætatis 43, conjugem sibi junxit viduam *Annam Fremieriam*. Ex hac vita discessit A. 1586, ætatis 69, mense 4. Versus subjecti sunt a M. A. F. 1) *Appendix ad hanc vitam*. Com-
 plectitur ea primum Dédicationem *Jo. Calvinii* Commentario-
 rum in Epistolam ad Corinthios, datam Genevæ 9 Febr. A. 1546,
 tum duas *Jac. a Burgundia* Epistolas ad *Bullingerum*, adhuc in-
 editas. 5) *Stephani Hathvani, S. S. M. Consecr. & Philatri N.*
Hungari, Animadversiones theologico-criticae. Has in Academia
 Basileensi Disputationis loco publice proposuerat Autor, eas-
 que nunc auctas & emendatas habemus. Primum inquit, quid
Num. XXIV, 17, sit תשׁוּבָה in vaticinio *Bileam*, per quos filios
 ebrietatis intelligi vult. Dein ad oraculum *1 Tim. III, 2*, acce-
 dit, ubi occurrit lex matrimonialis, Episcopis data. Contra il-
 los argumentis gravissimis disputat, qui volunt, simultaneas tan-
 tum vetari nuptias, magno cum eruditionis apparatu. Contra
Prudentium Maranum, editorem *Justini Martyri*, insurgit, qui
 in loco quodam illius sententiam Pontificiorum de sacra Cœ-
 na sibi reperisse visus est. De alio *Justini* loco contra eundem
 de eadem re agit. De erroribus Patrum ecclesiæ disquirat con-
 tra Monachum modo dictum, qui *Justinum*, de æterna Christi
 generatione docentem, vindicarat. *Tatiani & Athenagoræ* erro-

Pag. 566-
575.

575-624.

res etiam demonstrat. Præstitum cultus angelorum, a Monacho apud *Justinum* repertum, enervatur. De *Eusebii* loco *Lib. V Cap. 24* contra *Valesium* quædam observat, qui ad sejunia spectat. Locus ex *Epistola I Clementis* perpenditur, ubi *Beveregius* per Episcopos Diaconos, non vero Presbyteros, intelligi vult. *Justinus Martyr* in historia illa de statua *Simonis Magi*, Romæ in insula *Tiberi* posita, *Abelias* accusari solet. *Valesii* argumenta imprimis considerantur, & vera scripsisse de hæc re *Justinum*, evincitur.

- Pag. 625-633. 6) *Sam. Werenfelsii*, SS. Theol. D. & Prof. in Acad. Bas. *Epistola familiaris*, qua consilii sui rationes de abdicando munere Professorio vindicat. Scripta est hæc *Epistola* circa annum 1715 ad *Jo. Frid. Oserwaldum*, Theologum Neocomensem. Debetur hoc inanusculum studio *Jo. Jac. Cramert*, Prof. Theol. Catech.
- 634-653. 7) *Jo. Cœnr. Fueslini*, V. D. M. & Pastoris *Feldheimensis*, *Disseratio apologetica pro judicio suo de Jo. Calvinii doctrina*, cum perpetuis castigacionibus & vindiciis. Exstat illud judicium *Tomo I* hujus ipsius *Musei*, ejusque *Particula VII*. Argumenta ita sunt comparata, ut legi, quam indicari, malint.

468 seq.

**ADRIANI RELANDI POEMATA, QUÆ HACTENUS
reperiiri potuerunt, curante ABRAHAMO
PERRENOT.**

Trajecti ad Rhenum, apud Henr. Spruit, 1748, 8 maj.

Plag. 10.

Non Theologus solum, antiquarius, & orientalium linguarum doctor, fuit, sed etiam insignis Poeta, *Relandus*. Evolvamus modo *Casp. Burmanni Trajectum eruditum*, ubi laudes ejus copiose memorantur. Noster autem Editor Poësin illius maxime curat, omnem in eo ponens operam, ut, quicquid est Carminum ejus, e tenebris suis excutiat. Queritur quidem hic de invidorum avaritia, nihilo minus simul gaudet, hæc non obstante, justæ magnitudinis sibi colligere volumen licuisse. Ita vero primum occupat locum *Galatea*, cujus exemplo fuit usus, ipsa Poetæ manu correcto; sed aucto magis & accurato Nostrum beavit Academia Lugdunensis, cujus emendationes in calce libri subjunguntur. Sequuntur *Elegiarum Libri duo*, Lyricorum libec, Epigrammata demum, & alia. *Priori Libro* *Elegiarum* insunt *XII Carmina* in nuptias *Ad Personi*, *Nic. Bidloo*, *Steenlaci*, *Jo. Koll*, item ad *G. Bentingium*, peregre proficiscentem, in artificem

sicem dextræ *M. Wilhe.*, in eundem, in artificium incomparabile *Jo. Coerten*, in *Adr. Parsium*, *Jes. Serrurierium*, *Dominicæ Passionem*, & *Catechesin Leydeckeri sacram*; posterioris XI sunt in mortem *Mariae M. Brit. Reginae*, *Frid. Spanhemii*, *Jo. Ge. Grævi*, in *Exercitationes rationales G. de Vries*, in *Marmorâ antiquâ A. van Dalen*, in *Animadvertiones A. a Wesel*, in *selecta Numismata J. de Barry*, in *Faktor consularæ Almeloventis*, in *Theaurum Anatomicum Ruyschii*, in *Poesin Jo. Brantii*, in *Homeri editionem Barnesii*. Lyrica Poemata novem tractant laudem *Poesos Lucretianæ*, *Poesin Lucretianam*, *Namurcum restitutum*, natalem *G. Bentingii*, *Theologiam elenchicam F. Turretini*, pacem, *Gulielmum III Westbovi*, laureas doctorales *A. van Duyck* & *P. Marci*. Epigrammata breviorisque versus scribuntur in *J. Doornecroon*, *Philos. Doct. creandum*, *G. van Leeuwen* eadem occasione, *C. Bengarsum*, *Jctorum adscribendum numero*, *L. van Eck*, *J. U. D. creandum*, *πρὸς B. Πελαζίδην*, in *J. Hafsum*, *Sidneii Poeticen edentem*, in *cinclunium Corn. Haste*, in *effigiem P. Francii*, in *legationes pacis*, in easdem, in *tabulas geographicas*, ad *Gul. Rabium*, in *effigiem Ducis de Marlborough*, & *Jo. Relandi*, *cujus pariter*, ut & *Petri Relandi* & *Adr. Relandi*, *Epitaphia*, neque *inias Horatiane paraphrases*, accedunt. *Ode Lucretianam* in *Poesin* bis representatur, ut vel inde discant juvenes, qua ratione sua ipsorum *vineta cædere*, *prioraque scripta curis secundis corrigere*, vel *interpolare*, soleant *utriusque Minervæ perpetua decora*. Deceverat simul *Editor initio Relandi* *Notas in Tanag. Fabrum* de *vitiis Poetarum Græcorum*, *Latina velle donatas*, & *Carmena quædam*, *variis temporibus Relando* ab amicis apposita, *conjungere*, sed *inceptum deinde displicuit non præter rationem*. At nos, de *additis potius solliciti*, *speciminis loco conjungimus*, quæ in *Poetarum principem cecinit Noster*:

Qui procul a Latio, peregrinos raptus ad Indos,
Et procul a Musis, Attica terra, tuis,
Nullus ubi Ausonii honor est, aut fama, Poetis,
Et patrio tantum discitur creâ canî,
Barbarum a rudibus populis traxisse ferebar,
Verbaque vix poteram pauca ligata loqui;

Agnos-

Agnosco veteris vestigia certa furoris,
 Atque iterum Phœbo pectora plena ago.
 Esse quid hoc dicam, quod pleetra obiecta resumam;
 Et subeat mentem cura relicta meam?
 Ipse Pater votum, quo præfide carmina sacra est
 Scribere, detergo pulvere culivi, ades.
 Scilicet ipse venit, pulcro decoratus amictu,
 Offendatque suas laus Homerus opes.
 Qualis erat, præfide cum conspiceresur Atbenis,
 Et traberet numoris saxi, ferasque suis:
 Qualis ad Euphratem cum delata triumphis
 Nobile Alexandri dextra teneret epas:
 Cum, veluti tandem post plurima secula resurgit,
 Præclarum labes nulla notares opus:
 Qui turpei maculas adpersit iniquior atas,
 Que modo, Barbaris sceptris tenente, fuit;
 Que præfide tenebris Heroas misit in orco,
 Nec poterat dukes rustica ferro sonos.
 Barnesis pietas, plures miserata Poetas,
 Vive, pater, nostra tu quoque, dixit, ope.
 Ergo mecum legeret sine labe Euripiden orbiti,
 Carminibus meritum celsa ibeatra suis?
 Mulceret teneras numerosus Anacreon aures,
 Innocuam deest sollicitare hram?
 Et tua cum larvis colluctaretur imago?
 Huc ades, et nostri pignus amoris habe.
 Dista fides sequitur. Tenebras perumpit Homerus,
 Vindico Barnesio, redditus ipse sibi.
 Phœbe, pater, gaude. Manes, gaudete, sepulsi,
 Lesaque Barbarica, carmina sacra, manu.
 Tu quoque, Barnesis, gaude; pietasque, laborque
 Quod tuus, ut par est, premia magna ferat:
 Es, dum Pelides, dum Troja fata, legentur,
 Nomen inexstinctum debeat esse tuum.
 Urbes de patria septem rixentur Homeri;
 Nil facit ad magni lis ea Vatis opus:
 Urbem, qua vitam reddit, non nominis tantum
 Alma parentis, patriam diceres ipse suam.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Aprilis Anno MDCCLI.

LUCII CÆCILII FIRMIANI LACTANTII
Opera omnia: editio novissima, quæ omnium ad instar
esse potest; ad LXXX & amplius MSSos Codices, editasque
XI, collata & emendata, atque Notis uberioribus illustra-
ta; cui manum primam adhibuit JOANNES BAPTI-
STA LE BRUN, Rothomogenfis, extremam imposuit
NICOL. LENGLET DU FRÉSNOY, Presbyter
ac Theologus Parisiensis.

Tomus II.

Lutetiæ Parisiorum, apud Joannem de Bure, 1748, 4 maj.

Tom. I Alph. 6, Tom. II Alph. 5.

Magnam de se ac *Lactantii* editione, quam tunc molie-
batur, triginta abhinc annis excitavit expectatio-
nem *Joannes le Brun*, cui cum, præter opinionem
ex vivis ereptus, satisfacere non potuerit, auget sane
Celeberrimus *Lengletus* beneficiorum, quibus literatum orbem
sibi jam obstrictum habet, numerum, eo quod elegans opus
absolvendum, perpoliendum, ac luci publicæ exponendum, su-
scipit, hocque munere egregie functus est. Literarum hoc
interesse credimus, ut accuratius de præstantissima hac *Lactan-
tii* editione disseramus, & enarremus ornamenta, quibus præ-
ceteris eminet. Quod ut iusto ordine fiat, primum de iis,

Bb

quæ

quæ utroque *Volumine* continentur, strictim agendum est; deinde de opera, quam in his illustrandis celeberrimi viri posuerunt, dicendum; observationum denique, quibus de quo explicata sunt *Ciceronis* Christiani scripta, exhibenda sunt specimina, adeo ut quisque assequatur, quid in novo hoc Opere laudandum, quidve reprehendendum sit. *Primum Volumen* luculenta ac copiosa *Prefatio Langletii* ornat, qua, postquam breviter narraverat, se consilium, quod de edendo *Lactantio* anno hujus Seculi septimo cepserat, mutasse, cum nuntiatum ei fuisset, rem eadem moliri *le Brun*, postea tamen, cum post hujus obitum scheda ejus in manus ipsius incidissent, ipseque vidisset, nihil præter varias librorum scriptorum & impressorum lectiones his fuisse congestas, facili negotio accidisse, ut pristinum onus sibi imponi pateretur, ad ipsum *Lactantium* orationem convertit. Dissertit itaque de *Lactantio*, ejusque libris; de Christianis doctoribus, qui ante eum idem tractarunt argumentum, ubi *ως ἐν παρῳδῳ*, *Arnobium* anno Christi 326 Christianis factis fuisse initiatum, contendit, ac *Rovigio Cellierio*, annum 303 desinenti, contradicit; de ætate, qua

4. *Lactantius* Institutiones suas confecit; de loco, quo id factum sit; ubi, *Lactantium* non in Bithynia egisse, credit, ac difficiliora de persecutionibus Christianorum loca *Lib. VI Cap. 17*

7. de *Uiciniana* interpretatur. Errores in *Lactantio* deprehendi, *Hieronymus* jamdum observavit; jussu tamen acrior fuit censura *Antonii Raudoussi*, Monachi ex Ordine Minorum, Seculo XI elari, qua, hæresibus & impietate libros ejus reftos esse, clamavit. Nominatim absolvendum *Lactantium*

9. esse, censet Vir Christianus, a suspitione Manichæismi & Arianiſmi; quid vero de *Hieronymi* sententia statuendum sit, qui sine causa illum inter pœvematomachos retulit, definire haud ausus est. Ingenue tamen fatetur, opinionibus millenariorum, uti dicuntur, eum fuisse infectum. Progreditur ad exemplaria manu scripta æque ac impressa, quorum tanta exstat multitudo, ut, si hanc spectes, omnes veteres scriptores,

10. certe Christianos, superet *Lactantius*. Commendat in his *Isæanum, Theophrastum, Cellarianum, Gallcanum, Sparkianum,*

riam, Cantabrigiensem, Walchianam, Heumanianam, & Brunianam; iusto tamen iniquior, & si quid iudicamus, nimis Gallicum ingenium, cui nil nisi Gallicum placet, recedete, videtur sententia, quam de S. R. *Heumanno* dicit. Jure quidem S. R. *Heumannus* singulare in arte critica studium commendat; tamen accessat eum, quod, si quae fuerint loca *Lactantii* difficiliora, ea non iusta interpretatione illustraverit, sed tanquam additamenta & gloriolata resciderit. Porro de ordine librorum *Lactantii* agit, quem ita constituit, ut existimet, *Lactantium* scripsisse A. C. 218 Symposium, A. 289 Carmen de phœnice; A. 290 Itinerarium, utrumque deperditum; A. 310 libellum de officio Dei; eodem tempore duo volumina Epistolarum ad *Demetrianum*, quas nos quidem desideramus, vidit autem *Adrianus Junius* in Bibliotheca Egmundani monasterii; A. 325 librum de mortibus persecutorum; A. 317 divinas Institutiones, quas A. 325, aut 326, Epitome secuta est; A. 324 librum de ira Dei: circa idem tempus *Libros II* Epistolarum ad *Severum*, qui injuria temporis nobis crepti sunt. Pauca denique addit de libris, a *Lactantio* promissis, sed non absolutis, quale opus est adversus Judæos; item de libris, ei suppositis, ad quorum classem Carmen de Pascha, & de Passione Christi, retulit; nec non de silo *Lactantii*, ubi nihil novi attulit. Praefationem excipit *Lactantii* vita, brevis quidem, elegans tamen, notatisque Historicorum essetis illustrata, cui insignium virorum de Autore testimonia subjuncta sunt, quorum numerus auctior est, quam aibi habetur. Sequitur eleechus Codicum manu scriptorum, quibus partim docti Viri, qui ante *Brunium Lactantium* ediderunt, partim ipse *le Brun* & *Langletus* usi sunt. Satis nobis est, ex tot libris scriptis eos commemorare, quorum lectiones prima vices nunc collectæ sunt. In hunc censum veniunt Codex *Basilianus*, ante 400 annos exaratus, & in Bibliothecam regiam Parisensem translatus; Codex *Johannis Leboeuf*, scriptus Seculo XIV, *Dynianus*, 400 annorum, duo Codices *Cameracenses* membrinacei, alter Seculi X, alter Seculi XV, *Capucinatorum Parisianum* Seculi XV, Codices duo Viri Clariss. *Gothofr.*

Pag. 15.

16.

18.

20.

22.

- Clermont*, alter 400, alter 300, annorum, septem *Colbertini*, præter celeberrimum illum de mortibus persecutorum librum, plerique satis vetusti, *Turceniſi* 300 annorum, monasterii *Benedictinorum Marmoutier* 400 annorum, Collegii *Navarrae* 300 annorum, XXVI Codices Bibliothecæ regis Parisiensis, a Cel. *Bunemannio* frustra expetiti, quamvis non omnes integra *Lactantii* opera comprehendant, diversæ ætatis; Eminentiſſimi *Roben* Seculi XIV, *Sangermanenſis* 400 annorum; duo Sorbonici recentioris ævi; Bibliothecæ
- Pag. 33. *S. Victoris* Parisiensis 400 annorum. His addita est *Notitia manuscriptorum Vaticanorum* Sec. XII, quibus usum se, testatus est *Isaur*, a Viro Clariss. *Jof. Sim. Assemanno*, jussu Eminentiſſimi *Passonei*, literis consignatis, eique adjecti sunt Codices Vaticani V, ab *Isao* non visi; IV, ex Palatina in Romanam translati; duo Vaticanæ Urbinatensis; VII, qui olim *Christine* Reginæ fuerunt. Optandum est, ut a docto Viro Codices hi accuratius cum ceteris conferantur, sicque *Lactantio* lux & decus accedat, quod adhuc expectat.
35. Pergimus ad impressas *Lactantii* editiones, quarum notitiam ita inpeditavit Vir Clarissimus, ut annorum eorum natalium sequatur ordinem. Cum eodem labore functi sint *Fabricius* & *Bunemannus*; e re nostra esse videtur, eas enumerare, quibus Cel. *Bunemannus* non usus est. Notamus igitur editionem Romanam anni 1468, apud *Conr. de Sweynbeym*; *Lactantii* opera sine loco & anno, quæ Emin. *Passoneus* asservat; editionem Venetam A. 1510, fol.; Antverpiensem A. 1510, 8; Parisiensem A. 1511, 4; Parisiensem A. 1521, fol.; Parisiensem A. 1525, fol.; Lugdunensem A. 1532, 8; Venetam *Pauli Manutii* A. 1538, 8; Lugdunensem *Gryphianam* A. 1543, 4; Coloniensem A. 1544, fol.; Basileensem A. 1545; Antverpiensem A. 1556, 8; Basileensem A. 1559; Parisiensem A. 1563, 8; A. 1545, 16; Lugdunensem A. 1567, 16; Antverpienses A. 1568, & 1570, 8, A. 1579, 8; Lugdunensem A. 1579, 16; Antverpiensem A. 1580, 8; Lugdunensem A. 1586, 8; Parisiensem A. 1589; Lugdunensem A. 1594,
42. 16; Lugdunensem A. 1615, & 1616, 16; Lugdunensem

sem A. 1542, fol. Sequuntur denique Notæ Cel. Bunemannii in *Libros VII Institutionum selectæ*, quæ conjunctim ea de causa *Lactantio* præmittuntur, quod, absoluto jam opere, editio illa ad *Langletum* perlata fuit; variz lectiones editionis Sublacensis; testimonia Scripturæ sacræ, a *Lactantio* singulari modo expressa; & synthesis doctrinæ *Lactantii*, a *Galleo* desumpta; item notitia errorum theologorum, chronologicorum, & philosophicorum, quam utramque a Protestantium doctore profectam esse, facile cognoscitur. Contra ea, quæ subjectæ sunt, *Annotationes censoriæ in quedam Lactantii errata* ex Codice MS^{to} Biblioth. reg. Paris. & *Propositiones, quæ in Lactantio reperiuntur, ad fidem pertinentes, a Catholicis caute legendæ*, redolent ingenium, Pontifici Romano obstrictum. Orthodoxa sane, saltem ex numero errorum gravissimorum excipienda, sunt dogmata *Lactantii*: *Altaria Deo non esse extruenda, munera Deo esse non offerenda; imagnum usum supervacaneum; angelos ad custodiam humani generis tum esse missos, cum numerus hominum capisset incrementum; passum esse anno 15 Tiberii Cesaris; Christum passionis tempore indutum fuisse coloris punice; usum luminum in templis supervacuum; mundum sex millibus annorum duraturum; Deum proposuisse bonum & malum.* Hæc si recta ratione expendimus, non videmus, cur opus sit cautione lectoribus. Ultimo denique loco analysis libri *Institutionum* logica exhibetur, qualem ceteris quoque præmissam deprehendimus. Sequuntur *septem Libri Institutionum Christianarum*, in Capita, non autem in sectiones minores, quas paragraphos appellamus, divisi, subjectis notis *Langletii*; *Observationes* autem *Josephi Isai* ad calcem totius *Tomii* iterum descriptæ sunt, qui indice rerum locuplete absolvitur.

Tomum posteriorem brevis ornat Præfatio, qua pauca de libris *Lactantii*, quos ille continet, quippe *institutionum Christianarum epitome, de officio Dei, de ira Dei, & de mortibus persecutorum*, admonet, ac contradicit S. Rev. *M^o a'rbio*, qui de *Epitoma*, & *Nourrio*, qui de postremo *Lactantii* monumente, dubitarunt. Præfationi additæ sunt altera notarum *Bunemanniarum* pars, & doctissima Viri Clariss.

Pag. 124.

128.

134.

136.

138.

141.

151.

48.

- Nic. de Lessegy* Dissertatio de *Auctore libri de mortibus persecutorum*, qua argumentum hoc copiose & diligenter tractatum, ac memoratus liber *Firmissimo* nomine *Lactantii* vindicatus est; *Appendix de duobus heis Codicis MSi de mortibus persecutorum*, a *Neovio* perpetua immutatis, quorum alter
- Pag. 61. *Cap. II pag. 135*, alter *Cap. III pag. 250*, extat, denique *Dal-*
64. *velli* Dissertio de *ripa Striga*, qua *Lactantii* locum *Cap. XII* illustravit; ejusdem *Chronologia persecutorum*; item *Steph. Balazii* *Chronologia Diocletiani*, quæ egregiam locum
1. *Lactantii* scelestam. Sequitur tandem *Lactantii* *opitima*
- 71 *libri de officio Dei; de ira Dei; de mortibus persecutorum;*
- 126 *Symphonii; Phoenix; Carmen de Pascha*, quod ipsa inscriptio
187. *Venantio Fortunato* adjudicatur; *Carmen de Passione Domini;*
251. *Biletti* notæ in *Lactantium de mortibus persecutorum*, quem
253. *Miscellaneis* ejus insertam esse, omnes norunt; ejusdem *Ba-*
270. *lazzi* duæ *Epistolæ*, in quarum altera, ad *Diazium* *Hispanum*
273. data, locus *Lactantii de M. P. Cap. XLVIII pag. 245* expli-
274. catur, altera, *Nrisio* inscripta, formulæ *Romanorum ante Ca-*
347. *lendas & post Calendas ad illustrandum Pauli, Jcti*, estatum
349. explicantur; porro *J. Colvbi* *Nota in Lactantium de M. P.*
353. itemque *Nic. Tournardi, Gilberti Casperi, Pauli Baudrii*; indi-
394. ces denique *Autorum & rerum*, adeo ut nihil desideraveris,
419. nisi *Ruinarii* *Prælationem, MSi Martyrum præmissam, a Ban-*
- drio* repetitam, & indicem *Latinitatis*, a *Cellario, Walchii,*
- Heumannis, & Bumannis*, confectam. Hæc est eorum sum-
- ma, quæ utroque Operis *Perthone* comprehenduntur. Quod
- ad interiorem ejus conditionem attinet, *Jeannes* quidem *le*
- Brun* in eo omnem operam collocavit, ut varias librorum,
- tam manu, quam typis, descriptorum, lectiones mirifica indu-
- stria congereret, ac ex artis criticæ legibus, quænam ceteris
- præferenda sit, definiret. Insipienti tamen cuique facile erit
- judicatu, majas fuisse docti viri in iis congerendis, quam judi-
- candis, studium. *Leugheus* vero non solum ad id diligentiam
- suam contulit, ut emendatus & ex mente *Brunii* castigatus
- prodiret; sed etiam aliorum notas selectiores, *Erasmi* quip-
- pe, *Betuleji, Thomasti, Gallii, Cellarii, Walchii, & Heumannii*
- suas,

suasque, ipsius *Brunius* adfangeret, & varias lectiones Codicum LXXV, quos *Brunius* notavit; alias ex quinque aliis MSis Parisiensibus & Cameracensi adderet. Lubens tamen fitur, maximam partem observationum criticarum *Brunio*, historicarum sibi, deberi; Latinitatis autem & artis grammaticæ nullam fere gessisse curam; id quod nos quidem ægre ferimus, si cogitamus, jure suo inter cultissimos Latii scriptores semper fuisse repositum *Lactantium*, hancque ob causam juvenibus & magistris Romane lingue sedulo commendatum. Quare, cum imitatione dignus habeatur, opus quoque est cautione, ne prava cum bonis mixta proponantur, sed diligentius ea observentur, quæ a castioris orationis cultoribus devitari debent. Magnam inprimis de studio suo, in recensendo libro *de M. P.* collocato, excitat existimationem. Codicem enim MSum *Colbertinum*, eumque unicum, qui superest, denuo diligentius perlegit, hæcque nova opera gravissima, quibus adhuc scavit, menda tolli posse speravit. Nec eventum impari esse spei, docent hæc exempla, quæ speciminis loco adscribimus. *Lacunam Cap. I §. 7 in . . . dis delendisque supplet Cellarius: in perdendis: Allixitur, Bauditur, Buxemantur; extinguendis; Lengletus, qui præter literam e, a Baluzio observatam, etiam x detegit, legit excindendit, suffragante Cap. II §. 6. Legitur Cap. II §. 8: in ultima . . . initium Christi. Duo erasa esse in MS. verba, notavit *Nourrius; Cellarius* supplet *atate; Lengletus* vidit, adhuc tres literas quæ superesse, atque conjecit, legendum esse: *in ultima tempora atque initium. Cap. III §. 4* editi libri: *non modo in statum pristinum; MS. non tunc, quod recte explicavit tantum. Cap. X §. 4* verba: *tunc ira furor,* editi omnes exhibent; *Lengletus* substituit ex autoritate MSS. *ira furor,* quæ *Nourrius* nunc expressit: *ira furor.* Hæc sufficiant. Pergimus ad ipsas observationes, quibus ornantur *Lactantium* le *Brun* & *Lengletus*. Diversi generis eas esse, jam diximus: alias *criticæ*, alias *historicæ*, de quibus pauca quædam jam addimus. Qui norunt, quanta in *Lactantio* eruditionis fuerit copia, quanta veterum monumenta legerit, quot Historicorum, Philosopho-*

rum,

rom, Poetarum, effata adducere soleat, quanta diligentia contra dogmata gentilium pugnaverit, si sane facile cognoscent, thesauros esse omnis eruditæ antiquitatis ejus libros, ac omnium fere disciplinarum, historię maxime antiquę, cognitione opus esse ad eos rite intelligendos. Quare non diffitemur, laudabile esse institutum *Langletii*, pergendi in eodem cursu, in quo doctissimi Viri antea versati sunt. Plausus igitur consequentur eruditorum ea, quę de *Mercurii* cultu apud *Ægyptios* & *Phœneadas*, de *Sibyllis*, de tribus *Stoicorum* temporibus, de *Caliphone* & *Dinonacho*, Philosophis, a *Cyrenaicis* distinguendis; de *Stoicorum* doctrina de misericordia; de veterum doctrina de jure paterno in liberos; de vera ætate exitii *Trojani*; de sepulcro *Christi*; de *Cataphrygiis* hæreticis; de *Græcis Tertulliani* operibus, quę in *Bibliotheca Regis Hispaniæ Scorialensi* asservantur; de imaginibus, in funeribus *Romanorum* adhibitis; de luminum usu in templis *Christianis*; de magistris palatii tempore *Diocletiani*, cet. attulit. Majori tamen disquisitione & probatione opus habent, quę de templis *Christianis* prima ætate, de *Codicibus Ebraicis*, a *Judeis* corruptis, aliisque hujus generis argumentis, minus recte disputavit; nec dubitamus, quin multi mirentur, quid sit, quod integra loca ex doctorum *Virorum*, *Seldenii*, *Vossii*, *Grotii*, *Meursii*, *Gerhardi*, *Salmasii*, *Pagii*, aliorumque, libris, tanquam *observationes Lactantianę*, plerumque haud nominatim adductis, exscripta fuerint, nec causam assequi possumus, cur sæpenumero *Isset*, *Balsati*, *Tetnardi*, animadversiones bis adjectę sint. Quę si junctim cogitamus, ingenue fatemur, multa & maxima esse hujus editionis ornamenta; tamen non persuadere nobis possumus, ita perpolitum esse *Lactantium*, ut aliis doctis nihil relictum sit, in quo ingenia sua exerceant.

FASTI ATTICI, IN QUIBUS ARCHONTUM Atheniensium series, Philosophorum, aliorumque illustrium Virorum, ætas, atque præcipua Atticę Historię capita, per Olympicos annos disposita, describuntur,
novi-

novisque observationibus illustrantur, Autore EDUARDO CORSINO, Cler. reg. Scholarum piarum, in Pisana Academia Philosophiæ Professore.

Tomus I & II.

Florentiæ, ex typographio Jo. Pauli Giovannelli, 1744 & 1747.
4, maj.

Tom. I Alph. 2 plag. 5. Tom. II Alph. 2 plag. 14.

Opus, in *Partes quatuor*, seu *Volamina*, distributum, *Francisco III*, Lotharingiæ & Barcii Duci, Magno Duci Etruriæ, nunc Imperatori Augustissimo, est consecratum. Præfatio, *primi Tomo* præmissa, scripta fuit A. 1745, 10 Cal. Martii, siquidem editionem ejus valetudo Autoris, Clarissimi interea labans impedit ad tempus & retardavit. Habet Archontum Athèniensium series insignem in Chronologia utilitatem & præstantiam, nec minorem ad extricanda Scriptorum loca obscura ac implexa affert opem. Usus itaque ad Historiam antiquam & Philologiam inde sat amplius redundat. Viderat hanc utilitatem *Sigonius*, siquidem *de Athèniensium temporibus* A. 1564 aureolum librum edebat, commentatus antea *de Athèniensium Republica* omnino exquisita. Superavit *Sigonii* apparatus *Joannes Meursius* opere *Fastorum* evulgato, quod, *Libris IV* conscriptum, ac *de Archontibus Athèniensium* inscriptum, A. 1622 publicavit. Nova Archontum nomina innotuerunt post *Meursii* labores. At autoritas *Meursii* fuit existimata tanti, ut posteritas erudita in contenda Archontum serie eum exscripserit. Id ipsum ex Commentariis *Lydtati*, *Petavii*, *Prideauxii*, ac *Dodwelli*, ad Carmora Græca, A. 1702 editis, intelligitur. Clariss. *Corsinus* in *Meursii Archontibus* nævos haud unos detexit. Omnes enim sunt in eis Archontes quidam eponymi & illi, qui nuper demum ex marmoribus innotuerunt. Nomina nonnullorum *Meursius* ad aliena tempora retulit. Multos eponymorum falsis inscripsit, qui eponymi nequeunt censerī, adeoque sunt inde expungendi. Eos, quos incertæ ætatis esse credidit, postremo commemoravit loco, qui facile ad annos Olympicos revocari possunt.

possunt. Archontem unum *Meursius* nonnunquam in duos discepsit, alibi duos pluresque in unum compiegit. Et tatis hinc Autor remedia attulit, ac mutationis causas nos docuit in *Dissertatione VIII*. Opus vero ipsum complexus fuit *XIV Dissertationibus*. Tandem methodum indicavit, qua fasti *Attici* ab ipso fuerunt dispositi, usu haud omisso, qui inde ad Græcæ & Romanam Historiam, & ad collationem mensium *Atticorum* ac Romanorum mutuam, transferri potest & permanere. *Prior* Operis Pars complectitur *Volumina duo, posterior* totidem. *Prior* exhibet fastos *Atticos* ab anno tertio Olympiadis sextæ, quo urbs Roma fuit condita, ac *Charops*, decennialium Archontum primus, Athenas regere cœpit, præmissa tamen brevi Regum Atheniensium perpetuorumque Archontum serie. *Posterior* primordia capit ab Olympiade centesima, & ad Olympiadem 270, seu annum a nato Christo 305, quo Archontes eponymi jam fuerunt sublati, decurrit. Laborem vere herculeum exantlavit Cel. Autor, delapsus sæpius in tenebricosa & ab aliis nondum trita velligia. Atte critica identidem feliciter fuit usus, ut veterum scriptorum loca emacularet, & interpretum sanaret menda. Fatetur ipse tamen admodum modeste, in hoc campo invenire posse aliam alio plura, neminem omnia. *J. Lamius*, qui Opera *Jovis Meursii* editurus est, ni jam edidit, viderit, an super sit, quod in sententiis *Corsii* possit emendari. Ut enim hic ingenue sæpius refellit *Scaligerum*, *Petavium*, *Petitum*, *Dodwellum*, *Spensum*, aliosque viros inclitissimos; ita non feret id moleste, si quid alii contra ipsum fuerint monituri. In ipso Fastorum lumine dedit *Dissertationem*, in pseudonymis Archontibus expungendis versantem, ac in genuinis eponymis, antea ignotis, restituendis occupatam. Non poterat ipse de pseudonymis Archontibus illis, sive, ut *Dodwellus* appellavit, de *Prytaniarum Epistatis*, disserere, nisi de *Prytanibus* etiam, de *Prytaniarum epistati*, ipsorumque muneribus, disputasset. Non poterat de *Prytanibus* ipsis, eorumque dignitate, exponi commode, nisi prius expositum esset de ordine tribunum Atheniensium, de *Prytaniarum* serie, simulque de populis, e quibus tribus Athenienses ac *Prytaniz* componebantur. Nec minus

minus Autori visum fuit e re lectorum fore, si de Archontum origine, numero, dignitate, civilis anni *Attici* mensura, ejusque forma & principio, ac de illis monumentis, disliceret, ex quibus series Archontum ac nomina exculpi possent. Inde exortæ fuerunt *Dissertationes XIV*, quæ apparatus ad *Fasces Atticos* explent, atque illi copiosius exponunt, quæ incommodè in *Fasces* ipsis fuisse expositis, vel enarratis. *Dissertatio I* ostendit nomen *Archontis* *eponymi*, quod veluti perspicuum quædam temporis nota ab Atticis aliquæ Græcis adhibitum est, Archontum narrantis, varietatem, munus, ac tempus, quo Archontes illi Athenis instituti, tandemque sublati sunt. *Dissertatio II* exhibet mensem, quo Archontes magistratum inibant, quique propterea *mensis Archonticus* dicebatur. Dissertitur eo ipso simul de civilis anni Attici forma, mensibus, ac excentilium dierum sede. *Dissertatio III* expedit *Prytaniarum* numerum, in quorum intervalla muneris obeundi pars anni semper creditur fuisse impensa. *Dodwellus* ibi refellitur, simulque illustrata quædam scriptorum loca, ac haud una *Atticæ* historię capita satis perplexa corriguntur. *Dissertatio IV* exhibet etiam novam expositionem de ordine tribuum Atheniensium, etiam scilicet partim ex scriptorum, partim ex marinozum, monumentis. Perspicuis etiam docetur argumentis, *Prytaniarum*, seu tribuum, seriem incertam, & numeris *Prytaniarum* fortuitem modo ordinem, exstitisse. *Dissertatio V* recenset tribus populorum *Atticæ*, ac earum nonnullas adhuc incomptas memorat. *Dissertatio VI* exponit de senatus & ecclesiæ forma, dignitate, partibus, adeoque de proedrorum ac epistatarum numero, varietate, muneribusque. Errata *Sigonii* ac *Dodwelli* refelluntur & abstergentur. *Dissertatio VII* ita comprobatur adversus *Meursium*, *Archontas pseudonymos* esse admittendos, sed, licet *Dodwellus* senserit secus, a *Prytaniarum* epistatis distinguendos. *Dissertatione VIII* contexta apparet ad corrigendos *Pseudonymorum* falsos integra & exquisita *pseudonymorum* Archontum series ita, ut XXXIII Archontes ejusmodi ex falsis adhuc editis expungantur, ac ut singulorum ætas, aut annus, ostendatur, nec

non ut plurima veterum scriptorum loca vel emendantur, vel opportune illustrentur. *Dissertatio IX* fontes indicat, e quibus series Archontum haurienda est. *Dionysus & Crandellianus* marmoris Autor hic obineat principatum. Dilectus, qui inter utrumque ac *Dionysium* videtur subinde intercedere, eadem diligentia enodatur & componitur. *Dissertatio X* exhibet Archontas eponymos XII, qui in fastis omnibus, huc usque vulgatis, desiderantur. *Dissertatio XI* offert lectori XXII Archontas, nunc primum in marmoreis inscriptionibus observatos. *Dissertatione XII* agitur de Atheniensium nummis, atque de eis nominibus, quæ numeris ipsis inscripta conspiciuntur, eo quod vulgo existimantur nomina Archontum eponymorum nummis Atheniensibus inscribi consuevisse. Adjiuntur XL Archontes alii fastis Eponymorum. *Dissertatio XIII* exponit coronidis loco de præcipuis Atheniensium aliorumque fastis, siquidem ii a scriptoribus Græcis instar notæ chronologicæ excitantur. Ostenditur simul annus Olympicus, quo Pythia celebrabantur. *Petavii & Dodwelli* rationes hoc loco convelluntur. *Dissertatio XIV* ordinem collectionis fastorum explanat, eorumque in Græca Romanaque Historia usum investigat. Indices duo, curatori studio elaborati, ac Geographica Atticæ tabula, Operi subjunguntur. Primam hanc Operis partem alia, longeque facilior, duobus & ipsa *Voluminibus* comprehensa, pars hoc ordine consequetur, ut prius *Volumen* fastos Atticos ab anno tertio Olympiadis VI, quo urbs Roma fuit condita, & simul *Charops*, decennialium Archontum primus, Athenis imperare cœpit, præmissa tamen brevi Atheniensium Regum perpetuorumque Archontum serie, ad Olympiadem centesimam complectatur; posterius vero ab Olympiade centesima ad Olympiadem 270 præterogetur. Archontes interventu fabarum, seu calculorum, quorum alii nigri, alii albi, electi fuerunt in loco Pnyce, i.e. a denso confluentis populi agmine olim cognominato. *Timultus* itaque *pnyces* proprius dictus fuit *Ἰόρυβος πρυκίτης*. Unde apud *Aristophanem* *ἰόρυβος πρυκίτης* est populus unversus, ad locum illum confluens. *Frischlinus* ac *Meursius* id igno-

Pag. 21.

23.

ignoraverunt. Jurarunt Archontes in porticu regia, vel ad lapidem, ac deinceps porro in acropoli, se leges servaturos. *Solon* addidit conditionem, ut tanto impendio statuan auream Delphis collocarent, quanto legem violassent. Archontes, munere suscepto, coronati fuerunt myrto, vel hedeta, siquidem myrto delectata fuit *Pallas*, hi *Ceres*, pro varietate factorum, & coronati inceserunt. Thesmothetæ pariter sic coronati prodeambularunt, ideo a *Demosthene* dicti civitatis corona communis. Qui Archonta coronatum verberasset, erat infamia insignis. Si quis cum non coronatum percussisset, is 10000 drachmis multandus erat. Rex, Novevirorum secundus, Areopagum ingrediens, deposuit coronam. Archontibus primo erant singulis singula munia seorsim obeunda, *Polluce* teste VIII, 9. At *Solon* eos iussit in unum coire, atque conjungere de rebus publicis decernendis curam, teste *Lactantio* Lib. I seg. 57, ex quo ipse concilium Areopagitarum constituerat, ut altera insuper curia esset præsto. Ita *Plutarchi* locum Noster exponit. Rex tamen, seu Archontum secundus, etiam post *Solonis* tempora, in regia porticu jus dicere consuevit. Archontum concilium commune erat in loco, quem vocabant τὰ ἀρχία, seu magistratum sedem, siquidem Noveviri conciliis omnibus tum populi, tum senatus, præsidebant, primamque indidem occupabant sedem. Qui inter eos erant Thesmothetæ, ab eis præsertim multa privatim peragebantur, siquidem ipsis legum cura fuerat commissa, quas singulis annis vel recensere, vel emendare, consueverant. *Polemarchus*, unus Archontum, *M. vi* ac *Diana* Venatrici ex *Miltiadis* voto ac instituto sacrificavit, nec non funebre certamen iis, qui in bello ceciderant, in Academia celebravit, atque actionibus præfedit, quæ a *Polluce* enumerantur VIII, 9, seg. 91. Regis autem erat, mysteria, lenxa, lampadisque festa, curare, id est, Panathenæa, Hephæstia, ac Prometheia, in quorum singulis faces, aut lampades illæ, adhibebantur. Idem patria peregit sacrificia, decrevit de impietate, coronaque deposita, actiones cædis in forum intulit, cui Areopagi nomen erat, simulque de eis iudicium agitavit cum Areopagitis;

Pag. 25.

27.

29.

Archon ille, qui reliquis omnibus præerat, ideoque Archon & *Eppymos* dicebatur, orgia & thargelia festa disporre, orphanorum, pupillarum, viduarum, mulierumque, que a viris fecerant, curam gerere, variasque litium & actionum species dirimere, solebat. *Pollux* hæc curate, Eponymus præterea dicitur diris devovisse omnes, qui fructus ullos, oleo excepto, ex Atticæ sinibus exportassent. Id a *Solone* institutum fuisse, *Plutarchus* auctor est, quem eo nomine laudantur *Menestus*, *Pettus*, *Peterus*. At *Noster*, locum *Plutarchi* vel vitiatum, vel *Plutarchum* fuisse deceptum, docet. Notum enim est, eis, qui Panathenæicis ludis, vicissent Athenis, Dei amphoram, veluti insignie quoddam præmium, tribui consuevisse, ipsisque solis potestatem patuisse exportandæ illiusque sinibus Atticæ. Id indicat *Pindarus Nem. O. 1. 10.* Id testatur *Callimachus*. Id *Pindari* antiquis Scholiastes docet. Immo ipse *Plutarchus* tradit in *Vita Solonis*, primos Comædiarum inventores ætate ipsius *Solonis* arculam caricarum veluti præmium accepisse, quod sius in Attica raræ essent, atque exinde effecti prohiberentur. Fallitur *Menestus*, qui, olei exportandi potestatem lege *Solonis* omnibus concessam esse, tradidit de *Archont. Ath. I. 9.* At idem in *Lectionibus Atticis V. 7.* calculum reduxit, eamque potestatem solis Panathenæorum victoribus concessam esse agnovit, haud insciatus, *Plutarchum* fecelisse. Eponymus & Rex & *Polemarchus* debebant judicia ferre, pluresque profligare controversias. Ideo ipsis licuit assessores sibi eligere & scribam unum. Singulis adungebantur duo *πρόεδροι*, assessores, excepto Rege, qui unum assessorem sibi adiecerat. Id *Pollux* refert *VIII. 9. Seg. 92.* Thesmothetarum Archontum erat, promulgare publicas accusationes & alia.

33. *Novemviri*, anno civili exacto, rationibus redditis, in *Areopagorum* Senatuum cooptabantur ex instituto *Solonis*, non thesmothetæ soli, licet hoc dicitent Rhetores apud *Demosthenis* Scholiasten *Argument. Orat. in Androt.* Contrarium enim tenet, præter *Pollucem VIII. 9. seg. 118.* *Plutarchus* in *Pericle*. *Αρχόντα* sunt ea, quæ secreto aguntur, *Demosthenes* auctore, qui

qui illud in *deffire* adhibuit pro *clam, secretis*. Invenit
 mense Gameliote olim Novemviri magistratum deponēbant.
 At post Olympiadem 87 civilis & Archonticus annus ab He-
 catombæone incipēbat. Archontes intra 30 dies ratio-
 nem inuneris gessi reddere cogebantur, teste *Harpocratine*.
Meurfus igitur denuo vapulat. Rationes excipiebant eas de-
 cem viri *Logista*, aut ii, qui *Euθύρα* vocabantur, ab illis di-
 stincti. Bis esse Archontem, Syndicum, aut Assynomum,
 haud licuit, si probabilia sectemur. De Archontibus videtur
 nonnunquam secus fuisse actum, licet certa haud possint ad
 id comprobandum proferri argumenta. Munus *strategi* æta-
 te *Plutarchi* ceteris gravioris autoritatis fuit visum. *Strate-* Pag. 41.
gbrum etat olim, delectum facere militum, & eos bellatum
 educere, ultima vero ætate annonam & cibos, qui in foro
 venum exponebantur, curare, si *Philistrato*, ad A. 239 *Sophis-*
statum *Vitas* edenti, est fides. Noster ei haud hæcēdit, *Julia-*
ni Imperatoris cæsa de *Constantino* sequens, ac *Meurssi* pro-
 nuntiata deserens. *Στρατηγὸς ἐστὶ τὰς πόλεις*, quos *Meur-* 43.
sius exhibuerat ex Inscriptione Græca, evertit, & legendum esse
ἐστὶ τὰς ὀρλίας, significat. *Hadrianus* Cæsar, antequam Im-
 perator esset, Athenis Archontem egit *Eponyriam*, & ideo
Dionylia splendide celebravit. A. 253 posthæc *Gallienus*,
 postea Imperator, eodem munere functus fuit. Paulo post,
 sublati Archontibus, *Strategi* omnem invaserunt potestatem,
 præsertim ætate *Constantini Magni*. Tunc enim abolita fuerunt
 cithdicorum sacerdotia. Ex eo *Strategum* cives jussi fuerunt 45.
 deligere, qui Prætoris instar urbem gubernaret, ac Archontem
 referret. Immo jam antea circa A. 240 *σπαρτηγὸς* fuisse ur-
 bis Archonta, patescit ex *Modestino Lib. XXVII Dig. tit. 1 de*
Excusation. leg. 8. Ab Archonte primo Atheniensi appel-
 lati sunt anni singuli, ut Romæ a Consule utroque. Ideo 49.
 Archon ille dicitur fuit *ἐπώνυμος*, anno nomen impo-
 nitur. Annus Archonticus, ique civilis & Olympicus,
 ab Hecatombæone mense inde ab Olympiade 87 cepit. 101.
 Ab eodem mense tribuum Atheniensium series, illarum-
 que *Prytaniarum* numerari coepit. Quid vero est *Prytania?*
 Pry-

Prytania est id tempus, quo olim unaquæque tribus præsedebat imperio quidam. Tribus erant decem. Singulos itaque imperare decebat diebus 35. Annus enim Atticus constitit diebus 354. At Olympiadis CXVIII anno tertio dicitur illis novæ tribus adjectæ. Ex eo singulæ Prytaniz, judicia a singulis tribubus agitari solita, singulis mensibus definitæ. Non singuli tribuum, sed quinquaginta, ex singulis delecti, senatum illum mensurum formarunt. Omnes vero illi senatores, per totum annum & ejus vices rebus præsidentes, dicti fuerunt *Senatus Quingentorum*. *Josephus Scaliger* credidit, *Prytaniam* inter & mensem haudquaquam intercedere discrimen. Falso. Nam Olympiade 67 institutæ olim fuerunt modo tribus decem. *Suidas* in voce Πρυτανία *Scaligerum* rectiora valebat docere. *Petitius & Prideaux* hic non minus passim a janna aberrarunt. Juvat legisse emendationes errorum, ab eis admissorum, apud Autorem ipsum. Dum vero civilis Atticus annus diebus 354 constiterit, mensibusque alternè plenis cavisque porro eandem ob causam constare debuerit; annus civilis embolimus dies 383 complexus fuit. Cives illi, qui ex tribu imperante fuerant electi, vocati sunt Πρυτάνες, *Prytanæ*. De tribubus ipsis disseruit *Pollux Lib. VIII, Cap. 9, Sect. 109, 110*. Initio Athenis existerunt modo tribus quatuor. *Alcmaon*, instituit decem, ut habet *Pollux*, non quidem *Alcmaon* Archontum decennialium ultimus, sed alius, *Pisistrato* tyranno junior, pater *Megaclis*, *Clisthenis*que avus. *Meursius* hic fluctuavit in utramque partem. Verum est nihilo minus, *Clisthenem* hunc fuisse decem tribuum autorem. Itaque apud *Pollucem* loco vocum ἐπι δὲ Ἀλκμαίωνες legendum esse videtur ἐπι δὲ Κλεισθένης ὁ πρῶτος Ἀλκμαίωνος. Librarii nonnunquam unum alterumque verbum considerunt inter describendum, nec posthæc e re sua fore existimarunt, quidquam inserere, ne emtoribus desisterentur. Quo dignitatis numero tribus una alteri præstiteris, difficile est ob varietatem recessionum definire. Tres adjectæ tribus novem cognominabantur ab *Attalo*, *Ptolemæo*, & *Hætriano*. Quæri potest, an Prytaniz fuerint sortito numeratæ. Nisi id possit everti tol-

Pag. 117.

120.

lique,

lique, frustra erunt, qui serietim Prytaniarum per menses defini-
 nire audebunt. Si id vero consulerit, ex serie tribuin de
 ferie Prytaniarum haud ferri poterit iudicium. Tribuum or- Pag. 129.
 do erat constans. Confirmant illum *Demosthenis* & Etymo-
 logorum testimonia, nec non Inscriptiones, quarum una *Cle-*
mons aetatem attingit, necdum exhibet vocales longas *η* & *ω*,
 quippe quae demum anno quarto Olympiadis 94, *Luclide* 163.
 Athenis Archonte, adhiberi consueverunt, testibus *Plutarcho*,
Suida, & *Syrano* in *Comment. ad Hermog.* Mirum sane est,
Muratorum verba *ἐν ἀνεγνῶν* expressisse per formulam *in*
maritimis navigationibus. Quis enim nescit *Halica*, locum?
 Dignae sunt *Dissertationes Corsicanae*, quae a Graecorum anti-
 quitatum peritis legantur, & diligenter quidem legantur. Ni-
 hil hic occurrit, quod sit festinatum, implexum, confusum,
 Lucernam redolent univetsa.

CODEX DIPLOMATICUS, SIVE ANECDO-
torum, vet. Moguntinas, Franconas, Trevirenses, Colo-
nenses, sinitimarumque regionum, nec non Jus Germa-
nicum, & S. R. I. Historiam vel maxime, illustrantium,
Tomus secundus. Edidit VALENTINUS FERDINAN-
DUS S. R. I. Liber Baro DE GUDENUS, Camerae
Imperialis Assessor.

Francofurti & Lipsiae, apud b. W. L. Springii haeredes &
 Jo. Goul. Garbe, 1747, 4.
 Alph. 8 plag. 8.

Urget firmanienta Historiae Germanicae, & fontes Germaniae
 suis propinat, Illustriss. Autor. Denique Diplomata, non
 exigui pretii ususque ex latebris in lucem protraxit, digestit,
 notisque & observationibus interspersis, adiecit passim Ta-
 bulas genealogicas, ac Sigillorum elegantiorum ectypa. *Vol-*
lumen primum publicavit Gottingae A. 1743, 4, quo Diplo-
 mata Moguntiacae ad annum usque 1300 congruenter *Vol-*
minis primo D. Georgii Christiani Joannis, qui *vet. Moguntia-*
cas

ca non sine cura, non sine laude, divulgavit. In eo defuda-
 bat Autoris Illustriss. opera, ut ab eo anno posthac telam per-
 texeret, & Diplomata Moguntiacæ ordine daret chronologi-
 co. At nondum huic consilio obsecundare & morem gere-
 re voluit. Accessionibus enim Diplomatum postea sic fuit
 locupletatus, ut *Tomus* hic non nisi spicilegium ad annum
 usque 1300 complectatur, nec tamen se intra cancellos rerum
 Moguntiacarum modo contineat, dum officina libraria Got-
 tingensis ob varias bibliopolarum vicissitudines editionem
 voluminis Diplomatum, *Volumini II* rerum Moguntiacarum
Joannis insertituri, retardavit. Chartæ hujus *Tomus* aliquot
 in acceptis referendæ sunt *Damiano Dahm*, celeberrimi mo-
 nasterii ad S. *Maximum* Treviris Priori meritissimo, quæ in
Annalibus Broderi Trevirensibus & Zyllesii Defensione frustra
 quaeruntur. Moguntiam A. 1743 Autor rediens, revolvit
 sex membranaceos Codices, Diplomatum refertissimos, divi-
 temque post messem inde spicilegium optimæ notæ formavit,
 cujus partem hoc *Tomo* divulgavit. Obtinuit Diplomata haud
 pauca a *Nicolao*, antistite Cœnobii Arnsteinensis, quod *Ludo-
 vicus de Arnstein* Construxit suis impensis ac fundavit. Est
 prope Wezlarium asceterium Aldenburgerse Ordinis *Norbera-
 ni*, cui Perillustis *Francisca de Ketschau* præest. Ex ejus ta-
 bulariis varia in hoc promtuarium affluerunt Diplomata.
 Ex *Aschaffenburgensis* Ven. Capituli tabulariis deprehendit li-
 bros, quos vocant *copiales*, & autographa haud pauca. Ex
 eis potiora Diplomata huic transtulit. Ex *Parthenone*, Bene-
 dictino, cui nomen *Schmerlenbach*, permissu Abbatissæ Peril-
 lustris, *Juliana Mariæ a Murach*, segetem copiosam Diplo-
 matum obtinuit, eamque huic magna ex parte trajecit. Dela-
 ta sunt ad eandem ex aliis locis varia Diplomata, eaque *Pe-
 rensis*, *Reiffensteinensis*, *Stephanitica*, *Himmelthalensis*, *Min-
 zenbergo-Falckensteinensis*, *Billinckheimensis*, *Wezlarientis*.
 Ita in unam syllogen coaluerunt Diplomata 250. Adjuncta
 fuit huic recensio *Prelatorum Aschaffenburgensium*, ex Ele-
 ctorali Moguntino ac *Aschaffenburgensis* ecclesiæ tabulario
 compositum atque conflatum. Succedunt huic *Elenchi Vica-
 rio-*

rorum generalium, Camerariorum, Prætorum iudicium civium,
 præfectorum violentiarum. Elenchos hosce excipit *Syllabus*
veterum Moguntie curiarum, argumentum a nemine antea
 tentatum. Adjecta fuit ei recensio *Codicum manuscriptorum*
Bibliothecæ Rev. Capituli Metropolitanæ. Priorem jam
 partem Autor ediderat in *Sylloge Diplomatariorum*, A. 1728
 typis evulgata. Accessit recensio *Appendix* miscella, par-
 tim diplomaticæ, partim e formulis finibus librorum Seculi
 primi typographici facta. Tum vero sese Lectori videndum
 offert *Diplomatarium Ordinis Fratrum Predicatorum convener-*
tus Moguntinæ. Cancellarius, Exte *Gauclmus*, prodiit jam A. Pag. 686
 1734 in lucem. Accessionibus is nunc superbit. Argumen-
 tum hujus diatribæ est *Cancellus*, Episcopi Albatensis & ma-
 joris Pœnitentiarii, Diploma, quo Canonicos ecclesiæ colle-
 giatæ B. M. V. in campis extra mœnia Moguntie ab excom-
 municatione, quam incurrerunt, eo quod *Ludovico Bavaro* ad-
 hæserant, jubet absolvi. An nomen Episcopi fuerit *Ganceli-*
us, an *Gauclmus*, ex Diplomatis literis haud satis patet. Ac-
 cedit *Elenchus hujus Ecclesiæ antiquitatum*. Mirum sane est,
Gancellinum in Diplomate objicere *Ludovico Bavaro* supersti-
 tionem & rebellionem. Diploma datum est Avenione A. 687
 1345, 19 Dec. Succedit huic diatribæ *Elenchus Vicariarum*
eccliarum metropolitanæ Moguntinæ. Vicariatus Canonicorum, in
 majoribus Millis decantandis, & officiis ecclesiasticis peragen-
 dis, occupatos, instituerunt ditiores homines, jure patronatus
 sibi plerumque reservato. Tum vero exhibuit Perillustris Au-
 tor *monumenta sepulcralia*, quam A. 1715 collectionem in-
 choavit ex æde cathedrali & in templis Moguntie singulis.
 Multi ita viri, stirpe & virtute magni, a mortuis revocantur.
 Accedit tandem *Archivium Landscronensæ*. *Donus Bûrggra-*
vialis de Landscron stemma A. 1370 extinctum fuit. Prædia
 ejus translata sunt ad nobiles Dominos *de Temburg, Eynen-*
burg, Schenberg, & porro ad Dynastas cognominatos *de Sas-*
senberg, Sembress, & Quad, idque per filias & jus hæredita-
 tis. Bûrggravorum & horum Dynastarum genealogiæ, 1359
 cum cura confectæ & concinnatæ, subjiciuntur. *Diplomati-*
bus

bus illius Archivi in calce. Colonienſis & conſinium terrarum Diplomata Germanica ſpirant barbaram dialectum, hiſtoriz tamen paſſim uſus ſuppeditant haud contemnendos. Res genealogica inde admodum locupletari poteſt. Diplomata ſingula Vir Illuſtriſſ. laborioſiſſime manu ſua ipſe deſcripſit. Sigilla paſſim rariora, in æs inciſa, ſubmiſtravit. Indicem horum & perſonarum ipſe contexuit. Index rerum debetur inſtriæ Prænobilis *Henrici Balthaſaric Blun;* Sereniſſimi Principis Cameræ Imper. Judicis & Secretis, Viri eruditi, & cujus *Commentatio de Judiciis curiæ Imperialis Germanicæ* jam in eruditorum manibus verſatur. *Tomus* præterea diplomaticos, prelo typographico paratos, collegit Autor Illuſtriſſ. quatuor, qui ut benignis bibliopolarum auxiliis propediem in lucem exeant, magnopere deſideramus. Quis enim Hiſtoriz Germanicæ recessus expedire valet citra Diplomatum fontiumque opem? Memorabile eſt Diploma, quo *Otto I* A. 950 monaſterio S. *Maximini* eccleſias cum decimis, dote, 15 dotalibus mancipiis, reddit 29 April. Nemi. Ex alio ejusdem *Oitonti* ad A. 956, 9 Mart. Francofurti dato Diplomate intelligitur, *dominicales decimationes* dictas fuiſſe *Salicas*. Manſi igitur Salici & terra Salica videntur nomen traxiſſe ex nomine Germanico *Sal*, *Sahl*, & originem ad Regis palatia, ubi ex eis Rex ſibi victum ſuffecit & ſplendorem, retuliſſe. At allodia hæc regni paulatim in dona templorum & monaſteriorum fuerunt converſa. *Otto Magnus* hujus rei eſt tellis, qui S. *Maximini* monaſterio dominicales, ſeu ſalicas, decimationes reddidit. Juvat noſſe originem eccleſiæ collegiatæ S. *Petri*, extra muros Moguntinos ſitzæ, a

5. *Frideric*o quippe, Archiepiſcopo Moguntino, profectam, & A. 1069 a *Sigefrido I* corroboratam. Quantum preces Episcoporum valuerint pro monaſteriis apud *Henricum V*, pateſcit ex
10. *Henrici V* Diplomate, A. 1107 *Benedictine* familiæ S. *Maximini* impertito. *Ludovicus* Comes de *Arnſtein* & *Guda Comitiſſa*, nata ex ſtirpe *Bomemburgica*, vulgo neglecta, fundarunt monaſterium *Arnſtein*, ex caſtello *Arnſtein* factum. Fundationem confirmavit Rex *Conradus III* A. 1146 *Spiræ*,
nec

nec non Archiepiscopus Trevirensis *Hilinus* A. 1156. *Ludovicus*, Landgravius Thuringiæ, eidem monasterio prædia, ad Loganam sita, A. 1185 donavit, hic dicitur *Comes universalis Thuringiæ*. Præfectus civitatis Maguntiaë ætate illa Comitibus reliquis inter Diplomatum testes fuit antelatus. Si quid viti bellici admisissent facinorosum, crimen donationibus piis expiare suum aggressi sunt & iussi. Diploma *Cunigunde de Nassau*, *Waleramo* Comiti nupta, ad A. 1198 hujus rei est testis. *Heydevirteus* Comes de *Lutterberg* & *Burckardus* Comes de *Scharfeld* A. 1224 fuerunt Advocati Cœnobarum Poldensium. Comites de *Nassau*, seu *Nassowen*, *Henricus* & *Rupertus*, A. 1244 floruerunt. Memorabile est Diploma Regis *Henrici*, ex *Fridrico II* Imperatore geniti, ad annum 1228, ob testes. Inter eos comparat *Bertoldus*, frater domus Teutonice, ante Præpositum Basilicæ Magdeburgensis. Comitibus *Diez* & *Dillingen* tunc singuli præfuerunt Comites, inde dicti. Comites de *Sohns* jam A. 1232 viguerunt. *Henricus*, Rex Germaniæ vicarius, A. 1234 Francofurti Cœnobio *Himmelthal* privilegium patrociniæ indulxit. Inter testes *Otto*, Dux Meraniæ, præponitur *Alberto*, Duci Saxonie. Ratio videtur habita ætatis. In Diplomate *Fridrici II* ad A. 1237 inter testes præfesto est Fr. *Henricus* Magister Domus Theutoniarum, qui Comes *Hohenlohicus* fuit. *Rupertus* miles de *Karben* jam A. 1240 fuit Imperatoris Burggravius *Fridbergensis*. Patefcit hinc antiquitas hujus Burggraviatus. Ea ætate Cantores Basilicarum adhibuerunt illud *Dei gratia*. Oppidum & castrum *Oppenheim* *Wilhelmus*, Romanorum Rex, A. 1252 oppignoravit *Gerardo*, Archiepiscopo Maguntino, dilecto Principi suo. *Conradus* & *Adolfus*, Comites de *Waldecke*, ea ætate floruerunt. *Ernestus*, Comes de *Gleichen*, progenitor fuit *Henrici* Comitis de *Gleichenstein*. Hujus avunculus fuit Comes de *Scharfeld*. *Henricus* de *Munichusen* ad A. 1253 memoratur. Erfurtanus senatus proficitur, se A. 1263 tenuisse jus cudendi numos ex gratia Archiepiscopi Maguntini. *Ulricus*, Comes *Tubingæ*, se vocat simul Dominum in *Gizen* A. 1263. Ipse dicitur in Diplomate

Pag. 20.

40.

55.

60.

66.

74.

78.

79.

103.

105.

109.

143.

145.

- Pag. 155. *Comes de Turingen. Gafridus, Comes de Copenhagen, (de Ziegenhain) servitia, seu ministeria, spondet Gerardo, Archiepiscopo Maguntino, A. 1265. Sphio, Dux Brabantie, gavisus est A. 1265 sorore Gertrude, magistra Aldenburgenfis Cœnobii.*
 172. *Utraque fuit filia S. Elisabethæ, Landgraviz. Henricus Puer*
 277. *se vocavit Laurgravissim & Hassie Dominum A. 1271, & Dominum terræ Hassie. Ranguavi vocant sese Comites Isfutor*
 176. *A. 1279. Ottent, Comiti de Nassauve, fuit uxor Agnes, filius primium natus Henricus, & mater Mechthilis, A. 1289. Feudum manus compositæ, mit gesanter Hand, A. 1294 memoratur a Ludovico de Hensbeg, Hadvige, ejus uxore, & filio utriusque primium genito, Ludovico, A. 1294. In castro Varrvelde, ubi nunc est vicus Vostelde in Principatu Wollferbuttelensi, Otto, Marchio Brandeburgi & Landesberg, chartam, consensus indicem, in expedito esse jussit A. 1299. Ottonis, Comitiss de Nassauve, vidua fuit Agnes, mater filiorum Henrici, Emicentis, Ottonis, & Joannis, filia Gertrudis, & sororia Catharina. Duo posteriores filii fuerunt Clerici. Utraque virgo fuit sacra Cœnobii Aldenburgenfis, illa Magistra, cui*
 292. *Gertrudis in ea dignitate successit. Illa successerat Gertrudis, ex Elisabetha, Landgravina Thuringorum, olim nate, defunctæ*
 303. *A. 1297, 13 Aug. Otto, Dux Sueviæ ac Bavariæ, Ludolphi filius, Ottonis primi nepos, fundavit & construxit ecclesiam Canonicam Aschassenburgensem, eique donavit magnam silvæ Herciniæ ibi partem. Otto II Imperator de suo nonnihil adiecit, Otto Dux, ex Italia reditioni intentus, obiit A. 1382, 30 Sept. & Aschassenburgi sepulcro illatus fuit. Hæc legantur in libro regule fraternitatis. Inter Præpositos Aschassenburgenses duo eminent Comites Heanebergici, nec non Levinus de Veltheim, Præpositus æque Basilicæ Hildeneshemensis, & Canonicus Basilicæ Maguntinæ, defunctus Hildeneshemii A. 1531,*
 333. *8 Maji. Eja, nemo non intelligit, quantum bonæ frugis ex hoc Tomo ad Historiam omnem redundet.*

CONSPECTUS NOVI THESAURI JURIS CIVILIS
 & Canonici, quinque Voluminibus in folio subscriptionis
 lege

lege prodituri, quo junctim exhibebuntur varia & rarissima optimorum Interpretum, in primum Hispanorum & Gallicorum, Opera, utrumque Jus ex humanioribus literis, antiquitatibus, ac veteris ævi monumentis, illustrantia, tam edita antehac, quam inedita, ex Bibliotheca GERARDI MEERMAN, Juri, & Reipublicæ Rotterodamensis Syndici.

Magæ Comitum, apud Petrum de Hondt, 1751, 8.
Plag. 7.

Magna literarum amantes de *Meermanniano Juris Thesaurio*, cujus jam mentionem nos aliquando in his *Noctis Artis Mensis Majo A. 1749 pag. 272 seq.* obiter fecimus, expectatio tenuit. Is, quod Musæ bene vertant, hoc ipso anno die 15 Aprilis in lucem prodibit. Ut autem de universo hoc Opere melius possint jurisperiti emtores judicare, hunc, cujus jam titulum indicavimus, totius præstantissimi Operis quasi prodromum *Meermannus* præmisit, simulque Bibliopola leges venditionis in hoc Programme exposuit. Gratulamur hoc æternum, quod sibi sternit Vir amplissimus, glorie immortalis monumentum *Meermannus* amantissimus; cui orbis terrarum gratias pro meritis satis dignas referre nunquam potest. Ut de ipso Autore primum pauca dicamus, Vir ille adhuc juvenis, & Jctus admodum doctus, & literatorum, qui nunc in Belgio vivunt, fere pecuniosissimus, generose suis opibus & liberaliter usus est ad reipublicæ literariæ emolumentum, cum, librorum imprimis coemendorum causa, in Galliam Germaniamque iter literarium fecerit, tantamque intra paucos annos sibi comparaverit rarissimorum atque optimorum librorum copiam, quantam vix ullo tempore alius. Animadverterat autem præstantissimus Belga, optimos quosdam & admodum raros Juris Tractatus *Ottentano Thesaurio* deesse, quos ipse *Bynckershakius* & *Otto*, hujus Thesauri conditores, bonos & reconditos esse noverant quidem, sed in omnibus Bibliothecis Europæ frustra quæsierant. Quos cum Amplissimus *Meermannus* in sua Bibliotheca asservaret, constituerat pri-

primum *sexto Volumine* illud augere *Ottontanum* opus, & frustra ab *Ottone* quæsitos hanc Auctores inferere. Ecce vero, majori instutus spiritu, mutatoque consilio, plane novum potius Juris civilis Thesaurum, *Ottontanum* in omnibus similem, edere satius ducebat. Quod cum consilium cum *Gregorio Mayansio*, Regi Hispaniæ a Bibliotheca, & Hispanis inter eruditos, sine controversia, hinc seculo, principe, communicaret, hic, ut est in egregia, conantes liberalissimus, Hispanorum Jurisconsultorum libros rariores ad hunc Thesaurum benevole obtulit: quam ipsam ob causam factum est, ut præsentem Thesauri Conspectum summo hinc ac præstantissimo Viro dedicaret. Sed nunc ipsos videamus Scriptores ac Tractatus, quos in hujus Thesauri numeros *Meermannus* retulit: 1) *Thaletæ, Theolæti, Stephani, Cyrilli, Cutilidii, alirunæque, Commentarii Græci in ii. ff. de Advocatis, sive de p̄sulando, & de procuratoribus, & defensoribus, ex Codice MSO primum editi.* Hos primarium Operis ornamentum. Ut enim *Ottontanum* Thesaurum imprimis gratum faciebat desideratissimus quondam ille *Antoni Augustini* de nominibus propriis Pandectarum Tractatus; ita hoc vetus & adhuc ineditum præci ævi cimelium hujus est *Meermannæ* collectionis elegantissimum pulcherrimumque apulsum. 2) *Gerardi Meermannii Specimen Animadversionum criticarum in Cassi Institutiones*, cujus nos in his ipsis *Actis Mense Maio A. 1749 pag. 276 seq.* notitiam dedimus. Nec plura tamen fuerunt hujus libelli exemplaria, quam quæ Autor amicis distribueret, pleraque non in papyro, sed in membranis, impressa; hinc merito ejus editio repetita. 3) *Petri Fabri Note in Pauli Sententiarum libros.* Ejusdem *Note ad Ulpianum Titulos*, nondum editæ. 4) *Mich. Pselli Synopsis legum versibus jambis & politictis, cum notis Francisci Bosqueti, Græcè & Latine.* 5) *M. Valeri Probi Libellus de interpretandis Romanorum literis, quem ex vetustissimis MSis plus parte dimidia auxit Henr. Ernestus, J. U. D.* Sæpius *Valerij Probi* hic libellus excusus est; at hujus *Ernesti* editio rarissima, & tam excellens, ut præ hac ceteræ omnes nullæ videri possint. 6) *Juris Civilis fontes & rivus, collectore Henrico Stephano, & ejusdem*

dem typis. Demonstrat Auctor, omnem Jurisprudentiam ab Aegyptiis per Græciam ad Romanos mansisse. 7) Francisci de Hauteferre a Salyasont *Nota & Animadversiones ad Indices ecclesiasticorum Canonum Fulgentii Ferrandii.* 8) Excerpta ex Adversariis Petri Pithxi, quæ ad Jus Romanum pertinent. Claudius Joly, Advocatus Parisiensis, A. 1652 Parisiis publicavit: *Diversi Opusculi tiréz de Mémoires de Mons. Loisel, avec quelques ouvrages de Mons. Pierre Pithou.* Ex hoc libro pag. 332 seq. Meermannus hæc Pithæana excerptis, quæ singulares locutiones, Græcismos, & Indices Glossarum quorundam & vocum rariorum Juris, continet. Opusculum ipsi *Dukero*, qui de Latinitate veterum Juriconsultorum Tractatus varios collegit, incognitum. 9) *La Vie de Publius Rutilius Rufus, Jurisconsulte Stoicien, & le Sénate Romain*, par Antoine Loisel. Hic est *Oisellus*, magni *Cujacii* discipulus. Digna hæc *Rutilii* vita, quæ in Thesaurum inseratur, si modo *Meermannus* eam in Latinum transferri curasset. Dedit enim Gallica locutio Latinum opus. 10) *Jani a Colla Commentarii ad Tit. ff. de Servitutibus, item ad quatuor Tit. C. Ex delictis defunctorum in quantum heredes conveniantur.* Nondum impressi. 11) *Analgebra juris ad æstem*, Auctore Franc. Broeo. 12) *Parallela Legis & Nummi*, quibus triplex Juris species, naturalis, gentium, & civilis, philologicè exponitur, ejusdem. 13) *Nuptie Jurisconsulti & Philologie*, ejusdem. 14) *De Justiniani seculi meritis*, Paganini Gaudentii. 15) *De Erroribus Pragmaticorum Libri IV, totidem Variarum Lectionum*, Auctore Eduardo Caldera. Clariss. Ep. Otto, eo tempore, quo de Tomo V Thesauri sui cogitaret, anxie, sed in cassum, hunc librum quaesivit. Vid. *Nova Acta Erud. A. 1734 pag. 47.* 16) Francisci Ramos del Manzano *Opera juridica omnia*, non solum his regionibus rarissima, sed in ipsa Hispania desideratissima. Vid. *Heinecc, Lib. I. Comment. ad LL. Jul. & Pap. Cap. 1.* 17) Josephi Fernandez de Reyes *Opera juridica*, quæ reperiri poterunt, omnia. 18) Joannis d'Avenzan *Opera juridica omnia*, quæ in ipsa Gallia sunt rarissima, quod Auctor pleraque suis sumptibus & paucis exemplaribus divulgavit. 19) Jacobi

de la Jande Opera. 20) Vincentii Cabotti *Variarum Juris publici & privati Dissertationum Libri duo.* 21) Francisci de Petris *Festivarum Lctionum Libri III.* In hoc opere, quod singularis est artificii, amoeniores Juris materias festivo pertractavit, & Poetarum ludicras dictiones cum legibus contulit & comparavit. 22) *Paralipomenon & Electorum Juris Civilis, selectarumque Antiquitatum, Tomus I, Autore Athanasio Otexza & Olano.* 23) Joannis Altamirani & Velazques *in priores XIII Libros Questionum Q. Cerevidi Saevole Commentarius.* Opus posthumum. 24) Josephi Finestres & de Monsalvo *Exercitationes Academicæ XII ad l. 5 ff. de Just. & jur., atque altera in l. 2 ff. de Statu hom. Accedit Dissertatio de Hermogeniano, JCo, & ejus scriptis.* Hic Finestres adhuc vivit; nec in universa Hispania, præter *Mayansum*, amicum illum *Meermann*, ejus supra mentionem fecimus, & hunc *Finestresum*, elegantior ullus & humanior Jctus. Scripta Hispanorum recentiorum omnia nescio quid scholasticum sapiunt, non polita, nulla eruditione & amœnitate condita, sed potius inanibus logis & tricis meris subfarcinata. Quid autem de hoc *Finestreso*, populari suo, *Mayansus* judicet, & quantum hunc popularem suum eorumque admiretur, intelligi potest ex toto hujus (scilicet *Mayansii*) *Libro IV* editarum Epistolarum. Nos tamen, ut libere dicamus, Virum Amplissimum hæc *Finestresii* & aliorum, adhuc viventium, scripta in Thesaurum suum intulisse, probare non omni ex parte possumus. Nam in ejusmodi Thesauris non nisi optimæ & locupletissimæ editiones locum habere debent. Jam, si *Finestresus* in Hispania novam & auctiorem editionem suorum librorum præcuret, non erit hæc, quæ in Thesauris est, editio optima, sed contentior. Itaque, si hoc acciderit, verendum est, ne eo macula Thesauris adspargatur. 25) Thomæ Papillonii *Commentarii in 4 priores Tit. Libri primi ff.* 26) *de Jurisdictione & Imperio Quintanaduegnæ.* 27) Joannis Suarez de Mendoza *Commentarii ad L. Aquiliam*, quibus, *Mayanso* teste *Lib. V Epist. 5 pag. 282*, omnibus, qui idem argumentum attigerunt, palmam præcipuit. 28) Alexandri Politi a Sancto Sigismundo

de patria in testamentis concedendis potestate. 29) Doctoris Nieto Tractatus Academicus de Praelegatis. 30) Petri Vanderaani de Privilegiis creditorum, ad tit. ff. qui potiores in pignore. 31) Joannis Philippi Dattii, Consilarii Wirtembergens. de venditione liberorum Ditrubi. 32) Senatus Romanus iustus criminum vindex, sive de SCiis Romanis ad leges publicorum iudiciorum factis, Autore Laurentio a Santajana & de Bustillo. 33) De Exilio, sive de exilibus poena antiqua & hodierna, exulunque conditione, Nicolai Antonii, Hispalensis, cum additionibus novis, ab Autore manu propria ad marginem scriptis, nunquam adhuc editis. 34) Guilielmi Prousteau Rectitationes ad l. 23 ff. de R. J. 35) Joannis Ludovici Lopez Commentarius ad l. C. de religiof. & sumt. sui. 36) Commentarius ad tit. C. de Exilitionibus, Autore Francisco Calletio. 37) Don Nicolai Fernandez de Castro Praelectio extemperanea ad Theodosium & Valentinianum in l. 7 C. de Aqueductu. 38) Eiusdem Exterminium Gladiatorum ad l. un. C. de glad. penit. toll. 39) Recitatio, solennis qd l. un. C. de Palatiis. & Domibus dominicis Josephi ab Exea & Descartio. 40) Tractatus de Comitibus Conflorantibus Joannis Pilleau. 41) Episcopale iudicium adversus calumnias Jacobi Gotsfredi acerrime defensum, nec non ab omni falsi suspitione plenissime vindicatum, opera & studio Joan le Gendre. Defendit, tres leges in Tit. de Episc. jud. genuinas esse quas Gotsfredus spurcias ac supposititias in fin. l. 16 C. Theod. officinaverat. 42) Car. Annib. Fabrotti Praelectio in Tit. Decretal. de Vita & honestate Clericorum. 43) Juris Canonici selecta, & eorum, quae ad usum fore Gallicani pertinent, brevis comprehensio, seu summa, Autore J. P. de Maurize. 44) Ad Tit. Decretal. de Sagittariis Praelectio, ubi, quicquid ad huius Tituli intellectum, tam ex Jure civili, quam ex bonis literis, hactenus desideratum est, quam maxima potuit, cura, nec minori est brevitate collectum, Autore D. Petro de Abauza. Haec sunt, quae in hoc armamentario locum habebunt, opera, quibus utipam Miermanus addidisset Germanorum quorundam rariora

opascula. Istent enim Germanorum longo plures ptz-
stantissimi codicilli in pulvere, & pugnant cum tineis, qui po-
litiores multo & scuzaliores sunt illis quorundam recentio-
rum, imprimis Hispanorum, scriptis, quæ, tametsi docti non ne-
gemus esse, tamen in villori aliqua collectione rectius, quam
in hoc aucto Juris Thesuro, locum meruissent. Sed Hispani-
ca sunt, ergo rara. Opus hoc uniuersum, quod *Meer-
man* sollicitissime curæ debemus, consistit *V. Voluminibus* in fo-
lio, & excidentur non pura, quam 625, exemplaria. Ac-
ceptis singulis *Tomis*, 10 floreni persolvuntur, ut omne opus
50 florenis constitutum sit. *Primum Volumen* die 10 Aprilis
proximo prodibit; ultimum Cal. Jan. A. 1753. Amplissimo
autem Viri merito corona decernitur civica, cum tot ab ob-
livione injusta interituque civis liberaverit. Augerunt for-
tasse ejusmodi nominum conservationes doctorum virorum
studia; ut, postquam animadvertent, non defuturos post
fata *Ottoneis, Zilettis, Gravios, Gronovios, Muratorios, Meer-
manos*, aliosque, qui vitam reddere mortuis, & refigere
memorias hominum, studeant, multo alacrius in offi-
cio literarum animos sint retenturi. Jucundiores enim in-
genuz menti & letiores erunt, propter hanc æternitatis
spem, graves & sportulas non asserentes vigilæ, neque
tanta in posterum, quanta olim fuit, sati in literatos potestas.

Ut Miri Meermanum scribit tot reddere luci,

Sux vale! ait; vita jam patefacta via est.

GEORG. RUDOLPH. BOEHMERI, PHIL.
& *Med. Doct. Floya Lipsia indigena.*

Lipsia, apud Jo. Gohofr. Dyckium, 1750, 8.

Alph. 1.

Ea nostri potissimum seculi est felicitas, ut corpora natura-
lia non copiosos solum acceperint amatores, sed etiam
ut illi ipsi de iis conquistendis æque ac in ordinem digerendis
cogi-

cogitent studiosius. Quante vero nostre præ aliis regionibus
 Saxonie concessæ sint a provida natura prærogativa, nemi-
 nem latere posse arbitramur, & illa poterit, de qua in præ-
 senti agimus, stirpem, in Lipsiensi terra reperitendam, do-
 cere collectio. Tentarunt varii, a longo jam abhinc tempo-
 re, Lipsiensium exhibere plantarum enumerationem, quorum
 merita Clariss. Autor recenset, ut *Wesselius*, *Ammannus*, *Wit-
 packerus*; in quantum vero, quod ad indigenas attinet plan-
 tas, sineam fuerint consecuti, sibi præfixum, ipsa eorum scri-
 pta, leviter tantum considerata, testantur. Alii porro, de quo-
 rum scientia, & in disponendis plantis peritia, evidentibus con-
 stat documentis, diversis impediti difficultatibus, ab hæc
 opera ex animi sui sententia curatius exequenda avocaban-
 tur. Incitamento tamen Clariss. *Bæmmer* & præstantissimo
 fuerunt adjumento; ex quorum numero, præter *Hebenstreit-
 tum* atque *Ludwigium*, inprimis laudari meretur *Gledit-
 sckius*, quippe qui & variis Floram hæcæ auxit observationi-
 bus, & faciliorem in disponendis graminibus, fungis, muscis-
 que, præbuit methodum, epiphyllispermatarum vero planta-
 rum novum plane systema conditum liberaliter concessit.
 Exponuntur autem plantæ secundum eam, quam Cel. noster
Ludwigius condidit, methodum, facilem naturaque conve-
 nientem, in quarum descriptione ea præstitit Autor, ut, præ-
 misso generis nomini species subjungeret, iisque optimorum
 Autorum adjungeret synonyma, simulque & Germanica nō-
 mina, & natalia loca, accurate notaret, nec non, si necesse
 fuerit visum, adjectis observationibus illustraret. Paucas au-
 tem quod plantarum species proposuerit; nam octingenti
 tantum & octoginta quinque, in tam fertili terra repetæ,
 describuntur; inde factum esse asserit, quod limata plantarum
 disquisitio, varietatum copiam plerorumque Autorum species
 auxisse, declaraverit. Nihilominus inde quoque evenit,
 ut novis insigniri debuerint quædam plantæ nominibus
 & descriptionibus, quæ earum ab aliis congeneribus differen-
 tiam manifestant. Sic *Jasione* ob florem regularem a *Re-
 junulo*, cui a Cel. *Ludwigio* adjungitur, separatur. *Centau-
 rium*,

rium, vulgo *minus* dictum, a recentioribus ad Gentiana's re-
latum, sub *Centaurii corolla quinquefida, foliis lanceolatis*,
nomine describitur. *Vaccinium*, cujus duas vulgo distingui-
mus species, rubram & nigram, quas *Linneus, Hallerus*, alii-
que, ex foliorum duritie annua, vel perenni, discernebant,
constantiori quadam nota, ex petiolorum crescendi modo de-
sumta, distinctas observamus, ita quidem, ut prius *Vaccinium*,
strum petiolis rotundis, pendulis, foliis integris, posterius
vero *Vaccinium strum petiolis trifloris, pendulis, foliis fer-
ratis*, nominetur. Quae certe exempla, quibus plura addi pos-
sent, accuratissimam plantarum descriptorum disquisitionem a
Clariss. Autore fuisse institutam, testantur, spemque faciunt,
fore, ut plures ejus opera in naturalem historiam redudent
utilitates. Adjecti vero Indices, tum Autorum, quorum usus
est opera, tum nominum plantarum descriptorum, non pa-
rum eos juvare poterunt, qui ubivis obviorem vegetabilium
convenientem aliquam sibi comparare voluerint notitiam.

INTRODUCTIO IN ANALYSIN INFINITORUM,
*Autore LEONHARDO EULERO, Prof. Regio Beroli-
nensi, & Acad. Imp. Scient. Petropol.*
Socio.

Tomus II.

Lausannæ & Genève, apud Marc. Mich. Bousquet & Soc.
1748, 4 maj.

Tom. I Alph. 1 plag. 16, Tom. II Alph. 2 plag. 4,
Tabb. æn. 40.

Analyfin sublimiorem, prout nostro ævo exulta, & ad re-
solutionem omnis generis quaestionum tractata est, ita
comparatam esse, ut, etsi plerumque circa considerationem
infiniti versetur, & peculiaribus principis in hac indagatione
utatur, subinde tamen quoque varia, ad communem Analyfin
finitorum referenda, in subsidium vocet, nemo est in hisce ali-
quantum versatus, qui ignoret. Tantum autem abest, ut in
communibus Algebrae Elementis omnia illa pertractentur,
quæ

quæ ad finitorum considerationem pertinent, quæque simul præparationis ad infinitorum Analyſin vice fungi debent, ut potius multæ exſtent materiæ, quæ in iis ne quidem attingi ſolent, ut doctrina de functionibus, de ſeriebus recurrentibus, de natura curvarum in genere, & ſimilia. Quæ cum ita ſint, quis eſt, qui non videat, quantum conſulurus ſit cultorum Analyſeos commodo, qui omnia iſta, ad Analyſin finitorum quidem proprie pertinentia, ſed in Analyſi infinitorum maxime applicanda, ordine ſystematico pertractare inſtituerit. Merito itaque ſibi gratulabantur hi omnes, quod huic labori manum admovere voluerit Vir, qui, uti in ipſa Analyſi per nova inventa continuo locupletanda facile eſt princeps, ita & omnia iſta, vel ab aliis jam detecta, ex genuinis principiis explicare, vel ipſe novis augmentis ornare, omnium optime novit. In quo ita verſatus eſt, ut non ſolum ea ex Analyſi finitorum, quæ in Analyſi infinitorum absolute requiruntur, ubcrius ac diſtinctius, quam vulgo ſit, exponere ſtuderit, ſed & alias bene multas quaſtiones enodaverit, quibus lectores ſenſim & quaſi præter expectationem ideam infiniti ſibi familiarem reddant; prætereaque plures quaſtiones per præcepta communis Algebræ reſolverit, quæ vulgo in Analyſi infinitorum tractantur, ut ſic dein eo melius ſummus utriuſque methodi conſenſus eluceat. Hujus itaque Operis elegantiffimi, quod ſic *Introduktionis in Analyſin infinitorum* nomen vere mereatur, notitiam Lectoribus noſtris exhibitori, haud quidem omnia in eo contenta ſuſe exponemus: nemo enim eſt Analyſeos ſtudioſus, qui ipſo libro carere poſſit; ſed tantum ideam quandam eorum adumbrabimus, ut, quid de eo promittere ſibi debeant, ii norint, ad quaerendam manus nondum pervenit.

Totum *Opus* in duas *Partes* primarias diſpeſcitur. Altera, quæ ad meram Analyſin, altera, quæ ad Geometriam ſpectant, complectitur. *Prima*, cum univerſa Analyſis infinitorum circa quantitates variables, earumque functiones, verſetur, de functionibus orditur, hocque argumentum imprimis ſuſe & perſpicue pertractat. *Caput I* de functionibus in genere agit,

Finis

Functione idea generalis traditur, quod nempe sit expressio analytica, quomodoocunque composita e quantitate variabili, (cujus *functio* dicitur.) & numeris, seu quantitatibus, constantibus. Dividuntur hæc primum in *algebraicas* & *transcendentes*. Illæ sunt, quæ e quantitate variabili per solas operationes in communi Algebra usitatas formantur; hæc, in quibus operationes aliæ transcendentes insunt. Illarum iterum palmaria divisio est in *rationales*, hasque iterum vel *explicitas*, quæ per signa radicalia (ut quantitates irrationales vulgares) sunt evolutæ, vel *implicitas*, quæ e restitutione æquationum ortum habent (ut radices æquationum altiorum). Porro in genere dividuntur *functiones* in *uniformes*, *multiformes*, *indefinitiformes*, prout pro quovis valore variabilis determinato habent valores vel unum, vel plures, vel infinitos. Item in *pares* & *impares*, si, posita variabili negativa, valor ejus vel manet, vel quoque in negativum transit. De hisce omnibus varia traduntur Theoremata generalia. Jam doctrinam de *transformatione* functionum incipit, & quidem primo *Cap. II* de ea, quæ fit per *resolutionem*, & ad functiones rationales spectatim pertinet. Functiones nimirum integræ resolvuntur in factores: ubi varia occurrunt de factoribus realibus & imaginariis notatu digna; fractæ autem vel (si fieri potest) in integram & fractam, vel in plures alia fractas, quarum denominatores in ejus denominatore seu factores continentur, quam methodum constat esse maximi usus in integratione formularum differentialium per differentialia logarithmica. Alia *transformatio*, quæ fit per *substitutionem*, quæque ad functiones irrationales spectat, *Cap. III* docetur. Irrationales explicitæ mutantur per substitutionem in rationales, quæ est methodus *Diophantæ*; implicitæ vero ita transformantur, ut introducatur nova variabilis, per quam & quantitas, & *functio* ejus, (in æquatione secum invicem permixtæ,) exprimantur forma rationali. Alia iterum *transformatio* in *evolutione* per series infinitas consistit, ad algebraicas rationales irrationalesque pariter, ac transcendentes, summo cum fructu applicanda. Hanc pro rationalibus ostendit *Capit. IV*.

Fractæ functiones transformantur in seriem infinitam terminorum integrorum. Qui cum ita sint comparati, ut quilibet determinetur ex aliquot antecedentibus secundum legem quandam constantem, series dicitur *recurrens*. Variarum ejusmodi serierum genesis hic ostenditur. Irrationales autem, & quidem explicitæ, similiter transformantur in seriem rationalium per Theorema binomiale. *Cap. V* de functionibus duarum plurimumve variabilium agit. Præter divisiones harum cum præcedentibus communes, occurrit hic imprimis maxime notatu digna distributio in *homogeneas*, ubi in omnibus terminis idem numerus dimensionum variabilium regnat, & *heterogeneas*, ubi secus. De homogenearum transformatione varia docentur. Jam ad functiones transcendentes pergens, Auctor doctrinam de *quantitatibus exponentialibus & Logarithmicis* orditur *Cap. VI*. Primo ideæ distinctæ harum functionum, & valorum, quos pro varia quantitatum, ad quas pertinent, conditione recipiunt, exhibentur. Logarithmus ita definitur: Si, posito numero dato a , variabilis y per z ita determinatur, ut sit $a^z = y$; tum, si vice versa quaeratur z ex y illo valor ipsius z , quatenus tanquam functio ipsius y spectatur, dicitur Log. ipsius y , constans autem a *basis*. Hinc Theoremata circa operationes in Logarithmicis, systemata Logarithmorum, &c. traduntur, ut & Problemata varia arithmetica elegantia, in quibus usus Logarithmorum est conspicuus, ob incognitam in exponente existentem. Quomodo quantitates dictæ exponentiales & logarithmicæ in algebraicas transformentur, explicatione nempe per series, *Cap. VII* ostendit. Hæc quidem ex idea antea tradita nexu maxime naturali eliciuntur. Speciatim autem docetur constructio systematis Logarithmorum naturalium. Aliud functionum transcendentium genus, eas nempe, quæ ex Circulo oriuntur, considerat *Cap. VIII*. Varia hic primo traduntur Theoremata circa lineas, per quas arcus in Trigonometria exprimi solent, earumque relationem mutuam pro data relatione arcuum respondentium. Inde derivatur expressio sinuum, tangentium per arcus, constructio tabularum pro hisce lineis, reductio logarithmorum imagina-

riorum ad expressiones arcuum reales, circuli que rectificatio per seriem, quæ omnia absque calculo infinitesimali eruntur. Ex hisce principis *Cap. IX* traditur methodus pro resolutione functionis rationalis in factores trinomiales, (quemadmodum *Cap. II* in binomiales,) quorum coefficientes ingrediuntur coefficientus. Hæc methodus adhibetur tam ad functiones algebraicas, quam transcendentes exponentiales. Usus horum factorum in definiendis summis serierum infinitarum ostenditur *Cap. X*, earum nempe, quæ dicuntur *series potentiarum reciprocarum*, quarum denominatores sunt in progressionem arithmeticam, aliarumque, quæ ex earum additione generari possunt. Pergit jam in præcedenti instituto, aliasque expressiones quantitatum circularium infinitas exhibet *Cap. XI*, quæ spectant ad relationem arcuum & sinuum tangentiumque mutuum, in primis vero ad logarithmos eorum, quorum computatio per se facili explicatur. Porro, quemadmodum supra *Cap. II* resolutio functionis integræ in factores simplices tractata erat ad resolutionem fractionis in plures fractiones, quarum denominatores sunt factores simplices denominatoris illius, ita resolutio functionum integrarum in factores duplices, sive trinomiales, *Cap. IX* ostensa, applicatur ad resolutionem fractionum in alias, quarum denominatores constant factoribus ejusmodi duplicibus. Hæc methodus usum maximum habet in seriis recurrentibus. Sicut enim in hujusmodi seriis, quæ ex evolutione fractionis per divisionem actualem oriuntur, lex progressus a denominatore fractionis pendet; ita, si fractio quævis ope methodi *Cap. præc.* in simplices resolvatur, series recurrens quoque in simpliciores resolvi poterit. Hanc itaque de seriis recurrentibus tractationem complectitur *Cap. XIII*. Primo exhibetur methodus pro inventionem termini generalis, hoc est, expressione generali cujusvis termini per numerum suum, seclusis præcedentibus. Quod sit vel data functione, cujus evolutione producitur series, vel ex ipsa lege progressus. Dein earundem serierum summa investigatur, vel in infinitum, vel ad datum terminum usque. Jam Rerum resumitur doctrina de expressionibus circularibus, &

qui-

quidem multiplicatio ac divisio angulorum traditur *Cap. XIV.* Exprimuntur nempe sinus, cosinus, tangens, secans anguli multipli, per sinum &c. simpli, variis modis. Inde quoque deducitur summa sinuum & cosinuum quorvis, quorum anguli progressionem arithmeticam const. sunt, ut & potestatum quavis sinus, cosinus, &c. per sinum, cosinum, &c. ipsam expressio. Quamta vero quantia præcedentia de quantitatum circularium expressione & relatione mutua utilitatem in universa Analyfi sublimiori habeant, quovis passu ostendet, quicumque in hac vel paulum progredi voluerit. Aliud argumentum aggreditur *Cap. XV.* de seriebus nempe, quæ ex evolutione functionum in factores oriuntur, eorum natura & summis, conversione in productum infinitum, aliisque, quæ doctrinam serierum non parum augent & illustrant. Quemadmodum vero quantitates in factores resolvere hæcenus docuit; ita de earum resolutione in partes, seu de *partitione numerorum*, agit *Cap. XVI.* Quæritur nempe hic, quomodo datus numerus ex aliis, datam conditionem habentibus, per additionem produci queat. Numeri vero hi ponuntur vel e serie numerorum naturalium, vel e serie imparium tantum, vel e progressionem geometrica. Plurima hic occurrunt nova & lectu digna, *Cap. XVII* rem nondum satis explicatam, nec ad usum tractatam, applicationem nempe serierum recurrentium ad radices æquationum, equaleat. Hunc quidem serierum recurrentium usum indicavit *Cel. Dan. Bernoulli* in *Comm. Petrop. Tom. III*; at nec via methodi exinde satis patuisse videtur, nec quoque penitus est universalis, casibus occurrentibus, quibus nihil ope ejus reperiri potest, iis nempe, quando æquatio continet radices æquales. Rem igitur præstitit Analyfi gratissimam *Cel. Autor*, dum totius methodi fundamentum & ambitum evidentissime hic exposuit. Finem imponit huic *Parti* alia tractatio, de *Fractionibus* nempe *continuis*, *Cap. XVIII*, de quibus jam commentatus est in *Comment. Petrop. Tomo IX*. Hæ enim novum expressionum infinitarum genus, quemadmodum series infinitæ & producta infinita duo alia genera, constituunt, parum adhuc

exculturi, sed de quo amplissimum usum in Analysis infinitorem aliquando redundaturum, sperat Cel. Autor, haud dubio quorundam speciminum indicio. Est autem *fractio continua* talis, cujus denominator constat iterum integro cum fracto, hujus denominator iterum, ac ita porro, hunc in modum: $a + \frac{a}{b + \frac{\beta}{c + \frac{\gamma}{d + \dots}}}$

Hæc quidem ad consuetam fra-

$$\frac{b + \beta}{c + \frac{\gamma}{d + \dots}}$$

ctionum formam facile reduci-

$$c + \frac{\gamma}{d + \dots}$$

tur. Inprimis vero hic ostendi-

$$d + \dots \text{ \&c.}$$

tur modus, eam in seriem terminorum alternantium convertendi, & vice versa seriem talem in ejusmodi fractionem. Hinc porro fractionis continuæ, in infinitum progredientis, valor verus exhiberi potest innumeris casibus, etiamsi e summis seriei, in quas convertitur, nihil perspici queat. Cum etiam quævis fractio ordinaria facile in continuam transformetur; exinde usus eorum derivatur ad fractiones minores inveniendas, quæ ad datam fractionem magnam proxime accedunt. Habent quoque utilitatem in extractione radicis quadratæ, adeoque in resolutione æquationum quadraticarum.

Pars altera Geometriam sublimiorem, quatenus adhuc circa quantitates finitas versatur, tractat. Cum vero communiter in Algebra ea tantum considerari soleant, quæ ad sectiones conicas pertinent; Cel. Autor contra multo ampliorem campum emensus est, integramque theoriam curvarum generalem hic proposuit, quæ quantum adhuc inter desiderata relata fuerit inter Mathematicos, nemo est, qui ignoret. Curvas vero hic semper ita considerat, quatenus per æquationes exprimuntur, hincque omnia, quæ ad eorum naturam pertinere possunt, analytice deducit. *Capite itaque primo*, de lineis curvis in genere, prima principia explicat, quæ ad expressionem curvarum per æquationes spectant, & figuras, quæ generatim ex valore ordinatæ vel unico, vel multiplici, oriuntur. *Cap. II* de coordinatarum permutatione agit. Methodum ibi explicat, æquationem quamvis curvæ datam

in aliam transformandi, in qua axis quicumque, & in eo initium abscissarum quodvis, ponitur; quæque adeo ita erit comparata, ut generalissime naturam curvæ comprehendat. Hujus ope jam in potestate est, de diversitate duarum curvarum e diversitate æquationum judicandi, quod absque prævia hac præparatione non semper tuto fieri potest, si duæ æquationes sint ejusdem ordinis. *Cap. III* linearum algebraicarum in ordines divisionem considerat. Hanc omnium accommodatissimam esse, si more consueto fiat secundum ordinis æquationum, ostendit. *Æquationes* generales pro variis ordinibus enumerat. Notat vero, ut curva statui possit ejusdem ordinis cum æquatione sua, requiri, ut æquatio ejus non possit in factores rationales, seu alias æquationes, resolvi: alias enim ista æquatio non unam curvam continuam, sed plures diversas, contineret, quas curvas *complexas* appellat. Linearum cujusvis ordinis proprietates præcipuas *Cap. IV* evoluit. Tales sunt: concursus cum recta, seu multitudo intersectionum, quarum linea quævis cum recta est capax; ac inde sequens determinatio curvarum per puncta, seu numerus punctorum datorum, per quæ ad summum transire potest, ita ut penitus determinetur, qui numerus pro ordine n est $\frac{n \cdot n + 3}{2}$. Jam in specie ad considerationem linearum se-

cundi ordinis, seu sectiones conicas, progreditur *Cap. V & VI*; in qua omnino novum quid præstitisse, fatendum est, *Cel. Autorem*. Constat enim, vulgo eas vel per meram Geometriam more veterum pertractari; vel qui, eas analytice se considerasse, prædicant, reapse nil aliud faciunt, quam ut ex assumpta æquatione proprietates earum, jam pridem detectas, synthetice demonstrant, quosque ideo sectiones conicas non analytice, sed per calculum saltem algebraicum, tractasse, proprie dixeris. Noster contra ex sola æquatione proprietates omnes ipse deducit, & quasi denuo detegit, sicque vere analytice sectiones conicas exposuisse primus censendus est. Methodus autem, qua hunc in finem utitur, eo redit, ut primo consideret æquationem generalem, e cujus coefficientibus sta-

tim deducuntur proprietates ad diametros applicatas, interfor
 Clonem earum mutuum, hincque oriundas rationes earum,
 spatia, &c. ut & ad tangentes, focosque, pertinentes. Hæ ita-
 que omnes sectiones conicas in genere respiciunt. Deia
 æquationem generalem, prius ad aliam lineam abscissarum
 ita transformata, ut sit hujus formæ: $yy = \alpha + \beta x + \gamma xx$,
 in tres species distinguit e conditione coefficientis γ , prout is
 est vel $= 0$, vel positivus, vel negativus, quæ præbent respectivo
 tres species notissimas, Parabolam, Hyperbolam, Ellipsin.
 Singularum proprietates eodem modo, quo antea in genere
 factum, evolvit. Jam ad theoriam curvarum generalem re-
 vertens, ramorum, in infinitum excurrentium, affectiones in-
 vestigat *Cap. VII.* Generatim itaque quærit conditiones,
 sub quibus curva habere potest ramos, in infinitum excurren-
 tes, ipsorumque ramorum naturam; id quod nempe pendet a
 supremo membro æquationis, (hoc est, ee , in quo coordinatæ
 habent tot dimensiones, quoti gradus est æquatio,) quales il-
 lud habeat factores simplices. Cum vero exinde pateat, ra-
 mos istos valde inter se differre, etiam si ad eandem rectam
 seu asymptoton sint positæ; hinc præterea pro data curva in-
 venire docet curvam simplicissimam, cum qua proxime in in-
 finito coincidit. Hæc, asymptotorum naturam, penitus deter-
 minantia, uberius exponuntur *Cap. VII.* Præmissis hisce,
 linearum tertii ordinis in species subdivisionem *Cap. IX* ag-
 greditur. Hujus autem fundamentum comunodissimum
 ostendit esse ramorum, in infinitum excurrentium, naturam
 & naturam. Ex hoc derivat 16 genera diversa, quorum
 quodvis iterum in varias species, quemadmodum fecit *New-
 tonus*, potest distribui, si nempe ad omnimodam figuræ varia-
 tionem respiciatur. Præcipuas autem earum proprietates
Cap. X exponit, quæ spectant ad diametros, centrum, posi-
 tionem eorum in genere, &c. Simili modo linearum quarti
 ordinis in genera distributionem suscepit, quæ vero saltem
 summam attingere, rei ambitus permittit. Sunt earum in
 universum genera 146, singula autem plurimas iterum species
 plerumque complectuntur. Ceterum methodus, in præceden-
 tium

tum ordinum subdivisione & enumeratione adhibita, ita est comparata, ut similiter ad evolutionem aliarum linearum, sub æquatione generali contentarum, facile applicari queat. Nunc iterum ad curvas in genere procedit, deque investigatione figuræ earum agit *Cap. XII*, quam nempe habent in spatio finito: de extensione enim earum in infinitum actum est in præcedentibus. Ea vero vix penitus ex æquatione determinari potest, nisi alterutra coordinatarum sit vel unius, vel duarum dimensionum tantum, pro quibus casibus etiam solutio hic traditur. Methodus tangentium explicatur *Cap. XIII*, quatenus e solius Algebrae communis principiis ea deduci potest. Inde derivatur positionis partium curvæ, punctorumque ejus multiplicium, determinatio. Eodem modo *Cap. XIV* tractatur doctrina de curvatura linearum, ut & de punctis flexus contrarii & cuspidibus. Horum inventio ex æquatione similiter ostenditur, etsi negari nequeat, in ipsa applicationis facilitate hanc methodum ei, quæ in calculo differentiali explicari solet, longe cedere. Hac occasione litem dirimit, quæ circa *cuspidem secundæ speciei*, hoc est, punctum reflexionis, ubi duo rami in eandem partem sint convexi, est exorta. Talem dari, affirmavit *Hospitalius*, negarunt alii. Nosler ex ipsa curvarum natura demonstrat, aliud punctum reflexionis non dari, nisi ubi duo rami sibi mutuo convexitatem obvertant. Quod autem tale in quibusdam casibus adesse videatur, in causa esse, quod curva non sit completa; si enim tota secundum æquationis ambitum construatur, oriri duos ramos, se mutuo tangentes, & versus eandem partem convexos, at in utramque partem puncti contactus progredientes, ut adeo punctum hocce non sit punctum reflexionis, etsi ab utraque parte talem cuspidem referat. Tales vero curvas actu existerre, exemplo unius e quarto ordine comprobatur. Quod vero *Hospitalius* descriptionem mechanicam talium punctorum reflexus tradiderit, nil obstat; cum hujusmodi descriptiones non semper totam curvam, quæ æquatione contineatur, sed tantum ejus partem, producant. *Cap. XV* in curvas, diametris una pluribusve præditas, seu duas pluresve partes inter se similes

miles habentes, inquit. Duobus autem in universum modis id fieri potest. Vel enim duæ partes similes & æquales utriusque circa lineam rectam ita sunt dispositæ, ut omnes ordinatæ ad eam normales simul bifecentur: quo casu hæc recta dici solet *diameter orthogonalis*; vel eæ in partes oppositæ puncti cadunt, ita ut omnis recta, per id punctum ducta, curvam dividat in duas partes alternatim æquales, quod tunc dicitur *centrum*. Prioris generis curvas appellat *diametraliter æquales*, posterioris *alternatim æquales*. Pro utraque autem specie æquationes condit generales pro curvis, duas pluresve ejusmodi partes habentibus. Quemadmodum in *Capite* præcedenti curvæ non ceu datæ, sed e certis conditionibus inveniendæ, consideratæ sunt; ita *Cap. XVI* de curvarum, e datæ applicatarum proprietatibus, inventionem agit. Hæ proprietates in eò consistunt, ut certâ detur relatio inter ordinatas, eidem abscissæ respondentes, e. g. ut summa potestatum certi gradus æquetur datæ, vel inter ordinatas abscissis a vertice hinc inde æqualibus, e. g. ut rectangulum sub iis sit constans, &c. methodus autem, qua in hisce utitur quæstionibus, maxime doctrinâ de coefficientibus æquationum, & de functionibus paribus imparibusque, nititur. Idem *Cap. XVII* exequitur, si aliæ dentur proprietates. Ejusmodi eam tantum hic considerat, quæ consistit in indole rectarum, e dato puncto ad curvam ductarum. Ita docet omnes curvas invenire, quæ a recta per puncta ducta in uno, duobus, &c. punctis tantum secantur, & inter has iterum eas, quæ certam relationem inter partes duas tresve hujusmodi rectarum referas obtinent, quales *Curvas segmentorum* olim nuncupavit *Jo. Bernoulli*. Doctrinam de similitudine & affinitate curvarum explicat *Cap. XVIII*. *Similes* dicuntur, si in æquatione præter x, y , unica adsit constans a , cui alii atque alii valores tribui possunt, quæque tunc dicitur *parameter*; habentque tales curvæ eam proprietatem, ut, sumtis abscissis in ratione parametrorum, applicatæ simul eandem teneant rationem, imo omnes aliæ lineæ, ad curvam pertinentes. Quando autem, abscissis in data ratione progredientibus, ordinatæ applicatæ

catæ in alia ratione procedunt; curvæ tantum dicuntur *affines*. Ita e. g. omnes circuli sunt inter se similes, sed omnes ellipses *affines*. Docetur etiam in hoc *Capite* modus, seriem infinitarum curvarum, earundem, vel diversarum, data lege procedentium, æquatione exprimentendi. Curvarum interfectionem contempletur *Cap. XIX*. Ab interfectione curvæ a recta orditur, & quomodo ea ex data æquatione definiatur, ostendit. Dein mutuam duarum curvarum interfectionem considerat, cujus determinatio cum pendeat ab eliminatione ordinatæ ex utraque æquatione curvarum, formulas tradit generales pro variis gradibus, quarum applicatione operatio illa facilius perficitur. Præterea singularem proponit methodum pro eliminatione incognitæ, quæ radiosam substitutionum repetitionem non requirit. Consistit ea in multiplicatione utriusque æquationis per formulam quandam, quæ incognitam eliminandam cum certo numero coefficientium indeterminatarum continet; quo facto, singula membra utriusque æquantur, & valores assumtarum determinantur, sicque ad æquationem inter datas solum pervenitur. Cum e doctrina de interfectionibus curvarum ad constructionem æquationum determinatarum nexu maxime naturali perveniat; eandem sequenti *Cap. XX* perspicue explicat. Missis tandem curvis algebraicis, ad transcendentes se convertit *Cap. XXI*. Earum classis simplicissima est, in quarum æquationes tantum loco exponentium rationalium irrationales ingrediuntur, ideo a *Leibnitio* dictæ *intersecendentes*. Sequuntur curvæ logarithmicæ & exponentiales; nec non eæ, quæ per arcus circulares exprimuntur. Harum omnium varias species considerat. Denique *Cap. XXII* solvit nonnulla Problematæ, ad circulum pertinentia, quæ, etsi ratione objecti ad Geometriam planam pertinere videantur, ita tamen sunt comparata, ut peculiarem methodum in solvendo requirant. Sunt autem ejusmodi, ut quæritur arcus e data relatione inter eum & lineas, ad ipsum pertinentes, e. g. arcus suo cosinus, tangenti, &c. æqualis, vel si e dato puncto circuli area sit in data ratione secunda, &c. Methodus vero ipsa eo potissimum redit, ut e valore circiter cognito continua approxi-

matione per partes proportionales, ad quæsitum perveniat.

Appendicis loco accedit tractatio de *Superficiebus*, quæ eodem modo, quò antea curvæ, considerantur. Primo generalitèr, quomodo superficies æquationibus per tres variables exprimantur, quæque exinde resultent affectiones earum generales, exponit. Deinde sectiones superficierum, a planis quibusvis factas, variasque superficierum species, hoc respectu oriundas, examinat. Tum speciatim tria superficierum genera, maxime occurrentia, cylindricam, conicam, sphericam, earumque sectiones, considerat; unde nova sectionum conicarum investigatio oritur. Porro, quid ex immutatione coordinatarum in æquationibus resultet, ostendit. Cum vero æquatio, quomodocunque transformata, tamen semper eundem dimensionum numerum retineat; hinc emergit superficierum in certos ordines (sicut curvarum) distributio. Jam itaque investigat primum ordinem, qui solam superficiem planam præbet; & secundum, quem in sex genera dividit, eorumque affectiones generales, quemadmodum ante in lineæ secundæ sequentiumque ordinum factum, enumerat; ut sic proposita æquatione duarum dimensionum facile, ad quam superficiem pertineat, dignosci queat. Tandem de superficierum intersectione mutua disquisitione Tractatui huic finem imponit.

Ad laudem Operis *Euleriani* quidquam addere nos quidem veremur. Id autem silentio præterire non possumus, totum, quantum est, incomparabili cum perspicuitate & evidentia, qualem vix in libro, ad Mathesin sublimiorem pertinente, meminimus nos observare, conscriptum elaboratumque esse. Quo imprimis facere videtur, quod omnia e genuinis fontibus, egregio ordine, & apertis utique artificiis inventendi, exposita sint, ut Lector quasi ipse omnia se ctedat detegere, id quod vere *Analyseos* nomen meretur. Quanto scientiarum bono cederet, si semper Viri suam, Nostri ad exemplum, eo usque vellent descendere, ut inventa sua clare exponant, nec gloriolam quandam in reticendis eorum fontibus quærere! Ceterum, peninem fore, credimus, horum studiorum amatorem; qui
non

non cupide expectet ipsam infinitorum Analyſin, in quam hæc
eſt introductio, eodem modo a Cel. Autore exarandam: ad
quam ſpartam ornandam nemo doctorum hominum hoc ipſo
aptior exiſtimari debet.

COMMENTARII DE REBUS PERTINENTIBUS

ad Ang. Mar. S. R. E. Cardinalem Quirinum,

Partis ſecundæ Liber ſecundus.

Brixie, 1749, 8 maj.

Plag 21½

In Præfatione dicitur *Pars illa Tomus tertius*, iſdemque eli-
ci ſcriptoris opus. In hæc inter alia, quod grati agn. ſci-
mus, licet ad rem ipſam non nihil forte moneri poſſit, *Actu* hiſ
noſtris magna celebritas atque autoritas tribuitur. Utique no-
ſtrum eſt, virtutes potius commendare, quam vitiorum ſordes
tangere, nec alia humanitate Pontificios, quam purioribus ſa-
cis addictos, tractare, quanquam indidem partis alterutrius
errores haud approbemus. Ad rem autem reverti, non ſine
p'aulu cernimus, ſpem nobis factam editionis *Epistolarum*
Reginaldi Poli abſolvendæ. Nec invidi animadvertimus, quod
compactis dogmaticis *Epistolis*, quas Emin. *Quirini Decades*
varijs locis complectuntur, *Panopliam adverſus hæreſes* ex hæ
collectione adornare, ei ſit propoſitum. Interea vero nobis *Epi-*
ſtolæ ſufficiunt, quibus hæc ipſa *Vitzæ* continuatio nititur. Sunt
earum Auctores *Joſeph. Sim. Afemannus*, Cuſtos Bibl. Vat. *Bene-*
dictus XIII, P. M. *Petrus Bepedellus*, S. J. *Lud. Caſinus*, anti-
ſtes *Cremenſis*, *Clemens XII*, P. M. *Petr. Marcell. Corradinus*,
Purpuratus, *Nereus Corſinus*, *Purpuratus*, *Barthol. Fanzelli*, Abb.
Cafin. Jac. Guil. Feuerlinus, Gotting. P. P. *Joſeph. Firau*, *Pur-*
puratus, *An. r. Here. Fleurius*, *Marcus Fuſcarenus*, Legatus *Ve-*
netus, *Jo. Ant. Guadagnus*, *Purpuratus*, *Jo. Bapt. Kraus*, Abb.
S. *Emmer. S. R. I. pr. Cæleſtinus Leuthner*, Ord. S. *Bened.*
Congr. Bay. Lud. Ant. Neallus, *Dom. Paſſioneus*, *Purpuratus*, *Jo.*
Raver. y, Ord. S. *Ben. Sam. Herm. Reimatus*, P. P. *Hamb.*, *Se-*
natus Venetus, & *Jo. Bapt. Marchio de Torcy*. Crebro pariter
memorantur inter edita monumenta *Joſ. Roc. Vulpis* *Epistolæ*
Tiburтинæ, quem modo eximium *Poetam* nominat, modo alijs

extollit Jandibus, ut *Franc. Bargnani*, Congr. Sdmalchæ Epigrammata, *Clementis XII*, *Benedicti XIII & XIV*, Literas Apostolicas, *Ab. Syllæ Pitolominei*, Romani Præfulis, Orationem in funere *Clementis XII*, plurimas inscriptiones, atque alia, taceamus. Exhibet autem ille *Tomus* spatium temporis a 26 Nov. A. 1727 usque ad A. 1740, quo *Benedictus XIV* electus, est, idque *Capitibus XIV*. *Primum* agit de iis, quæ contigerunt usque ad initium Martii A. 1728, & quidem de principiis Purpuratorum dignitatis & suæ & *Prioli*, Purpurati Veneti, aliisque momentis; *alterum* de binis gratulatoriis literis, quas Lutetia Noster, ante discessum ab urbe, accepit, Epistola pastorali, quam purpuræ suæ gratia ipse scripsit ad Brixianos, & ad urbem Brixianam, ubi novum templum condere laboravit, & unde patriam hinc petiit, accessu; *tertium* de reditu Romam; ac feliciter ibi confecto negotio unionis Commendæ S. *Andrea de Busco*, Congreg. Casinensis, de novo Brixiam accessu, ibique per octo circiter menses mansione, de Roma denuo repetita, *Noël* hincque literis, puriori doctrinæ perquam faventibus, ibidem acceptis, & post *Benedicti XIII* fata, publicatis, tandemque de sepulcro, illi Pontifici constructo; *quartum* de comitiis Pontificiis post eam mortem, crebrisque in eorum loco sermonibus de novo Brixiano templo; porro de *Clemente XII* electo, qui Bibliothecæ Vaticanæ præfectum dedit, de quæ ceteris inde a Febr. A. 1730 ad Octobrem A. 1732; *quintum* de operibus Em. *Quirini* civilibus, architectonicis, literariis, usque ad Majum A. 1734; *sextum* de actis per sesqui annum Brixianis; *septimum* de frequentibus Romam & Brixiam itineribus, imprimis A. 1736; *octavum* de anni sequentis in urbem Brixianam ornandam, remque literariam illius promovendam, meritis. Hac simul occasione posteroris occupationis veluti compendium ali-quod inseritur; dum liber percensetur, cui titulum fecit *Noster de Brixiana literatura, renascentium literarum ætate*. Exorsus est illud opus ab ea cura, quam majores susceperant, ut, artis æneis foris scribendi recens inventæ beneficio, publicam Brixianæ lucem acciperent antiqui Poetæ, inde a *Plauti* Comædiis usque ad Epigrammata *Martialis*. Inter recentiores Grammaticos palma defertur *Augustino Saturnio Lazaroneo*,
inter

Inter Oratores *Joſta Rapiſio*, inter Poetas *Laurentio Gamba-
ra*, qui de *Columbi* navigatione Poema confecit, de quo con-
ſuſi poteſt *Manutius*. Ejuſdem argumenti Carimen etiam ſcri-
pſit *Julius Caſar Stella*, quod epillola *Franc. Beneti*, libris il-
lius præfixa, commendat, nec minus *Ubertinus Carrara*, *A-
naldi Virgiliana* par a quibusdam habitum. Præterimus hic
Academiam Occultorum, quæ Brixiz tunc floruit, Latinamque
Poëſin cum Etruſca conjunxit; præterimus Poëſias doctiſſimas,
Lauram Cæretam, *Veronicaſi Gambaram*, & alias. Unum mo-
do pro *Rapiſii* de numero oratorio conſcriptione teſtimo-
nium addimus, quam Noſter cædro dignam vocat, ubi, quæ ad
hanc partem, ab aliis neglectam, ab aliis, quaſi percipi nullo
modo poſſet, depositam ac desperatam, pertinent, adeo docte
topioſequè tradiderit, ut in eadem *Rapiſius* unus legi merea-
tur. At nobis progrediendum eſt. *Caput nonum* perſenſet ne-
gotium varium, antequam Præſuli Veneto, cujus ſimul elo-
gium exhibetur, A. 1737 purpureus traderetur pileus; *decimum*
occupationes Em. Autoris in Abbatia Vangaditienſi oriunda,
ſermonemque, A. 1739 in nova cathedrali Brixiana, non ſine
generali plauſu, habitum; ſequens *Franciſci Barbati*, Pa-
tricii Veneti præſtantiſſimi, Brixianæque urbis, a Mediolanen-
ſium Duce oppugnata, defenſoris invicti, Epistolarum collectio-
nem; *duodecimum* ad annum ſæculi quadregelimum acta, qui-
bus præſertim inſunt Pontificis mors, & electio novi, nec non
vindicæ *Pauli II*, eo tempore ſcriptæ; *penultimum* Epistolæ
Fleurii, Purpurati, ad annos poſtremos *Benedicti XIII*, &
omnes *Clementis XII*, referendas, ac poſtremum tandem Epi-
ſtolas quasdam *Marchionis de Torcy*, de obita a *Guadugno*,
Purpurato, viſitatione ſæcra templorum *S. Marci* & *S. Praxe-
dis*, dequè ſtatu ædis *S. Alexii*. Epistolarum *Fleurii*, Gallica
lingua conſignatarum, earumque breviorum, quamplurimè
exhibentur inde à pag. 276 ad 305. Quodſi autem Epistolæ
amamus, adeſt Appendix ad *Libri I Partem II* Commenta-
riorum, Brixiz A. 1750 ſeorſim ædita, quæ complectitur *Re-
ſponſa*, ſeu *Conſilia*, præſtantium *medicina doctorum* de mor-
bo, qui nuper, ut diximus, æſſixit hunc ænis Neſtoreis di-
gniſſimum Purpuratum. Memorabiles hic ſunt Epistolæ *Jo.*

Bapt. Grandi, Leon. Davi, Andr. Pafsa, J. B. Beccari, Car. Fr. Hundertmarkii, Frid. Ott. Menckeni, Justi Gethofr. Gäviti, Jo. Matth. Gesneri, Jo. Jac. Halleri, Jac. Gu. Feuerlini, Jul. Car. Schlegeri, Jo. Phil. Casselii, Jo. Ge. Schelhornii, Godofredi, Abbatis Cœnobii S. Petri, Herm. Sam. Rehmari, Lettra de M. de Perard, Lettera del P. D. Andr. Gordon, & hujusmodi; unde patet, hanc Appendicem plus exhibere in nigro, quam in rubro promissit. Nobis autem, eam nominasse, hic sufficiat, cum pluribus jam de ea dictum sit in *Novis Actis A. 1759 Mens. Nov. pag. 652 seq.*

ELIÆ LUZAC, FIL. DISQUISITIO POLITICO-moralis. num civis innocens ira hostis, longe potentioris, jussu permitti possit, ut excidium totius civitatis evitetur. Nullum hypothesibus philosophicis locum concedimus, ubi principiis generalibus ad ratiocinandum opus est, sive quid a posteriori colligendum, sive a priori erendum, aut demonstrandum. *Christ. Wolf. de Hypoth. Philos. S. 4.*

Lugduni Batavorum, typis Autoris, 1749, 8 maj.

Plag. 7.

Antiquissimis temporibus, quod in Præfatione asseritur, sub obscuris locutionibus, symbolis, ænigmatibus, hieroglyphis, involuta lucem adspexit doctrina moralis. Quædam præceptiones morales, multis ineptiis mersæ, eadem subsequente fuerunt. Proverbia sententiæque, quemadmodum egregia, sic perversa, plurima continebant, nec facile cuiquam, veritatis emanati, assensum extorquebant. Nullæ ratiocinationes, nullæ demonstrationes: eloquentia sola totum negotium absolvebat. Actutum cogimur Philosophum nostrum hic amice monere, haud adeo distinctis notionibus, nedum ratiocinationibus, sententiarum non solum species ab eo confundi, sed etiam has ipsas promiscue cum eloquentia poni; quam, ipse videat, num accurate satis, a Philosophiæ demonstrationibus, quas potius, quantum fieri potest, fundamentum habet, sejungat. Tanto

id

id potius monemus, dum *Platonica* tempora saltem sequuntur, quibus de virtute disputatum est, & quædam principia Dialogis fuere condita, quæ quidem admodum Noster vacillantis vocat. Hic idem deinceps pedetentim ad certiora surgit, & a generalibus ad singularia progrediens, non paucas sanarum partium regulas, eademque principia, fundamenti loco ponit, quibus ad suum sibi scopum iter munit. Ipsum vero argumentum ratione docendi mathematica proponit; idque *tribus Capitibus*, plurimas observationes subjectas habentibus. *Primum* agit de variis sententiis, ad originem civitatum quod attinet. Indigentiam, vim improborum, metum ab aliis, mutuam securitatem, infirmitatem familiarum segregum, ingenitum societatis amorem, causam fuisse, ob quam civitates constitutæ sint, varii contendunt. *Plato Lib. II de Republ.* putat, rerum plurimum indigentiam ad societates civiles incundas homines incitasse. *Luzaco* tamen, & aliis, quos allegat, hæc ratio minoris est momenti: dum & familiarum segregum æque ac civitates integræ commercia possent exercere, & quibus opus habebant, sibi mutuo conferre. *Grotius* ergo familiarum segregum infirmitatem causam impellentem nominat. In genere Noster ad causas illas impellentes animadvertit, quod supponant, homines quondam plena gavisos esse libertate. Quod si admittamus, mirum certe videri potest, quare patres familiarum, periculo depulso, non ad illum statum redierint; quare non per fœdera se munierint. Quodsi ergo ad fata populorum, & ad naturam humanam, attendimus, convincimur, homines nunquam statum mutasse, si unquam liberi fuissent & æquales. At, quacunque demum de causa homines peculiare, familiarum, vel civitates minores, coierint, id immutatum manebit, quod lex fundamentalis cujusvis civitatis, aut societatis, sit, felicitatem illius omni cura promovere, modo totum genus humanum, vel ejus minores partes, inde non capiant detrimentum; Hinc facile patet, felicitatem totius felicitati partis semper esse præferendam. *Caput secundum* varias Autorum sententias, ad eam quæstionem quod attinet, sistit. Quæritur hic in genere, num, si civitas quædam ab hoste minus justo sic pre-

Cap. I
pag. 3.

4.

14.

15.

49.

52.

53.

tur,

- Pag. 55. tur, ut exitum totius moraliter vitari nequeat, unus civium;
 56. ab hoste designatus, ipsius iræ permitti queat, ut is a proposito
 57. desistat, & tota civitas ab imminente periculo liberetur; sin-
 58. gularum, num talis civis a reliquis deseri possit, num teneatur
 seimet ipse tradere, ac num iuste tradi queat. Deseri posse,
 convenitur a multis, quod rectoris officium magis circa to-
 tum, quam partes, versatur; quod & ipsa peribit civitas, & in-
 nocens hancquam servabitur; quod is postulare nequit, ut
 64. pro se ac secum tota civitas pereat; quod minus malum mayo-
 65. ri præferri debet; & quod naturaliter est in potestate cuiusvis
 civis, ob utilitatem privatam emigrare tali de republica, si-
 66. ne venia principis, aut rectorum publicorum, ideoque vicissim
 67. permittitur, civitati deserere civem. Eundem renitentem tra-
 di posse, firmatur his argumentis, quod imperantes cogere
 possunt cives ad res indifferentes, indeque majori jure ad ea,
 quibus leges caritatis renebantur, quod lex civilis quosdam vir-
 80. tutis actus præcipere potest, sub certo mortis periculo, quod
 est officium boni civis, perdere potius vitam, quam occidere,
 81. vitam defendendo, vitam totius civitatis, et si quæ alia sunt
 argumenta, quæ vero pariter ex altera parte considerantur ac
 85. reselluntur. Nos igitur ad *ultimum Caput* progredimur, ubi
 quaeritur, num quid certi hac de quaestione determinari possit.
 Hoc loco, definitionibus nonnullis ac propositionibus, quæ
 tanquam demonstratæ considerantur, fundamenti loco positæ,
 88. sequentia deducuntur. Summi imperantes tenentur salutem
 civitatis, respectu habito ad universi salutem, intendere, ita de-
 mum habent tradendi jus, ac vicissim. Quæ cum ita sint, vi-
 dendum est, num, quatenus, & quousque, saluti publicæ possit
 89. inservire, vel obesse, traditio. Verum enim vero traditione civis
 92. felicitati generis humani civitatisque non consulitur; quin po-
 tius nocetur, dum pravi sunt tales deposcentes, atque ulterius
 nihilominus progredi possunt vires, atque, animum periclitati,
 concitantur alii, debilitantur cives, &c. Hinc imperantes non
 habent jus, civem tradendi. Adeoque, quod rei caput est, jus
 naturæ non permittit, ut interitu civis innocentis liberemus
 civitatem ab excidio imminente, quo satisfiat hosti
 potentiori.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Maji Anno MDCCLI.

CATALOGUS BIBLIOTHECÆ BRUHLIANÆ.

Pars I.

Dresdæ, literis Harpetræ viduz, 1750, fol.

Alph. 3 plag. 2.

In excelso fortunæ & honorum fastigio collocatus, & gratia Regis sui valentissimus, earumque omnium virtutum, quibus ad regendam Saxoniam opus est, splendore coruscans, Heros *Brubius*, ne quid in se inveniri demum posset, in quo magnus ipse & incomparabilis non esset, inter illustrissima reipublicæ studia, & gravissimas rerum maximarum curas, humiles etiam, tantæque opis indigas, Camœnas non sicut tantum benignissime, sed ornat etiam mirifice, & opera, auctoritate, denique exemplo suo, ut potentioribus sint gratiosæ, & insigni gaudeant felicitate, efficit. Id igitur agenti, quod omnium ætatum viris summis, hoc est, ingenio & animo excellentissimis, in more fuisse positum meminimus, visum est & sibi, & Saxoniz, & ipsis illis, quibus esse tanquam Deus tutelaris solet, Musis, non solum non indecorum, sed gloriosum etiam & honorificum, de colligenda, cui similes ad hunc diem paucæ exstitissent, Bibliotheca cogitare, & in hac ita instruenda, ut inter præcipua patriæ nostræ decora numerari jure posset, sumtus pæne regales consumere. Demandavit autem eam curam Viris, ut doctrinæ haud vul-

Hh

garis,

garis, ita ad bene gerendum hoc munus satis idoneis; in quibus, minime nos fallit iudicium, si, qui nunc in excolendo amenissimo hoc horto occupatur, Pranobilissimo *Rostii* singulararem præ ceteris egregie collocati laboris laudem tribuamus. Horum igitur incredibili & inusitato prorsus studio perfectum est, ut jam exterorum æque ac nostros in se oculos convertat, & spectatores omnes magna *Bruckianæ* in literas munificentiz admiratione impleat, quæ brevi tempore, a tenuissimis orta initiis, ad eam, qua vix esse major potest, amplitudinem deducta est, sancta hæc domus Apollinis, vel ipso Conditoris sui nomine inter illustrissimas habenda. Jam vero, ut omnibus pateant immensæ hæc ac prorsus stupendæ opes, & tanquam æternitati consecretur magni animi, quo ad opus tam præclarum incomparabilis ille Saxonicae felicitatis autor est conversus, memoria, prodit Bibliothecæ tam commemorabilis *Catalogus*, isque ornamentis iis omnibus, quibus commendari id genus librorum politissimo cuique potest, plenissime instructus. In quo quidem dextre consiciendo, & ad ingenium seculi accommodando, mira ejus, quem modo diximus, *Rostii* industria apparuit, ut nemo facile futurus sit Lectorum, qui, suæ quidquam eorum, quæ ab illo hic sunt præstita, respondere expectationi, neget. Hujus autem Operis, cum fieri nullo modo potuerit, ut tantæ copiarum librorum uno, quantumvis spisso, volumine concluderentur, jam in manus nostras *Partis* non nisi *prima* datur, sed quam ceteræ deinde, ut sperare nos in *Præfatione Rostii* jubet, & sua sponte omnes sperant, iusto tempore sequentur. Forma operis externa, sive chartæ, sive typorum, elegantia spectetur, ferme talis est, qualem *Catalogi Bibliothecæ Trajectino-Batavæ, Universitatis Lugduno-Batavæ*, similibusque aliarum, præ se ferunt, hoc est, spectabilis & magnifica, sed quæ decora simul quadam & amabili modestia commendatur. Hanc igitur *Catalogi Partem*, tanquam ex splendidissima corona gemmam, propius insipientibus haud obscure intelligitur, non id unquam in animo fuisse Illustriss. *Bruckio*, ut librorum, quotquot inde ab inventa arto typogra-

phica

phica ad hoc usque tempus prelis sunt egressi, numerosissimas ex omni Europa copias colligeret; quod sane, si quis suscipiat, magnum est, sed nunquam perficiendum, & ob id quodammodo inane, opus; sed, prudentissimo consilio, Bibliothecam ei talem institutam, quæ possessore vitæ non umbratilis, sed in luce & purpura vivente, imprimis haberi digna posset. Sunt enim *primæ* hujus *Partis* tria velut Capita; quibus ex continentar, quæ pertinent ad studia illustriora, aut elegantiz & suavitas plurimam habentia, atque ob id ipsam viris in republica principibus imprimis grata & familiaria, *Historiam* nempe *universalem*, *Historiam antiquam Græcam & Romanam*, deæque omnis generis *Antiquitates*. In his agris dominatur *Brublianus*, libris bonis integra palatia implendi, ardor; nec, si quis totum hunc *Catalogum* inspexerit, lacunas, quas supplecti ipse jure optet, adeo multas inveniet; quin, eorum, quos illustren. l.æ Bibliothecæ cura occupavit, singulare prorsus ac inauditum pæne in colligendo studium fuisse, argumento esse illud potest, quod librorum, tam veterum, quam recentiorum, etli non omnium, tamen plurimorum, quæcumque fere existant, editiones, tam novæ, & pleniores, & emendatæ, quam antiquæ, & minus accuratæ, & ob id aliquantum contemptæ, summi hic locum invenerunt; id quod multum juvat historiam librorum, & ad noscenda horum fata, singularia interdum & scitu digna, facit. Jam, quid nobis librorum sint *Catalogi* hujus *Partis* reliquæ daturæ, haud definire nobis satis certo licet; at ex *primis* hac, *Historiæ* initia & fundamenta exhibente, non male colligero videmur, suo ordine *Historiam imperiorum*, atque, hac expedita, *Poetas*, *Oratores*, & ex politiorum *Scriptorum* genere ceteros, secuturos. Ipsa *Catalogi* hoc elegantior est ratio, quo felix us naturam, omnium rerum magistram, imitatur. Nam, quod *Historia universalis* *Scriptores* nobis *de arte historica*, *Geographiæ generalis*, *Itinerariorum*, *genealogicos generales*, *heraldicos*, *historiæ Ordinum equestrium*, *Chronologiæ technicæ*, *et historica*, *Historia universalis certi temporis*, *et rerum publicarum*, *Biographos generales*, & *Historia universalis miscellanea*,

lanca, suppeditat, *Historia* autem antiqua *Græca* & *Romana*, distinctis particulis, in *Græcam*, *Romanam*, & antiquam mixtam, dispescitur; denique in numero *Antiquitatum Historia Decorum*, *religio veterum*, *antiquitates Aegyptiaca*, *Asiatica*, & *Græca*, *Romanarum Systemata* & *Compendia*, ipsa *Urbs Roma*, *varia res veterum*, tam publica, quam privata, *edificia*, *statua*, *imagines*, *aliaque monumenta antiqua*, *Inscriptioes antiquæ ac recentiores*, *Gemma antiquæ* & *Sigilla*, *mensura*, *pondera*, *as res numaria*, tam veterum, quam recentiorum, *Musea*, & *Antiquitatum miscellanea*, recensentur, aptus is utique & concinnus ordo est, hoc gratior lectoribus, quo minus affectatus, & quo usitator tot aliis *Catalogis*. In titulis librorum transferendis accuratus est *Rostius*, laude in eo dignus, quod, neglectis superfluis ac inutilibus, ea imprimis dedit, quibus præcipuum librorum argumentum continetur. Quod veto passim in nominibus Auctorum, & ejusmodi aliis rebus, aliquid vitii latet, &, ut exemplis aliquot utamur, pag. 34 lin. 7 *Lagomarsit* pro *Lagomarsini*, pag. 55 lin. 26 *Heur. Ayveri* pro *Ge. Heur. Ayveri*, pag. 79 lin. 25 *Melancktone* pro *Melanckthone*, pag. 137 lin. 12 *Schiffert* pro *Sekeffert*, pag. 140 lin. 2 *Freinsbemi* pro *Freinsbemit*, pag. 141 lin. 13 *Heracide* pro *Heraclide*, pag. 168 lin. 13 *Glodovs* pro *Gladevs*, pag. 176 lin. ult. *Krigelis* pro *Krigelii*, pag. 209 lin. 15 *in arce Perusina* pro *in agro Perusino*, pag. 241 lin. 1 *Numophilacium* pro *Numophylacium*, & ead. pag. lin. 8 *Agnethler Numophylacium* pro *Agnethler Numophylacium Schultzeanum*, legitur, nemo tam iniquus est Lectorum, qui manifesta operarum peccata doctissimo in his rebus *Rostio* tribuat. Ceterum primaria hæc *Catalogi*, quem jam manibus teneamus, dos est, quam, nescimus, an alius præter illum *Bibliotheca Menckiana* cum eo communem habeat, quod Scriptores, quorum nulla in titulis librorum facta mentio, sed qui sunt in integra *Scriptorum Corpora*, *Tesaurus*, *Collectioes*, & his similia atamentaria, redacti, hic nominatim indicantur, ut sic facilius lectoribus illarum opum usus fiat, quæ suis adhuc cavernis oclusæ, & a doctorum hominum commercio quodammodo remotæ, jacue-

querunt. Dudum, fatemur, ea nobis opinio sedet, de Bibliotheca Scriptorum universali cogitantibus agendum id imprimis esse, ut eorum, qui, cum aliis editi, & his longo ordine adjecti, in tenebras magis, quam in lucem, abierunt, diligenter nomina & scripta colligant: id quod commodissime fieri poterit, si, qui deinde nobis *Catalogos* Bibliothecarum dabunt, illustre hoc exemplum secutori, eorum, quæ oblecta sunt & incognita, rationem vel maxime habebunt. Atque sic de insigni hoc *Brublianae* partim in optimas Musas beneficentiae, partim industriz *Rostianae*, monumento, etsi non satis ad laudem, satis tamen ad docendos eos, quos noscendi hujus *Catalogi*, Illustriss. *Brublii* sumptibus excusi, nec, quod scimus, in tabernis venum prostantis, cupidissimos scimus, dictum est; nec, quod his addi debeat, quidquam est, nisi hoc unum, in tanto nobis pretio literatum hoc cimelium haberi, ut, a munifica tanti Mecænatiss. manu haud meliora iis, qui literas profitentur, proficisci munera potuisse, nobis sit certissime persuasum. O beatam igitur Saxoniam, quæ, annuente hoc mitissimo Apolline, & liberale Musis hospitium præbet, & ab his vicissim diligentissime culta, invidendo exteris regionibus florentissimoque rerum omnium suarum statu fruitur!

DE JURIS DIVINI ET NATURALIS ORIGINE CAROLI POLINI, S. Martini Abbatis, Libri tres.

Brixiz, ex officina Jacobi Turlini, 1750, 4 maj.

Alph. 2 plag. 9.

Cum tres hujus libri sint *Partes*; in primo statim prioris *Partis* Capite rationes Clarissimus profert Autor, quæ ad scribendum ipsum impulerunt, quas quidem jam dicendo repetere haud juvat, cum sufficiat, Lectores non ignorare, *Ansaldo* doctissimum ante aliquot annos idem fere opus confecisse, varia variorum judia expertum. Clariss. *Polinus* suum illi libro attribuit pretium; nihilo tamen minus non superfluum esse ducit, ea addere, quæ in hoc argumento ab *Ansaldo* omissa, & a censoribus quibusdam libri illius desiderata fuerant. Quæ

Pag. 11.

14.

- qualis fuerint, ex iis apparebit, quæ postea dicemus. Autor nos
- Pag. 21. Nec hinc pergit in *Capite secundo* humanam naturam cætenus
considerare, quatenus satis est ad inde cognoscendum, quantum
26. roboris atque virium habeat ipsa per se cum ad veri cogitatio-
nem, tum ad eum finem assequendum, ad quem referuntur virtu-
27. tis studia. Hic statuendum esse putat Autor, naturæ quidem ef-
se vocem, iuste & honeste vivere, & officia debita omnibus
prestare; quoniam vero firmamenta horum principiorum
extra omnem dubitationem statui debent, & iustus quæsitæ a
Philosophis in homine ipso, non eadem in omnibus videan-
tur, eo, quia raro homo sincerus integerque appareat, & in
multis ratio ipsa depravata sit, idcirco alia generali prænotio-
ne opus esse, ex qua irrefragabilis principiorum horum firmi-
tas deducatur. Si enim de universo juris divini & na-
turalis systemate sermo instituatur, ex quo scilicet pia & iusta
hominum officia constituantur, humanique mores regantur,
29. fatendum est, alienis semper auxiliis opus esse, ut firmiter
constitui possint. Legem tamen adesse interiorem, quæ faci-
le animadvertenti homini se prodatur; at, cum id multi per-
raro attendant, aliorum plane vitæ consuetudine abrepti, ex
30. eo accidere solet, ut legem interiorem haud consulant, quæ
recte facienda præscribit, & recte facta intereo gaudio remun-
neratur; ex quo dilucide apparet, legem quandam nobiscum
una exsistere, quæ universa componit, & singula colligit in
unum finem, qui est omnium societatum coagulum. Longe
tamen hæc innata virtus a partæ, seu acquisita, distat, ut ab ab-
solute ingentis operis leviter tantum adumbrata initia di-
stant. Fundamenta enim, quibus æque nitatur, sunt facien-
da, nisi velis, totam corrumpere vitæ moralis disciplinam. Ex
his ad *tertium Caput* Autor progreditur, disquirens, unde ju-
33. stitia, omnibus numeris absoluta, originem traxerit. Hinc in
quæstionem dissolvendam incidit, an morum disciplina a
Philosophia deducta fuerit. Latini quidem & Græci Philoso-
phi pertinaciter contendunt, Philosophiam esse humanarum
actionum moderatricem, probitatis opificem, societatis effe-
tricem, ac felicitatis ducem; sed ex veterum atque recen-
tio-

tiorum Philosophorum placitis dignosci poterit, quam tum, Pag. 38.
 ex mente Autoris; a veritate aberraverint, siquidem doctrina
 morum in re absurdis, & sibi contrariis, sententiis versatur
 apud veteres, quod & Cicero ipse testatus est. 45.
 Exinde colligitur, a Deo, omnis veritatis fonte, disciplinæ moralis suere
 firmitatem. *Capitulum quartum* inscribitur *de humane anime* 46.
natura, & proprietatibus, an ejus virtus ab humani intellectus
acie haberi possit. Omnia, quæ hic ab Autore dicta suere, eo
 pertinent, ut Philosophorum ipse opiniones de anima humana,
 ejusque natura & proprietatibus, recenseret, & inde colligeret, 51.
 gentium de immortalitate animorum persuasionem a Philo- 57.
 sophia non esse profectam; sed ex adverso philosophan-
 tium alios in impietatem, alios in scepticismum, abiisse. In
Capite quinto ex testimoniis Philosophorum probatur, quam 58.
 dubia & fallax sit physica facultas in explicandis rerum natu-
 ralium causis, & licet ea sciatur, nihil tamen hoc processu
 ad vitæ futuræ veram atque exactam cognitionem. Hæc omnia 66.
 eum in finem ab Autore nostro disputantur, ut lectores eo fa-
 cilius ad amplectendum id, quod ipse pluribus in hoc Opere
 exequitur, necessitatem scilicet primigeniæ traditionis, se com-
 ponant. Cum enim Philosophia inepta visa sit ad investi-
 ganda ea, quæ ipsius humane naturæ videntur propria, alias-
 que res, quæ sub sensu cadunt; quanto magis fatendum
 erit, ineptam esse ad comprehendendam, sola humane men-
 tis acie, ineffabilem Dei naturam, infinitaque ejus attributa,
 ut in Deo vere sunt, percipienda. Quotus enim quisque est,
 qui immensum capiat, infinitumque circumscibat? Propter
 ea, quod immensum est, soli sibi notum est id, quod est.
 Hinc quoque factum esse putatur, ut gentiles maxime in de- 79.
 scribenda divina natura erraverint, & ubi aliquid veri di- 72.
 xerint, primigeniæ traditioni id acceptum retulerint. Ipsa
 enim humane mentis acies ad tanta rerum momenta perve-
 stiganda requirit ascendere, sed in impia & falsa dogmata in-
 vestigando incidit. Et de hujusmodi Philosophorum, circa crea- 84.
 tionem & providentiam divinam, erroribus longa hic institui- 86.
 tur disputatio. In *Capite septimo* Spinozæ systema circa naturam
 hujus.

- Pag. 99. hujus universi, quam Deum sibi fingebat, expenditur exploditurque. Atque hic Ill. *Wolffium* præter alios excitat Autor, qui invictis argumentis demonstraverit, nullo modo geometricam methodum systemati *Spinoza* potuisse aptari. Hypothesin enim suavit, de substantia unica infinita, cujus attributorum modificationibus necessariis præcedunt res ceteræ omnes, ex suis definitionibus *Spinoza* probare annititur, sed a communi sensu illæ quam longissime sunt remotæ. *Octavo Capite* Autor inquit in multiplicem viam, qua in hominum animos rerum cognitio, verique intelligentia, descendat, ubi iterum iterumque monet, ea tantummodo hunc in finem a se disputari, ut viri, nimium humanæ menti tribuentes, atque audaci cupiditate ultra humanitatis suæ terminos evagantes, cognoscant, quanto in periculo ipsi verseantur, & quam vanis atque periculosis opinionibus se implicent, qui hoc faciunt. Omnis tamen recte philosophandi ratio in Logices, recte constitutæ, præceptis est quaerenda; quæ præcepta non sunt negligenda, imprimis cum a recentioribus Philosophis plurimam in canones sint relata, & ita constituta, ut ad veritatem dijudicandam quamplurimum faciant, & methodum de rebus quibuscunque acute differendi præscribant. Nec in hac via Philosophia gentilium tota est inutilis, sed utilis etiam ad contemplandas actiones & virtutes humanas reddi potest, delibando ea, quæ vera sunt.
105. Constat enim, puriorem etiam gentilium Theologiam e duplici fonte fuisse deductam, ex majorum nempe traditionibus, & ex naturali ratione. Cernebant scilicet, humanæ rationi esse subnixæ, quæ traditione acceperant. Capita enim summa, a Deo homini primo tradita, veritatis fontes, lumen suum ceteris rebus porrigunt, ut cum Deum ipsum, tum cetera, videre possis; ut adeo contemplatione assidua eadem objecta magis ac magis illustrentur. Si vero in iisdem investigandis, sola humana ratione duce, totus insistas, simplicitate sua fugiunt obtutum, & abundantî luce sua mentem afficiunt ita, ut quasi per caliginem tenebras obducant. Itaque dolendum est, audere quosdam Philosophos certum quid, sola
- 110.
- 114.
- 116.
- 118.
- huma-

humana ratione, de maiestate divina, rerum initiis, morumque disciplina, discernere, de quibus inde a tot seculis Philosophia frustra deliberat. Notiones tamen, quæ unicuique necessariæ sunt, quasque scire hominum interest, omnibus præsto sunt, ut tuta & constans rerum agendarum scientia reddatur. Ex his notionibus orta est vera in populis pietas ac iustitia, vitæque gerendæ tota ab his ratio dependet. Illud etiam omnibus rationibus omni ævo firmiter persuasum fuit, & nostro, quæque est, Deum esse omnipotentem, universi creatorem ac moderatorem, nutu suo cuncta regentem, qui primos homines docuerit, eisque dederit leges sanctissimas, nos illuminantes, & inclinantes ad consentiendum Dei mandatis, nec inde unquam aberrandum, quanquam ipse in libertate constituerit hominem repugnandi illis legibus, & a tramite iustitiæ, si æternum miserum efficere se voluerint, desectendi. Omnium enim gentium persuasio de animorum humanorum immortalitate, de extremo iudicio, de præmiis pœnisque in vita futura, superne illapsa est ex voluntate illa invincibili, ac certissima, cui non credere, manifestum æventuræ argumentum est. Inde, cum humanæ argumentationes ex hisce principiis deducantur, omnium gentium consensione probatis, sponte fluunt boni ac pii hominis officia, verique intelligentia in animos descendit. Consulto hæcenus totam Autoris de originè juris divini & humani doctrinam enarravimus, ne postea, ferente ita enarrationis nostræ ordine, de ea nobis sæpius dicendum esset. Progredimur inde statim ad *Librum secundum*, ubi Autor probare studet, traditiones esse divinas, homini primo datas, moralitatis principia adstruentes. *Capitulum* itaque *primum* demonstrat, Deum, vel ipsum per se, vel per sanctorum angelorum ministeria, de quibus hic præcipuus sermo est, primos humani generis Patriarchas docuisse, eaque omnia, quæ hoc pacto illi didicerant, accurato magisterio oralis traditionis parentum ad filios, constanti successione, & hæreditariò quodam jure, ad omnes gentes transiisse; ex quibus omnibus lex constituta est, quæ viget, & vigebit usque ad consummationem seculi. Argumenta vero, ex Scriptura petita, nostro iudicio, nulla ratione id probant, quod proba-

Pag. 119.

121.

134.

144.

- re debent. Sunt enim partim nimis generalia & ampla, partim ita comparata, ut nil nisi meram possibilitatem involvant.
134. Gentilium vero testimonia sunt obscura, nec rei probandæ
141. sufficientis. Licet enim dicant, homines a Deo esse doctos, non tamen ostendant, quid sint docti, & quomodo Deus illos docuerit, imprimis cum Dei gentilium veri nunquam fuerint, & vere existerint, adeoque nec homines docere poterint. In *Capite secundo*, de præstantissima Dei natura, & maxime de ejus omnipotente voluntate, quæ in mundi creatione, & gubernatione, potissimum ostenditur. Autor dicit, eandem materiam philosophandi à traditione primigenia pendere, &, licet Philosophi virtutem Dei, creandi ex nihilo, demonstrent, eorum tamen argumenta cum traditione esse conjungenda. Autor hic addit: Profecto per cognitionem veri Dei, quæ ex divina revelatione hauritur, efficiamur divinæ naturæ consortes, in luce ambulamus, pii redimur, & rationem connexionis inter res divinas & humanas percipimus. Sed hic non satis accuratus est, ad annales
147. *Mosis*, ex quibus per traditionem multa didicerint gentes,
149. provocans. Quid tum vero? Hoc ad rhombum minime pertinet. Sic revelata religio cum naturali confunditur, quod in
150. Philosopho haud est tolerandum. Quid inde argumenti pro
traditione philosophica desumi potest, quando legimus, apud
gentiles septeni diei fieri commemorationem sacram; aut
156. quando ex profanorum hominum testimoniis probatur, eos omnes Deum, summum creatorem, agnoscere atque credere, eosdemque, hanc existentiz divinæ notionem a cælo esse delapsam, dicere? Posterius enim proprie non verum est. Nam improprie hic de naturali & insita Dei cognitione est cogitandum, si veri aliquid amplectendum sit. *Caput tertium* de primo homi-
161. ne, primique hominis ætate, ac juris divini & naturalis origine, disputat, sed ita, ut Autor primo, nihil aliud agat, quam ut ex
165. *Pfannero, Vessio*, aliisque, doceat, gentilium fabulas facile cum protoplastorum convenire felicitate, lapsu, & miseria. De his vero nemo facile per omnia dubitabit. Nec sermo est de
181. hac re, verum de eo, num principia sanctitatis ex tradi-
tione

sione orali habuerint, ac solum ex lumine naturæ. Porro Au-
 tor dicit, jus divinum ex propria absolutaque Dei imperandi
 prohibendique potestate constitui; qui, cum sit hominum
 conditor & parens, dominus quoque & legislator est. Hinc
 jus divinum, in quo scilicet divini cultus ratio inest, in prima
 mundi ætate a *Mose* descriptum, parentum ad filios orali
 traditione, piorumque sacrificiorum more, hereditario quo-
 dam jure ad omnes gentes propagatum est. Multa hic de
 sacrificiis gentilium instituendis, & hostiis apud gentes im-
 molandis, dicuntur. Eadem in reliquis est tralan-
 di ratio Autoris, ita, ut sine difficultate ex iis, quæ modo
 enarrata sunt, Lectores intelligant, quid in sequentibus Au-
 toris sit institutum, ubi per *quinque Capita* de animorum
 humanorum immortalitate, de extremo judicio, de præ-
 miis pœnitivæ in vita futura, quæ etiam de portentosa totius
 orbis inundatione, de *Noachæ*, ex quo nova hominum post
 diluvium progenies procreata est, sicque mundi ætate, recensio
 instituitur. Postea ostenditur, quomodo in hominibus conserva-
 tæ sint notionēs de cultu divino, & iis, quæ ad religionis spectant
 negotium. Prius tamen, quam Autor ad hæc convertitur, pluri-
 bus docet, capita summa religionis, & quicquid ad religionis sub-
 stantiam spectet, non ab Hebræis ad gentes pervenisse, sed ante
Abrahami jam tempora ab iis cognita fuisse, id quod in causa
 fuerit, quare *Abrahamus* evocaretur, cum omnia miscere gen-
 tes inciperent. Sed id est, quod ulterius fuisset ab Autore
 probandum, sicco hic plerumque pede enarratores divini
 Codicis rem totam prætereunt. In *Libro tertio* per se-
 ptem *Capita* agitur de vera religione, ejusque continuata suc-
 cessione, de antiquissima gentium religione, de origine &
 progressu idololatriæ, de cultu heroibus, vita sanctis, inter-
 dum etiam viventibus, a gentibus præstito, in quo tetrior ido-
 lolatriæ facies exhibetur, licet ex hisce quoque densiori-
 bus idololatriæ tenebris capita summa religionis clare
 eluceant. Deinde deteguntur artes mali in orco genii, qui-
 bus ad corrupendam religionem, depravandosque homi-
 num mores, usus est. Denique Philosophorum quorundam

Pag. 193.
 213.
 235.
 247.
 263.
 294.
 304.
 315.
 349.
 li 2. exca.

excutiuntur rationes, divinam providentiam negantium, aut calumniantium, atque aliquorum rationes ad examen revocantur ac refelluntur, quibus, religionem rei publicæ causa a sapientibus inveciam fuisse, pertinaciter contendunt. Perlegendo totum hoc Opus animadvertisse nobis videtur, Autorem occasione doctrinæ, ab Ecclesia Romana de *traditione orali* receptæ, eo delapsum esse, ut omnia hic perturbet, & quæ in abstracto consideranda, seu ex ipsa rationis, recte constitutæ, forma & genio depromenda, erant, ex concreto, personis scilicet, gentilibus, eorumque sacris fictitiis, confirmet. Nec fieri aliter potuit, quin multos cætos sui errores, inprimis quod spectat ad idololatriam, illi toties a rectius sententibus objectam, quantum in ipso esset, defenderet; quod, si mites & indulgentes iudices nos poscat, studio placendi sectæ suæ, a quo, quis est, qui se dicere immunem possit? condonamus.

TRAITE' DU NAVIRE, &c.

hoc est

TRACTATUS DE NAVE, EJUS CONSTRUCTIONe, & motibus; Autore BOUGUERO, Academiæ Regiæ Scientiarum Socio, antehac Hydrographo Regio in Portibus Croisici & Gratia.

Parisiis, apud Jombertum, 1746, 4 maj.

Alph. 4, Tabb. 20, 12.

Quod solet esse fatum rerum, praxin respicientium, id jam dudum maximo suo damno experta est Architectura navalis. Nulla ei facem præferente theoria, relicta est operariorum manibus, qui, quod narravere, quodve construxere patres, fideliter imitati, rudi tentamine res maximi momenti discutientes, confundentes omnia, sapissime ipsi inter se discordes, & præterea mysterium, artificibus adeo solenne, ubique affectantes, praxin quandam constituerunt, nullo ratiocinio nitentem, infinitis erroribus scatentem, & a perfectionis, quam attingere posset, apice mitum quantum remotam. Non defuere quidem penitus viri periti, qui, malo huic remedium afferre cupientes, rem navalem ad certa principia reducere conati sunt. Huc inprimis pertinet concilium, Parisiis

tis A. 1681, assistentibus pluribus artificibus, aliisque personis rei maritimæ gnaris, præsertim Marchione *du Quesnio* & Equite *Renaldo*, qui paucis annis post *Theoriam navalem* edidit, habitum; quo varia ad dimensionem navium certis regulis sunt adstricta, publica quoque autoritate dein confirmata. Sed, retenta nimis praxi jam recepta, de figura tantum externa navis, ceu corpus saltem geometricum considerata, facilius describenda agebatur; quæ vero altioris sunt indaginis, & ex principiis physicis mechanicisque repetenda, nullo modo attingebantur. Ulterius gressum protulit *P. Hostur*, S. J. qui A. 1697 librum publicavit, sat magni voluminis, sub titulo *Theoria constructionis navium*. Sed, præterea quod falso ibi theoriam suam inædificaverit principio, eidem nempe, quod adhibuit *Renaldus* in *Theoria navali*, quodque everfisse constat *Hugentium* & *Bernoullium*, accidit viro bono humani quidpiam, quod sæpe solet in hujusmodi materiis, ut, neglectis variis conditionibus necessariis, circumstantiisque essentialibus, solutiones produxerit mere hypotheticas, & ad ipsam praxin actu non applicabiles. In animum igitur induxit *Cel. Bouguerus*, aliis jam ingenii & doctrinæ speciminibus in republica literaria clarus, tentare, quid valeat theoria in determinanda certius constructione & motu navium, non solum nullis nisi firmis principiis assumtis, sed conditionibus quoque, quas praxis suggerit, ubique cum cura in computum ductis; propositum sane, & a sagacitate, quæ in exequendo requiritur, & ab insigni, quam præ se fert, utilitate omnibus modis commendandum. Composuit Opus hocce in Peruvianis oris, ad mensuram telluris instituendam eo ab Academia missus; idque eum in finem fecit, ut in reditu ad eæ, quæ forte mutanda doceret experientia, posset attendere. In subsidium vocavit ubique Geometriam & Analysin, tam vulgarem, quam sublimiorem, sine quibus in re tam difficili nihil absolvi posset; &, licet artificum vulgo sic non intelligendus evaserit, conclusiones tamen ita aptavit, ut absque ipsa discussione solutionum possent percipi. Sed paulo accuratius lustremus ipsius Operis contenta, hoc saltem adhuc monito, mereri, ut

legatur, Praefationem, in qua necessitatem & usum theoriae in rebus practicis, & praecos, theoria destitutæ, miseriam, eleganter ostendit. Cl. Autor: cum sane nostris diebus nil sit ea communius opinione, parum habere utilitatis in practicis theoriam; quin etiam multi, nescimus quale, theoriam inter & praxin dissidium incongrue sibi fingant, quo in illa sit alia vera, in hac alia. Sed ad rem.

Pag. 1.

In tres Libros totum Opus dispescitur. *Primus* Introductionis in reliquos vice fungitur, in quo constructio navium, quæque ad eam pertinent, prout actu hæc perficere jam motis est, explicantur; simul quoque idea generalis traditur plurimorum, in quibus investigandis dein versabuntur sequentia. Agit itaque *Seclio I de figura navis, partiumque ejus interiorum*, hujusque *Caput I* de variis navium speciebus; *Caput II & III* præcipuas partes navis externas internasque, earumque proportionibus consuetas, explicant. *Caput IV & V* methodos, quibus utuntur artifices in delineanda sectione navis, longitudine ejus normali, media, seu maxima, nec non duabus extremis, declarant. *Caput VI* modum docet, formandi superficiem navis possicam, determinando certa lege e sectione media reliquas omnes ei parallelas: qua in re notantur varia circa asseres flexiles (*lisses*), quæ medium inter & extremitatem aptantur, ut superficiem navis externam definiant. *Caput VII* idem circa partem navis anticam exequitur. *Caput VIII* monstrat, qua ratione effici queat, ut curvatura dictorum asserum unam eandemque curvam continuam constituat. *Caput IX* methodum, sectiones navis, per alia plana factas, delineandi tradit, e. g. sectionem verticalem secundum longitudinem navis, horizontalem ab aqua factam, &c. *Caput X & XI* annotationes varias circa formam, quam communiter tribuere solent navibus artifices, continent. Ostendit hic Autor, quam vagis, omnique fundamento destitutis, regulis utantur in determinando situ amplitudinis maximæ, quam navis habet proram versus, nec non quantitate, qua magis immergi debeat equæ puppis, quam præora; & qua ratione ex certioribus principiis emendari possit figura navium, aliam formam,

non

non minus in construendo facilem, aliisque emolumentis gaudentem, proræ pippique consiliando. *Caput XII* modum, naves constructas aquæ immittendi, describit; & quæ ratione cognosci possit, an motu hoc violento curvatura sensibilem secundum longitudinem suscipiant, edocet. *Sectio II* circa *varium apparatus, qui ad navem pertinet*, versatur. *Caput I* de gubernaculo, ejus constructione, usu, & dispositione optima, ut et de ergatis ad trahendos funes, quibus anchora & vela moventur, agit. Notat, argulum, quem efficere debere gubernaculum, ut impulsus ab aqua accipiat maximum, determinarunt Autores, paulo minorem fieri, si longitudo navis ad longitudinem gubernaculi rationem finitam habere statuatur; sed differentia hæc $\frac{1}{2}$ unius gradus vix excedit. *Caput II* de antliis suctoriis, in navi disponendis, earum necessitate, optimaque construendi ratione, tractat. Jam constat, in antliis suctoriis, pro certa ratione inter altitudinem emboli, & spatium, quo it rediæque, dari posse limitem, ultra quem aqua elevari nequeat, quantumcunque motus emboli continetur. Hunc limitem, ideoque proportionem, quam habere debeant partes antliæ, ut desideratum effectum præstent, Noster demonstrat. Consultum ducit, ad sublevandum laborem hominum, alas, a vento circumagendas, movendo embolo applicari, quod magna cum simplicitate fieri posset. *Caput III* de funium ad levandas anchoras dimensionibus & pondere, deque anchorarum magnitudine, pondere, easque firmandi & sublevandi ratione, agit. *Caput IV* motum remorum considerat, rem haud satis accurate adhucdum examinatum. Primo ipsum mechanismum actionis remorum distincte explicat. Non satis clare rem concipiunt, qui cum *Aristotele* remum pro solo vecte primi generis habent, ubi navis sit hypomochlium; nam de ipso hujus navis motu agitur. Multo magis falluntur, qui cum *Fournierio*, plurimisque aliis, illum pro vecte secundi generis venditant, ubi aqua ipsa fulcri locum obtineat, navis autem onus exhibeat; nam, si potentia applicetur prope ipsum locum, ubi remus navem attingit, ita ut distantiam eandem a fulcro habeat cum ipso onere, necessario ex principiis vectis

mo-

motus hujus consequeretur; cum tamen, nec navem, nec remum, sic moveri posse, experientia testetur. Sed ita est: Remo motum imprimit remex, eoque ipso resistentiam aquæ vincit; hoc igitur respectu remus vicem sedit veclis primi generis. Sed, dum remus aquæ impellitur, aqua eadem vi reagit, ac si in ipsum quiescentem aequali velocitate incurret, hæcque vis applicatur navi movendæ. Aliud ergo est, si vis potentiz motricis comparatur cum resistentia aquæ, quam remo facit; aliud, si impulsus, quem remus vicillim ab aqua patitur, comparatur cum resistentia, quam navis ipsa facit motui, oriunda nempe ex allisu proræ ad undas. Ex omnibus impulsibus, qui a singulis remis oriuntur, componitur vis totalis, quæ dictæ resistentiæ, quam prora experitur, æqualis sit, necesse est, quando navis motu uniformi progreditur. His & similibus explicatis, varia solvit Autor Problemata, ad motum remorum attinentia; ut, si, datis quantitate & celeritate vis motricis, quaeratur longitudo partis remi exterioris, seu potius limes, cui, quantum fieri potest, appropinquandum, ut effectum edat maximum; vel si, ad eundem finem, ex data superficie remi, aquam ferientis, definienda sit illa longitudo; quam solutionem dein ita generalem reddit, ut pro numero quovis remigum, eorumque actione, & velocitate navis, satisfaciat. Denique circa usum remorum in navibus quoque magnis, ubi eos vulgo applicare moris non est; quædam monet, & qua ratione cum fructu & facile in iis adhiberi possint, docet. *Caput V* malorum, velorum, antennarumque, dimensionem, figuram, & positionem, prout communiter fieri solent, exponit. *Caput VI* regulas vulgares præcedentes examini subjicit, earumque imperfectionem demonstrat. Ostendit, malos esse plerumque nimis altos, adeo, ut vis venti ex parte ad inclinandam navem, non ad promovendam, impendatur; cum potius mali depressiores, vela latiora, reddi debeant. Præterea falli artifices eodem ex fundamento, dum navem minorem malis velisque instruunt, eandem proportionem ad ejus dimensiones habentibus, quam in nave majori observant; cum vis venti

ad

ad evectendam navem illam non eandem rationem ad pondus ejus, seu resistentiam, habeat, quam in hac, sed potius hoc magis augeatur, quò minor est navis. Alias igitur regulas observandas demonstrat Autor, ut proportio debita inter dimensiones navis & malorum obtineatur, si ex una nave, velis bene instructa, conjecturam facere velimus ad aliam. Positis e. g. duabus navibus perfecte similibus, quadrata altitudinum majorum debere esse, ut cubi longitudinum navium; vel, existente duarum navium longitudine eadem, altitudines malorum debere esse, ut latitudines; & id genus alia. Ipse experimentum instituit cum duabus navibus exiguis æque magnis, quarum una, secundum regulas communes malis velisque instructa, perpetuo creteretur a vento, altera, ex ipsius mente hisdem instructa, vim venti ferret, debitumque effectum præstaret.

Capitulum VII suorum multiplicium, ad sustinendos malos, si mala movendaque vela, idoneorum, dispositionem & usum, nec non methodum, qua ope scæ dimensions eorum determinari solent, explicat. *Sectionis III de vi, seu resistentia, quæ singula navis partes gaudere debent*, inscripta est. Hujus *Capitulum I* de resistentia, & quidem absoluta, solidorum, imprimis ligni & ferri, quæ in combinatur. *Capitulum II* varios modos, quibus impediri queat, ne navis curvaturam secundum longitudinem accipiat, edocet. Eos examini subijcit *Capitulum III*, & quid in iis desideretur, quaque ratione emendari possint, exponit. *Capitulum IV* de resistentia solidorum relativa agit. Non dum satis certis, ostendit, haberi principia, unde hæc a priori definiiri possit; sed relictam nobis solam esse cognitionem ejus comparativam. Nimirum, si duo sint solida, quorum sectiones sint figuræ similes, resistentiam fibrarum absolutam in utroque esse; ut ipsas sectiones, seu ut quadrata laterum homologorum; sed præterea centrum gravitatis, in quo concipi potest unita vis totalis fibrarum, esse similiter in utroque positum, idemque valere de puncto, quod hypobochli vicem in utroque subit (quod quale sit, ipse non definit); adeoque ipsa momenta resistentiarum esse, ut cubos laterum homologorum. Hæc ergo ratione experimenta tan-

Pag. 147.

tum circa solida minora essent instituenda, atque ex iis concludi posset ad resistentiam majorum quorumvis datorum. Nostro quidem iudicio nondum satis clarum est, duo hæc puncta, de quibus diximus, in utroque solido, similiter esse posita. Nam, cum, fatente ipso Autore, centrum, in quo vis tota fibrarum ceu unita spectanda sit, difficulter determinari queat, undenam constat, centrum gravitatis pro eo assumendum esse, ideo quidem, quod sectiones sint similes? Deinde quoque hypinochilium, quod haud magis cognoscimus, cum fibra partim extendantur, partim comprimantur, unde novimus, similiter esse utrinque positum? Nonne ergo, si proportio hæc variaret, instituta in minoribus solidis experimenta magnos errores in majoribus parerent? Sed hæc obiter. Pergit Autor ad applicanda dicta, ad vim consignationis trahium examinandam, nec non ad determinandam resistentiam debitam variarum navis partium. *Cap. V* figuram & magnitudinem malorum antennarumque determinare conatur, *Cap. VI* resistentiam funium examinat. Ostendit, funes crassiores nequaquam præbere resistentiam majorem, quam tenuiores in ratione filorum, e quibus componuntur, sed contorsione horum magnam partem firmitatis suæ perdere; adeo ut difficulter resistentia funis determinari possit. Interim ostendit, quomodo quam proxime eam scire liceat, quæque remedia ad majorem funibus resistentiam conciliandam adhiberi queant. Denique *Cap. VII*, quanta debeat esse resistentia funium, ad varios usus in navi applicatorum, definit.

Secundus jam Liber ipsam navem considerat, undis immersam, at nondum vela facientem. *Prima* quidem *Sectio* perdat totius navis, & vim aquæ ad illud sustinendum, examinat. *Cap. I* theoriam generalem de æquilibrio solidorum in fluidis perspicue explicatam sistit, vi cujus pondus totius navis semper æquat pondus molis fluidæ, cujus locum occupat. *Cap. II* ex hoc fundamento ostendit methodos, pondus navis ex dimensione carinæ, seu partis aquæ immerse, inveniendi. Primo tentatur, quid prodeat, considerando navem sub forma regulari, ut figura Ellipsoidis; sed hic mo-

dus nimis à vero aberrat. Huic ergo propius acceditur, si carina concepiatur divisa per sectiones horizontales, aliisque verticales, in plura prismata quadrangularia, quæ absque errore sensibili assumi possint, seu superficiebus planis inclusa. Idem in specie docetur pro mensuranda parte, duabus sectionibus horizontalibus propinquis comprehensa; qua occasione Autor modum offert simplicissimum, arcam quamvis curvilineam quam proxime mensurandi, si dividatur ea per parallelas æquidistantes in tot partes, ut ipsius curvæ partes interceptæ absque errore sensibili pro rectis haberi queant, tumque distantia parallelarum ducatur in summam omnium parallelarum, exceptis duabus extremis, quarum saltem dimidium sumitur, & in summam conjicitur. *Cap. III* inquirat, quantum portio navis, aquæ immersa, augeatur minuaturve, prout pondus ipsius eandem variationem suscipit, additis, vel sublatis, variis partibus, imprimis quando ipsa carinæ figura mutatur. *Cap. IV* de Stereometria navium agit; & primo quidem, si hæc mensura exprimat in pedibus cubicis, id quod eodem modo, quo fiebat antea carinæ dimensio, perficitur. *Cap. V* docetur, quomodo navis, seu potius oneris, ei impositi, mensura inveniatur in dolis, quorum unum est 2000 librarum. Varias hac de re præces, usu receptas, sed erroribus scatentes, recenset; &, quomodo vere definiatur per differentiam spatiorum, quibus immergitur navis primo vacua, dein onusta, edocet. Considerata hæcenus quantitate pressiois, quam aqua ad sustinendam navem exercet, eique æquivalente pondere navis, jam *Sectione II* circa medianam ejus directionem, seu punctum, in quo unitur vis tota, atque hinc circa distribuendum pondus totius navis, versatur. Et quidem *Cap. I* methodos pro inveniando carinæ centro gravitatis, quippe in quo vis aquæ tota unitur, exhibet: alteram mechanicam, alteram geometricam, rem approximando conficientem, eodemque fundamento nitentem, quo supra (ad *Cap. II Sect. præc.*) diximus soliditatem carinæ mensurari. *Cap. II* in maximam altitudinem, in qua statui possit centrum gravitatis totius navis, inquirat. Ostendit hic generatim, qua-

Pag. 249.

leam situm habere debeat centrum grav. solidi, ut hoc in fluido possit esse in æquilibrio, & si ex eo distorbetur, in id iterum pervenire. Concipiatur nempe solidum fluido innatans; unde ob æquilibrium erunt centrum grav. solidi & centrum grav. partis immerse in eadem recta verticali, ita ut pondus solidi & pressio fluidi se mutuo destituant. Disturbetur jam paululum solidum ex hoc situ, & per centrum grav. partis fluido nunc immerse ducta verticalis desinet directionem novam pressionis fluidi. Secet jam verticalis hæc priorem in puncto, quod Autor *metacentrum* vocat. Manifestum est, si centrum grav. solidi sit in ipso hoc puncto, tunc illud etiam in novo situ fore adhuc in æquilibrio; sin centrum grav. sit infra dictum punctum, tunc recidere solidum in situm pristinum, & oscillationes hinc inde perficere; sin denique supra, tunc solidum multo magis decidere versus partem, ad quam inclinatum est. Hinc colligitur, solum casum secundum proprie navi competere debere, ut, si vi quavis ex situ suo verticali dimoveatur, in hunc iterum redire tentet; nempe centrum grav. totius navis infra metacentrum debere esse positum. In definiendo itaque hoc metacentro versatur *Caput III.* Elegantem solutionem generalem tradit Autor, quam integram explicare, instituti nostri limites non permittunt. Delibabimus itaque saltem formulam generalem, e solutione resultantem. Sit nempe solidum fluido innatans, & concipiatur sectio ejus horizontalis, per superficiem fluidi. Inclinetur parumper; & fiet nova sectio, priorem secans in recta, quæ sumatur pro axe, in quo, sumtis abscissis = x , sint semper ordinatæ rectangulæ in plano sectionis utrinque æqualis = y . His positis, dictaque carinæ soliditate = p , erit distantia metacentri a centro grav.

$$\text{carinæ} = \frac{2\int y^3 dx}{3p}; \text{ unde pro quovis solido figuræ regularis}$$

inventio ejus in promptu est. Si solidi sectiones omnes verticales sint figuræ similes, formula præcedens sit simplicior, & ad inventionem centri grav. unius harum sectionum redit. Hactenus dicta applicat *Cap. IV* ad solida varia, ad
figuram

figuram navis quodammodo accedentia; & primo quidem ad parallelepipedum rectangulum, ubi distantia metacentri a centro grav. carinæ sit tertia proportionalis ad triplam profunditatem partis submersæ, & dimidiam ejus latitudinem; dein ad solidum, cujus sectiones omnes verticales sint triangula rectangula, angulo rectangulo, angulo recto exacte deorsum spectantia; quo casu metacentrum eadem quantitate elevatur supra superficiem fluidi, qua centrum grav. carinæ, pro homogenea spectatæ, infra eam deprimitur; denique ad corpus, cujus sectiones omnes verticales sint ellipses inter se similes; quo posito, non minus simplex fit distantia illius expressio. Sed fatendum, metacentrum hætenus consideratum fuisse non nisi posita inclinatione navis perexigua; oriri itaque posset suspicio, an non, facta inclinatione satis notabili, metacentrum possit descendere infra punctum, antea assignatum, & hinc infra ipsum centrum grav. carinæ, adeo, ut jam navis sponte se rursus erigere nequeat. Igitur in positionem metacentri, facta inclinatione navis quacunque, ulterius inquirat Noster *Cap. V.* Si nempe concipiatur navis inclinari continuo; centrum grav. partis immersæ variabile describet curvam, ejus naturæ, ut directio media pressionis aquæ respondens ei semper sit normalis. Harum normalium doræ quævis proximæ concursu suo efficient metacentrum; adeoque curva nova, exinde oriunda, quæ dici poterit *metacentrica*, nil aliud erit, quam evoluta prioris. Quando itaque curva hæc ejus est figuræ, ut a metacentro primo sursum vergat; tunc nullus suspicio, si locus est, ut navis inclinata sese relevare nequeat. Applicat hæc ad figuras, supra examinatas, & in solido, e rectangulis, vel triangulis, vel ellipsis, composito, semper invenit, ejusmodi situm curvæ metacentricæ locum habere. Exinde quoque ad figuram navium emendandam quædam derivat. *Cap. VI.* quomodo in navibus constituendis actu cognosci possit, an centrum gravitatis situm requisitum respectu metacentri habeat, docet. Hujus rei, quæ primo intuitu videri posset admodum perplexa, specimen actu exhibet, examinata nave mediocri, cui nomen *Gazella*, in *Portu Gratia*

constructa. Hinc quoque generalia quædam circa naves, tam majores, quam minores, annotat. *Cap. VII* mutationem, quam suscipiat situs metacentri ex mutata carinæ figura, considerat. Si & soliditas carinæ, & sectio horizontalis per superficiem aquæ, maneat eadem; eadem quoque erit distantia metacentri a centro gravitatis; ut vel e formula superioris, vel a priori, satis patet. Si sola longitudo carinæ mutetur, manentibus reliquis; & metacentrum, & centrum grav. eodem in loco restant. Si sola mutetur latitudo, & id quidem pro quavis sectione horizontali in eadem proportione; centrum grav. in situ suo remanet, sed distantia metacentri ab eo sequitur rationem latitudinum duplicatam. Si denique sola profunditas variet; distantia centri grav. a superficie aquæ minuitur in eadem proportione cum ipsa profunditate, sed metacentri ab eo distantia in eadem augetur. Hinc jam *Cap. VIII* mutationem, quam ex mutata carina subeat ipsa stabilitas navis, seu vis, quæcum ab inclinatione sese relevare conatur, examini subjicit. Primo quidem, si sola variet longitudo; manente metacentro, stabilitas variabit in eadem ratione. Si profunditas sola mutetur quomodocunque; stabilitas manebit prorsus eadem. Unde derivatur modus, stabilitatem pro solido quovis facile computandi, substituto simpliciori, ut spherolide, quod eandem sectionem horizontalem per superficiem aquæ cum proposito habeat. Si latitudo mutetur sola, & quidem proportionaliter; erit stabilitas in ratione ejus triplicata. Denique, manente penitus dimensione carinæ, si ea materia ponderosiori oneretur, centrum gravitatis descendet, hincque stabilitas navis augebitur. Quodsi vero non dimensio carinæ tota mutetur modis hæcenus allatis, sed tantum pars quædam addatur dematurve; quomodo hoc ipso afficiatur stabilitas, *Cap. IX* inquit. *Cap. X* investigat, quænam esse possit minima profunditas carinæ in navibus, parte superiori valde oneratis, eo ut centrum grav. sit metacentro inferius; quod imprimis usu venit in navibus majoribus. Tandem *Cap. XI* methodum ostendit valde simplicem, in navibus jam constructis experientia detegendi, an cen-

centrum grav. positione requisita gaudeat, cujus prima idea debetur P. Hostio, id quod sit appenso ad latus navis pondere satis magno, & mensurando inclinationem, inde procedentem. Aliam adhuc circumstantiam, in constructione navis, & quidem in distribuendo rite totius pondere, observandam, in computum ducit *Secl. III*, motum nempe *oscillatorium*, quo navis hinc inde it reditque. *Cap. I* punctum, circa quod sit hic motus, considerat; idque centrum gravitatis navis esse evincit. Hinc sequitur, quo major est metacentri (in quo unitur vis, motum producens,) a centro grav. distantia, seu, quo inferius est, ceteris paribus, centrum gravitatis, eo breviores esse oscillationes. Quin &, manente centro graviore, variari potest harum duratio, si res ponderosiores hinc inde ab eo removeantur, vel ad id admoveantur; cum oscillationes fiant illo casu longiores, hoc breviores. Unde cognoscitur, quid distributio rerum in navi huc faciat. *Cap. II* ipsum motum hunc oscillatorium examinat. Invenit nempe, longitudinem penduli isochroni prodite multiplicando pondus partis cujusvis per quadratum distantie respectivae a centro grav. horumque productorum omnium summam dividendo per pondus totius corporis ductum in distantiam metacentri. Unde sequitur, pro eodem corpore durationes oscillationum esse reciproce, ut radices quadratae distantiarum metacentri a centro grav. Hae ad naves ipsas applicat. Denique *Cap. III* inquit, quid transpositio variarum navis partium ad mutandum motum oscillatorium conferat; & annotationes quasdam circa oscillationem navis in longitudinem affert.

Pag. 325.

Satis diu vel in terra, vel in portu, morati, age tandem vela demus lati. Pervenimus enim ad *Librum tertium*, qui navem in motu considerat. *Prima Seclio* est generalis, & *leges universales percussiois fluidorum, in primum venti ad vela, aquae ad proram, allidentur, examini subijcit.* *Cap. I* generatim; quid percussio, cum venti, tum aquae, ad motum navis conferat, discutit. *Theorema palmasium*; In omni motu navis uniformi vim, quae ex impulsu venti ad velum secundum

347.

dum directionem ei normalem resolvat, perfecte æqualem & oppositam esse vi, quæ ex resistantia aquæ secundum partem ejus anteriorem oritur, evidentissime demonstrat. *Cap. II* in mensuram absolutam vis aquæ & venti inquirit. Methodo vulgari ostendit, percussione plani ab aqua esse in ratione composita directa quadrati velocitatis, quadrati sinus incidentiæ, & areæ plani. Attamen non dissimulat, varias dari aberrationes, physicas ab hac regula. Pro principio experientię sumit, aquam marinam, planum pedis quadrati, velocitate unius pedis minuto secundo, percutientem, exercere vim circiter unius libræ, 7 unciarum. Vim venti tutius putat cognosci mensura actuali, quam a priori e velocitate ejus deduci; cum adeo variet ejus densitas, idque de causis adeo incognitis, ut vix aliquid certi de ea possit statui. Describit itaque Anemometrũ valde simplicem, constantis chartæ crassioris figuræ quadratæ, vni affigitur baculus, intra tubũ intans, in ejus fundo elastriũ est positum. Hoc si vento directe, opponatur, pro varia ejus vi baculus tubũ modo magis, modo minus, intrat, sicque opẽ divisionis ejus in gradus, (quemadmodum in stateris, elastri constantibus,) vis venti per pondus potest exprimi. Idem quoque ad mensurandam vim aquæ usũ venire potest. Quem in finem etiam aliud describit instrumentum, quod *stateram nauticam* appellat, cujus opẽ impulsus aquæ ad varias superficies planas & curvas inter se comparari possunt. *Caput III* percussione fluidorum relativam, seu quatenus ad varias figuras corporis objecti exercetur, tractare incipit. Principium itaque præcedens applicat primo ad figuras simpliciores, rectas, circulum, parabolam. Pro quavis curva, & quacunque directione fluidi, formulam generalem exhibet *Caput IV*. Accidit hic casus particularis, isque satis notabilis! Si nempe directio fluidi enim axe curvæ semirectum constituit; vis, quæ ex percussione fluidi secundum directionem axis resultat, pendet saltem a latitudine basis, eademque manet, qualiscunque sit curva ei imposita. Ad superficies curvas transit *Cap. V*. Duas hic primum simpliciores considerat: alteram conicam, alteram revolutione arcus

cus circuli genitam, Pro superficie curva quavis methodum tradit *Caput VI*; dividendo nempe eam in partes tot, ut absque errore sensibili pro planis haberi queant. *Caput VII* variationem, quam recipiat percussio fluidi pro eadem superficie, mutata ejus directione, examinat. Varia hac de re notatu digna inventa explicat. Qualiscunque sit superficies, modo circa axem utrinque partes aequales habens, si mutetur fluidi directio, ita ut quadratum sinus obliquitatis augeatur, minuatve in progressionem arithmetica; percussionem secundum axem variare etiam in progressionem tali, demonstrat. Unde pro superficie ejusmodi quavis exhiberi potest recta, cui locus geometricus, percussiones omnes, ex data unica directae, definiens. Plurima elegantia exinde deducit Nosler, quae pluribus explicare non licet: unicum saltem asseremus, quod nempe superficies quaecunque, percussionem minimam a fluido secundum datam quandam directionem suscipiens, eadem adhuc proprietate secundum quamvis aliam directionem gaudeat; adeo ut solidum minimae resistentiae, licet diversum, pro varia data basi, idem tamen prorsus sit pro directione quavis. Quemadmodum haecenus actum de vi secundum axem, a percussione oriunda; ita *Caput VIII* similiter viam lateralem, ex eadem oriundam, ejusque variationem, pro objecto habet, eaque de re varia continet elegantia, e. g. vis totalis, e directa & laterali composita, directionem semper transire per idem punctum axis, quomodocunque mutetur obliquitas percussionis; item solidum minimae resistentiae ea insuper proprietate esse praeditum, ut, in directione obliqua motum, maximam faciat resistentiam lateralem, vi venti, ipsum detorquere conanti, adeoque simul solidum minimae deviationis prebeat. Pergimus ad *Sectionem II*, qua ex principis, haecenus traditis, solutio generalis praecipuarum *Problematum, ad Manuariam nauticam spectantium*, tentatur. *Caput I* velocitatem, quam respectu velocitatis venti acquirat navis, considerat; de qua definienda nemo adhuc cogitavit. Instituti experimentis, cognovit, velocitatem navis respectu venti nequaquam esse negligendam, sed fere intra limites $\frac{7}{8}$ & $\frac{1}{2}$

Pag. 416.

consistere; si vento directe impellantur. *Caput II* mutationem, quam motus superficiali ad percussionem, quam a fluido experitur, conferat, examini subicit. Cum nempe percussio a velocitate utriusque relativa pendeat; videndum est, an superficies parallele mota vel cum fluido, vel contra id, moveatur; illic enim minuitur, hic augetur, percussio. Obiter hæc ad positionem optimam alarum molendini applicat; docetque, quæ vulgo de ea determinari solent, in rigore locum non habere, cum neglecta sit alæ respectu venti velocitas; qua in computum ducta, sequitur, alas non eandem ubique inclinationem ad axem habere debere, sed magis ab axe distantes partes majorem, adeo ut alæ integræ superficies curva concilianda sit. Præcedentia generalia *Caput III* applicat ad mutationem, quam motus navis ad vim & directionem relativam venti conferat; &, quomodo hæc in navi actu cognosci queant, edocet. *Caput IV* circa relationem inter deviationem navis, & positionem velorum, versatur, formulamque præbet valde simplicem, cujus ope ex unica observatione pro casu quovis determinari potest. *Caput V* in varias navis velocitates, pro variis ejus deviationibus, inquirit. Formula pro his suppeditatur generalis; e qua patet, eas nec extensioni velorum, ut statuit P. Fournier, nec radici quadratæ hujus extensionis, ut putarunt alii, esse proportionales, nisi velocitas venti respectu navis ponatur infinita. Explicat quoque Noller, quomodo fieri possit, ut navis velocitatem acquirat majorem, si ventum paulo oblique recipiat, quam si directe; nec non, quod est paradoxum instar, quomodo navis velocius moveri queat ipso vento, etsi sola vi venti impulsæ. Ipsas Tabulas velocitatum ex formula præcedenti construendi rationem docet *Caput VI*. Positionem optimam navis & velorum respectu venti pro vario fine investigat *Caput VII*. Huc spectat, si navis in data directione maxima velocitate debeat progredi. Inprimis Problema solvit de invenienda positione optima, si vento directe contrario obviam eundem sit, ut navis maxime secundum hanc plagam progrediatur. Hoc ita perfecit, ut primo quærat, quænam, posito certo angulo navis & veli, utriusque positio respectu venti sit opti-

optimas; quam quidem invenit talem, ut angulus venti cum velo sit æqualis angulo viz navis cum normali ad directionem venti; dein, posita hac conditione, iterum querat, quinam angulus veli & navis omnium sit optimus, quod paucis tentaminibus ope Tabularum dictarum obtinetur. Allatam quoque regulam usu venire docet, si navis navem optime velit insequi. Si quaestionum præcedentium, loco solutionis arithmetice, malit quis constructionem geometricam; eandem *Caput VIII* exhibet. Hactenus dicta spectabant navem integram; varia adhuc, singulas ejus partes respicientia, quæque pro variis circumstantiis in considerationem veniunt, sequentes tractant *Sectiones*. *Tertia eam navis proprietatem, quæ bene debet posse dirigi, tam ope gubernaculi, quam velorum, pro objecto habet. Caput I* malorum positionem, numerum, & æquilibrium inter vela proræ & puppis, considerat. *Caput II* in figuram navibus conciliandam, ut perfectissime ope velorum possint dirigi, inquit; quam requiri talem, ut directio media resistentiæ aquæ transeat per centrum grav. totius navis, ostendit; hocque ex fundamento formam optimam navium variæ figuræ determinat. Sed fatendum, proprietatem hanc navis, ut bene possit dirigi, directe opponi ei, ut celeriter progrediatur; cum illa poscat proram magis, hæc minus, latam. *Caput III* locum navis, in quo maximam habere debeat latitudinem, ut gubernaculo optime obedire possit, investigat. Generalem hic tradit theoriam motus liberi rectæ pondere oneratæ; determinatque punctum, circa quod fiat conversio primo momento, celeritatem motus, & distantiam, in qua firmandum sit poadus, ut celeritas angularis prodeat maxima; quorum ultimum usui præsentis imprimis inservit. Cum vero eam formam, quam hæc consideratio exigit, navi conciliare non liceat, nisi aliis requisitis contrariari velimus; ideo *Caput IV* inquit, quomodo, navi actu constructa, tamen cognosci queat, an proprietate illa ad sufficientem saltem gradum gaudeat. Hic generatim de motu corporis, a pluribus potentiis sollicitati, puncto nempe, circa quod primum sit conversio, & celeritate angulari, agit; quæ

omnia, principijs necessariis antea explicatis, *Caput V* ulterius
 deducit, & ad ipsas naves applicat. *Sectio IV* eam navis pro-
 pag. 509. prietatem respicit, qua vela debet bene facere. *Caput I* vim
 secundum directionem verticalem, ab impulsu venti ad vela
 & resistentia aquæ oriundam, generatim contempletur. *Ca-
 put II* varios situs, quos duæ hæ vires navi conciliare possunt,
 examinat; simulque, de optima positione malorum quædam
 addit. *Caput III* principium generale pro determinanda al-
 titudine, quam tribuere licet malis absque subversionis peri-
 culo, maxima, tradit. Ostendit nempe, si navis sit stabilis,
 sive si sit æquilibrium inter potentias omnes, eam assicentes,
 momenta ponderis totius navis, & vis venti in vela, perfecte
 inter se æquari, etsi diversis in directionibus. Quinam ita-
 que sit limes altitudinis malorum, ut pondus navis vi venti,
 illam exercere conanti, resistere queat, *Cap. IV* definit, & ad
 naves variæ formæ applicat. Quæ forsan hic formari possent
 objectiones, diluere conatur *Caput V*. Præterea, quænam
 velorum dimensio potissimum augenda sit, nec ne, an ma-
 lis ejus navis diversas altitudines tribuere expediat, examini
 subjicit. Quomodo, navi jam constructa optima, invehiri
 possit malorum velorumque positio, vi præcedentium docet
Caput VI. In definienda figura, navi secundum latitudinem tri-
 buenda, ut optime vela faciat, & velocissime moveatur, versatur
Caput VII. Proportionem vero longitudinis ad inventam la-
 titudinem determinat *Caput VIII*, & qua ratione maxime sic
 570. possit augeri navis velocitas, ostendit. *Sectio V* denique eam
 navis proprietatem in computum ducit, qua moveri debet ce-
 lerissime, e qua per se hanc aliam sequi, ut in cursu aliquo mi-
 nime deviet, jam supra diximus. Primum in figuram proræ,
 ut minimam a fluido experiatur resistentiam, inquit, quæ est
 celebris inter Geometras quaestio. Solutiones ejus pro variis
 conditionibus solidi varias tradit *Caput I - IV*, easque generales
 & elegantes. Conditionem vero hanc porro Autor *Cap. V & VI*
 cum ea imprimis combinare studet, ut navis bene vela faciat, qua-
 cum non sine sagacitate conciliari potest. Figuram, puppi in-
 ducendam, ut maximum a resiliente aqua impulsum suscipiat,
 deter-

determinat *Caput VII & VIII*. Speciatim vero figuras, quas navibus vasli generis tribuere conducit, examinat *Caput IX & X*; hocque finem imponit suis disquisitionibus Cel. Autor. Quæ omnia nisi ita comparata esse fateamur, ut, facta debita eorum applicatione, perfectionem rei nauticæ exinde sperare liceat haud exiguum, in veritatem sinus injurii. Quo imprimis maximopere conducet, si, quas passim indicavit, experientia, fundamenti loco assumenda, a vitis, rei expertis, sufficientique theoria imbutis, debita cum cura instituantur. Denique, si bonitas libri alicujus cum bonitate descriptionis & methodi haud adeo saepe pari passu ambulat, huic certo ubique utramque laudem æquali modo tribuendam esse, convicti faciemur.

TRACTATUS THEORETICO PRACTICUS
de Febris, Autore ANTONIO FRACAS-
SINI, Medico Veronensi.

Veronæ, 1750, 4.

Alph. 1 pl. 7.

Pincipia curandarum febrium firma stabiliturus Autor, omnem Physiologiam, in quantum illa ad præxiā febrium facit, luculenta descriptione proponit. De hoc argumento liber singularis agit. Corpus humanum solidis, suis humores coercentibus, & ab humore, dum transfluit, determinata ratione compulsis, constat. Humores, dum circum-eunt, varia celeritate progrediuntur, nec ullus ex illis est, qui penitus quiescat. Celerior est sanguinis, celerissimus spirituum, circulus. Sanguinis ea est indoles, ut ex illo reliqui humores, diversis vasibus circumducti, exurgant, illique, nisi heterogenei sunt, reddantur. Solvitur enim vi vitæ sanguis in serosum liquamen, hoc in lympham exit, & vicissim; lympham sanguini reddita, in serum, hoc in rubrum iterum coit sanguinem, Serum, ferventi immissum, coagulabitur; est adeoque illi singularis tenacitas. Opottet autem sanguinem, minimas arterias transitorum, in compares istis angustis globulos, id est, minimos, solvi; quam minuti autem illi sint, montes ta-

men erunt, si cum minimo illo globulo, qui spirituum, per nervos excurrentium, pars est, comparentur; tanto etiam celerior est istius fluidi per sua vasa, diametrum sensibus imperceptibilem habentia, progressio. Similiter ex minimis, glutine, vel oleo, adunatis, sicut analysis chymica docet, concalescunt solida, quorum conceptus ad fibram redit, quæ ductilis, cum varia tamen renitendi potestate, est, uti partes ipsæ plus minusve cohererint, variosque duritiei gradus constituerint, ex illis membrana simplex, ex membrana simplici vas simplex & primum, quod, nisi unum subtilioris feri globulum, haud recipit, & in quibus propterea obstructions oriri nequeunt, ex vasis simplicibus ejusmodi, membrana composita, ex illâ convoluta vas compositum, & tamen minimum, coheret. In istis minimis transitus humorum sua natura est difficilis, difficilior, futurus, nisi globuli sanguinis ac feri sphaerici sese in ellipticos, sub ipso transeundi conatu, transmutare possent. Dubitandum tamen magnopere est, an dentur adeo tenues arteriarum apices, tanque tenuia venarum ostia, ut unicus saltem sanguinis, vel feri, globus admittatur; hæc enim stante sententia, crasis & mutua diversarum sanguinis partium miscela futura nullibi est. Putat tamen Autor dari, & in eo chyli mutationem, ut sanguis fiat, consistere, dum sanguine crudior est, ideoque ad vas unum, sanguinis globulum recipere valens, ingressurus, dedolatur & compingitur, sicque in colorem, qui ex pinguis salinæ & terrenæ rei unione resultat, rubrum scilicet, convertitur. Non dissimilis est pulmonum actio in sanguinem, qui, exilium vasculorum congeries, partem nimis crassam atterunt, dividunt, ac heterogeneam illam substantiam, quotidie sanguini de novo adductam, nempe chylum, ejus crassiores partes attenuando, subtiliores in globulos cogendo, sanguini assimilant; quam pulmonum actionem actis inspiratio suo contra vesiculas pulmonales & vasa arteriosa, ibi dispersa, nisi multum juvat, finitque, ubi exspiravit, sanguinem, ita compressum, libere ad ostia venarum pulmonalium procedere. Etiam si autem aer in omnibus humoribus vitalibus est, sicut experimenta institu-

ipſi inēſſe, docent, dum videmus, eundem, in vacuo *Boyleano*, ex ſanguine, bile, aliisque liquidis vitalibus, prolici, magna tamen dubitatio ſupermanet, an ille ex pulmonibus ad ſanguinem ierit, an cum chylo illi adductus ſit. Oportet autem intus eſſe aerem, qui externo, non ambientem, reſiſtat æqualiter. Eſt enim mira aeris gravitas, ut, ſubducta ratione, ſi aeris cylinder, unius pedis latam baſin habens, 1703 libratum pondus æquet, neceſſum ſit, humanum corpus plus quam 34 mille librarum pondus ſuſtineat, cui aeris preſſioni, per tot experimenta declarata, reſiſtit efficaciter, internus pulmonum atque alius, qui cavis ſuo modo ineſt, aer. Accipit adeoque ſanguinem, ita compreſſum, ut globuli ejus minimo vaſi cuius reſpondeant. Accipit illud primum motus ſui impetum ab influente per nervos ſpiritu. Nam, ſi nervus paris vagi ligatus eſt, aut moritur animal ſubito, aut ſtaſeſcit inſigniter. Eſt tamen etiam in ipſis cordis fibris admirabilis, impreſſum ſibi motum continuandi, facilitas, ut corda etiam reſecta adhuc moveantur, etiamſi illis motor abeſt. Eſt autem in corde vis, quæ 3000 librarum pondus ſuſtinere valet, qua intenſiore facultate opus omnino eſt, cum omne vas minimum etiam minimo & uni globulo ſanguinis magnam ponat reſiſtentiam, quæ ſuperanda cordi eſt. Sicut ergo minimus arteriæ apex ad minimum ſanguinis globulum eſt; ita ille varia variaque ratione mutatur. Fiunt ergo ex ſanguine humores, aliquantulum textura diſpares, *lympha*, *ſerum*, alii. Poſſe quidem ſolus arteriæ apex ſine interjecto illi folliculo mutare ac ſecernere, uti varia ſecretionum, ſine apparatu glanduloſo peractarum, exempla docent. Major tamen futura eſt limpidiſſimæ *lymphæ* puritas, ſi illa porto, poſtquam effecta eſt, per glandularum folliculos, tanquam per filtra, tranſjicitur, & ſpirituum copia, illuc adducta, diſceſcit. Eſt propterea præter cordis facultatem etiam determinata quædam vaſis omnibus flexilitas, durties, & elatſicitas, & quo plus humoris tranſprimendi eſt, eo plus in contrarium arteriarum fibroſi nituntur orbiculi, quod in pulſus contractione *durum* dicitur. Oportebat etiam vaſa in tranſluentem humo-

humorem efficacius agere, cum periculum, nisi ita fuerit, foret, ne languescat accepta a corde impressio, quam arteriæ, tanquam nova ubique corda, veluti acceperunt, servant, imo augent, quo, præter alios vitæ sanæ effectus, fieri etiam possit nutritio. Subtilis hic movetur quæstio, an de solidis aliquid decedat quotidie, illisque quotidie accedat aliud simile. Fieri hoc posse, recte negat Noster. Si enim solidum quid est, contextum ita erit atque cohærens, ut, nisi vi, deteri haud possit. Quis propter nutritionis forma in solidorum extensione, quantum illa capere possunt, quantum crescant, inque interspersione fluidorum ad vacua, quæ solidis intersunt, loca, consistit, ab eo autem tempore, quo ad incrementi summam solida iverint, servant formam, quam habent, & quotidiana illius, quod absuntur, quodque per vires accedit, mutatio ad rationes fluidorum, minimis solidis applicatorum, redit unica. Propterea vasorum oscillatio, expansio scilicet & contractio, chyli particulas conterit & attenuat, ut illæ, etiamsi sanguinis purpuram nondum induxerunt, id quod subita reflectio docet, dotes vitales & ad nutriendum aptas acquirere tamen possint. Præterquam autem, quod solida in fluida agant, hæc in illa, est etiam inter ipsa solida vis reciproca, resistentia, & æquilibrium. Sic cordis systolica vis cum arteriarum resistentia æqua lege stat. Sic inter vasa ipsa, tam ejusdem, quam diversi, generis, quædam veluti est, ratione visus in uno, obsequii autem in altero, concordia ac conspiratio, ut arteriæ sese ad venas, hæc ad illas sese, æqualiter gerant, nec alterum sese ab altero vase superari, atriatur; a qua etiam harmonia, admirabilis ille partium corporis nostri consensus, dependet, omnesque vitæ ac mortis, sanitatis ac morbi, conceptus in eo positi sunt, ut æquilibrium istud vel firmum sit, vel flaccidum, vel ablatum penitus. Quævis autem ad æquilibrii istius, inter solida ac fluida, inter solida etiam ac solida, ablati, rationes omnis morbi idea generatim revertatur; plus tamen hæc doctrina valet in febribus. De his *Liber* inscriptus *alter* est. Vera febrim forma in pulsus determinata velocitate consistit. Neque enim vel calor, vel frigus, de essentia febris sunt, cum hæc

hæc sine illis sit sæpissime. Velocitas pulsus velocitate motus cordis ac totius systematis arteriosi arguit; cum ætæra solidorum oscillatio augetur, nisi fluida contenta illorum parietes dispellant ac urgeant, haud possit, ideo fluidorum motus velox velocitati pulsus accedit ubique, si febris est, dum singulari contractioni cordis singularem sanguinis jactum respondere oportet. Quoniam autem lentor humorum sæpe depletionem cordis ventriculorum secum affert, ideoque velocitati adjuncta esse potest *parvitas*, uti, si expedita est projectio, *magnitudo*, si sibi autem resistentia materix adest contra valorum parietes ipsumque cor, *durities*, accedit, aut *inequalitas*. Igitur febris, seu *solidorum ac fluidorum motus augetur*, contingit, quotiescunque inter solida ac fluida æquilibrium tollitur, seu illa reciproca momenti proportio, qua solida agunt, in fluida & vicissim fluida reagunt ac renituntur in solida. Mutatur insigniter tolliturve ejusmodi æquilibrium modo vitio solidorum, modo fluidorum, modo utrorumque. Vitium solidorum vel in atonia ac præternaturali imbecillitate, ob spiritus elatere destitutos, vel in eorum rigiditate, hinc majore contra cor resistentia, ponitur, idque eo plus magisque, quo plus sua natura cordis augetur resistentia, si in extremitatibus minimisque tubulis sanguis est, ubi in proportione distantiarum puncta contactuum augentur, quo ipso cordis vis intenditur hujus resistentix superandæ studio. Fit etiam, ut, si post dilatationem arteriarum vehementior earum succedit contractio, ultra suos terminos sanguis rubet vasa serosa, hinc lymphatica, subeat, sicut, id ita fieri, candidissimæ oculi tunice inflammatorius rubor docet, unde, propter attritum in vasis angustissimis ortum, calorem oriri oportet, roborem hinc ac tumorem, ruptisque inde vasis, gangrænam, idque eo plus magisque ac nocentius fiet, quo plura ejusmodi vasa minuta repleta sunt, quoque in nervæ magis compagis membranis transitus in peregrina vasa, vel certe in minimis arteriarum apices, rubro sanguini haud respondentes, facta fuerit. Eo autem difficilior est sanguinis ex isto labyrintho reditus,

ditus, quo tenaciôr ille fuerit. Quare in febre, si quæ a cacochymis succis accenditur, ipsæ etiam excretiones, quæ salutem afferre debebant, languent, ac sæpe deficiunt. Accedit ex inæquali sanguinis ad cerebrum appulsu inordinata spirituum secretio, quæ solidarum partium elasticitatem modo auget, uti fit in spasticis viscerum affectibus, modo minuit. Assumpta est ab Autore febrium, uti illæ vel continuæ sunt, vel intermittentes, divisio, siquidem vera continens, cuius momenta omnia ubique sint æqualia, vix ita est, ut non illi, etiamsi ex ardentibus contumacior fuerit, aliquid remissionis intercedat. Continuas dispescit in simplices, eundem servantes typum, & compositas, quibus, etiamsi apyrexia haud adest, nova intercurrit, cum horrore, ad modum intermittentium, exacerbatio, unde etiam hemitritæ dictæ sunt. Ex simplicibus mitior est ephemera, quæ suas ætates, a parvo quodam horrore intra diei ac noctis spatium, percurrit, & determinatis horis illud, cum mitiore aliqua cordis contentione, experitur, quod aliæ diebus criticis habent, ut, postquam emota penitus materies est, per competens aliquod organon illa ejiciatur. Sed, si ad septimum diem febris durat, synochus est, acuta sane, breviter, sed sine periculo, decurrens, si regularis est. Hæc, si statim ab initio viget, *acmaistica*, si lento gradu sensim incalescit, *epacmaistica*, si, postquam statim viguit, decrescit etiam subito, *paracmaistica*, appellata est a veteribus. Equidem & *causor*, aut ardens, febris brevior est, & septimum diem vix excurrrens, sed summo cum periculo brevitatis ista conjungitur, cum calor sit ardentissimus, respiratio summe anxiosa, sitis, inquietudo. Hanc a bile esse, fæces albæ & urina rufa satis superque indicant; unde etiam biliosa haud male multis audit. Recte etiam malignas febres ab ardentibus distinguit, cum cura sit dispar. Notat autem, probe perspicendum esse, an vere maligna febris adsit, taxatque illos, qui, quicquid in febribus grave & symptomatibus acrioribus confertum est, statim malignum appellant, adeoque sese, hac opinione induciti, a præstantissimo venæsectionis usu detineri patiuntur.

Quare

Quare malignitatem februm in summa virium prostratione collocat, cum nec calor intensus, nec pulsus celer, ubique in malignis adsit. Has præterea, ab exanthematis diversitate, ædematodeas, phlegmonodeas, erysipelatodeas, & sic porro nominare solent, quarum summa illa & perniciosissima, pestis est, cujus, simulque omnium in vulgus grassantium februm, indoles, ipsiusque contagii natura, expenditur quam curiosissime. Affines his sunt inflammatorie, quæ sanguini, alicubi in minimis quiescenti, superveniunt, & *Symptomatie*: ab Autore appellantur, qui etiam morbillaceas ac variolaceas in hoc ordine sistit, omneque alias, quæ alicui inflammatae parti superveniunt. Ex his quædam propter symptomatum singulorum aliquam rationem diverso nomine gaudent. Si sanguis majore impetu per vasa majora cordi vicina fertur, languidus autem procedit per minima, ut tunc ællus intus sit, extus corpus frigeat, Lypytia est, sæpe symptomatica, si ventriculus atque intestina inflammata sunt, nec quidquam *Assolem*, seu anxiam febrem, ab hac Lypytia distinguit, nisi summa anxietas, & lectum mutandi desiderium. Colliquativam febrem appellat, non illam forte hecticam, aut tabificam ac tardam, sed illam velocem, qua brevi temporis spatio fluida corporis sudoribus dissipantur. *Eptalam* appellat illam febrem, intra quam frequentes sunt caloris ac frigoris vicissitudines, sæpe etiam synchronos frigoris quoad interna, caloris quoad externa, sensus. *Typhodes* ab inflammato hepate illi dicitur. Demum periodicas febres nominat illas, quas intermittentes appellare vulgo solemus. In generali illa februm idea æque ac conceptu de singulis singulo, a rigore demonstrationis mechanicæ & hydraulicæ nunquam discedit; anatomica severitate viscerum affectus, unde febris est, recenset, spirituum vim atque efficaciam ubique allegat, tempora februm bene ordinat, excretiones criticas suis addicit organis, prognosin sagaciter format, therapiam caute instituit, temeritatem castigat, atque ignaviam medentium & hæmophoborum, a *Galeno* ita compellatorum, quod illi sanguinem ex vena ducendum

cendum metuumt, arguit, regimen calidum profus damnat, & talem ubique sese exhibet, quales esse oportet scriptores, perspicuum, ordinatum, constantem, nulli sectæ addictum, virum sane eruditum, Nobiscum sentient, quicumque aliquot saltem pagellas legere voluerint; quo facto, ad librum totum hauriendum excitabuntur certissime.

MARMOR SANDVICENSE, CUM COMMENTARIO & NOTIS JOANNIS TAYLORI, LL. D. Collegii D. Joannis Cant. Socii.

Cantabrigiæ, typis Academicis, 1743, 4.

Plag. 14, cum duobus foliis ære expressis.

Nomen *Taylori*, Viri a Græci sermonis rerumque Græcarum peritia jam dudum celeberrimi, nobis, primum videntibus hanc Commentationem, faciebat spem lautarum eruditionis dapum; neque sefellit opinionem nostram ipse libri splendidissimi usus atque lectio. Certe præstitit hic vir omnia, quæ poterant ab homine tam docto in re tam difficili pariter atque illustri expectari. Ex brevissima Præfatione discimus, quare marmor hoc, *monumentorum*, ut appellat, *ferè omnium, quæ hodie leguntur, & literarum genere, & novitate exarandi, & certissimis vetustatis indicis, longe commendatissimum*, ipsi placuerit Sandvicense appellare. Nimirum Illustrissimus & Prænobilis vir, *Joannes Comes de Sandwich, Vicecomes de Hinchbrooke, Baro Montagu de Fano S. Neoti*, Athenis illud A. 1739 peregre rediens in Angliam secum advexit, in ære deinceps quam accuratissime descriptum, & *Taylori* nostri observationibus illustratum, habere voluit. Multum porro, profiteretur Noster, se debere in adornando hoc Commentatio humanitati & ingenio Viri doctissimi, *Thomæ Dampier*, Collegii Regalis Cantabrigiæ Socii, & *Jacobi Merrik*, Oxorientis, *eximii juvenis, & singularissima in cultioribus literis maturitate.*

tate. Nusquam tamen, quantum meminimus, indicat, ipsorum nomina citans, quas eorum cuique debeat observationes, Præfationem excipit ipsum marmor, in duobus argenti formæ foliis ære expressum; quorum prius anticam faciem, posterius posticam, exhibet. Sequuntur duo folia, quæ typis literarum vulgaribus quadratis idem marmor cum lacunis suis conspectui sistunt. Tandem literis, quibus communi vulgatoque more solent libri exprimi, minoribus eam opposita Latina interpretatione sistitur. Hunc apparatus excipit Dissertatio epistolaris ad Comitem Sandvicensem, quæ generatim excutiuntur & declarantur, quæ ad intellectum hujus monumenti faciunt, ut de ætate ejus, & scripturæ formis atque rationibus, Deliacis sacris, pecunia vetere Attica, numerorum vetustis signis, Amphictyonum collegiis, &c. Hic Commentarius ad pag. 50 usque excurrit. Inde notæ ordiuntur, in quibus singulas monumenti dictiones ad examen vocat, & lacunas explere magna cum doctrina & felice ingenio tentat Auctor, usque ad pag. 88. Totam opellam claudit Index. Hæc est in universum docti hujus opusculi facies. Jam, speciatim amœna hæc vireta peragrantes, carpamus inde lætos egregiæ flores eruditionis.

Primum pag. 3 exponit modum scribendi, quo marmor hoc exaratum est: nimirum quod sit simul *επιχρῆδον*, & ut ita dicamus, *επιχρῆδον* scriptum, ita nempe, ut lineæ in directum procedant, nulla tamen linea literarum numero alteram excedat sed suppositorum versuum literæ superpositis exacte substrata sint; quod multum juvat in supplendis lacunis. Hac enim ratione intelligi potest, quot literæ desint. Simul vexatum illum *ἔστι* locum in *ΤΑΕΡΟΟΝ* tentat, & pro corrupto illo vocabulo conjicit *ΤΟ ΕΞ ΟΡΘΟΝ* legendum esse, loco, quem citat, *Diodori Siculi* inductus. Valde tamen dubitamus, ut hæc medicina laboranti loco satisfactum sit. Inde transit ad declarandam hujus monumenti ætatem, & argumentum. *Anno*, ait, *Olympiadis C1 tertio, aut quarto, exaratum esse novimus. Complectitur enim rationes, quas Triumvi-*

vi Atheniensis Amphiblyonica potestate rerum religionumque,
in Delo celebratarum, sub Prætoribus Callia, Charisandro, Hip-
podamante, & Socrate, concluserunt, & in tabulas publicas re-
viserunt, et rei questores, dati. Illis verbis Cl. Taylorus ar-
 gumentum hujus monumenti exponit. Age vero, paulo cla-
 rius illud atque distinctius percenseamus. Prima sua facie,
 post notatos tam Athenarum, quam Deli, Archontes, eorum-
 que scribas, indicat, quæ urbes (sunt autem illæ potissimum de
 numero insularum Cycladum) *τῶν τέκων ἀπέδοσαν*, id est,
 partem pecuniæ, tributi, aut alio quocunque, nomine debita;
 præstiterunt in eum annum, aut panegyria Deliacam; &
 quantum earum unaquæque; una cum summa, quæ ex omni-
 bus, in unum computum coactis, conficitur. Deinde legun-
 tur hominum privatorum nomina, qui pariter suis se nomini-
 bus exsolverunt. Quid potest e mulctis, e locationibus agro-
 rum atque domuum, *Apollini Delio* sacratarum, in fiscum
 fuerit importatum. E singulis confecta summa ultimo loco
 ponitur. Postea enumeratur, quid & quantum de his redi-
 tibus, in coronam donariam *Apollini*, in chororum præmia,
 id est, tripodes, & eorum artifices insumentium & expensum
 fuerit; quid in *τῶν ἀρχιερέων*, id est, *ἑρωπέων*, sive sacræ in
 Delum legationis duces; quid in *τῶν δευτέρων*, seu factorum in
 illam insulam peregrinatorum transvectionem; quid in boves,
 seu victimas, illi religioni, destinatas; quid in folia corolla-
 rum deauranda, quæ victimis appendi solebant, & in deau-
 randa earum cornua; quid in *τῶν ἡποδύματα*, & alia sacrifi-
 eorum accidentis; quid in trajectum tripodum & boum;
 quid in suppellectilem nauticam, huic expeditioni necessariam.
 Aversa verò facies hujus monumenti declarat, quæ republicæ
 & quantum de suis nominibus non expunxerint; quæ
 porsus officio suo defuerint, nihil omnino dantes; qui priva-
 ti fisco manserint obnoxii; qui fuerint impietatis in sacra Delia
 convicti, & mulctæ addicti; & tandem, ut nos consicimus,
 quanti fuerint reditus ærarii *Apollini Delii* (aut quanti certe
 non fuerint præstiti) ex domibus privatis & aliis ædificiis, isti

Nu-

Nomini consecratis. Nam in hac extrema faciei aversæ parte magis, quam alibi, mutilum & lacunosum est hoc monumentum.

Sed procedimus in lustrando *Taylori* doctissimo Commentario. *Pag. 6* observat, inde, quod in hoc monumento *καλλίας* nominetur Archon, qui, recepto in libris editis *μορος*, *καλλίας* audit, veteribus *ε* pro *ι* fuisse in usu, quod appareat ex eo, quod *ἀρχιθεωραῖς* & *ἱερέων* hic legatur, pro *ἀρχιθεωραῖς* & *ἱερέων*. Veteribus *ε* simplex vicem *ει* gessisse, & Latinos quoque sic *Leber*, pro *Liber*, *Menerva* pro *Minerva*, &c. dixisse. E quoque pro *η* intervuisse, probat. Esse marmor hoc illò *Σιγαο*, *Βεσποφηδόν* exάτατό, posterior, & institutam ab *Euclidē* Archonte literaturam exhibere, ut quò viginti fere annis recentius sit. Quò autem *Nöller pag. 7* dicit, in hoc marmore nunquam *ω* occurrere, sed ejus loco *ο*, (modo recte ceperimus ejus mentem.) non videmus, qui sic pronuntiare potuerit, cum in eo non semel *ω*, & in ipsa primæ faciei linea prima & quarta palam, conspiciatur. Elegans est, quò observat de *ο*, quò veteribus fuerit pro *ω* scripta, Unde locum *Apostolii* emendat, forte ab ipso Autore, vetustiorum Autorum transcriptore, aut certe a librariis & interpretibus, male acceptum, & prorsus non intellectum. *Philoxenus*, Poeta Tragicus, a *Dionysio* tyranno fuerat in latomias conjectus. Unde cum evasisset fugam, & revocaretur, sed parere nollet, λαβὼν χάρτην καὶ κατὰ μέτρον γράψας μικρὸν ἔπερι τὸ το μῆτρον περιχαράττειν - - πλήσας τῆτων πάντων τὴν χάρτην. Scribendum pronuntiat *Nöller μικρὸν ο* certissima emendatione. Non enim potest uni *ω* alterum circumscribi. Sed *ο* parvò potest quidem aliud majus, & huic rursus majus, & ita porro, tanquam circuli concentrici. Maculam hanc quidem eluit doctissimus *Vir* ex *Apostolio*, (& eandem quoque ex *Plutarchi* libro de garrulitate,) sed unam reliquit, levem tamen, & minoris, quam illa, momenti. Scribendum enim *πλήσας τῆτων πᾶσαν τὴν χάρτην*. *Pag. 9* declarat, quare *ωφίλον* vocetur, nempe respectu ad *ω* habito.

Pag. 10 distinctius, quam supra fecerat, argumentum marmoris pertractat. Pag. 11 de imperio Atheniensium in insulam Delum agit; pag. 13 de festo pentæterico, seu quod singulis quatuor annis elapsis, & quinto inuente, in orbem rediret; pag. 15 figit ætati, qua intermissa diu sacra Deliaea, post factam insula lustrationem, Athenienses rursus instituerunt, & simul emendat *Thucydidi* locum V, 1, in quo *ἱερῶν* pro *ἱερῶν* reponit, & Latinum interpretem, qui locum istum sinistre acceperat, & alienissima facie spectandum exhibuerat, in viam reducit. Pag. 17 evincit, *Niciam*, splendidum illum *ἄρχοντος*, non primam, neque secundam, sed tertiam ab institutione sacris Deliacis, thesaurum duxisse, nempe anno Olymp. XC tertio. De fatis, quæ sub Atheniensium potestate subiit Delus, agit in sequentibus. Pag. 21 disputationem de re numaria Atheniensium, notisque, quibus ad designandas pecuniarum summam utebantur, ingreditur. Difficile opus, & negligenter a viris doctis tractatum. Docet, literam T notare talentum; idque signum toties repetitum, quot notare talenta volebant, ubi deest numerus (ut Arithmetici loquuntur) denominator, intelligi debere drachmas, notam unitatis esse I Jota, a veteri *ἰς ἰα*, (pro *ἰς, ἰα, ἰν.*) notam pentadis esse Π, decuriam Δ pro integro *δέκα*, notam vicenarii duplex Delta, tricenarii triplex, quinquagenarii Π, quod in ambitu suo rum erutum, medijum Δ complectitur, in hunc modum ΙΑΙ, quasi *πεντάκις δέκα*, aut *δέκακις πέντε*, centenarii Η, primam literam, ex vetusto scribendi more, vocis *ἑκατόν*, (veteres enim pro aspiratione Η scribebant,) millenarii Χ, principium vocis *χίλιοι*: ubi quingenta volebant signare, scripsisse ΙΗΙ, ubi quinque millia, ΙΧΙ, id est, *πεντάκις χίλια*, ubi decem millia, Μ, id est, *μύρια*, & sic porro. Deinde solidis demonstrat argumentis, ubi desit denominator, semper drachmas intelligendas esse. Has enim fuisse montanam, in vita communi & mercimoniis usitatas; cum talentum moneta cusa non fuerit, sed summa quædam, tantum in hominum animis exillens, quemadmodum c. c. in Germa-

nia, cusa moxera non est *ein ale Schok*, aut in Belgio, *een Sakje Sestebalen*; in conueteis tamen frequentes sunt, & a quouis, quantum ualeant, intelliguntur. Quam rationem Græchima ad assem Romanum habeat, quid sit selectivum, quantum differant *τρεις ψυδραχμει* & *τρεψα ψυδραχμει*, docet. De proportionis pretii rerum, ejus, quod tempore *Solentis* obtinebat, ad tempus hujus marmoris, & *Menandri* posterioris, erudite & subtiliter disputat. Non possumus harum elegantiarum specimen Lectori dare; nimis enim multa afferenda essent, & aliquibus forsan, ob adhibendam attentionem animi & *αρεσκειν*, integra. Remittimus ergo harum rerum cupidos ad ipsum, quem recensemus, librum doctissimum. His expeditis, inquit Autor, quid sit hæc figura? quæ in summis ultimo loco addita, pallidæ in hoc marmore conspicitur. Credit, eam obelum notari. Vetusissima enim moneta rotunda non erat, sed, ut obelus, id est, veru, oblonga, acuminata. Hac occasio se ad disputationem de Digamma *Æolicæ*, de daseia, quam *Dores* absque discrimine uocibus præponere solebat, de origine signorum, in libris nostris frequentium, aspirationis, & lenitatis, (ut ita dicamus,) de tribus novis literis, a *Claudio* Imperatore in linguam Latinam inuectis, &c. delabitur. De duabus earum literarum constat inter eruditos, quod fuerint inversum Digamma *Æolicum* γ & χ Antiligma, seu Græcorum ψ . Tertia, obscurum est, quamnam fuerit. Putat Noster, fuisse literam euentiandi ratione inter I & V, vel U, mediam, ut in *optimus* & *optimus*, *maximus* & *maximus*, *mancipium* & *mancipium*, &c.

Inter hæc desinit Commentarius in hos marmor generalis, dignus lectu, bonæque frugis plenus. Inde ad singularia marmoris momenta in nouis consideranda procedit. Scripturæ compendium, quod in fronte gerit marmor, & exponit per *εὐκεία* *Ἰεῶν* pag. 50. Pag. 15. emendat marmor Græcum, quod in *Gruteri* Corpore pag. CCCCV legitur.

legitur. *Pag. 52 seq.* de collegio Amphiclyonum, & quam ob rem institutum fuerit, disputat, monstratque, non illud in Græcia tantum, sed etiam in Asia, apud Ionæ pariter atque Diores, imo & in magna Græcia, & præcipue Calabria, sedisse. *Pag. 56* observat, ex eo, quod parare Deli ad hæc sacra debuerint convivia, peritos eos rei coquinariæ evasisse; & plerosque nomina culinaria accepisse. *Pag. 57* docet, Amphiclyonicam potestatem non fuisse personam, sed ambulatoriam, & quadriennii definitam. *Pag. 58* de ἐπισημοῦ Atheniensium agit; *pag. 59* de δῆμοις eorundem; *pag. 62* de significatione vocis τῆνος in hoc marmore. Ibidem sancit ex hoc marmore, verum nomen insulæ, quæ vulgo male, ut putat, Syros audit, Syros esse, & sic ubique referri debere; quemadmodum jam in Scylacæ Caryandensi sit evictum. *Pag. 64* observat, ad illa ἐξ ἑρῶν, veteres non semper ἐξ dixisse, ubi proxime consonans fuerit secuta, sed etiam ἐξ: simulque locum Theocriti XXII, 30, emendat ex Erymolog. M. ἀμφοτέρων ἐξ τοῦτων, ubi in vulgatis ἐξ legitur. *Pag. 66* formulam; σέφαροι ἀπισῆν, corinthiam donariam, multis asserit & illustrat. Autorem locis, Dionysii Halicarnassensis locum *Antiqu. VIII, 29: ἐκ ταύτης τῆς μάχης, δεξιῆς ἀνδρῶν ὑπὸ τῆ σπαρτῆς σέφανος*, a Criticorum vexatione vindicat. *Pag. 67* notat, nihil magis consuevisse inter antiquos retro citroque dono dari, amicitiae, benevolentiae, & ἀνδραγαθίας, causa, quam tripodes, &, quid sint tripodes, explicat. An vero ex solo, quem allegat, Herodotus loco evinci possit, quod victor, talem tripodem nactus, domi eum non servare, sed Deo dedicare, debuerit, in dubio relinquimus. *Pag. 69*, formulam ἐν δαίμονι, docet, in sano Bacchi notare, non in festis Bacchi, quemadmodum acceperunt interpretes Plutarchi. *Pag. 70* egregie doctèque observat, verbum διδάσκω in marmoribus aut nunquam, aut raro, idem illud significare, quod in veterum Comicorum & Tragicorum

rum didascalii solent, nempe *διδάσκει δῶμα*; *fabulam docere*, id est, exhibere, producere, sed chorum docere, seu docere, producere, moderari; quod non animadvertens interpretes marindium a *Fideli Ursini* inde zero in errorem induxit. *Pag. 72 de δωροῖς*, & eorum variis generibus, ut *πυθιασαῖς*, *δηλιασαῖς*, *ἀμυλλοφόροις*, & summo duce, *ἀρχιδιωρῶ*, ejusque & *τροφάρχη*, qui dignior & illustrior erat, magistratus, differentia; *pag. 75 de more*, victimarum cornua inaurandi, & de bractearioribus atque inauratoribus, agit. *Pag. 76* demonstrat, donaria & statuas, quæ a vetustis scriptoribus avro solido fuisse dicantur, ideo tamen non fuisse nisi bractea, aut, si multum, crassiore lamina aurea, superinductas; *πεταλα χρυσᾶ* refert ad corollas chororum, inaurari solitas. Posset etiam ad corollas victimarum referri. *Pag. 77* docet, quid sit *προθύματα*; *pag. 78*, quid *πεντηκοστή*, *πεντηκοσολόγος*, *πεντηκοσολόγιον*, *ἐλλυμένιστος*, *ἐλλυμένιον*, nempe portorium, seu vestigal, quinquagesima pars, omnibus mercibus imposita, quæ Piræetam appellerent. De publicanis disserit. Emendat locum *ff. l. 9. de Publicanis*. Nam pro vulgato *inflavit* (in illis: *calor licitantis ultra modum solita conductionis inflavit*) jubet *inflammavit* reponi. Quid porro licuerit efferi, quid minus, declarat. Intet *ἐκ ἐξαγωγῆμα* recenset frumentum & ligna, eoque ex capite locum *Theophrasti* in *Characteribus* *Cap. 23* scite explicat: *περὶ διδμῆς τῶ ἀλαζον. ἐξαγωγῆς ξύλων ἀτελες*. *Pag. 80* sic supplet. manca fragmenta: *πεντηκοστή καὶ τροχλία καὶ ξύλων τίμη* (sic semper scribit hanc vocem; incertum quare). *Τροχλία* est illa machina sublevandis & transferendis oneribus, quæ alias *geranium* appellatur. Non possumus evidenti argumento hanc conjecturam infringere. Non tamen videmus, cui bono debuerint talem machinam Athenis in Delum secum in navibus transferre. Procul dubio talem stabili-

lem in Delo habebant; Nobis, hunc locum prima vice legentibus, incidebat, forte sermonem ibi fieri περὶ ἄρκων, seu de Ioris illis, quibus remi solebant ad scalmos alligari, necessario rei navalis apparatu, ut patet ex illo celebri *Thucydidi*: ἀρκῶν καὶ ὑπερτίων καὶ τρεπῶν. Conf. memorabilis *Aristophanis* locus. *Acharn.* 548. Difficile est, in locis tam ambiguis verum cerne-
re. Pag. 83 supplere. Nudet lacunosum locum, idque sic egit, ut, qui post eum hoc saxum volvent, iis relictum esset, ubi solentiam intenderent. Et nos certe nos impares fatemur restituendis illis, quæ doctissimi Angli acumen vicerunt. Ultimo tandem loco demonstrat, etiam Delum habuisse suos sibi proprios Archontes, & refutat aliquos, secus sentientes.

Hæc fecerunt præstantissimi hujus opusculi argumenta. Optandum eret, multa exstare in hoc literarum genere, pari cum eruditione elaborata & prodita. Optandum quoque, a doctissimo Viro cetera, quorum speciem fecit, ut *Demosthenis* & *Lycurgi*, Oratorum, editiones, & Corpus Legum Atticarum, quantocyus publicâ lucè donari.

TRE LETTERE DEL SIGNOR MARCHE-
SE SCIPIONE MAFFEI etc.

hoc est,

TRES EPISTOLÆ MARCHIONIS SCIP.
MAFFEI, prima de primo Tomo Dionis, nuper edito,
secunda, de novis excavationibus, Herculanei sa-
lis, tertia de initio magnæ Inscriptionis, in agrò
Placentino esse.

Vero.

Veronæ, ex typographia Seminarii, 1748, 4.
Plag. 5.

Ut ex ipsa libelli hujus inscriptione patet, Illustriss. Marchio prima Epistola, ad Hieronymum Lagemansium, e Soc. Jesu, quæ Florentiæ est, scripta, de nova, a Falconio edi cepta, Dionis editione exponit. Illustrissimus Vir longo abhinc tempore consilium Dionis edendi inivit, ac imprimis constituit, novam editionem accuratiorē, quā qua adhuc usi sumus, versione adornare, addereque tam Vallesii excerpta, quā quæ Fulvius Ursinus ex Vaticano Dionis fragmento in lucem ediderat publicam. Quæ de Xiphilino habemus, ad meliorem reducere ordinem insuper sibi proposuerat, atque fragmenta optimi hujus scriptoris ex Scriptoribus Byzantinis comportare. Dum hæc agebantur, accidit, ut Illustrissimus Marchio a Muratorio, quem itinere per Mutinam facto salutabat, au- diret, Romæ doctum quendam virum benigniori fortuna XXX, adhuc deperditos, Autoris hujus Libros invenisse, hunc- que esse jam in eo, ut illos una cum ceteris in publicam emi- teret lucem. Ex itinere ad patrios Lares delatum Marchio- nem satis confirmabant ipsæ, quæ absente eo perlatæ ad ipsum fuerant, literæ Abbatis Nicol. Falconi, ipsius viri, cui fortu- nam tam insignem thesaurum indulgisse, brevi ante a Murato- rio edoctus fuerat. Falconius Maffium orabat, ut ejus com- mendatione libratius utilissimum hoc opus typis describeret, hic vero, omnia retracturum, ultro spondebat, illumque, ut volumen manu exatatum mitteret, hortabatur. Ne- utiquam id fiebat; sed prodibat contra in conspectum publicum li- bellus, ita inscriptus: *Cassii Dionis ultimi Libri tres reperi resti- tutique*, qui omnem adhuc conceptam Maffei aliorumque spem fallebat. Exhibebantur in illo ne utiquam deperditi, quos invenisse se, Falconius ille gloriatus fuerat, Dionis Libri, sed fragmenta aliquot & brevissimæ sectiones, plurimam partem ex iis, quæ Fulvius Ursinus jam ex Vaticana Bibliotheca hanc in rem ediderat, descriptæ. Quod caput rei esse videbatur,

Pag. 5.

8: 5:1

ipse *Falconius* sese eum, quem fore se, non sine luctu ostendebat, in hac fragmentorum editione nequaquam praebebat. Linguae Graecae optime peritum eum haud esse, satis apparebat, luculentius vero postea id Celeberrimus Hamburgensium Philologus, *Heur. Sam. Reimarus*, monstravit, quod Illustriss. Marchio libens fatetur, non tamen negat, in aliquot *Falconio* objectis erroribus injuriam *Falconio* factam fuisse. In iudicium deinde vocat nonnullas *Reimarianas* exordationes, quarum percensione occasionem sibi facit, de ornamentis consularibus ac de Consulatus Romani statu ac conditione tempore priorum Imperatorum, nonnulla in medium afferendi. Consulatus actum fuisse cum *Falconio*, si omne consilium edendi *Dionis* abjecisset. Res potius eo deducebatur, ut ille re ipsa novum, cuius spem fecerat, & quod pro deperdito adhuc putatum fuerat, *Dionis* volumin in lucem educeret. At quae, quae sumus, *Dionis* facies, quam *Zonara* potius, aut *Plutarchi*, mutilati dixeris! Manifeste tum fraus retegebatur; *Falconius* amissos libros ipse ex *Zonara*, *Plutarcho*, exceptis *Valesianis*, cet. sine omni iudicio complaverat, eo animo, ut pro ipso *Dionis* labore haberentur. Quasi non potuisset honori suo melius consulere, *Freinshemium* imitari, & Supplementa *Dionis* ex modo dictis Graecis scriptoribus conficere.

Epistola secunda ad Reverendum Patrem Venetum, *Bernardum de Rubis*, scripta est. Mittit ipsi Illustrissimus Marchio triginta, nuper inventas in Herculanei ruinis, Inscriptiones, ab Illustri Marchione *Pindemonte* descriptas. Plurimae earum paucis quidem constant verbis, produnt tamen optimum, maxime *Augusti*, ac, qui proxime secuti sunt, Imperatorum, ævum, ob singularem inprimis, quae effulget, simplicitatem, maxima cum elegantia ac majestate conjunctam. Notissima illa, quae adhuc multorum Criticorum ingenia defatigavit, *Nonii Balbi* inscriptio ita exhibetur:

M. NO.

M. NONIO, M. F.

BALBO, PR. PROCOS

HERCULANENSES.

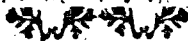
In primis de eo haud levis afferri potest quaestio, quomodo *Balbus* Praetor ac Proconsul Herculanentium esse potuerit, cum satis sit cognitum, ante *Constantini* tempora nullam in Italia praedialem potestatem locum habuisse. Negat Illusterrimus Marchio, munia haec, quibus personatus *Balbus* noster dicitur, ad Herculanenses spectare, atque observat, honorum titulos, in Inscriptione memoratos, *Nonium* Herculaneni gessisse ab antea administratis muneribus, Praetoris pariter ac Proconsulis, illo nimirum Romae, hoc vero in aliqua sine dubio, ad quam gubernandam Roma missus fuerat, provincia. Cretam illam fuisse, sibi persuadet, ipsum vero *N. Balbum* forsitan eum esse, cuius *Dio Cassius* ad initium *Libri L* mentionem fecerit. Addit *Suetonium*, qui *Vit. Aug. Cap 43* de *Balbi* nostri gente quaedam memoriae prodidit. Felicem porro praedicat nostram, in quam incidit, aetatem, ob tantas fortunarum accessiones, quas Musae & literarum studia ex *Vesuvii* ciperibus sibi comparassent. Longe majora incrementa sibi promissit, si regio jussu tota illa, ubi tot praestantissima antiquitatis monumenta reperta sunt, vicinitas exploraretur, ac terrae viscera ibi ubivis suffoderentur.

Tertiam Epistolam ad mortuum ante quoddam tempus *Virum* Celebrerrimum, *Apost. Zenum*, misit *Cel. Marchio*, atque in ista prima verba Inscriptionis, omnium, quae adhuc posteris indulsit benignior fortuna, longissima, explicat. Satis notum est, maximas, quas adhuc habuimus, ejusmodi Inscriptiones fuisse illam *Lugdunensem*, cui *Claudii* oratio in senatu pro civitate, *Lugdunensibus* danda, incisa est, atque eam, quae Romae asservatur in Museo *Farnesiano*, ac leges Romanas complectitur. Superat vero utramque magnitudine ac granditate aenea illa, quae in agro *Placentino*

tino paucis abhinc antea inventa, & a Cel. Muratorio Tom. 1. Symbolar. literar. Cel. Oris illustrata est. Quæ ad illam explicandam ab Illustriss. Marchione in medium afferuntur, spectant ad hæc prima illius verba: *Obligatio prædiorum ab HS deciens quatuoraginta quattuor milia, ut ex indulgentia optimi maximeque principis, imp. Ces. Nere Trajani, Aug. Germanici Dacici pueri puellæque alimenta accipiant legitimi n. CCXLV, in singulis HS. XVI n. f. HS. XLVII. XL n. legitimi, n. XXXIV. f. HS. XII. n. f. HS. IV DCCCXCVI. spiritus I. HS. CXLIV. spiritus I. HS. CXX. summa HS. LIII. que sit usura 2. sortis supra scribita.* Facile patet, in hac Inscriptionis elegantissimæ parte pecuniæ modum ac vim, quam liberalissimus Princeps alimentariis pueris destinavit, indicari. Illustriss. Marchio ipsam ad scenus datam pecuniæ summam ad calculos reducere, atque ejus rationes cum usura simul indicata conscribere, studet. Discimus ex ea, veteres quinque nummorum usuram quotannis pro centum pendere solitos fuisse. Singulis numeris tam ipsius summæ, quam usuræ, additum est signum, coronam cum ramusculo referens, quo Illustriss. Autor indicare veteres voluisse statuit, quod ipsa pecuniæ summa accurate indicata ac probata fuerit.

Singulæ Epistolæ plene sunt eruditionis & elegantie, dignæ unque Autore suo, quo, habet Italia, cur vehementer gaudeat, & gloriatur. Sed literarum imprimis interest, Virum hunc, sive ipsa ejus doctrina, sive doctrinæ varietas, spectetur, in summis & egregiis habendum, famæ suæ, quam meritissimam dudum consecutus est, diu superesse, ne tot aliâ eruditissima opera, quorum ab eo novimus editionem parari, immatura quodam Viri fato, magno autem elegantiorum studiorum detrimento, æternis, quæ optimorum librorum tristia haud raro fors est, tenebris sepeliantur. Faxit Numen illud, quod literis præsidet, & harum incrementa promovet, ac dignitatem tuetur,

feliciter!

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Junii Anno MDCCLI.

Part 1.

HISTORIA JOSEPHI I. CÆSARIS, AU-
gusti, felicis, cum appendice usque ad pacem Baden-
sem. Conscripita a Patre FRANCISCO WAG-
NERO, S. J. Presbytero.

Viennæ Austriæ, typis & sumptibus Kalivoldianis, 1746, fol.
 Alph. 3.

Illustre adhuc fuit Reverendi Autoris inæt gentis nostræ Hi-
 storicos nomen, nec exigua laus, quam Commentariis illis
 de Leopoldi Imp. Aug. rebus gestis, luculento ac vasto Opere,
 sibi acquisivit. Merita sua novo nunc augeat volumine, quo
 Josephi, filii Leopoldi, & in locum ejus surrogati, memori-
 am posteris commendavit. Breve quidem temporis fuisse
 spatium, nemo ignorat, quo gloriosissimus Josephus nostro
 imperio R. G. præfuit; illustratum tamen ac nobilitatum re-
 rum gestarum multitudinē ac magnitudinē, ita ut, historiz
 recentioris, expers, aut Germani nominis obtreclator, sit,
 oporteat, qui, omni cura studioque dignum esse argumentum,
 negare sibi suvat, quod diligentius jam explicavit Cel. Wag-
 nerus. Certe, quæ gravioris momenti ea sunt, quæ Josephus
 magna consilii prudentia suscepit, majori autem fortuna ex-
 ecutus, est Imperator, eo magis nos decet recta ratione ea
 com-

commemorare, quæ in hoc libro Autor præfuit. Singulas equidem persequi expeditiones bellicas; singulos recuperare de hostibus triumphos, singula, quæ facta sunt, Senatusconsulta referre; non libet, siquidem hæc omnia maximam partem omnibus cognita sunt, & diligentia doctorum virorum, *Dumontii*, *Lambertii*, *Rousseti*, *Torrii*, aliorumque, expedita. Sufficiat, generatim notare, qualem tractandi rationem ingressus sit Noster, quove modo ardua quidem, honorifica tamen ac gloriosa, Historici provincia functus sit. Falluntur sane, qui sibi persuadent, absolutam hanc esse & omnibus numeris perfectam historiam *Josephi*: id quod longe alienum fuit ab instituti hujus rationibus. Nihil sane invenitur de *Josephi* ortu, educatione, ac rebus, cum pater in vitis esset, præclare gestis. Ea potius enarravit, quæ eo tempore contigerunt, quo *Josephus* imperium nostrum gubernavit; nec attingit quidem res hyperii, sed Austriacæ potius fortunæ exposuit vicissitudines, quæ domi forisque usi venerunt. Frustra ergo quæres ea, quæ in Germania ipsa acciderunt; frustra quæres, ut rei exemplis declaremus, narrationes de Bohemii ad confessus Electorum in comitiis admissione; de Hannoverano, eidem Collegio adscripto; de proscriptioe Bavari & Colonienfis; de emendatione Carnetæ Vezlariensis; de expetitis Borussi & Saxonis aliorumque in Collegio Principum votis, ceteris. Majori diligentia bellum Hispanicum & Ungaricum exposuit, ac orationem ab anno 1705, quo *Leopoldus* ex hac vita discessit, & *Josephus* imperium auspiciato suscepit, exorsus est. Dicendi ordinem hunc sibi præscripsit, ut per singulos annos res gestas persequeretur, historiamque usque ad annum 1714 produceret, quo Rastadiensis pax conclusa, & tristissimis cladibus finis impositus fuit. Singulatim enarrat, quæ in Ungaria & Transilvania contra asseclas *Ragoczi*; in Italia, & Hispania; item in provinciis Rhenanis contra Gallos, feliciter acta sunt. Belgicæ res ad annum 1708 attingere cepit, quo *Josephi* exercitus auspiciis *Eugentis* operam suam Anglis & Batavis junxit; brevius tamen, quam ceteras hujus historię partes, expeditiones Hispanicas exposuit,

pro-

propterea quod plerisque eorum monumentis, manu quippe scriptis, & in tabulariis repositis, fuerit delitutus. Jungimus sane nostra *Wagneri* votis, ut in lucem publicam protrahantur, qui adhuc latent, *Sotomajoris* de rebus Hispanicis Commentarii. Ubivis pragmaticum scribendi genus adhibuit; diligens fuit in vestigandis eventorum causis; quibus ministris usus sit Imperator, quznam eorum virtutes, quznam vitia & crimina; qualis fuerit ingenii & animi in illis indoles, sepe numero notavit; nec sibi temperavit, quo minus liberius ea vituperaret, quæ in Austriacis reprehendenda esse, ipsi visa sunt. Accusat eos, quod *vel tantisper celandi ratio* eis defuerit. Conqueritur de indigna & perniciosa ministerum militarium venundatione; alibi de ducum ac praefectorum simularibus & dissidiis; de pecuniae penuria; de solita ac domesticæ tarditate; de incommodis exercituum imperialium, aliisque sexcentis. Ut rei hujus specimen exhibeamus, liceat nobis ea recitare, quæ de odio Castellanos erga *Carolum* augustissimamque domum ita retulit: *Tanta alienationis multiplices cause fuerunt. Aragonis vetus est cum Castellans amulatio dignitatis. Illi, memores, adjecto detali Castellano regno, & cum Austria conjuncto, a se primum profectam hanc Hispania magnitudinem, primas item sibi deposcunt; Castellana contra Nobilitas, translata ad se Regum sede, prerogative sere primis regni munitis, superba, prerogativam se nationem ducit. Non minus a Catalans, seu singularium privilegiorum invidentia, seu morum diversitate, seu ante annos non multos atrocis defectionis memoria, dissident Castellani, id quoque stimulos subdebat acriores, quod Catalanos, ac Aragonos, uti primi se Carolo addixerant, ita primum gratie locum occupaturos existimabant; asurgendum Catalanis; Castellanos in secundis; nec eodem numero, fore. Hoc jam aculeo confixos ea cura propius angebat. Procerum eminentiores, quorum in officina cusus codicillus, evocatus Andegavensis, assistit cum Legatio, Amiranus, & Oropesa, pars adversa. Hæc si viribus & populari favore rursus caput attolleret, a sum nempè de capite, & fortune, ac, inter per duelles habi-*

Pag. 10.

14.

162.

24.

tum se iri, satis providebant. Ergo nullum non lapidem mo-
 vere, nulli industria parcere, qua phœtis voluntates ab Austria
 eis abducerent penitus. Nullam ad id telum acutius visum est
 Religionibus: Anglos (ajebant) non alia re, ac illatis Hispania
 claudibus, notiores; Batavos suos rebelles, ac primam Incol-
 namis Monarchiæ labem, non ut Catholici Regis Fœderator, sed
 ut Hæreticos, Protestantes, ac vix Christianos, adspicientes.
 Quid hic nobis esset, hæreticorum esse (has nempe rebelles
 Austriacæ factionis) fieri Regem Catholicum? Magnum pondus
 addabat summi Pontificis auctoritas, non alium, ac Andega-
 wensem Regem, noscentis; persuasit scilicet, eantibus religionibus
 cautum satis, quæ Borbonorum regnum pertineret. Consen-
 diebant Pontifici maximo minoresque ecclesiarum præfules; Sa-
 cerdotum collegia, monasteriorum antistites viri, summa doctri-
 ne & sanctimonie fama, ipsique rustica plebis Curiones, qui-
 bus & suapte, & ex Episcoporum præscripto, non aliud e pul-
 pito orationis argumentum crebrius, vel speciosius, ac deplora-
 rare decemana, religionibus ab his gentibus impendentia, peri-
 cula; versantur jam cum iis, quorum vel nomen, ne dum con-
 spectum, execrati essent alias; volaturos in aula, nec tam
 cito e capitis urbibus deducturos præsidia, quin interim e pesti-
 fero convictu incaute plebi adhaereat aliquid. Vanum dein-
 cepti sanctum illud inquisitionis nomen, injectum hactenus
 adversus novitates impias aggerem. Frustra pulsos Mauros,
 si pestis alta, specie quidem minus horrida, contagio longo no-
 centior, irrepit. Exstinctum iri, obscuratum certe, quo præ
 ceteris Catholicis regnis Hispania, velut peculiari, gloriata sit
 hactenus, religionis illibata splendorem. Tetricioribus etiam
 coloribus exaggerabatur, si quæ ab Anglo-Batavis, in Castella
 desiderantibus, (quæ autem severitas vulgi militaris petulan-
 tiam ad vjcum reseret?) in templa, Divos Catholice, Catholicos
 ritus, imple dictum factumque fuerat. Invidiosus adeo clamo-
 ribus cum exedra, conciones urbana & rustica, personarent,
 summaque præ ceteris Hispaniæ observantia sacerdotum colant
 Castellani, incredibile dictu, quam horrificam Carolinarum
 partium imaginem imprefferint, qua aversatione impleverint
 simpk.

simplices multitudinis animas. In primis vero laudabilem curam & iugens studium in eo posuit, ut consilia, quae diversis temporibus de pace in eunda proposita fuerunt, singulatim recenseret, & significaret, quoniam singularium partium sententiae futrint. Documento nobis sunt, quae de Helvetio quopiam Hagam delegato prodit, quae de pacis capitibus, A. 1706 per Bavarium propositis; de septemviris *Pelkum*, legati *Holsai*; de formula *Forcyana*; de congressu *Gertrundenbergensi*; & quod caput rei est, de *Trajectensi* & *Rastadiensi* pace, copiose disseruit. Nihil sane agit de aulae Anglicanae sub *Anna* regina immutatione; de *Lorianorum* & *Wigianorum* partibus; eorumque studiis, de communi *Lorianorum* erga *Malsburgum* odio; de intempestiva Anglorum pacis faciendae cupiditate. Praeterea haud raro sententiam de consiliis ita dicit, ut, civilis prudentiae eum haud expertem esse, quisque cognoscat. Sic elegans nobis visa est *Caroli* sexti cum quinto comparatio, quam eum in finem instituit *Astor* *Cl.* ut quaestionem subdilem componeret: num expediat *Europrae*; eundem Regem *Hispaniae* & Imperatorem esse. Neque id silentio praetermittendum esse existimamus, varias rerum, quae sub *Josepha* contigerunt, origines ab initio esse repetitas, sicque narrationes ipsas mirifice illustratas. In quo numero apud nos, ea sunt, quae de bello *Caroli XII.* & admiranda ejus felicitate; de *Comidensi* civitate; de feudis *Languarum*; sive *Landarum*, in Italia, attulit. *Lugonii* denique facultatisque iudicandi vim haud exiguam in iis locis solitari, credimus, ubi animorum characteres, uti *Philosophi* loquuntur, rite effingere, sibi sumit. Rara quidem in nostro libro haec esse ornamenta, quae gravem historiarum scriptorum maxime decere putamus, non infidiamur; proximus tamen ad imagines *Ludovici* *Badensis*, *Carolus*, *Sueciae* *Regis*, *Josephi* Imperatoris, & *Annae* *Mariae*, quam *Fulvius Ursinus* vitam reliquerat, quas pictorum more elegantissime expressit. Et re esse videtur, exemplum hujus rei adlicere. Sic ille de *Ludovico* *Badensi*: *Vir alit temporibus dignus, seque futuris majot, se ejus ingenia providentia, militari scientia,*

Pag. 157.

269.

324.

329.

361 seq.

424.

164.

231.

293.

78.

172.

408.

510.

78.

entia, obedientior miles, firmioresque castris araril nervis, respondissent. Quo. I. aulicorum fastidia minus ferret, atque militari libertate loqueretur scriberetque, animi elatioris, ac sententia tenacior habebatur, ceterum, prius, quos Germana cultu, et roibus accensibus. Satis itaque praedicavimus Cl. Autoris in *Josephi* historiam operita, ac praefata ornameta; quibus Opus hoc splendet; nostrum tamen est, ea quoque indicare, quae minus recte aut mente, contempta, aut literis expressa, nobis videntur. Quisquis primus dixit, vere dixit, Historicum oportere esse sine religione; id est, sine partium studio, quod odio erga alios, qui sacris a nobis discrepant, comprobatur. Hanc tamen virtutem in Cl. *Wagnero* non esse querendam, licentia demonstrant ejus esata. Non negamus, multum profuisse *Carolo* in Hispania *Joanuem Thbmain Henrtquez*, Ducem de *Medina del Rio secco*, Admirantis *Castiliae* titulo dignitateque conspicuum; nec diffitemur, dignum equum fuisse laudibus, quibus *Wagnerus* eum extulit; impenur tamen; eum hoc ulum esse argumento; *Ut, qua religione fuerit, astimer, pecunia vim bene magnam in eorum nutrimenta legavit, qui ex eadem, qua ego sum, vita societate, per utranque Indiam sanctum Jesu Christi Evangelium docent barbaros, hominesque reddunt et Christianos.* Nee prudentibus rerumque peritis facile persuadebit, vera esse, quae ad purgandos sodales suos alibi his verbis attulit: *Spes erat adeo, modum tandem fore famosis Londini ac Haga dictis, libellisque, non tam Ungaror contumaces, quam Aulicorum pravae artes, consilii inopiam, lentitudinem, morositatem vudum in scirpo querentium, quoque nihil putidius, Jesuitarum sechna, criminantibus.* Id quod vulgi stultitia condonandum, Principum oratoribus sane indecorum, qui, ipsa aularum viscera rimari soliti, ignorare non poterant, alia omnia, quam de religionibus, agi, et a *Josepho* ad sacra quidem procuranda adhiberi, non item in partem regni vocari, sacerdotem. Si quis, ignoscendum hoc esse *Lojola* affectu, credat; tamen, velit, nolit, fateatur oportet, parum caute, parum prudenter, scripta esse, quae potentissimo Magnae Britanniae Regi, ejusque Augustissimo

gustissimæ domus, injuriosa esse, patet. Implicatio, inquit, Pag. 269.
 de Anglico p̄sulato disputatio erat ejusmodi: Post Jacobum II.
 Caroli I filium, regno dejectum, mortuum item ejusdem sord-
 rem Mariam, Wilhelmo Auriaco, adscitis Regi, nuptiam, si &
 Anna, soror altera, nullo modo hæredes relicto, diem obiret, Jac-
 obus III, secundi filius, quem Præcedentem, aut S. Georgii
 equitem, appellant, hæres erat minime dubius. Hæc vero, ju-
 re, in injuria, excluso, erant secundarii hæres permulti,
 Elisabetha Stuartæ, Caroli I sororis, nepotes; Salmenſis Præ-
 cepti; Mæſine Dux, Amalia Augusta, alique nascendi ordine
 propiores. Hi una omnes celeberrima Parlamenti lege, regnū
 jure excludisse, judicati sunt, non alio crimine, ac quod Catho-
 lica secta seculi, metum facerent; ne regnū adepti, veter-
 rem patrum religionem, impuri Henrici defectione abolitam,
 postliminio loco restituerent suo. Eadem Parlamenti lege sanc-
 tum, ne Magnæ Britannia Rex ullo modo Catholicus esset, & Ge-
 orgius Ludovicus, Hannoveræ Elector, ejusdem Elisabethæ e So-
 phia filia, quatuordecim annis natu posterior, nepos, cum Protestan-
 te posteritate unus legitimus hæres haberetur. Hujus legis
 sponsor & Galliam, & fœderatos omnes, deposcebant, hoc
 suscepti a se longe sumtuosissimi belli præcium statuebant maxi-
 mum, recessuri illico, si postulatum evincerent. Nec Gallia,
 nec sociorum ceteri, fidem suam interponendo, difficile fuerit
 soli Cesari, reſti amantissimo, parum religiosum videbatur,
 legem, cum: tanta & fustorum hæredum, & æstæ religionis, in-
 juria conjunctam, non probare solum, sed & sociatis armis
 sustinere; nec durum minus apparebat, alienata Angliæ Hispani-
 ca hereditatis spem omnem projicere. Juris utriusque con-
 sultissimi respondere videri, viam tenendam, quam Leopoldus
 Imperator post depulsam Jacobum II anno prioris seculi octavo
 supra octogesimo cum Wilhelmo Rege tenuerit: equum, an in-
 quum, statuerit Parliamentum, non esse Cesaris jussum.
 Non tam cum Rege, qui edicere quidem, non item sine populi
 assensu gerere queat bellum, quam cum Anglicana republica,
 fœdas percussam. Similiter Autot de Anna regina: Non minore
 caritate ac miseratione proſecuta fratrem, quem pro supposito
 summa

summa impudentia traduxerant Wiggli. Postquam Parisiis in locum parentis Jacobi III. nomine remittatus est Magne Britanniæ Rex, gratias nempe Ludovico Regi egit impasse, qui & parentem, e naufragio benigne acceptum, ultra viginti annos regis habuerit, & extorrem fraternam paternam prope benevolentia complectatur. Ut nobilissimus quisque animus, quidvis ante sit, quam ingratus; ita fieri vix poterat, quin genti tam erga se benefica & amica, vel non invidiosa, vel non privatim benevolam fieret; ac demum gratiam cum Europa pernicite conjunctam publice referret. Ad tenerum hujus fratorem amoris, religionis, & ter stimulus acrior accessit. Erit Caroli qui voluntate à teneris Anglicana ecclesia dogmatis addicta, nec a patre Jacobo se ad Catholicos, ulla pacto traduci passa erat, non tamen exierat Protestantium humero, qui iniquam equam, vel Christi leges Catholicis duntaxat sequendas, Deumque scelerum vindicem verendum, existimant. Ut erat intus mala, homines callidissimi, tenera femina probitate diligenter in rem suam abusi, non desinetant exaggerare injustitiam magnitudinem, qua frater non de fundis, prædiisque aliquos, sed legitimum trium regnotum hereditate, detrusus, foris que, vel egeret, vel alieno beneficio viveret, Stuartus sanguis. His summa arte induiti aculeis confixa illa, eo adducta est, ut impiam se crederet, nisi sarciret, quam non intulerat, injuriam, plangeretque miserum, & laud dubie præ extero germano suum heredem optaret. Pietatis igniculos, Jersey, nobilissima, eademque insigni probitate Catholica; nec ultime admissio; femina, naviter sociebat. Ipse religionum parum curiosus Harclius; haud perinde, ut putet, rem desperatam insinuabat; dum ne patris præcipitis vestigia ingrediatur frater, & Catholicus esse malit, quam Catholicis imperare. Persuasissimum nobis est, ea ab his omnibus improbari, qui cogitant, salutem Austriæ, salutem Germaniæ, imò Europæ totius, in eo consistere, ut facta sectaque conservetur Serenissima domus Brunsvicensis & domus regia, quæ quantum ad stabiliendam Austriæ felicitatem afferre queat, nuper vidimus & lætati sumus. In eundem censum referendum esse, credimus, quod minus honorifice

- Pag. 1. Jam ediderat, ante viginti annos, Summe Venerabilis Au-
 5. tor Historiam *Michaelis Serveti*, Hispani. Ea vero
 cum & variis, & non parvis, laborare navi ipsi videretur; de
 hac nova, quam hic exhibet, cogitavit, certis earum rerum,
 6. quas exponit, documentis munita, & in tres Libros divisa.
 Est autem *Michael Servetus*, (alias *Reves* dictus) natus
 7. in Villa Nova Arragoniz, parentibus, non Judæis, quod per-
 peram traditur, sed Christianis. Pater erat Jureconsultus &
 Notarius. Quamquam prima ipsius ætas valde obscura sit;
 8. verisimilis tamen videtur *Zehneri* conjectura, qui in *Centur.*
Corrector, p. 496 existimat, juvenem, propter corporis imbe-
 9. cillitatem, religioso in Ecclesia Romana Ordini, nominatim
 Dominicanorum, adscriptum fuisse. Annos circiter undevi-
 10. ginti natus, Tolosam in Gallia abiit, Juris studio operam da-
 11. turus, vel potius ibi tutius victurus, ob ingenium, ad res
 novas factum. Certum est, eum hic nomen avitum cum
 illo *Reves*, primum commutasse. Interim multa a multis,
 parum certa, de ejus religione, & de causis errorum, quos
 postea disseminavit, narrantur. Aliis enim *Lutheranus*, aliis
 12. *Calvinianus*, his *Mubamedanorum*, illis *Judeorum* in Africa,
 discipulus fuisse dicitur. Sed, ut magna erat ingenii alacritate
 & fecunditate, ita solus ipse errorum suorum pater haberi
 debet. Tolosæ cum legum civilium studio conjunxit haud vul-
 13. garem Matheseos & Astrologiæ scientiam, a Philosophia re-
 liqua fere abhorrens. Postquam autem Codicem sacrum na-
 ctus fuerat, perpetua illius, sed perversa, lectione sumum,
 quod ex Hispania attulerat, reformandi Christianismi studium
 ita auxit & corroboravit, ut humanas scientias plane ne-
 gligeret, & totus rerum divinarum indagacioni vacaret. Le-
 gebat etiam ecclesiæ doctorum veterum, item Scholasticorum,
 atque *Lutheri*, scripta. Inter Patres solum *Tertullianum* &
Irenæum veram sapientiæ Christianæ formam descripsisse, *Lutherum*
 autem plura, quam debuisset, humana reliquisse in-
 stituta, existimabat. Ab hoc inde tempore emendare Chri-
 stianismum instituebat, facto auspiciis infelicibus initio a do-
 ctрина de sancta Trinitate. Et, quo majori enim licentia im-
 pian, de hoc sanctissimo mylletio, mentem suam explicare
 posset,

posset, in Alsatiam migrabat A. 1530, & Basileæ primum
Joanni Oecolampadio coram, & per literas, errores expo-
 nebat; hos *Conrado Ruso (Rous)*, librario Hagenoviensi, ty-
 pis excubendos tradebat; ipse Argentoruni concedebat.
 Anno sequenti vix liber impius *de Trinitate* prodierat ex
Job. Seceris typographeo, cum magnos in universa ecclesia
 motus excitaret. & Imperatorem *Carolum V* moveret, ut il-
 lum proscriberet, supprimique juberet. Exponit *Servetus* in
 hoc libro summam pessimi libri, *de Trinitatis erroribus*;
 addit errorum causas, & fontes indicat. Relicto Argenta-
 to, crimina ipsius ab *Oecolampadio* ad senatum Basileensem
 deferebantur; ipse autem, simulata errorum poenitentia, im-
 pune diimittebatur. Hoc facta, Galliam repetebat A. 1532;
 in itinere vero, Hagenoviae, protrudebat in lucem binos Dia-
 logos *de Trinitate*, cum libello *de justitia regni Christi*. In
 cujus Praefatione, omnia quidem, scribit, se nunc retractare;
 cum in ipso libro, tantum ablit, ut flagitia deleat, ut ea
 potius ornare allaboret novis argumentis, & in annexo li-
 bello profiteatur, se a Deo missum esse, ad eripiendam
 ex tenebris suis Romanam ecclesiam. Mox Italos
 salutabat, sub *Michaelis Villanovani* nomine Romæ,
 item Venetiis, delitescens; suum virus late diffun-
 debat. Anno illius Seculi quarto & trigesimo in Galliam
 denuo revertitur, ac Lugduni, purgandis ab erroribus typo-
 thetarum libris, victum quærit apud *Melchiorum & Casparum*
Trechselios, typographos tum non incelebres. Qui librarii
 cum consilium iniissent, *Claudii Ptolemaei* Geographiam ca-
 stigatius edendi, hic *Villanovanus* multa loca ex optimis Codd.
 MSS. emendabat, obscuriora vero scholiis eruditissimis illu-
 strabat. Inter hæc, de variis quæstionibus literas ad *Joan-*
nem Calvinum perscribebat, biennioque post, A. 1536,
 Lutetia Parisiorum Magister artium creatus, literas huma-
 niores ipse profitebatur, cum *Ptolemaei* libros, ac Mathema-
 ticam, illustribus quibusdam viris, inter quos *Petrus Palme-*
rius (Palmer), legatus Regius & Archiepiscopus Viennen-
 sis, eminet, explicabat, simul in salutaris studium artis

Pag. 19.

24.

25-33.

39.

44.

45.

54.

60.

63.

71.

- tanta contentione locumbebat, ut, edita A. 1537 *de Syri-
js* Dissertatione, tantum sibi acquireret laudis, quantum mox
invidiæ partim gloriam novi Medici, partim linguæ ipsius
effrenatæ licentiam, comitabatur. Hac vero obrefectione
Pag. 75. ita exacerbatus est, ut inimicos suos in Apologia, a se edi-
ta, false perstringeret. Hi contra, apud supremum regni
76. Galliæ Senatum, læsæ illius religionis ecclesiæque reum age-
bant; quamvis nihil amplius apud Judices, ejus amicos, pro-
ficerent, quam ut Apologiæ hujus exempla Senati tradere,
80. Astrôlogicas autem scholas claudere, juberetur. Permotus
est illa tempestate, ut, acceptis Medicinæ Doctoris honori-
83. bus, primum Carolopoli (*Charlieu*) ægrotis mederetur; sibi-
vero ipsi ita defuit solide, ut migrare hinc A. 1540, &
Viennam Allobrogum concedere, coactus fuerit. Ibi secun-
86. dis *Ptolemaum* curis in lucem edidit, atque non diu post
Xantis Pagnini, monachi Dominicani, *Latina Biblia* cum
observationibus emisit. Quo facto, in curandis ægrotis to-
tus, secunda diu fortuna usus est; quandoquidem non so-
lum autoritatē fautoris sui, *Palmerii*, Archiepiscopi, sed et-
iam mentita rituum Romanæ ecclesiæ observatione, se tuta-
92. retur. Inter hæc, librum, sibi exitialem, *Restitutionem Chri-
stianismi*, conscribat, & datis ad *Jo. Calvinum* literis, eum
subinde sollicitabat, ut libellum, quem ipsi miserat, & in
quod ipse *Calvini* quædam dogmata refutaverat, ad se remit-
100. teret; id obtinere tamen haudquaquam potuit. Dignum est
admodum notari, *Servetum* in his literis, tanquam aliquem
vatem, sibi mortem prænuñtiasse, his verbis: *Mihi ob eam
rem mortentium esse, certo scio: sed non propterea animo de-
ficior, ut siam discipulus similis præceptor.*

Hic desinit Celeb. Autoris *Liber primus*. Ad ejus calcem
107-138. sequuntur notæ & observationes quædam, satis amplæ. In
quarum *prima* agitur de nomine *Serveti*. In *secunda* quæ-
stio excutitur, nam ea ætate alius quidam vixerit veritatis ini-
micus, *Villanovani* nomine: id quod S. Rev. *Moshemio* veri
omnino videtur simile. In *tertia* negatur, *Servetum* in pri-
mo Capite Augustinæ Confessionis damnatum fuisse, nec *Pbi-
lippi*

lippi Melanchibonis testimonio rem confici. In quarta erro-
ris convincitur, qui existimant, *Servetum* bis Lugdani merui-
sse; ut correctorem typographicum. In quinta denique
disputatur, num *Calvinus* Jan. A. 1546 ad *Guilielmum Pa-*
rellum scripserit, se operam daturum, ut *Servetus*, simul Ge-
neram venire ausus fuerit, supplicio mortis lueret.

Libri *secundi* summa hæc est: *Servetus* A. 1552. Re. Page 147.
stitutionem Christianismi, suis sumptibus, & typis *Balthasari*
Arnolletti, exscribi Viennæ Allobrogum, curaverat. Dico late-
bat Autor sub his literis M. S. V. id est *Michael Servetus*, *Vil-*
lanovanus, donec verum illius nomen proderetur, *Calvinus*
vero ipsas *Serveti* literas, in quibus libri hujus mentionem
fecerat, Viennam mitteret. In carcerem *Servetus* ducebatur; 148.
sed adeo negligenter custodiebatur, ut ante sententiam latam
fuga incolumis evaserit. Supplicium ignis absenti distaba-
tur; imago tamen & libri tantum eos sepserunt cruciatus. 149.
Ipse, in Italiam cursum tendens, tandem imprudens Genevæ,
ubi per integrum prope mensem delitiverat in diversorio, pro-
ditus, quando abitum parabat; in publicum illico carcerem,
jubente Syndico, & *Calvino* auctore, qui, officit esse sui, pu-
tabat, obstinatum hominem compescere; ne longius emana-
ret contagio, conjiciebatur. Accusabat miserum hominem,
Calvini nomine, hujus scriba, *Niclaus de la Fontaine*. Nec
ipse detrectasset *Calvinus*, accusatoris partes in se suscipere,
nisi, ex institutis reipublicæ Genevensis, accusator, ana cum
reo, in custodia tam diu servaretur, donec reus convictus
fuerit criminis. Quod si enim falso aliquis accusatus esset, tum
ea erat calumniatori pœna subeunda, quam reus, si fuisset
nocens, ex sententia legum subisset. Id vero quo minus
in se recipere *Calvinus* potuerit, & minus, & summa, qua
erat in civitate, autoritas; obstant. *Servetus* igitur, in ju-
diciam vocatus, primo quidem ita se defendebat, ut, victo
prope adversario, *Calvinus* cum suis collegis proxima lice-
in judicium se præcipitaret, & efficeret, ut *Servetus* tandem
omnium criminum convinceretur. Inprimis etiam *Calvinus* 173.
de damnato ipsum *Pedobaptismo* postulabat, crimine tum ca-
pitall

176. pitati propterea, quod Anabaptistæ reipublicæ hoc tempore
 pestifera familia essent. Igitur, cognita, quæ suo capiti im-
 mineret, tempestate, supplices ad Senatum dabat literas, in
 quibus inter alia, adductis Scripturæ sacræ locis, contendebat,
 177. causas ecclesiasticas in foro tractari non posse, multo minus
 autem adversus se legitime agi in ea republica posse, cujus
 178. tranquillitatem nec ore, nec libris suis, perturbasset; denique
 exire rogabat, quodsi tamen secus patribus videretur, ut pa-
 tronus sibi, quippe homini, institutorum fori Genevensis igno-
 ro, concederetur. Sed horum omnium nihil obtinuit; po-
 tius ab eo, penes quem cura erat rerum capitalium suprema,
 de capite res agebatur.

183. Interim Vienna, quorsum tabellarium Genevenses misere-
 rant, Præfectus ipse arcis Viennensis, fedit Genevam; Sena-
 tum sententiam capitalem, latam illic in *Servetum*, & scripto
 185. consignatam, porrigit; simul, tradi sibi captivum, postulat.
 186. *Servetus* autem, facta sibi libera *seri* potestate, supplex atque
 flens obtestabatur Genevensem Senatum, velit ipse de sua causa
 cognoscere, statueretque de se, utcumque libuerit. Voti com-
 195. pos sui factus, Senatum ita sapienter jubente, a verbi divini
 præconibus graviter admonebatur, ut palinodiam caneret, &
 spontanea flagitiorum damnatione salutem suam consulere. Ve-
 rum, nec se minis adduci, nec precibus, passus, subinde postu-
 labat, ut apud alios Christianorum coetus, in quibus unica
 veritatis, nec *Calvini* tanta, quanta in republica Genevensi, venerationis
 202. ratio esset, in ea causa arbitrium esset. Jussit itaque Senatus,
 conscribi a *Calvino* brevem summam *Serveti* dogmatum, a
 captivo autem, Latino sermone conscripto libello, ea aut de-
 fendi, aut confutari. *Calvinus* duodequadraginta theses erro-
 215. neas Senatui tradit. Adversus quas *Servetus*, libertate in con-
 futando pessime abusus, notas, quas in margine apposuit, atra-
 bile conspersit, suam vero causam negligenter tutatus est.
 Communicabatur hæc summa cum ecclesia Bernensi, Tiguri-
 na, Basiliensi, & Schaffhusana. Omnes hæc, castigandum &
 coercendum hominem perversum, judicabant; nulla vero cen-
 sebat,

sebat, morte multandum. Interea ipse *Servetus* sibi exitium parabat, non modo quod in colloquiis, coram Senatu habitis, pessime *Calvinum* tractabat, sed etiam virum magnæ in civitate autoritatis de capite postulabat, incitatus præsertim ab iis, qui inter patres & alios cives nobiliores rebus *Calvinæ* male cupiebant; inter quos erat imprimis *Amadeus Perrenus*, Senator primarius, quem *Calvinus* per jocum *Cæsarem Comitem* appellare solebat. Vicit tamen eorum sententis, hui, hæreticuni de vita tollendum, & igne comburendum, præcipiebant. Indicitur sententia misero, ipsa die, qua lata erat, proxima luce executioni danda. Simul mors ipsi nuntiata est, jam attonito similis stare, nunc suspiria cedere, nunc horrendum in modum ejulare, nunc Hispanice clamare, & invocare misericordiam. *Calvinus* hæc fide enarrantur, unius testis in extrema hac fabula. Supremis illucescit dies. Adest *Guilielmus Farellus*, V. D. M. in Comitatu Neocomensi, hortatur & obtestatur *Servetum*, ut, quod reliquum ipsi esset temporis, auiuz salutis & peccatorum impetrandæ veniæ tribueret, ac veritati, de S. Trinitate, & æterna Filii Dei majestate, subscriberet. Negabat, id facere se posse, nisi Codicis sacri oraculis convinceretur. Tempus multis concertationibus frustra perditur. *Farellus* hortatur *Servetum*, ut cum *Calvino* in gratiam rediret. Quo statim annuente, accurrit *Calvinus*, duobus senatoribus stipatus, rogat, quid velit. Post hæc, magna *Calvinus* mansuetudine ipsum admonerat, ut potius gratiam ab æterno Deo peteret, in quem ipse nimis contumeliosus, tres personas tollere in ejus essentia tentasset, ac *Ceribirum tricipitem* nominasset. Cum expectationi ipsius non satisfaceret, *Calvinus* discessit. Morti adjudicatus, in forum ducitur. Et, audita iterum coram Senatu sententia, lamentabili voce obtestatur, se ignorantia, non malitia, peccasse. *Farellus* contra, detestari solus, non purgare se, jubet. Denique nullum amplius verbum, excusandi criminis causa, protulit. In via, Dei & Jesu Christi clementiam identidem implorabat. Eo tamen adduci non poterat, ut, pro verbis æterni Dei Filium, diceret

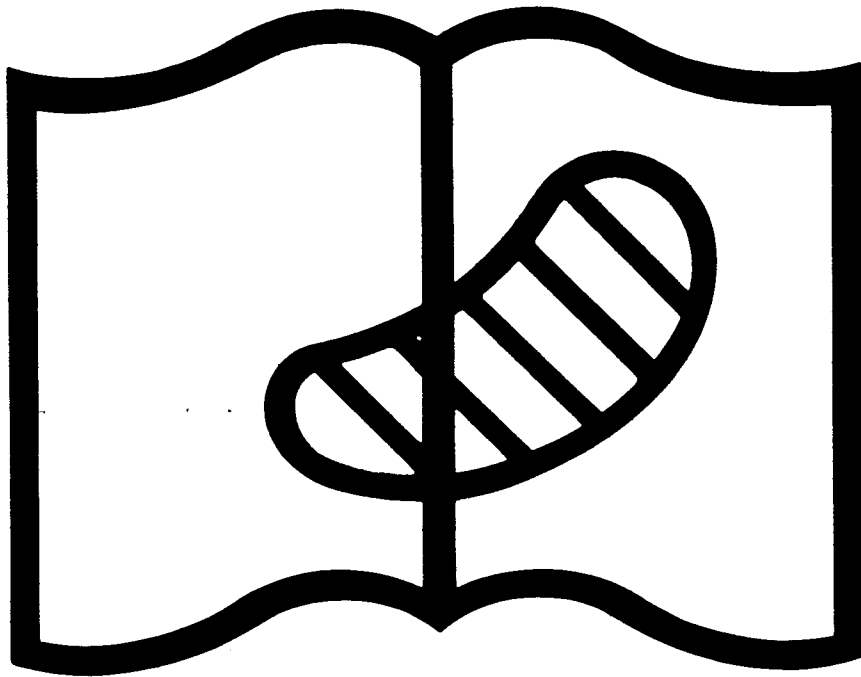
Pag. 216.

210.

215.

215.

217.

Original illisible

Actum Dei Patris. Ubi ad locum supplicii ventum, hortatur *Farrus* populum, ut preces pro eo facerent. Ita ductus est ad stratum. Erant autem fasciculi querni virides, adhuc frondosi. Et impositus trunco, ad terram posito, gestans coronam stramineam, quinque sulphure conspersam. Viso igne, horrendum clamat, canctum perterrefacti populum. Reliqua copiosissime S. Rev. *Morheimus* descripsit. Post cruciatum horæ prope dimidiatæ, ingenti dehinc voce iterans, *Jesu, Fili Dei agram, miserere mei!* expirat.

Pag. 230-254. In sequentibus paginis Illustris Cancellarius fuse disputat de variis rebus; cuius generis hæc sunt. Disquirat, num *Calvinus* vere supplicii *Serveti* autor sit, nec ne; & prope inclinat pro sententiâ affirmanda; exponit controversias, de eâ re ortas, ac rationes, quibus purgatur *Calvinus* in *Servetium* animositas, expendit. Considerat *Serveti* mores, & doctrinam. Tandem, utriusque ingenium, *Calvini* & *Serveti*, inter se confert.

255. In Annotationibus ad hunc *Librum secundum* hæc occurrunt. Probat, *Robertum Stephanum* aliquam partem exemplorum libri, *de Restitutione Christianismi*, à *Serveto* sibi comparasse. Negatur, *Calvinum* de hæresi detulisse *Serveti* nomen apud Cardialem *Franciscum Tournonium*. Inquiratur, quisham in causa fuerit, quod *Servetus* in Gallia tanquam Autor libri *de Restitutione Christianismi* agnitus, & in vincula conjectus sit. Nihil certi evincitur; probabile sit, civem fuisse quendam, *Gualtherum Trle.* Exponitur iter *Serveti* Genevensis, circa omnia minutissima. De accusatore ejus, *Nicolao de la Fontaine*, agitur. De loco illo celebri disputatur, qui in *Serveti* editione *Ptolemai*, in descriptione *Mappe geographicæ*, habetur, ac sterilitatem *Palæstinæ* defendit, evincitque, *Servetium* hujus loci autorem non esse. Verisimile sit, a *Laurentio Phriso* locum hunc, qui sacra Scripturæ mendacium intendit, compositum fuisse. Porro dicitur, quare negatum fuerit *Serveto*, ut actio ejus deferretur in Senatum Genevensium majorum; num *Calvinus* exhiberet responsa *Serveti* ad suos libros bona fide. Agitur

tur de eo, quo non omnes certus agri Helvetici morti adju-
dicaverint *Servetum*. Carmina, quibus morti *Serveti* a mil-
tis parentatum est, adducuntur. Libri, hodie longe rarissi-
mi, nominantur, in quibus tum temporis defensus fuit *Ser-
vetus*, *Calvinus* vero laecessus. Denique locus ille ex *Cal-
vini* refutatione *Serveti* excutitur, in quo *Calvinus* tessari di-
citur, se propter immodestiam supinam *Servetum* e medio
pollenditum erasse.

Tertius Liber de scriptis *Serveti* fide & accurate agit, eo-
rum posteriora contenta explicat, & super variis *Serveti* senten-
tiis annotationes sistit. Libri autem *Serveti* sequentes sunt
I *de Trinitatis erroribus Libri VII*, per *Michaelem Servetum*,
alias *Reveres ab Arragonia Hispanum*, 1531, 8, plag. 15. Ra-
tus hic olim liber, a *Georgio Scriplio*, Ratisponensium Theo-
logo ac Superintendente, (ita enim fert fama,) ante triginta
alios Ratisponae iterum prelo datus est; scriptus autem a *Ser-
veto* anno aetatis suae primo & vicésimo. II *Dialogorum de
Trinitate Libri II*. *De justitia regni Christi Capitula IV*, per
Michaelem Servetum, alias *Reveres ab Arragonia Hispanum*, 1532,
8, plag. 6. III *Claudii Ptolemaei Alexandrini geographica
enarrationis Libri VIII*, ex *Bilibaldi Pirckheymeri* translatio-
ne; sed ad Græcæ & prisca exemplaria a *Michaele Villanovano*
jam primum recogniti. Lugduni, ex officina *Melchioris
& Casparis Trechselii*, fratrum, 1535, fol. maj. Editio
denuo recusa, & a *Serveto* recognita; innumerisque locis ca-
stigata est, anno 1541. IV *Syruporum universa ratio; ad
Galeni censuram diligenter expolita*, *Michaele Villanovano*
Autore. Parisius, ex officina *Simonis Colinat*, 1537, 8,
plag. 8½. V *Biblia sacra*, ex *Santis Pagnini* translatione,
sed et ad Hebraicæ linguæ amussim ita recognita, & scholiis illu-
strata, ut plane nova editio videri possit. Lugduni, apud *Fi-
gonem a Porta*, 1542, fol. VI *Christianismi restitutio*.
Totius ecclesiæ ad sua limina vocatio, in integrum restituta
cognitione Dei, fidei Christi, justificationis nostræ, regeneratio-
nis, baptismi, & cenæ Domini manducationis; restituta
denique nobis regno caelesti, *Babylonis* impie captivitate soluta,

Et Anticristo cum suis penitus destructo, 1553, 8. constat
 734 paginis. Ad calcem libri adjectæ sunt hæc notæ: M. S. V.
 ac repetitus denuo annus impressionis. Hujus libri saltem
 sex, aut quinque, exemplaria flammis erepta sunt. Samuel
 Crelius, Socinianus, apographum illius habuit, quod, denuo
 descriptum, Martino Vesiverto, la Croze magno vendidit
 pretio; e cujus humanitate, ipse Celeberrimus Autor descri-
 psit, & hinc contenta hujus libri amplissime adducere potuit.
 Denique falso ipsi a multis tributus est Liber mysticus, ad
 alendam pietatem factus, varieque inscriptus, v. c. *Deside-*
rius, Dialogus de expedita ad Dei amorem via; item: *Thre-*
sor de la devotion; & Teutonice lingua, *Sptegel der Geistli-*
chen; Schatz der Seelen. Contenta tamen illius libri simili-
 ter enarrantur, eoque Liber tertius clauditur.

Pag. 374.

388 seq.

Tandem addidit, S. Venerab. Mosheimius documenta, e
 quibus historias, modo enumeratas, desumserit. Sunt au-
 tem sequentia: Dux Epistolæ Joannis Oecolampadii ad Ser-
 vetum; & alia vicissim hujus ad illum; Judicium Oecolam-
 padii ad Senatum Basileensem de libro *Serveti, de Trinitatis*
erroribus; *Serveti* Præfatio ad editionem *Ptolemæi* priorem,
 Lugduni editam A. 1545; & item alia ejus Præfatio ad Disserta-
 tionem *de Syrupis*, Parisiis editam A. 1537; Controverbia *Serve-*
ti cum Facultate Medica Academiæ Parisiensis; Dedicatio se-
 cundæ editionis *Ptolemæi*, ad Archiepiscopum Viennensem,
Petrum Palmierium; Præfatio *Serveti* ad Biblia, & specimina
 quædam Annotationum ipsius ad sacrum Codicem; Animad-
 versiones variz in Biblia *Serveti*, quæ in *Indice expurgando-*
rum & prohibendorum, quem Antonius de Sotomajor edidit,
 Madrit. 1667 in folio, leguntur; Epistola *Serveti* ad Eccle-
 sialtem Genevensis, *Abelem Pepin;* capitalis sententia Ju-
 dicii Viennensis adversus *Servetum;* quatuor libelli supplices,
 Senatui Genevensi a *Serveto* traditi; *Davidis Georges*, seu
Joris, Anabaptistæ & Fanatici, literæ intercessionales pro
Serveto, ad magistratus Helvetios; Formula sententiæ capi-
 talis, Genevæ *Serveto* dictatæ; vetus historia de morte *Ser-*
veti; Oratio *Serveti*, quam ante rogam dicitur habuisse;

Apolo-

Apologia *Guilhelmi Postelli*, pro *Serveti* opinione, de anima mundi, ex *MSto*; denique locus ille celeberrimus, ex *Serveti Restitutio Christianismi* pag. 56, ubi mentio fit doctrinae, eo tempore adhuc incognitae, de circulatione sanguinis in corpore humano.

Johann Lorenz von Mosheim, de. neue Nachrichten von dem berühmten Spanischen Arzte, Michael Serveto, de. hoc est,

JO. LAURENTII DE MOSHEIM ADDITAMENTA ad Historiam famosi Medici Hispani, Michaelis Serveti, Geneve igne combusti.

Helmstadii, apud Christ. Frid. Weygandium, 1750, 4. Plag. 14.

Non fefellit spes Summæ Venerab. Auctorem, quam ante biennium lectoribus injecerat, fore, ut alia documenta, & ea quidem certiora, nancisceretur, e quibus multa, quae olim hæsitanter scripserat, aut omittere plane debuerat, partim confirmare, partim emendare, subinde nova afferre, posset. Fatetur tamen, ne nunc quidem omnia in aprico ponat, sed nonnulla potius, quae clara videbantur in superioribus, jam implicata magis apparere. Inter ea autem, quae per literas, a viris eruditissimis in Gallia, Helvetia, & Germania, de *Serveto* accepit, judicii tabulae eminent, ex tabulario fori Archiepiscopalis Vjeunensis deproptae. Maxime etiam dissipant nebulas pristinae Epistolae *Guilhelmi Trie*, ad *Calvinum* quendam discipulum Genevam perscriptae, in quibus omnium primum *Serveti* nomen apud Archiepiscopum delatum est. Praeterea usus est Celeberrimus Autor Abbatis *D' Artignis* libro, qui inscribitur: *Mémoires pour servir à l' Histoire de Michael Servet* (Parisii, apud *Debure* majorem, 1749, 8, 1 Voll.); quamvis in his Commentariis plurima nitantur fide lubrica, cum *D' Artignis*, quoties aqua ipsi hæret, comminiscatur res atque facta, & tanta conjecturas suas audacia vendat, quasi rem ita gestam fuisse, satis compertum habuisset. Sed, age, communicabimus jam cum nostris Lectoribus, has Curas posteriores,

5. 3. 1

2

6

11

Pag. 4. 6.

6. 15

- Pag. 7. *Servetus*, Viennæ, cujus esset, interrogatus, Navarrenum se, ex civitate Tudella, comminisceretur. Anno ætatis decimo septimo ex Hispania in Germaniam, cum *Joanne Quintana*, *Caroli V* Confessionario, profectus est; de quo eo minus dubitandum, quod *Joannes Cochleus*, de *Actis & scriptis Lutheri*, ad A. 1532, pag. 252 b, testatur, *Quintanam* de facie *Servetum* nosse. Simul *D' Artignus* erroris convincitur, qui affirmat, *Servetum*, puerum quindecim annorum, a patre in Academiam Tolosanam missum, ibi primum legisse sacrum Codicem, atque ex eo venenum exfluxisse. Tolosam enim non ante annum Seculi XXXIII venit, postquam A. 1529 Boroniz, ubi *Carolus V* tum coronabatur, Pontificem Maximum viderat. Quo tempore *Quintanam* reliquerit, non liquet. Id novimus, *Servetum* A. 1530 *Oecolampadio* Basileæ nova dogmata sua exposuisse, postquam is *Bucero* Augustæ Vindelicorum innotuit. In agrum Helvetium proficiscebatur ex Germania ideo, ut libri *de Trinitatis erroribus* in lucem ederet. Tolosæ eum Juris vacasse studio circa annum 1532, vel 1533, verisimile est: deinde vero salutari se arti cognoscendæ tradidit. Errores suos in Italia, quæ hæreticis plena esse dicitur, imbibisse, contra *D' Artignum* & *Sandium* in *Historia Sociniansis*, negatur; nam famosa Sociniorum conventicula anno demum 1546 Vincentiis habitæ sunt.
- 23-29. *Serveti* iter Germanicum, vitæque ratio in Germania, magna obscuritate laborant. *Guilielmus Trite* in *Epistola III* affirmat, proscriptum eum fuisse ex præcipuis Germaniæ Ecclesiis. Id vero non A. 1529, (ut ille putat,) sed potius A. 1531, factum; &, ut credibile sit, tantum Basileæ & Argentorati, Liber *Serveti* primus, Hagenoviz excusus, in nundinis Argentoratensibus vendebatur, &, teste *Oecolampadio* in *Epistola*, placebat multis, magno cœtum infirmorum cum damno; metuebant cordati homines inter Reformatos, ne ipsi autores illarum blasphemiarum haberentur, multisque inter Gallos invidi, una cum doctrina, redderentur. Ab anno 1532 usque ad annum 1535, in Gallia, mutata subinde scena

scenâ & persona, vixit: id ex propria ejus confessione, in Viennensi facta judicio, palam est; quam tamen confessionem in nonnullis Celeberrimus *Morbemius*, certioribus adductis argumentis, emendat. Duodecim annis Viennæ Allobrogum consumpsit, beneficiis ab Archiepiscopo urbis, *Paumierio*, ornatis. Carolopoli tres annos, Lugduni biennium ut corrector typographicus, dicitur exegisse. Sed emendat illum calculum *Cel. Morbemius*, quia minus videtur credibile, *Servetum*, etiamsi primum fuisset Ingeniorum precocius, intra tam breve tamen tempus, non modo Philosophiæ, sed etiam Medicinæ, tam peritum fieri, ac Doctorem, potuisse, interque Mathematicos atque Medicos tam celeriter eminuisse, ut inter illos ferme princeps haberetur. Quis enim tot libros, quot *Servetus* scribebat, edere, quis tam assiduam sacri Codicis, Patrum Ecclesiæ, & Scholasticorum, lectionem conjungere, denique quis Tolosam proficisci, & ibi varia nova moliri, intra tam breve tempus potuisset? Scena igitur aliter instituenta. *Servetus* annis 1535 & 1536 Lugduni fuit; anno demum 1537 Lutetiam Parisiorum reversus, *Apologiam pro Symphoriano Campegio in Lectnartium Fuffinum* exaravit. Lugduni cum librario utroque, *Frellonio*, conjuncte vixit; his libros, quos edebant, a typhetarum emendavit sphalmatibus. Inter hos erant nonnulli grammatici libri, quos *Servetus* ex Latino in Hispanicum sermonem transtulit. Anno ætatis trigesimo, sacro se iterum fonte Viennæ ablui, Anabaptistarum more, fecit: id quod Autor Summe Reverendus contra *Fueslinum* tuetur. *Bullingerius* etiam evictum dedit, principem inter Anabaptistas locum *Serveto* deberi. Viennæ per duodecim annos archiaterus, magno in honore erat, usque dum librum *de Restitutione Christianismi* ederet, suis quidem sumatibus, sed opera *Arnoullet*, qui tamen nunquam eum librum accepisset, & typis descripsisset, nisi *Servetus* asseverasset, varios hæreticos, ut *Calvinum*, *Melanchthonem*, aliosque, in illo refutatos esse, & ipsi præter omnes sumtus præmium insuper centum imperialium, perfecto opere, promississet.

Pag. 30.

31-34.

36-40.

41.

43.

45.

49.

- sisset. *Calvinus*, perlecto hoc libro, per *Guillelmum Trie*,
 Lugdunensem, Autorem *Visionæ* prodidit. Novus autem hic
 Pag. 50. *Calvini* discipulus, cum a cognatis, imprimis ab *Antonio Ar-*
ney, per literas subinde impelleretur, ut ad Romanum rever-
 ret cœtum, negabat, se filium esse posse illius sectæ, in qua
 hostis mysteriorum divinorum & sanctæ Trinitatis toleraretur,
 52-54. *Servetus* videlicet Hispanus. *Antonius Arney* eas literas
 ad *Matthiam Ory*, qui Cardinalis *Turnoni* auctoritate Lugdu-
 ni hæreticos observabat, defert. Is negotium istud cum
 aliis, quorum ope & consiliis indigebat, communicat, &
 tanta arte ac astutia tractat, ut cœpti consilii, præter tres per-
 sonas, nemo particeps redderetur. Judicium habetur. Ci-
 tatur *Servetus Villanovanus*, & compellatur de libris hæreticis.
 Ille vero ab hoc crimine se purgat. Postridie typographus
 56. *Baldus Arnoulletus* accessit; nec ex eo quidquam com-
 perit iudices. Verum, cum jussu *Matthia Ory*, *Antonius*
Arney iuberetur, integrum *Serveti* librum a *Guillelmo Trie*
 repetere; hic non solum illum librum, sed etiam literas un-
 61. deviginti, ad *Calvinum* scriptas, protulit, quibus statim con-
 victus est *Servetus*. Cardinalis *Turnonius*. in suis ædibus
 cogebat majus Ecclesiasticorum concilium; decernitur, in
 64. carcere detinendum tam *Servetum*, quam *Arnoulletum*. *Ser-*
vetus, prælitto jurejurando, iudicibus vitam, sed falso, enar-
 rat. Exhibentur ipsi quædam paginæ ex *Calvini Institutioni-*
bus Religionis Christianæ, quibus notas ad marginem quas-
 65. dam adscripserat, & quidem in Capite de Baptismo. Judi-
 ces proponunt ipsi has paginas; dicunt, esse in iis, quæ of-
 fendere pios queant, forte tamen a suo Autore excusari ido-
 nea interpretatione posse. *Servetus* hac callida accusatione
 67. ita statim perturbabatur, ut explicare quædam verba incipe-
 ret, & emendaturum se mentem suam, polliceretur. Cum
 iterum vocaretur in iudicium, ad reliquæ ipsi epistolæ offen-
 derentur; ita perterrefactus est, ut flens obtestaretur iudices, ac,
 69-71 seq. vera se dicturum, promitteret, nunquam tamen magis, quam
 eum quisquam admittitur; Fuga tamen hic sibi consuluit.
 Nam

Nam ex horto, absente custode carceris, in tectum se proximum demittit, mox per urbis portas, nullo interpellante, evadens, ignis supplicium ipse tum effugit, effigies saltem sustinuit.

Ad calcem hujus libri adjecta sunt sequentia documenta: Pag. 89 seq.
 Epistola *Calvini* Gallica ad *Job. Frelonum*; *Freloni* Epistola ad *Servetum*; *Marrini* Epistola ad eundem; *Gulielmi Tris* Epistola ad cognatum suum *Arncy*; alia secunda, & tertia; alia litera Cardinalis *Francisci Turnoni* ad *Maugirontum*; tabulae judicii Viennensis; sententia Procuratoris fiscalis sedis Archiepiscopalis Viennae, super crimine hæreseos, contra *Michaelem Villanovanum*, Medicum; *Serveti* Epistola quaedam ad *J. Calvinum*; Senatus *Genevensis* responsio ad magistratum *Tigurinum*; *Tigurinorum* responsum; Senatus *Genevensis* Epistola ad *Clerum Tigurinum*; *Johannis Halleri* litera ad *Heuricum Bullingerium*; ad eundem Epistola *Simperti Voigti*; denique ad eundem Epistola *Joannis Calvini*. Atque hæc omnia magna cum fide, accuratione, & integritate, adducta sunt.

HISTOIRE DE L' ACADEMIE ROYALE
des Sciences, &c.

hoc est,

HISTORIA ACADEMIÆ REGIÆ SCIEN-
tiarum & elegantiorum literarum, quæ Berolini floret,
ab origine ejus usque ad præsens tempus: una cum
scriptis authenticis.

Berolini, apud Haudæum & Spenerum, Aulæ & Academiæ
regiæ bibliopolas, 1750, 4.

Alph. 1. plag. 10, Tabb. æn. 2.

Quæ aliquot abhinc annis egregios laborum suorum post
instaurationem fructus prodere cœpit *quatuor Historiæ*
& *Commentariorum Tomis* illustris Academia Berolinensis, ejus
nunc

nunc Historiam, a fundatione ad presentem usque diem expositam, in manus nostras traditam videmus. Debetur ea Historiographo Academiæ, doctissimo *Formeyo*, pluribus jam ingenii speciminibus inter eruditos claris. Nostrum itaque imprimis, quibus historiam rei literariæ pertextere curæ cordique est, esse iudicamus, paulo uberiorem ejusdem notitiam exhibere, & historiam Academiæ a primis incunabilis repetere. Fuit nimirum præcedenti seculo velut epocha quædam erigendarum Academiarum & Societatum literariarum. Prima his aniam dedisse videtur *Academia Gallica*, A. 1635 instituta. Hanc excepit *Academia regia Inscriptionum*, A. 1663 fundata; eamque mox subsequuta A. 1665 *Academia regia Scientiarum*, illustri *Colberto* ortum debens. Eodem fere tempore A. 1660 regia autoritate confirmata est *Anglica Societas regia Scientiarum*, cum jam diu ante intra privatos parietes substitisset. Plures dein enatae sunt in Italia Academiæ, adeo, ut vix reperiatut alicujus momenti urbs, tali non insignis. Has inter eminent *Florentina*, & *Bononiensis*, quarum hæc præsentem demum seculo celebrem illum Comitem *Marfilium* agnoscit fundatorem. In Germania nota est satis *Societas* illa dicta *fructifera*, at interitum rursus passæ. Ad exemplum Anglicæ erecta est A. 1672 *Societas Leopoldina*, seu *Collegium Naturæ Curiosorum*. Ipsissimum vero præsentis seculi initium decorat illustris, de qua nunc sermonem facimus, *Academia Scientiarum Berolinensis*; idque sub auspiciis *FridERICI*, Regis primi, qui jam suum in literas & artes amorem Institutione *Academia Picturæ, Sculpturæ, Architecturæ*, Berolini A. 1691, & Universitatis Halensis A. 1694 inauguratione, declaraverat.

En, quæ ipsi ortum dedit, occasionem. Integra tum Europa videbatur in reformando Calendario occupata. Singulari Comitiorum Ratisponensium decreto imperata erat in Imperio Germanico hæc emendatio. Sed, cum opus esset ad hoc negotium viris, in Astronomia versatis, eos ad se vocare, inque ipsa regia conventum his dare, constituit *Fridericus*.

Mox

Mox alii res inde enata. Cum enim impressio Calendariorum emendatorum haud contemnendum praeberet lucrum; cogitatum est de eo in salaria eruditorum, non Astronomiam tantum, sed & alias scientias, colentium, impendendo. Verum enim vero inficias iri nequit, fuisse hanc Academiam, ut rerum omnium, initia tenuia & imperfecta. Solenne tamen foundationis Diploma a Rege accepit A. 1700, una cum regulis, secundum quas dirigendi essent Sociorum labores. Eodem tempore nacta est, quo gloriari posset, Praesidem, *Leibnitium*. Is non solum multis, in ejus erectione sollicitanda, inque ipsa ejus prima institutione literis mandanda,posito, studio, sed & post id tempus insigni ejus conservanda cura, nec non egregiis quibusdam ingenii monumentis, ad eam missis, optime de ea est promeritus. Jactis ita feliciter Academiae fundamentis, quis crederet, integrum adhuc decennium ipsam ejus erectionem fuisse retardatam? Deberi hoc videtur partim lentiori Observatorii & aedificiorum Academicorum constructioni, partim turbido, quo Europa tunc agitabatur, rerum statum, curas Regis & ministrorum aliorum dirigenti. Nullus fuit hoc temporis spatio regularis Sociorum conventus, nullaque adeo Societas. Interea tamen praefixus est Observatorio & Calendario *Gothsi, Kirchii*, sed e vivis A. 1709, ante peractam penitus Calendarii concinnandi dispositionem, ereptus. Eodem tempore recepti sunt in Sociorum numerum varii eruditi absentes, Germani & extranei. Comparuit denique A. 1710 primus fructus Sociorum fructus sub titulo *Miscellaneorum Societatis Scientiarum ad incrementum scientiarum*, variis egregiis & selectioribus ex universa re literaria speciminibus conspicuus. Tandem illuxit A. 1711, 19 Jan., ipso coronationis regiae anniversario, dies ille festus, quo celebratus est solennis inaugurationis actus. Praesens Regis jussu fuit declaratus Director *J. B. de Prinszen*, Status minister. Classes constitutae quatuor: physica & medica, mathematica, philosophica, Historiae patriae. Singularum electi Directores, nec non Praeses vicarius, *Cl. J. Bonkhus*. Exquis in hujus actus monumentum nummus, in-

terque Socios distributus. Datum ei novum de dirigendis Sociorum laboribus Mandatum regium.

Palmaria quaedam, quæ post id tempus usque ad instaurationem ejus contigerunt, sunt sequentia. Inter prima ipsius conamina fuit erectio plantationum ad nutriendos bombyces. Cogitatum quoque de edendo Dictionario Germanico. Fatalis ei fuit annus 1713 morte fundatoris & protectoris, *FridERICI*. Sequens regnum *FridERICI GULLIELMI* Regis, aliis longe febus, quam literis, indulgentis, etiam Academiæ parum favens fuit. Siluerunt inter arma Musæ. Erectum tamen Theatrum Anatomicum, non quidem ad incrementum scientiæ, cujus nomen præ se fert, sed quod Chirurgiæ, hinc rei militari, infervire posse videretur. Annexum ei Collegium medicum & chirurgicum, eoque impensa salaria, Academiæ destinata. Hoc itaque prætextu quodammodo ab interitu vindicabatur Academia. Non mirum ideo, satis lente secuta esse primum reliqua laborum ipsius specimina, quorum sub titulo *Constitutionis Miscellaneorum* prodit secundum A. 1723, reliqua A. 1727, 1734, 1737, 1740, 1743; septem adeo in universum *Tomit. Leibnitius* tunc temporis jam dudum de Academia non curabat. Mortuo eo, titulus Præsidis collatus A. 1718 *Jac. Paulo Gundlingio*, Consiliario Regis intimo; cui successit A. 1733 *Jablonskius*. Tandem, secuta A. 1740 morte Regis, sub *Fridericico II* longe aliam faciem nacta sunt omnia. Cogitavit is mox de Academia, ejusque salariis in merentes collocandis. Ceperunt tunc vici quidam, dignitate non minus, quam eruditione, illustres, consilium de conventibus privatis, partim Sociorum, partim aliorum, habendis, quod factum apud Comitem *de Schmettau*, *L. B. de Borcke*, tandemque in ipsa arce regia. Denique Rex ipse, constitutis hunc in finem peculiaribus Commissariis, Societatem instaurandam suscepit. Datum ei nomen *Academia regie scientiarum & elegantiorum literarum*. Constituti Curatores quatuor: Comes *de Schmettau*, Comes *de Gotter*, (cui dein successit *L. B. de Arnim*), *L. B. de Viereck*, & *de Borcke*. Primum itaque conventum generalem post peractam instaurationem celebravit Academia d. 23 Jan. A. 1744. Proposuit præmium

50 ducatorum, quod primum adjudicatum A. 1745 disquisitioni de electricitate. Decretum quoque est, *Commentariis* lingua Gallica in posterum edendos, idque munus demandatum Cl. *Formejo*, cum dignitate Historiographi. Tandem A. 1746 constitutus a Rege *Præses* est illustris *de Maupeyus*, quem nominasse susceperit; eique data potestas summa in rebus omnibus, ad Academiam pertinentibus, cujuscunque sint naturæ. Divisa Academia in *Classes* quatuor: 1) *Philosophia experimentalis*, quæ complectitur Chymiam, Anatomiam, Botanicam, omnesque scientias, experientia fundatas; 2) *Mathematicum*, Geometriæ, A'gebræ, Mechanicæ, Astronomiæ, scientiarum omnium, circa extensionem abstractam, aut numeros, versantium; 3) *Philosophia speculativa*, quo referuntur Logica, Metaphysica, Philosophia moralis; 4) *elegantiorum literarum*, qua comprehenduntur Antiquitates, Historia, & Lingux. *Academicorum* ordines facti tres: 1) *Ordinariorum*, quorum in quavis Classe triplex genus: *Veteranorum*, *Pensionariorum*, *Associatorum*, & quidem tam Pensionariorum, quam Associatorum, numero duodecim, in quavis Classe æqualiter distributorum; 2) *Honorariorum*, Classi nulli certæ addictorum; 3) *Extraneorum*. Horum singuli eligendi sunt pluralitate vocum ab omnibus Sociis præsentibus, ita tamen, ut pro Pensionariis tria subjecta sint decernenda, Regisque arbitrio electio relinquenda. Cuius Classi præfixus *Director*. *Conventus ordinarii* tenendi singulis Jovis diebus. A quovis Pensionario Dissertationes duæ, ab Associato una ad minimum, quosantia legendæ. Tacemus leges alias, a Rege Academiæ datas, qui & *Protectoris* titulum assumpsit, faustissimo Academiæ omine. A solenni ista instauratione, A. 1745 facta, in lucem prodierunt *Historia & Commentariorum Academiæ Voluntaria* adhuc *quatuor*. *Premia* autem distributa quinque: A. 1745 de electricitate *Watts*; A. 1746 de causa ventorum *Amberio*; A. 1747 de fossadibus *Jussio*; A. 1748 de progressu armorum Romanorum in Germania *Frisio*; A. 1749 de generatione nitri *Pietseho*. Excusi quoque *nummi* varii in rerum notabiliorum monumentum. Ceterum *Conventus publici* habentur singulis

lis annis bini, quorum singuli huc usque presentia Principum, & aulicorum, summis dignitatibus illustrium, fuere insignes. In presentem Academiam statum, de quo, est, quod gratulamur patrie nostrae, gratulamur scientiis, & ulterioribus ejus conaminibus illius honorem, harum incrementum, promovendam & optamus, & speramus.

Pag. 129.

Sequuntur jam *Elogia Academicorum, post inaugurationem desuultorum*, nominatum *Car. Steph. Jordani*, *ducis bellici de Golze*, *tribuni militum de Keyserlingk*, *Status ministri de Bercke, du Han, des Vignales, Lamprechtli, Naudai, Wagners, Jo. Bernullii, Grisebocit*. Prodiertunt jamjam, ea in *Voluntibus Historiae*, antea editis.

185.

Porro comparent ipsa *scripta autentica*, sermone Germanico, Latino, Gallico, quorum versiones in precedenti Historia debitis locis fuere inserta. Sunt ea numero decem, Mandata nempe regia, Diploma, Literae patentes, &c. ut & Orationes, occasionibus solennioribus habitae.

235.

Ultimo exhibetur loco *Catalogi Sociorum, omniumque personarum, ad eam Societatem pertinentium*, primus ab A. 1700 ad 1711, alter A. 1714, tertius, prout nunc sese habet A. 1750. De his omnibus, nihil est, quod moneamus.

OBSERVATION ET REMARQUES SUR LES effets du Virus cancreux, &c.

hoc est,

OBSERVATIONS DE EFFECTU VIRUS cancerosi, & conamina inventendi remedium specificum contra hoc malum, Autore LOUISIO, Chirurgo.

Parisiis, apud Delaguettes, 1749, 12.

Pag. 3.

Cancer, dirus morbus, remediis paene nullis cedens, ni removeatur pars affecta, ne sincera in consensum trahatur, diversa in corpore exhibet phaenomena, quae & notari studiose merentur, & iis, qui ea exponunt, laudem conciliant. Eo autem nomine commendandus est molis minoris hic *Clari Louisii* libellus, qui casum curiosum, ex canceri effectibus explanat.

planandum, exponit. Fœmina pinguloris corporis habitus, sata præterea & vegeta, sexaginta annorum, dum rhedam adscendit, innixa rhedari brachio, illico humerum sinistra frangit, qui, accedente Cl. *Louiso*, reponitur quidem, & consueto tempore conservet, ita tamen, ut circa locum fracturæ præter naturam tumida esse pars observaretur. Paulo post, leviori brachii motu in femoris dextri os, vehementi dolore afficitur, iterumque accessit *Louis*, constat, & illud os fractum fuisse. Studiose itaque in causas ipse inquirens, invenit, cancro mammarum jam ab aliquo tempore laborasse fœminam, qui simul effecit, ut nec sanatio ex votis cederet, sed fœmina tandem accedente febre periret. Sequentes autem post mortem in corpore fuere detectæ mutationes: Ossa non cariota, sed sicca, erant, & fragilia, medulla itidem sicca, friabilis, a parietibus cavitarum ossæarum liberata. Circa partem fractam ossa intumuerunt, & cartilagineam habebant substantiam, ita quidem, ut interna ossium cavitas in totum eo in loco fuerit deleta. Siccitatem ossibus per virus cancerosum inductam fuisse, judicat, tumorem vero eorum post fracturam demum accessisse. Licet autem canceri natura consistat in aliqua humoris, in scirrhosa glandula stagnantis, corruptione & acrimonia, quæ, per venas resorpta, varias producere possit turbas, in mollioribus tamen partibus eam forte ob causam suæ præsentis signa edidisse nulla videtur Cl. Autori, quod pinguioribus abundantibus partibus potuerit inviscari. Credit enim cum *Serapino*, partes molles agere posse in succos vitiatos, immutare & expellere eosdem, ossa vero ob fibrarum debilitatem eos retinere. In omni medulla vitio ossa fragiliora reddi constat; tumor tamen eorundem singulare est phenomenon, quod ex succorum nutritiorum, ex vasis suis missorum, & corruptorum, natura deducit, qui postmodum emolliant ossa, &, dum stagnant, tumorem excitent. Et hæc quoque ratio est, quare multi, post peractam quamvis feliciter partis affectæ extirpationem, cauteria, setacea, aliaque ejusmodi suadeant remedia, quibus tamen omnibus non semper vitiosa, in sanguine latentes, par-

Pag. 11.

14.

18.

20.

Pag. 30. tes expugnantur. De specifica itaque disquiri medicina, quæ cancrulos invertat succos. Hydrargyrium minus valens esse, experientia testatur. *Quernayus*, Chirurgus, feliciter usus est *Sedi vermiculari* succo, cujus observationes in fine additæ leguntur. Quod saxe, sanguini admistum, eum condensat, hinc solutioni putridæ & acrimoniz resistere potest; nimis vero acrim, in corpus ingestam, & acerbam, esse hujus succi indolem, putatis, omne solatium de austero quodam remedio, uti est alumen, expectandum esse, proponit. Negandum tamen non est, & huic aluminis usui, quem nulla ab eo capta comprobavit experientia, varia opponi posse cogitata, & inter desperatos morbos cancrum esse referendum.

ABRAH. VATERI, PHIL. ET MEDIC.
Doct. Prof. Prim. in Acad. Viteb. nec non Societatum
Imperial. Nat. Cur. German. Anglic. & Berolin. So-
cii, atque Musei Regii Præfeci, Museum anatomicum pro-
prium. Accesserunt observationes quedam Autoris
anatomicæ & chirurgicæ, cum Præfatione
LAUR. HEISTERI.

Helmsladii, apud Chr. Frid. Weygand, 1750, 4.

Plag. 20, Tabb. æn. 12.

Quanta sint Cel. hujus Musei Autoris in Anatomem meri-
ta, & quibus, nobilissimam hancce scientiam illustranti-
bus, inclaruerit inventis, nemini forte incognitum esse pote-
rit, nisi illi, qui utilissimæ corpus humanum scrutandi doctri-
næ plane est imperitus. Ex quo omnes jam intelligunt, quid
de curatori, in Museo proprio contentarum corporis huma-
ni partium, descriptione sit statuendum. Non enim ad ma-
gni *Ruyfchii* methodum solum vasa replendi artificis usus est
feliciter, sed ipsum quoque in arte magistrum haud raro
superavit, suoque, omnium ut demonstrationi utilitatique in-
servire possint, condidit thesauro, quibus & illa adjecit, quæ
liberali manu ipsi tradiderat *Ruyfchius*, schemata. Ob ad-
versam vero, quæ magnorum virorum laboribus sæpe comes
esse

esse solet, valetudinem in edendo hocce thesauro impeditus, ejusdem descriptionem, *Cel. Heistero* tradidit; cuius adeo cura, gratam Anatomicis præstans operam, luci exponitur publicæ. In *duo* totum dirimitur opus *Partes*, quarum *prima* sistit præparata, sicco modo asservata, *altera* vero illa complectitur, quæ in liquore spirituofo conservantur. Unaquæque, ipsa sua dente natura, in varias secedit sectiones. Comparata, quam vocant, anatomie, cum haud raro machinam corporis illustret humani, vel diversarum actionum utriusque corporis doceat mechanismum, a nullo neglecta Anatomico, nostri quoque *Vateri* occupavit manus; quapropter præparatis corporis humani partibus illæ semper junguntur, quæ ex brutis desumptæ sunt animantibus. Primo autem loco integra proponuntur cadavera humana, aliud adulti hominis, aliud abortus; in priore autem omnium vasorum innumera fere simul cum viscerum naturali situ conspicitur copia; hisque, ob rationem antea expositam, vitulinus simul apponitur fœtus. Caput deinde & partium, ad illud pertinentium, præparata, tum humana, tum brutorum animalium, adducuntur, describunturque, quæ cerebri & meningum partes excipiunt. Notanda postea sunt, cum de singulis *Cel. Vateri* industria testetur, nervorum, quodam ramificationes & in papillas terminos, subtiliora specimina. Subtilissimorum vasculorum præsentiam, interiorēque fabricam, exhibent ea, quæ ex ore, lingua, faucibus, oculis, auribusque, desumpta sunt, præparata. In pectoris visceribus declarandis occupatus, sterni mentionem iniecit, quod tanta vasorum copia perfunditur, ut, a *Ruysebio* descriptum, ejusdem partis exemplar, ni superet, certe æquet. Enarrantur deinde corda, cum pulmonibus adhuc nexa, vel ab illis soluta, ex diversis animalibus, hisque systemata vasorum arteriosorum venosorumque adjiciuntur. Ex abdominalis visceribus diaphragma primo loco consideratur, ventriculi deinde intestinorumque partes asservatæ accuratius exponuntur, de quibus, prout de hepate & liene valet, innumeris vasculorum myriadibus composita esse viscera, id quod de liene sigillatim monetur humano, cuius differentia a bruto-

brutorum liene explicatur. Post renes expositos, ad genitales utriusque sexus partes progreditur, quæ, cum ex brutis & homine sint desumptæ, quantum alterum ab altero differat, clare manifestant. Finem autem huic libro præparata artuum & partium, ex iis desumptarum, imponunt. In *altera* totius operis *Parte*, seu *Libro secundo*, præparata, in liquore conservata, eodem proponuntur ordine, eodemque cum studio illa elaborata fuisse, apparet, quo priora. Unum tantum inonemus, in expositione præparatarum linguarum ingenue fateri Cæl. Autorem, se novum illum filivalem ductum, per foramen lingue cœcum desinentem, olim propositum & defensum, variis disquisitionibus, postea institutis, non reperisse, quo adductus, credit, eas defectum forte minoribus ductulis, nec in unum coeuntibus, in lateribus lingue suppleri. Superest, ut de historiis atque observationibus rarioribus anatomicis & chirurgicis, quæ huic Museo mantissæ loco adjiciuntur, quædam adducamus. Arbitramur autem, jure quodam in recensendis earundem inscriptionibus nos subsistere posse, cum imprimis, quod ad anatomica inventa attinet, omnibus satis jam cognita esse sciamus, licet hæc collectione communi, quod breviora ejusmodi schediasmata manet, fatis tuto præstentur.

Observatio I proponit conjecturas de mechanismo, quo natura utitur in obturando foramine ovalis in corde pueri, unius circiter anni, adhuc aperto, & fibra carnosa, transversim obducta, instructo. *Observatio II* novum ductum salivalem, in lingua infantis detectum, explicat, atque novis experimentis confirmat. *Observatio III* de colo intestino inverso agit, per quatuordecim annos ex abdomine propendente. *Observatio IV* historiam tradit foeminae, per tres annos cum dimidio sibi aliisque gravida visæ, in cujus desumptæ cadavere dissecto tumor ovarii dextri enormis inventus fuit. *Observatio V* lienis humani cellulosam structuram adstruit. *Observatio VI* uterum gravidum physiologicæ & pathologicæ considerat, exposita simul ejus structura sinuosa, ac orificiorum, mentes & lochia fundentium, fabrica. *Observatio VII* sarcoma, e pudendo muliebri sectione sublatum, describit & delineat. *Observatio VIII*

icones

icones embryonum, primorum mensium, abortu editorum, exhibet. *Observatio IX* Febris tertiana adducitur, quæ ob empyema, e vomica pulmonis rupta in cavitate pectoris effusum, indeque pulmonem hujus lateris compressum, penitusque ab officio remotum, mortem post se reliquit. *Observatio X* examinat consensum partium corporis humani, occasione spasmi singularis, in manu, ejusque digitis, ex hernia observati, simulque exponitur nervorum brachialium & cruralium coalitus peculiaris, atque papillarum nervearum in digitis dispositio. *Observatio XI* Polypi nasi, ex faucibus extracti, descriptionem continet. Collectis hisce ex Programmatis & Dissertationibus Academicis, olim propositis, observationibus singulis Tabulæ adjunguntur æneæ, quibus descriptæ in iis historiæ illustrantur.

Kosmographische Nachrichten zc.

hoc est,

RELATIONES ET COMMENTARII COSMOGRAPHICI ad Annum 1748; ad Incrementum Cosmographie a Membris Societatis cosmographice collecti.

Vicnæ, apud J. P. Kraufs, Bibliopolam, Norimbergæ in officina Homanniana, 1750, 4.

Alph. 3, Tabb. æn. 7.

Post tot egregia, a singulis Societatis Cosmographice membris edita, specimina, jam Acta Societatis in publicum prodeunt. Ut ante omnia de instituti ratione verba faciamus, in duas Acta hæc dispescuntur *Partes*. *Prima* continet *Relationes*, hoc est, notitiam eorum, quæ ad Cosmographiam excolendam peraguntur, exhibet; *altera* *Commentarios* complectitur, hoc est, Dissertationes Sociorum proprias. Illa igitur *Pars* literaria potissimum est, hæc scientifica. Prior iterum in duas *Sectiones* dividetur; ita quidem, ut primo enumerentur ea omnia, quæ, ad hunc censum pertinentia, suntibus speciatim

ciatim *Hermanianis* divulgantur, postea vero omnes libri & scripta cosmographica, itineraria, inventa, observationes astronomicæ, generatim quicquid ad augendam emendamque Cosmographiam ubivis terrarum agitur, recensentur, & summam disjucuntur. *Sectio hæc posterior* vicem ideo geret Ephemeridum literarum, quibus ea, quæ aliquot abhinc annis lucem adspexerunt, & in posterum adspiciunt, memoriæ tradentur, simulque facientur fundamenta Bibliothecæ geographicæ & historie mapparum geographicarum, iis, qui in posterum tam Cosmographiæ, quam Historiæ, operam dabunt, apprime profutura.

Eti igitur *priori Parti* non alios, quam universæ reipublicæ literariæ, limites ponant Socii; tamen in præsentem, ne nimium in volumen excresceret *Tonus* hæc, sola *Hermaniana* sepositis interdum reliquis, attingunt. Primo hic recensentur, quæ, ad Geographiam Germaniæ spectantia, ipsorum opera & studio prodire. Talia sunt: Mappa Circuli Sæviæ, ex subsidiis *Michalianis* delineata, & a *J. M. Hasio*, Math. Prof. Wittenb. quoad accuratam singulorum statuum determinationem emendata, & ad leges projectionis reducta. Quibusnam sese commendet præ omnibus, huc usque editis, Mappa hæc, & quænam circa eam notanda sint, ample exponitur, simul, ad uberiores ejus explicationem, singularem quarundam Sæviæ ditionum & locorum, ut territorii Memmingensis, fontis Wildbadensis, ditionis Durlacensis, fortaliti Kehl, descriptiones exhibentur. Sequitur delineatio Circuli Rudissensis Lusatiæ superioris, incerti Autoris, sed verisimiliter operationibus geodeticis *Zürnetianis* debita. Porro Regni Bohemiæ Mappa maxima & splendidissima, 25 foliis constans, Autore *J. C. Müllero*, Centurione & Ingeniario Cæs. Hanc excipit Descriptio ampla Electoratus Moguntini, prout in varia dominia (*Germanice Vicedominer, Aemter, Oberamter, Censen, Kellereyen, Hofmeistereyen, Amtsverwesereyen.*) dividitur. Notitia denique exhibetur ditionis Nassovia-Saarbrüicensis. Pergitur dein ad regiones externas, & primo de Geographia recentiori Hungariæ, & regionum, alias eo relatarum,

tarum, sermo instituitur. Commendatur hic Mappo generalis Hungariz, a Cel. *Hasso* concinnata, imprimis vero delineatio finium Hungariz, jussu Augustissimi Cæs. *Leopoldi* a *Militero* constructa, elegantissima, & delineationibus tribus generalibus & 39 specialibus composita, at nondum publici juris facta, sed in Bibliotheca Cæsarea Vindobonensi asservata. Tandem, quæ ad Geographiam recentiore regni Turcici, regni Poloniz, Lithuaniz, Cæroniz, pertinent, enumerantur. De hisce omnibus in univærsum notamus, ea non tantum illustrandis Mappis *Hermanianis* inservire, & quanta cum cura ex delineatæ sint, palam facere, sed & generatim utilissimam ad Geographiam illarum regionum exhibere notitiam, ita ut insignem nobis fructum harum *Relationum* continuatio sit promittat.

Sed, cum hæc natura sua ita sint comparata, ut uberiorem eorum notitiam liber ipse optime præbere possit, jam potius ad *Commentarios* progrediamur. Sunt autem hi:

- 1) *Tob. Mayeri Descriptio micrometri novi*, Simplicissimum id est, constans solum vitro plano polito, cui superinductum atramentum Sinicum, & quo exsiccato ope calami scriptorii fasciæ parallelæ, velut totidem sulci, tolluntur, ut sic vitrum, ita præparatum, retis micrometrorum consuetorum vicem subeat. Usus quoque ejus exponit Autor, & addita Tabula illustrat.
- 2) *Ejusd. Observatio Astronomica magna eclipsos solaris A. 1748 d. 25 Jul., in adibus Hermanianis facta.* Quæ cum fuerit e maximis, quæ accidere solent, una, eam summa cum cura observare, & hic describere, haud abs reputavit *Mayerus*. Notat imprimis, diametrum lunæ apparentem non, ut vulgo sibi persuadent, fuisse imminutam.
- 3) *Ejusd. Observationes aliquot appulsuum Lunæ ad fixas, A. 1747 & 1748 habita.* Postea idem *Mayerus* conatus suos pro Selenographia perficienda exponit *Dissertatione*
- 4) *de revolutione Lunæ circa axem, & motum macularum lunarium apparentem*, quo ipso fundamenta Selenographiæ emendationis e novis observationibus jaciuntur. Quantacunque fuerit *Hevelii* aliorumve industria; patet tamen; post illorum operam plurima ad

Pag. I.

II.

41.

52.

huc restare, quæ *Mayerus*, & accuratioribus, quam illi, micrometro descripti, fecerant, observationibus, & theoria majore, instructus, feliciter aggreditur. *Prima Commentationis Pars* hic comparet. Initio de usu Selenographiæ accuratioris agit, qui non solum generatim in theoria corporum cælestium confirmanda, sed imprimis in cælium lunarium & occultationum fixarum observationibus exacto magis institutendis, elucet. Postea historiam Selenographiæ brevem tradit, de qua hic quædam notabimus. Prima fuerunt *Galilei*, *Scheineri*, & *Schirlet*, circa eam contaminata, sed adhuc valde imperfecta. Tandem aggressi sunt, eodem fere tempore, *Langrenus* & *Hewellus*, quorum hic præsertim de ea optime est meritis, ultra 40 faciebus Lunæ cum cura delineatis & descriptis, ac primum nominibus insignitis, adeo, ut duæ ejus Tabulæ majores Lunæ sint adhuc sui generis optimæ. Haud multo post *Ricciolus* aliam ejusdem delineationem, aliam quoque nomenclaturam, edidit, at *Hewelliana* non præstantem. Post hos ad hunc usque diem haud majores fecit progressus Selenographia. Librationem Lunæ jam animadvertit *Galileus*, explicationes dederunt *Hewellus* & *Ricciolus*, sed rei naturæ parum congruas. Feliciori conatu theoriam ejusdem e revolutione Lunæ circa axem tradidit *Cassinus*. At, in ea desiderari adhuc varia, inficias iri nequit; cum & ipsas observationes, quibus hunc in finem usus sit, & modum, quo confectaria ex illis deduxerit, retinuerit. Post eum nemo hanc rem penitus sibi indagandam sumisit *Cel. Heinsio* nostro, qui scriptum breve edidit de Æquatore lunari, sed qui, præterquam quod observationum debitarum defectu, inclinationem æquatoris lunaris ad orbitam posuerit nimis magnam, generatim tantum de eo est commentatus. Ut unicum saltem defectum theoriæ *Cassiniana* indicemus; secundum eam axes tres, æquatoris lunaris, eclipsicos, & orbitæ lunaris, jacent in eodem plano; earumque positio mutua sumitur constans; quod theoriæ lunari recentiori contradicit, vi cujus orbita lunaris axem habet ad planum eclipticæ variabilem. Sed præterea quoque non sufficit, theoria quæpiam
 expli:

explicare phaenomena faciei lunaris, sed ad praxin requiritur ulterius, ut ipse lunæ motus, & positio pro tempore quovis dato, definiatur. Omnia hæc desiderata exposuimus eo sine, ut, quænam sibi proponat, ea emendaturus, *Mayerus*, eo melius pateat. Ante omnia hæc occurrit quaestio de figura disci lunaris, ut, an ea assumi possit spherica, (proat in hoc negotio facit Autor,) an secus, palam fiat. De vera itaque corporis lunaris figura, primo quidem a priori, e legibus gravitatis, disquirat. Dein, quæ hinc resultant, cum observationibus diametri lunaris comparat, ex iisque eandem figuram definit. Posthac ipsas maculas lunares, earumque justam positionem, aggreditur. De quibus cum ipse accuratiores observationes diu instituerit, eas in præsentî exhibet. Methodos, sicut macularum respectu paralleli, tam apparentis, quam veri, circuli latitudinis, eclipticæ ad lunam relatæ, determinandi, edocet. Fundamenta hæc sânt, maculas lunares, ceu ad solum lunæ discum relatæ, cognoscendi, inventa nempe singularum & latitudine, & longitudine; ideoque ipsum nunc motum lunæ circa axem in se considerandi. Hujus itaque nunc theoriam tradit. Inclinationem æquatoris lunaris ad eclipticam, locum punctorum æquinoctialium, tempus periodicum revolutionis circa axem, hinc omnia elementa, ad motum hunc pertinentia, definit. Absolutis his, usum eorum, ad indagandas naturæ leges, ostendit. Denique, quomodo eadem motus revolutionis lunaris theoria ad perficiendam justiore Selenographiam & delineationem macularum adhibenda sit, explicat. Nilum hic abruptum, &, quod ad omnimodam hujus capitæ perfectionem adhuc desideratur, catalogum nempe longitudinis & latitudinis macularum insigniorum omnium, & methodum, hujus ope apparentiam earum in disco lunæ pro tempore quovis definiendi, in posterum se exhibiturum, spondet. *Jana* 5) & 6) *Jo. Christoph. Haverbergius* Mappam suam Terræ Pag. 184. sanctæ, apud hæc *Homannianos* A. 1750 editam, illustrat, & rationes, quibus adductus, locorum situm hunc potius, quam alium, statuerit, copiose exponit; Geographiæ mathematicæ

Pag. 324.

non insignem scientiam, quam omnis generis eruditionem ostendens. Sequitur 7) *J. M. Haffi* scriptum, *illustrandis ipsius Mappis de summis imperiis*, dicatum. Merita Viri doctissimi in Historiam ita in ordinem digerendam, ut uno obtutu palmaria ejus capita conspiciere liceat, jam satis patent ex *Idea ejus Historie universalis politicae, & Pheosphoro Historiarum, vel Prothomæ Tecevi summorum imperiorum*. Idem vero sub manibus habebat opus majus de hisce summis imperiis, vulgo monarchiis dictis, sed, ob penaturam mortem, tantum usque ad finem regni Assyrici prae ductum. Hanc materiam imprimis Mappis majoribus & amplioribus illustrare instituerat. Dissertationes quoque aliquot, ei explicando inservientes, elaboraverat. Harum ea, quæ delineationes geographicas respicit, ipsa est, quæ in præsentem comparat. Ceterum notamus, Autorem, penitus evoluta historia orientali, monarchias, non quatuor, ut vulgo fit, sed duodecim, in universa historia, statuere.

348.

Posthæc 8) *Jo. Mich. Franzius*, *quomodo Geographia respectu Germaniæ emendanda sit*, proponit. Indefessum, quod in promovenda Geographia ponit Societas Cosinographica, studium, eo ante omnia spectat, ut novum prorsus, & e cæteris fundamentis delineatum, Germaniæ Atlantem exstruat, eumque Topographiis propriis comitetur, ita ut hæc ac ille ad se mutuo semper referantur. Eni regulas, quas concinnando hujusmodi operi præscribit Autor: 1) Geographiæ in Germaniæ emendationem auspiciis summorum imperantium in quavis patriæ nostræ ditione fieri debere. Frustra enim privati hic quidquam moluntur. Quantum contra jussum Principum hisce conatibus accedat momentum, satis docet exemplum exteriorum gentium, præsertim Galliarum. 2) Mappas omnes, e quibus componatur talis Atlas, construi debere secundum peractas rite mensurationes. Laboramus sane copia Mapparum, superstructarum mensuris, vel nullis omnino, vel imperfectis, peractis quippe ab ingeniariis, aut geodætis, Geographiæ mathematicæ cognitione nulla imbutis, deque locorum positione ex observationibus definienda ne quidem cogitantibus. Tales regio-

num

num delineationes oblatas sibi profitentur heredes *Hannoviani* quæ, secundum assumptam ab illis regulam, a regionum peritis examinatae, tales fuerunt repertæ, quæstojicere omnino oporteret. Membra igitur ipsa Societatis Cosmographicæ dimensiones instituit, peculiaribus instructa instrumentis, quorum ope angulos ad aliquot secunda jussos reperire licet. Porro 3) Atlas Germaniæ completos erit, æque e Mappis specialibus consistet, quolibet nempe statu imperii Mappa singulari una, vel, si magnitudo regionis postulet, pluribus, exhibitio. 4) Certitudinis hic præcipua habebitur ratio, adeoque peculiaris adjicietur Atlas, *Documentorum* vice fungens, delineationes nimirum tales continens, quæ post finitas lites, divisiones hereditatum & ditiorum peractas, tumque factis conventionibus, publica auctoritate, eorumve, quorum intererat, consensu, editæ sunt, magno in finibus exacte dignoscendis, & similibus, usui futuræ. Deinde vero cogitabitur quoque de Atlante Germaniæ *historico*, & *ecclesiastico*; quorum ille ad ductum historię imperii Germanici, omniumque, ab antiquissimis temporibus ad hodiernum usque diem factorum, pacis instrumentorum, mutatum semper Germaniæ statum, respectu magnitudinis imperii, finiumque, repræsentabit (cujus specimen exstat in septem Mappis Germaniæ historicis *Hastani*); hic vero divisionem Germaniæ secundum statum ecclesiasticum, ut apud Catholicos in Episcopatus, horum in Dioceses, harumque iterum in Archidiaconatus, Decanatus, Parochias, &c. nec non contentas in quavis Diocesi Collegiaturas, Abbatias, Praepositoras, Cœnobias, & similem apud Protestantés distributionem, exhibebit. 5) Orthographiâ quoque observabitur sollicitè; nec non omnia lingua exprimentur vernacula. Denique 6) adjicientur probationes, ut & Topographiâ & Chorographiæ singulares. Vix opus esse judicamus, moneri, quam insignis in Geographiam Germaniæ redundaturus sit fructus, si consilium hocce adeo laudabile exequi perrexerit Societas Cosmographica. Ultima est 9) *Tob. Mayeri contra Atmospheram lunarem demonstratio*. Ex ipsa nempe phæ-

phænomenorum, quæ in terra ex atmosphæra ejus consequuntur, comparatione cum illis, quæ in luna conspiciuntur, atmosphæram hujus destruere anntitur. Talia sunt: Diversitatem gradus luminis in ea lunæ parte, ubi pars illuminata ab opaca separatur, & in reliquo disco, observari nullam; marginem disci apparere prorsus distinctum, probe terminatum, eadem cum reliquo claritate præditum; partem opacam circa confinia lucidæ eodem gradu obscuritatis esse, ac in reliquis locis; refractionem quoque nullam radicantem, a fixis ad nos pervenientium, prope corpus lunæ locum habere, ex occultationibus istarum a luna, instituto calculo, factaque observationum cum eo comparatione, probat. Plena est acuminis, & solide scripta, hæc Dissertatio. Atque hic gradum sistimus, eo magis, quod, haud facile aliquem patriæ suæ amatorem Germanum fore, credimus, qui non ipsum Opus hocce, bonæ frugis plenissimum, evolvere gestiat. Nos vero Societatis non satis laudandis conatibus prosperitatem omnem, præcipuè autem Principum potens auxilium, ex animo comprecamur.

RECHERCHES HISTORIQUES SUR L'

origine & les progrès de la construction des Navires
des Anciens, &c.

hoc est,

ANIMADVERSIONES HISTORICÆ IN ORIGINEM
& progressum constructionis Navium apud veteres,
Autore Domino SAVERIEN, rei maritimæ
Ingeniario.

Parisiis, 1747. 4.

Plag. 6.

Libellus hic, si forte a novitate doctrinarum gratiam non habet, est tamen ab argumenti præstantia, brevitate narrationis, & facilitate dictionis, commendabilis. Veteris orbis instituta passim exemplis gentium Americanarum non incon-

incongruè illustrat, citatis Græcis & Latinis lectores non onerat, non expedit difficiles lites doctorum hominum, qui de re nautica veterum narrarunt; ea tamen de ortu primisque incrementis & structura navium tradit, quæ tui harum rerum sufficere queant. Sunt autem ea hæc ferme. Operam nempe dabimus, ut recensio nostra libelli molli quodammodo respondeat. Primo itaque loco disputat, fuerintne ante diluvium *Noachæ* naves ab humano genere constructæ, quod, sunt qui, affirmant; sunt rursus, qui negant. Illorum argumenta in medium profert Autor; his calculum suum addit. Origine autem navium hanc perhibet. Cum viderent homines, res leves aquæ innatare, contexuisse illos, ait, primum e junceis fiscellas, qualis illa erat, in qua *Moses* Nilo commissus fuit. Paulo post, experientia fragilitatem istius navigiorum generis demonstrante, cepisse homines truncos arborum cortice aliisque vinculis colligare, iisque impositos seque suasque res per fluvios promovere, adjuvantibus undarum celeritatem, & cursum schediarum modestantibus, longis perticis, quas rector, prout res exigeret, modo hanc, modo illam, in partem transferret, ne trabes ad unam alteramve ripam impingerent. Cum autem contingeret, ubi fluviorum profunditas longitudinem contorum excederet, ut fundum attingere non valerent, adeoque fluctuarent, deventum ex eo fuit ad inventionem remi. Scilicet alligabantur tales longi conti ad utrumque schediarum latus, ad externa latiores, cum intellectum esset, tanto majorem undarum molem sustineri & repelli, quanto planius lignum esset. Verùm poterant talia trabium coagmenta, utpote undique patentia, facile ab insurgentibus undis obrui; cingebantur ergo primum ramis arborum, dein assertibus coassatis. Sed & hi poterant facile dissolvi, vinculis dehiscentibus. Cœperunt igitur homines truncos arborum excavare. Quod navigii genus Græci *μορζυλας* appellarunt, quod ex unico truncq facta essent, absque clavis, ullave coagmentatione. Utuntur illis adhuc dum barbari Americani, quibusdam tam vallis, ut unicum tale monoxylum interdum du-

centos homines capiat. Indi arundine Indica olim, teste *Diodoro Siculo*, eandem in finem utebantur. Sectam nempe mediam, & rursus per nodos concisam, his tot habebant naves, eaque satis capaces, quot habebat arundo nodos. Ea navigium ab imis partibus & a lateribus clausum, remisque instructum, quale facile poterat antrosum agi. Sed debebat quoque in utramque partem torqueri, quod ope clavi fit, undis huc illuc agitatis. Illum itaque sic ait repertum fuisse Auctor. Observabant homines, quæsitum finem obtineri posse, si puppi remus, sed latior & brevior, apponeretur. Ita comparata navigia poterant fluvios quidem trajicere & decurrere, sed adversus æquorum impetum atque pericula non valebant. Cœperunt ergo tandem aliquando avidi & rerum novarum & lucri mortales de ratione cogitare, quia naves instar monoxylorum, sed multo capaciores, & multis asseribus coagmentarent, piscium forma compægis institutionem docente. Rostrum, vel caput, piscis monstrabat, quomodo conformanda esset prora; venter ex dimidio ex undis emineus, quomodo carina; pinne docebant remorum, & cauda clavi, usum, ad puppim additi. Ligæi hujus piscis in ventrem descende-batur per fenestram, superimposita porta catarracta, sursum attractili, clausam, quæ undas superfluas excluderet; remi autem per alias fenestras ab utroque latere prominebant, per quas simul & luci diurnæ patebat aditus. Navis, in hunc modum constructa, & pæne jam integræ, auctor & demonstrator primus quis fuerit, non liquet, in dissentiu veterum. Constat tamen, temporibus vel remotissimis, ad quæ licet historiz ascendere, eam in usu jam fuisse. Secuta tempora, præter vela, vix novas partes navi addiderunt; at majorem structuræ firmitatem dederunt, & amplitudinem, numerum remorum; quo nempe curius fieret velocior; vela enim diu post remos in usum venerunt. Initio quidem remi singulis in navibus erant tantummodo bini; singuli a singulis lateribus. *Uniremes* audiebant hæ naves. Accedebat deinceps alter ordo, ut quatuor essent remi; unde *biiremes* appellabant; tertius denique ordo addebatur; & *triiremes* erant levis remis instructæ.

instructæ naves; eaque ratione multiplicati porro fuerunt remi ad immanem numerum; ut actæ quædam naves quinqueginta, & aliz pluribus, remis legantur. Hinc nata lis antiquitatum scrutatoribus, quænam ratione dispositi omnes sederint remiges; unus in directum continua scannorum serie, ut hodie in piraticis nostris videre est, an gemina triplave, aut etiam pluribus, sibi invicem superimpositis; qualis forma in columna *Trajani* rostrata conspicitur. Adheret Noster opinioni illi maxime probabili, quæ statuit, cum tres fuerint vetustarum navium consignationes, infima *Σάλαμος*, media *Κυβες*, summa *Σπαρες*, non fuisse tribus plures remigum ordines, quorum summi *Σπαρταρ*, medii *Κυβταρ*, infimi *Σαλαμταρ*, fuerint dicti. Erant olim remiges liberæ conditionis homines, non, ut hodie sunt, mancipia; & ad modulos musicos remos agitabant; qui mos apud barbaros quosdam Americanos adhuc obtinet. Cum autem procedente tempore intelligeretur, multarum manuum quamvis magna confectione & duro labore non multum tamen profici, vela fuerunt navibus addita, casu eorum usum monstrante. Fuit is autem, autore Nostro, hic. Fœmina quædam, aliquando in lecto navis stans adversos ventum, induta peplo suo, sentiebat, ejus stium vento impleri, seque violenter impelli; unde pronum erat concludere, ipsam quoque navem idem esse passuram, si tali peplo pannove capaci instrueretur. Inventio- nis hujus memoriam nuptio celebratam cum crederet Noster, curavit eam numam in fronte libelli sui zro exprimi. Desumptus est e *Montfalconis Asia. T. IV. Parte II.*, & fuit, qui *Cleopatra* celebratam illam a *Dione Casso* navium bellicarum in eo reperisse sibi visus est. Quem doctum virum Noster refutare nititur, asseverans, *Isidis* est illam, quæ ibi conspicitur, imaginem, amissum filium requirentis, eamque veloxum reperitorem esse. Laudem inereretur atque admiracionem Viri in conjectando sagacitas, si certo constaret, ipsum sculptorem, monu- menti autorem, aut unum aliquod nomen certumve aliquem casum animo tum agitalle & exprimere voluisse, cum opus

suum elaboraret, aut, confecto eo novisse ipsum, quidnam expresserit. Sed ea est antiquariorum sedulitas, & magna de veterum artificum literatura opido, ut simul atque tubicinem in gemina videant, aut *Marsyam*, aut *Ptolemaum Aulicem*, inde efficiant. Iconicam cum scapha super humero, interpretantur sacerdotem *Isidis*, etiamsi Saxonicus metalliforsor sit. Si post mille annos eadem erit hominum indoles, atque nostratum antiquariorum est, & contingat, ut eam aetatem superet una, vel altera, aenearum illarum capsularum, quibus plebecula Nisotianam concisam circum gestat (sunt autem illae sculpturis insignes tam artificiosae, ut, marem expresserint, an formam huius aetatis, an Paradisiacum hominem, vel ipsi sculptores jurati negent se nosse,) dubium non est, non desore tum ingeniosos, qui crassi quamvis caeli characteribus illustria nomina, *Armenis*, *Wittekindi*, *Claudi Civili*, alia, imponant. Sed revertimur ad opus nostrum. Post inventa itaque vela poterant jam homines pleno mari se committere, qui hactenus fluvios excedere, aut oras continentis terrae deserere, vix ausi fuerant. Longis autem navigationibus opus erat navibus, quae lignis constructae essent & fortibus, & haud facile putrescentibus. Cupressus, cedrus, & maxime pinus, in eum usum venerunt. Compaginabantur clavis, aut ferreis, aut ligneis, ubi nempe ferri copia non suppeteret. Ob metalli penuriam, neque aliam ob causam, tota lignae erant olim navigia, quibus Aethiopes rubrum mare exercebant. Nam, quod aliqui perhibent, eos ideo ferro abstinuisse, quod latentes sub nudis montes magneticos extimelcerent, id vero ad fabulas proscribit Autor. Cum porro tempestatibus quoque obnoxiae naves in medio mari deprehensae essent, firmamentum illis excogitabantur anchorae, quae primis temporibus ingentes globi saxei erant. Quo die devolvenda in salum recens structa esset navis, solennis instituebatur pompa, in qua describenda, locum commune nactus, Autor haud pauca verba consumit. Narrat, tanquam si praesens interfuisset. Est nempe gens, quae nulla re magis, quam Oratoria fabulosa, excellit. Ab anchora-

choris & rudentibus ad superstitiones veterum, nautarum delabitur; inde ad rostra, delphinas, corvos, & alia bellica instrumenta & insignia navium; tum breviter perstringit (ut argumenta plerumque solet) veterum in navalibus praeliis dexteritatem, & astronomicam peritiam; postea *vasias*, *Cynegiri* notum illud facinus, longe arcessita occasione, ut locus ex cursioni rhetoricæ esset. Præmia victorum, & redeuntium a longo itinere navium ornamenta, porro attigit, & tabulas pictas, quas naufragi mendicantes circumferebant. Tandem finit in describendis illis vastis, & ad ostentandam regiam opulentiam constructis, navibus duabus, una *Hieronis*, & *Ptolemaï Philopatoris* altera.

Hæc ferme est summa argumentorum hujus libelli, qui aut brevior potuerat evadere, si Autori placuisset a proposito aliena & trivialia omittere; aut copiosior, si solide rem dignèque exequi. Sed superficialia & levi brachio confecta scriptio hæc est, quæ prodat; Autorem huic argumento parem haud fuisse. Autores veteres ita citat, ut deprehendatur haud sane illis familiaris esse. Veterum rerum vetustissimas recentissimis, Græcas Romanis, miscet. Illos tamen delectate potest, qui, curate scitas res nosse atque explorare impatientes, aliquo earum gustu imbui, quam prorsus eas ignorare, malunt.

HISTORIA BIBLIOTHECÆ AUGUSTÆ,
quæ Wolfenbüttelei est, ductus Libris comprehensa; quorum prior Serenissimi Brunsvig Luneburg Ducis AUGUSTI, munificentissimi Bibliothecæ conditoris, immortalia in ecclesiam, rempublicam, orbem præsertim eruditum, merita, posterior ipsius Bibliothecæ prosperissima inde a primordiis ejus ad hæc usque tempora facta, complectitur, a JACOBO BURCKHARD, Sereniss. Brunsvig Luneburg Ducis Consiliario Aul. & Bibliothecæ præfeto, adumbrata anno 1744. qui centesimus est, ex quo Bibliotheca Wolfenbütteleum est translata.
Accedunt Figure atque Indices.

Lipſiæ, typis Breitkopffianis, ſumtibus Joann. Chriſtophori
Meiſneri, Bibliopole Wolfenbüttele 1744. 4.

Alph. 1. plag. 16.

Inſigne hoc eſt eruditionis etque cognitionis literariæ, qua
dudum excelluit Ill. *Burckhardus*, documentum æque ac
monumentum. Occaſio ſtatim notabilis eſt. Accidit enim, ut
Auctor in Bibliotheca ſplendidiffima Guelpherbitana, præter
quamplurimas alias autographas Epistoſas, complures illa-
rum centurias inveniret, quas non ſolum eruditiffimi viſi ad-
manuſcentiffimum illius conditorem, Latina plerumque lin-
gua, ſcripſerunt, ſed quas etiam hic ipſe ad Conſiliarios ſuos
honorarios exaravit, e. g. ad *Philipp. Heinboferum*, Au-
gullaſium Patricium, huiusque ſucceſſorem, & *Jo. Mart. Hirt*,
quorum ad priorem etiam ibidem *Jo. Val. Andrea* plures exſtant,
ut & aliquot ad hunc Principis Epistoſas, Bibliothecam tangen-
tes; quemadmodum & *Herm. von der Hårdt* in Memorabilibus
Bibliothecæ novæ Rudolphæe memorat, in hac XIV Volumi-
na Epistoſarum; ab *Auguſto* illo, aliisque Principibus ac ſummis
viris, ad *J. V. Andrea* ſcriptarum, inveniri, quas quidem Noſter
non vidit. Attamen illæ priores ipſi ſuffecere, quibus ad Au-
guſtæ Bibliothecæ tam luculentam Hiſtoriam condendam per-
moveretur. Exſtat quidem jam *Herm. Conringii* luculentiffi-
ma illa ad *Jo. Chriſtianum L. B. a Boineburg* de eadem Epistoſa,
quæ vero non tam hiſtoriam illius, quam laudes, comple-
ctitur, & in ipſe titulus præ ſe fert, omni de re literaria ſi-
mul agit. Non igitur ſuperſua cenſeri debet hæc opera,
quæ, primis a Bibliothecæ primordiis, anno nimirum 1604,
exorſus, ad noſtrum uſque tempus, hiſtoriam pertexit. Li-
cet vero tunc jam Hitzgeræ Bibliotheca colligi cœpta ſit; ini-
tia tamen Wolfenbütteleſia ſaltem habuit A. 1643, die
14 Septembris, quo, quod ipſe ſcribit in epistoſis, redibat ad
dominium, quod fuerat antea ſuum, vel is Wolfenbütteleſium
ut verus poſſeſſor introiit. Complectitur autem opus, vel
potius *Tomus, Libros duo*, quorum alter, *quatuor* habens *Ca-
pita*, initio libros enumerat, quibus varii ſcriptores conditoris
vitam

vitam ac laudes seorsim persecuti sunt; hinc pauca de plurimis, quibus summi viri superiori seculo pietatem, virtutem, prudentiam, doctrinam *Augusti*, scriptis *diadoras*, potissimum epistolis, celebrarunt, laudes commemorat; post adjungit monumentorum, a divino Ducis ingenio profectorum, indicem, ac demum argumenti varii conscriptiones, magnificentissimi literarum statoris illius auspiciis editas, ad annum ordinem, designat. *Libri secundi tribus Capitibus* continentur, *primo* quidem Commentationum, quibus Augusta Bibliotheca singulatim ab Autoribus collaudatur, ad eundem ordinem, index; *altero* praeconia, quibus eruditissimi quidam viri, velut aliud agendo, Bibliothecam Augustam in suis scriptis persecuti sunt; *ultimo* tandem, ejusque *Membro primo*, agitur de Bibliothecae primordiis, & ad annum 1635, quo Brunsvigam delata est, incrementis; *secundo* de augmentis illius, quoad ibi mansit; *tertio* de Wolffebuttelanis accessionibus ad obitum usque conditoris; & *quarto* de prosperrimis factis, quibus indidem ad nostrum usque tempus usa fuit. *Capitibus*, immo *Membris*, singulis elegantissimae figurae, & accommodatissimae, in 23 incisae, praefiguntur, quarum, ut & Epigrammatum, iisdem redditorum, post Praefationem, luculenta ratio redditur. Speciminis ergo, vel Augustissimi Ducis scripta laudabimus, quae *Lib. I Cap. 3* fusius enarrantur atque exponuntur. Sunt autem haec: *Ephemerides MStae* in fol. inde ab anno 1594 d. 10 Apr. ad annum 1635 d. 16 Apr. *Augusti junioris*, Brunsvicensium & Lunenburgensium Ducis, & Rostochiensis Academiae Rectoris, Orationes & Edicta, publice proposita, Rosloch. 1594, 4. Eminent hic Orationes de severitate & clementia magistratus, an homo sponte sit natus, cet. Alia est editio Tubingensis de A. 1598, 4. *Das Schach-oder Koenig-Spiel*, von Gustavo Seleno, in vier unterschiedene Bücher, mit besonderm Fleiss, gründ- und ordentlich abgefasset, auch mit dinstlichen Kupferstichen gezieret & dergleichen verbin nicht ausgehen. Diesem ist zu Ende angefüget ein sehr altes Spiel, genant Rythm, Machia. Lipf. 1616, fol. Singularis posterioris libri titulus est: *Ryth-*

Pag. 53.

55.

56.

63.

66.

ma.

- Pag. 68. *monachia: ein vortreflich und abraltes Spiel des Pythagora: welches Gultavoe Selenus aus des Fräncisci Barozzi, eines Venedischen Edelmanns, Welschem Tractatlein ins Deutsche übersetzet, seinem vorgebenden Tractat vom König-Spiel (Niemal es ebenmässig ein scharfes Nachdenken erfordert) zugeordnet, und mit nützlichen Glossen, aus dem Claudio Buxerio Delphinato, verbessert. Gustavi Seleni Cryptomymyctici & Cryptographici Libri IX, in quibus planissima Sieganographia, a Joanne Tritemio, Abbate Spanheimensi & Herbipolensi, admirandi ingenii viro, magice & kenigmaticè olim conscripta, enodatio traditur. Insuper ubique Autoris ac aliorum non contemnendis inventis; Lüneburgi, 1624, fol.*
- 82-85. *Die Geschichte von des Herrn Jesu der Gesalbten Leyden, Sterben, und Begrabnisse: aus der Evangelisten Schriften von neuen ordentlich zusammen getragen; Lüneb. 1640, 8, & anno post auctius. Der Evangelischen Kirchen-Harmonien erster Theil. Wolfenb. 1644, 4, ander Theil 1645, plenior & accuratior A. 1646, item 1648, sub titulo: Evangelische Kirchen-Harmonie, zum Gebrauch verordnet den Kirchendienern im*
91. *Herzogthum Bruns-Wieg und Lüneburg, des W, und D. Teiles, und zum vierden mahl allhie wieder aufgelegt; ut alias summi Principis Commentationes taceamus. Inter incrementa Bibliothecæ Augustæ notabile pariter est Avtenticum in quinquecentium confirmatæ a Rudolpho I & ordinibus regni Germanici A. 1281 constitutionis Friderici II Imperatoris, A. 1236 de pace publica, Bibliothecæ Augustæ conservatum latè ab Herm. Conringio A. 1660, quod fufius descripsit Fr. Jac. Beyschlag in*
215. *continuata Collectione Epistolarum de epocha linguæ Germanicæ. Eodem pertinent multa grandia volumina in fol. in quibus variz eruditorum epistolæ, manu ad ipsum D. Andreae aliosque scriptæ, continentur, & quæ in Augustæ Bibliotheca custodiuntur, ut & complures Andreae ad Heinricum scriptarum fasciculi. Ut alia plura rarissima scripta silentio prætereamus. De altero politissimi hujus Operis, quod & docto Autore suo, & illustri illa Bibliotheca, dignum est Volumina proxime dicemus.*

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Junii Anno MDCCLI.

Pars II.

Hanseische Chronik, &c.

id est,

CHRONICON HANSEATICUM, EX DOCUMENTIS fide dignis concinnatum; Autore D. JO. PETRO WILLEBRANDT.

Lubece, sumptibus Autoris, 1748, fol.

Alph. 6 plag. 12.

Eximium hoc Opus, quod, simul atque Consultissimi Autoris institutum innotuit, multorum vota atque desideria excitavit, in tres dispescitur *Partes*, quarum *prima* complectitur descriptionem historicam urbis Lubecensis, capitis urbium Hanseaticarum, *altera* Chronicon Hanseaticum, cui subjuncti sunt Viri illustris, *Antonii Coleri*, Commentarii *de Hansa Germanica*, *tertia* privilegia, recessus, constitutiones, literas, & alia documenta, de quibus postea quædam pro Instituti nostri ratione in medium afferemus. Præmittuntur Prolegomena, quæ vicem introductionis in Historiam urbium Hanseaticarum præstant, quorum notitiam plenioram jam olim in his *Actis A. 1748 Mens. Jan. pag. 47 seq.* Lectori a nobis datam meminimus.

Uu

Partis I

- Partis I Sectione I* determinatur situs urbis Lubecensis, commercii tractandis opportunus, cuius vicinus, ager omnia subministrat, quæ ad vitæ necessitatem & commoditatem spectant. *Seçt. II* in originem appellationis urbis inquiritur, de qua tamen, examinatis variis nominis impositi rationibus, non certi quid definiiri posse, Autor iudicat, ratus, cum primi urbis conditores Venedi fuerint, ex horum lingua nominis natales repetendos esse, quorum tamen res, ob monumentorum defectum, cimmericis tenebris sint obteçtæ.
- 5-12. Quoniam hodierna Lubeca ratione situs est diversa a prisca, de antiqua disseritur *Seçt. III*, quam nonnulli a Cimbris, a Polonis alii, conditam esse, opinantur, sed, Venedorum Principem aliquem primam urbi huic originem dedisse, eandemque struxisse loco, dimidio lapide a præsentî urbe boream versus distante, recte docet Cl. Autor. Illius cives, πολυθεότης gentili quondam deditos, antistes Oldenburgeris ad Christianam quidem convertit religionem, verum in illa constantiam non probarunt, multum subinde passi a vicinis Venedis gentilibus. Hanc tandem urbem Rugiani, qui eam A. 1138. cum ingenti classe impetebant, occupaverunt, ac funditus exciderunt. Hodierna Lubeca ortum suum debet *Adolpho*, Comiti Holfatiz & Schauenburgiz, qui, quo terras suas emporio quodam instrueret, A. 1140 urbem eo, quo nunc est, loco condere cœpit, eandemque antiquo appellavit nomine, incolis tum in urbem, tum vicinum agrum, accessitis ex Belgis, Frisonibus & Westphalis, sacra etiam Christiana, usus consiliis *Vicelin*, hominis pii, ordinatius constituit. Sed parum abfuit, quin urbs, cum primum emergere inciperet, idem fatum, quod antiqua, subiret. *Nicolaus* quippe, qui Venedis imperitabat, navibus cum suis adveçtus, urbem A. 1147 inopinato invasit, hacque facili negotio potius, multam prædam fecit, inque naves suas coniecit, cum captivis & præda domum properans. Post urbem ex parte sibi vindicavit *Henricus*, cognomento *Leo*, A. 1151, (non 1557, quod mendum est typographicum,) qui eius incrementum & florem omni ratione promotum curavit.
- 12-21.
- 21-24.

piit, eandemque insignibus privilegiis ornavit, ac munitionibus firmavit. Sed enim, *Henrico* proscripto, Imperator *Friedericus Barbarossa* A. 1183 illam valido cum exercitu arcta obsidione cinxit, cumque cives auxilium ab *Henrico* expectare non possent, illo consentiente, Imperatori sese dediderunt, a quo *urbs libera imperii* declarata, & magistratus insignibus prerogativis est inactatus. Lites etiam cum *Adolpho* *Hollato*, arbitrato *Augusti*, in commodum civium fuerit compositæ. Imperatore bello sacro occupato, dum ipse abesset, *Henricus* jus suum in urbem repetebat; sed, quoniam vires ipsi deficiebant, A. 1193 cives urbis imperium ad *Adolphum* *Hollatum*, conditoris filium, detulerunt. A. 1202 Dani, regnante *Canuto*, eam in suam redegerunt potestatem, quibus dominantibus, A. 1209 urbs ingens passa est incendium, quo maxima ejus pars in cineres est redacta. Verum, cum præfæcti regii libertatem civitatis non uno modo labefactarent, Lubecenses, molestiarum pertæsi, legatos ad Imperatorem *Friedericum II.* ablegarunt, petentes, ut in imperii clientelam reciperentur; quorum precibus cum annueret Imperator, ac vicinis Principibus imperaret, ut afflictæ urbi suppetias ferrent, Lubecenses inopinato præsidium una cum præfæcto in suam redegerunt potestatem. Rex Danicæ, *Waldemarus*, defectionem ægre ferens, ingentem adversus Lubecenses duxit exercitum, cui ubi illi cum sociis suis sub auspiciis *Adolphi* *Hollati* obviam iverunt, A. 1227 d. 22 Jul. utrinque acriter est pugnatum, initio quidem fortuna ancipite, tandem tamen Dani illorum virtute sunt superati, & parum absuit, quin Rex, qui oculum in prælio amiserat, fuerit captus. Hæc pugna decertata, cujus memoriam græta mente quotannis recolunt cives, urbs ad obsequium imperii rediit, ac priora privilegia fuerunt renovata. *Seçt. V* describitur urbis forma, tum interna, tum externa. Agitur de ejus portis, plateis, curia, hujusque partibus, & aliis ædificiis: quæ occasione diversæ Inscriptiones exhibentur. *Seçt. VI* dicitur de regimine urbis, eoque tum civili, tum ecclesiastico. *Seçt. VII* enarrantur tribus, numero XII, quarum

Pag. 24 - 28.

28 - 33.

33 - 35.

35 - 40.

40 - 50.

51 - 55.

singulis saeculorum jus competit, & quae fortiana commercio-
rum tribus distinctis temporibus, *antiquo, medio, & novo,*
fuerit, edocetur. *Antiquum* ducitur ab urbe condita ad A.
1241, quo *Hemicus Leo* Lubecensium commercia amplificare
Ruduit, quibus ipsis *Fridericus I* & successores privilegia
amplissima indallerunt. *Medium* tempus fuit florentissi-
mum, quo versus omnes orbis partes libere navigarunt. *Novo,*
Pag. 55-58. *scilicet hodie,* commercium, post dissolutum *foedus Hanseaticum,*
de pristino suo flore multum remissa.

Parte II enarratur res notatu digniores urbium Han-
seaticarum. *Lubeca & Hamburgum* primum foedus iuxta-
runt A. 1241, quo securitas publica in tuto locaretur, cum
praedones omnia terra ac mari turbarent, quod post foederi
3. 4. Hanseatico occasionem dedit. In illud A. 1247 urbs *Brun-*
6. *svicensis* concessit. A. 1255 *Lubeca & Hamburgum* de jure
pecuniam eudendi convenerunt, & *Lubecenses* *Stralsundiam,*
7. quod jamdum superioribus annis factum erat, expugnarunt,
8. expilaruntque. A. 1260 primus conventus foederatarum ur-
bium *Lubecae* est habitus, in quo de praedonibus, eorundem-
que arcibus, delendis est actum. A. 1275 *Broma* in societa-
tem cooptari petebat, cujus sui voti demum anno sequen-
ti compos est facta, sed hoc jure suo, cum contra *Eri-*
11-13. *cum,* *Norvagum,* hostiliter agere renueret, A. 1284 exci-
dit. Ipso hoc anno *Ericus* multis injuriis urbes maritimas
Venedorum lacebatur, quae cum societatem foederatarum urbi-
um ambitiose querebant, ad ad eam admitterentur, ab illo tem-
pore *Hansa Teutonica* insigniter efflorescere coepit, & *Lube-*
cae directorem Hansa est commissum. Quo facto, Rex, ut
in pacis condiciones descenderet, est coactus. Inde po-
tentia Societatis mirum in modum crescere, ut urbes fo-
ederatae ubique locorum magni aestimarentur, & Imperato-
res, Reges, atque Principes, eximias ipsis immunitates con-
17-18. cederent. A. 1289 *Lubecenses* *Razeburgum,* quod praedones
aleret, aggrediebantur; quod fatum etiam expertus est
Principatus Lauenburgicus, quoniam Princeps hujus furtis
hominibus tutum praestabat refugium. *Lubecenses* ab *Hol-*
tatis

Tatis & Megapolitanis A. 1303 multum sunt afflicti. *Sylcum*, Danicæ Regem, proteſtorem ſuum appellarunt, qui diſſidia amicè compoſuit. A. 1308 *Prema*, in ſocietatem admitti, de novo curabat. A. 1318 Rex *Erius* cum Sociis *Straſundiam* ex improviſo capere nitentur; quoniam autem cives eum ſederatis eruptionem faciebant, multosque hoſtium interficiebant, re infecta diſcedere ſunt coacti. Ipſo hoc anno gravis ſeditio *Brunſwigæ* oriebatur, quæ ubi per *Albertum* Ducem, rebellis capite plexis, vel in exilium miſſis, ſedabatur, quies rediit. A. 1361 inter Regem Danicæ *Waldemarum* & Hanſeaticos acceſſit bellum exarſit. Hi *mineroſam* cladem arſtabant, cui Conſul *Lubecenſis*, *Joh. Wittelborg*, præerat, qui quidem claſſem Danicam ſuſcebat, ſed, cum inde Hanſeatici navibus ſuis; Daniam populaturi, exſcenderent, ſequæ naves præſidio deſtituerent, Dani 12 naves, comineatu & armis probe inſtructas, interceperunt. Culpa cladis in Conſulem conjiciebatur, qui redux in vincula & carcerem mittebatur, indeque A. 1363 in foro capite truncabatur. A. 1364 *Coloniæ Agrippinæ* conventus inſtituebatur, & tunc ſerabantur tum, ac non ita multo poſt, 77 urbes ſociæ. A. 1365 *Darius* perpetuam pacem cum urbibus maritimis conſtituebat; quoniam autem nihilo minus commerciis haud leve damnum inferebat, A. 1369 ad apertum bellum eſt ventum, in quo Hanſeatici tanta fortuna ſunt uſi, ut diverſas urbes celebres, interque illas ipſam *Hafniam*, expugnaveſſent. Sed illud brevioris fuit temporis; pax quippe compoſita A. 1376 hæc condicione, ut Hanſeatici *Scandinaviam* per annos 16 obtinerent, dum, quod perpeſſi fuerant, damnum reſarciretur. *Brunſwicenſes* ob ſeditionem & nonnullos magiſtratus interfectos ſedere ſunt excluſi, ſed, per legatos culpam deprecantes, A. 1380 d. 13 Aug. de novo in ſocietatem ſunt admiſſi. Eodem tempore *Lubecz* quidam nova meditabantur, ſed virtute & prudentia magiſtratus ac mercatorum ignis glifceus tempore ſive fuit exſtinctus. Poſt gravior conjuratio eſt conſtata, quæ, in tempore detecta, multis fuit exitio. A. 1395 Hanſe-

Page 16. 17.

17. 21.
21, 22.

27.

36, 37.
38.

39-42.

45.

46-49.

atici ad *Margaritham*, Danicæ reginam, miserunt, qui ope-
 ram darent, ut Rex Danicæ, *Albertus*, ejus semperque filius, *Ericus*,
 quos captivos illa tenebat, libertati restituerentur, quod et-
 iam sub certis conditionibus obtinere non potuit. A. 1408 exitia-
 les Lubecæ motus surgebant, haud exigua civium parte, qui-
 bus se plebs adungebat, postulante, ut magistratus pecuniæ
 publicæ rationes redderet. Illos quidem componere stude-
 bant, sed, cum magis magisque inalescerent, maxima ma-
 gistratus pars, urbe excedere, consultius duxit. Conjurato-
 rum globus novum magistratum legere, pristinus vero A.
 1410 Imp. *Rupertum*, ut restitueretur, sollicitare. Hujus
 jussa quidam ex novo magistratu se Heidelbergæ stiterunt,
 qui, causa sua cadentes, una cum reliquis sociis suis, pro-
 scribebantur. Verum hi, domum redeuntes, totam rem cela-
 runt; inde, ferociore facti, A. 1411 profugorum magistra-
 tum bona aerario publico addixerunt. Inter hæc *Ruper-
 tus* viventium numero exemitus est, apud *Sigismundum* au-
 tem, qui succedebat, ob adversariam potentiam, quæ pecu-
 nia valebat, nihil effici potuit: quare *Ericus*, Rex Da-
 nicæ, in auxilium devocatus, captis quibusdam mercatoribus,
 qui in Scandinavia commorabantur, ipsos coegit, ut exau-
 ctoratus magistratus restitueretur. Qua ratione autem con-
 tentiones hæc interventu legatorum Imperatoris, & urbium
 nonnullarum, fuerint compositz, & quid utrinque fuerit
 pactum, prolato documento publico, confirmatur. In il-
 lustri conventu, habito Lubecæ A. 1418, constitutiones, quæ
 Societatis publicam salutem respiciebant, sunt sancitz, quæ
 ordine hic exhibentur. A. 1426 Slesvicensibus & Holsatis auxi-
 lium contra *Ericum*, Danum, Hanseatici tulerunt, classemque
 satis numerosam armarunt, quæ classarios regios A. 1427
 disjiciebat, multasque naves in suam redigebant potestatem;
 sed non ita multo post haud leve damnum sunt perpesti.
 Sequenti tempore fortunam faventiozem habuerunt, ut pax,
 ipsis salutaris admodum, sequeretur. A. 1441 *Christophoro*,
 Danicæ Regi, qui regnum, abs se abdicatum, recuperare ni-
 tebatur, auxilia contra *Ericum* miserunt, ac prospero gavisi
 sunt

fuit successu. A. 1464 schedularum venialium nundinator
 Romæ Lubecam veniebat, largam Dei gratiam illis spon-
 dens, qui vel contra Turcas proficiscerentur, vel pecuniam
 ad milites conscribendos suppeditarent. Magnam vim pec-
 unie corradebat, & ultra 200 se signo crucis signari
 patiebantur, qui cum Venetias venirent, in Græciam navi-
 bus, quas non inveniebant, transvehendi, prætereaque Itali
 ipsorum simplicitati insultarent, omnium rerum itopes, vi-
 am repetere sunt coacti, quorum haud pauci in itinere peri-
 erunt. A. 1486 administrator regni Suecici, *Steno Sturius*,
 a foederatis, Lubecæ congregatis, per oratorem suum po-
 sulavit, ut in societatem adscisceretur, quod etiam impe-
 travit. A. 1502 *Josannes*, Rex Daniæ, naves aliquot detine-
 rat, quas dimittere volebat. Lubecenses igitur ad bellum
 se parabant, sed Rex, animo prospiciens, illud multo cum
 suorum damno conjunctum iri, per *Raymundum Payran-*
dum, curiæ Romanæ Purpuratum, qui Pontificis per Ger-
 maniam legatum agebat, quique A. 1503 Lubecam veniebat,
 effecit, ut pax restitueretur, Lubecenses etiam consiliis suis
 & ope obtinuerunt, ut conjux *Joanna*, quæ apud Sue-
 cos captiva tenebatur, libera dimitteretur, sed hic pro tan-
 to beneficio malam ipsis gratiam retulit. Bellum scilicet de-
 novo recruduit, in quo Lubecenses cum sociis semel atque
 iterum victores exsisterunt, ut tandem A. 1512 pax sequeretur.
Christiernus, qui *Joanne* patre satis summo, A. 1513 so-
 lum conscenderat, multis modis Hanseaticos, speciatim
 Lubecenses, lacessabat, præterea Suecos subjigare satagebat,
 his socii auxilia mittebant, & aliquas Daniæ provincias
 devastabant. Et, quandoquidem *Christiernus* se suis quidem
 parebat, ab his defectus, coronam deponere, regno exi-
 bat, injurias affini suo *Carolo V* expellitur. Verum in
 scripto publico, quod hic integrum repetitur, se defende-
 runt, quodque arma contra Regem capere fuerint coacti,
 ostenderunt. Post multas difficultates *Gustavus*, *Eriki* filius,
 Rex Sueciæ eligebatur, qui, quoniam intelligebat, quantum
 Lubecensibus & Dantiscanis deberetur, ipsis insignia in re-
 gno.

Pag. 94, 95.

104.

111.

115-118.

121-124.

124-129.

129-137.

- 137-141. gno suo privilegia indulgit. *Christiernus*, collectis auxiliis
 & navibus nonnullis, cum regnum sibi vindicare contenderet,
 civitates sub certis conditionibus navis aliquas cum armata
 manu adversus eum miserunt, sicque ejus conatus irriti
 sunt redditi, ut tandem pacem inire, seque Danis dedere,
 142-156. cogereetur. A. 1533 homo turbulenti ingenii, & fastu elatus,
Georg. Wullenwever, in senatum allectus, nec ita multo
 post Consul factus, adjuncto ope *Marci Meyeri*, qui similis
 indolis erat, novas res machinari cepit, ut, suppressa ma-
 gistratus autoritate, dominatum invaderent, quorum cona-
 tus minime approbabat *Hermannus Bannus*, sacrorum arti-
 157-164. stes, qui etiam super hac re scriptum, quod hic exhibetur,
 composuit. Post bello cum Holsatis sunt impliciti, & *Christiernum*
 restituere sunt conati, cui tantos sumtus impenderunt,
 ut ingentem vim auri atque argenti ex templis atque mo-
 nasteriis deponere nulli dubitarent, nil tamen quidquam
 164-172. efficientes. Rex Sueciz, *Ericus*, privilegia Lubecensium in-
 fringebat; quare A. 1563 cum *Friderico III*, Danorum Rege,
 bellum ei inferre decernebant, felici satis successu admi-
 nistratum, sed A. 1566, sæva coorta tempestate, elassis ipso-
 rum disiecta, quædam naves fluctibus hæulsæ, & ultra
 6000 hominum (alii numerant 7000) perierunt. Bel-
 lant continuatum est ad A. 1570, quo *Ericus* partim ob sævi-
 tiam suam, partim quoniam non semper mentis compos
 erat; regno indignus declaratus est, succedente *Joanne*, qui
 illud prosequi consultum non judicabat: quare pax Sedin-
 ia Lubecensium emolumentum, ut privilegiis suis in regno
 176-181. Sueciz ulterius fruerentur, est confirmata. A. 1604 Lube-
 censes Brunsvicensibus adversus *Henricum Julium*, Ducem,
 auxilia mittebant, quod adeo inique ferebat Rex Daniz,
 ut 18 naves illorum in suam redigeret possessionem, quas
 185. tamen non ita multo post restituebat. A. 1630 maxima
 pars urbium Hanseaticarum per legatos declarabat, se con-
 ventus urbium fœderatarum non amplius frequentaturas esse:
 verùm *Lubecenses*, *Bremenses*, & *Hamburgenses*, se de novo
 conjungebant, mutuam fidem atque auxilium, si quidem
 vis

vis inferretur, pollicentes, quæ societas in hodiernum usque diem subsistit. Pag. 186.

Sequuntur Commentarii de Hansa Germanica, ab illustri viro, *Antonio Colero*, relictis, in quibus res Hanseaticæ inde ab A. 1370. ad A. 1630 enarrantur. Respiciunt hi maxime conventus, legationes, ad privilegia vel de novo impetranda, vel antiqua confirmanda, concertationes item, quas commerciorum ergo cum aliis habuerunt, ex quibus non facile aliquid excerpti potest, quædam tamen protulisse iuvabit. Cum fratribus, sic dictis, *Vitalians*, qui & terra & mari multum damni inferebant, & quæ habere poterant, abripiebant, quique in Frisia fautores nanciscebantur, per annos aliquot decertarunt, multos illorum ceperunt, quos ultimo supplicio affecerunt, reliquos disjecerunt, eorundemque arces everterunt. A. 1427 arte *Ertci*, Regis Danicæ, in diversis urbibus Hanseaticis motus excitabantur, qui magistratibus exitiales erant. A. 1429 Rex a civitatibus multa strage est affectus. Ipso illo anno Breinenfes magistratum urbe ejecerunt, Consulem A. 1430 capite truncandum curaverunt, 16 Senatores in carcerem raptarunt, unde tamen se expediverunt, tandem vero A. 1433 magistratum exaudoratum restituere sunt coacti. A. 1447 in conventu communi civitates Hanseaticæ omnes in quatuor regiones, sive *sedes*, dispescebantur: primus locus dabatur Lubecz, secundus Hamburgo, tertius Bremæ & Brunsvigæ, quartus Monasterio, Neomago, Daventriæ, Vefaliæ, & Paderbornæ, aliaque in communem utilitatem federatarum civitatum constituiebantur. A. 1469 Rex Danicæ, *Christianus*, ut damnum, Lubecensibus datum, compensaret, his urbem Kiloniam tradidit, quæ etiam, Rege præsentente, magistratui iusjurandum de fide & obsequio servando præstitit. A. 1472 bellum exarsit inter Regem Angliæ, *Eduardum*, & Hanseaticos, in quo multum damni subditis regiis est illatum, quod tandem A. 1474 Ultrajecti est compositum. Annus 1494 Hanseaticis fatalis exstitit, mercatoribus aliquot a Russis in carceres compactis, & multis mercibus ipsis ere-

195 - 199

205 - 207

207 - 211

216 - 220

227

230. 231

- Pag. 240. ptis. A. 1535 provocabant Lubecenses ad documenta, Re-
 gem Danic non, nisi ipsis consentientibus, eligi posse.
 248. Cum Rostochienses quererentur, se sustentandæ Acedemiæ
 pares non esse, adeoque in publico conventu, A. 1540 ha-
 bito, peterent, ut suppetiæ sibi ferrentur, Lubecenses pa-
 riter atque Hamburgenses sunt stipulati, se singulos quot-
 249. annis Professori alendo stipendium subministraturos. Cum
 dissidia quædam inter Hanseaticos oborta essent; Impera-
 tor *Maximilianus* ipsos, patris instar, monuit, ut concor-
 diam alerent, suum simul auxilium ipsis liberaliter obtulit.
 262. A. 1606 d. 13 Maji ab Imperatore postulabatur, ut senatus
 Lubecensis omnia antiqua & nova privilegia, pacta, fœde-
 ra, capitulationes, statuta, & recessus, in conventibus Han-
 seaticis confirmatos, quales quales essent, in tabulatum Impê-
 ratorum demitterent; omnes item urbes, quæ adhuc in fœdere
 291. persisterent, designarentur, & num seraper in illo comprehensæ
 fuerint, vel a quo tempore in illud essent cooptatæ, accurate
 annotaretur. A. 1611 *Domano*, Syndico Hanseatico, in
 mandatis est datum, ut defensionem urbium contra Anglos
 adornaret, porto complexum legum Hanseaticarum, item-
 que Historiam Hanseaticam, scripto configuraret, quod ta-
 292. men declinavit, causatus, se aliis jamdum operam suam ad-
 dixisse, simul vero se suo munere abdicavit. A. 1630 in
 conventu Lubecensi pleræque urbes Hanseaticæ declarave-
 runt, se viribus destitui, quò minus societatem continuarent;
 verum enim vero tres illarum præcipuæ, Lubeca, Bréma,
 Hamburgum, in sequens decennium ad fœdus prorogandum se
 sancte obstrinxerunt, quo antiquæ Hanse Teutonicæ splendorem
 tueferentur; quare de certis articulis, qui exhibentur, convenerunt.
 293, 294. *Part III* sistit privilegia, recessus, constitutio-
 nes, literas, & alia documenta Hanse Teutonicæ, nume-
 ro C, secundum seriem annorum ab A. 1270 usque ad A.
 1747 disposita, quorum vel solos titulos referte, nimis lon-
 gum foret. Subjicitur series emendandorum & addendo-
 rum, index item rerum maxime memorabilium, in Opère
 hoc historico occurrentium, denique designatio comitiorum
 Hanse.

Hanseaticorum, notatis tempore & locis. Gratulamur Amplissimo Autori de labore hoc adeo feliciter profligato, quò non solum accuratorem urbium, olim adeo potentium, notitiam dedit, verum etiam multa documenta, tenebris adhuc obsita, in apertam lucem protraxit.

Erklärung des Neuen Testaments, ic,

id est,

**D. CHRISTOPHORI AUGUSTI HEUMAN-
NI** *Expositio Novi Testamenti. Pars II, in Evange-
lium S. Lucae.*

Hannoveræ, sumtu Nicolai Fœrsteri & filii hæredum, 1751, 8.

Alph. 1 pl. 13.

Primam hic continuationem, seu *secundam Partem*, laboris sui exegetici in N. T. Celeberrimus Autor in manus nostras tradit, ad historicam enarrationem vitæ Servatoris, a *Luca* descriptæ, unice pertinentem. In universum de largissimis hujus instituti fructibus monere Lectores, non est opus, siquidem ex *priori* jam constat *Parte*, multa *Heumannum* docte, solide, ac pie, dixisse. Hinc officium nostrum satis abundeque expleturi videmur, si per exempla Lectores docuerimus, eandem in hac *Parte* Cel. Autoris diligentiam & doctrinam apparere. Utinam contingeret nobis, esse tam felicibus, ut selectiora proferremus exempla, Sed quid selectu opus erit, ubi omnia sunt præclare atque egregie scripta? Omittimus hic consulto, quæ *Lucas* in primis *quatuor incis* scripsit, & Noster ad ea monuit; omittimus etiam notare, Autorem in sua sententia perseverare, quæ *Theophilum Luca* pro homine ethnico habet, ad Christi tamen doctrinam inclinante, & hinc a *Luca* dedicatione Evangelii sui honorato, quo ad partes Christianorum plene perfecteque transiret. Convertimus nos potius ad *Cap. I, 3*, ubi Autor facit miro elogio parentes Jo-

Pag. 3.

15.

16.

Xx 2

annis

annis baptisæ ornat, quod recte solideque ab Autore nostro
 Venerabili exponitur ex aliorum Theologorum sententiâ;
 inonetur tamen, utrumque senem, *Zachariam* nempe
 & *Elisabetam*, dici *dulcius*, quia sine vitio, in reprehensionem
 incurrente, non coram Deo, sed coram hominibus, vixerint, pro perfectis eos sanctis reputantibus. Vellemus omnino, præsidia hujus sententiæ, cum textu sacro non
 satis convenientis, fuisse addita, ut sic convicti plane
 lectores redderentur. In *versu 15* hujus *Capitis* plene
 vocabula Græca *ἐκ κοιλίας* explicantur, vel saltem defenduntur,
 contra eos, qui negant, *Joannem* hic, inde ab utero matris,
 Spiritu sancto impletum dici; id potius contententes,
 præcursorem Christi in utero matris usum rationis & gratiæ
 habuisse. Verba vero Græca omnino id indicant, quod
 Cel. *Heumannus* nos docet. Ad *vers. 24* monetur, omnes
 omnino hic errasse interpretes, *quinque menses Elisabetæ*,
 domi se occultantis, ad priores imprægnationis menses
 referentes; id nempe non cum veritate convenire, cum
 potius illud temporis spatium ad quinque posteriores conceptionis
 menses sit referendum. Ratio affertur hæc: Quia *Elisabetæ*
 primis imprægnationis temporibus causam occultationis,
 & secessus domestici, habuerit nullam: quod tamen
 postea multo aliter factum sit, ubi gravidus venter in
 oculos incurrerit hominum. Hæc est sententiâ Autoris, ab
 aliis dijudicanda. Ad *vers. 59* eleganter monet Autor, *Elisabetæ*
 cognatas fœminas præcursoi Christi, *Zacharia*, nomen
 actu non dedisse, sed *dare voluisse*. Quæ res præclare
 se habet, siquidem id cum more Hebræorum loquendi,
 & cum sequenti rerum enarratione, convenit. In *vers. 73*
 profitetur Noster, nullam sibi ex omnibus eruditorum virorum
 sententiam placere, & hinc *διδρασι ἕπον* conjungi
 debere, licet hæc loquendi ratio nusquam alibi inveniat;
 facile tamen eam ex communi Hebræorum ἰδῷ usu posse
 admitti. Eodem in argumento proponit Autor parenthesis,
 in *versu 70* admittendam omnino, & conjunctionem
vers. 69 & 72 per appositionem quandam suadentem. In

Cap. II, 1,

Cap. II, 1, mutat, & quidem consulto, S. Venerabilis Autor
 sententiam suam, olim de *ἀπαμύμῳ* conceptam, & illis ac-
 cedit, qui *Luca* verba de toto regno Israelitico, seu terra
 Judaica, interpretantur. Circa historicam enarrationem na-
 tivitatis Christi, variz, non inutiles, proponuntur quæstio-
 nes, & concinne enucleantur. Sic *vers. 9* quæritur, qua
 de causa Deus nativitate Christi quam celerrime per an-
 gelum hominibus annuntiarit. Ratio hæc est, quia Servator
 mundi desideratissimum cœli erat donum, & quidem non
 Judæis solum, sed etiam ethnicis hominibus, dedicatum.
 Hinc Deus pro amore & misericordia sua non potuit non
 nativitate hujus Principis & Judæis, & reliquis, significare,
 & quidem per cœlestem genium, quod cum devoto divino
 convenit, ubi extraordinaria missio extraordinarium legatum
 requirebat, qui inter cœlum & terram publice homines de
 nativitate Christi certiores faciebat. Præclare etiam sapien-
 terque hæc annuntiatio multis personis simul contigit, ut
 ex duobus, vel tribus, testibus omnis rei veritas confice-
 retur. Nec minor erat sapientia divina in electione testium,
 loci, aliarumque rerum concurrentium; quam Cel. Autor
 præclare exponit, & admirationi nostræ, sanctissimæ & sub-
 mississimæ, circa divinam rerum administrationem subjicit.
 Versionis suæ Teutonicæ integritatem ad *Cap. II, 15*, ubi *καὶ*
 pro *porro* redditur, inde defendit atque vindicat Autor, quia
 consimilis hujus vocabuli usus alibi etiam in N. T. occur-
 rat. De quo quidem ipso nemini dubitare licet, etsi iste voculæ
 usus ad veritatem rei haud sufficere videtur, quandoquidem possi-
 bilitas, non probabilitas, ex testimoniis externis petitur. Non
 tamen negandum est, Autoris hic doctrinam & concinnam
 rerum enodationem omni lectorum attentione esse dignissimam.
 Ad *Cap. III, 2*, monetur, Baptismum Profelytorum Judaico-
 rum tempore *Joannis* in usu fuisse; hinc præcursorem Christi,
 voce divinitus emissa, edoctum esse, ut Judæos atque ethni-
 cos fluvio & aqua lavaret, quo utrique genti indicaret,
 Judæos æque, ac alios, filios Dei non esse, nec fi-
 eri, nisi vera ac seria de peccatis suis resipiscentia in ipso
 existe.

Pag. 53.

57i

58

59

60.

63.

69.

70.

92.

- Pag. 98. existeret, quam baptismali confirmarent lotionem. Hic Baptismus erat imago symbolica, olim mandata, lavationis inuentis atque animi *Jes. 1, 25*. In controversia genealogica *Cap. III, 23*, communi sententiae suffragium suum non denegat Autor, docens nimirum, *Matthaei* recensionem infidelibus Judaeis imprimis os obturare, nescientibus, *Josephum* ex posteris esse *Davidicis*; *Lucam* vero directe ad matrem *Jesu*, filiam *Davidicam*, & genuinam Servatoris matrem, respicere. Ad *Cap. IV, 2*, pari accuratone scribitur, per omnes *quadraginta dies* Servatorem a malo prae genio esse tentatum, ita scilicet, ut nulla dies transierit, qua Servator inlicitam Satanæ non expertus sit. Non tamen sufficit, leves huc afferre conjecturas, quod fecerunt nonnulli. De ordine vero trium maximarum & ultimarum tentationum, a *Matthaeo* & *Luca* enarrato, suam hancce profitetur Autor sententiam: *Lucam* hanc historiam secundum eum ordinem descripsisse, quo ipsi per manus *Pauli*, vel alius cujusdam Apostoli, fuerit tradita, ubi capita rerum enarrandarum potius, quam ordinem earum, sectatus est. Id saltem sibi habuit *Lucas* propositum, ut appateret, enarrationem suam a legato quodam Christi provenire; licet lectoribus suis persuadere non voluerit, ex ordine rerum gestarum omnia se recensere. In *vers. 13* *ἀχρι καιρῶ* optime explicatur: usque ad *commodius tempus*, quod quando contigerit, ipse Christus non obscure indicat *Jo. XIV, 10*. Ad *comma 18* per *τῶν φλοῶν* in textu Graeco intelliguntur omnes illi, qui per longum quasi tempus in carceribus inclusi fuerunt, & quasi occaecati, ut lucem videre non potuerint, nisi emittantur e tenebris, & ad lucem reducantur. Per *σαββατον δευτερόπρωτον* intelligitur sabbatum quodvis primum, post solenne quoddam festum incidens. Fuit & hæc aliorum opinio. Ad festum vero paschale & primum illud sequens sabbatum respici, ex descriptione tempestatis anni patet. Ad *Cap. VII, 14*, emendat versionem suam Cel. Autor hunc fere in modum: *Accedebat Servator, tangebatur loculum, 15, adstantibus portatoribus, dicebat,*

dicebat, &c. Quæ conversio ex hoc fundamento ad-
 struitur, quia per tactum loculi portantibus indicaverit Sæt-
 vator, gradum esse sistendum. Pari felicitate commendatur Iq-
 eus *Cap. VIII, 14*, ubi non diffitetur Celeb. Autor, sine
 causa sufficienti versionem *Lutheri* a se neglectam, quæ re-
 cte se habeat: *Progrediuntur inter curas seculi hujus &c.*
 siquidem *ὁρῶ μεμυῶν* non cum *συντηγόντων* regatur, sed
 cum *προπέμμεται*. In *Cap. IX, 59*, sententia Christi: Mortui
 mortuos suos sepeliant, ita explicatur: Pater tuus erat mor-
 tuus, cum viveret, spiritualiter scilicet mortuus, & vitam,
 ex Deo fluentem, *Ephes. IV, 18*, non habebat. Hinc eum
 pariter spiritualiter mortui sepeliant. Communis etiam hæc
 Theologorum est explicatio. Cui tamen *Heumannus* noster
 addit, admodum esse probabile, hunc hominem æque, ac
 ceteros duos, hic commemoratos, in discipulatum Jesu ve-
 nisse, & cum eo ambulasse. In historica enarratione de
septuaginta Christi discipulis, apud *Lucam* solum existente,
 amplam Autor Celeberrimus disputationem instituit, ubi in-
 quirat, quomodo factum fuerit, ut tale illustre facinus a
 nullo alio memoratum, nedum verbo mentio ejus facta
 a scriptore quodam divinitus missa, fuerit; qua de causa
 Christus tantum duodecim discipulis missionem in omnem
 terrarum orbem mandaverit, nec simul hijs discipulis;
 & quæ sunt reliquæ, hic enodatae, quæstiones, quibus tamen
 enartandis spatium non sufficit. Forte etiam multis Lecto-
 ribus summa dictorum patet ex *Academica Exercitatione*
Viri Summe Venerabilis, A. 1743 habita, ex qua hic flores
 sunt decerpti. Ad *Cap. X, 20*, expositio *libri vita æter-*
na traditur ita, uti multi ex nostratibus solent, contra
 eos militantes, qui verba Christi ad eos tantum homi-
 nes referunt, qui in libellum tantum gratiæ, seu in hoc
 tantum mundo credentium indicem, sunt inscripti. Quod
 tamen non æque facile admitti posse, Noster ube-
 rius edisserit. De verbis Christi ad *Cap. XII, 15*, ita judica-
 tur, ut *vita* hoc in loco non de naturali, sed morali, fe-
 licæ scilicet & contenta, sit accipienda. Hinc Christus do-
 cet,

Pag. 146.

156.

157.

159.

160.

174.

213.

get, divitias, opes, & avaritiam, homines non reddere felices, dum curæ, angor & sollicitudo, homines locupletes plerumque comitentur, quo etiam *Pauli* verba *1 Tim. VI, 10*, valeant. Et quid tum? Quodsi avarus fructum opum suarum edere molitur, perit, abit, moritur. Inutilis ergo fuit omnis sollicitudo & ærumna. Hæc est sententia Autoris, ubi, vellemus, causæ fuissent additæ, quæ a vitæ naturalis expositione animum avocant, deque morali cogitare nos jubent. Ad

Pag. 372.

Cap. XIV, 23, compelle, ut introeant, præter jam nota interpretum testimoniâ, duo ex *Laertio* indicantur loca, ubi *ἀναγκάζειν* idem significat, quod *persuadere*, quacunque ratione & lenociniis verborum aliquem eo perducere, ut aliquid agat. Hinc nec verba quidem de naturali quadam coactione nos cogitare sinunt, quam Antichristi socii amant. In explicanda parabola Christi *Cap. XVI, 1*, in ea cum quibusdam aliis Autor est opinione, ut statuat, hanc orationem spectare ad conversos suos discipulos, divites sane & opulentos. Sed lubrica multis aliis hæc sententia videtur, cum ratio hujus rei, & strictioris paulo sensus, nec addatur, nec inveniat. Nam omnes omnino homines, tenuioris etiam sortis discipuli Christi, prudenter circa sortem suam versari debent, quo præmia vitæ æternæ, utpote filii Dei obedientes, accipiant.

381.

Per dies filii hominis *Cap. XVII, 24*, diebus *Noachi* oppositos, intelliguntur tempora Christi, in terra viventis, & deinde in cælo triumphantis. Hinc per hanc appellandi & denominandi rationem *dies filii hominis* eo sensu dicuntur, ut per eos omne temporis spatium intelligatur, quod inter initium officii sui Messiani, & exitum urbis templique Hierosolymitani, intercessit. Hos enim per dies Israelitæ in maxima vivebant securitate, & impietas summum, ut dicimus, ascendebat gradum.

384.

In *Cap. XX, 13*, taxatur *Lutherus*, quod *ἀγαπᾶται* verterit per *dilectum*, cum tamen *Lucas*, Græca Biblia sequens, id sibi voluerit, ut idem esset, quod *unicus filius*. Sed unicus filius nonne etiam est *dilectus*? Quis vero scit, quid *Lucas* scribens in mente habuerit, nisi verba

verba ejus sint signa animi? Conjungendus videtur ejus cum Marco sensus ita, ut filius *unicus dilectus* pleno dicatur sensu. Sermo Christi *Cap. XXI, 19*, ita vertitur: *Per patientiam & constantiam vestram servabitis vos animas vestras.* Hoc effato promittere dicitur Christus, licet pereant corpora suorum discipulorum, atque omnium Christianorum, animas tamen fore salvas. In *Inciso 24* tempora ethnico-
rum hominum de Romanorum potestate bellica in terra Judæa, ut videtur, rectissime explicantur, quamdiu scilicet tempestas eorum bellica sit duratura. Colloquium Christi, cum discipulis de emendo gladio *Cap. XXII, 35 seq.* institutum, acute per paraphrasin quandam, quod & olim fecerat Autor, explicatur, ita omnino, ut, si proverbialem quandam locutionem hic accipere velimus, & ellipsin admittamus, sensus fiat commodissimus. Sufficiat, hæc dixisse de labore exegetico Autoris Venerabilis. Charta deficeret, omnia & singula si recensenda essent melioris explanationis textus sanctioris exempla. Nec plura afferri opus est, si viderem plurima momenta ex conversione Nov. Test. Teutonice, & aliis scriptis, Cel. Autoris patent, alia vero cum doctissimis viris ipsi sunt communia, alia demum, ut integra rerum enodatio in ipso Opere legatur, necessario postulant. Hinc nihil amplius in optatis habemus, quam ut Vener. Autori porro egregius hic labor ex voto succedat, & ex præstantissimi hujus Exegetæ insigni doctrina Lectores ad unum omnes fructus optatissimos percipiant.

Pag. 399.

401.

437.

**GERMANA S. CYPRIANI ET APHRO-
rum, nec non Firmiliani, & Orientalium, opinio de Hæ-
reticorum Baptismate. Ad reclam criticarum vindicis
Cypriani Disputationum intelligentiam exposita a Fr.
JOANNE H. SBARALEA, Foroliviensi, Cæno-
bilque Ferrariensis Minorum S. Francisci Con-
ventualium alumno.**

Bononiæ, ex typographia Lazlii a Vulpe, 1741, 4 maj.

Alph. 2 plag. 15.

U^t in longam concertationis de Baptismo Hæreticorum, quæ Ecclesiam Orientalem, Africanam & Romanam, antiquitus distinxit, expositionem ingrediamur, cum id ipsum a re- rum in civitate Christiana gestarum scriptoribus abunde fuerit præstitum, innotiti nostri rationi minime permittit. Id tantum monendum, animi elationem & injustæ iræ excessum *Stephani I.*, Pontificis Romani; Africanos Patres atque Orientalis Ecclesie Antislites multis conviciis proscindens, ac omnem cum ipsis sacrorum consociationem, ni in suam concedant sententiam, æque hæreticis ac schismaticis iterum baptizandis abstineant, se abruptorum imitantis, acres admodum; ac sedj Romanæ perum honorificas, *Cyprianus*, itemque *Firmilianus*, Cæsareæ in Cappadocia præsulis, reprehensiones provocasse. Quorum literæ, huc spectantes, cum in Operibus *Cyprianus* habeantur, illis, qui autoritatem Romani Pontificis, fallere nescii, ejusque dominatum in omnes orbis Christiani ecclesias, factum tectum servare contendunt, fides in oculis fuerunt. Quæ ratio fuit, quare in primis Operum eximii hujus doctoris Africani editionibus, quas paraverunt *Erasmus* & *Paulus Manutius*, hæc Epistolæ prorsus fuerint omissæ: quin imo cum tempore de *Augustinis* illarum dubitari est ceptum, speciatim illius *Firmilianicæ*, quod fecit *Christianus Lupus*, haud immerito propterea a *Baluzio*, vito eruditissimo, castigatus. Eo tandem audaciæ est prolapsus *Raymundus Missorius*, famulitii Franciscani sodalis, ut Venetiis A. 1733, 8, in publicam lucem emissis in duas celeberrimas Epistolas *Firmilianæ* & *Cyprianæ* adversus decretum *Stephani Pape I. de non iterando hæreticorum Baptismo* *Dissertationibus criticis*, demonstrare sit annis, Epistolas has a *Donatistis*, ut causæ suæ opitularentur, fictas & suppositas fuisse. Quæ sententia cum paradoxæ videretur, adversa omnium seculorum judicio, cum doctores a *Cypriano* proximi,

mi, & qui ad nostrum inde secuti sunt xvum, illas tanquam genuinum ejusdem factum agnoverint; fieri non potuit, quin viri quidam docti eam examini submitterent, ejusque falsitatem luce meridiana clarius demonstrarent. Fecit id Vix doctissimus, *Georg. Gottl. Pecu*, in Dissert. critico-theologica, qua *Cypriani ac Firmiliani Epistolarum adversus Stephanum I. Papae decretum de hereticorum Baptismo vindicias, oppositas Raymundo Missorio*, exhibuit, ac Praeside *Cel. Walckeo* Jenæ A. 1738 publice defendit. In qua erudite & solide singula *Missorii* argumenta examinavit, artes ipsius veteratortas in apicium produxit, ipsique omnia effugia eripuit. Nec in ipsa Ecclesia Romana defuerunt, qui, indignitate rei, permoti, veritique, ne cuniculi ulterius agerentur, ac veterum scriptorum auctoritas prorsus subtraheretur, sique fides omnis historica, magno generis humani damno, vacillaret, conatum huic improbaverunt. Hæc ratio vel maxime movit doctissimum Autorem, ut calumniam stringeret. Equidem herosum solum, quocumque congregatur, non nominat, qui, si non est *Missorius*, eandem tamen cum ipso tibiam instat, adversus quem non conviciis, vel verbis durioribus, agit, sed multa utitur moderatione: simul sedulo cavet, ne quid detrimenti suprema Pontificis Romani caperet auctoritas & majestas.

Totum Opus tribus absolvitur *Dissertationibus*, ex quibus, cum singula consuetari non liceat, summa tantum rerum capita delibabimus. *Dissert. I* agit de *Epistola Firmiliani*, quæ, licet a multis veterum non sit memorata, spurria tamen habenda non est, *Erasmum* autem, edentem *Cypriani* Opera, latuit: *Firmiliani* quidem Sanctorum numero non fuit adscriptus; Epistola tamen hæc ipsi non est adjudicanda. Nec ipsi fides Catholica est adimenda; si vel Quarto-decimanorum opinioni adhaerit, vel *Stephani* iudicio cedere noluerit. Responsorie *Cypriani* vel perire potuerunt, vel alicubi latere, quod pluribus aliis hujus Epistolis contingit. Equidem exemplar Græcum *Epistolæ Firmilianicæ* deest; verum etiam *Irenæi* libros ideo non rejicimus, quod

- Græcum exemplar deficit. Potuitne *Firmilianus* Græce scripsisse, cum lingua Romana in Oriens ignota non esset? Potuitne, si Græce scripta fuisset, a *Cypriano* in Latinum sermone conversâ fuisse? Objicitur, illius mentionem non fieri apud antiquos, v. c. *Dionysium Alexandrinum*. Sed argumentum hoc est negativum; porro *Dionysii* scripta, paucis fragmentis exceptis, perierunt, forte etiam Epistola hæc ad ipsum non pervenit. Non meminit illius *Eusebius Casariensis*: sed is aliorum etiam scripta silentio prætermisit, quidni igitur unam Epistolam potuit præterire? Non *Augustinus*. Sed is exerte testatur *Lib. II de Baptismo Cap. 4*, se non omnia novisse, quæ illa tempore inter Episcopos gesta sunt, & literis mandata. Præterea ignoravit, quæ ab ævo ejus non multum erant remota. Et forsitan in *Firmilianæ* Epistolam digitum intendit verbis, quæ contra *Crescentium Lib. III Cap. 1* leguntur: *Quicquid de Cypriani Ven. martyris, & de quorundam Orientalium, literis inferendum putastis*. Postremo, si Donatistæ illam confinxissent, qui dici potest, ipsum latuisse? Non ipse *Cyprianus*, quia non multo post controversia ista fuit sopita, & *Valeriani* persecutio sævire cœpit, qua durante ille primum in exilium actus, inde vita est orbatus. Non in Concilio Carthaginensi III memoratur, quia forte *Stephani* decretum ante hujus celebrationem in Africam est delatum, & literæ *Firmilianæ* post illud advenerunt. *Eusebius*, controversiam inter *Stephanum & Cyprianum* ac Orientales dum enarrat, secutus est *Dionysium Alexandrinum*, nec universam hanc de Anabaptismo historiam confinxit. Inseruntur quædam de *Arianismo Eusebii*, & quo anno Historiam suam Ecclesiasticam publicaverit, sc. 325. Nec commentus est, ut *Pauli Samosatensis & Arii* damnationes elevaret, quos inter nulla erroris affinitas. Nec ut Donatistarum causam juvaret, qui ad *Arii* dogmate alieni fuerunt. In Concilio Nicæno decretum est, ut omnes hæretici, exceptis *Pauli Samosatensis* discipulis, sine baptismi iteratione susciperentur. Donatistarum causa ad illud non est delata, quia jam, uti Noster loquitur,

quitur, Romæ & Arelate, & apud ipsum Imperatorem Constantinum, tractata & terminata fuerat, nec Donatistæ postularunt, ut causa sua in Concilio disceptaretur. Per plenarium Concilium apud Augustinum Lib. II Cap. 7. de Baptismo non Arelatense, sed Nicænum, est intelligendum. Post Concilium hoc non omnis quæstio de Baptismo hæreticorum est sopita. S. Athanasius Serm. III. contra Arianos docuit, hæreticorum Baptismum, ut Manichæorum, Phrygum, Paulianorum, & Arianorum, irritum esse, ac nullum, cum verum baptismum non sit, ubi vera fides non est. In Concilio Constantinopolitano I repudiatum est baptismum Eunomianorum, Sabellianorum, & Cataphrygum. Novatianorum, aliorumque his affinium hæreticorum, baptismum ante tempora Concilii Nicæni a Catholicis Episcopis oppugnatum non fuit. Basilii Ep. I ad Amphiloctium, ubi agit de hæreticorum baptismum, non est depravata; loquitur enim tantum de more, in Cappadocia, totaque diœcesi Pontica, uno toto fere Oriente, usitato, ubi hæretici sacris aquis iterum adspangebantur; disceptabatur tantum, num hæretici pariter atque schismatici sint rebaptizandi, & qui hæretici, quique schismatici reputandi. Sequuntur Cap. II responsiones ad objectiones contra Epistolam Firmilianæ. Diluitur igitur hoc, ipsum inhumaniter tractasse Stephanum Papam, demonstratur, ipsum non errare in illis, quæ ex V. & N. T. proferantur, nec circa definiendam ætatem Basilii ipsum criminari Ecclesiam Romanam, ac si traditiones Apostolicas susque deque habuerit, Stephanum Pontificem Afris, iterum mergentibus hos, qui ab hæreticis veniebant, sacris omnino interdixisse; potuisse ipsum interesse Concilio Iconiensi, adeoque, ubi de illo sermonem facit, anachronismum non commisisse. Alii præterea errores, qui Firmilianum imputantur, nimia in Stephanum violentia, & quæ his sunt similia, refelluntur. Pedem promouet Autor Cap. III ad argumenta, quæ pro adversaria Epistolæ hujus proferuntur, ab adversario infirmata. 1) Augustinus Lib. III. contra Cresconium Cap. I nominat literas quorundam Orientalium. Sed nonne inter

pag. 43. 48.

49-102.

102-106.

106, 107.

107-113.

113-157.

- Pag. 157-159. has hæ Firmilianæ comprehensionæ esse potuerunt? 2) Notatur maledicentia in *Stephanum*. Verum voluit tantum nimum *Stephanus* impetum refrænare, quod exemplis probatur. *Cephas*, quem *Paulus Gal. II* reprehendit, non fuit, quod quibusdam est visum, a *Petro* diversus. 3) Ubi *Stephanum* appellavit *pseudo-Christum*, *pseudo-Prophetam*, & *dosolum operarium*, ex sententia *Baluzii* Epistola hæc rejicienda non est, quia non fuit erroris experta. 4) *Baluzius* recte iudicavit, illam non occultandam, vel suppressendam esse, cum ex illa notitiam plurimorum rituum & institutorum prisce Ecclesiæ haurire queamus. 5) In illa communis Ecclesiæ Orientalis sententia exponitur, ut hinc inutile sit, querere, num hic, vel ille, Ecclesiæ doctor in ista opinione fuerit. 6) Posse illam esse genuinam, licet in paucioribus Codd. MSis, & quidem Latine tantum expressa, fuerit inventa, nec ad illam legatur responsum *Cypriani*.
- Dissertatio II* est in Epistolam *Cypriani ad Pompejum*. Hæc in eodem argumento, explanando occupatur, eadem acerbitas, idem verborum fere, querelarumque, modus, qui in *Firmilianæ* literis, deprehenditur. Adversus quam vellicandam & proferendam cum multa proferantur, illa Reverendus *Sbaralea* sedulo librat, & expendit. Generalibus quibusdam præmissis, ostendit, dici minus posse, *Augustinum*, contra *Donatistas* de hæreticorum baptismo disputantem, semper ex hypothese locutum fuisse. Præcipua virtus *Cypriani* fuit, unitatis in Ecclesia servandæ studium, quocum ardorem, religionem & veterem disciplinam tuendi, coniunxit. Non axiomatis loco haberi potest, *sacrorum scriptorum stilum non ex licutionis caractere, sed ex caractere personæ, semper ducendum esse*. Si qua in scriptoribus occurrunt, quæ ipsorum sententiæ, pluries ac serio propositæ, adyersantur, non statim suppositicia sunt declaranda: possunt ipsi, non cogitantibus, quædam excidere, possunt ipsi sententiam mutare. Ubi controversia juris agitur, argumentum, quod vocatur, negativum nullius pæne momenti habendum est, sed, ubi de facto queritur, est momenti maximi. Inquiratur

ritur in rationes, quare *Optatus Milevitanus*, adversus Do-
 natistas scribens, *Cyprianum* non meminisset. Donatistæ calu-
 mniis & conviciis rem suam agebant, nihil minus, quam
 vitæ sanctitati, studebant. Inter illos eminderunt quidem
 viri doctrina conspicui, sed tales etiam non defuerunt or-
 thodoxis. Ipsorum systema non ita arduum & abstrusum
 fuit, ut orthodoxis minus fuerit perspectum. Dissertitur
 de loco, ubi Donatistarum factio enata, Africa, extra quam
 omnino ipsorum res futere nonz, de tempore, & occasio-
 nibus, & aliis, huc spectantibus. Illorum factus fuit ingens, qui
 ex indulgentiâ *Constantini M.*, Donatistarum Episcopos A. 311
 suis sedibus restituentis, crevit; accessit pertinacia, jacita-
 runt Martyres. Illorum factus plane singularis fuit, impe-
 dire tamen non potuerunt, ut non aliquando sibi contraria
 essent. Ipsos autem veterum monumenta, quod crimi-
 ni eis datur, corrupisse, ex vero dici nequit. Primum ha-
 biti sunt *Schismatici*; accedente vero pertinacia, pro hæreticis
 sunt reputati. Sanctitas ipsorum fuit affectata. *Tertullia-
 nus* non primus fuit, qui hæreticos secundum iurgendos esse,
 statuerit, sed *Agrippinus*, Episcopus, quo sedente in Concilio
 super hac re Decretum est conditum. Iteratus baptismus
 tum apud orthodoxos, tum Donatistas, Seculo IV per varios
 gradus est abolitus, prævis Conciliorum decretis, & Imperato-
 rum edictis, quibus autoritas *Augustini* accessit. Profertur
 rationes, quare *Cyprianum* ad *Pompejum* Epistola suppo-
 sititia non sit habenda. *Augustinus* in controversia cum Do-
 natistis multa usus est prudentia, quando hoc ab ipsis pro-
 bari flagitavit, vera esse; quæ objiciebant *Cacilianum*, *Marcel-
 lino*, *Mehladæ*, aliis, & an iusta divortii causa ipsis fuisset.
Cyprianum scripta super hoc argumento non sunt conficta.
Augustinus illius mentem probe est assecutus. *Cyprianus*
 de hæreticorum baptismo ita sensit, uti ehis referunt literæ.
Augustinus etiam in scriptis suis contra Donatistas nil quid-
 quam habet, quod Epistolæ ad *Pompejum* adversetur, nec
 dubitat de reliquis *Cyprianum* Epistolis, sed tantum de illa-
 rum sensu. Ex eo, quando *Optatus* Epistolam hanc &

Pag. 179, 180.

185-192.

192-197.

197-200.

200-204.

204-206.

206-211.

213-225.

alias *Cypriani* silentio præternittit, non sequitur, ipsum scripta hæc tanquam commentitia respicisse; neque dici potest, *Optati* scripta a Donatistis in magna habita fuisse exillimatione, qui, ubi sententiam *Cypriani* de rebaptizandis hæreticis ex hypothese Donatistarum enarrat, nullum sententia Catholice præjudicium creavit. *Pontius*, qui vitam *Cypriani* consignavit, encomiasten potius agit, quam historicum, adhuc multa alia silentio involvit; igitur, si nihil habet de hæreticorum baptisimo iterando, existimandum non est, *Cypriani* de illo scripta spuria esse. Nec idem demonstrari potest ex Anonymi *Tractatu adversus rebaptizantes*, neque *Eusebius* fabellam de orientalium anabaptismo in Ariætorum gratiam primus omnium excogitavit, nec alteram de Afrorum rebaptismo, quo Donatistis patrocinaretur, illi adjunxit. Sed *Dionysius Alexandrinus*, ex quo & *Eusebius* & *Hieronymus* profecerunt, docet, tum Orientales, tum

30-240. Afros, hæreticorum anabaptismo mordicus inhæsisse. *Rufinus* in factis ipso *Cypriani* non discrepat ab *Eusebio*, sed tantum in personis; forsitan etiam Codicem habuit a nostris diversum, & quod alias fecit, quædam addidit ac mutavit.

240, 241. In actis synodicis, literis ac legibus imperatoriis, gestisque proconsularibus, a *Constantino M.* usque ad *Theodosium majorem*, alium de controversia inter *Stephanum* & *Cyprianum* animadvertitur silentium. Qui ad Concilium Carthaginense convenerant, illi omnes hæreticorum baptismum tanquam profanum & nullum rejecerunt, nec dici potest, *Augustinum* sententiam hæc improbasse. Tria Concilia Carthaginensia, *Stephano* sedente, haberi potuerunt; hinc de tempore, quo *Lucius*, *Stephanus*, & *Sixtus*, sedi Romæ præfuerunt, pluribus disputatur. Expenduntur objectiones, quæ contra præfationem ad Concilium Carthaginense III instituntur, item quæ adversus conclusionem Epistolæ ad *Jubianum* proferuntur: qua occasione quædam de tempore editi libelli *Cypriani de bono patientia* in medium adducuntur, qui videtur publicatus fuisse ante *Valeriani* persecutionem & dissidium cum *Stephano*, forte tempore afflictionis

Dicit,

Decit, vel Christianis in pace quiescentibus. Viindex ad-Pag. 259-285.
 severaverat, in Epistola ad Pompejum haberi quzdam inepta
 & absurda, quz discutit Noster, cum primis decretum Ste- 285-303.
 phani expendens. Sed vero & aliz Cypriani Epistola vobiscum
 postulantur. Per singulas igitur it, demonstrans, nihil in
 illis contineri, quod persona Cypriani, ejusque doctrina, sit 303-313.
 indignum. Denique expenduntur argumenta, petita ex li-
 bello ad Novatianum, ex Canone VIII Concilii Arelatensis I,
 ex Tractatu Anonymi adversus rebaptizantes, ex silo Epi-
 stolarum S. Cypriani pro rebaptismo, ex exemplo S. Colum-
 bani, ex Epistola LXXVII Cypriani ad Martyres, ex Augu-
 stini Lib. V contra Donatistas c. 1. ex eo, quod in his Episto- 314-332.
 lis Romano Pontifici potestas in universam Ecclesiam tri-
 buatur.

Dissertationis III Parte I agitur de Canonibus, vulgo Aposto-
 licis dictis. Canon XLV & XLVI a Donatistis non est intru-
 sus. Hi a Græcis pervenerunt ad Latinos, a quibus demum
 Seculo V exeunte commemorantur, quorum collectio apud
 Græcos ante Concilium Nicænum existit. Ex decreto Ge-
 lasiano, quo tempore collectio hæc Latinis innotuerit, de-
 monstrari nequit, sed ex collectione Canonum, a Dionysio Ex- 333-341.
 guo facta, ante Seculum VI Donatistis cum Græcis nullum fuit
 commercium, nulla quippe schismatis Douatiani apud Græcos
 & Orientales scriptores injicitur mentio. Dionysius Exiguus
 duos Canones pro rebaptismo inter Apostolicos non recensuit,
 post expressam illius in Arelatensi Concilio damnationem.
 Horum interpretationem, quam Binius affert, longe ante
 produxit Adrianus I. Unde intelligi posse judicat, cur Dio-
 nysius post notissimam illam moris Africani proscriptionem
 utrumque illum Canonem reliquis 48 attexuerit. Quo sen- 341-351.
 su Canones in decreto Gelasiano fuerint notati, discepta-
 tur. In illo non confixi fuerunt L Canones Apostolorum,
 sed Constitutiones Apostolorum, quibus Ecclesia Romana in
 judiciis ecclesiasticis nunquam fuerit usa. Trullani Patres Ca-
 none II quæstionem de hæreticorum & schismaticorum Ba- 351-356.
 ptismo adiaphoram habuerunt; liberum igitur cuique re-
 lique-

- Pag. 356-358. liquerunt, quem pro Ecclesiarum consuetudine morem sequeretur; Canonem vero XCV pro illis condiderunt, quibus altera opinio de quorundam hæreticorum Baptismo probabatur. Alia quippe consuetudo fuit Ecclesie Orientalis, alia Occidentalis; illa hæreticos, ad Ecclesiam redeuntes, paucis exceptis, sacre aquæ adspersione de novo initiabat, quos hæc maxima ex parte, Baptismo non iterato, admittebat. Ex *Pætio* & *Codd. MSS.* apparet, Canones Apostolorum ultimam partem & clausulam *Lib. VIII* Constitutionum Apostolicarum haberi posse; quare etiam hæc nomine *Canonum Apostolorum* veniunt. Hæc varie sunt interpolatæ; quæ corruptio num per hæreticos fuerit induta, non æque dici potest, Canonibus vero Apostolicis corruptionem aliquam supervenisse, affirmari nequit. Canon II & XCV neque a Marcionitis, neque Cataphrygibus, neque Novatianis, neque aliis hæreticis, fingi & intrudi potuit. Nec Donatillis crimini dari potest, ipsos illos Canones hosce confinxisse. Acta Concilii Sinuessani secundum testimonium antiquorum A. 502 aut nondum facte conficta, aut nondum plane producta. In *Parte II* tractatur de Papæ iudicio comparate ad Concilium pro vindicando S. *Augustino* ab oppugnatione defensoris Gallicanæ declarationis *Augustinum*, probando factum *Cypriani* adversus *Stephanum*, non aliquid sedi Romanæ adversum dixisse, adstruere contendit. Num ex *Augustini Ep. 43*, provocationem a Papæ iudicio factam fuisse, vel fieri debere, probari queat, inquiritur. Alia hujus loca expenduntur, potissimum ille, quo pronuntiat, plenaria Concilia priora a posterioribus sæpe emendari. Idem provocat ad traditionem Apostolicam, quod quomodo sit accipiendum, indicatur. Sententia de hæreticorum Baptismo non tempore *Cypriani*, neque a *Stephano* Papa, sed multo post ab illis Episcopis, quibus jus erat rerum, ad disciplinam ecclesiasticam pertinentium, est declarata & explanata. Concilia œcumenica non semper de re obscura, ancipitique, ac magnis altercationum nebulis involuta, convocata fuisse, exemplis prolatis firmatur.
- Numi

Num *Augustinus* existimaverit, certissimum esse ac ineluctabile Romani Pontificis iudicium, etiam post interpositam ad plenarium Concilium provocationem, queritur. Ad Pelagianam hæresin divertit, disquiritens ex mente *Augustini*, num ita facilis & plana fuerit, num multos, an pauciores, nacta fuerit fautores, & in quibus Conciliis condemnata. Oecumenica Concilia fuerit convocata, quoties exoriebantur hæreses, & controversæ, quibus involuti erant antistites, vel sedium Apostolicarum, ac patriarchalium, vel metropolitandarum, ac magni nominis in Ecclesia viri, sive illæ spectæ ac intellectu faciles, sive obscuræ ac perceptu difficiles, essent: quod exemplis *Pauli Samosatensis*, Præsulis Antiocheni, ac aliorum, comprobatur. Tale in causa Pelagiana coactum non est, quoniam hæresin invexerunt monachi, & homines privati, paucique Episcopi. Ubi *Augustinus* pronuntiat, *Cyprianum* decreto *Stephani* Papæ non acquiescisse, quieturum tamen plenario Ecclesie Concilio, ne verba hæc in præiudicium affectati primatus Pontificis Romani trahantur, ita explicat inter alia: Pontifices Romanos, licet causas ac controversias soli finire ac terminare potuerint, id tamen quibusdam in causis non, nisi Concilio coacto, peragere solitos fuisse. Subjiciuntur additamenta quædam, ad illustrationem ac explicationem eorum, quæ in superioribus dixerat, facientia. Index rerum ac verborum Operi huic coronidem imponit. Eruditiss. Autoris, qui eximiam in lectione Patrum ac Scriptorum Ecclesiasticorum, & antiquitatibus sacris, peritiam ostendit, in eo studium veritatis est laudandum, quod aliquas *Cypriani* Epistolas, in controversiam præter meritum adductas, & a nonnullis pro rejiculis declaratas, multis, iisdemque validis, argumentis vindicavit, & loco suo restituit: simul hac prudentia utitur, cum supremæ, quæ jactatur, autoritati Pontificiæ minus faveant, ut demonstrationes suas ita instruat, ne curiæ Romanæ ac propugnatorum illius indignationem incurrat. Assidua Patrum lectio in causa esse videtur, cur voces, Latinis auribus insolitæ, ac dicendi formulæ, & verborum constructiones, minus probatæ, ipsi subinde exciderint.

Pag. 319-393.

393-410.

410-413.

413-420.

CHRISTIANI FRIDERICI BOERNERI, S. T. D. ET
P. P. Pr. *Institutiones Theologiae Symbolicae.*

Lipsiae, apud Jo. Wendlerum, 1751, 8.

Alph. 2 plag. 7.

Non satis fuit Summe Venerabili *Baurnero*, ab illo tempore, quo Theologiam in hac Academia publice docendi, demandatum ipsi fuit munus, praeter alias Theologiae partes, ad Symbolicam quoque Theologiam sanctioris doctrinae cultoribus tradendam, industriam suam contulisse, & doctis elegantioribusque subinde scriptis bene de civitate Dei & nobilioribus literis meruisse; sed necessarium etiam, operaeque pretium se facturum, existimavit, si, quas Symbolicae Theologiae concinnaverat Institutiones, auditorum maxime commodis serviens, luci jam publicae exponeret. *Bernhardus* quidem *von Sanden*, *Jo. Henricus Majus*, *Godofredus Hofmannus*, *Jo. Bened. Carpzovius*, *Jo. Georg. Walchius*, magna nomina, alique, a S. Ven. Autore saepius citati, hunc ingressi sunt campum; nihilo minus tamen largam S. V. Autori relictam fuisse messem, ex attenta libri inspectione, sedulaque collatione, facillimo negotio poterit judicari. Faciamus igitur periculum, & quae doctissimus Autor in utilissimo hoc praestiterit libro, a Lectoribus gratiam inituri, exponamus. Nulli enim plane dubitamus, quin vel brevissima potiorum capitum recensio satis sit futura, ad salivam, doctissimum hoc opus evolvendi, Lectoribus movendam. Hic vero statim in limine monendi videntur Lectores, S. Ven. Autorem, per universum hoc opus, concinno illo, quo semper suavissimas succulentissimasque apponere solet dapes, usum fuisse ordine. In Prolegomenis id agit, ut de libris symbolicis Ecclesiae Evangelicae in genere quaedam doceat lectores. Dicturus igitur de libris symbolicis, statim ad Symbolorum, quo nomine compendiarum Christianae fidei Confessiones solent appellari, veram notionem eruendam animam intendit. Neque vero ea appellationis origo, quae ex antiqui-

tiquitatibus convivalibus, & speciatim ἀπὸ τῆ συμβάλλου, a collatione, derivatur, & fabulosa illa nititur traditione, qua Apostoli omnes Symbolum, quod Apostolicum vocatur, composuisse dicuntur, S. V. Autori arridet; neque etiam ea nominis ratio placet, quæ a tesserarum in militia & contractibus usu arcessitur, vel quam doctissimus Anglus, *Petrus King*, admodum ingeniose proposuit, dum, ab arcanis signis, in mysteriis gentilium adhibitis, derivandam esse, arbitratur. Ipse vero S. V. Autor existimat, veteres in hæc voce signi præsertim notionem respexisse, ita ut hæc compendiarie fidei Christianæ Confessiones signa & iudicia essent, quibus unius ejusdemque doctrinæ Confessores & inter se cognoscerentur, & a dissentientibus discernerentur. Veteris igitur Ecclesiæ, docet, imitam esse exemplum B. *Lutheri* ministerio insauratam Ecclesiam in fidei suæ Confessionibus, quas, numero quinque, libros symbolicos appellarunt. Postquam autem, quæ de illorum necessitate monenda erant, pertractavit, ad eorum pergit autoritatem definiendam. Affert hic quidem causas, quibus inducti, Theologi quidam judicarunt, divinos eos appellandos esse, sed addit quoque graves utique rationes, quæ obstant, quo minus illis assentiatur. Cum vero ad eorum autoritatem quodammodo spectet controversia, quæ inter ipsos Ecclesiæ nostræ Theologos agitari cœpit, num scilicet omnis omnino navi, ac leviorum etiam errorum, sint expertes, quid hæc de re statuendum esse videatur, paucis exponit, dicitque, reperiri quidem *ἁνολύτῃ τῶν*, quæ erroris contradictionisque speciem habere possint; ita vero pleraque comparata esse, ut, adhibitis legitimæ interpretationis mediis, facile enodari possint. Antequam vero *Seditionem primam* concludit, vindicias quasdam, pro iurijurandi, quo publicis in ecclesia & republica muneribus præficiendi obstringi solent, indole & usu adjungit.

Tum vero de tribus Symbolis œcumenicis, Apostolico, Nicæno, & Athanasiano, ita agit, ut nihil facile, quod circa illa moneri possit, desideretur. Progreditur igitur, duce ordine & dignitate, ad ipsam Confessionem Augustanam, nomenque

Pag. 5.

7.

19.

15.

23.

Pag. 24.

& causas, quare conscripta fuerit, exponit. Hic vero S. Ven. Autor paulisper ad primum reformationis factorum initium successusque digreditur, & de modo, quibusque Autoribus condita fuerit, narrare petgit, opinionemque illorum, qui Articulos Suobacenses pro primo fundamento, ex quo concinnata fuerit A. C., perperam habent, solide confutat. Nescit tunc quoque iusto ordine oblationis recitationisque historiam, & egregie admirandam Dei circa primum hoc Ecclesie Evangelicæ Symbolum providentiam declarat, post notatas Romano Pontifici addictorum machinationes ipsam A. C. indolem & rationem edisserens, ostendensque, tribus constare illam partibus, præfatione scilicet, tractatione, & epilogo, quarum quæ in unaquaque exhibeantur, potiora doctrinæ capita, summam recenset. Cominendat se vero maxime opere A. C. brevitate, perspicuitate, lenitate, & moderatione. Summa vero ejus præstantia in eo consistit, quod Articuli omnes firmissimo sacrarum literarum nitantur fundamento. Hinc igitur etiam facillime de ejus auctoritate statui poterit. Cum vero A. C. non variatæ Confessionis titulo soleat insigniri; necessum duxit, rei hujus rationem, atque adeo inter non variatam & variatam Confessionem discrimen indicare, & quo anno, quo Autore, variata prodierit, item quomodo egregio rei Evangelicæ commodo factum sit; ut Germanicum Confessionis exemplum, post publicam recitationem *Carolo V* exhibitum, tabulario Moguntino fuerit illatum, ostenderet. Et, ut aliquid in hac causa possit desiderari, etiam de A. C. editionibus, tam Latinis, quam Germanicis, agit, harumque principem Germanicam esse tradit, eam videlicet, quæ in libro Concordiæ, *Dresdæ A. 1580* evulgato, exhibetur. De Latina quoque multa lectu dignissima addit, & post pauca de interpretationibus, imprimis de *Græca Pauli Dolscii*, itemque de Expositionibus, docte proposita, *Sectione quarta* de Apologia A. C. dicere instituit. Etiam hoc loco omnia inveniuntur, quæ de libro hoc cognitu necessaria sunt, imprimis quæ is occasione, quas ob causas, quo item Autore, & quo modo, conscriptus sit, quæque ad symbolicam ejus spectant auctoritatem.

35.

52.

54.

62.

tem.

tem: Eadem incedit via in componenda Articulorum Smalcaldicorum historia, seduloque, quæ vel de appellationis ratione, vel Autore, tempore, & occasione, vel de modo, quo a Theologis, Smalcaldicæ congregatis, approbati & subscripti, a *Luthero* inde publicati, tandemque in librorum symbolicorum numerum relati fuerint, dicenda, exponit, & nonnulla de divisione, editionibus, interpretationibus, atque explicationibus, adjungit. Nec minori cura S. Ven. Autor de utroque *Cathechismo Lutheri*, quasi laicorum Bibliis, dicturus, ceptam pertexit telam, dum, qua occasione, quibusque rationibus adductus, *Lutherus*, & quo sermone, *Cathechismos* composuerit, docet, quæ etiam in illis contenta sint, quæ præsentia eorum, quæ versiones, memorans. Pari studio de Formula Concordiæ agit, potiora, quæ ad ejus historiam pertinent, momenta enarrans. De causis igitur præcipue dicens, controversiarum, *Flaciana*, *Strigeliæna*, *Osfundicæ*, aliarumque, huc pertinentium, rationes & originem summam quidem, sed accurate admodum, explicat, varix doctrinæ apparatus omnia illustrat, reliquaque eo, quo in prioribus, modo pertractat. Via igitur hoc modo eleganter præmunita, ad ipsas Theologiæ Symbolicæ progreditur Institutiones, quarum *Capita* sunt *unum & viginti*, horumque unumquodque *duabus Sessionibus* constat. Ordo, quem S. Ven. Autor elegit, ita comparatus est, ut egregie lectorum commodis inserviat. In *Sessione* qualibet *prima*, quam historicam appellare placuit, omnes, qui ad propositam eo *Capite* doctrinam pertinent, librorum symbolicorum Articuli, necessariis additis annotationibus, recensentur. Ita, quod ad A. C. Articulos attinet, (utamur hic ipsis *Celeb. Autoris* verbis, quia cum tractatione ipsa in omnibus conveniunt,) quas ob causas quisque conscriptus, & de quonam Torgaviensium Articulorum desumptus is fuerit, indicatur, textus Germanici & Latini integritas & convenientia demonstratur, corruptelæ mutationesve textus Latini in Confessione, variata quæ dicitur, *Pbilippicæ* notantur, Articuli cujusvis argumentum partesque enarrantur, adversariorum, Pontificicæ cum maxime, in comi-

Pag. 73.

82.

114.

tiii

illis Augustanis compositæ publicatæque, confutationis Autorum judicia pariter, atque Apologiæ A. C. ad illa responsiones & vindiciæ, referuntur, tum vero ea, quæ cum in Articulis, tum in ipsa Apologia, difficilè intelligentiam, & contradictionis errorisve speciem, habent, dilucidantur, eumque in modum declarantur, ut nulla re vera *invidia*, nullus error, in illis esse cognoscatur. Pari modo, quæ in Articulis Smalcaldicis, Catechismis *Lutheri*, & Formula Concordiæ, *descripta* sunt, enodantur, & argumenta Articulorum ex his libris, qui adducuntur, in notis, iisdem subjunctis, exponuntur.

In altera, quæ thetico-elenctica est, *Sectione* symbolica de propositis fidei articulis doctrina, thesibus comprehensa, exhibetur. Theses singulæ curatius explicantur & confirmantur, indeque oppositi iisdem cum veterum hæreticorum, tum maxime Pontificiorum, Calvinianorum, Socinianorum, Arminianorum, Fanaticorum, & quorumvis aliorum, errores notantur, atque refelluntur. Orthodoxam librorum nostrorum symbolice doctrinam firmissimis sacrarum literarum testimoniis, classicisque potissimum confirmavit dictis, horumque Germanicam sententiam ex genuinis *ἑλληνικῶν* sacre principis demonstravit, & ab adversariorum vindicavit *ψευδομυθία*. In confutandis antithesibus id imprimis operam dedit, ut de adversariorum sententia vere pleneque constaret, & proinde ex libris, qui summa apud ipsos gaudent autoritate, doctorumve, qui prius inter eosdem tenent partes, scriptis, laudanda illam retulit accuratè. Ita, verbi causa, Pontificiorum, qui evangelicis doctrinis maximam partem adversantur, & qui adeo sæpe multumque notandi fuerunt, dogmata ex Concilio Tridentini decretis, & Catechismo, ex ejusdem Concilii decreto edito, & *Pii V.* P. R. jussu promulgato, adduxit, & cum iis Romanæ Ecclesiæ doctorum principis atque *πρωτάξου*, *Roberti Bellarmini*, Cardinalis, enarrationes, declarationes, & probationes, sedulo comparavit, exacteque adeo exposita errorum Pontificiorum ratione, illorum aggressus est confutationem, ad quam perficiendam

ciendam usui præsertim ipsi fuerunt *Martini Chemnitzii* Examen Concilii Tridentini, & *Joh. Gerhardi* Confessio Catholica. In ipsis Pontificiorum pariter, atque ceterorum adversariorum, Symbolicæ nostræ doctrinæ oppositis, erroribus refellendis ita versatus est, ut & illos, & præcipuas, quæ pro iisdem tendis afferuntur, rationes, breviter quidem, firmis tamen solidisque coarguerit argumentis. Ceterum totum, quam late patet, doctissimum hoc opus illustre animi bene de civitate Dei & re evangelica merendi cupidi, doctrinæ plane singularis, diligentisquæ eximis, in juventutis Academicæ maxime commodum versæ, haberi documentum debet.

**EVANGELIUM SECUNDUM MARCUM
& Lucam, ex versione Persici Interpretis in Bibliis Polyglottis Anglicanis editum, ex Persico idiomate in Latinum translatus, simulque annotationum, Persicam Versionem illustrantium, vicem præstando explevit, CHRISTOPHORUS AUGUSTUS BODIUS,
A M**

Helmstadii, in officina librariâ Weygandi, 1751, 4.
Plag. 21.

Hud ita diu ante Clarissimus Autor Evangelium secundum *Matthæum* ex Persica in Romanam conversum linguam ediderat, & tum interpretationis suæ leges, tum Persicæ versionis faciem, delineaverat. In hoc stadio doctiorum hominum sententia & suffragio fultus, ad *Marcum* & *Lucam* progressus est historicam Servatoris nostri enarrationem, & ne solus cum sola interpretatione in publicum prodiret, præfatus est nonnulla de *varietatibus*, hic obviis, & de *locis singulis*, feliciter, vel minus, ab interprete Persico translatis. In *Lectioibus* variantibus, ubi *Milliana* imprimis, a *Lud. Kustero* aucta, collectio in scenam producit, notatur, collectores hosce duos viros partim Persicum Interpretem plus quam centies pro varia quadam
Aaa lectio.

Pag. 7.

Pag. 8.

- lectione, pro qua ille stat, non allegasse, partim eundem in variarum Lectionum societatem perperam saepe pertraxisse. Recensentur hinc summa cum diligentia omnes singulique loci, in quibus Perfa, praecuntibus quibusdam Graecis Codicibus & Versionibus, varias Graecas lectiones secutus est. Exinde, collatione instituta, quam utramque omnino hic paginam facere, Noster contendit, apparebit, quamplurimas esse neglectas, nonnullas falso appositas.
12. Sic secundum *Millium* Perfa *Marc. I, 15*, pro βαλλοντας, legit ἀμφιβάλλοντας. At enim vero verbum Persicum, quod hic occurrit, exacte respondet Graeco βάλλειν, & simpliciter *jacere* significat. *Cap. III, 7*, Perfa pro: καὶ ὁ Ἰησοῦς, legisse putatur ὁ δὲ Ἰησοῦς, & pro πολὺ πλῆθος, πολὺς ἕχλος. Verum, quod ad primum, in ipsi versione Persica neque δὲ, neque καὶ, neque alia quaedam particula, legitur, licet in versione Latina Polyglotta collateralis, ex qua sola *Millius*, quod ignorantiam linguae Persicae, lectiones versionis Persicae desumere potuit, additum sit *autem*: quod ad alterum vero, vocabulum Persico-Arabicum, hoc loco usurpatum, utriusque illud Graecum πλῆθος & ἕχλος exprimit. *Cap. VIII, 34*, Perfa pro ἔλθειν legisse debet ἀκολούθειν. Sed perperam sane. Legitur enim apud Persam: *Omnia, qui vult, ut in vestigium meum veniat*, h. e. ut post me veniat. Habet tamen versio Latino-Persica h. l. *quicumque me sequi voluerit*, quae *Millium* decepit. Hujus generis quamplurima alia occurrunt. Eadem ratione *Bengelius* est notandus, quando v. g. in jam excitato loco eundem cum *Millio* erravit errorem, & *Cap. IX, 33*, pro ἦλθεν legere debet ἦλθεν. At potius Perfa in singulari legit ἦλθεν, uti inspectio ipsius versionis quemvis attentum lectorem edocet. Ad alterum Praefationis momentum pergens Autor, potiores versionis suae recenset locos, in quibus interpres textum Biblicum vel bene, vel male, expressit. Melioris generis sunt illa, quando *Cap. I, 23*, verba nonnihil obscura: ἀνθρώπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτω, Perfa sic explanavit: *Homo, quem spiritus immundus vexabat*, h. e. a daemone obsessus. *Cap. II, 3*, Perfa ver.

vertit vocem παραλυτικὸν simpliciter primo *paralyticum*, deinde notionem ipsius magis evolvit, subjiendo accuratam hancce morbi paralyseos descriptionem: *laxum (solutum) quoad membra corporis, cujus manus & pedes sine negotio erant, hoc est, negotio suo sese juvandi & gradiendi fungi non poterant, unde quatuor viri illum portaverunt.* Cap. III, 21, per εἰ παρ' αὐτῶ sc. ὄντες. Perfa recte intellexit *amicos Jesu*, hoc est, discipulos & Apostolos, qui cum Jesu, ex itinere reduces facti, edere volebant. Cap. IV, 10, verba: ἠρώτησαν αὐτὸν τὴν παραβολήν, reddit Perfa: *Significationem (sensum) hujus parabola ab eo quaesiverunt*, ipsemet sensum illorum verborum ab eo querentibus respondet. Cap. VI, 45, τὸ ἠγάπησε de coactione morali mandatoria bene intellexit, reddens illud *justit*, coll. Luc. XIV, 23. Cap. X, 13, verba ἢ αὐτῶν recte explicavit: Ut illis (vel super illos, scilicet infantes.) benedictionem faceret. Etenim non nudum quendam tactum, sed tactum, cum benedictione conjunctum, in textu significari, ex ipsius *Marei* illustratione v. 16, coll. *Matth. XIX, 13*, elucet. Cap. XIII, 9, verba: ἀρχαὶ ἀδινῶν ταῦτα, quoad sensum bene reddidit: *Hæc omnia initium perturbationis & perditionis sunt.* Cap. XVI, 7, ad peculiarem emphasin, quam particula καὶ in verbis ἐπατα τῆς μαθηταῖς αὐτῶ καὶ τῶ Πέτρῳ obtinet, dum hic idem valet, quod & *inprimis*, bene attendit Perfa hac sua verborum transpositione: *Sed vos abite, & qui præ reliquis omnibus vestro læto nuntio exhilarandus est, Cepha primum, tum vero & reliquis discipulis, dicite &c.* Sed multo major est numerus bonæ notæ locorum, quos hic recensere singulos non vacat; licet, quod non nimis mirandum est, etiam tales occurrant loci, qui deterioris sunt conditionis, & consulto hic omittuntur, quia satius ducimus, ad *Præfationem Evangelii Lucae* calamum convertere. In hac pari industria, similique modo, procedit Clarissimus Autor, catalogum primo necens earum *Lectionum* variarum, quas Perfa expressit vere. Deinde ad fictas, *Millianar* atque *Bengelianar*, varias *Lectiones* Noster se vertit, & tale quid in

Pag. 15.

16.

17

8

Cap. II, 9, invenit, ubi secundum *Millium* solus Persa pro ἰδδ legit ἰχαιφ.ης , vel aliquid simile. At enim vero unica quaedam versio, ab omnium reliquarum versionum Codicumque Graecorum comitatu destituta, non efficere potest variam lectionem. Sit ergo potius illud Persae ἰνδδδ , quod ex improviso notat, interpretamentum τῷ ἰδδ , ex seq. v. 13, ubi geminae apparitioni Angelicae praemittitur καὶ ἰχαιφ.ης , forte desumptum. Cap. V, 49, variantium lectionum civitati etiam illud Persae pariter, ac Syri & Armenici Interpretis, interpretamentum verborum $\text{ἐν τοῖς τῷ πατρὶς μου}$, quod habet in domo patris mei, adscripsit *Millius*. Sed interpretum interpretamenta ex variantium lectionum censu dudum jam proseripserunt meliores notae Critici. Cap. VI, 10, Persa secundum *Millium* legit καὶ ἰχέτενε : sed expressit quidem Persa ἰχέ. τενε , non vero simul illud καὶ . Cap. VI, 23, Persa secundum *Millium* pro ἐν τῷ ἔρα.ω legit in plurali ἐν τοῖς ἔρα.ωῖς . At vero Persa usus est voce singulari, quae caelum notat, ipso applaudente Latino Interprete Persae, quippe qui Persica ἰνδδδδ 77 h. l. accuratè satis vertit: In caelo. Cap. VII, 42, Persa secundum *Bengelium* quidem omisit ἀντῶν, ἐπε ; rectius vero, secundum *Millium*, solummodo omisit posterius ἐπε . Cap. IX, 57, Persa secundum *Millium* pro πορευομένων ἀντῶν legit πορευομένης ἀντῆ . Verum potius Persa secundum Codicem V Parisiensem, a *Millio* quidem non perlustratum, a *L. Küstero* autem collatum, legit $\text{πορευομένης τῆ ἰησῆ}$, annotante hanc variam lectionem eodem illo *Küstero* ad h. l.

16. Cap. XXII, 23, Persa secundum *Millium* omisit ἐκ ἀντῶν , quia scilicet interpres Latinus Persae omisit Persica vocabula, ex illius significantia. Novum id est exemplum variarum lectionum, ex interpretationibus Latinis Polyglottis a *Millio* infeliciter fabricatarum, non inspectis ipsis versionibus originalibus. Quae hanc notae sunt interpretationes Persicae, postea a Clarissimo Autore recensentur. Talis exstat v. g. Cap. I, 35, ubi illa B. Mariae Virginis verba: $\text{ἐπὶ ἀνδρα ἔ. γυνώσκη}$ Persa clarius explicavit hoc modo: *quia vir me non tetigit sc. concumbendo mecum, vel ad me non pervenit,* scilicet

scilicet in cubiculum, coll. *Genes. XX, 4, 5, Judic. XV, 1, Prop. VI, 29, 1 Cor. VII, 1.* Græcorum enim verbum γινώσκω, ex more Hebræorum *יָדַע*, quandoque per *ἐπιγνωσκόν*, de singulari illa, & si qua alia, maxime familiari, cognitione, qua vir pro viro, & mulier pro muliere, cognoscitur, sive de viri cum muliere, & mulieris cum viro, consuetudine ac concubitu, usurpatur. Hæc rectissime quidem sese habent; nostro tamen iudicio verba *Marie*, discendi cupidæ, hunc in modum sunt accipienda: *Quomodo id fiat, si nullum cognovero virum: ἴπυμ es gleleðwobl ohne Zubun eines Mannes geschehen soll.* Convenit hæc explicatio cum sequentibus. Sed pergimus ad reliqua. *Cap. V, 7.* Græca verba: *ὡς ἐβυθίζονται δὲ τὰ*, recte sic interpretatus est: *Adeo, ut propinquum fuerit, ut deorsum irent, & submersa fierent*, sc. naves; si quidem procul dubio naves illæ non vere submersæ fuerunt; sed solum submersionis periculum subierunt, vel, ad summum, profundum petendi initium demum fecerunt. *Cap. X, 2,* verbum *ἐκβάλλω* plerumque quidem duriores illam ejiciendi, atque expellendi; nonnunquam vero ritu Hebræorum *עָצַב* & *חָנַן* molliorem emittendi & educendi, noticiam obtinet; istud Persa h. l. recte in posteriori significatione accepit, reddendo Græca: *Ut pro frumento (proventu) suo mercenarios educat*, coll. *Exod. XII, 33, 2 Par. XXIII, 14.* Porro in *Cap. XII, 29,* Persa sensum verborum difficilium: *καὶ μὴ μετεωρίζεσθε*, non male sic expressit: *Ut animus vester in eo permanens ne sit*, hoc est, ut ne anxii turis de sustentatione vestra distrahamini, coll. *Matth. VI, 25, 31.* *Cap. XIII, 9,* geminam ellipsin, in textu Græco occurrentem, Persa bene supplevit hunc in modum: *Si fructum dederit, maneat; si vero minus, in veniente anno eam excindemus.* *Cap. XVII, 12,* vocabula Græca: *καὶ ἐνταχούτως αὐτῆς*, bene sic explicavit, ut clarius fieret, servatorem paulo adhuc a vico fuisse remotum: *Propinquum fuit, ut in vicum introiret*; coll. *Lev. XIII, 46.* Sufficiat, hæc dixisse, ex quibus Auctoris insignis diligentia perspicui potest, qui & præterea innumerabiles fere locos excitavit, ubi melioris notæ occurrunt

Pag. 17.

18.

19.

20.

currunt Persicæ Interpretationes. Ultimum itaque Evange-
lium, *JOHANNICUM* scilicet, finem impositurum operæ susceptæ,
avide expectamus.

**JO. GEORGII WALCHII HISTORIA CON-
TROVERSIE GRÆCORUM LATINORUMQUE DE PROCESSIONE
SPIRITUS SANCTI.**

Jenæ, sumtu Jo. Friderici Rittersi, 1751, 8.

Plag. 12 $\frac{1}{2}$.

Duodecim jam anni sunt, ex quo Celeberrimus *Walchius*
controversiæ de *processione Spiritus sancti* historiam de-
scribere incepit, & eadem in enarratione subinde filum
texere petiit, quando sacrorum pentecostalium cultus civi-
bus Academicis indicendus fuit. Ad metam vero jam
delatus, maxime laudandam operam in se suscepit,
& quæ per partes ante in lucem emissa erant, in
unum collegit libellum, ac pio consilio publici juris fecit,
siquidem tale argumentum ad illustrem rerum, in civitate
Christiana gestarum, partem pertinet, quin & ad ipsam do-
ctrinam de processione sanctissimi Spiritus, sive illa recte ex-
plicanda atque probanda, sive in certamine cum adversariis
defendenda, veniat. Negandum quidem non est, multos jam
exstitisse viros doctos, hoc in campo se exercentes; non ta-
men hic versantes ita, ut res integra tam curate ac perfecte tradita
fuerit, ut nec accessio atque emendatio in rebus enarratis fieri,
nec narratio meliorem recipere posset formam. Ordinis
hinc curatioris modum viamque ingressus est Autor summe
Venerabilis, & primum ostendit, quæ concertationis hujus
sanctioris fuerit occasio: quænam origines, & qui progres-
sus, fuerint, ubi illius descriptionem a Seculo post Servatorem
natum octavo usque ad illud deduxit temporis punctum,
in quod ætas nostra incidit. Sub finem de re ipsa, in
disceptationem prolata, sententiam dixit Autor, ut momen-
tum doctrinæ, quatenus ad Theologiam illa spectat, inde
dijudicandum ygiat. Omnia per *decem Capita* sunt
expli-

explicata. In *Capite* igitur *primo* occasio controversiæ hujus enarratur, ubi ex *Atanasio*, *Gregorio Nysseno*, *Epiphano*, *Cyrillo Alexandrino*, *Dionysio Alexandrino*, & *Didymo*, abunde docetur, veteres Græcos recte de processione Spiritus Sancti a Filio sensisse, sed sequioribus temporibus ab hac veritate Ecclesiam Græcam recessisse, & quosdam doctores existisse, hoc dogma aperte negantes. Inter hos post *Theodorum Mopvestensem*, Ciliæ Episcopum, Spiritum Sanctum per Filium existentiam accepisse, negantem, primas ducit partes *Theodoratus*, Cyri, civitatis in Syria, Episcopus, Seculo post natum Servatorem quinto illustris, professus publice, Spiritum Sanctum eo quidem sensu dici posse Spiritum Christi, quod cum Filio Dei ejusdem sit essentia, atque ex patre procedat; minime vero, quod ex Filio, aut per Filium suum, habeat subsistendi modum. Præterea huic liti occasionem larga manu dedit additamentum vocabuli *filioque* in Symbolo Nicæno-Constantinopolitano, de qua scilicet additione certum est, patres Constantinopolitanos minime hanc effecisse, sed posterioribus, incertis quidem, temporibus, incertoque autore, illam esse factam. Multo tamen id est certius, hanc rem, ut & similitates, quas Græci variis super rebus cum Latinis alebant, ad controversiam de processione Spiritus Sancti excitandam atque augendam multa contulisse. Ex his origines & progressus sanctioris hujus litis, uti scilicet Seculo VIII & IX fuerunt, in *Capite secundo* enarrantur. Vera ipsius controversiæ origo pertinet ad Seculum octavum, quo *Constantinus Copronymus* legatos ad Regem *Pipinum*, litis causa, de processione Spiritus Sancti ex Patre Filioque, deque imaginibus, misit, atque occasionem dedit Synodi, A. 767 in villa agri Parisiensis, *Gentiliaco*, celebratæ. Deinde in Concilio *Forojulienensi*, præside *Paulino*, Patriarcha Aquilejensi, A. 791 instituto, hac de re actum fuit ita, ut patres illius adversus Græcos decernerent, tenendam esse doctrinam de Spiritu Sancto, quod a patre filioque procedat *essentialiter* & *inseparabiliter*. Eo tempore aperto Marte inter utrosque de eadem re pugnatum est, & *Jo. Damascenus*, celeberrimus ille

Pag. 2.

7.

10.

11.

19.

21.

23.

24.

- ille Græcorum doctor, in notissimo libello *de fide creberrima*
 publice negavit, ex Filio Spiritum Sanctum esse. Saeculo nono
 controversia hæc ita est continuata, ut, qui inter se discepta-
 bant, majorem vim atque impetum animorum proderent.
 Inter omnia vero, tunc peracta, primum locum tenet Con-
 cilium Aquisgranense V, A. 809, mense Novembri, autori-
 tate *Caroli M.* habitum, cujus varii mediæ ætatis scriptores
 mentionem faciunt, contra *Barontium* testantes, non super
 vocabulo addito, *filioque*, ut ipse putat, sed de processione
 Spiritus Sancti, inprimis deliberatum fuisse. Causa agitata ea
 erat: Num Spiritus Sanctus, sicut procedit a patre, ita et-
 iam procedat a Filio. *Leo* etiam III, Præsul tunc Romanus,
 hæc de re consulebatur, qui etiam ab ipso dogmate de proces-
 sione Spiritus Sancti a Filio non solum non fuit alienus, sed
 etiam postea illud conceptis verbis approbavit, hæcque de re
 testimonium satis grave scriptum reliquit in Symbolo, ad O-
 rientis Episcopos missò, postquam Monachi quidam Latini de
Joanne, Monacho Hierosolymitano, conquesti fuerant, se
 in Concilio Aquisgranensi, ob Confessionem de Spiritu San-
 cto a Filio procedente, perversæ doctrinæ ab illo insimula-
 tos esse. Inprimis etiam huc pertinent certamina, inter *Pho-*
rium, Patriarcham Constantinopolitanum, & *Nicolaum I*,
 Præsulem Romanum, exorta, & societatem inter utramque
 Ecclesiam dissolventia. *Photius* scilicet, gravissimus hujus
 doctrinæ contra Latinos impugnator, hæreseos aperte Lati-
 nos accusavit, quoniam docebant, Spiritum Sanctum etiam a
 Filio procedere. Fecit hoc tum in *Epistola encyclica*, tum
 in aliis, contra Latinos compositis, libris, varie a Latinis con-
 futatis. Varie etiam fuerunt in causa *Photiana* Synodi, inter
 quas illa memorabilis est, quæ jussu Imperatoris *Basilii* insti-
 tuta est, & ab omnibus fere Græcis *Oecumenica octava* appella-
 tur. Nec in illa obscure declararunt Græci, quam alieni es-
 sent a Latinorum sententia, quod Spiritus a Patre & Filio
 procedat. Sublatæ tamen in hac Synodo fuerunt dissensiones,
 adhuc inter Græcos & Latinos existentes, qua de re testatur
 memorabilis illa *Epistola*, a *Joanne VIII* ad *Photium*, de
 addita.

additamento Symboli *fræque*, perscripta, cujus auctoritatem Latini quam maxime infringere studuerunt, quia eorum causæ adversus Græcos parum faret. Nihil tamen est, cur do auctoritate hujus Epistolæ dubitare liceat. Ad hanc etiam temporis periodum pertinent Epistolæ, a *Photto* ad Archiepiscopum Aquilejensem scriptæ, uberius hic ab Autore Celeberrimo enarratæ. Denique additur, eodem Seculo nono contra Græcos in hæc controversia scripsisse *Ratramnum*, Monachum Corbejensem Ordinis *Benedicti*, & *Ancam*, Episcopum Parisiensem. *Caput tertium* exponit progressum hujus controversiæ Græcorum Latinorumque, Seculo X & XI agitatæ. Pertinet huc Concilium *Herivel*, Archiepiscopi Rheimensis, A. 909 Troslei, in villa Galliæ, actum; Causa litis, a *Michaele Cevalario* acti, qua effecit, ut, communionem inter utramque Ecclesiam sublata, odia fierent acerbiora; Defensio fidei Græcorum, a *Niceta Peltorato* conscripta; & alia. Ubi tamen Latini non intermiserunt suam doctrinam contra Græcos tueri, inter quos tunc temporis princeps fuit *Humbertus*, cujus liber, contra *Michaelem Cevalarium* compositus, in lucem mittebatur, cui etiam *Anselmus*, Episcopus Cantuariensis, libellum addidit *de processione Spiritus Sancti* contra Græcos. Status hujus controversiæ quomodo fuerit Seculo XII, exponit *Caput quartum*, in quo legatio & disputatio *Chrysolani*, a *Paschale II*, Præsule Romano, ad *Comnenum*, Imperatorem, Constantinopolim missi, enarratur primum; deinde ex Græcis recensentur *Jo. Furnus*, *Nicolaus Methonensis*, *Eustratius*, & alii, ex Latinis vero *Anselmus*, sacrorum Havelbergensium in Marchia Brandenburgensi Antistes, & *Hugo Eterianus*, aliique, in hac campo militantes. Seculo sequenti, quod *Caput quintum* enarrat, Latini id meditari suat, ut cum Græcis unionem inirent; quam in rem etiam *Concilium Lugdunense* A. 1274 celebratum fuit, quod paulo post *Constantinopolitanum*, minus tamen feliciter, est actum, siquidem Græci non solum in sua sententia permanserunt, sed etiam Papam, universamque Latinorum hæresin, anathemati subjecerunt. Inde ex utraque parte iterum

Pag. 41.

44.

47.

48.

50.

55.

58.]

59.

62.

64.

70.

76.

78.

82.

85.

- non defuerunt, qui suam sententiam defenderent, & alienam impugnant, quorum larga copia hic enarratur. Eadem diligentia & doctrina reliqua *Capita* usque ad *nonum* Seculorum sequentium historiam hujus controversiæ enarratam exhibent. *Decimum* denique *Caput* brevem, sed solidam, addit dijudicationem hujus litis, Latinam inter & Græcam Ecclesiam agitatæ. De Latinorum sententia omnino pronuntiandum est, eam esse veram, recteque eos processionem Spiritus Sancti non solum Patri, sed etiam Filio, adscribere, ac rationibus uti, quæ ad sententiam hanc probandam magna habent momenta. Quamvis enim in diviniore Codice haud expressis conceptisque verbis dicatur, Spiritum Sanctum a Filio quoque procedere; iste tamen perspicua nobis suppeditat effata, ex quibus illud justo ac certissimo argumentandi modo concludi potest. Habent scilicet Latini princeps doctrinæ suæ præsidium in *numero*, *ordine*, ac *natura*, personarum divinarum. Patet ex Scriptura sacra, tres esse personas in divinitate, eodem semper ordine enarratas, ex quo, Spiritum Sanctum tertiam esse personam, atque eandem cum Patre & Filio naturam habere, apparet, & inde omni jure conficitur, Spiritum Sanctum, uti a Patre, ita etiam a Filio, procedere. Miras in difficultates se implicant dissentientes, nec etiam facili negotio expedire possunt ea, quæ de Spiritu Sancto, ejusque conjunctione cum Christo, divinitus tradita legimus. Præterea levioris sunt momenti ea, quæ Græci contra veram sententiam pronuntiant, cum tabulæ diviniore nunquam dicant, Spiritum Sanctum a *solo* Patre procedere. Qui judicarunt hæc de re, eorum nulla est consensus. Alii certamen hoc extenuant, persuadentes sibi, Græcos Latinosque tantum de vocibus disceptare. Nonnulli autem fatentur quidem, de re disputari; attamen existimant, licet non magnum habere momentum, Græcosque cum Latinis conjungi posse, licet de processione Spiritus Sancti inter se dissentiant. Alii id, quod nimium est, admittunt; nec dubitant, Græcos dogma, Spiritum Sanctum a Filio haud proce-

procedere, hæreticis annumerare, qualem duriorē animadversionem in eos Episcopi Romani affectatores adhibent. Moderate vero ac sapienter hæc in re versantur illi, qui, omnino Græcos in hac causa errare, perhibent, nec id approbant, quod in errore hoc defendendo vehementes sint atque pertinaces; simul tamen concedunt, dogma hoc Græcorum ita esse comparatum, ut, eos, qui id profiteantur, fiduciam in merito Christi haud collocare, nec cœlestem felicitatem consequi posse, minime asserendum sit. Quæ enim de processione Spiritus Sancti nobis sunt patefacta, ea ad fidei articulos, uti appellantur, *fundamentales* et *secundarios* pertinent, hocque nomine vel ignorantia eorum fidem in Christum, spemque sempiternæ salutis, non tollit. Curate cum hæc omnia ab Autore Celeberrimo disputentur, facile quisque intelligit, quantas ejus tam in concinnanda huiusmodi enarratione, quam in dijudicanda questione proposita, diligentia exquisita, & meditatio solida, gratias a Lectoribus ad unum omnibus sit iactura.

Pag. 184.

EPISTOLA AD III. GODOFR. GUII. LEIBNITIIUM,
qua, characterem plantarum naturalem nec a radicibus,
nec ab aliis plantarum partibus minus essentialibus, plu-
ribus discriminandi capitibus constitutis, peti posse, ostendit,
& in comparationem plantarum, quarum partes earum ge-
nitales suppeditant, inquiri, D. JO. HENR. BURCK-
HARD, cum LAUR. HEISTERI Præfatione.

Helmstadii, ex officina Weygandiana, 1750, 8.

Plag. II. Tabb. æn. 2.

Erudita & ampla, quam huic Epistolæ præmisit Cel. Heisterus, Præfatio, cum varia, hanc Epistolam illustrantia, contineat momenta, primo ut de illa agamus loco, postulat. Plantarum imprimis innumerabilis fere copia difficilem earum reddit disquisitionem, quæ plane confusa redditur, si nulla certa notentur signa, quæ earum differentias significant. Veteres colligebant tantum, & collectas sine ordine describebant, plantas, alii vero postea, methodicam aliquam disquisitionem summe necessariam, distinctasque plantarum partes assumendas esse, intelli-

Bbb 2

gentes,

gentes, floris præcipue & fructus rationem habebant. Inter eos
 autem vitos, qui primo de methodo cogitarunt, principem tueri
 locum, quod alio jam tempore evicit Cel. Autor, novisque hic
 stabilis exemplis, *Conradum Gesnerum*, Germanum, affirmatur,
 quippe qui herbarium aliquod, copiosissimas pictas plantas con-
 tinens, composuerit. Exceperunt hunc *Camerarius*, *Casalpini*,
Columna, ex quibus tamen *Camerarius* primo nominandus, qui &
Gesneriana scripta in ordinem redigere tentavit, & ipse, præter
 alia, quæ exstant, scripta, magnum Herbarium, Germanice scri-
 ptum, reliquit. Hujus autem mentionem recentissimos
 Botánicos scriptores fecisse nullam, miratur Cl. Autor, atque, ra-
 rum esse opus, exinde concludit, ni postea, diversis locis annis-
 que recusum prodidisse, detexisset. Describit interim fufius suam,
 quod possidet, Herbarii *Camerariani* exemplar, quod primum
 A. 1586 Francofurti ad Mœnum prodit, ejusque Autorem a
 variorum criminationibus defendit, simulque *Columna* antiqui-
 orem esse contendit. Huic coævus exstitit *Joachim. Jungius*,
 quem a nonnullis plane præ-ermissum fuisse notat, licet va-
 riis inclaruerit scriptis botanicis, atque ex flore fructuque genera
 constituerit plantarum. Quod assertum copiosis, nec contemnen-
 dis, accuratioris studii *Jungiani* speciminibus corroboratur Post
 eum demum comparuit *Moriscus*, & nullius tamen antecesso-
 rum nominis facta mentione, a fructu defuntam methodum
 propalavit, erroribus non expertem. Eandem normam tenens
Rajus, sed emendatiorem methodum exhibuit, quæ, a variis as-
 sumta & emendata, novisque notis aucta, methodos inve-
 niendi novas fecit copiam, quod *Hermanni* & *Barbaavii* exem-
 pla declarant. Uberiorem jam recentiora, ad quæ accedimus cum
 Autore, tempora suppeditant occasionem, botanici studii confide-
 randi progressum. Ast notiora hæc sunt omnibus, quam ut fu-
 siorem pōscant orationem. *Rivinus* autem noster primus est, qui
 florum petala fructumque attendit. De quo hoc saltem adjicit-
 mus, quod Autori incognitum esse putamus, reliquisse eundem
 hexapetalorum irregularium plantarum quasdam icones, quæ
 non in omnium manibus versantur, prout & Cel. *Ludwigii* al-
 tera Definitionum editio minime ad *Rivini* methodi nor-
 mam

mam solum disposita est. Huncce *Rivinum* secutus est *Tournefortius*, *Magnolius*, pluresque vestigiis insistentes reliquerunt, ex quibus Autor *Gakenbolzium* simul adducit, qui *Tournefortianarum* Institutiones notis illustratas edere cepit, morte autem præreptus perficere non potuit. Ab his omnibus *Linnaei* discrepat methodus, a sexu desumpta, sed, cum eos, qui ante ipsum de sexu plantarum quidquam ediderunt, non adduxerit, suamque methodum pro nova venditaverit, reprehenditur, & in eo totus est *Cel. Autor*, ut inventionis gloriam ipsi abjudicet, & *Jo. Henr. Burckhardo*, Medico Wolfenbutelensi, tribuat, cujus quoque vita hic inserta legitur. In subnexa enim Epistola, ex genitalibus plantarum partibus methodum concinnari posse, ille judicat. Præcipuus in recensenda Botanices historia *Cel. Heisteri* scopus is fuit, ut trium excellentium Botanicorum Germanorum, *Camerarii*, *Jungii*, & *Burckhardi*, merita notiora redderet, quorum famam diu duraturam esse credidit, si peculiare eorum neminibus plantas signaret. *Cameraria* jam quædam a *Plumero* proposita fuit; hinc *Burcardia* tantum & *Jungia* hic describuntur, earumque figura, vivis coloribus pictæ, adjiciuntur. *Jungia* ex verticillatarum classe est, ab aliis ad *Sclaream*, & a *Linnaeo* ad *Salvias*, olim relata, a qua tamen tubo floris longiore labiorum situ & divisione, nec non calice, discrepat. *Burcardia*, prima vice hic descripta, folia habet ovata, utrinque acuminata, leviter dentata; ex alis foliorum prodeunt pedunculi breves, copiosis floribus instructi; hi calicem habent monophyllum, quadridentatum, cylindricum. Flores, sive corollæ, parvæ sunt, monopetalæ, quadridentæ, regulares, vel, quod ob subtilitatem accurate satis dignoscere Autor non potuit, tetrapetalæ. Stamina intus hærent quatuor, inæqualis magnitudinis, stilos eadem longitudine superat, atque exiguum stigma bifidum ostendit. Fructus est bacca rotunda viridis, deinde rosei coloris, per maturitatem nigricantis, in qua continentur quatuor semina parva & plana. Tandem *Linnaeus* in eo laudem meretur secundum *Cel. Autorem*, quod a *Burckhardio* propositam quandam de sexu plantarum hypothesin auxerit, novumque, omnibus plantis accommodatum, systema condiderit.

Pag. 69.

86.

93.

98.

Pag. 102.

Sequitur nunc ipsa *Burckhardi* Epistola, cujus præcipua momenta inscriptio exponit. Scripta vero est contra *Gakenholtium*, qui data quadam ad *Leibnitium* Epistola, de emendanda re *herbaria & methodo*, animi sui proposuerat sensa, atque, radices in notarum caracteristicarum numerum adscisci posse, iudicaverat. Quo ipso evenire ostendit, ut simillimæ plantæ dissimillimis jungantur, & contra. Sed, cum adversarius, ex flore fructuque inconstantes, nec semper præsentés, notas desumi posse, offereret, probat potius, hos characteres illis faciliores esse, nec fere dari plantam, quin florem habeat, & petalis quoque deficientibus, stamina, vel pistilla, contineat. Hinc plantas omnes in perfectas & imperfectas esse distinguendas, radices autem ex omnibus plantarum partibus maxime mutationibus esse obnoxias. Dantur autem diversæ plantarum partes, quæ iis distinguendis inservire possunt; plures autem si assumuntur, difficultates studii botanici augent; quapropter uni insistendum notæ; ex quibus in illam inquirat, quæ a sexu diverso desumitur. Ex variis autem exquisitis Observationibus adductis concluditur, non inconcinnam methodum parari posse, si genus summum a vesicularum seminalium numero & configuratione, subalternum vero a diversa vaginæ structura, desumatur. Tandem vero, cum minimæ in nonnullis vegetabilibus sint hæ partes, ad reliquas florum partes simul attendere, & vegetabilia in arbores herbasque dividendas esse, conjicit. Perspectum itaque ex his habebit quilibet, convenire *Burckhardi* opinionem cum illis, quæ *Cel. Linnæus* proposuit, cum tamen in expolienda hypothesis ea versatum fuisse ratione, ut quædam inventionis gloria ipsi abjudicanda non sit, imprimis si ex eo, quod *Burckhardi* nullam fecerit mentionem, incognita ipsi fuisse ejusdem cogitata, haud obscure pateat. Ad datus huic Operi index notatu maxime digna momenta exhibet.

JO PETRI ANCHERSEN, D. J. U. PHILOSOS ET
Eloquentiæ Prof. P. O. & c. in regia Univers. Hafni-
ensi, Collecta de Criteriis boni libri.

Hafniæ & Lipsiæ, apud Otonem Christophorum Wentze-
lium, 1746, 8.

; Plagi 14.

Prima

Prima hujus libri particula Disputatio est, A. 1740, respondenti-
 Lus primæ laureæ philosophicæ Candidatis, a Cel. *Ankersento*
 habita. Characterum vulgo sunt octo, non tamen exceptione ma-
 jorum; unde si binde restringuntur: e. g. ubi postremo requiritur
 Autori patria, morum doctrinæque elegantia culta, studiorumque
 gloria celebris. Additur, quod Helvetiorum gens durum in æ-
 nis genus, & ut habetur vulgo, stupidum, virum tulerit, qui an-
 tistimum Poetam Gallum elegantiam Atticam doceret, & car-
 minum sermonumque *Bolat* vitia detegeret ac emendaret,
Breckius etiam celebratur Hamburgensis, qui, non infelici suc-
 cessu, Galliarum Poetis palmam dubiam reddiderit. Altera par-
 ticula est similis occasionis Disputatio, proposita A. 1744, & varias
 quæstiones continens, quas explicationibus ac responsionibus ful-
 cit. Eadem, cum characteres ad mentem Dissertationis Gallicæ
 de characteribus boni libri fuissent, *Buddeum* imprimis spectant,
 Postrema vero singulatum verum, solum, ac perpetuum, boni li-
 bri characterem proponit simplicitatem, de qua quatuor annis
 ante habuerit Orationem. Hic autem accedit proxime *J. Gram-
 mit* Prolusio ad *Jes. XX*, ubi, dum nudus incessisse dicitur *Jesaias*,
 ita simul dictos fuisse probatur superne tantum nudos, qui ta-
 men ab illis ad pedes tecti fuerint, idque præsertim de Romano-
 rum Lupercis, qui pellibus immolarum hostiarum cincti dis-
 currebant, teste *Valerio Max. II, 2*, quos tamen *Plutarchus* in *Ro-
 mulo & Casare γυμνός*, *Virgilius Æn. VIII, 663*, ac *Livius I, 5*,
nudos, appellant. Invitatum fuit isthac Prolusione ad Oratio-
 nem, in LXVI laureæ primæ philosophicæ Candidatorum inau-
 guratione habitam, in auditorio superiori a. d. 18 Jun. A. 1744.
 In eadem, quomodo omni vitæ actu optime philosophari que-
 ant homines, ostenditur, simulque simplicitatis repetitur com-
 mendatio. *Lutherus* ibidem excusatur ob acerbios habitos ad-
 versarios, quem multi quoque nostratum vituperant, plures ta-
 men ac meliores defendunt, id quod anno præsertim, quo mor-
 tuus est, seculari fecerunt. Particula tertia de criteriis boni libri
 continuat explicationem simplicitatis, & ab eadem affectatio-
 nem removet. Isthæ affectatio unum & generale omnis con-
 scriptionis vitium esse probatur, & qua ratione ad affectatio-
 nem

pag. 19.

25.

54.

55.

66.

73.

77.

91.

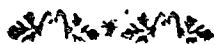
103.

105.

108.

126.

- Pag. 127. nem referatur negligentis, docetur. Hac simul occasione in par-
 tes vocantur *Quintilian* verba II, 3, VIII, 5. Hic dum Ora-
 135. torem dicit vicum bonum dicenti peritum, bonum Nosler inter-
 pretatur de simplici, & ab omni affectatione, qualem antea depic-
 xerat, immuni. Corruptur enim, *Dionysio*, Grammatico, iudice,
 per affectationem sententia, cum eo ipso dedecoretur, quo vo-
 136. luit illam ornare, scriptor. Fit autem illud vel nimio, more, vel
 nimio cultu. Atque, ut simplicitas moralis Christiana, cetera phi-
 losophica, scopum & finem libri ponit legitimum, ac materiam
 legit honestam & profuturam, ita, quo a *Cel. Ancherensis* di-
 citur, nomine simplicitatis erudite in scribendo finem tuetur, quae
 137. materiam & cogitationes, ut fert rerum natura, sine omni af-
 fectatione, proprietate verborum, cujuscunque demum linguae
 sit, exequitur. Definitur itaque, quod sit naturalis, vera, perspi-
 cua, propria, nova, & brevis, rei, quam tractat, explicatio, vel de-
 145. scriptio. Proprietatem haud infringit legitimus orationis
 146. ornatus, de quo vid. *Quintilianus* VIII, 6, *Gellius* VII, 14. No-
 vitas cunctarum rerum gratissima *ἰστορίας* naturae, semper
 150. varie novantis, probe referre debet. Eodem sublimitatem ac
 reliquas sententiarum virtutes retulit *Buhursus*. Brevitatis
 commendationem fulcit ipsa natura, uno omnium ore paucis
 154. contenta, & secundum *Plinium Hist. Nat. lib. XI Cap. 2* nus-
 quam magis, quam in minimis, tota; dum & *Phalerus*
 egregie monet, qui exponit auditoribus omnia, ut nulla
 mente praeditis, similem ei videri, qui contemnit & im-
 probat auditores. Simplex contra brevis irrepsit in ani-
 mos legentium, sicut illis exercendi iudicii jus tribuit, aculeos
 177. meditationis & cognitionis ulterioris ipsis infigit. At nos invi-
 180. tat Oratio, habita a. d. 27 Jul. A. 1744, cum summis honoribus phi-
 losophicis auferentur XII Candidati. Revocat hic suis in mentem
 181. Autor veluti per *ἄνεπαλαστῆς*, quae de simplicitate etudita
 194 seq. morali proposuerat, quadam simul proxime antecedente Prolo-
 205. gione. Argumentum illud in eadem Oratione variis exemplis &
 libere & ligatae Orationis illustratur, testimoniisque optimo-
 rum ex antiquitate Rhetorum fulcitur. Immo vero
 sacrum etiam adjicitur e Canticis *Davidis*
 oraculum.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Julii Anno MDCCLI.

NOTÆ GRÆCORUM, SIVE VOCUM ET NUMERORUM compendia, quæ in æreis atque marmoreis Græcorum tabulis observantur Collegit, recensuit, explicavit, easdemque tabulas opportune illustravit, EDUARDUS CORVINUS, Cl. Reg. Scholarum piarum, in Academia Pisana Philosophiæ Professor. Accedunt Dissertationes sex, quibus marmora quedam tum sacra, tum profana, exponuntur ac emendantur.

Florentiæ, e typographio Imperiali, 1749, fol.

Alph. 3.

Nemo est, nisi veteris Historiæ literarumque elegantiorum prorsus ignarus, qui Cl. *Corvini* nomen & egregia de antiquitatibus, Atticis præcipue, merita non suspiciat. Defuncti iniper. officio nostro fuimus; cum doctissimos ejus *Fastos Atticos* in his *Actis* laudaremus, & futurum brevi, sperabamus, ut nobis occasio fieret, feliciter confectum opus Celeberrimo Autori gratulandi. Sed seces cecidit, non male tamen. Interea enim, dum perficiendis *Fastis* animum intendit Vir Cel., nascitur ipsi Opus hoc, de quo dicere institimus, natumque tollit, & in publicam literarum lucem emittit, Eminentissimus Cardinalis *Quirinus*, nomen literis auspiciatum, meritoque suo hæc ætate celeberrimum, sumtus editioni necessarios præstando. Eo factum, ut munifico Patrono inscriberetur Opus, cui, quod in manibus;

Ccc

docto-

doctorum hominum versatur, debet. Natales autem ipsius hi sunt. Cum earum doctrinarum, quæ in *Festorum* libris a Cel Viro traduntur, magna pars e vetustis, quæ quidem ad nostram ætatem atque notitiam pervenerunt, tabulis atque marmoribus Græcis aut unice pctenda, aut illustranda & approbanda, esset; in iis autem monumentis, præsertim si quæ vigente Romano Cæsarium imperio condita fuere, non paucæ numerorum, sed maxime vocum, notæ atque compendia occurrerent; inbat Vir Cel, consilium, eas notas in adversariis suis secundum ordinem alphabeticum describendi, cum apposita brevi interpretatione, memoriz sublevandæ magis, quam destinatione, publico in loco de illis unquam exponendi. Si quæ alia res doctis antiquarum Inscriptionum interpretationibus crucem figit, est sane immanis illa Siglarum copia, quibus illæ sciant, Latinæ præsertim. Nam Græci quidem vetustiores neque marmoribus, neque lapicibus, parebant, lectorum ingenio atque patientia non abutendum esse rati. Romani autem, & eorum exemplo tracti Græci juniores, eam in eisdem atque excidendis vocum compendiis per publica sua monumenta monstrarunt & luxuriam, & inconstantiam, ut integros sæpe versus meris siglis exararent, iisdemque siglis haud raro diversas occultarent sententias. Quod non poterat doctorum hominum ingenia non fatigare, & alios in alias de iis conjecturas non distrahere. A *Scaligero* inde, moris autore, qui deinceps collectiones antiquarum Inscriptionum ediderunt, non neglexere indices siglarum addere, qui aut ignaros docerent, aut a memoria desertis præsidio essent. Dignum quoque vsum fuit hoc argumentum *Sertorio* & *Joanui Nicolao*, quod peculiaribus libris exequerentur. At in solis Latinis notis illi quidem suam continere diligentiam, Græcarum incurii. Qui unus ausus olim fuit hunc defectum explere, *Christophorus Wolterbeck*, quem e *Fabricii Bibliographia* constat locupletiore editionem adornate cepisse, Lucinam faventem ejus opera non invenit. Tandem tamen, quod alias quoque in studiis literarum contigisse observatum est, nuperrime in Italia contigit, duobus præclari

præclari nominis atque doctrinæ viris, *Scipione Maffeo*, *Marchione*, & nostro *Eduardo*, subito ad argumentum hoc, diu neglectum, velut signo dato ad eandem præmiâ simul concurrentibus. Non ea erat studiorum æmulation, neque vel sic laude caritura, etiamsi fuisset; sed casus eos in idem stadium committebat, utroque, quid alter ageret, æqualiter ignorante. Prævertit quidem *Maffei* opella, non destituta eximiiis dotibus laudumque argumentis, at opella tamen, vel ipsa mole tenus particula mej-ris operis, non ab ipso Autore curata, sed a familiari quodam ejus ex ore differentis inter amicos calamo excepta, tum, ignaro forsitan summo viro, typis excusa. Recte igitur intelligebat *Cl. Corfinius*, inspecto *Maffeano* opusculo, non esse, cur ipse suum institutum missum faceret; bene gnarus, ingentem numerum siglarum Græcarum in mundo sibi esse, seu fortuito, seu certa voluntate, *Maffeo* præteritum. Intelligebat quoque, iisdem in siglis interpretandis haud raro sibi cum socio non convenire, quas opinionum differetias judicio publico submitti, æquum erat. Consuluit itaque non magis famæ suæ, quam literarum commodis, volumen hoc, bonæ fidei observationibus refertum, luculentumque egregiæ doctrinæ monumentum, in vulgus dando; quo, ut magnas meruit laudes & gratias in universum ab omnibus, quibus hæc literæ in pretio atque deliciis sunt, ita maximas meruit a civibus suis, qui opera optimi civis tandem aliquando liberatos se vident a malevolorum criminatione, quæ, Italos minus dextre Græca, quam Latina, saxa tractare, olim ferebat.

Tres abit in *Partes* hoc Volumen; quarum unam prolegomena, mediam ipse notarum Græcarum index, ultimam denique sex diversi argumenti, sed omnes in Græcis marmoribus exponendis occupare, Dissertationes conficiunt. Rursus Prolegomena *Capitibus*, seu, ut inscripsit Autor, *Paragraphis*, sex absolvuntur, quorum *primus* de variis nominibus agit, quibus vocum, aut numerorum, compendia exprimuntur; *secundus* de Græcarum vocum compendiis, ipsorumque origine atque antiquitate; *tertius* de numeralibus

Græcorum notis, ipsarum origine, antiquitate, & varietate; *quartus* de maxima in variis notarum generibus colligendis & explicandis posita utilitate; *quintus* de scriptoribus, qui Græcorum notas aut explicandas, aut una recensendas, susceperunt; *sextus* denique de hujus operis occasione, consilio, fine, ac methodo.

Non est animus, hæc capita sigillatim omnia perstringere; at quædam tamen delibari necesse est. Et primo quidem rationem reddit Autor, quare librum suum *notarum* interpretem, non *siglarum*, inscribere maluerit. Credebat nempe, cum decrevisset, hoc libro non de solis vocum Græcarum compendiis, sed & notis numerorum, apud Græcos usu receptis, exponere, vocabulum vastioris ambitus angustiori præhabendum, & sibi cum illis faciendum esse, qui *siglas* quidem existimant literas singulas, aut binas, a principio mediove illarum vocum decerptas esse, quarum integrarum vice per compendium funguntur; ut si quis Q. F. F. S. scribat, pro *quod, felix, faustumque sit*, *notas* autem esse signa, ex arbitrio fingentis composita, quæ non sunt literæ, partesve vocum, neque ullam trahant similitudinem illarum vocum, quarum personam gerant. Largitur tamen, veteres hanc horum vocabulorum distinctionem non perinde omnes agnoscere, sed inter se propterea pugnare. Ubi de antiquitate Græcarum notarum agit, monet, veteres Græcos, etiamsi parcelus, non tamen nusquam, illis usos fuisse. In antiquissimo *Amyntæ* regis numo apud *Monsfarconum* in *Paleographia* pag. 122 legi M pro *Μακεδόνων* Lacedæmonios olim clypeis A, Sicyonios Σ, Argivos Α, uscripsisse, patrii nominis indicia. In egregio marmore Attico, ad annum tertium octogesimæ Olympiadis pertinente, quondam *Baudelotiano*, a *Sponio* primo in *Miscellaneis*, dein a *Maffeo* in *Galliæ Antiquitatibus*, & a Nostro in *Festis*, recensito, sæpius occurrere compendium ΤΠΕ pro *τρίετες*, item ΦΥΑΡΧ pro *Φύλαρχος*. In ipsa fronte celeberrimi marmoris *Sandwichensis*, a *Tayloro* primo editi, duas literas E. Θ. conspici, quas *Taylorus* quidem *ἐνείκη θεῶν* valere, existimavit, Noster autem;

entem, improbata ejus opinione, variis conjecturis tentat. Aut enim reddi posse *ἐπιχαρτίς θεῖς*, *indigenti diti*, vel *ἐπιφαιεστάτοις θεῖς*, *praesentissimi aiti*, aut *ἐπιχαρτίς θεῖς*, *propitiis diti*, aut *ἐκπραχθέντων θεῖς*, *exactorum supplicatit*. Posslet hæc postrema conjectura præ ceteris calculum ferre, si & argumentum marmoris omne exhaustiret, & quod rei espas est, demonstrari posslet, satis Græcum esse *ἐκπραχθέντων θεῖς* pro *ἐκθεῖς τῶν ἐκπραχθέντων*. Multum quoque huic & ceteris omnibus, hæcenus in medium prolati, de hæc Sigla conjecturis officit, quod in fine marmoris eadem, sed inverso literarum ordine, recurrat Θ. Ε. Nihil hoc obstat, posslet a vero haud multum abesse videri, si quis *ἐν Θεμεπύλαις* interpretaretur. In eodem monumento, quod pretiosis antiquitatis reliquiis merito accenset Auctor, & ad Olympiadem centesimam prioram refert, occurrit quoque per frequenter litera Τ pro *τάλαντον*. Ad hunc censum revocat quoque voces sine mutilatas, aut contractas e duabus in unam, ut ΚΑΘΕΚΑΣΤΟΝ. ΚΑΘΕΝΙΑΥΤΟΝ pro κατ' ἐναυτὸν, ΚΑΙΠΡΑΚΙΟΣ pro καὶ ἀπρακτες ΚΑΤΕΝΕΧΙΡΑΣΙΑΝ pro κατὰ τὰν ἐχυρασίαν, (ita *Cysivius* explcat, cum expressitius κατ' ἐνεχυρασίαν fuisse,) ΚΑΤΑΔΕΜΟΘΕΣΙΑΝ pro κατὰ δευροθεσίαν, ex sententia *Cel. Massæi*; cui tamen ipse *Cysivius* non subscrbit, statuens contra, legi oportere κατὰ δημοθεσίαν; bene facturus, si novo & ignobili vocabulo significatum & auctoritatem apposuisset. In universam prævidimus, per multos fore, qui, hæc talia ad siglarum Græcarum censum rejecta fuisse, minus probeant, collocatam in ea re sedulitatem pro affectata & inutili existimantes. Id vero scitum est, neque nobis prætermittendum, Nostri laminæ cuidam Græcæ, quam *Massæus* in *Observat. Literar. Tom. III pag. 298* cum Italica in e prætatione ediderat, egregiam lucem affundere. *Θρισά*, seu *terminatores agrorum*, ab Heracleæ Senatu electi, ut agros *Baccho* sacros a privatis civium agris distinguerent, ita reulerunt ad Senatum: *συμμετέσμεν δ' ἀξάμεναι ἀπὸ τῶ ἀντιμῶτῶ ὑπὲρ παιδεσίας ἀγοντες, τῶ διατάμιοντος τῶς τε ἰαρωσ χάριως.*

ρως καὶ τὰν εἰδῶν γὰν ἐπὶ τὸν Ἀντόμωτον ἐρίζοντα τῶς
 τε τῶ Διονύσιω γάρρως, καὶ τὸν (Καίεας ὁ δῖον ὄς ἐπα-
 μώχη) „Italia doctissimi *Maffei* interpretatio (reddimus
 „*is* la *Corfinii* verba) ita periodum hanc expressit: *Nos autem*
 „*metiti sumus incipientes ab Antonio, supra Pandosiam*
 „*exarrente, & dirimente sacros agros & privatam terram,*
 „*usque ad Antonium terminantem & Dionysi agros* . . .
 „adeoque postrema verba velut depravata, vel obscura, dis-
 „simulavit. At . . . integer ille locus restitui poterit, si verba
 „rite distinguantur sic, καὶ τὸν Καίεας ὁ Δῖος ἐπαμώχη,
 „*quem Concar, Dionis filius, possidet.* „ Hactenus *Corfinii* recte
 vidit, feliciterque conjecit; verum sequentia monstrant, ipsum
 non observasse alterum vitium, quo superflite non potest
 elegans Dorismi monumentum intelligi. Quid enim est
 iteratus ille *Antonius*? Dicent, nomen proprium loci esse.
 At poterat linguae Graecae indoles vitos doctos monere, & au-
 rem velle, ante ὑπὲρ requiri articulum τῶ, id est Dorice idem
 atque τῆ, & ante ἐρίζοντα requiri articulum τὸν. Adeoque
 scribi oportere divisim vocibus τῶ ἀντόμω τῶ ὑπὲρ, & dein-
 cept τὸν ἀίτομοι τὸν ἐρίζοντα. At quid est ἀίτομος? Est
 vox Dorica, *palum terra pactum, sudem*, significans. Autoc-
 locuples, *Hesychius*, cui vicissim ab hac inscriptione fides acce-
 dit. Ille sic: Ἀντόμος. σκόλοπας. Σικελῶν. Debet itaque
 locus noster ita verti: *Meti sumus initio facto a palo, qui*
ducit (a quo via tendit) ultra Pandosiam, & qui medius diri-
mit sacros & privatos agros, usque ad palum, qui terminat
agros Bacchi, & illum, quem Concar, Dionis filius, possidet.
 Post agitatam Heracleensem hanc ætate, non quidem certis ter-
 minis definiendæ, at tamen procul omni dubio remotissimæ,
 Inscriptionem, observat *Vir Cel.* nullibi veterum Græcarum In-
 scriptionum plures, aut varietate insigniores, notas reperiri,
 quam in Sicula agrorum terminatione, quæ apud *Gualterium*
Tab. Sic. pag. 28, & Gruterum pag. 219, occurat. Est in eo
 monumento inter alias Siglas etiam hæc {O}, id est, Π cum in-
 cluso O, compendium vocis *πέδες*

Hæc lubuit, in gustum Operis, e *secundo* Prolegomeno-

tum *Capite* excerpta dicit. *Tertii* argumentum subtilius & impeditius est, quam ut divelli, aut in compendium mitti queat. Præstat, apud Autorem continua & integra legi. Transmisso igitur hoc, de *quarto* quædam dehbatum inus, quo utilitatem sui instituti, colligendi nempe notas veterum saxorum, exemplis doctorum demonstrat hominum, qui earum ignorantia turpiter se in veterum monumentorum interpretatione dederunt. Vellum quidem campum ingreditur, messemque integram, non spicilegium, adit, qui argumentum hoc attingit. Juvat tamen & hic Nostri vestigia consequi, & eorum, quæ, si non omnia, quædam tamen, nova, omnia certe scita, docet, aliqua referre. Non hæc est magnis nominibus obtrectandi libido; vehementer certe fallitur, si quis, eo tendere aut *Corsinium*, aut nos post eum, existimet. Enimvero consilium est, ostendere, dignam esse & indigere omnino acriore cura partem illam, in qua tractanda vel doctissimus & exercitissimus quisque sibi satis ab errore cavere non poterit. Hæc die nemo nescit, nisi veteris rei numariæ prorsus hospes, L, vel Λ. in Græcis numis ΛΥΧΑΒΑΥΤΙ, id est, *anno*, significare; at *Scaliger* tamen & *Reinesius* id ignorabant. Verum minutum hoc quidem est præ illo *Sponii* peccato, qui verba Corinthii alicujus marmoris Π. ΑΙΜΙΛΙΟΣ ΠΥΑΙΜ. ΠΡΕΙΣΚΟΣ. reddit P. *Licinus Pyem Priscus*, cum debuisset P. *Licinius Publii filius*, Π. Υ id est, ΠΕΒΛΙΣ ΟΥΣ, *Emilia* (nempe *tribus*) *Priscus* interpretari. Eiusdem *Sponii* & hoc est: verba recentioris alicujus Inscriptionis Græcæ de medio ΧΥΘ ΚΕ ΒΟΗΘΗ ΤΟ ΣΩ ΔΟΥΛΩ ΣΕΡΓΙΩ ΒΑΣΙΛΙ. ΣΠΑΘΑΡΙΩ reddit *Domine, adjuva servum tuum Sergium regem*, nec melius *Flectwoodus*, *Domine, adjuva servum tuum Sergium regi Spathææ*, cum debuissent βασιλικῶ σπαθαρίῳ *regium Spatharium*, interpretari. Locum hunc in ipso indice notarum paulo amplius pertractat, (ut in ceteris quoque facit,) & stabilizandæ suæ correctioni allegat ex *Guaherii* Sicilia sigillum plumbeum, cujus avertæ parti verba κίριε βοήθει τῷ σῶ δούλῳ τῷ βασιλικῷ σπαθαρίῳ inscripta fuerint: ΣΤΕΦΑΝΩ ΥΠΑΤΩ Σ ΒΑΣΙΛΙΚΩ ΣΠΑΘΑΡΙΩ. Verum in hoc interpretando sigillo &

ipse

ipse quoque humani quid passus fuit Vir Doctissimus non minus, quam illi, quos notat. Datum nempe mortali nulli est non tantum omnia scire, sed ne illa ipsa quidem, quæ novit, animo semper præsentia habere. Hæsitat itaque Vir Cel. in signo S. *Character S*, ait, *facile vel Siciliam, vel Syracusar, vel regionem, aut urbem aliquam, indicaverit, in qua ille Stephanus Consulis munere fungeretur.* Atqui vel obiter suffecerit, numos Byzantinorum Imperatorum apud *Cangium* in *Familiabus Byzant.* inspexisse, ad cognoscendum illam notam, quæ Latium S refert, *καὶ et valere.* Sed pergitur. A regio itaque *Spatharis* ad notum illum, sed bonæ notæ, Codicem, hodie Castellanum, *Thucydidis* delabitur, cui librarius, qui eum exaravit, hanc finiti operis æram adscripsit: *ἔτη 542 πειθ.* Satis liquet, Codicem illum circa A. Græc. 6760, id est, A. C. 1252, scriptum esse. Sed postremæ literæ *πειθ* negotium facessiverunt viris doctis, quas *Corfinius* noster interpretatur *πρὸ τῆς Νόνας Δεκεμβρίου, ante V Non. Decembr.* Verum reputare secum debuerat Vir Doctissimus, ante illa tempora jam dudum & usum & notitiam Calendarum, Nonarumque, & Iduum, apud Græcos defuisse; ideoque autem Cl. *Dukero* præbere, monenti commodum, fuisse, qui in *ειθ* celebres tum temporis Indictiones reperisse sibi visus fuerit. Certius itaque aptiusque proposito exemplum hoc est, e *Bolletto* prolatum. Legitur nempe apud illum hæc inscriptio: ΓΑΖΑ ΙΒ ΚΑΑΖΩΝΙΩΝ ΔΩΡΜΙΤ ΙΝΤ ΤΑ ΚΕ ΦΙΛΙΑ &c. a *Bolletto* sic reddita: *Gazeo Calzonto. Dormit in pace, filia* - - - Recte autem docet Noster, literas ΙΒ ΚΑΑΖΩΝΙΩΝ significare XII *Calend. Junias.* Sæpe enim ex illorum temporum pronuntiatione Z pro I poni. Mittimus cetera exempla, a Nostro in medium allata, ideo maxime, quod, eruditos, quorum errores arguuntur, monstret, non tam siglarum ignoratione, quam exemplarium suorum corruptela, in errorem inductos fuisse. Neque *quinti sextique Capituli* repetenda nobis existimamus argumenta, cum partem Prolegomenorum in superioribus jam tradiderimus.

Ad Instruendum itaque ipsum Græcarum notarum Indicem
pedem

pedem promovimus, de cujus institutione, dotibus, atque partibus, postquam in universum, quantum satis sit, dixerimus, exemplorum, quemadmodum hactenus fecimus, manipulum adjiciemus. Id autem agit Index ille, ut siglas omnes, numeralesque notas, quæ in in æreis atque marmoreis Græcorum tabulis, sacris perinde atque profanis, observantur, alphabetica serie dispositas, interpretetur, additis & fontibus, unde hujusmodi illæ fuere, & interpretationum singularum rationibus. Sæpius inscriptiones ipsæ apponuntur integræ, quo & Lector melius æstimare probitatem interpretationum possit, & simul *Eduardi* nostro copia fieret, laceros & multa multorum per volumina dispersos inscriptionum velut artus congregandi, & componendi, doctorumque hominum errores, dum fragmenta pro integris monumentis & corrupta profana, tractant, vix evitandos corrigendi. Novendecim plagulas implet hic Index; quem alius excipit, eundem notarum ordinem, easdemque omnino interpretationes, quas superior, continens, sed omni eruditionis apparatu destitutus. Eo spectat illa res, ut, hoc inspecto Indice, si quis in Græcam aliquam notam incidat, protinus nescire queat, eamne prætermiserit *Corfynius*, an suo quoque corpori adjecerit, & qua tandem ratione exposuerit. Exemplum præverat *Sertorius Ursatur*, qui, post absolutum uberem de Notis Romanorum Commentarium, subjunxit ad ejus calcem illarum notarum nudum indiculum, cum simplice cujusque notæ expositione; tantæ operæ pretio, ut *Prideauxius* dignum judicaverit hunc indiculum, quem Oxoniensibus Marmoribus, sua cura editis, subjeceret. *Neuportius* autem, alique Romanarum antiquitatum enarratores, eundem, in compendium sum, suis libellis intexerunt. Neque levis spes est, fore, ut indiculo huic *Corfyniano*, minori nempe, id idem aliquando eorum opera contingat, qui de Græcis antiquitatibus exponere aggredientur. Cum autem contingeret, ut, majore Indice typis exercente, Cl. Autor in novam numero haud paucas notas Græcas incidere, sibi antea non observatas; nata fuerunt ex eo addenda, minorem Indicem claudencia. Tandem, ne quem aut nomina Autorum, quos citat,

tat, compendiis expressa, aut typographica vitia, impedirent, quæ, quod opus præcul se impressum fuit, non mirum, si haud pauca irreplere; adiecit amborum indicem, in quo hujus voluminis mediæ particula finitur.

In delectu exemplorum, quæ nunc, promissi memores, prolatum imus, cum studendum sit brevitati, paucis desun-
gemur, & iis maxime, quibus operosa approbatione opus non erit. Reddemus quoque unam & alteram inscriptionem, quam Cl. Vir se ait primum edere. Denique statim in ingressu monendum ducimus, inter siglas a Nostro quoque relatas fuisse pravas marmorum lectiones, si quæ viris doctis negitium & errandi ansam dederant; neque repudiari inscrip-
tiones, quas spurias esse atque subdititias, ipsi constabat; quandoquidem ex ipsis illis siglis, ab impostoribus imperite adhibitis, earum fraus detegi poterat. Asteticis tandem passim ante siglas positi comparent. Ita placuit Autori eas insignire, quas Cl. *Maffius* in sua collectione jam attulerat. Jam non obscurum est, quate e. c. pag. 2 coll. 6 inter siglas habeamus ABΠC, quæ est prava lectio marmoris, quod primus *Sponius* in *Miscellan.* & ex eo *Fleetwoodus* pag. 213 dederant, *Muratorius* pag. 149 n. 3 u. 10 versu postremo nempe plenius reddidit. Sed ille quidem postremus versus, apud *Muratorium* valde depravatus, a Nostro scite emendatur sic: κατετίθη τῆ πρό β Καλανδίων θεβραίων. At in eo videtur Vir Doctus n. 1 coll. 1, quod ABΠC, lectionem Codicis *Muratoriani*, lectioni *Sponiani* præferat tanquam seniore, quæ ne h. lo quidem est. Nulhi dubitamus, lac n. 1 ibi marmor, & N reliquias vocis ἀνῆρ, esse, pro ABΠC autem legi oportere ΑΥΤΗC ἀυτῆς. Similiter siglæ vicem gerit ΗΚΕΡΗ, ex *Muratorio* pag. 143 n. 8 citatum, quod Noster pag. 26, b, probabiliter emendat ΗΜΕΡ. Η, dies octo. Pag. 28, b, agitur sigla Θ quam Vir Cl. *Φανέντα* putat significare in illo apud *Gruterum* pag. 116. 2:

Θ ΣΤΝΖΥΓΟΣ ΜΕΙΛΑΤΟΣ ΝΟΣΩ ΜΕΝ

ΚΑΤΕΚΥΑΝΕ Θ ΑΥΤΟΝ ΑΝΘΩΝ &c.

Opinionem suam adstruere conatur duobus aliis exemplis, quorum

quorum unum non Θ, sed aliam ignorabilem figuram, exhibet; in altero errasse lapicidam, & ex pleno corrotundatam figuram pro hiante Ε dedisse, ipse Vir Cl. agnoscit. Non videtur ergo sigla hęc esse, cum hoc loco bene omnia fluant, κατέκτανε θ' αὐτὸν ἀνελών. Quibus si substituas κατέκτανε θανέντα αὐτὸν - - occidit moriturum semet ipsum de vita tollens - - quis tandem sensus emerget? Si unquam reapse positum fuit hoc marmor, non quidem insecutum, at notis haud obsecuris facte fraudis respersum, fuit olim tale:

ὁ σύζυγος μεταλλαχῶς ἴστω μὲν θ,
κατέκτανε θ' αὐτὸν ἀνελών ζίφει.
*Maritus e vita excessit, non morbo quidem;
At ille se exanimavit transfalto gladio.*

En iam duo, sed alter uno pede claudus, *Euripideum* afflantes odorem. Querant in Poeta, quibus familiaris est, & forte inveniunt. Novum non est, veterum Poetarum carmina inter marmora circumferri. Felicius autem cessit pag. 29, a, *Corfinto* conatus in *Muratoriana* illa pag. 209, n. 3. Inscriptio emendanda; in qua vox ΘΕΑΜΑ occurrit, inter siglas a Nostro relata, sed, ut existimat, in duas dividenda ΘΕΑ ΜΑ id est, θεᾶ Μαγάρσιν, quod est *Minerva* cognomen. Pag. 36 quaeritur, quid sigla K. B. in marmore, a *Sponso* in *Itinerario* pag. 105 edito, significet. *Maffeus* interpretatur κελύσει βυλῆς, mandato *Senatus*. Noster sibi patitur quidem persuaderi, sic recte illum fuisse interpretatum; at mallet Latine vertere *indultu Senatus*. Multum erit *Corfinto* laborandum, si ex antiquis Græcis Autoribus illam vocis κελύσει significationem approbare velit; & magis adhuc, si evincendum ipsi sit, absque indultu *Senatus* sepulchrale nullum monumentum condi potuisse. Quid, si non B, sed Θ, affinis valde, quoad speciem certe, litera, in marmore fuerit expressa? K. Θ. καταχθονίς θεῶν, *Dis Manibus?* Pag. 37, b, emendatur fragmentum apud *Murator*. p. 1039, n. 2, ΚΟΒΡΟΕΟΣ, pro quo ΚΟΒΡ. ΘΕΟΣ vitiose editum *Mediolani* fuit. Pag. 38, a, integratur probabili modo fragmentum, a *Margarino* in *Inscriptionibus Ostiensibus* pag. 62 n. 24 editum. E-

legans repertum est, quod pag. 44, a, proponit. Ibi nempe e schedis *Dorians* marmor primus producit, in quo vox ΠΑΡΟΔΟΙΙ difficultates & dubia creat. Reponit autem Noster ΠΑΡΟΔΕΙΤ, id est, παροδίται, atque, formula παροδί-
ται χαίρειν transeuntes juberi *salve*, aut *ave*, jacenti dicere. Quandoquidem recens hæc est inscriptio, quid impedit, eam in his quoque chartis legi? Est ergo hæc, cum appositis vulgari-
bus Græcis characteribus, & vulgari orthographia:

ΠΑΛΦΙΝΟΙ	Π. ΑΛΦίω	P. <i>Alfeno</i>
ΜΑΡΤΙΑΛΗ	Μαρτιαλη	<i>Martiali</i>
ΛΑΟΔΙΚΕΥΙ	Λαοδικει	<i>Laodiceensi,</i>
ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ ΠΑ	της 'Ασίας παρ-	<i>ejus nempe Laodiceæ, que</i> <i>Asia dicitur.</i>
ΦΟΔΟΙΧΑΙ	οδίται χαί-	<i>Viatores salvere (jubete)</i>
ΡΕΙΝ. ΤΙΑΤΗΡΕ	ρειν. πατήρ ε-	<i>Pater fecit suo</i>
ΠΟΙΗΕ ΤΩ ΙΔΙΟ	ποίητε τῷ ιδίῳ	<i>filio, qui vixit</i>
ΤΕΚΝΩ ΖΗΧΑΙ	τέκνω ζήσαν-	<i>annos novem.</i>
ΤΙ. ΕΤΗ. Θ.	τι ετη θ.	

Pag. 49, b, monetur, marmor, quod apud *Gruterum* pag. 798 n. 3 una voce multatum legitur, e *Montfaucon's Palæograph.* pag. 158 n. 8 integrari debere, sic nempe: ΦΟΙΒΙΩΝΙ. ΤΩ ΘΡΕΠΤΩ pro ΦΟΙΒΙΩΝΙΤΩ. Pag. 53 expo-
nitur egregium marmor, Viennæ in Gallia repertum, quod *Dissertationum*, ad calcem rejectarum, primæ argumentum, & in ea doctæ disputationi de Syro-Macedonum mensibus, eorumque per Orientem & Occidentem, sed diverso, usu, ansam dedit. Primus illud marmor ediderat *Chorertus* in *Historia Delphinatus*; ex eo retulerat, sed non satis sincere, *Reinesius* pag. 1006, tandem *Muratorius*, ex eodem fonte, sed neque is absque varietate, repetiit pag. 475 n. 4. *Thesauri* sui. Quas ad hoc monumentum doctas *Corssutus* affert observationes, reddere, a nostra brevitate alienum est. Suffecerit, illud ipsum emendatum exhibuisse:

Ειρήνη ετη *Irenes* (nempe monumentum, vixit) *annos*
τεσσαράκον. *quadraginta,*

τὰ καὶ ἡμέρ. μ. ἑτε-
λεύτα κατὰ τὴν
ὕπατίαν τῶν
δεσποτῶν
ἡμῶν βασι-
τωνῶν τὸ
πέμπτον καὶ Ἄγα-
τολίς τῆ λαμ-
πριότητι ἐν Βί-
βη Περιτίς ἕκτη,
καὶ τῆ ἑβδόμη ἑτα-
ρα, ἡμέρα παρα-
σκεῆς. καὶ ἀνασταθῆσεται
ἐν τῇ ἡμέρᾳ Χρισ-
τῆ ἐρχομένης.

Et dies 40 oblit.
sub Consulatu
dominorum
nostrorum Valen-
tiant V, et Ana-
tolii Illustrissim,
in Vienna,
Peritit (mensis) sexta die,
elata est septima,
que fuit feria sexta,
Et resurget
in die Christi,
quando ille veniet.

Pag. 59 exemplis firmat & illustrat formulam, adversus mor-
tuos usurpatam, εὐμείζει, *salve*, εὐθύμει, εὐφύχει, *bino sit*
animo, eaque occasione emendat marmor Theauri Goriani
Tom. I pag. 371 n. 23, cujus statim initio . . . ΨΥΧΙΤΕΚ-
ΛΟΝΟΦΗ ΔΕΛΩΓΕ legitur, reponens εὐφύχει τέκνον.
Cetera non tangit, quæ videntur ideim esse atque ἐς ἕτη λέ-
λογχε, qui terra in sortem cessit. In fine monumenti le-
guntur hæc: *Rufinus Provocator*, (scilicet, ut ille cum *Salvi-*
nio, incertum, qua fortuna, conjicit, *Procurator*) *Cæsaris*,
pater, ΚΑΙ ΤΑΩΝ ΜΗΤΕΡ ΑΙΓΥΠΤΙΟΙ ΕΠΟΗΣΑΝ ΛΟΙ-
ΠΟΝ ΜΕΝΟΣ. Et *Tao* (id est, *pavo*, nomen muliebre,) *ma-*
ter Egyptii fecerunt. Ultimæ duæ voces visæ Nostro sunt pe-
culiare quendam paterni affectus significationem continere;
& id quidem verum e propinquo ferit; addita autem procul
abeunt; hæc nempe: *perinde quasi parentes illi*, qui filio
defuncto monumentum hoc se excitasse dixerant, ceteras amo-
ris conceptique doloris significationes animo persolvere, seu
præstare, testentur. Id ergo credebat Vir Cl. λοιπὸν μένος, *re-*
liquis animæ, significare. Verum lapidarius aut dederat
ΛΙΠΟΥΜΕΝΟΙ, λοιπόμενοι, *fecerunt mæsti*, vel *lugentes*, aut
Ddd 3 sane

sene volebat & debebat id dare. Sæpissime & in factis & in libris Græcis manu exaratis υ & α vices permittant, ut in hac ipsa pag. 59 *Corfutus* notavit. Pag. 69 profert Siglam Π. Τ. e marmore, quod *Reinsius* pag. 613 n. 71 dederat, & e quo, velut irrefragabili testimonio, evincere voluerat, Consulatum secundum *Gordianum tertium* cum collega *Pompejano Civica* anno Urbis 994 alligandum esse. Nosset autem asseverat, monumentum nulla fide dignum, ut a *Ligorio* confictum, esse. Pag. 86, a, in addendis profert compendium ΠΕΚΕΛΕΤΟΝ pro πεντεκαιδέκατοι e marmore, quod primus e schedis *Dontani* edit. Est illud hoc, vulgaribus literis a nobis brevitate gratia exarandum: Ἡ πολλὰ ἀγρυπνῶσα ἰὺν εὐδεις ἀκέρμεις, Καρτερία γλυκυτάτη. Εἰρήνη μάλιστα σοι ἐν Κ. (id est, Κυρίῳ). Ἀσκληπιόδοτος συμβιώτας πεντεκαιδέκατον ἔτος αὐτῷ πολλὰν ἰεργεσιῶν μνήμης χάριν ἔγραψα κα (id est, κατετίθη) μη. (μη) φειραρία πρὸ δ' ἰανῶν. *Quæ multum vigilasti, nunc dormis libera curis, Carteria (nomen fœminæ) dulcissima. Pax maneat tibi in domino. Asclepiodotus, qui una convixit (id est, maritus ei fuit, in) decimum quintum annum pro beneficiis multis memoria gratia titulum scripsi. Deposita fuit mense Februario IV Nonas.* Pag. 87, b, tandem ad siglam, vel compendium, ΚΤΙΝΤ. pro Κυτίτος, *Quintus*, hanc primus prodit e schedis *Salvintanis Sberardianam* inscriptionem, absque ulla tamen annotatione. Ἀγαθῆ τύχη Ἰπέρ υἰείας καὶ σπίας (id est, σωτηρίας) καὶ αἰωνίῃ διαμονῆς τῶν δεσποτῶν ἡμῶν Φλ. Ἰλ. Κωνσταντῆς εὐσεβῆς ἀητήτῃ (l. ἀητήτῃ) Σεβαστῆ καὶ ἐπιφανεστάτῃ καὶ γυναισιτάτῃ Καίσαρος Φλ. Κωντ Ερωσ μων ἀξίος δ' διασημοτάτος ἡγεμῶν. Videntur tres voces Ερωσ μων ἀξίος in unam προσημολόγιος cogendæ, aut alias "Ερωσ δ' Νάξιος refingendum esse.

Sufficiant hæc ex notarum Græcarum Indice specimina. Jam tribus verbis Appendicis quoque argumentum nobis attingendum est; neque enim licet copiosis esse, invitante quamvis, aut potius obruente, rerum, hic traditarum, ubertate & elegantia. Supra jam diximus, Appendicem sex numero

Disserta;

TAB. III. ad Nov. Act. Erud. A. 1751. Mens. Jul. pag. 399.

ΑΥΡΗΛΙΟ ΣΕΙΜΕΡΙΣΜΕΤΑ ΤΟΥ ΥΙΟΥ ΜΟΥ ΣΙ
ΕΠΕΙ ΔΗΣΥΝΕ ΣΗΣΕΜ ΞΕΤΕΜΟΥΤΟ ΥΑΝΔΡΟΣ
ΗΣΤΡΑΤΟΝΕΙΚΗΝΕ Ο ΦΥΓ ΑΕ ΞΗΛΘΙΕΝΕΚΤ
ΕΑΥΤΗΣ ΚΑΛΩΣ ΚΑΙ ΣΩΦΡΟΝΩΣ ΕΤΗΤΡΙΔ ΚΟΙ
ΚΑΙ ΚΑΤΕ ΘΑΙΞΛΗΝΙΣΤΟΔ ΓΕΙΟΝ ΜΑΡΤΥΡΙ ΝΕ
ΚΑΙ ΕΜΝΗΘΟΝΕΥΣ ΑΔΥΤΗΣ ΤΗΣΙΣΕΜΕΣΩΦΡΟΣΥ
ΠΕ
ΕΤΩΝΤΙ ΕΝΤ.
Ε ΠΟΙΗΣΑ ΚΑΛΩΣ ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΥΙΟ ΥΜΟΥ ΚΑΙ ΕΚΙ

Dissertationibus constare; quarum *prima* quid tractet, paulo ante in transitu memoravimus. Tractat autem præcipue Viennense illud Christianæ feminæ monumentum, & alia, ad ejus illustrationem facientia, Christiana pariter. *Secunda Dissertatio* pergit in exponendis Christianis monumentis Græcis; præsertim agit, & e marmoribus illustrat, ritus baptismi, & qui Catechumeni, qui Neophyti, Nec photisti, quæ catabatica, catacumbæ, martyrea, fuerint. Ejusdem est notabilis observatio, interdum contigisse, ut lapidæ integros versus transpicerent, seu casu, seu spatii, quod coram habebant, ratione, coacti. Ex hac animadversione complura exponit & restituit marmora, quæ, ut jacent vulgo, nullo modo possunt intelligi. Occasionem præclaro huic invento dedit monumentum Græcum, A. 1734 Romæ erutum, quod cum *Corfinius* ad lapidis fidem exacte curaverit in lignum incidere, ejusque typum pag. 22 adjecerit, operæ præmium & nos facere vobis vili sumus, si inde repeteremus, cum ad faciendam asserto fidem, demonstrandumque lapidarium stuporem præne incredibilem, tum quoque ut amantibus palæographiæ Græcæ gratum spectaculum exhiberemus. Id ipsum quoque monumentum vulgaribus characteribus hic subjiciemus, eo ordine, quo consistit debet, *Corfinio* præeunte, præfixisque numeris, ordinem versuum, qualis in saxo est, indicantibus.

TAB. III

- 1) Ἀρχὴλιος Εἰμέρις (id est, Ἰμέριος) μετὰ τῷ υἱῷ μου Ζήθῳ
- 2) Ἐπειδὴ συνέζησεν μετ' ἐμῶ τῷ ἀνδρὶ
- 4) ἑαυτῆς καλῶς καὶ σωφρόνως ἔτη τριάκοντα
- 3) ἡ Στρατοκίχη νεοφύτα. ἐξῆλθεν ἐκ τῷ κόσμῳ.
- 5) καὶ κατεθάμην (id est, κατεθέμην) ἐς τὸ ἄγιον μάρτυρον (ita effert & scribit nova Græcitas pro ἐς τὸ ἄγιον μάρτυρον) ἐν (ἔ) κατῆ (καῖτα) μετὰ εἰρήνης.
- 6) καὶ ἐμνημόνευσα αὐτῆς τῆς ἐς ἐμὲ σωφροσύνης, καὶ
- 9) ἐπέψα καλῶς μετὰ τῷ υἱῷ μου, καὶ ἐκυμήθη (ἐπέψα μῆθη)
- 8) ἐτῶν πενήκοντα
- 7) πέντα (πέντε)

Rudern

Rudem hæc atque simplicem Autorem seculumque deterius testans Inscriptio sic Latine sonat, interprete *Corfinio*: *Aurelius Himerius una cum filio meo Zeibo monumentum hoc posuit. Postquam vixit mecum utroque bene ac modestè annos triginta Stratonice Neophyta, exiit e mundo, & ipsam deposuit in sanctum martyrium, bene quiescat (forte ubi jacet) in pace. Et recordatus sum ipsius erga me modestia, & monumentum hoc feci una cum filio meo. Et obdormiuit Stratonica annorum quinquaginta quinque.*

Dissertatio tertia sub examen vocat Inscriptiones quasdam Græcas, ex earum numero, quas *Gerardus Sherardus*, Anglus, ex Oriente redux, apud *Mariam Antonium Silvium*, Virum celeberrimum, Florentiæ reliquerat; ad cuius fratrem *Salvium Silvium* Cænicum, & Patricium Florentinum, illæ schedæ eum pervenissent, & ab hoc accepisset Noster, reddidit eidem hæc Epistola illarum pro parte expositionem.

Quarta duas Græcas Inscriptiones athleticas exhibet, & illustrat, ambas A. 1747 Tegeæ, (urbis ea fuit Arcadiæ quondam florentissima) repertas, & a Nostro, ut videtur, primo editas. Prima recenset victores Olympiorum ludorum, non illorum celeberrimorum in Elide, sed in Arcadia apud Tegeam celebratorum; secunda victorias unius viri, sed varias, e variis urbibus reportatas, enumerat, in quibus, præter alios ludos celebriores, hi aliquanto ignobiliores & ignotiores occurrunt: *Ἀλεῖα, Λυκαῖα Ἐπατόμβεια, & Βατίλεια* quorum rationem e vetustis Græcis scriptoribus reddidit *Corfinius*, in iis ad miraculum probe versatus.

Quinta sistit & exponit Græcum marmor, unum eorum, quæ *Cl. Fourmontius* in celebrato illo in Græciam itinere apud Spartam reperit. Scita quædam, ad rempublicam & magistratum præcipue Spartanum, qualis tempore Cæsarem Augustorum erat, pertinentia, continet. Ita memoratur in eo aliquis *ἀδώνιος ἀγορανόμος, ædilis perpetuus, πλειστοίτης παράδοχος καὶ ἀριστος, plurimis victoriis (victorum) dives, ad miraculum usque, ut nil supra, ἑλλάγων σύνδικος, Græcorum defensor, καὶ δημοσιουμᾶσης, æranæ publicæ quæstor, &*
tandem

tandem ἐξηγητὴς τῶν ἀρχαίων, legum, a Lycurgo condita-
rum, inspector & interpret. In horum numerum omnium
appellationes ceterasque rationes cum cura inquiritur.

Sexta tandem *Dissertatio* celebre mathematicum Sindhicentse ex-
hibet, non ex ipso *Tayloro*, cujus opus *Corsinius* non vidit,
sed ex Diario Gallico, cui inscriptio *Bibliothèque raisonnée*.
Non mirum ergo, si eadem persæpe repetiit, quæ *Taylorus*
jam occupaverat. Est &, ubi ab eo discrepat. Quibus liber
Angli ad manus non est, poterunt illi cum Itali nostri opel-
la recensionem *Tayloriani* operis, a nobis nuper in his *Actis*
impertitam, conferre, eoque utriusque editoris rationes in-
telligere. Cum liber Angli extra Angliam vix in conspectum
doctorum hominum veniat, sitque de illorum genere, quos
recudere librarii nostri non ardent; laudem meretur omnino
Corsinius ideo, quod, egregium antiquitatis Græcæ monumen-
tum, curaverit, ut in vulgus notius, atque comparatu facilius,
fieret.

EDUARDI CORSINI, CL. REG. SCHOLA-
rum piarum in Academia Pisana Philosophiæ Professo-
ris, Dissertationes IV Agonicæ, quibus Olympiorum,
Pythiorum, atque Isthmiorum, tempus inquiritur ac de-
monstratur. Accedit Hieronicarum Catalogus,
editis longe uberior & accuratior.

Florentiæ, e typographio Imperiali, 1747, 4 maj.

Alph. 1.

Opus ejusdem, quem modo laudavimus, Autoris elegan-
tissimum Eminentissimo Patri purpurato *Quirino* con-
secratum est, cujus & imaginem numi forma, altera parte
Bibliothecam Vaticanam inter pietatem & sapientiam fe-
rentis, cum inscriptione: *εὐσεβείας καὶ σοφίας ὀμνέουσα,*
præ se fert. Continet autem pro numero ludorum *quatuor*
præcipue *Dissertationes*, plurimis nominatim ex *Pindaro*,
sententiis ac testimoniis, tanquam gemmis, ornatas. Quo or-
dinæ ludorum, seu certaminum, olympicorum, quinque die-
bus plenilunii æstivi, varietas absolveretur, defini vix potest,

Pag. 13.

E e e

cum

eum veteres nihil expresserint. Unum ex *Pausania Eliac. I, 8*, constitui potest, quod ante LXVII Olympiadem eodem die equorum simulque hominum certamina peragebantur, ut equitibus, tum quintuquertio, denique, ingruente jam nocte, pancratio, certaretur. At Olympiade memorata fuit institutum, ut, mactatis Deo victimis, quinquertii primum, & ceteris hinc equorum, certamina committerentur. Habebat autem *πένταθλον*, XVIII Olympiade receptum, celebri *Simonidis* versu *Antihol. Lib. I Cap. 1 Epigr. 8 seq. άλμα, ποδωκείη, δίκων, άκοντα, πάλην*. Excellere tamen videbatur ceteris, quo solo antea certabant. Initio *σταδιοδρομει* totam stadii longitudinem, hoc est, 125 passus, aut octavam Italici miliarii partem, conficiebant. Sed Olympiade XIV *διαιλος*, quo, ad metam a carceribus, simulque ad carceres a meta, continuato cursu, ferebantur. Iisdem pæne temporibus *δολιχος* addebatur, stadiique meta longius removebatur, ut, ver. XXI, vel XXV, stadia conficienda forent. Virorum pancratium Olympiade XXXIII recipiebatur, puerorum, CXLV usurpatum, mox repudiabatur. Quamvis Olymp. XXXVII cursus ac luctæ, Olymp. XLI cæstum, certamen ipsis pueris concessum, ac posteris etiam ætatibus conservatum fuerit. Pugilatus, seu cæstum, ludicrum Olympiade XXIII institutum, quo non modo inter sese viri, sed pueri quoque post Olympiadem XLI, certabant, *Pausan. Iliac. I, 8 seq. κελήτης πάλος*, desultorius pællus, Olympiade CXXXI admissus est, cum jam inde ab Olympiade XXXIII *ίππος κελήτης*, equus desultorius receptus esset adultis equis. *Άπήνης δρόμος*, imularis vehiculi, vel rhedæ, cursus, in quo vni jugales bini adhibebantur, Olympiade LXX institutus, LXXXIV abrogatus. *Κάλπη δρόμος* Olymp. LXXI receptus, LXXXIV sublatus, ubi eques equarum unius, celetis instar, insidebat, aliam ducebat manu, scopoque proximus, ex equa desiliens, utriusque frantum atripiendo cursum absoluebat. *Ζωωφίς* biga duobus adultis equis tracta & Olymp. XCIII recepta. *Άρμα*, seu *τέθριππος*, *Pindar. Ol. II, 8*, Olympiorum sacrificia, de quibus *Pindarus Ol. III, 35, V, 13*, non

non ab Elideasibus modo, sive Pisæis, qui ludis præsidebant, sed omnibus fere Græciæ populis, offeriebantur, qui *Ἀγχι-Γεώποιοι*, sive spectaculi principes, ad Olympicos aliosque ludos electos ablegare solebant patriæ nomine, qui pompam ducerent, vota nuncuparent, vota splendidiora peragerent. Olympici autem ludi non in Elide solum: sed in variis etiam Græciæ, vel Orientis, urbibus, peracta fuerunt. Athenis ipsis Olympia vel a primis usque temporibus celebrabantur. Vid. *Pindarus Nem. II, 35, Pyth. IX, 77*. Ab illis Olympiis, quæ *Thucydidis* ac *Pindari* tempore Athenis celebrabantur, perspicue distingui debent agones Olympii, quos *Hadriani* temporibus institutos, ipsoque Athenis degente, primum actos aut editos esse, putavit Noster; quæ de re pariter in *Pasit* suis *Atticis* egit. Proximi ab Olympicis ludis splendore Pythici fuerunt, quibus altera *Dissertatio* dedicatur. Illos maxime postquam Amphictyones Cirrhæos & Crissenses, qui Delphicum templum violarant, sacro diurnoque bello, *Eurylocho*, Thessalo, duce, superarant, cum propemodum obsolevisset, instaurarant, clarioresque reddiderant. Etenim, cum solo cithæcedorum certamine quondam peragi, laureosque ferre, veluti victoriæ præmio, decorari, solerent, tibicinum quoque, ac virorum ad tibias canentium, certamen adjectum, victoriæ non laurus, sed pecunia, concessa fuit: quamvis, Pythiade mox in se vita, *στεφάνωτος*, coronatus, haud *χρηματίης*, pecuniarius, agone cerneretur. Vid. interpres *Pindari* in *Argum. Pyth.* Ostenditur autem, Pythicos ludos non secundis, sed tertiis solum Olympiadum annis, constantissime peractos esse, idque non ineuntibus, sed exeuntibus. Probatur hoc inter alia verbis *Demosthenis*, cum quicumque fuerit antiquus & optimus Orator ille, qui contra *Neram* Orationem exaravit. Neque aliud *Aschines*, ille vehemens & acer Orator, ubi, coronam, a *Ctesiphonte* decretam, *Demostheni* negandam esse, contendit, comprobavit. Hinc enim patet, cum celeberrima quæstio ac iudicium illud, ad quod universa fere Græcia confluxerat, ageretur, nondum Pythia celebrata fuisse, sed brevi post se-
cuta. Iudicium autem illud de corona, vel celeberrimam

Pag. 20.

21.

23.

29.

39.

40.

- Rhetorum contentionem, *Aristopontis* Archontis anno, vel
 Pag. 41. Olymp. CXII tertio, institutam esse, *Theophrastus*, *Dionysius*,
Plutarchus, alijque, docent. Institutam esse, credit, *Posidone*
 mense, quod eodem, ut *Æschines*, indeque *Suidas*, ait, maxi-
 ma, deque maximis rebus, judicia, seu forensia certamina,
 committerentur, diei tempore bifariam diviso, ad undecim
 aquæ amphoras, aut aliquam aquæ mensuram, ad diei spa-
 tium dimensum, fluentem. De sequentibus in partes voca-
 tur *Philostratus Vit. Soph. Lib. II num. 27 Cap. 2*, ubi memo-
 rat, *Clementem* Byzantium iis temporibus in Pythicis ludis
 47. tragœdia vicisse, quibus Byzantium a *Severi* militibus obside-
 batur. De ludorum ipsorum ratione nonnihil habet *Pau-
 san.* in *Phoc. Cap. 7*. Eadem quippe certamina fuerunt, quæ
 in Olympicis ludis, quadrigis exceptis, nisi quod pueri solum,
 tum *δολύω*, tum *διαύλω*, hoc est, tum longiore, tum iterato
 cursu, certabant. *Pausan.* in *Phocic. Cap. 7*. Pythiade II,
 qua certamen coronarium evasit, aulædorum certamen aboli-
 tum est; sed equorum & quadrigarum adjectum; VIII, qui
 assis fidibus, hoc est, chori voce, canerent, instituti sunt;
 XXIII cursus armatorum accessit; XLVIII bigis certari cœ-
 ptum; LIII pullis ad cursum junctis decursus est; LXI pue-
 rorum pancratiium institutum; LXIII pullus injugis pueros
 inter receptus. Denique, non equis solum, gymniciis, mu-
 sicisque certaminibus, sed picturæ pariter contentione, Pythi-
 cos ludos exornatos fuisse, idque vel ipsis *Phidias* temporibus
 obtinuisse, patet, quod *Paneus*, *Phidias* frater, omnium primus
 cum *Timogora* Chalcidensi, picturæ certamine Pythiis con-
 48. tendisse dicitur a *Plinio XXXV, 9*. Delphis autem Pythia
 celebrari consueverunt, ceteris omnibus antiquiora credita
 & nobiliora. Hinc & in variis aliis urbibus agebantur. Sic
 Megarensia *Philostratus* memorat, Trallibus acta marmor
 50. Oxoniense, alii alia. *Dissertatio III Nemea* complectitur.
Archemorus nempe, vel, ut alio nomine prius appellabatur,
Opbeltes, *Eupbeta* & *Creusa*, sive potius *Eurydices* & *Lycurgi*,
 Nemeorum regis, filius, ab *Hypsipyle* nutrice puerulus in
 prato relictus, occidebatur a serpente. Leniendo nutricis, aut
 paren-

parentum, do'ori heroes, vel Argivi reges, qui *Adrasto* duce Thebae obsidebant, prope Nemezum nemus, aut pagum, qui Cleonae in er & Phlyntem erat, fanebres ludos celebrarunt, in quibus *Adrastus* equo, *Eteoclus* cursu, castibus *Tydeus*, cursu discoque *Amphiarautus*, *Laochus* jaculo, lucta *Polynices*, arcu denique *Parthenopeus*, palmam retulit. Hinc praesides ludorum, olim ex Argis, Corintho, & Cleonis, electi, veste lugubri, vel atra, tegebantur, victorique, de viridi apio, corona concedebatur. Originem istam accuratissime descripserunt *Apollodorus Lib. III Bibliotheca*, atque interpretres *Pindari* in *Nemearum* argumento: quam, *Theseo* Athenis regnante, accidisse, memorat Oxoniense marmor, ut igitur 987 annis Olympiadem primam antecederet. Plurimi tamen, ejusmodi ludos, non a septem illis Argivorum ducibus, sed ab *Hercule* solum, postquam Nemezum leonem occiderat, institutos esse, putarunt. Aut certe, cum veteres, *Archemoro* consecrati, sensim obselevissent, alios ab *Hercule* constitutos, Jovisque Nemezo dicatos esse, dixerunt. Conf. *Pindarus Nem. II, 8*. Quamvis autem Nemea Olympiade LIII proxime post Pythia sint instaurata; Nemeades tamen ipsae, aetate posteriore *Pindari*, demum numerari coeperunt post Olympiadem LXV. Coronabantur porro antiquitus olea, hinc demum, post illatam a Medis calamitatem, in occisorum honorem, avio. *Junonis* quoque scutum, sive scutum in Argo, Ἡρατὸν Ἄγων, ceteris Graecorum, aut Argivorum, ludis accensetur. Nec minus ludicrum, vel festum tempus aliud, splendido solennique ritu, in ipsius *Junonis* honorem agebatur, quo puellae virgines omnibus certaminum generibus, quae in Olympicis aliisque ludis habebantur, contendere sueverunt. Sed ad quartam properamus Commentationem, quae *Isthmia* persequitur. Cum enim *Athamas*, *Sisyphi*, Corinthiorum regis, frater, *Learchum* filium, furore percitus, occidisset; *Ino*, *Athamantis* uxor, dolore correpta, cum *Melicerta* filio, in mare se praecipitem dedit. *Melicerta* corpus ad Corinthiacum Isthmum a Delphico delatum, atque a *Sisypho* tumultatum fuit. Tunc *Melicerta*, sub *Palamantis* nomine, inter Dæmonas aut Genas;

Pag. 51.

51.

53.

79.

80.

81.

- atque *Ino*, sub *Leucothea*, inter *Nereidas* haberi coepit: æt-
 ntrique, *Nereidum* jussu, funebre certamen institutum est,
 quod, cum in *Isthmo Corinthi* perageretur, *Isthmici* nomen
 obtinuit, ut interpret *Pindari* in *Isthm. argum.* & *Pausanias*
 in *Atticorum* fine, *Corinthiorumque* principio, memorant.
 Postea, cum *Sinis*, *Neptuni* filius, atque alii latrones, ad ludos
 confluentibus Græcis, infesti forent, eorum celebritas ali-
 quandiu fuit omiſſa, donec *Theseus*, sublato *Sinide*, insta-
 vit, ac *Neptuno* dedicavit. Duo tamen certamina in *Isthmo*
 peragi consueſſe, alterum *Neptuni*, alterum *Melicertæ*, sa-
 crum, testatur *Museus*: quamvis *Neptuno* prius, hinc, *Sisyphi*
 regis ætate, *Melicertæ*, mox, *Theseo* forsitan autore, soli *Ne-*
ptuno, consecrata fuisse, præ se ferat interpret *Apollonii*. For-
 sitan inde, primis temporibus, ex pinu *Neptuno* sacra, mox,
 ob funus, ex apio, corona spectebatur: inde reditus ad pi-
 num. Inprimis *Δωρῶν ἀπιότων*, *Doricorum apiorum*, haud
 raro meminit *Pindarus* *Isth. II, 23, VIII, 137, Nem. IV, 142,*
Olymp. XIII, 45. Sed antiquior corona, *Cæsarum* circiter æta-
 te, reducta fuit. Vid. *Archias Aristol. Lib. I Cap. 1, Plinius XV,*
10. Eusebius, ab ipso *Melicertæ* funere usque ad Olympiadis
 XLIX annum 3 *Isthmia*, simulque *Pythia*, defecisse, memorat.
 Sed, a *Solino* tradita, ludorum origo ac temporis conditio,
 nullis omnino a scriptoribus commemoratur. Id contra e
 88. *Thucydide VIII, 10, Livio XXXII, & aliis*, facile ostendi pot-
 est, certissime ætate ludos *Isthmiacos* actos fuisse. Quæ ve-
 ro tertiis Olympiadum annis redibant, *Munychione*, vel
Thargelione, mense peragebantur, quod, ex pulcherrimo
Xenophontis testimonio, sibi deprehendisse Noster videtur, quo
 nullum gravius, aut illustrius, afferri posse putavit, sive scri-
 ptoris indolem & gravitatem, sive perspicuos temporum cha-
 89. racteres, consideraverit, quippe qui historiam ipsam veluti lumi-
 nibus exornavit, accuratissimus Autor, diligentissimus, *Agefi-*
 90. *læ* æqualis, atque ipsius comes. Clarius id etiam ostenditur,
 simulque verus *Isthmiadum* mensis, ex *Hyacinthiorum* tem-
 pore, deducitur: dum *Xenophon* & alias, & in *Oratione de*
laudibus Ageſilat, nitide diserteque testatur, alteram illam *Isth-*
 mia-

eadem post Pythia quidem, sed ante Hyacinthia, peractam Pag. 91.
 esse, quæ veteri constantique more, mense Thargelione, ce-
 lebrabantur. Denique, vernarum Isthmiadum tempus ex 92.
 pulcherrimo quoque *Demosthenis* loco patere, iudicat. Nam
 gravissimus atque accuratissimus Orator ille decretum exhibet
 Byzantium ac Perinthiorum, in Oratione *de Corona*, ubi ex
 ordine ludorum nominatorum concluditur. Sed nec reticetur 93.
 alius locus explanatoris *Pindari* ad *Nem. III v. 135*. Isth- 97.
 miacos eos ludos quoque *Juliani* Cæsaris ætate peragi con-
 suevisse, ipsius ac *Libanii* testimoniis probat *Cerstinus*. *Liba-* 98.
ntus etiam Olympiorum iterum atque iterum meminit,
 quamvis non de Elidensibus, sed Antiochenis, loquatur, quos
 ex *Jo. Antiocheni*, seu *Malela*, hypothese *Afrantus* instauravit
 A. C. 213, ex quo *Libantus* natus est A. 314. Sed etiam, *Va-* 99.
lentiantis successoris ætate, omnes generis hujusmodi ludi
 per Orientem atque Occidentem viguerunt; quem in finem
 inscriptio miscetur e *Sponii Miscell. erud. antiq. Sect. X n. 108.* 100.
 Hæc occasionem præbet, *περιόδων* describendi, qui circum-
 euntes aut variis in exercitiis, aut uno, prærogativam ubicun- 101.
 que quærebant. Inscritur ideo Neapolitana quædam inscrip-
 tio, ad annum a Christo nato 86 referenda, quo *Domitianus*
Cæsar, *Suetonio* teste, certamen instituit *Jovi Capitolino* quin-
 quennale, triplex musicum, equestre, gymnicum, ubi vicisse
 dicitur is *Artemidorus*. Illa certamina Neapolitana non mo- 102.
 do sebastia, vel augustalia, sed Italica quoque Romana, Hela-
 sica, & Olympia, nominabantur. At nos, ad finem properantes,
 tria modo verba de *ἱερουργίᾳ* indico commemorabimus. Uti 111.
 que ludorum celebritas in peculiaribus solum, nec iis certe il-
 lustrioribus, Peloponnesi urbibus, Elide nimirum, Delphis,
 Argis, & Corinthi, spatio solum exiguo temporis agebatur; at
 victorum gloriæ, simulque certaminum fama, distitas & exte-
 ras ad gentes uberrime diffundebatur. Non legitimo solum
 solennique *Cerynti* præconiò, sed etiam effusis universæ Græ-
 ciæ, quæ spectatum confluerat, vocibus plausibusque, ad cæ-
 lum effrui, digito monstrari, sparsis injectisque floribus, ac-
 censis facibus, thure, cæsis interdum hostiis, illustriorum Poe- 112.
 tarum

tarum carminibus, honorari, suaverunt, inque patriam red-
 ces dirota moenium parte suscipiebantur. Vid. *Sympos. II*
Quest. 5, quasi talis urbs moenium custodia non amplius nunc
 indigeret. Adhuc publicus illis in Prytaneo victus, annonaria
 commoda, Immunitas a civilibus publicisque muneribus, ico-
 nes aere publico consecratae, aliaque honorum genera pluri-
 ma, concedebantur. Iisdem victoribus ipsi Lacedaemonii, stu-
 dio solum bellicae virtutis accensi, tribuerunt, ut in acie
 regum lateri, veluti comites ac defensores, adessent.
 Hinc & habebantur *ἱερόδωροι* Luciano teste, nobiles atque coe-
 lestes *Horatio*, propeque majus & gloriosius existimabatur, ut
Cicero pro Flacco dicit, apud Graecos olympioniceam fuisse,
 quam Romae triumphasse. Conf. *Tusc. Quest. I Cap. 46, II, 17*.
 Quae cum ita sint, neque mirum est, eorum indices, antiquo
 pariter ac recentiori tempore, curiosissimo fuisse conatu con-
 servatos. Ab Elidensibus iidem in Olympico gymnasio cu-
 stodiebantur, idque fortasse Paraballontis olympioniceae insti-
 tuto. Tales edidisse feruntur aequalis *Platoni Hippas Eleus*,
Aristarchus, *Pausanias* magister, *Eratosthenes*, ab *Athenaeo* &
Laertio laudatus, *Agriopas*, seu *Copas*, a *Plinio VIII, 22*, me-
 moratus, *Stesichides*, *Laertio* teste, *Callimachus*, *Aristodemus*,
Polybius quidam, *Phlegon Trallianus*, de quo *Photius Cod.*
XCVII, *Aristoteles* ipse, quem indicans, optat Noster, ut is
 aureolus sapientissimi viri liber ad tempora nostra pervenisset;
 doletque, Arabes & interpretes, qui metaphysica & alia hujus
 generis *Aristotelis* opera, quibus & facile & lubenter carere
 possemus, conservarunt, egregia ista eruditionis & historiae
 praesidia nobis invidisse. Verum enim vero Nostri nobis di-
 ligentia providit, ut eodem & nos marcescere dolore super-
 vacuum arbitremur, laeta potius mente gratias acturi, praeter
 alios plures, *Corfinto*.

Pag. 113.

ECLAIRCISSEMENS GEOGRAPHIQUES SUR l'ancienne Gaule, &c.

hoc est,

ILLU.

ILLUSTRATIONES GEOGRAPHICÆ GAL-
 liz antiquæ. Præmissa est Commentario de mensuris iti-
 nerariis Romanorum, & Leuca Gallica. Autore D.
 ANVILLE, Geographo ordinario

Regis.

Parisijs, apud viduam Etienne, 1741, 8.

Alph. 2.

Quamvis nunquam Galliz defuerint viri docti, qui anti-
 quæ ejusdem Geographiæ illustrandæ studia sua conse-
 crarent, atque ex eorum numero jure suo præ cæteris *Adria-*
nus Valesius, Nicolaus Sanson, Abbas le Bauf, alique, commen-
 dari soleant; nemo tamen facile sibi persuadebit, nihil eos
 reliquisse intactum, aut minus expeditum, hæcque ob cau-
 sam inutilem & vanam esse operam, a Cel. Autore in con-
 scribendo elegantissimo, de quo nunc differemus, opusculo
 collocatam. Satis quidem est certum, exigua vetustatis su-
 peresse monumenta, quæ Galliarum geographiæ inserviant,
 quæque in commentariis *Cæsaris, Plinii, Strabonis, Ptolemæi,*
 in itinerariis antiquis, & notitia imperii, reperiuntur; tam di-
 spersa, immo obscura, esse, ut non desit, in quo alii ingenia
 exerceant, ac præstantissimæ disciplinæ lucem accendant.
 Optumem vero, uti dicunt, vel cardinem in eo versari, ut lo-
 corum intervalla accurate definiantur, quisque cognoscat.
 Difficile autem & arduum est hoc literarum genus, ac grave
 onus, quod pauci sustinebunt; propterea quod raro existant
 viri docti, qui æque scientia Geographiæ mathematicæ, quæ
 Geometria, Trigonometria, Astronomia, nititur, ac arte cri-
 tica, & facultate, veterum scriptorum loca aptè interpretandi,
 excellent. Quanti ex hoc quasi fonte manaverint errores
 illorum, qui leucam (*lieue*) veterum Gallorum cum milliari
 Romano confundebant, cuique, res considerate circumspi-
 cienti, patebit. Gratias itaque agendas esse censemus Cele-
 berrimo Viri, quod difficile hoc & minus expeditum de
 leucæ & milliariis differentia discutiendum sumserit argumen-
 tum; idque singulari Commentatione insigniter illustraverit.

Fff

Cum

- Fig. 1. Cum breviter significasset, quantum utilitatis ex cognitione milliarii Romanorum, vel ad Geographiam nostri ævi magis definiendam redundet; ad naturam eorum explicandam accedit. Satis notum est, vias veterum Romanorum militares divisas fuisse in milliaria, & singula milliaria spatia lapide, sive columna milliaria, designata. Columnis his numeri I, II, III, inscripti erant, ita ut computandi initium ab urbe quadam capitali fieret, ac formulæ: *ad primum, secundum, tertium lapidem*, usu reciperebantur. Hujus consuetudinis quasi reliquias deprehendimus in nominibus variorum in Italia oppidorum propriis, qualia sunt: *Terzo, quarto, quinto, & sexto*; nec in ipsa Gallia ejusmodi nomina inaudita sunt.
4. Cum his milliarii numeris cum accurate conveniant *Itineraria*; horum autoritati insigne accedit pondus, & qui sine causa eorum fidem labefactare student, facile inde confutantur. Quæ quamvis ita sint; mirum tamen est, Geographos admodum neglexisse, accurate definire, quantum spatium milliarii Romano circumscriptum fuerit, ac per consequens in gravissimos errores esse lapsos, id quod *Sanfoniorum, & Cluverii, & Amelii*, exemplo comprobatur. Opera tamen Mathematicorum, *Ricardi & Cassinorum*, confectum fuit, milliare Romanum haud excessisse spatium 761, vel 766; vel 767, ulnarum Parisiensium. Geometrarum Italici rem ita explicarunt, ut *stadiola* adscriberent longitudinem $5\frac{1}{2}$ palmorum Romanorum architectonicorum; *catena* 10 stadiolorum; *milliari* Romano 116 catenarum. Hæc respondent 764 ulnis, 1 pedi, 6 pollicibus, 6 lineis, ex mente *Cassini*, vel 764' 4" 7, 7. Item, si ex virgis architectonicis Romanis rem metiamur, respondet milliari spatium numero 666 virgarum. Quamvis hæc satis accurate expedita videantur; uberiori tamen disquisitione adhuc opus esse, si generalia hæc præcepta ad speciales casus accommodantur, & majori diligentia distantiam locorum explorandam, exempla docent satis luculenta. Itinerarium Burdegalense ac *Antonini*, item *Strabo*, in eo consentiunt, Ariciam ab urbe Romana intervallo 16 mill. esse disjunctam; tamen in tabula agri Romani, a *Cingolano* confecta,

fecta, vix 14 mill. notaveris. Ostiam distare ab Urbe 16 mill. Pag. 18.
 testantur itinerarium *Antonini*, tabula *Theodosiana*, *Plinius*,
 & *Procopius*; certum tamen est, recentiores vix 14 mill. de-
 signare. Hæc aliaque hujus generis conficiunt, milliaria Ro- 20.
 manorum veterum hodiernis fuisse breviora; nec sufficit, ad
 ambages ac circuitus provocare, quæ tabulam non admittere
 possunt discrepantiam. Differentia in mensura palmi sita
 est. Cum enim, ex sententia *Luca Patti* & *Francisci de Set-*
ne, palmus antiquus æqualis sit 8 pollicibus, 2 lineis, pedis Pari-
 siensis, & perinde milliare vetus, ut hodiernum, absolvatur
 6670 palmis; sequitur, milliare Romanum vetus non excels-
 sisse spatium 756 ulnarum, 3 pedum, 3 pollicum, 8 linearum
 Parisiensium. Duplex vero palmi apud veteres genus fuit. 22.
 Palmus minor absolvetur spatio 4 digitorum, id est, quar-
 tæ partis pedis Parisiensis, a Græcis *παλαστή*, aut *δοχμή* &
δακτυλοδοχμή, appellatus; palmus vero major 3 minoribus, 23.
 sive 12 digitis, 9 pollicibus, respondebat, quem Græci modo
σπιθαμήν, modo *δρῶν*, appellarunt; nec multum recedit a
 Germanorum mensura, quam *Spanne* vocare solent. Ex his pa- 24.
 tet, milliare vetus & hodiernum distare 3½ palmis. Certam
 ac veram esse hanc computandi rationem, monstravit Cl.
 Autor autoritate *Joannis Greaves*, qui incredibili diligentia in 26.
 his quæstionibus expediendis laboravit, nec longe a veritate
 absuit. Nimis longum foret, singula hic referre, quæ doctissi-
 me ad confirmandam sententiam suam disputavit Autor.
 Convertimus nos ad ea, quæ de *stadio* disceptata sunt. Sta- 41.
 dium a Græcis ad Romanos ingravit; nec quisquam igno-
 rat, stadium spatium fuisse, circibus publicis destinatum;
Hercules circumscripsit illud spatio 600 pedum. Pes
 Græcus consistebat 1360 partes pedis Parisiensis, hincque re-
 spondebat 94 ulnis, 2 pedibus, & 8 pollicibus. *Plinii* vero, 43.
Columellæ, & *Isidori* Hispalensis, testimoniis clarum est, sta-
 dium octavam fuisse partem milliaria. Pedes ergo inter 44.
 Græcos & Romanos talis est differentia, qualis est inter 24
 & 25. Multa his præclara de stadio addidit, quæ tamen,
 ac hujus commentationis fines excedamus, jam silere oportet.

NOVA ACTA ERUDITORUM

tet. Hos tamen præterire non possumus, multa velut in transeu-
 su notata fuisse, quæ & elegantia, & utilitate, se commendant.
 Pag. 75. Referimus; huc observationem de *commensu membrorum*,
 quo veteres pictores maxime & sculptores omnia metiri so-
 77. lebant; de militum Romanorum altitudine, quæ talis fuit,
 ut quisque sexos pedes, vel certe quinos & decem uncias,
 88. haberet; de differentia vocum *pes, gressus, & gradus*, Latino-
 108. rum; *βημα & βεγυια* Græcorum quid notent Finita Dissertatio-
 ne de mensuris Romanorum, insequitur Dissertatio de Leuca
 Gallorum, ab *Hieronymo, Hesychio*, aliisque, jam dudum com-
 memorata. Spatium ei adscribunt *Jornander* aliique MD
 109. passuum Romanorum, id est, 1133 ulnarum $11\frac{1}{2}$ pedis.
 112. Quanvis enim Romanis mos fuerit, miliaris usum cum suo
 imperio in provincias acquisitas transferre; Galli tamen con-
 113. stanter pristinam, locorum distantias numerandi, rationem
 conservarunt, præter Narbonenses. Hinc sequitur, loca ve-
 117. terum itinerariorum, quæ ad Galliam spectant, de leucis,
 non de miliaribus, esse interpretanda. Quæ Vir Cl. suspica-
 tur, Gallis ante Romanorum adventum fuisse vias publicas,
 easque perinde, ut Romanas, in suas leucas divisas, nemini
 118. persuadebit, consideranti, in Cæsaris Commentariis ne nomen
 quidem leucæ inveniri. Majoris pretii ergo sunt observa-
 tiones, quibus cum leucis Gallorum veterum leucas Gallo-
 rum recentiorum, miliaria Anglorum, Germanorum, de
 137. quorum *Rassa* doctè disputavit, Hispanorum, septentrio-
 nalium, itemque Russorum, comparavit. Haud abhorre-
 re videtur a nostro instituto, tabulam addere, qua discrepantes
 variarum nationum itinera dimetiendi modi accurate intel-
 ligi possunt, ad Gallorum ulnas, pedes, & pollicès, ita efficta:

	uln.	ped.	poll.
Milliare Romanum	755.	3.	—
Milliare Rom. hodiern.	764.	—	—
Stadium Græcum, quod octava pars est miliaris Romani veteris	94.	2.	8.
			Sta.

MENSIS JULII A. MDCCLI. 47

	uln.	ped.	poll.
Stadium, quod decima pars est ejusdem milliaris	75.	3.	4.
Stadium Macedonianum	54.	2.	5.
Leuca Gallorum	1133.	1½.	—
Milliare Romanum, in Britannia a Rege <i>Henrico VII</i> instauratum,	826.	—	—
Milliare Turcicum, quod Russi Werst appellant	661.	—	—
Rasta Germanorum	2266.	3.	—
Leuca Germanorum & septentrionalium	4533.	—	—
Leuca Francogallica	2500.	—	—
Milliare Germanicum	3865.	4½.	—
Leuca Hispanica	3022.	—	—
Leuca Hispanica magna	3777½.	—	—

Progredimur ad Dissertationes ipsas, Geographiæ veteris Galliæ illustrandæ destinatas. *Prima* agit de *Genabo*, urbe Galliæ antiquæ, cui mappam geographicam, nova opera confectam, præmisit Cl. Autor. *Genabum* Aurelianum nostrum esse, tam firmis argumentis demonstrarunt *Valesius* & *Lancelotus*, ut nulla hac de re dubitandi suppetat materia; nisi Cl. Abbas *le Bauf* sibi sumisset, illis sese opponere, ac comprobare, *Vellaunodunum Casaris* idem esse, quod *Vallanus pagus*, in *Autissiodorensi* agro positus; *Gerabum* vero idem, quod celebris Galliæ urbs, cui *Giant* nomen est. Conjecturas has dum recte confutare, & rectiorem sententiam defendere & confirmare, studet Noster; commodam, ipsi oblatam, haud prætermittit occasionem, in alia, eaque difficili, hujus generis argumenta inquirendi. Sic, cum locum *Antonini* explicat, monstrat, *Brivodurum* esse hodiernum *Briardrum* (*Briare*); *Agendicum* appellari *Sens*; *Noviodunum* *Nevers*; *Decetiam* *Decizes*; *Argentomagum* *Argentor.*; *Ernodurum*, sive *Ernotrum*, villam *S. Ambrosii* dicatam prope *Arnonem* fluvium (*S. Ambroise sur Arnon*); *Avaricum* *Bourges*:

Pag. 189.
203.
211.
217.
250.

Fff 3

Tincon.

- Tincometum* Sapoins; ut alia prætereamus exempla, nec immeremur doctissimis observationibus, quæ *Cæsaris* Commentariis insignem lucem afferunt. *Secunda* disceptat de *Bibracte*, *Æduorum* civitate. *Æduorum* provincia circumscripta fuit terminis diocesium Augustodunensis, Matisicensis, Cabilonensis, & Nivernensis. Caput illius Bibracte fuit, de qua tota Geographorum turba mirifice dissentit. *Sansonius*, *Hofsternius*, alique, vindicant illud nomen Augustoduno (*Autun*); *Valartus*, *Cellarius*, & *Longuerue*, utramque urbem inter se distinguunt; ita ut alii, notari, credant, urbem *Beaurai*, alii *Baunne*. Autor noster priori sententiæ subscripsit, ac pristinam opinionem autoritate itinerariorum, & *Eumenii* Rhetoris, quorum loca rectius explicantur, confirmat. Præter alia nobis perquam placeant ea, quæ de *Augusti* nomine, a Galliarum urbibus adscito, monuit, ac exemplis Augustarum *Trevirorum*, *Rauracorum* prope Basileam, *Suessonum*, *Vermanduorum* (S. Quintin), item *Augustobonæ* (Troies), *Augustoritii* (Limoges), *Augustonemeti* (Clermont in Arvernis), *Augustomagi* (Senlis), comprobavit. Idem de *Cæsaris* nomine observat, & huc refert *Casarodunum* (Tours), *Casaronagum* (Beauvais), *Casaraugustam* in Hispania; de Julii nomine, quæ spectant *Juliobonia* (Lilebone); *Juliomagum* (Angers), & *Forojulium* (Freiuls). *Masæ* veterum appellatur Mesc, in diocesi Antissiodorensi posita; *Telonnium* vero Toulon. Namine *Mediolani* nihil frequentius in Gallia, eodemque designata invenimus *Mediolanum Santorum* (Santes), *Mediolanum Eburonicum* (Evreux), *Mediolanum Biturigum* (Chateau Meillan in Berri). *Tertia* denique disserit Cl. Autor de *obsessione Alesie*, a *Cæsare* commemorata, quæ omnium rerum, a *Cæsare* in Gallia gestarum, quasi princeps est, itidem geographica tabula ornata. Summa ejus hæc est. Orationis initium fit a narratione historica eorum, quæ de gloriosa illa expeditione ipse *Cæsar* literis reliquit consignata. Deinde, *Alesiam* in eo monte, quem Galli *Mont-Auxois* appellant, prope Augustodunum positam fuisse, demonstrat, ac de ejus situ ita disputat, ut clare pateat, mirifice in eam omnia convenire, quæ de *Alesia* habet *Cæsar*.

far. Herculem ejus fecisse fundamenta; narrat Diodorus Siculus, in cujus testimonio urbis nomen perperam Αλεξια scriptum esse, dudum monuerunt docti viri. Dubium est, num vere scripserit Florus, Alesiam a Casare eversam fuisse. Si vere scripsit, certum est, in pristinam magnitudinis ac splendoris fastigium eam restitutam fuisse. Scriptorum mediæ ævi testimonis cum hæc confirmasset; nonnulla de cultu S. Regine martyris disseruit, ac Dissertationi, immo toti opusculo, finem imposuit.

Pag. 42

483

CHRISTIANI HENRICI ECKHARDI, Eloquent. & Poes. Prof. Publ. Ordinarii, Juris Extraord. Hermenevticæ Juris Libri duo.

Jenz, impensis Cunonis, 1751, 8 maj.

Alph. 1 plag. 5.

Uilissimum opus aggressus doctissimus & elegantissimus Autor, summa illud cura & diligentia, nec vulgari doctrina, composuit. Qui enim optimi de quoque interpretationis genere Autores tradiderunt, eos secutus, subtilia præcepta posuit, idoneisque exemplis, in quibus sæpe major, quam in regulis, vis est, explicuit: ut adeo elegantioris prudentiæ studiosa gratissimam rem fecisse merito videri debeat. Ut summa, quod nostri institutum est, capita perensemus, in *duos Libros* omne argumentum divisum est. *Alter* tradit rationem interpretandi Jus adventitium, *alter* Jus patrium. *Prioris Libri septem Capita* præcipiunt de interpretatione Juris Civilis Romani; *octavus* de modo interpretandi Canones & Decretales. *Libri II prius Caput* agit de interpretatione legum Germanicarum provincialium & Statutorum; *alterum* de ratione interpretandi leges Juris Romani Imperii publicas. *Libri I Capite I* de interpretatione legum generalim agitur. In interpretatione summum est, ut eas alterius verbis notiones attribuamus, quas ipse sub illis intelligi voluit, sive ut cogitemus eadem, quæ scriptor. Desinitur porro, quid

fit intelligere; quid oratio; quid significatio verborum, & sensus orationis; quid forma orationis; & stilus. Cum notiones verborum sint variae & inconstantes; videndum, quae quique loco conveniat. Ponuntur inde enuntiata quaedam, per se non obscura: orationem debere habere sensum; & iudicium; hoc, verbis expressum, propositionem esse; propositiones inter se comparandas; Autoris conditionem, doctrinam, & sententias, respiciendas; scriptorem sibi contradicere non temere putari, adeoque nihil, quod repugnet, admittendum; si quid obscurius dictum, ex clarioribus locis illustrandum. Jam interpretari esse sensum Autoris ex eius verbis & ratione declarare. Cur ratione, apparet e §. 17, quia Autor Cl. duplicem interpretationem constituit, grammaticam, & alteram dialecticam. Illa usu loquendi continetur, certa, & evidens, est. Eius est, orationi integritatem & veritatem vindicare; qua parte critica dicitur. Jam Hermenevtice Juris regulas interpretandarum legum complectitur, quae tam ex communibus, tum ex propriis, interpretandi principiis eruuntur. Atque interpretatio legis item est vel grammatica, vel logica. Hanc quidem cum interpretationem appellet; in eo sequitur Cl. Autor doctorum virorum communem sententiam, quae tamen minus recta esse videtur. Grammatica enim interpretatio aliter constare nequit, nisi observes eadem, quae hi ad dialecticam pertinere volunt; videndum enim, quo consilio, qua causa, quid scriptum sit, quae aetas Autoris, quae tempora fuerint, omninoque ex mente scribentis omnia accipienda; aliter enim nulla interpretatio est. Adeoque ratio legis & reliqua ad eam pertinent. Quod autem de extensione & restrictione legum clavant, haec non interpretatio est, sed earum applicatio & translatio quaedam, cum jam rite interpretatus eas fueris. Quid vero locus *Quintilianus* in eam rem faciat, non videmus. Verba haec sunt *Lib XII Cap. 2 §. 19: Quid? non questio juris omnis aut verborum proprietate, aut aequi disputatione, aut voluntatis coniectura, continetur?* Agit Rhetor hoc, ut ostendat, Oratori futuro *Ethices* aliquam cognitionem necessariam

fariam esse. Probat etiam inde, juris disputationes magnam per-
 tem ex ea repetendis esse, cum de æquitate sæpe incidat qua sibi;
 itaque addit: quorum pars ad ratiualem, pars ad moralem, tra-
 ctatus redundat. *Conf. Cap. III § 7.* Neque dialectica interpre-
 tatio probatur ex *Ciceronis Or. pro Cæcilio. Cap. 18.* Nam neque in
 grammatica interpretatione verbis insisterendum, contra scriben-
 tis consilium & sententiam. Summa enim interpretationis ver-
 satur in eo ipso, ut ex mente scribentis verba intelligantur. Ita-
 que contendit *Cicero*, consuetudine loquendi quædam crassius
 dici, quæ adeo nec in legibus ad vivum referenda sint. *Conf.*
ibid. §. 51. Dialecticam vero interpretationem amplecti do-
 ctissimum Autorem, hoc magis mirantur, quod ineptam di-
 visionem interpretationis in historicam, geographicam, &c.
 rejicit; & recte: alias enim in *Aristotele* esset interpretatio co-
 quinnaria, in *Columella* rustica, quam vero varia in *Plinio*?
 Locum autem pluribus interpretationis generibus fingendis
 dedisse videret male intellectus usus vocabuli interpretationis,
 quam ipse *Cl. Autor* observat. *Vellenus*, loco dialecticæ in-
 terpretationis paulo plura præcepta essent de usu loquendi, ad
 quem uam omnia in interpretatione redeunt, quibus subsi-
 diis inveniri possit, v. c. testimoniis, vel scriptorum ipsorum,
 definiendo, exemplis & rebus, locisque parallelis, vel aliorum,
 qui eo tempore saltem vixerunt, cum lingua vigeret, adeo-
 que eam cognitam haberunt. Quorum tamen aliqua non
 negamus ab *Autore* esse monita, v. g. §. 31 seq. Ponuntur
 deinceps aliqua, quæ ad grammaticam interpretationem spe-
 ctant: de glossematis, & linguæ cognitione; unde sit obscuri-
 tas orationis, & ambiguitas; subsidia interpretationis esse Glos-
 saria, & versiones; dialecticam interpretationem in eruenda
 legis ratione versari; ejus quæ sint principia; ad hæc requiri hi-
 storice & antiquitatis cognitionem. Est hæc interpretatio vel
 extensiva, vel restrictiva. Dividunt etiam interpretatio in do-
 ctrinalem, authenticam, & usualem; sæpe ex analogia legum pe-
 tenda. Quam tamen, existimamus, rationem minus tutam & cer-
 tam esse. Possunt enim tres, vel quatuor, interpretationes ei-
 dem loco convenire, adeoque non apparet, quæ vera sit.

In Jure Civili discrimen temporum, quibus compositum est argumentum, observandum; natura & indoles cujusque libri cognoscenda; etiam res ipsa; neque cavillandum. Quorum tamen quædam forte nimis vaga videri possint, uti & mox illa, quæ §. 52 & 53 proferuntur.

Capite II de vera legis lectione indaganda agitur. Docetur primum, unde vitia irreperant; nempe per librariorum, & glossatores, & quomodo; deinde, ut corrigere quis possit, nota esse debere scripturæ compendia; atque eo loco de siglis & notis paulo fusius disputatur; porro MSta conferenda; quo loco de Florentino Codice, ejus virtutibus, vitiis, & autoritate, agitur. Potest lectio, & sententia potius, restitui etiam distinctione, literarum transpositione, & transfectione verborum. Literarum permutatio, & asperatio, non negligenda. Etiam antiquæ editiones conferendæ. Quas quidem regulas ut inepte politas non contendimus, ita solas sufficere ad Criticis illud gravissimum munus feliciter exercendum, non putamus. Multa enim præter ista requiruntur, quæ usu quisque magis & ingenii solertia, quam ulla præceptione, assequetur: uti omnino omnibus de interpretatione præceptis præstantior est usus & in interpretando exercitatio.

Caput III de Latinitate & stilo veterum JCtorum multa, nota illa quidem, accurate tamen, præcipit. Oratio JCtorum varia est pro eorum ætate, & diligenter discernenda; quo vero propior *Augustum*, tanto purior, est; JCTi imprimis proprietati verborum student, & puritati, perspicuitatiq; neque negligunt ornatum; nam figuris utuntur, v. e. hystorologia, plocæ, &c. quæ tamen quid magnopere ornatus orationi conferant, non videmus. Figuræ, quæ orationem ornant, longe aliæ sunt. Vid. *Cic. de Orat. Lib. II* Commemorantur deinceps elegantia exempla; etiam in particulis, & proverbis. In vitio sunt prisca & obsoleta dictionis studium; & Græca immixta; & alia minus Latina; quæ forte vel librariis, vel *Triboniano*, debentur, nec temere tamen hic accusando. Habent JCTi & propria vocabula, & usitatis alias notiones subjiciunt. Codicis Latinitas deterior; Institutionum plerumque melior.

Capitulum

Capit IV. est de institutis Philosophiæ Stoicæ, & sectarum placitis, quæ veteres Juri sequuntur. In quo ortum & progressum Philosophiæ Stoicæ apud Romanos explicat, causas deinde & rationes subjicit, cur veteres Juri eam præcipue amplecterentur; ipsa tandem Stoicæ sapientiæ vestigia, quæ, in Jure nostro suppressa, persequitur. Cumque nosse utile sit, ejus quisque sectæ studiosus fuerit; de *Capitone & Labone*, & ab his propagatis dissensionibus, disputat.

Cap. V. de inscriptionibus & subscriptionibus legum, earumque recto usu in interpretandis legibus, agitur. Rem ad legum interpretationem utilissimam ita tractat Autor, ut primum de inscriptionibus tradat, unde & quare sint appositæ, deinde de earum usu, in legibus distractis conjungendis; omninoque seriem & quasi contextum legum exhibendum. Cumque libri Jurorum varii sint generis, quid de singulis sit observandum, ostenditur. Species facti etiam cognoscitur comparatis, inscriptionum ope, inter se frangentis; atque antinomice tolluntur; Inscriptionum eximius in titulo *de Verb. Signif. & de reg. Jur.* usus ostenditur. Restitutæ autem Inscriptiones primum ex Codice Florentino. Commendatur *Labitti Index*, & inscriptionum usus, quamquam interdum vitiosæ sunt. Inscriptiones legum Codicis produnt Imperatorum nomina, eorumque, ad quos mittuntur constitutiones, unde ex his tempus & ætas legum cognosci, & discerni conjungi, possunt. Ex nominibus eorum, ad quos missæ, apparet, sitne Edictum, an Rescriptum, vel Decretum. Subscriptiones legum Cod. diem & Coss. indicant; quamquam sæpe sunt vitiosæ, tamen, si veræ, sunt utiles. Neque loca, interdum in subscriptionibus notata, sunt negligenda. Quæ singula idoneis exemplis, suo cuique theoremati subjectis, demonstrantur.

Caput VI. de interpretationibus legum, easque cognoscendi principiis, inscriptum est. Cum Jus, quod *Tribonianus* compilabat, deberet accommodari temporibus illis; necesse fuit, multa omittere & mutare, seu interpolare. Interpolatio facta vel in verbis, quæ vere nulla est; vel in sententiis, cum veteri Juri affingitur sententia, de qua ipse cogitare nequit; vel si jus vetus

legi recentiori adscribitur. Ad judicandum de Emblematis constituantur regulæ, aut potius theoremata, quædam; & subjiciuntur modi cognoscendæ interpolationis.

Caput VII est de Versionibus Juris Græcis, earumque recto usu in interpretatione. Primum de Versionibus Juris, earumque variis generibus, agitur; deinde earum usus ostenditur in invenienda vera lectio, aut confirmanda, cum integriora exempla tum haberent, & in vi veterum sententiarum explicanda. Commendatur imprimis *Theophili* versio.

Caput VIII de ratione interpretandi Canones & Decretales exponit, præmittuntur quædam de compositione ac fontibus hujus Juris. Cuius Decretum ex aliis superiorum temporum collectionibus sit compilatum, adeoque vitis plenum; interpres monetur adire fontes & priores collectiones. Cumque *Raymundus* non minus Decretales interpolavit, quam *Tribonianus* Digesta & Codicem; consulendæ antiquæ Decretalium Collectiones, *synopsea* capituli indaganda, etiam operæ inscriptionis, regesta inspicenda. In Decretalibus multa ex Jure Civili, multa & Glossæ, petita sunt, quæ inde in forum irreperunt. Multa etiam vestigia Juris & morum Germanicorum in illis reperiuntur, quod exemplis confirmatur.

Sequitur *Liber II*, ejusque *Caput I* de interpretatione legum provincialium & Statutorum. Antiquum Germanicæ Jus constituit moribus, cuique provinciæ, aut civitati, propriis; hinc Jura provincialia & Statuta. Quorum historia traditur. Cum ea sint vel antiqua, vel recentiora, horumque interpretationi illa inserviant; fontes adeundi sunt; vicinarum nempe provincialium & civitatum leges, præter Diplomata, & consuetudines gentis. Cumque ex Romano Jure multa antiqua capita mutata sint, utriusque vero principia multum discrepent, ea diligenter distinguenda sunt; in quam rem quædam axiomata ponuntur. Traditur, inde iterum de Statutorum & legum provincialium interpretatione grammatica & logica; in quibus, vellemus, paulo accuratius distincta essent a communibus præceptis ea, quæ hujus generis interpretandi propria sunt.

Caput II de ratione interpretandi leges S. Rom. Imp.

pe.

perii publicis agit. Disputantur primum quædam de ratione & indole harum legum, inde de iis, quibus instructus aliquis ad eas interpretandas eecedere, quidque omnino observare, debeat; in quibus tamen quædam nimis laxa & vaga videntur, e. c. non falsis principiis utendum esse; a sensu literali non facile esse recedendum. Inde regulæ speciales ponuntur. Agitur de authentica interpretatione, adeoque de recurſu ad Comitia Imperii; porro de publica interpretatione, ejusque duplici modo, vel majori suscepiorum numero, vel amica transactione; de observantia Imperii; & analogia Juris publici. Oratione hæc tersa & eleganti Vir doctissimus enarravit: ut nos quidem nomine omnium, qui eleganti Jurisprudentiæ favent, Autori pro hoc opere excellentissimo, & eruditionis pleno recondita, gratias agere haud dubitemus.

TRAITE' DE LA GANGRENE, &c.

id est,

TRACTATUS DE GANGRÆNA, AUTORE QUESNAYO, Med. Rég.

Parisiis, 1749, 12.

Plag. 22.

Pertibus corporis nostri mortuis vitæ cum reddi nequeat, conſiderandum est Medico, ut prohibeat, ne pars sincera afficiatur. Licet autem facillimum esse videatur judicatu, quid vivum sit, quidque mortuum; ab initio tamen statim præbat Cel. Autor, sensus motusque defectum, & apparentem quandam partis mortem, hic non sufficere, eamque ob causam non semel vivos, pro mortuis habitos, terræ fuisse traditos. Distingui vulgo solent Gangræna a Sphacelo; sed, cum uterque morbi sit s. natura sua Autori nostro convenire videatur, quam

Pag. 13.

Gangræne humidæ & siccæ proponit differentiam. *Prima Parte* humidæ insinuat consideratio gangræne, cujus signum pathognomonicum in obstructione vasorum, succorumque abundantia, in parte mortua poni debet, judicat.

Ggg 3

Vz

- Pag. 17. Variæ hanc mutationem proferre possunt causæ, quæ pro sua quæque natura discrepant. Hasce sigillatim proponit, moxque curandi methodum illis subjungit. Primo itaque loco contusionem expendit, quæ organicam partium actionem cohibet, & succorum ex vasis suis effluxum causatur. Hinc obstructio enascitur, quæ sensim incrementa capit, hinc peculiari ratione pars affecta fluxore & paralyti afficitur. Stagnantes autem succi corrumpuntur, sanas partes, non ob contagium, sed ob malignam, quam contraxere, indolem, reddunt, gangrænamque producunt, quæ nonnunquam laudabili superveniente suppuratione terminatur. Curatio ergo requirit, ut escharæ, inde exorta, tollatur, & cum vulnera sclopetorum huc pertineant, in iis dilatandum sæpe est vulnus, vel tota pars amputanda, vel, si hoc fieri non potest, pars, gangræna jam corrupta, removenda, reliqua remediis, quæ putredini resistendi vim habent, defendenda. Si symptomatice contulioni accedit gangræna, eam & venesectione & diæta averti posse, creditur; nonnunquam tamen & hanc amputationem postulare. Stupor partis per analeptica & confortantia, interne & externe adhibita, corrigitur. Alius gangræne ortus est, si humor in contextum cellulosum deponitur, quod infiltrationem Autor vocat. Causa hujus morbi in vasorum debilitate, & succorum serosorum copia, hæret, vel in impedito sanguinis ex arteriis in venas transitu, per irritationem quancunque producta, vel in sanguine resoluta, vel in vasorum actione deficiente, ut in senibus, in quibus autem vasa debilitari, Autor negat, Si a viscere læso proveniat, funesta est, reliquis causis curâ adaptanda est. Tertia præcipua gangræne causa est constrictio, quæ etiam obstructiones producit & tumores, qui a parte læsa sæpe remoti conspiciuntur. Ejusmodi constrictiones absque obstructione gangrænam parere posse, partium nervosarum læsiones testantur, v. c. in fascia lata. Quodsi a compressione proficiscitur constrictio, illa sublata, & hæc tollitur. In nervosis partibus sola præterea punctura ad producendos similes effectus sufficit; quare probe cavendum, ne illi causæ adscribantur venænatæ. Tunc enim

enim conveniunt relaxantia, vel partis nimis tensæ incisio, vel sensus auferri debet, per cauteriorum, aut oleorum, potissimum destillatorum, applicationem, quæ vehementer agendo igneam præne vini exercent. In obstructione, si simul ea accesserit, stagnantes autem humores adhuc sint fluidi, stimulantia, vel roborantia, locum inveniunt; si vero illi jam sint condensati, ea, quæ fluiditatem reddunt, ut cataplasmata, adhiberi suadet; si contextus cellulosus sit corruptus, scarificatione tentanda est suppurationis excitatio; si magna est in vasis & musculis obstructio, præter scarificationes paulo profundiores, dissolventia, ut Sale ammoniacum, & similia, nec non amara, laudat, acida vero, quæ adstringunt, prorsus rejicit. Progreditur deinde ad quartam causam, animalium nempe venenatorum morsum, qui non nervos solum lædit, verum etiam venenatam succis indolem impertitur, quod humoris ejusmodi venenati ad recens vulnus facta applicatio & concomitantia testantur symptomata. Hisce in moribus, cum levis accedat inflammatio, obstructionis sedem magis in venis capillaribus, & nervosarum partium tensione, quam in arteriis, esse, credit. In hisce curandis scarificatio & generalis therapie regulæ minime sunt negligendæ; specifica tamen simul adhibenda; multis theriaca in usu est. Quintam porro causam inflammationem esse statuit, quam alii ut solam gangræne causam assumunt. Cum inflammatione sæpe est malignitas, quæ variam naturam habet. Alia enim protinus vim vitæ extinguit, alia causticam & rodentem videtur habere virtutem, alia de utraque aliquid continet. Potest tamen sanguis etiam stagnans in universum actionem arteriarum impedire, aut summus caloris gradus, qui an in corpore nostro excitari possit, dubitat, solidas quasi torrefacere partes. Pro varietate inflammationis & variis causis differt curatio; in maligna nec venæsectio, nec antiphlogistica curatio, instituenda, sed magis conducunt intus & extus data resolventia, diaphoretica, sinapismi, & si gangræne jam comparent signa, scarificatio, vel mercurii in spiritu nitri solutio. In erysipellate, quod gangrænam concepit, & cum vesiculis est, non quidem

Pag. 166

184.

199.

202.

221.

238.

260.

- dem nocet scarificatio, sed simul putredini resistendum,
 Pag. 266. & ad suppurationem cuncta dirigenda sunt. Eadem
 valent de furunculis, qui vero nunquam ante suppurationem
 269. aperiendi sunt. Erysipelas inflammatorium, unguenta dige-
 sliva & crassa scarificationem, carbunculi autem cauteria, desi-
 derant. In inflammatione & calore nimio, quod tamen, ut
 antea dictum est, fieri posse negat, antiphlogistica adhiberi
 debent. Sexto adhesionem inter gangraenae causas recenset.
 Haec quidem partes exsiccant, sed inflammationem quoque ex-
 291. citat, & antea recensita methodo tractanda est. Frigus li-
 dem, septina causa, gangraenam parit, cujus tamen phenome-
 na pro dignitate nondum satis descripta esse, eruditus Autor
 dolet. Certum vero est, & per illud obstructions induci;
 quare etiam cura eo redit, ut illa tollatur. Putredo tandem,
 octavo, mortem partibus contrahit, licet etiam gangraena pu-
 308. tredini nonnunquam superveniat. - Causa ejus est vel massa
 sanguinis resoluta, vel si suppuratio vetusta acri sanguinem
 inficiat materia, vel si in tumoribus, qui facile putrescunt, pu-
 trida fiat congestio, vel si succi, extra vasa sua missi, corrup-
 pantur. Contra priorem alteramque causam parum valet
 Chirurgia, contra tertiam tamen rodentia & escharotica quid-
 quam efficere possunt. Ex vasis suis missi humores evacu-
 andi sunt. Ubivis fere symptomatum & curationum adhi-
 bitarum naturam observationibus, fide dignis, corroborat.
 Altera Pars siccam considerat Gangraenam, cui hoc nomen,
 quod partes, illa affectae, siccae, durae, & contractae, conspiciantur,
 321. imposuit. Haec arterias potissimum infestat & comprimit;
 dissectae enim illae sanguinem non fundunt, sensus au-
 tem saepe superest, & vehementes oriuntur dolores. Frigidae
 licet partes sint, caloris tamen summi sensu aegrum afficiunt,
 nonnunquam levis & cutanea accedit inflammatio, nonnun-
 quam paralysis. Color partis ruber in lividum & nigrum
 convertitur, rarissime albus conspicitur; foetor simul exoritur
 magnus; qui vero contagii naturam non habet, rarius phly-
 ctanae observantur. Tales gangraenae & symptomatice sunt,
 & criticae. Duplici a causa producuntur: alia immediate
 fac-

sanguinis & spirituum in motum cohibent, ut compressio, ner-
 vorum & arteriarum distractio, aliarum arteriarum tantum actio-
 nem sistunt. Varia ratione hæc in corpus nostrum possunt
 introduci, ut v. c. per alim. nra, per fecale corruptum, per
 pus, ex protractis suppurationibus resorptum, per humorum
 vitia, ut in scorbuto, lueque venerea, per morbos acutos, per
 applicata externa, acia. In curatione respiciendum est, an
 malum possit præcaveri, quod facile fit, si causa externa,
 in orbem factura, removeatur. In humorum vero vitiis res
 difficulter procedit. Nonnulli ut specificum, ipsa jam gan-
 græna præsentente, corticem chinæ extollunt, de cuius virtute
 dubitat; alii substituunt cardiaca & confortantia, maximam
 vero partem regimen expleto asserit. Forte a cauterio salu-
 taris expectandus est eventus, in febribus putridis a purgatio-
 ne, in resolutione humorum putrida ab iis, quæ putredini re-
 sistunt. Dolores varia ratione mitigari possunt. Chirurgia
 amputationem ut auxilium proponit, in qua tamen vix sola-
 tium est, cum mox alio in loco malum recrudescat. Sed,
 cum & in hac gangræne specie escharæ compareant, & inte-
 gra membra destruantur, de utraque hac conditione in singu-
 lari agit tractatione. In febribus, priusquam cessaverint, 384.
 escharæ & gangræne incisionibus & scarificationibus tentandæ
 non sunt, quippe quibus facilis ad vivas partes succis corru-
 ptis aperitur aditus, id quod adductæ observationes testantur.
 Sed post febris finem, si suppurationis signa se manifestant,
 ea conveniunt, & sanationem promittunt. In integri mem-
 bri destructione raro quoque amputatio bene cedit. Ob ple-
 nariam enim vasorum obstructionem laudanda minime est
 suppuratio, sed, putredine accedente, augetur malum. Quam- 389.
 pimum autem sua sponte sistatur gangræna, & in parte sana
 excitetur inflammatio, & spes suppurationis sese ostendat,
 illa minime negligenda est. Saepe natura ipsa viam
 monstrat, separando mortua a sanis; non vero desperandum
 est, licet pars ossis quædam corrupta remaneat, quam a natu-
 ra ipsa resolutam fuisse, experientia constat. Vix opus
 est,

est, ut pluribus hujus libelli præstantiam declaremus, cum ex
his, quæ breviter adduximus, pateat, quanti intersit Medico,
subtiliter scrutari morborum naturam.

OBSERVATIONS SUR LES GRECS, &c.

hoc est,

OBSERVATIONES DE GRÆCIS, AUTORE
Abbate DE MABLY.

Genevæ, per societatem librariorum, 1749, 8 maj.

1 lag. 13 ½.

Fig. 2.

Distinctum est opus in *quatuor Libros*, ad ordinem tem-
porum distributos, ita quidem, ut cum *Xerxe* bellum
finiat *primum*, imperium *Philippi tertii* incipiat, qui si-
mul *Alexandri* historiam complectitur, res autem deinceps
gestæ, donec Romanis Græcia provinciis annumeraretur,
argumentum exhibeant *postremi*. *Dicaearchus*, qui,
secundum *Perphyrium*, omnes inter Philosophos, anti-
quissimorum Græcorum mores fidelissime depinxit, eos
constituit sapientes, innocentiam & tranquillitatem ada-
mantes. *Plato* dicitur aureum ejusmodi seculum doctri-
nis philosophicis addidisse, quod vero non nisi Poetarum
cultum & commemorationem mereatur. Nos, si quid
cernimus, quamvis suas Poëtis fabulas relinquamus, mal-
imus tamen, vel ad posteritatis incitamentum, nimis in-
nocentem, quam nimis barbaram ac sævam, primorum
hominum vitam depinxisse. Certe sanctissimus spiritus
primos nobis homines simpliciores, sinceriores, ac melio-
res, subinde designat; ac videtur aliorum etiam origi-
nes inquirenti, non levem occasionem idem præstandi
suppeditasse. Sic re vera majores nostros ipse *Tacitus*,
sic alios alii, delinearunt. Itidemque *Lycurgus* in Oratione
con-

contra *Leocratem* Cap. 18. consuetudines suis maxime com-
 mendat, quibus antiquissimas leges ferentes fuerint im-
 buti. Hos inter fere Reges invenimus, qui & haud raro
 totam Græciam amice conjungendam curabant, id quod, Pag. 9.
 solennibus ludis institutis, optime processit. Eminent hic 10.
 præsertim *Lycurgus*, Græciæ totius suo modo legislator. 18.
 Dicitur is aliquatenus opposuisse genium suum Spartano- 20.
 rum indoli, spe metuque versans animos, ad eam, quam 52.
 meditabatur, rei publicæ formam. At nec minores apud
 Græcos heroes floruerunt. Eo pertinet in Persico no-
 minatim bello *Miltiades*, *Themistocles*, *Pausanias*, quos
 maxime *Thucydides* designavit. *Themistocles* describitur
 tanquam miraculum posteritatis, qui omnes magni viri
 proprietates conjunxerit; *Pausanias* ignorabat dominandi, 62.
 abunde vero norat militandi, primarias artes. Post bel-
 lum Persicum, quod *Liber II* docet, incrementa cepit 71.
 initio Attica res, dum omnes implorabant Athenien-
 sium tutelam, adversus *Pausania* tyrannidem, Peloponnesæ 72.
 civitates; Laconica vero cecidit, at in ruinas secum reli-
 quas sensum denique traxit. Ruebant enim in bella in- 75.
 testina Spartani præsertim & Attici. Habebant Athenien- 76.
 ses maximos homines, sed rei publicæ formam pessimam,
 purum patum imperium populare. Accedebant contem- 85.
 tiones inter *Cimonem* ac *Periclem*, quorum posterior adu-
 labatur plebi, tanquam insignis heros, politicus, orator,
 maximus tunc ubique, post hominum memoriam, in re-
 publica, qui vero proprietates eminentissimas ad ambitio-
 nem suam accommodabat, adeoque patriæ funestas effi- 87.
 ciebat. Contemptui dabat Areopagitas, ac reliquos magi- 89.
 stratus: dum ex ipsius eloquentiæ consiliorumque nutu
 pendebant omnia. Nec taceri debet Ostracismus Athe- 101 seq.
 nensium, indolis maximæ viris damnosissimus, ad rem-
 publicam ubi accederent, adeoque portas aperiens me-
 diocribus. Accedebant alia plura momenta, quibus Athe- 118 seq.
 nis pernicies accelerabatur, ita ut, *Lyfandro* urgente, pax
 H h h 2 inho-

- Pag. 181 seq. inhoneſta præferretur. *Lyſandri* tamen obitus & Spar-
 182 tanis, vindictam Græcia meditante, & Athenienſibus, ty-
 183 ranorum patrono defuncto, ſalutaris erat. *Lyſander*
 obſuit atque profuit Spartanis etiam alia ratione. *Lycur-
 184 gi* leges, parſimoniam invehentes, dominationi fuerunt im-
 pedimento; pecuniam invehens alter, hæud prohibuit opum
 185 ſociam corruptionem. Accedebant novi hoſtes Theban,
Epaninonda duce; imprimis autem perdidit Lacones ad
 186 Mantineam clades. Reſuſcitatis velut Athenis, quod *ter-
 tio Libro* docemur, obſuit effrenata cupiditas temporum
 187 feſtorum ac ludorum, unde omnis amor gloriæ patriæ
 que peribat. Virtutes civiles nihili æſtimabantur, Poetæ,
 Muſici, Comædi, decoratores, principes erant in civitate;
 ut merito civibus Panathenæorum & Bacchanalium ma-
 188 gnificentiâ objiciat *Demosthenes*. Corruptio Græcorum
 189 Macedones juvit; ex quo diſciplinam militarem invehere
 190 rat *Philippus*. Phalanx, ſedecim millium exercitus ro-
 buſtiſſimus, inde Græcis, ipſiſque Romanis, terrori fuit. Vid.
 191 *Polybius XVII, 3*. Illi nihilo minus ſeſe oppoſuit. *Demo-
 192 sthenes*, adverſarius maximus, qui tamen ſubito commuta-
 vit orationem, cumque ſuos ad bellum incitare deberet,
 193 ſuaſit denique pacem, ac *Philippum* Amphictyonum in
 collegio recipi. Excufandus eſt Orator, quod id non
 prius fecerit; quem *Polybius* accuſat, quod injuriis ſuis
 atrociffimis *Arcadas, Lacedæmon, Hieronymum, Eucamp-
 194 idam, Meſſenios Theonem & Tbraſylogum, Argivos Myr-
 ten, Teledamum, & Mnafiam, Theſſalos Daogum & Cineam,
 Thebanos Theogilonem & Timolam, alioſque, vexaverit* Sed,
 poſtquam ille perſpexit levitatem & ignaviam civium
 195 ſuorum, atque, inutiles eſſe legationes, vidit; aliud non
 potuit non accidere. Verum enim vero eadem imper-
 rium Macedonicum promoverunt; qua occasione *Philip-
 196 pi & Alexandri* genius modusque bella gerendi, ſecun-
 dum exemplum *Juſtini*, comparantur. Sed *Alexandri*
 ſuocſſorumque temporibus *extremus* quoque conſecratur
 Liber,

Libri, ejus spatia dum Romanis simul, & Græcis antiquitatis scriptoribus satis superque celebrantur, non est, eus nos etiam iisdem immoremur.

POEMATA DIDASCALICA, NUNC PRIMUM
vel edita, vel collecta.

Tomus III.

Parisii, apud Petrum Egidium le Mercier, 1749, 12 maj.
Alph. 2 plag. 2.

Laudabilis est conatus, varii generis Carmina didactica colligendi, postquam nunc etiam eorum regulas seorsim inculcatas habemus. De nostris saltem *Erycæum*, *Trappium* inter Britannos, appellemus, eas cognoscere studenti. Dum autem Præfationis Autor Musarum hæcæ quasi cupedia nominat, primoresque fructus, in quos poetice, ad præclaros partus factæ, indolis fervor juvenilis ebullit, & ad hoc idem dicentes multos elegantes homines provocat, non possumus non opinionem se jungere nostram. Sane, si quid est, cum dramatibus imprimis heroico Poemate, quod ad maturos autumnii velut poetici, non vernos, fructus, aut flores, referri debet, hoc est carminum genus: ubi doctrinæ ratio, cognitio rerum, perfecta, poetica prudentia, veluti Grætiæ, mutuo se complexu prehendere debent, ut quid planctu dignum edatur. Neque facimus cum Nostro, ad neglectum ordinem quod attinet; facilius est, proposita lanx ejusmodi, satura, forsitan & dulcior, veremur autem ut utilior. Nostra si valeret sententia, disciplinarum ad genera & ordines hujusmodi Carmina colligerentur. Ita profecto miramur, nondum exstare e. g. Codicem sacrum poeticum, ex optimis cujusque Libri *παραφράσεις* collectam; Medicinam poeticam, cujus itidem omnes facile partes seorsim habentur, atque ita porro,

H h h 3

Sed

Sed contenti simus interim hocce *Canone*, laudantes Editorum, quibd elegantissima varii generis Poemata nobis invidere noluerit. Insunt autem *Tomo primo Francisci Oudini* Somnia, quorum editio prima lucem vidit Divione A. 1698; *Petri Petij* Thia Sinenlis, prima editio, Parisiis, 1685; *Petri le Coedic* Mundus *Cartesii*; *Johannis Luca* Actio oratoris *Libris duobus*, editio prima, Parisiis, 1675; *Franc. Tarillon* Pulvis pyrius, editio prima, Parisiis, 1692; ejusdem Ars confabulandi, editio prima, Parisiis, 1698; *Micb. Hebert* Ars jocandi, editio prima, Parisiis, 1698; *Guiljelmi Mazheu* Cassium, editio prima, Parisiis, 1738; *Thoma Bernardi Fellen* Faba Arabica, editio prima, Lugduni, 1696; ejusdem Magnes, editio prima, Lugduni, 1696; *Franc. Ant. le Febure* Aurum, editio prima, Parisiis, 1703; ejusdem Terræ motus, Parisiis, 1704; ejusdem Musica, ibid. eod.; *Franc. Oudin*; S. J. Ignis; *Franc. Maria Marsy* Templum tragicædiæ, Paris. 1734; ejusdem Pictura, Paris. 1736; *Hervai de Montaignu* Ratio conscribendæ epistolæ, Paris. 1713; *Petri Escoulant* Gnomon manualis, Paris. 1736; *Patricii Trante* Florum connubia, Paris. 1728. *Altero Tomo* continentur, antea jam editorum, annis simul indicatis, *Marci Hier. Vi-* de Poeticorum *Libri III*; ejusd. Bombycum *Libri II*; ejusd. Scacchia, Romæ, 1527; *Jo. Rosa* Aviarium, Burdigalæ, 1700; *Franc. Champion* Stagita, Parisiis, 1689; *Guiljelmi Veschambe* Mala aurea, Perpiniæ, 1692; *Sepp. Augu-* stini *Souctet* Cometa, Cadomii, 1710; *Car. Nocet* Icis, Venet. 1730; ejusd. Aurora borealis, Romæ, 1747; *Jo. Lud. Courtois* Aqua picata; *Lud. Clairambault*, leu, quod multis non displicet; *Franc. Maria Marsy*, Acanthides Canariæ, Parisiis, 1737; *Franc. Odini* Annotationes in *M. Hier. Vi-* de *Lib. III* Poeticorum. *Ultimo Tomo* habentur *Scævole Sansnarthani* Pædotrophiz *Libri III*; *Ren. Rapini* Hortorum *Libri IV*; *Lupi Themas* Barometrum, *Franc. Tarillonis* Carmina varia; ejusd. Disceptatio de Culi-

de Virgiliano. Specimina possis præbeat e Tomo primo
Tragediæ templum, ubi sic de Sophocle atque Euripido
pag. 277:

In medio solium gradibus surgebat eburnis;
Unde Sophocleo majestas nixa coturno
Spectantum resuam cuneis volventibus undam
Jura videbatur subjecta imponere turba
Regnatricis animorum ingenti morumque magistræ.
Illic agnosco gentis spectacula Græcæ,
Qualia temporibus magni viguere Sophoclis.
Ecce autem attonitos media inter talia sensus
Percellit nova res: geminos namque ire videbam
Hinc atque inde viros, quos circum grande fremebat
Murmur, & ingenti resonabant pulpita plausu.
Hic ego compellans comitem, dic, alma, quid illos
Esse rear gentis, qui prima in fronte theatri
Insignes paribus fulgent utrinque coturnis?
Quantus in ore sedet splendor! quantum instat in illis!
Dum Dea, cernis, ait, Græca duo lumina scena,
Rivali dubiam facientia carmine palmam.
Hi similem variam per iter tenere coronam;
Et laudem meruere parem diversa secuti.
Aspicis, ut varia vatum par nobile nisu
Surgat, & imparibus scenam circumvolet alia,
Ille tonanti aquila similis se præpete penna
Tollit, & impavido ferit arduis astra volatu,
Fulminis medius nimbis, luditque procellas
Inter & ultrices sparsura tonitrua flammæ,
Terrificis late complens clamoribus auras.
Alter in experto metuens se credere celo,

*Sidereos linquit tractus, timidi que procella:
 Radit huius pennis, nec vocis fulmine terras
 Pectora, sed liquidos tollens ad sidera cantus,
 Consecta stibilibus late loca quæstibus implet,
 Qualis olor nectis positurus littore vitam
 Ingemit, &c.*

De Gallorum autem Tragicis, Cornelio nominatim & Racino, hæc habet pag. 279 seq.:

*Gallica Melpomene, duplex est cui vertice crista
 Affurgunt, gemineque micant in fronte corona,
 Altera de lauro est, de molli est altera mirto:
 Hanc donavit amor, majestas texuit illam,
 Sustinet hæc duplex genius, quorum alicui alter
 Laurigeræ gaudet pondus gestare corona,
 Mollior alter amat scenæ prætexere mirros.*

*Ingentes nimirum animos Cornelius ingens,
 Et, quales habet ipse, suis heroibus afflat
 Sublimet sensus. Vox illi mascula, magnum or,
 Nec mortale sonans, rapido fuit impete vena,
 Vena Sophocleis non inspectanda fluentis,
 Mollior ingenio teneros induxit amores
 Racinius, Gallis non visos ante theatris,
 Magnanimos quamvis sensus sub pectore verset, &c.*

Comparationes eas, ad rem pertinentes, eo magis legisse juvabit, quo luculentius indidem patet reliquorum plerorumque cum stilius, tum genius, & quo sunt, ex ipsa quippe Poesi petitz, cum re conjunctiores. Observari quoque non nihil de observationibus posset; sed poeticum jam leporem severitate critica turbare nolumus. Commendamus potius omne hoc præstantiora Poetarum Carmina colligendi genus, & ex præsentis operis lectione, si attente & cum cura hæc fiat, cuilibet fructus haud pœnitendos, ac certissimos, spondemus.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Augusti Anno MDCCLL.

JOANNIS ANDREÆ IRICI, JCTI AC THEOLOGI
Tridinenſis, rerum Patriæ Libri III, ab anno Urbis æter-
næ CLIV usque ad annum Christi MDCI.XII, ubi
Montis ferrati Principum, Episcoporum, aliorumque il-
lustrum Virorum, gesta ex monumentis plurimis, nunc
primum editis, recensentur. Accedit ejusdem Autoris
Dissertatio de S. Oglerio, celeberrimi Locediensis Mo-
nasterii Abbate, chronologica ipsius Præsulum
serie locupletata.

Mediolani, typis Palatinis, 1745, fol.
Alph. 5 plag. 21.

Milliario vix altero Italico a flumine Pado aquilonem
versus in ea Italiæ regione, quæ Monsferratus dici-
citur, octavo circiter ab urbe Vercellis lapide,
Tridinum assurgit, munitissimum olim munici-
pium, cujus mœnia injuriis bellorum sunt dejecta, vulgo ap-
pellari solitum *Trino*. Locus cum tractu, *Albam Pompejam*
adjacente, pace Clarascensi A. 1631 Duci Sabaudicæ obnoxius
esse cœpit, ad amnem Tanagrum situs, vetustate, & incolarum
numero, & templorum nitore, effolgens. Hic in lucem su-
sceptus fuit patriæ studiosissimus Patricius Tridinenſis, *Joan-
nes Andreas Iricus*. Locum istum veteres vocarunt *Rigema-*

gum, ac oppidum dixere *Libuorum*. Tridinum prius ad ipsas
 Padi fluminis ripas indulto ante stetit. Ex ejus rudibus
 Pag. 2. Tridinum recentius fuit exortum. Initia Rigomagi Noster,
 ad *Bellovesum*, Gallorum ducem, qui *Tarquinii Prisci* ætate,
 superatis Alpibus, Italiam intravit, referenda arbitratur. Vide-
 tur favere ita sentienti appellatio urbis Celtica. Primis a Chri-
 sto nato Seculis Tridini, seu Rigomagi, equos mutabant vere-
 darii publici statores. Inde vocatus fuit locus *mutatio*. *An-
 nibal* & *Marius* circa Tridinum virtutem bellicam exercue-
 runt. *Marius* Cimbros vicit prælio prope Vercellas in Rhaudii
 campis circa Eridanum in finibus Pollentia. Rhaudii campi
 sunt planities, quæ Vercellas inter & Eridanum jacet. *Montiro-
 lo* pagus est mons Rhaudius. Vicus *Camperellum* ad A. 904 us-
 que haud procul a Tridini mœnibus stetit, nomine corrupto
 ex campo Rhaudio. *Vellejus Paterculur*, excidium Cimbri-
 rum evenisse, tradit, *in campis, quibus nomen erat Rhaudis*.
Aurelius Victor, de Viris illustribus commentatus, *in campo
 Rhaudio* prælium ponit. *Plutarchus*, id contigisse in campo
circa Vercellas, retet. *Florus* vero, Cimbros, narrat, *Triden-
 tina jugis in Italiam provolutor*, eis objectum fuisse *Athesin
 fluvium*, eosque tandem *in Venetia profligator*. *Cæsar* vero
 testis est, Cimbros post afflictam Galliam in Italiam impetum
 fecisse. Videntur itaque ipsi non per Tridentina juga, sed
 per Augustam Prætoriam, *juxta geminas Alptum fauces a Pli-
 nio* locatam, in Italicam planitiem excurrille. Præterlabitur
 Vercellas *Sesie fluvius*, quem *Livius* videtur *Athesin* vocasse.
 Juga Tridentina videntur fuisse Tridinentia. Venetia vide-
 tur fuisse Pollentia, seu Valentia, apud *Haslam*, olim urbs in-
 signis, nunc ignobilis pagus. *Plutarchus*, Cimbriis a *Catulo*,
 tradit, *Atisonem*, non *Athesin*, objectum fuisse. Flemen ex
 Penninis Alpibus, per vallem Ostulæ decurrens, quod *Verba-
 nus* excipit læus, ab accolis dicitur *la Tosa, l'Atol*. Quid?
 si in hoc latet *Atiso*? Noster certe rem ita disputat, ut *Flori*
 fides vacillet. Noluit tamen Cel. *Ludov. Antonius Murato-
 rius* in *Thesuro novo veterum Inscriptionum* controversiam
 10. illam geographicam definire. Insulribus dicitur S. *Barna-
 bar*

bas religionem Christianam primus tradidisse. Tridineses
 certe memoriam viri ad 3 id. Jun. quotannis venerantur,
Martialis, Matthaei, Sabintani, Potentiani, & Alitii,
 Apostolorum discipuli, traduntur Vercellarum primi fuisse
 Evangelii praecones. *Atilius* Martyr circa finem Seculi III in-
 teriit, unus ex Thebæis comilitonibus, ut ajunt, pro Jesu
 doctrina defunctus. *Hieronymus de Bono*, civis Bononiensis,
 edidit A. 1734 opus de *Casalsis Ecclesia origine atque pro-*
gressu Taurini apud *Fantinum*, ac *Diss. II pag. 15*, commemo-
 ratis aliis Thebæis, qui Montisferrati regionem triumphis
 caelestibus decorarunt, *Atilium* hunc praeteriit. De *Eusebio*,
 Vercellensi Episcopo, A. 371 ob divinitatem Jesu assertam la-
 pidibus obruto, ejusque reliquiis, exponit Noster copiosius.
 Occiso Langobardorum Rege, *Clefo*, A. 573, hi 36 Duces con-
 stituerunt, qui Regum loco jura darent. Duravit id interre-
 gnum ad annos decem. Tum quidem Duces tres, *Amon,*
Zaban, & Rodanus, Rigomagum, bellis dirutum, novis cinxere
 incenibus, & antiquo Rigomagi nomine obliterato, quod tria
 in ejus agro castella condidissent, *Trinum* in posterum dici
 jusserunt. Inde insignia *Tridini* desunta. Langobardos
 domuit *Pipinus*, vicit *Carolus Magnus*. Posterior, in Galliam
 reversurus, constituit Marchionem unum Segusii, alterum E-
 porediæ, cui suberat *Trinum*. A. 904 Vercellenses, in li-
 bertatem se asserentes, vicina castra Marchionibus eripuerunt,
*Trinum*que ferro & igni vastarunt. *Arduinus* gravis erat,
 exeunte Seculo, *Petro*, Vercellensi Episcopo, Marchionum
 Eporediensium postremus. *Otto III* ei A. 999 terras acqui-
 sitas ademit, ac *Leoni, Petri* in cathedra Vercellensi successoris,
 donavit. *Ughellus* Diploma *Ottonis*, eo fine datum, edidit
 primus, sed inane. Evulgavit id Noster ex integro con-
 gruenter *Antiquitatibus Italicis Lud. Ant. Muratorii*. Tum
Trinum videtur jam Marchionum Montisferrati jussis pa-
 ruisse. Episcopo Vercellensi *Principatum* jam beneficentia
 Augusti impertiverat, licet ille civitatis & Comitatus jurisdi-
 ctionem civilem æque ac criminalem unam cum pedagii &
 mundinarum jure faceret antistes in consules Vercellenses con-
 sue-

Pag. 12!

14.

16.

- suevisset transferre. Ex veteri more superest nihil, nisi quod ante crucem Capituli cathedralis Vercellensis in solennibus supplicationibus vexillum militate gestetur. *Henricus II* Rex A. 1014 Cœnobio Frustuariensi multa donavit, quæ in agro Tridinensi sunt sita, Diplomatis intervento, quod hic denuo affectur ex *Gutchenono*. Ex jejuniis ditiorum elemosynas complures profluxisse in miseros & inopes, exemplis & documentis nonnullis hic ostenditur. Anni incensis 1126 hiems fuit rigida æque ac annonæ caritatum conciliatrix. *Fridericus* Imperator Wirceburgi in comitiis A. 1151 Vercellensis ecclesiæ cathedralis jura confirmavit, 16 Cal. Nov. Inter testes obvii sunt *Hartwichus*, Bremenensis Archiepiscopus, *Dux Welfo*, *Enricus*, *Dux Saxonia*, *Conradus*, & *Albertus*, *Marchiones de Saxonia*. Denuo *Fridericus* Vercellensis Episcopi rebus Diplomate, A. 1156, 20 Cal. Jul. dato, consulit. Inter testes eminent *Henricus*, *Dux Saxoniae & Ravaria*, *Fredericus*, *Dux Sueviae*, & *Conradus*, *Dux Guelfo*, *Otto* Palatinus Comes *de Witelshach*, aliique. Episcopus tum Vercellensibus præerat *Vitzo*, seu *Uguzto*, a quo *Guglicimus* *Marchio de Monteferrato* castrum Tridinense jure beneficii, seu feudi, suscepit. *Vitoni* A. 1170 successit *Guala*, ex nobilissima *Bondona* progenie Tridinensi ortus, qui fratrem suum *Jacobum* militiæ ducem, suæque ecclesiæ advocatum, constituit. Vigebat ea adhuc ætate Vercellis Canonico-Monachismus, quem instituerat seculo IV vergente *Eusebius*, Vercellensium Episcopus, clarum communi mensa, communi domicilio, omniumque rerum terrenarum abdicatione. *Gualda* exstat Diploma, A. 1174 datum, quo ipse Canonico-Monachisimum ecclesiæ collegiatae Congregationis *B. Bartholemei*, extra civitatem Vercellarum sitæ, confirmavit. Ediderat id jam ante *Ugellus* *Tomo IV Italiae sacra* in *Vercellens. n. 63*. *Gualda* successor, *Albertus*, quem *Henricus VI* Cæsar dilectum & fratrem suum Principem appellavit, ab hoc Imperatore precibus obtinuit, ut A. 1191 jura ecclesiæ suæ Episcopalis confirmarentur Mediolani prid. Cal. Dec. *Fridericus I* Imp, A. 1177 cum Guelfica factione pacem Venetiis iniit, quæ paulo ante ipsi articulos pacifica-

tio.

tionis precibus adnotis exhibuit, quos hic legere licet. Marchio *Wilhelmus* Montisferratenſis A. 1182 cum Vercellenſibus facta pace ſibi Tridinum & Moranum, ab hiſ ſolo Pag. 37.
 æquata, recuperavit. Tridinum eſt rexdificatum, ejusque
 conſuetudines vetuſtæ in unum *Statutorum* corpus collectæ,
Wilhelmi II liberos Noſter accurate exhibuit, ac copioſe de eis 40.
 expoſuit. *Joannis Hubneri* aliorumque Tabulæ genealogicæ
 hinc emendari ac ſuppleri poſſunt, quantum ad Marchiones
 Montisferratenſes attinet. *Boniſactus* Marchio A. 1104 Tri- 56.
 dinenſibus *Poteſtatem*, ſeu urbis prætorem, dedit. Quæ ad ejus
 electionem & jura ſpectant, Ven. Autor ex *Statutorum* codi-
 ce exhibuit. Paulo poſt Tridinum e veteri ſede in novam
 commigravit, A. 1217 incenſibus cingi cœptam. Caſale Secu- 71.
 lo XII urbem fuiſſe immunitatē Cæſaris gavifam, negat No-
 ſter, id potius credens tunc Epifcopo Vercellenſi pãdiſſe. *Bo-*
niſactum, Marchionem Montisferrati, *Conradus* Rex A. 1253, 4
 Maſi, regiminis Imperii anno tertio, Hieroſolymæ 23, regni
 Siciliæ 23, feudis imperii inveſtivyit. In Diplomate ipſo *Conra-* 94.
duſ vocatur *Dei grãtia electus Romanorum, Hieruſalem, & Si-*
cilia, Rex digniſſimus, ſemper Auguſtus. Memorabile omnino 105.
 eſt teſtamentum, quod *Joannes*, Marchio Montisferrati, paulo
 ante obitum A. 1305, 18 Jan. condidit. Ex eo conſtat, *Joan-*
niti terras per hæreditatem ad fœminas tranſire potuiſſe, ac ipſi
 fuiſſe ſorores duas, *Violantem*, Græcorum Imperatricem, &
Alexinam, quæ Domino *Porcello de filiſ Urſi* nupſerat. Hæc
 ſunt, quæ ex *Libro primo* credidimus nobis eſſe delibanda.
Libri ſecundi exordium deducitur a morte *Joannis*, Marchio- 107.
 nis Montisferratenſis, inequnte A. 1305 defuncti. Antequam
 ſororiſ *Violantæ*, quæ *Andronico*, Imperatori Græcorum, nupſe-
 rat, filius acciretur, *Manfredus*, Saluziarum Marchio, ceterique
 optimates, 7 id. Mart. Tridini concilium indixere. Vercellen-
 ſes, comitiſ vix diſſolutis, Tridinum jurè repeterunt effictò,
 arbitroſque poſtularunt, qui rem dijudicarent. Marchio no- 115.
 vus *Theoderic*, *Violantiſ* Auguſtæ filius, advenit in Italiam
 ad Principatum Montisferratenſem regendum, diſſidiis paſſim
 appetitus. Fallitur *Georgiuſ Pachymeruſ* in *Hiſtoriæ Andro-*

- Pag. 118. *nici VII, 18, qui, Joannem Marchionem, Theodori filium, ejus fuisse fratrem, arbitratus est. Ipse enim Theodorus in fragmento libri sui de militari disciplina, per Benvenutum editi, contrarium ei tenet. A. 1353 Otto, Dux Brunsvicensis, progenie Grubenhagica ortus, commoratus fuit apud Joannem Marchionem. En tabulas, Tridini exaratas, hujus rei testes, ita conformatas: Anno Domini 1353, Indictione sexta, die 24 mensis Junii, in sero in Tridino, in Castro, in Caminata, presentibus testibus Dominus Otto de Brunsvich, Beneficte de Cocenato, & Simone de Gabiano, Ill. & Magnificus Princeps D. Joannes Marchio Montisferrati dixit & protestatus fuit, quod, cum Commune & homines Casalis juxta pronuntiatum factum per Reverendissimum D. Archiepiscopum Mediolani dare & solvere tenerentur ipsi Dominus Marchioni certum suum salarium ordinatum in die 24 mensis presentis, ut in pronuntiato plenius continetur, & ipsi Commune & homines dictum salarium non solverint, ceciderunt in penam contentam in compromisso facto per Dominum Marchionem, & ipsos de Casali in Dominum Archiepiscopum antedictum, videlicet quia suum salarium in ordinato termino non solverunt; accusans idem Dominus Marchio predictos Commune & homines ad penam predictam, protestans de omni jure suo. . . . Marchio Joannes a Carolo IV Rege, urbem petiuro, ac ibi diadema Cæsareum suscepturo, A. 1355, 3 Non. Febr. Pisis privilegia & feudorum confirmationem obtinuit, ob fortitudinis, qua Cæsari subvenit, exemplum Imperialis Vicarii dignitate ornatus. A.*
124. 1319 Galeacius, Vicecomes Mediolani, in Joannem arma movit. Joanni, inter hæc defuncto, successit impuber Otto secundus, cui tutor additus fuit Otto, Dux Brunsvicensis. An uterque Otto ex communi Witekindæ stirpe procreatus fuerit, Auctor disquiret in Diss. de Vera Marchionum Montisferrati Genealogia. Otto secundus, A. 1372 in palatio Astensi cum Ottone Duce iusjurandum, fidelitatis recepit a suis 8 Maji. Diploma ipsum Noster ex tabulario Tridiniensi, quo id edocemur, protulit, ac cum Lectore communicavit.
131. Summam tabulæ confirmavit Marchio A. 1376. Otto Dux & tutor

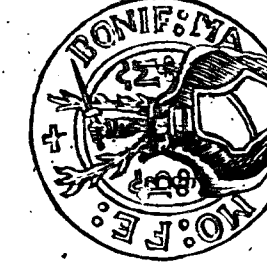
J. A. B. Had. Nov. Act. End. A. 1751 Mens. Aug. pag. 439.

AR.

AER.

tutor discordias cum Vicecomite composuit ægte, profectus Avenionem, & cum *Gregorio XI* confederationem pactus, qui A. 1377, Romam sede translata, pacem restituit inter dissentientes ea lege, ut *Galeacii filia Vtolanta*, quæ haud multo ante *Leonellum*, Clarentiz Ducem, amiserat, *Ottoni* nuberet, ac *Galeacius Ottoni* daret triginta millia florenorum, ac oppidum Casalis restitueret. Papiæ sunt nuptiæ A. 1377 celebratæ. Anno sequenti, 16 Dec. *Otto* Langirani in urbe Parmensi a Germano quodam, familiari suo, fuit percussus, ibique sepultus. Successor ei datus *Joannes* frater, qui, A. 1379 iurjurando suorum exceptus, A. 1381 cum tutore suo *Ottone* Neapolin profectus, ut *Joannæ* Reginae suppetias ferret, 25 Aug. insidiatorum gladio occubuit confossus. Successit ei frater, *Theodorius*, quem per triennium *Galeactus* levissimò afflixit bello præfectum Vercellensem, *Conradum de Sonnéc*, Germanum; *Sigismundus* Augustus, A. 1414 Tridini in castro per aliquot dies moratus, erexit Comitatus Aquasanae & Canapitii, eosque contulit *Jovani Jacobo*, *Theodori* Marchionis filio. Attulit Noster Diploma, ad 26 Martii datum. Primus, qui Tridini artem recens inventam typographicam exercuit, existit *Bernardinus Jolitus de Ferrariti*, cognominatus *Stagninus*, Venetias contendens paulo ante A. 1483. Plura de his dabit Noster olim in *Historia typographico-literaria Tridiniensi*, enarraturis Codices, qui ab A. 1483 usque ad A. 1600 Tridini formis publicis fuerunt descripti. *Bonifacii* Marchionis, qui A. 1494, 4 Mart. obiit, numos duos, alterum argenteum, Noster dedit in eotypis, quos cum Lectore putamus communicandos. Qui genealogiam Marchionum Ducumque Montisferrati accuratus solito exhibere student, eorum est, ad Clariss. *Iricum* contendere, ibique suam restituere suam. Qui Diplomatis, actis, monumentis mediæ ævi, delectantur, eos huc præparare oportet. Nobis haud vacat, singula persequi, vel inscripionum cumulo immorari. Tridinum in æs incisum, ac sepulchrum *Andrea Novelli*, Episcopi Albensis, quod in templo maximo S. *Laurentii* ejusdem urbis visitur, ære expressum, Juvat

Pag. 151.

225.

230.

TAB. IV

Fig. 1, 2.

- juvat strictim attigisse. Dissertatio, Operi adjecta, versatur in tempore, quo S. Abbas *Oglerius* Locediensi Monasterio præfuit, desinendo. Edisseritur in ea ejusdem Cœnobii origo atque progressus, seriesque Abbatum accuratissima usque ad Seculi XV initium pertexta exhibetur. Emloet in Tridini oppido celeberrimum monasterium S. *Mariae de Locedio*.
- Pag. 2. Locedium aliud æque monasterium vetustius haud multis inde passuum millibus distat, A. 712 circiter fundatum. *Berengarius* Rex hoc ipsum A. 901 confirmavit. *Otto III* Imperator id cum omnibus prædiis *Arduini*, filii *Dodoni*, qui *Petrum*, Episcopum Vercellensem, interfecerat, ac concremaverat occisum, Episcopo Vercellensi, *Luitardo*, A. 999 donavit. Monasterium Locedii recentius a *fratribus Firmitatis* circa A. 1127 conditum fuit. *Rainerius*, Marchio Montisferrati, *Wilhelmus* Marchionis filius, *Ardicius*, & *Bernardus*, A. 1126 prædia eidem jam donarunt exquisita. *Ardicius* perinde erat Marchio. Abbas primus fuit *Duranus*. *Friedericus* Imperator A. 1159 jura & bona monasterii confirmavit. *Petrus* Abbas cum *Bonifacio*, Marchione Montisferrati, perrexit, ac A. 1204 inter electores confedit, cum *Balduinus*, Flandriæ Comes, Imperator Constantinopolitanus renuntiaretur. *Bonifacius*, Thessaliæ regno potitus, monasterium S. *Mariae de Cefaco* prope Thessalonicam *Petro* donavit. Ille evasit Antiochiæ Patriarcha. Successit ei Locedii *Oglerius*, Tridinis. *Otto II* Imperator A. 1210 ei privilegium impertivit. *Innocentius III* ad eum A. 1213 literas dedit. *Oglerius* scripsit Homilias XV de *Sermone Domini in ultima cœna*. Obiit A. 1214. Reliqua jam omittimus, merito profitentes, oleum & operam Autorem in Opere hac contexendo non perdidisse.

ANALYSE GEOGRAPHIQUE DE L'ITALIE, &c.

hoc est,

ANALYSIS GEOGRAPHICA ITALIÆ, INSCRIPTA
Serenissimo Duci Aurelianensi, primo sanguinis Principi,
Do-

Domino^o D'ANVILLE, Geographo Ordinario
Regis.

Parisiis, apud viduam Estienne & filium, 1744, 4 maj.

Alph. I pl. 13.

Quamvis longe abhinc tempore viri summi in exornanda Italice Geographia summo opere elaboraverint; consiliis tamen & laboribus eorum impar fuit eventus, propterea quod plurimi, auctoritatem veterum monumentorum secuti, satis habuerunt, si Mapparum errata notarent, ea vero corrigere, & veritatem in lucem producere, tantum non neglexerunt. Satis itaque relictum fuit Cel. Autori, in quo ingenium exerce- ret; nec distitebuntur viri, harum rerum periti, laude sua dignissimum esse ejus consilium, novum Tabularum geographi- carum, novo opere & majori cura conficiendarum, colligen- di corpus, quod dum orbi literato nuntiat, simul specimen ejus nunc exhibet, de quo differemus, ita comparatum, ut ad summam de eo excitandam spem apprime idoneum esse no- bis videatur. Totius operis notitiam suppeditat Præfatio co- piosa, in qua imprimis singularem Serenissimi Ducis Aurelia- nensis, atque illustrissimi Marchionis *d'Argenson*, de hoc lite- rarum genere præclare merendi ardorem justis Autor laudibus effert. Cum in eo maxime suam diligentiam collocaturus sit Vir Cel. ut Tabulas geographicas generales, accurate & concinne descriptas, componat, antè omnia demonstrat, cum forma illarum consueta tantæ rerum copię haud sufficiat capiendæ, oportere eum, duas tabulas formæ majoris tam hemisphæræ, quam singulis orbis partibus, Asiæ, Africæ, Americæ, & Eu- ropæ, designandis adhibere. Sic commode præcipuæ terræ 19. regiones, singularum partium primariæ provinciæ ac urbes in- signiores, e. g. Romæ, Venetiæ, Florentiæ, Genuæ, Mediola- 14. num, Taurinum, in ipsa Tabula orbis generali notabuntur. In descriptione Europæ exprimentur non solum regnorum 15. & imperiorum, uti Galliæ, Germaniæ, Poloniæ, & præcipua- rum illorum partium, velut circulorum Suevici, Saxonico- rum, Fraconici, sed aliarum etiam provinciarum minorum,

Kkk

e. g.

- e. g. Ducatus Gothani, Wurtembergici, Guelfæbytani, nomina. Eodem modo cum Asia, Africa, & America, agatur; nec quidquam prætermittetur, quod ad perficiendum gravissimum hoc opus pertinebit. Facile tamen quisque cognoscat, haud levia hujus rei esse impedimenta, maxime cum non ubivis eadem præsto sint subsidia, sicque, ut rem exemplo declaremus, difficilior sit, Hispaniam, quam Galliam, Angliam, & Germaniam, describere. Nec minor erit cura Cel. Viri in consignanda *Tabula orbis veteribus cogniti*, quam ita instruet, ut nec omnem Europam, nec Asiam, nec Africam, sed eas tantummodo partes, complectatur, quas veteribus cognitasse fuisse, certis constat testimoniis. Duas conficiet imperii Romanorum Tabulas, alteram occidentalis, alteram orientalis. Ad illam spectat Italia, Africa, Hispania, Gallia, Britannia, provinciæ, ad Danubium superiorem & mare Adriaticum positæ; ad hanc Græcia, provinciæ juxta Danubium inferiorem sitæ, Asia minor, Mesopotamia, Ægyptus. Vultum hoc opus concludetur denique *Tabula Occidentis ad medium ævum exacta*, quæ decima octava totius collectionis erit. Quantum itaque studium, quantamque curam, Cel. Autor adhibeat, ut omnia jussu modo, & quantum fieri potest, rectissime, describantur, documento nobis est elegans hoc, de quo nunc agatur, de Italia opus. Præfixa ei est Dissertatio præliminaris, qua multa præclare enarrata sunt, quæ instituti rationibus illustrandis egregie inserviunt. Primo loco exponitur duplex Geographi officium, satis arduum; alterum, intervalla locorum ita inter se conjungendi, ut ne regionibus plus, aut minus, spatii, quam par est, tribuatur, alterum, situm oppidorum localem, quem singula occupant, accurate definiendi. Atqui, cum non fieri possit, quin is, cui denuo onus illud imponitur, a præcis Geographis recedat & dissentiat, causas, cur illis refragetur, significare, & quas ipse ingreditur, computandi rationes firmis argumentis demonstrare, eum decet. Cum Italiam describere suscipit, tum fuscè ostendit, inter præcipua testimonia, quorum autoritati hujusmodi demonstrationes inniti debent, vias Romanorum publicas, & quæ eorum

rum intervalla designant, vetera itineraria, locum sibi vindicare. Horum fide munitæ sunt narrationes Historicorum, eoque magis mirandum est, recentiores artis geographicæ cultores negligenter illa tractasse, quo certius est, incredibilem diligentiam veteres Romanos collocasse in definiendis ac describendis miliaribus, quippe qui, præsidis astronomicis destituti, solis principiis geometricis non poterant non contenti esse. Hoc itaque sibi datum esse, putavit Vir Cel. ut majorem curam ad explicanda urbium Italiæ intervalla conferret, ac præter rationes astronomicas ad vias illas Romanorum publicas provocaret, sicque certissimis quasi argumentis, vera esse, quæ profert, comprobaret. At vero, ne dubia ac minus expedita cuiquam videretur nova hæc Geographiam Italiæ tractandi methodus, quæstiones, ipsi opponendas, in medium asserti, & ad eas solide atque eleganter respondet. Sic concedit, in itinerariis semper designari numeros rotundos, nunquam eorum dimidias, aut tertias, aut quartas partes, quas in scholis Mathematicorum fractiones appellamus; nec negat, minus probabile esse, ubivis rem ita se habere; sed monet, fidei itinerariorum hac de causa nihil posse derogari, propterea quod sæpenumero id alteri numero addatur, quod alteri deest, sicque numerus accurate sit definitus, ubi uterque conjungatur. Quodsi quis sibi persuadeat, cognitos quidem esse lapidum, qui ab urbibus distabant, numeros, latere vero, ubi computandi veteres initium fecerint, num in medio urbis, an in alterutro finium; observat exemplo miliaris, quod Augustus Romæ in foro collocavit, ac lapidis primi, A. 1584 inventi, posse comprobari, a medio oppidorum computi ductum esse principium. Præterea necesse est, ut, si locorum intervalla ex numeris lapidum & miliarium metiri velimus, a veris eorum distantis geographicis discrepent, siquidem itinera per ambages, per montes, valleque, longiora sæpe sint, quam esse debent, si recta omnia essent ac plana. Satis tamen expeditum est, certis Geometrarum legibus hujusmodi difficultates facile posse devitari. Quæ cum ita sint, haud inepte miliaria, tanquam fideles duces, secutus est Clariss. Autor,

Pag. 97

10.

20.

- nec negari potest, cum hæc cum principiis astronomicis, quæ maximam partem lineæ meridionali Parisiensi innituntur, ætiori vinculo conjungit, firmissima ita Geographiæ Italiæ jacta esse fundamenta. Nobis satis est, operis, ad cujus refectionem tandem accedimus, brevem exhibere summam; deinde uno alterove exemplo, quam egregie partibus suis satisfecerit, comprobare, animus est. *Tres libri sui constituit Partes doctissimus Anvilius. Prima* agit de provinciis Longobardicis, quæ *octo Capitibus* absolvitur. Orationis initium sit ab itinere, Lutetia per Delphinatum in provincias Pedemontanam & Mediolanensem, duce linea Parisiensi meridionali, suscipiendo. Deinde differitur de Mediolano, ejusque
49. conjunctione cum Genua; de relatione Genuæ ad urbem Parisiensem & Corsicam; de itinere per provincias Longobardicas usque ad Ravennam; de terris Venetorum, usque ad Mediolanenses
57. protractis; de regionibus transalpinis usque ad Foro-Julienfes,
67. versus orientem positas; de provinciis, parti Mediolanensis
76. occidentali finitimis, maxime Sabaudia; de Bononiensi, Ravennatensi, ceterisque tractibus usque ad Riminum, ac itinere,
99. Rimino Romam faciendo; item discrepantia longitudinis Romanæ & Parisiensis urbium. *Secunda Parte* describitur
103. Italia citerior, in sex minores divisa sectiones. His disputatur de vero situ Romæ, ex gradibus longitudinis & latitudinis definiendo; de terris, ipsi ex parte oriente finitimis, &
116. itinere, quo Roma in Hetruriam itur; de civitate veteri, hinc-
125. que per varias vias suscipiendo itinere usque ad Vadam Volaterranam; de Hetruria interiori; de tribus Romanorum
136. viis, quæ ad mare Adriaticum ducebant, quippe Flaminia, Salaria, & Valeriana, hisque enarratis, accurate latitudo Italiæ
147. determinatur, & nonnulla de Tiberi adduntur. *Tertia* denique totidem sectiones complectitur, & in exponenda Italiæ
162. ulterioris geographia versatur. Differitur ergo de via Appia, usque ad Capuam pertingebat; de via Latina, ejusque
170. cum Appia nexu; de urbe Neapolitana, Ostiensi, aliisque;
185. de Capua, unde pergit via Appia ad Brundisium; de pro-
200. mor-
- 213.
- 217.

montorio Japygiano, Tarento, Benevento, ac anni Aufido prope Aternum, ubi via Appia finitur; de itinere, Capuâ Regium faciendo; denique de Messina, Panormio, Syraculis, & Malta. Speciminis loco brevem inunc exhibebimus summam Dissertationis de situ urbis Romæ. Longitudo ejus parum est controversa, quæ nullo modo inveniri potest, nisi per lineam meridionalem, versus Rimum ductam, teste *Blanchino*. Linea meridionalis Romana Parisiensi distat 9 grad. 52 minut. ac vera longitudo Romæ computatur 30 grad. 7 minut. Latitudinem urbis idem Celeberrimus Vir definit 41 grad. 54 min. 27 secund. minus tamen recta est hæc computandi ratio, propterea quod thermæ *Diocletiani*, ex quo loco *Blanchinus* observationes suas fecit, nimis remotæ sunt a medio urbis, ac certius numerantur 41' 53' 45. *Milliarium aureum*, in angulo fori Romani in radicibus montis Capitolii positum, tanquam centrum urbis, constituendum est lineæ meridionalis fundamentum, quæ simul mirifico consensu Romam in duas partes tantum non æquales dividit, sive a meridie ad septentrionem, sive ab occidente ad orientem, te contuleris, hincque in finitimis ejus regionibus, immo in ipso Capitolio, commode collocatur punctum longitudinis æque ac latitudinis, ex quo cetera omnia nos oportet metiri. His ita constitutis, facile intervalla locorum, urbi Romæ finitimorum, defini queunt: qua in re Noster tabulas geometricas *Cingolani* & *Ametii* sequitur. Neque negari potest, satis exactam esse tabulam *Cingolani*. Ut exemplo rem declaremus, viz Aurelianæ tribuit circiter 17 mill. huicque computo consentanea sunt itineraria vetera, quæ inter Romam & Lorium XII, & inter Lorium & Alsiurn, ubi *Antoninus Pius* ex hac vita migravit, VI miliaria collocant.

Pag. 244.

262.

116.

117.

118.

122.

ARISTÆNETI EPISTOLÆ, CUM EMENDATIONIBUS ac conjecturis JOS. MERCERI, JO. CORNEL. DE PAUW, &c. nec non ineditis antehac JAC. TOLLII, JAC. PHIL. DORVILLII, LUD. CASP. VALCKE-

NARII, a'iorumque, curante FRIDERICO
LUDOVICO ABRESCHII, qui suas
Lectiones addidit.

Zwollæ, apud Jo. Car. Royards, 1749, 8.
Alph. i plag. 9.

Cum per hosce annos multi Viri docti, in Batavis imprimis, per occasionem editi Florentiz *Xenophonis Epheſis*, aliquid operæ in Scriptoribus Eroticis vel emendandis, vel illustrandis, posuerint; hanc operam etiam *Aristeneti* Epistolis navare instituit *Frid. Lud. Abreschius*, Vir Græce doctissimus, & multis jam in hoc genere documentis cognitus atque spectatus. Complexus erat, quicquid in promptu habebat observationis, peculiari *Lectionum Aristeneticarum* libro: in quo typis describendo dum nimis cunctantur conductoris operæ, rei fama ad viros doctos in Batavis interea divulgata, admonetur Autor, ut iis jungat ipsum Græcum Epistolarum textum, emendatum atque perpurgatum a vitiis, quæ e Codice unico Bibliothecæ Vindobonensis, eoque mendosissimo, ducta, etiamnum, post plures *Merceri* & *J. C. de Pauw* editiones, librum illum obsiderent. Ei doctorum Virorum voluntati sic paruit, ut, certis atque necessariis cum aliorum, tum suis, emendationibus in textum receptis, vitiosas & loco motas lectiones, cum omni omnium reliquarum conjecturarum apparatu, in notas, contexto subjectas, rejecerit, admonito etiam de mutationibus inductis lectore. In quo eum recte ac diligenter versatum fuisse, facile idonei Lectores intelligent. Conjecturæ *Tollianæ* sunt e margine libri, qui est apud *Dorvillium*, V. C. cujus ille jam mentionem fecerat in *Vanno Critica*. Ex illa ipsa *Vanno* maxima pars *Dorvillianarum* conjecturarum ducta est, reliqua, ut & *Valkenarianæ*, ex Epistolis, privatim ad *Abreschium* scriptis.

In recensendis editionum superiorum subsidiis recte primum emendat *V. C. Fabricium*, qui in *Bibl. Gr. Tom. I pag. 432* primam *Aristeneti* editionem Antverpiensem assignat anno 1561, cum prodierit A. 1566; deinde errorem *Maittairei*

tairi in libro *de Dial.* pag. 84 ed. nov. castigat post *Dorvillium*, quartæ *Merceriane* editionis, quæ prodit Parisiis A. 1639, 8, sumtibus *Simeonis Pigetii*, notas *Mercerianas Pigetio* tribuentis. Docet etiam, exstare Latinam *Merceri* versionem, Parisiis apud *Micb. Orry* separatim editam forma minima, sine anni nota. Utramque & Græcam & Latinam *ἐκδοσιν* ignoravit *Fabricius*. In Lectionibus hoc se egisse prædicat *Abreschtus*, ut locis affectis quam lenissima medicina opem ferret, alia, temere pro corruptis habita, ex interiori linguæ Græcæ proprietate illustraret, & suspitione corruptelæ liberaret. In quo genere posteriori inprimis nobis operam suam probavit, omnibusque intelligentibus probabit haud dubie, Vir Doctiss. in exemplis Criseos diligentis & legitimæ suo ponendus merito. *Aristanetus* est ex eo genere scriptorum, a quo etsi non regula & exemplum Atticæ dictionis atque eloquentiæ ipsius, imitationis tamen studiosæ, peti potest. Si *Libanii* æqualis fuit, usus est ratione illorum, atque adeo superiorum his, temporum, ut apud more ex omni genere Atticorum scriptorum, inprimis antiquorum, atticissimos, exquisitiora & floridiora verba & genera loquendi, etiam sententias venustiores, & suo consilio accommodatas, congereret, & in sua scripta constiparet. Itaque bene atque ordine fecit Noster, cum & verba & formulas dicendi rariores & elegantiores, sententias subinde etiam, illustravit, & loca superiorum scriptorum, vel repetita ad verbum, vel commutata verbis, contulit, suggerente vel aliorum, vel sua, observatione: quorum locorum etiam indiculus adjectus ad calcem est. Quæ res interdum etiam integritati *Aristaneti* prodest pag. 45. Sed, dum in *Aristaneto* vel emendando, vel illustrando, occupatur Vir doctiss. parem operam navat subinde aliis antiquis scriptoribus, *Luctano* inprimis, *Æliano*, *Hesychio*, *Xenophonti Epheso*, universas item quasdam observationes interioris grammaticæ disciplinæ proponit & illustrat, quarum quidem ulus patentior videatur in interpretatione veterum. Ad hoc autem Lectionum corpus duplex accessit appendicula, diversis temporibus

exot-

exorta. Nam primum, in ipsis Lectionibus cum ita tarde procederent prela, ut integrum triennium eximeretur, nata est appendicula prima, ipsis Lectionibus subiecta, in qua vel emendantur quædam Lectionum loca, vel nova accessione amplificantur. Suscepto deinde textus adjungendi consilio, cum dimisisset circa viros doctos Lectionum exempla, ut eorum judicia experiretur, accipit varias a variis, imprimisque *Valkenarto*, exquisitæ in Græcis doctrinæ Viro, observatiunculas & admonitiones, vel ad emendandum, vel ad illustrandum, *Aristanctum* pertinentes: quæ in alteram appendiculam conjectæ sunt. Illud quoque non alienum fuerit commemorare, ad sexaginta verba notata esse in istis Lectionibus, quibus *Theaurus Stephani* locupletari possit. Cui generi observationis bene aliquo loco addit hæc: *Nec forsan dabitur facile Lexicon, quod omnia exhibeat composita: nullum certe opes, quæ sub his occultantur, unquam capiet: cum in his ipsis, quæ Lexicographorum diligentiam non effugerunt, sapissime eorum desideres peritiam. Quo minus mirum, si, e Lexicis unice in his literis qui sapiunt, quoties consulti illi vates responsa reddere negant, toties ferme futilia scribant, & intempestivis correctionibus sincera quæque incrustent.*

His commemorandis cupiditatem arbitratur esse injectam Lectoribus Græcarum literarum studiosis, paulo propius inspicendarum Lectionum. Quare, agè, delibemus inde nonnulla, adpersis subinde qualibuscunque observatiunculis nostris. *Lib. I Epist. 3* cum occurrat *καιρός ῥόδων*, comparat etiam *καιρόν καρπῶν* *Matth. XXI, 34*: non *καιρόν σύκων*, *Marc. XI, 13*, quam aliter cepit, quam superiores h. l. interpretes: nempe, non de *tempore*, sed *loci, opportunitate, & tractus*: ut sensus sit: *neque enim locus tractusve ille erat serax sicum: & γὰρ ἢ καιρός ἐνκαιρος, sive ἐυφορος σύκων*: idque vel soli, vel acri, illo quidem anno, vitio. Docet deinde, *καιρῶ* esse hanc vim, ut non solum temporis, sed etiam rei cuiusque, opportunitatem significet, *Thucyd. IV, 54*: *ἐπαυλιζόμενοι τῶν χωρίων, & καιρός ἦν*: ubi *Schol.* explicat τὸ ἐπικαιρότατον τῶν χωρίων. *Ibid. Cap. 90*: *πίργος ξυλίνης κατέ-*

κατίσταν. ἢ κάρως ἰν. *Liban. Or. VI pag. 207* habet *λυμῶσι καίριον*. & *Or. XI pag. 376*, & *καίριος, σὺγκάθιστος*, &c. Atque sic putat *Vir D. Aul.* sublata difficultate, quæ *Harmendo* mota est de interpretatione: non erat sempiterna illa *στράξ* *ficorum*; veluti a *Clerico*, quod ea significatione verba illa Græce dici non possent. Ex ratione autem *Abreschiana* perinde erit, utrum in tractu isto raras arbores tales statuamus, neque illas fertiles, an illo tantum anno steriles sicut fuisse putemus. *Epist. XIII* de descriptione palæstræ *Strabon.* hæc verba sunt: τὴν μὲν ἀπ᾽ αὐτῆς τῆς ἐκείνης Φιλοτιμίας κενόσημον Ἀφροδίτη μόνη τὴν κενὴν καταμένη καὶ τῆτον πρὸς τὴν παρθένον εἶχεν ἐξαιρετον ἢ θεός. *Vir* quidam dicitur in *Misc. Obs. Vol. I pag. 312*, & *Douza ibid.* legi voluit *Φιλοτιμίας*, quæd ipsi verbo κενόσημον iunxit *Sozomenus H. E. II, 3*, leuissimum & simplici medicina. *Abreschia* placet, seruari vulgatum, idque sic explicat: τὰς ἀφροδίτας, δι' αὐτῶν Φιλῆ τιμῶν τε καὶ τιμῶν θαι. Sed, ista verbi illius analysis, veremur, ut proberetur omnibus. Neque enim ex analogia lingue *Φιλοτιμίας* est, qui *Φιλῆ τιμῶν*, sed qui *Φιλῆ τιμῶν*, atque adeo facit ea, unde *τιμῶν* ad se recedat. Si *Φιλοτιμίας* defendendum, diceremus defensionem potius hinc, ut τὰ *Φιλοτιμῶν* pro *Φιλοτιμίας* dicta diceremus, (quippe τὸ *Φιλοτιμῶν* pro *Φιλοτιμίας* sepe ponitur,) quas de liberalitate, atque ipsis adeo muneribus, a liberalitate profectis, dici, facile demonstrari potest. Verbum *Φιλοτιμῶν θαι* sic dici, late demonstrat *Perizonius ad Elian. V. H. III, 1*, & sic dixit v. e. *Josephus A. J. VI, 14, 4*, *Φιλοτιμῶν θαι πρὸς τινά*, liberalem se alicui præbere, eodemque hinc *Φιλοτιμῶν* de liberalitate & hospitalitate dicitur. *Lucianus* adeo *Ain. 53* *Ἰνδοί* clare vocat *Φιλοτιμίας*: ἡμέτερον δὲ ἢ τὰς *Φιλοτιμίας* ἦγον. Eaque significatio non ducitur ab ista etymologia, quasi *Φιλέτιμος* esset, qui *Φιλῆ τιμῶν*, sed quod, qui honoris sunt cupidi, solent esse liberales, si facultas suppetat; eaque re honorem & laudem captant. Esset ergo sensus: *cum omnibus muneribus suis ornauit Venus;* sed tamen vel sic magis nobis placet *Φιλοτιμίας*, simplicitatis & facilitatis nomine. In ultimis, πρὸς τὴν παρθένον, bene

ne explicantur *pre virgine*: sed proprie tamen *πρὸς* hic habet vim comparationis, ut aliis locis: comparata cum virgine Venus solam zonam præcipuam habebat. Sæpe Vir doctissimus in explicandis, aut vindicandis, locis utitur analysi verborum, & præpositionum in compositis: eaque ratione, quod negari non potest, interdum feliciter succurrit locis difficultibus, aut tentatis, & rationem reddit constructionum, &c. Sed interdum tamen nobis ista ratio arguitur visa est, quam verior. Sed hoc omnibus accidit, qui aliquid genus artificii, vel observationis, utile cognoverunt, eoque nomine adamarunt, ut profectus blanditiis alliciantur in fraudem: neque ab tali errore cuiquam satis cautum est. Exempla, ut in oculos incurrant, proferemus utriusque generis. In eadem *Epist.* est *συνεβάλεθ' οὐ τὸ γάμος*, pro quo *Hemsterhusius*, Vir summus, volebat *συνελάβεθ' ο. τ. γ.* Noster non videt, quare non stare possit *συνεβάλεθ'*, dictum per ellipsin *τὸ μέρος*, quæ & in *συλλαμβάνεσθαι* statuenda. Priori modo sic verba resolvit: *σὺν οὐ (καὶ ἄλλοις) ἐβάλεθ' τὸ εἶναι τὸ μέρος τὸ γάμος*: altero: *ο. σ. (κ. α.) ἐλάβεθ' μέρος τῆ γάμου*. Plene *μέρος συμβάλλεσθαι* habet *Aristides Tom. I pag. 205.* Itaque, utrumque eodem redire, putat: nec in talibus locis aliquid tentandum. Si unum addidisset Vir eruditissimus, ut, quemadmodum loco *Longi pag. 95* docuit, atque etiam antiquorum locis patet, dici etiam *συλλαμβάνεσθαι τινὲς τῆ*, sic etiam exemplo aliquo docuisset, dictum ab ullo *συνεβάλλεσθαι* cum genitivo, nihil deesset huic demonstrationi. Nam, etiamsi ista ellipsis & analysis locutionis plane respondet analogiæ, tamen usus loquendi etiam requiritur, sine quo analogia non satis valet; id quod Viro doctissimo satis notum esse scimus. Nisi enim usus loquendi cum analogia comparetur, existat, necesse est, Philosophia potius de verbis, quam grammatica verborum explicatio, cujus necessitatem in Præfatione Vir Doctiss. verbis, & ubivis factis, agnoscit. Peccat porro ei successit hæc ratio *pag. 52* in vocibus, ex præpositione *ὑπὸ* compositis, ut *ὑπενεσεν, ὑποσίξεν, ὑψιστάσθαι*: atque hinc defendit vulgatam lectionem *ἐγὼ δὲ ὑμῶν ὑποστήσομαι* in *Luciani Tim.*

Tim. Cap. 40, (pro qua *Juntina* habet ἀποσήμεαι, probante magno *Hemsterhusio*), ut sit εἴπω ἐμαυτὸν ὑφ' ὑμῖν, *descendam hinc, atque infernam sedem meam petam*: quāquam mollius sit, in hac etiā sententiā, ὑμῖν non refertur ad prae-positionem, sed otiose, ut saepe, positum putare. Ad *Epist. XIII pag. 85* late agit de verbo προσφθέγγεσθαι, ad verba: Πολυκλῆς ἐαυτῷ προσφθέγγετο. Dicunt Graeci προσφθέγγεσθαι τινα, quod est *compellare, salutare, laudare, &c.* sed reperitur etiā προσφθέγγεσθαι τινι, quod est, *loqui cum aliquo*, nominatim apud *Basilium* in *Epist. 277, 305, 326*, ut προσεφῆν & προτεπεῖν τινι apud *Xenophontem, Epictetum, & alios*, eodem sensu. Atque hujus posterioris generis plura exempla esse dicit, quam prioris, quanquam contra pronūntiet *Susidas*. Rationem affert hanc, quod per omnia verba composita structura, vi compositionis subsistens, multo sit usitatioꝛ altera, quae a praepositione pendet, usque adeo ut plurimum rara, ut in plerisque non nisi semel fere apud unum aliquem scriptorem observetur. Sic v. g. in uno *Sophocle* sibi haecenus lectum ἐπιχαίρειν τινα, ἐπιμαίνεσθαι τι apud *Philonem pag. 416*, ex lect. marg. & cum genitivo ἐπὶ γυναικῶν ἀρχίστων, cum contra frequentissima sint cum τινι & ἐπὶ τινι. Neque hic ratio obscura est. Nam verba, e praepositionibus composita, omne admittunt regimen, quod praepositio, ex qua componitur, nisi peculiaris quaeplam obstat verbi significatio. Eaque regula aut nunquam, aut raro, fallit: quam si ignores, fieri non poterit, quin, si in singularia incidas, tuam incitiam pro scribarum errore arguas, & temere loca Autorum sollicites. Ad *Epist. XXVII pag. 164* digreditur ad locum *Lucretii* in *Bis accus. Cap. 11*: ἐπέσπευ μὴδὲν τῶν ἀναγκασιτέρων περιπαροῦν. In verbo περιπαροῦν, haecit *Gravius* ita, ut negaret, probum esse, legique vellet ἀναγκασιτέρων περί; quod nollet *Abreschius* ei excidisse. Reverso idem venit in mentem, idque cum jam scripsisset, *Gravii* notam inspexit diligens *Lucretii* interpretis atque editor, & idem *Gravio* refert potius visum, quam totam notam delet. *Gesnerus, V. C.* comparat hoc verbum cum διαχολία, quo *Herodotum* uti; Lexica

docéant. (Quod *Areschius* negat Lexica laudare *Herodotum* autorem, *Scapulae* editio, quam nos inspeximus, hunc Autorem, sed vitio operatum, pro *Herodiano* laudat.) Id non placet Nostro, sed diversissimam esse horum verborum indolem pro diversa natura praepositionum *περί* & *διά*. Nam *περιχολαί* esse *αχολαί* *περί* τι, sed *διαχολαί* esse *αχολαί* *διά* τι, *εαχολαί*, *αχολαί* *έν* τοί. Nobis vero praepositiones nihil videntur definire discriminis, quippe utraque in compositione intendendi vim habere potest: neque videmus, quare non, ut *Lucianus* dixit *δέπτες μηδέν περιχολαί*, sic *Herodotus* dicere potuisset, *διαχολαίης αχολαίης τής τών σφραγίδων διαγιώσεως*, & contra *Lucianus* *εί* *πρός* *μηδέν* *των* *αναγκαιοτέρων* *περιχολαί* *μέντοι*. Ad *Lib. II Epist. XVIII* pag. 291 explicat vim verbi *αποθαυμάζειν*, quo ibi utitur *Aristoteles*, primum, comparando cum *εκθαυμάζειν*, quod verbum, Lexicis ignotum, habet *Philo* pag. 884, & *Syzonensis H. E. VII*, 27: deinde vim praepositionis *από* sic explicando, ut *αποθαυμάζειν* sit *αρχεσθαι από* *ένός* *μέρους* *και* *ερχεσθαι* *έν* *τέ* *τά* *λοιπά* *θαυμάζειν*, id est, *singula cum admiratione intueri*. Fatendum sane, *από* in compositione augendi significationem interdum habere videri, inprimis in hanc partem, ut ad extremum, aut ad diuturnum usque tempus, aliquid fieri, factum, intelligamus. Tale est *απεκάνειν*, & alia. Apud *Xenophontem Mem. Socr. I*, 1, *απεμνημεύετε*, sic capere licet: sed tamen non necessario sic capiendum. Nam etiam sine tali vi dicitur simile verbum apud *Iosephum A. J. XV*, 2, 2: *της χάριτος απομνησθήσεται προσδεκῶν*, *sperans, sibi gratiam ab eo relatum iri*. Atque similis est ratio ceterorum fere verborum, quae plerumque aut pro simplicibus posita intelligi possunt, ut *απομιμῆσθαι*, *απεκινδύνειν*, *αποβαλῆναι* apud eundem *Xenophontem*, aut factum, ut significant, valde aliquid facere, atque id magis arbitratur e contextu, quam ex sola praepositione, judicari. Verbum propositum v. c. feremus capi pro *valde mirari*, sed quia contextus patitur: vim quidem eam, quam V. C. explicat, vix concedemus esse in praepositione. Nam quorsum adderetur in Graeco *παρ* *έκασεν*? Deinde non dicitur ille impostor res mira-

mitatus, sed semet ipsum: Πρὸ ἑκάστου ἐκείνων ἀπεθάρμα-
 ζεν. Tota ista ratio valde lubrica est, ut ipse usus loquendi
 inconstans: adeoquo haud facile universe quid definiti pot-
 est. Illud autem certum esse debet, quia usus loquendi non est
 a Grammaticis, & accurate, & circumscripte, cogitantibus, in
 verborum significatione eruenda simplicitatem sequendam
 esse, & ut simplicius quidque sit, & captui populariter loquen-
 tium convenientius, ita magis probandum. Sic vix credemus,
Lib. I Epist. 6 in verbis ἔθε σὺν σὺν ἐπιπέπνευσαν εἰ θεὰ γάμον,
 præpositionem σὺν hanc vim habere, ut comprehendantur
 puellæ parentes, quasi sit ἔθε σὺν γάμον σὺν ταῖς το-
 κεύσιν ἐπιπέπνευσαν εἰ θε. sed τὸ σὺν abundat, ut in permultis aliis,
 in quibus interpretes etiam alii nonnunquam vim aliquam
 quaerunt: uti, quod mox est in eadem Epistola, ἐξαμαρτάνειν
 nihilo plus est, quam ἀμαρτάνειν: unde valde veremur, ut satis
 firma sint, quæ valde speciose de hac præpositione ἐκ in
 compositis disputat V. C. in *Misc. Obs. Vol. VI pag. 283*, &
Animadv. ad Æschyl. I, 10. Sed satis de hoc genere. Utiur
 V. C. etiam interdum ὑπερβιβασμῶν ad lucem affundendam
Aristancto & aliis. *Pag. 35* verba καὶ ταυτὰ ἀπορὰ ἐρωτῶν
 διδάσκουσι τὸν νότον, sic ordinat: καὶ διδάσκουσι ἐρωτῶν ταυτὰ
 ἀπορὰ τὸν νότον, conjecturis Virorum doctorum rejectis.
 Recte. Plura habet *pag. 263 seq.* & *pag. 275*, ubi docet, in ver-
 bis ἐμαυτὴν ἐμπεδάσαι καὶ περὶ τῶν δοκούντων βεβαίαν
 ἀπεδάσαι, τὸ ἐμαυτὴν referendum ad ἀπεδ. β. non ad ἐμ-
 πεδάσαι, quod dativo jungitur. Talibus in locis facilius ali-
 quid videat, qui tritus sit in *Thucydide*, ut Noster. Sed
 & in hoc fortasse genere interdum durior est Vir doctissi-
 mus: quod nobis quidem videtur de ordine, quem statuit
 concipiendum esse in loco *Æliani V. H. XIV, 15*, propter
 verbum ἀνέσαντα, quod illo in loco sensum commodum
 non habet, cum ἐλαβόντα, aut simile quid, potius desideretur.

Lib. I Epist. 15 in verbis, ἔχ ἔρμος, ἔχ ἐλαλήρες, & πό-
 λεων τὸ πολύτιμον, & περιδέρχων pro ἔ πόλεων eleganter ju-
 dicat legendum ἔκ ἐπωλεσιῶν. Etiam *Epist. 12* sunt ἀμφω-
 λένια, quæ vox non est apud *Stephanum* notata. *Pag. 125*

porro apud Xenoph. *Cyrop.* V pag. 312, pro ἐκ πολλῶν καὶ
 πειρῶν χρημάτων rectissime reponit χρημάτων. *Epist.* XXII
 verba τί δὲ τί πρὸς θεῶν κώτερόν τι συμβέβηκεν, sic putat di-
 stinguendum: τί δὲ; τί πρ. θεῶν; κωτ. τ. σ.; non male. No-
 bis tamen potius placebat: τί δὲ δὴ, πρ. θεῶν κωτ. τ. σ.
 Ceterum idem remedium adhibet Luciano *D. D.* V extr.
 pro τί τῦτο δακρύεις, legens τί τῦτο; δακρύεις; aliisque locis.
Lib. II Epist. 10 in verbis, ὁ δὲ κληγέτης εἰ τῆ πηγῆ προσή-
 ψε τὴν χεῖρα, rescribi vult προσῆξε. Optime. Mox in ea-
 dem Epistola est χεῖρα προσάξω. Librarius forte dubitavit
 de aoristo illo in προσάγειν. Sed est bonæ notæ. In illo
 verbo dicendum erat εἰ τῆς πηγῆς προσήψατο τῆ χεῖρι.
Epist. 16 in verbis, ἐμὲ λοιπὸν τὴν ἐξ ἀπορίας ἐπιζητεῖς recto
 vidit delendam τὴν, quæ hic locum habere nullo modo
 potest. Pag. 281 obiter, dum verbum ἐξέχειδαι illustrat, at-
 tingit locum *Dionysii Halic. Lib. I pag. 65*, ubi pastores di-
 cuntur vidisse lupam, pueros Romulum & Remum ὡς πῆρ τέκ-
 να περιπῶσαν, τὰ δ ὡς μητρὸς ἐξεχόμενα. Περιπῶσαν in-
 mendo cubare cum *Sylburgio* agnoscit, conjicitque, legendum
 περιεῶσαν, ut idem sit, quod περιβαίνα, ἀμφ. βαίειν; quod
 probaremus, si defendendæ significatio hic requireretur, & non
 potius lactandæ; quippe verbum ἐξεχόμενα ὡς μητρὸς, velut in
 matre herentes, de sugentibus infantibus optime ceptimus,
 aut inulcendî, amplectendî.

Addamus duo exempla de verborum significatione & usu.
Pag. 299 inonet, nullum adhuc locum, præter unicum *Jam-
 blichi*, apud *Elfnerum & Albertum*, V. V. C. C. prolatum, ad
 tuendum adversus barbarissimi notam locum *Matth. I, 20, κατ’
 ἕναρ ἐφάνη*, cum scriptores elegantes constanter dicant ἕναρ
 sine præpositione κατὰ diserte addita. Hic merito repre-
 hendit Grammaticos veteres, quod, omiſſa cogitatione, quare
 scriptores ἕναρ, & tamen κατ’ ἕναρ, dixerint, universe re-
 prehenderint, quod non intelligerent. Ipse, perinde esse, ju-
 dicat, utrum κατ’ ἕναρ, an ἕναρ, dicas, modo addita præposi-
 tio non asserat ambiguitatem; quod cum ita sit in loco *Mat-
 thæi* laudato, non esse culpandum. Ambiguitas autem nasci
 potest

potest ex addito *κατά*, propterea, quod usus dicendi obtinuit, ut *κατ' ἕνα* esset *sonni monitu*, ex *visu*, ut solet esse in inscriptionibus, antiquis; quod *ἕνα*, intellecto *κατά*, significare non potest. Sic certe dixit *Aristides τὸ κατ' ἕνα Tom. I pag. 488.* Sic *Polemon* in inscriptione, qua *Demosthenis* imaginem dedicavit, male reprehensus *Pbrystcho. Pag. 148* agitur de discrimine verborum *ἐγείρεσθαι*, & *ἀναστῆναι*, cum de dormientibus sermo. Statuit ergo cum *Ammonio* aliisque, *ἐγείρεσθαι* esse *expergisci*, *εὐγίλαρε*, *ἀναστῆναι* *surgere e lecto*; unde illi *ἐξ ὕπνου*, huic *ἀπὸ τῆς κλῆσης*, jungi debeat. Hinc parum accurate omnes versiones *Matth. VIII, 26*, τὸ *ἐγερθεὶς* vertere *surgens*, cum esse debeat *expergesfactus*. Sed illa nobis non omnino certa videntur. Primum ista regula fallit in compositis ex *ἀναστῆναι*, quibus ipse Noster docet jungi *ἐξ ὕπνου*. Deinde in verbo *ἐγείρεσθαι* quoque dubitatio relinquitur. Nam, præterquam quod proprie significat motum tollentis se ac levantis, quid impedit, quo minus apud *Xenoph. Oecon. Cap. 6* verba de agricultura, *τὸς δὲ τῆ ἐπιμελείᾳ γεωργητέας ἀνδρῶν, πρῶτ' ἐγείρεσθαι, καὶ πορεύεσθαι σφιδῶς ἀναγκάζεσθαι*, capiamus: *mane surgere faciens*: quod certe est convenientius contextui, quam *mane expergesfaciens*. Denique in loco *Matthæi* necessario vertendum est *surgens*. Etenim quomodo *expergesfactus* demum esse potest, qui jam locutus erat cum discipulis?

DEL' USO DEL MERCURIO SEMPRE TEMERARIO
in Medicina, &c.

hoc est,

DE USU MERCURII IN MEDICINA SEMPER
temerario, deque fundatione & methodo medendi
Archinesocomii incurabilium civitatis Florentinae, tractatio,
ad Illustrissimum Equitem, UCUCCIONEM DE' RICCI,
Priorem & illustrissimum Magistratum, qui huic Nosocomio
præest, per LAURENTIUM CAJETANUM
FAB-

FABRI, *Medicine Practicæ Lectorem in magno,
quod ad S. Mariam novam dicitur,
Nosecomio.*

Coloniæ, per Fridericum Tirblien, 1749, 8.
Plag. 10.

Medicamenta suisvolvuntur periodis, & pro illis, quæ ha-
manis ingeniis insunt, sentiendi varietatibus nunc magno
in pretio sunt, nunc vilipenduntur, uti quilibet, vel præjudicata
opinionem, vel convictionem, adductus, spreverit hoc, aliud magni
fecerit. Neque veto est, quod quis miretur, illa medicamen-
ta de suæ opinionis, quam penes plurimos habebant, gradu
decidere, quæ lubrica sunt & talia, in quorum administratio-
ne facilis error est, & noxa irreparabilis. Tale est Hydrar-
gyrus ille, quem dira lues venerea generi humano necessa-
rium fecit, cum satius esset, ancipiti, quam debili, ad tam fero-
cem morbum debellandum medicina uti. Ab eo tempore,
qui antiquis venenum visus erat, hydrargyrus, magno in ho-
nore haberi cœpit, quandoquidem illius usu virus illud vete-
reum destructum fuit penes quamplurimos, nec obscurum, quod
minus magno in honore haberetur fallax ceteroquin reme-
dium, quod essent ex multis pauci, qui illo convalescerent, reli-
quis male multatis, & ad orcum deductis sapissime. Neque
vero *Laurentius Cajetanus Fabri* primus est ex recentioribus,
qui in suspicionem adduxit usum medicamentorum, quæ mer-
curium habent, sed ipsi, qui de lue venerea commentati sunt,
principes in arte viri, *Fallopium* quondam, nuper *Barbavius*,
laudes hujus medicamenti ubique haud canunt. Hos passim
excitat *Fabri*. Licet enim securæ utilitatis in exstinguendis
intestinatorum vermibus esse possit, quandoquidem illis cum
stimulo laxante datus sanguinem vix attingit, attamen, si ad
sanguinem, quacunque demum via, ivit, ibidem diras ludere
potest tragœdias. Facultas nocendi in eo ponitur, quod oportet,
ex legibus chymicis, Mercurium, ubi acidum offendit,
fieri nocentissimum, quodque pro suo pondere specifico non
possit non sanguinem terere, solvere, omnem habitura

corporis extenuare, ipsaque viscera, eorumque vasa, frangere ac pertundere, tum maxime, quando, quod *Dioscoridis* tempore jam effectum est. mercurius per cutem ad interiora ducitur, quandoquidem hac via, nullo, quale chyli est, pingui velo inductus, statim intra venas in magnos concrevit glomeres, non facile iterum disjiciendos ac dispergendos, uti tamen sit, si medicamentum hoc chyli feris vas aliquando ducitur, & veluti solet, a pingui re in minima solvitur. Neque vero in solius Mercurii usu unquam fiducia curandæ luis Gallicæ posita fuit, sed hoc medicamento & antiquius & securius alterum omni tempore fuit *Guajacum*, quod gentibus illis, a quibus Europæi hanc luem acceperunt, jam longe ante Mercurii usum familiare fuit, simulque cum ipso morbo ad Europæos transvectum est. Ita *Barbavius* sentit. *An igitur, ait, in malis veneris, ubi ager conditione loci ab argento vivo curari nequit, desperatus relinquendus? Neutquam. Quid ergo juvare poterit, ubi deficit Mercurius? Dicam: lege Huttenii insertum hic Tractatum, sed relege cum cura, videtis, abhi posse acri lixivio Guajaci intricatissimum contagium. Consilii artificium in eo, ut rursus omnia pingua resolvantur, corpusque ita emacietur, nihil ut olei retineat.* Et hoc quidem est illud, secretum huc usque habitum, Nosocomii Florentini, luem Gallicam sine mercurii usu curandi, artificium, quod ab Eruditissimo *Fabbri* nunc liberaliter communicatur. Describitur utendi modus. Solius decocti Guajaci usus acrior est, quam qui in cura unicus esse possit; metuendum enim vultus est, ne vel febris accendatur, vel pinguedo omnis deliquescat, ipsique ægrotantes emacientur, ut vigori restituere illos difficile sit. Quapropter collega illi dandus est, radix *salsaparillæ*, cujus decoctum acredinem medicamenti lenit atque temperat. Satius etiam est, vere, quam hyeme, curam ægrotantium hac medicina suscipi, quandoquidem perspirabilia tunc magis sunt corpora, nihilque obest, quo minus *lignum* hoc vere *sanctum* dissipare ac disjicere omnem humorum saburræ penitus possit. Fuerunt, qui nimia erga Mercurium fiducia ejus usum in curanda hydro-

drophobia, aliisque phrenitidis speciebus, experiri voluerunt, ejus experimenti infelicem successum libelli, quod ad calcem ejus est, Caput docet. Non invidenda sunt temporibus nostris mitiora illis, quæ ante a crudelibus Medicis per mortes stabilita fuerunt, medicamina.

DISSERTATION SUR LA GLACE, &c.

hoc est,

DISSERTATIO DE GLACIE, SEU EXPLICATIO physica formationis Glaciei, & variorum ejus phenomenorum; Autore DORTOUS DE MAIRAN, & quadraginta Sociis Academiæ Gallicæ, Academiæ Regiæ Scientiarum Socio, &c.

Parisiis, & typographia Regia, 1749, 12 maj.
Plag. 17, Tabb. æn. 5.

Hud penitus novum est elegantissimum, quod hic Lettoribus nostris exhibemus, Opusculum. Cum enim A. 1716 præmium obtinisset, prodiit ibidem eodemque anno prima vice; recusum dein Biterræ A. 1717, iterumque Parisiis A. 1730 in Sylloges variorum scriptorum, sub titulo: *Les vertus medicinales de l'eau commune*; editæ, *Volumine II*. Verum enim vero multis postea modis idem locupletavit Cel. Autor, additis imprimis plurimis experimentis & observationibus, ita ut jam duplo auctius in lucem prodeat.

Nova præterea sese commendat Præfatio, de qua, non possumus non, quin verba separatim faciamus, cum singularem in ea materiam tractare, systematum nempe, nostris diebus paulo plus merito proscriptorum, causam orare, Cel. Autor instituerit. Cum enim, explosis Scholasticorum nugis, rejectisque ingeniosioribus, quam verioribus, *Cartesiane* Philosophiæ figmentis, naturam per experimenta indagandam aggressi sint recentiores Physici, imprimis Angli; in alterum extremum abierunt permulti, & inter hos haud infimi subsellii viri, ut,
omnes

omnes hypotheses & systemata e Philosophia naturali penitus eliminanda, solaque experimenta ad ejus cognitionem in usum vocanda esse, arbitrati sint. Haud infulse notat Autor, opinionem hanc speciem quandam soliditatis, maturitatisque ingenii, præ se ferre, quæ haud parum imponere valeat. Sed adeone omni exceptione majus est, systemata in Physica prorsus esse inutilia, imo promovendæ huic scientiæ obicem ponere? Quod maxime contra ea proferri solet argumentum, ab imbecillitate intellectus humani desumitur, qui, effectus naturæ solos intuendi capax, in cognoscendis eorum causis frustra laboret. Huic confirmando allegatur ingens exemplorum numerus, quæ, quantos in errores inciderint Philosophi, systematum artifices, commonstrant. Regerit Noster: Undenam constet, nexum inter effectus, eorumque causas, adæo esse abditum, ut de ejus indagatio prorsus desperare debeamus? Ad hoc certe affirmandum longe pleniorum de limitibus intellectus humani cognitionem desiderari. Abusum systematum non magis eorum usum tollere, quam experimentorum, quibus abutitur, quicumque eadem absque certa methodo, certisque ratiocinandi principiis, adhibet. His enim dusibus opus esse, si debitum quis ab experimentis usum expectare velit. Provocat hic ad ipsissimum *Newtoni* exemplum, cum (longe ante editum de Lumine & coloribus opus, synthetice conscriptum,) experimenta primum in *Transactonibus philof.* eo ordine, quo sese ipsi in hac materia indaganda offerebant, proponeret; satis enim patet, eorum unum consequi ex alio ope Analyseos exactæ, & fere semper vi cujusdam ideæ systematicæ. Simili modo varia inventa longe insignia hypothesium & systematum structuræ deberi. Ita *Keplerum* dubio procul non perventurum fuisse ad famosissimam illam regulam, nomine ejus insignitam, nisi systemate cælorum harmonico eo deductus fuisset. Maximi momenti veritates, hodie extra omnem dubitationem positas, initio non fuisse nisi hypotheses, quarum ad confirmationem experimenta instituebantur, & argumenta e rebus facti petebantur; tales esse circulationem sanguinis, systema *Copernica-*

Mimmi 2

num,

rium, systema gravitationis universalis, &c. Hisce omnibus verosimiliter nunc etiam careremus, si nunquam in hypothesebus ac systematibus effingendis versati fuissent Philosophi. Tacemus alia, quæ, ad evincendam horum utilitatem, peringeniose asserti Cæl. Autor. Addimus saltem, monere eum adhuc quædam circa materiam subtilem, quæ, cum inter hypotheses sit celeberrimas, earum quoque sortem sæpiissime subiit. Sub ea non intelligit stricte materiam illam primi elementi *Cartesianam*, seu globulos ejus duros & inflexiles; sed generatim materiam fluidam subtilissimam, corpora penetrantem, ætuo-fissimam; qualem quidem experimenta multa, e. g. electrica, extra omne dubium videntur ponere; quamque ipse *Newtonus* in fine *Optice* in subsidium vocare non est veritus.

Sed tempus est, ut ad ipsum Tractatum paulo propius accedamus. In *duas Partes* totus dispescitur. *Prima de forma ione glaciæ* inscribitur, & principia continet generalia, quibus totum de natura glaciæ systema superstruitur. Prius nimirum natura fluidorum & liquidorum indaganda est, si eam status ipsorum mutationem, qua in glaciem vertuntur, cognoscere quis cupiat. Et, cum hæc ipsa mutatio in liquidis absque causa externa contingere nequeat, hinc de ea materia disquirendum est, quæ huic effectui producendo sit idonea. Ante omnia itaque fluidorum & liquidorum idea distinctius evolvitur. *Fluidum* generatim est corpus omne, cujus partes sibi invicem non uniuntur, quod tactui facile cedit, divisioni parum resistit, ac velut sponte diffluit. Eorum quædam se repandunt elatere & pondere suo, ut aer; vel pondere solo, ut acervus arenæ; sed superficie earum ideo non situm horizontalem exacte affectante; eaque sunt *fluida stricte dicta*. Alia contra, ut aqua, oleum, hydrargyrum, se repandunt & suo pondere, & motu, quem partes eorum componentes habent quaquaversum inter se invicem, ita ut, si in debita quantitate existant, diffluent, donec superficies earum suprema facta sit horizontalis; talia dicuntur *liquida*. Est adeo vera liquiditatis nota situs superficiei horizontalis. Motum, quem diximus, partium liquidi intestinum actu existere, probat imprimis soli-

solidorum in iis solutio & corruptio; nisi enim liquidi partes inter se moverentur, sane nulla in corpore, cujus partes inter se quiescunt, oriretur mutatio; ac, etiamsi ea tribueretur attractioni, hoc tamen valeret saltem de particulis corpori solveo contiguis, non vero de reliquis omnibus, solidum aggredientibus, ac uniformiter per totam liquidi massam distribuentibus. Aliud adhuc argumentum præbet ipsorum evaporationis, variis experimentis ab Autore indagata; unde elicit, duorum liquorum diversorum, positis ipsorum superficiebus æqualibus, evaporationem diversam non deduci posse a sola eorum ponderis & liquiditatis differentia, sed maxime a motu partium intestino diverso; simulque legem hanc generalem constituit: Evaporationem liquidi esse in ratione composita inversa gravitatis specificæ, & directæ gradus fluiditatis, & motus intestini. Jam ipsam partium liquidi naturam cutatius rimatur. Motum earum a materia subtili, ipsas continuo agitante, derivare, haud dubitat. Cum vero difficultas haud contemnenda hic oriri videatur, quod exinde non possit perspicui, cur non dissipentur in instanti partes illæ a materia actuosissima; unde oriatur vis illa, qua divisioni quodammodo resistunt; quomodo denique conservari possit æquilibrium inter partes ipsas, materiam subtilem, eas permeantem, atque inter ambientem (quippe quarum illa, partibus liquidi occurrens, velocitate sua haud parum multari debeat). Hunc nodum item resolvit Noster, quod primo, ipsum pondus vimque inertiz partium eas paulo retinere, ostendat; dein, non ita eas permeare materiam subtilem, ut nunquam sese contingant, nec super se invicem moveantur, sed potius pro vario superficieum ipsarum contactu, variaque adeo hæc ad ipsam materiam expositione, ab ea diversimode agitari; denique materiam istam concipiendam esse infinitesime subtiliorem particulis, hinc ejus motum non solum parum saltem ab harum resistantia minui, sed & ipsum hujus decrementum compensari majori tensione molecularum, ipsis elasticarum, pro ratione vis comprimantis crescente, unde consequatur inter materiam internam externamque æquili-

brum. Hinc jam ad ipsam glaciæ formationem explicandam accedit Autor; quæ quidem e præcedentibus facillime consequitur. Nulla alia enim res opus est, ad liquidum in solidum mutandum, quam ut eliminetur pars aliqua materiæ subtilis, poros ejus interlabentis, diminuaturs motus, vel elater ipsius, adeo ut amplius resistentiæ partium liquidi superandæ par non sit. En effectum frigoris, en ipsam glaciem! Ut vero naturæ processus in formanda glacie melius pateat, hinc ideas caloris & frigoris, & mutationem, quam in causa liquiditatis, materia subtili, producere queant, examini subicit. Satis nimirum liquet, calorem & frigus, instar aliarum qualitatum sensibilium, esse non nisi relativas, & in sola configuratione motuque vario partium corporis consistere; hinc frigus generatum nil aliud esse, quam calorem minorem, hoc est, minorem materiæ subtilis, calorem & ignem generantis, motum. Ad causas caloris quod jam attinet, earum primaria procul dubio est sol; ejusque radiorum effectus potest varius esse, indeque varii gradus caloris produci, triplici modo: vel majori ab ipso elongatione, vel positione obliqua superficiæ, in quam incidunt radii, vel interpositione vaporum & atmosphæræ spissæ & profundæ, radios ex parte intercipientis. Sed, qualiscumque sit caloris, vel frigoris, causa, ipsam liquidorum congelationem ita concipit: Sit primo liquidum in loco satis calido ad conservandam ejus liquiditatem, hoc est, partium motum intestinum; utque adeo sit (ut antea dictum) inter materiam subtilem interlabentem & ambientem æquilibrium. Ponatur jam locus iste paulatim refrigerari usque ad gradum congelationi necessarium. Diminuetur itaque successive motus materiæ subtilis externæ; unde non amplius esse poterit æquilibrium ipsam inter, aliamque, in poris liquidi hospitantem. Hinc interna hæc materia minus compressa, & fortior, exire debet ibi, ubi minimam offendit resistentiam, hoc est, versus extrema liquidi, idque donec restitutum sit æquilibrium. Sed, cum partium liquidi motum non nisi in teræ subtili debita, satis patet, hujus motu minuto & illum debere minui. Ut de major superficieum ipsarum frictio, voluminis

dimi-

diminutio, minorque totius liquiditas. Aucto vero adhuc magis frigore, particulæ tandem sibimet invicem manebunt applicatæ, adeo, ut motu exiguo materiæ amplius separari nequeant, sicque in massas solidas coeant; id quod fiet primo circa extrema liquidi, & durante certo gradu frigoris per totam ipsius massam. En brevibus totum congelationis processum! Inquirat hic Auctor in legem, secundum quam fieri debeat diminutio actionis materiæ subtilis in liquido congelante, eamque statuit esse in ratione composita ex ipsa diminutione velocitatis materiæ exteræ; ex augmento superficialium partium liquidi, hoc est, majori numero superficialium, semet contingentium; & e majori densitate, seu pressione, a debiliore velocitate & elatere materiæ subtilis interioris oriunda, dum partes liquidi sibi invicem magis adunantur. Explicata sic congelationis causa immediata & principali, jam quoque alias medias & accidentales ejusdem causas sub examen vocat. Earum vicem subire potest, quicquid actionem istam materiæ subtilis valet minuere. Præter tres causas, radiorum solis effectum minuentes, paulo ante allatas, pertinet huc nitrum subtile, in aere quandoque repansum, & interdum in ipsa media æstate frigus adeo validum; quo fluvii lacusque congelantur, producent; hoc enim phænomenon iis in locis, ubi magna existit nitri copia, sæpissime contingere, ut in China & Tartaria Chinensi, & in caverna prope Vesontionem in Comitatu Burgundiæ, variis testimoniis probat. Alia congelationis causa ventus existit. Is nimirum eandem promovet, auferendo continuo aerem calidum, seu minus frigidum, superficiem liquidi ambientem. Tertia est diminutio vaporum calidorum, e gremio terræ exsurgentium. Ad hanc distincte evolvendam, rem paulo altius repetit, ab ignis centralis, seu in interioribus terræ existentis, consideratione; quem etsi permulti asseruerint, & ad explicationem phænomenorum usurparint; nemo tamen ejusdem existentiam & effectus adeo luculenter, ac Noster, demonstravit. Ostendit nimirum in *Comment. Acad. Paris. A. 1719*, rationem caloris æstivi & hiberni esse eam, ut nequaquam a diversa solis ætio-

actione oriri queat, sed potius a fonte quodam caloris permanente in ipsis terræ visceribus repectenda sit. Ejusmodi gradus caloris constantis quoque deprehenditur, quoties paulo profundius in interiora terræ pervenitur: qua de re variz observationes, in fodinis institutz, notatu dignæ, hic afferuntur. Porro hujus effectum in maris fundo observari, testimoniis *Marsiglii* probat. Nec quoque dubitat, ab ejusdem ignis centralis emanatione phænomena alia, ut elevationem plantarum, horizonti semper perpendicularem, variationes barometri a communibus diversas, derivare. Hæc vero emanatio varie modificari potest a causis externis & localibus, ut a montibus altioribus, terris, nitrosarum aliarumque salinarum partium fecundis; quæ omnia multis observationibus Autorum curiosis confirmantur. Hinc itaque, pro varia hæc emanatione & congelationem quoque passim mutari, in promptu est. Aliam jam differentiam congelationum, ex ipsa liquidorum diversitate oriundam, considerat Autor. Facile patet, quam varia esse possit illa pro varia particularum liquidi magnitudine, figura, densitate. Ita inter congelationem olei & aquæ maxima intercedit differentia. Hic quoque examinantur liquida, aut vix, aut plane non, congelanda, ut liquores spirituosi, olea varia, spiritus nitri, argentum vivum. Denique de coagulatione, hoc est, ea inspissatione, quæ in certis corporibus absque sensibili partium, liquiditatem eorum efficientium, jaclura, oritur, quædam addit; quam, etsi congelationi primo intuitu contrariam, non minus tamen ex iisdem principiis explicandam esse, ostendit.

Expositis sic congelationis liquidorum, & formationis glaciæ, principiis generalibus, jam in *altera Parte* phænomena glaciæ strictè dictæ, hoc est, aquæ congelatz, varia, quæ variis sub circumstantiis nobis offert, sigillatim sibi considerata sumit; simulque principiorum illorum applicationem ubique tradit. *Sectio I glaciem initio, totoque processu, formationis sue examinat.* Dum congelatur aqua, initium fit a pravis filamentis, in superficie ejus passim orientibus, altera plerumque extremitate parietibus vasis applicatis, idque variis sub angulis,

gulis; His sese jungunt successive alia, ad ipsa iterum diver-
 sando inclinata, sic quo continuo, donec fiat prima quasi tex-
 tura glaciæ, quæ, manente, vel aucto, frigore, continuo magis
 magisque evadit crassior. Filamentorum istorum formatio-
 nem ita explicat Autor: Fluidum nullum in rigore cum sit
 homogœneum; facile patet, quasdam ejus particulas ad conge-
 landum præ reliquis fore idoneas. Formato semel, exiguo,
 tali glaciæ frustulo, ei non possunt non sese jungere partes con-
 tiguæ, quibuscum frigoris aliquid ab eo communicatur. Sed,
 dum materia subtilis e partibus his contiguis expellitur, eam
 sibi viam eliget, qua minimam offendit resistentiam, adeoque
 per canales glaciæ jam formatæ egredietur. Itaque, simul ac po-
 tui ei jungitur frustulum, hoc speciem quandam canalis præ-
 bebît, quo facilius, quam alibi, transitum suum continuare pot-
 est materia subtilis; unde eidem jungentur nova subinde fru-
 stula, & orietur series integrâ particularum, seu filamenta illa
 glaciæ. Cum vero associatio illa frustulorum non fiat quas
 quaversum, sed in longitudinem; exinde conjicit, ipsas par-
 ticulas equè minimas non esse rotundas, aut polyhædras, sed
 oblongas. Aliud phænomenon, in congelatione aquæ obs-
 vium; est maxima cõpia bullularum aërearum, ex ea exurgên-
 tium; id quod e præcedentibus facile explicatur. Porro no-
 tatum dignum est auctum aquæ, prope congelationem, & du-
 rante ea, volumen. Tres potissimum causæ ad hunc effe-
 ctum producendum possunt concurrere. Primo bullulæ ac-
 rez, in aqua inter congelandum collectæ. Causam hæc pro-
 ducunt plures, sed ad verâ principia reduxit nemo. Cum
 enim eadem illæ particulæ aeris jam antea inter poros aquæ
 existerint; questio est, unde majorem sese expandendi vim
 nanciscantur adunatæ, quam satè dissipatæ. Demonstrat hic
 Cel. Autor e principiis geometricis, bullulam aëream eo ma-
 jori præditam esse vi expansionis; quo minor est superficiæ
 ejus curvaturæ, hoc est, quo major est ipsa bullula. Ipsum
 quoque aerem aquæ in statu naturali longe aliter intermiscer-
 ri, quam in statu congelationis, experimentis luculenter de-
 monstrat. Secunda aucti voluminis causa est; positio aliq-

N n n

par-

partium aquæ, quæ ipsis egressu aeris, & poris ipsorum inducitur: positis enim his particulis (ut diximus) oblongis, mutato earum situ, simulque sublato motu, non potest non majus volumen consequi. Tertia; (duabus enim illis nondum omnia explicari possunt phænomena,) est mutata earundem partium positio, ex ipsa illarum adunatione varia, seu vi quadam sese invicem certis sub angulis applicandi, oriunda. Singularem nimirum; eamque valde curiosam, hic proponit Autor disquisitionem de angulo constanti, sub quo sese adunare tendunt particule aquæ. Est nimirum is 60° , vel complementum hujus ad duos rectos, 120° . Eum primo ipso facto ita deprehendi, variis experimentis probat. Eundem in aliis naturæ phænomenis constanter occurrere, ostendit. Nullum igitur est dubium, eum non fortuito, sed vi certæ cujusdam naturæ legi, ubique talem existere. Inprimis veto sese manifestat in figura nivis regulari hexagona; quam à principio sex globulorum, septimo se perfecte jungentium, neutiquam explicari posse, palam facit. Hinc itaque derivat, particulas aquæ oblongas, ita sibi invicem jungi, ut extremitatibus in angulum 60° cedant; unde necessario augeri debet volumen pristinum. Aucti hujus voluminis effectus est ruptura vasium, gradium includentium, quam experimentis variis demonstrat. Denique tendentiam istam particularum aquæ sese adunandi, hincque prodeuntem vim expansionis, præter congelationem, in aliis quoque phænomenis, ut in augendo volumine terræ, eam imbibentis, in rumpendis saxis vi istius expansionis, in ingenti vi, a vaporibus aquæ ebullientis producta, sese exerere ostendit, unde præcedens theoria mire confirmatur.

Sectionis II phænomena congelationis, respectu status & circumstantiarum, in quibus versatur aqua, dum congelatur, pertractat. Variæ nimirum; hic proponuntur quæstiones eleganter circa congelationem aquæ. Quæritur primo: an aqua, eo redacta, ut ebulliat, ad congelationem reddatur magis idonea. Jam a *Plinio* id asseritur; & videtur certe a priori ita, ob ex-
 gressu ebullitione aerem: quo itaque minor inter congelan-
 dum

dum agitatio, eo facilius quies, deberet consequi. At tē-
 clāmant exprimentis, ab Autore instituta, quibus nulla sensibi-
 lis inter tēpūs congelationis aquę, quę ebullit, & quę
 non, deprehensa est differentia. Dein quęritur: An flumina
 majora congelari incipiant in superficie, an in fundo.
 Prius videtur Physica a priori affirmare; posterius præjudi-
 cium vulgi asserit, imo asserit eximius *Halesius* in *Stat. Veget.*
 Ostendit vērō *Ol. Nolletus* in *Comment. Acad. Paris. A. 1743,*
 (unde palmaria hic summatim exhibentur,) semper circa ripas
 fluminum saltē generari glaciē istā, iis supernatantē,
 estī speciem quandā glaciē, e fundo emerit, præ se ferat.
 Porro singulare quōdā phænomenū, de aqua in vase bene
 clauso non congelata, estī multo majorem gradū frigoris,
 quam qui ad congelationē ordinariā requiritur, nactā,
 curatius rimatur. Primus id detēxit *Fahrenheitus* in *Transf.*
Philos. A. 1724 num. 382. Idem dein reperit *Triervaldus*,
Mechanicę Director Suecus. Vid. *Transact. num. 418.* Experi-
 menta etiā similia instituerunt *Musschenbroeckius*, *Michelius*,
 & *Jallabertus*. Plurima vērō imprimis, eaque variis sub condi-
 tionibus, fecit *Nosler*. Causam ejus primariā a quiete to-
 tius massę aqueę, secundariā a quiete aeris, eam ambiētis,
 derivat. Aliam jam quęstionem proponit: An in tota qua-
 dam regione aqua congelari possit, æte minus, quam in con-
 gelatione solita, frigido. Duo hęc maximopere a se invicem
 distinguenda esse, monet: alterum, an aqua casu fortuito con-
 geletur in eadem regione & loco, in quo alias manēt liqui-
 da eodem gradu frigoris; alterum, an constanter congeletur
 in certā regione & loco eo gradu frigoris, quo in aliis pleris-
 que regionibus liquiditatem servat. Prioris generis variatio-
 nes in congelatione aquę variis a circumstantiis oriri possunt.
 Posterius contra majorem attentionē meretur, cum id, in
 se satis paradoxum, a *Cyrillo*, Medico Neapolitano, fidenter
 asseratur. Verum enim verō, multas hic irrepere posse cir-
 cumstantias, quę observationem istā reddant dubiam, *No-
 sler* ostendit; & quomodo effectus ejusmodi a causis externis
 produci queat, experimentis variis tentatam, ante oculos po-
 nit.

Dolemus sane, Institutum nostrum rationem haud permittere, ut pluribus, hæc explicemus, & tam experimentorum, quam rationum, Autoris uberiorem Lectoribus exhibeamus notitiam. Cum itaque indicare saltem possimus, quid in elegantissimo Tractatu querere debeant, vel, salivam ipsis nos movisse, satis erit, ut, eo majori cum voluptate ipsum gustare queant.

Sectionis III circa phenomena glaciei penitus formata versatur.
 Præmo hæc sese offert ejus volumen. Hoc circiter $\frac{1}{2}$ sui parte excedit volumen aquæ, experimenta Autorem edocuerunt. Volumen glaciei jam formata paulatim crescit, bullulis aëreis, intra ipsam conclusis, continuo ad sensum auctis. Porro consideranda venit glaciei resistentia, quam vi, partes ipsius separare conanti, opponit. Hæc generatim eo est major, quo glacies est magis compacta, seu quo minus continet aëris, unde ad pernamnam interdum pertingere potest consistentiam. Notatu quoque digna est ea vis, quæ ferre potest corpora, ei imposita, dum ipsa aquæ supernatat; constat enim, tenuem ejus crustam magnis operibus ferendis esse parvam. De sapore, transparentia, colore, refractione, glaciei varia asseruntur. Color non ubique idem, sed glacies Greenlandicæ, & plerorumque marium septentrionalium, pulchro insignitæ sunt colore, e cœruleo viridescente instar vitrioli Cyprii, & minus nostris transparentes; præterea tempore pluvioso cœruleum partis superioris, aëri expositæ, pallidius evadit; ipsæ autem, infra aquam spectatæ, apparent virides. Refractio glaciei paulo minor est, quam aquæ, id quod penitus conspirat cum ea naturæ lege, qua refractione deprehenditur proportionalis gravitati specificæ. Glacies figuras interdum repræsentat satis regulares; imo, nonnulli nescio quam palingenesiam plantæ in glacie, e lixivio ejus facta, sibi videre visi sunt, ab Autore hic merito explosam. Evaporatio glaciei est admodum sensibilis, imo major, quam ipsius aquæ. Tandem hic adhuc consideranda venit nix, quæ reapse nil aliud est, quam copia minutissimorum glaciei frustulorum, figuræ maxime oblongæ, seu filamentorum vaporum congelatorum

torum in regione aëris media, ramosorum, & sæpe forma stellolarum sexangularum apparentium. Ad figuram hanc constantem quod attinet, rationem ejus colligere, est ex iis, quæ supra de phænomenis, ubi particulæ aquæ angulum 60° allestare videntur, attulimus.

Sectio IV glaciem in statu suæ destructionis, seu liquefactionis, considerat. Liquefactio glaciæ vi principiorum præcedentium, facile explicatur per reditum materiæ subtilis intra poros, quos antea deseruerat. Si hæc per corpora solida, externe applicata, producitur, fit eo facilius, quo illa sunt densiora; ita ut prius liquefiat glaciæ, orbi argenteo imposita, quam vola manus, etsi ille sit hac frigidior. Facilius quoque solvitur aquæ tepidæ immissa, quam ad ignem, in ea distantia, ubi vix manus tolerari poterit, detenta. In aere vero ipso tardius, quam in vacuo, eandem liquefieri, experimentis *Hombertii* compertum est. Generatim autem longe plus temporis ad liquefactionem, quam ad congelationem, requiritur. Ordo in illa observatur is, ut primum fundantur ex partes, quæ postremo sunt congelatæ. Varia tam observantur phænomena, sed ad constantis quidpiam vix reducenda. Si gelu hyberno succedit tempestas mitior, in tota quadam regione, qua nives glaciæque ubique funduntur, hoc regelatio singulari nomine dicitur. Notatur tunc, frigus sentiri paulo majus tunc, cum decremento est propius, quod vero non nisi illusionem esse, a sensibus factam, thermometra declarant, inde oriundam, quod aer humidior nobis appareat frigidior. Præterea tunc temporis glaciæ tenuissima, sive nix quædam, adherere solet muris ædium, cujus causa sita est in aere, vapores aquosos multos tunc secum vehente, eosque ad muros, majorem frigoris gradum adhuc retinentes, apponente; nequitiam vero in humiditate quadam, ex ipso muto egressa. Simile enim phænomenon observatur in parte exteriori vasis metallici, vel fictilis, glaciæ repleti, ad refrigerandos liquores. In fenestris vitreis tunc conspiciendæ figuræ, mire variantes, apud nos maxime vulgares, miramur, in Gallia esse adeo raras, ut Autor, nullam, nisi rarissime, occasionem eas

observandi nactus se fuisse, fateatur; Ideoque nec definire audeat, quales sint, an durante gelu, an facta regelatione, appareant. Duas, quas ipse observavit, sedulo delineare non dubitavit, in causam earundem inquitur; quam non in ipsa glacie, sed in superficie vitri, vel quoque in manipulatione, qua vitra a sordibus purgari solent, positam esse arbitratur.

Satis perpensa sic glaci in statu naturali, tandem quoque *Seclio V glaciem artificialem, ope salium productam, contemplatur.* Possit hæc materia Tractatum chymicum efficere satis magnam, si, eundo per omnes salium species, earumque producta, quæ omnes, aquæ mixtæ, eam plus minusve refrigerant, enumerarentur phænomena, in singulis conspiciantur. At non in tanto ambitu eam hic tractare instituit Cæsar, Autor, principia congelationis artificialis tradidisse, & præcipua salia examinasse, contentus. Ante omnia notandum est, congelationem aquæ a salibus non fieri, nisi quatenus ea liquefaciant glaciem circumdatam; per se enim gradum frigoris majorem, quam ipsa glacies, non assumunt; nec igitur absque liquefactione ista mutua alium effectum, quam glacies sola, producerent. Qualia eo in processu observentur phænomena, Autor hic variis experimentis describit. Differt autem artificialis hæc glacies a naturali non nisi in eo, quod bullulæ aereæ, in ea obvix, gaudeant pleræque figura oblonga conica; quodque prima ipsius filamenta soleant esse breviora, uniformia, densiora, & semper sæpe parietibus vasis perpendiculariter applicata. Phænomenon, congelationi artificiali simile, seu ejus quodammodo conversum, occurrit in regelatione artificiali, seu praxi satis vulgari, fructus & membra, frigore correpta, restituendi, immittendo eas aquæ gelidæ, vel nivis. Ad variam salium ad congelandum efficaciam quod attinet, eum effectum promptissime producit sal marinum, postea ammoniacum, denique nitrum. Spiritus quidem acidi multo adhuc magis efficaces sunt ipsis salibus, sed hos non moratur Autor. Examinat potius questionem: an salia non agant in glaciem, nisi soluta; putatque, fieri posse, ut in salibus existant particule quædam vola-

volatiles, penetrantes; incisivæ, quæ glaciæ se insinuando commoveant ejus moleculas, easque liquefaciant, unde producta quadam humiditate solvatur salis aliquid, hocque porro ipsa glaciæ. Porro eam salium proprietatem considerat, qua aquam, in qua solvuntur, frigidioræ reddunt, infra ipsum congelationis gradum, si ei esset propinqua; ubi singulare occurrit, sal ammoniacum hic esse multo efficacius, marino, cui antea cedebat. Tandem congelationem artificialem proponit producendam, atque glaciæ, opæ salium, aquæ nimirum, per sal ammoniacum jam refrigeratæ, immit-tendo vas aqua plenum, hocque ita adhuc magis refrigerando, & ita porro; quin imo absque glaciæ & salibus, opæ aquæ glaciæ frigidioris, sed adhuc liquidæ, (si talis habeatur, v. dictorum supra *Seç. II.*) eodem modo procedendo.

JO. FRIDERICI GRONOVII NOTÆ IN TERENTIIUM.

Oxonii, e theatro Sheldoniano, 1750, 8.

Plag. 15.

Liber non magnæ molis, sed nec nullius pretii, patrem non mentitur. Quædam qui horit omnium, quotquot æ renatis literis fuerunt, Latine doctorum magistrum & principem, neque id immerito, haberi; non poterit illi Commentarius ejus in *Terentium*, Autorem, quem castigata & haud vulgariter lepida Latinitas nulli non ætati approbavit, displicere, neque non prodesse. Est quidem opella posthuma, neque videtur ab Autore ideo confecta fuisse, ut in publicum exponeretur. Forte, quæ his in chartis exhibentur, non sunt nisi æroasæ, ab auditore, *Gronovio*, *Terentium* publice interpretanti, operam navante, calamo exceptæ. Forte quoque multa eorum, quæ hic reddita fuerint, jam alibi sparsa jacent, & dudum lectitantur, in ceteris summi Viri scriptis, & in ipsis, quas appellant, Variorum ad *Terentium* Notis. Credibile tamen est, & hic nova quædam proferri; scita profecto sunt, & eximia, quæ prolata fuere, & patrem referunt. Qui prelo commisit, ignotus vobis, (neque enim prodesse nomen voluit)

iq

in brevissima præfationula tribus verbis monuit, opellam e Codice manuscripto *Eduardi Bernardi* quondam, quem nunc *Bodlejana* Bibliotheca servat, in typos derivatam esse, id unum se egisse, ut citationes singulas ad Auctorum fidem exigeret, (ipsius verbis utimur,) in integritatem restitueret, & certis numeris signaret. Vix opus esse putamus, gustum hujus operis ut demus, cujus quale sit, facile queat æstimari, si constet, potissimum id circa Latinitatem versari, & in eo esse, ut obscuris dictionibus lucem, rarioribus, & apud imperitiores facile in sinistra opinione incursum, fidem & auctoritatem ab idoneis testimoniis aliorum, faciat. Consequens quoque erat, ut in antiquos Romanorum ritus, ad quos comicarum dictionum permultæ respiciunt, inquireretur. Insignis præ ceteris illa est in rem numæam & pondera mensurasque veterum excursio, quam illa in *Phormione* I, 1, 9, dictio, *unctatim comparere*, peperit, octo ferme paginas implens. Plura non edidimus, id unum sufficere putantes a nobis indicatum, æque asseveratum, non fore Latinæ linguæ studiosum, quem, horas aliquot huic opellæ indulgisse, pœniteat.

CONJECTURÆ, PRO ASSERENDO EPISCOPATO
Sabionensi S. Cassiani, Martyris Imolensis, id est, Foro-Corneliensis, quas literatorum judicio & crisi sub-
jecit ANTONIUS ROSCHMANNUS, J. U. Lic. S. C.
ac R. M. Bibliothecarius, & Pro-Archivarius
aulicus, Illustriss. Prœv. Ordinum
Historicus.

Brixinæ, apud Joannem Cassianum Krapp, Aulico-Episcopalem typographum, 1748, 8.
 Plag. 21.

Ignobile & obscurum istius *Cassiani* nomen est, unde optandum utique esset, ut Cl. hujus libri Autor liberiore de vita ejus notitiam sub initium disquisitionis suæ cum Lectoribus communicasset. Justo etenim breviora sunt, quæ ex voluminoso illo & splendidissimo Opere, quod *Acta Sæctorum*

inſcribitur, ejuſque *Temo tertio Menſis Auguſti*, aſſeruntur, unde, Sanctum hunc Seculo quarto vixiſſe, inſolito antehac martyrii genere e medio ſublaturum eſſe, (a diſcipulis enim ſtilis conſoſſus, periit,) ejuſque reliquijs Piſauri & Comacli in Italia, brachium vero ſigillatim Brixinz, aſſervari, & religioſo coli, diſcimus. Ipla interim quaſtio, de qua præſens ſcriptio agit, in eo vertitur, an Præſul Sabionenſis, qui Episcopatus poſtea Brixinam translatus eſt, *Caffianus* noſter fuerit. Pro verò illud fuſſit turba ineptiſſimorum hominum, qui olim vitas Sanctorum ſine omni delectu ex inquinatis fontibus congerere ſolebant, quos inter *Petrus de Natalibus*, nec non ipſe *Baronius*, mendaciorum notus ille venditor, agmen ducunt. Cum autem poſtea Antwerpientes Patres, ſocietati Jeſu adſcripti, in opere, ſupra laudato, maturiori cogitatione, & majori dexteritate, illas narrationes examinarent; in alia omnia his concedere, & Episcopatum Sabionenſem *Caffiani*, de quo quippe nullus antiquorum, v. c. *Prudentius*, *Gregorius Turorenſis*, alii, de *Caffiano* alioqui multa proferentes, tacent, in dubium vocare, imò negare, viſum eſt. Clariff. *Reſchmannus* vero, cujus inſigne ingenium, eruditionem, & in antiquitatibus patriæ ſuz illuſtrandis diligentiam, jam alio tempore laudavimus, non committendum eſſe cenſuit, ut ejuſmodi decus eccleſiæ Sabionenſi, adeoque & Brixinenſi, adinatur; unde in ſtabilienda hæc de *S. Caffiani* præſulatu narratione, & diſcuſſionis Antwerpientium, aliorumque Criticorum, dubiis, ſummopere laboravit. Quibus igitur argumentis ille hanc in rem fuerit uſus, nobis jam indicandum eſt. Ad dubia nimirum diſſentientium primo loco reſpondet, poſtea que, *Caffianum* Sabionenſem fuiſſe Episcopum, novis argumentis comprobare ſtudet. *Petrum de Natalibus*, qui Seculo decimo quarto ſatis adulto floruit, ne tiquam primum de *Caffiani* præſulatu quædam in literas retuliſſe, ſed antiquiora ad eſſe hanc in rem documenta, urget. Provocat nempe ad Codicem Mſtum, in Cœnobii *Georgiani* ſeriniis latentem, qui *Paſſionale S. S.* inſcribitur. Eandem a *Bartholomæo Tridentino*, cive Tirolenſi, qui Seculo decimo tertio floruit, conſcriptum fuiſſe, multis argu-

- Pag. 8. mentis comprobare studet, in eoque verba illa legi: *Cassianus, primus Saltenensis Ecclesie, quae nunc Brixina dicitur, Episcopus*, nos docet. Quanti pretii hoc sit testimonium, aliotum sit iudicium. Nos profecto vix persuaderi nobis patiemur, hominem, Seculo decimo tertio, barbaro illo, superstitioso, & obscuro, viventem, rei, quae Seculo quarto accidisse fertur, testem classicum dici posse. *Prudentium* in hymno, quem in laudes istius Martyris confecit, nil de ejus Episcopatu Sabionensi dicere, concedit quidem, sed, cum iste vates nil nisi martyrii genus insolens, & antehac inauditum, sibi decantandum sumserit, exinde nihil pro neganda hujus praesulatus veritate exculpisse, contendit. In *Martyrologio Ussardi*, a sodalibus Antwerpensibus A. 1714 edito, haec verba legi: *Cassianus, Episcopus & Martyr*, observat. Nihil interim de aetate hujus martyrologii attulit, neque, lectionem horum verborum dubiam esse, diffidetur. Reliquos scriptores, de *Cassiano* verba facientes, sua ex *Prudentio* hausisse, & inde non mirum esse debere; hos omnes de ejus Episcopatu tacere, urget. Involensent Episcopum *Cassianum* fuisse, negat, & contradicentium argumenta refellit. Corpus *Cassiani* Brixinae sepultum esse, id quod *Adamus Walasserus* in *Martyrologio Germanico* perhibet, negat, nullis eam narrationem testimoniis niti, contendens. Imolae potius exuvias Sancti hujus terrae mandatas esse, judicat. In multis Diplomatum S. *Cassiani* tanquam Martyris, non vero tanquam Episcopi, mentionem injici, haud quidem negat, at, quamplurimos etiam Praesules alios, martyrii perpeffos, sine dignitatis Episcopalis mentione, simpliciter *Martyres* dici, observat, plurimisque exemplis comprobat. *Cassianum* antiquissimis jam temporibus Sabionae cultum esse, eadem documenta loquuntur. Templum in istius Sancti honorem a *Theodone Bavaro* Sabionae aedificatum fuisse, ostendere studet. *Burgklectnerus*, Historicorum Tyrolensium princeps, in descriptione rerum Tyrolensium, quam *Aquilam* inscripsit, Episcopatum *Cassiani* itidem vocavit in dubium. Ejus igitur argumenta Cl. Autor affert, ad ea respondens, Sabionam veteribus non ignotam fuisse, sed sub nomine *Sublavitenti* in itinera-

nerariis, & tabula *Peutingeriana*, comprehendi, urget. Ante tempora S. *Ingenulini*, qui duobus Seculis post *Cassianum* vixit, & Sabionæ sedit, Episcopos istius loci præter *Cassianum* alios adhuc fuisse; contendit; sed, si vera fieri licet, argumentis sanoficulneis ad sententiam suam stabiliendam utens. Si *Cassianus* primus fuisset Sabionensis ecclesiæ pastor, plura in ejus honorem templa exstructa fore, dissentientes urgent. Verum, hoc ad ever- tendam de Episcopatu nostri opinionem nihil facere, Autor contendit, cum celebratissimi deprehendantur Episcopi, quorum nomina vix unum, aut alterum, templum præ se ferat, id quod variis docet exemplis. Imo, satis multa templa, aras, & picturas, honori Martyris hujus sacras, hic & illic deprehendi, a dissentientibus nondum observatas, nos docet. Discussis, ut ipsi videtur, adversariorum dubiis, ad stabiliendam de *Cassianus* præfulatu sententiam semet accingit Cl. Autor. Cum Sanctus ille sub *Diocletiani* impetio martyrium subisse dicatur; necessario probandum erat Autori, illis jam temporibus Christianam religionem per ea loca, quæ sanctitatis fama *Cassianus* illustravit, fuisse disseminatam. Hodiernam igitur Tyrolin sub nomine Galliz a Geographis Græcis comprehendi; observat. Eandem provinciam Italiæ fuisse accensitam, ex *Notitia dignitatum Imperii* docet, hisque præstructis, *Lucam Evangelistam* in illa loca doctrinam Christianam intulisse, ex loco *Epiphani* (dummodo is pro teste classico habendus) probare studet. Reliqua certe, quæ ex *Lactantio* & *Hieronymo* hanc in rem asseruntur, nullius sunt ponderis, & *Conringius* jamjam, in *Dissertatione de Constitutione Episcoporum Germaniæ*, talium argumentorum nervos incidit. Plures dein, sat ingeniosas, offert conjecturas, unde, Christianam religionem antiquissimis jam temporibus per ea loca floruisse, veri sit simile. Antiquam Rætiam a Romanis valde frequentatam fuisse, egregio eruditionis apparatu docet, & exinde, Christianos, quorum quippe insignis numerus inter legiones Romanas deprehendebatur, primis jam P. C. N. Seculis ibi condecoratos esse, conjicit. Nos dumtaxat miramur, Cl. Autorem Romam Apostolorum principis sedem dicere non veteri, cum tamen hodie omnia, quæ de præfulatu *Petri* Romano dicuntur, ad fabu-

Pag. 33.

34.

35.

42.

46.

50.

- las ab eruditis merito relegentur. Nullos Rhatiz Episcopos Conciliis Italiz antiquissimis subscripsisse, concedit quidem, verum, cum generatim paucos admodum Episcopos, qui primis Conciliis subscripserint, reperiri, constet, nihil exinde ad infringendam sententiam suam desumi posse, urget. Varia monumenta, in quibus Episcopos Sabionenses, qui ante *Ingenium* tempora floruerunt, memorari credit, asserit. In vicinis Rhatiz ecclesiis circa medium Seculi tertii Episcopos jam fuisse, *Hansitzi* autoritatem secutus, affirmat, & inde verisimile fieri, neque Rhatiam, Romanis quippe vicinam, & plurimis urbibus nobilitatam, præsulibus caruisse, concludit. Catalogum Episcoporum Sabionz quondam exstitisse, conjicit, quem ad nostra tempora non pervenisse, dolet, cum ex ejusmodi indicibus, non vero ex *Martyrologio Romano*, notitia præsulum debeat hauriri. Sabionam sub inspectione Mediolanensis primatis fuisse, pro certo ponit. S. *Ambrosium* summa cura laborasse, ut Episcopi probi, & orthodoxi, ecclesiis, sibi subjectis, præsicerentur, docet. Eandem igitur curam successoribus *Ambrosii* Mediolanenses occupasse, verisimile ipsi videtur. Inde ergo, *Casianum*, Inolz quippe natum, sedi Sabionensi consilio & opera præsulis cujusdam Mediolanensis præsici facile potuisse, concludit. Proba essent, quæ hic asserit Cl. Autor, dummodo demonstrasset, *Diocletiani* jam temporibus Mediolano subsuisse Sabionam, qua de re vehementer dubitamus, cum Exarchi, seu primates, qualis Mediolanensis præsul fuit, in Concilio Constantinopolitano I, A. C. 381 celebrato, demum introducti fuerint. Sed pergimus. Ex registro quodam antiquo, quod in seriniis Capituli Brixinensis asservatur, nec non ex quodam Breviario MSto, patet, S. *Casianum* Sabionam, Evangelii prædicandi causa, missum esse. Utrumque interim MStum Seculo XV non esse antiquius, ipsemet Cl. Autor non diffitetur. Et, quamvis ille, Cœdices illos ex antiquioribus descriptos esse, omni opera comprobare nitatur, nos tamen existimamus, locos, ex eo citatos, Autori potius contrarios esse. Non solum enim de præfulatu nostri altum ibi silentium, verum etiam in Breviario citato disertis verbis *Apostolus* vocatur
84. *Casianus*. Jam vero differentia est inter *Apostolum* atque *Episcopum*.

puni, cum ille per pluvias terras doctrinae causa ambulet, hinc
 contra certae cuicdam sedi adscriptus sit. Idem dicendum de
 Breviariis & Missalibus reliquis, ex quibus multa, ad celebratio-
 nem officii hujus Martyris pertinentia, Cl. Autor apponit. Pag. 90.
 Frequentissime in illis *Martyr*, saepius *Apostolus*, rarissime
Pontifex, & *Episcopus*, dicitur. Omnes insuper hosce Codices
 trecentorum annorum antiquitatem non superare, ipsemet
 Autor fatetur. In alio quodam hymno dicitur quidem *Cas-* 94.
fanus Brixinam, ut nobilis pastor rexisse, sed, recentioris 99.
 Poetae opus esse hunc hymnum, vel nomen Brixinae indicat.
 Alios praeterea Codices liturgicos, quos ante quingentos
 circiter annos fuisse conscriptos verisimile est, pro sententia
 sua stabilienda Cl. Autor assertit, inque illis S. *Casfanum* Epi- 102.
 scopum Sabionensem dici, allatis quibusdam eorum locis, nos
 docet, quae omnia, si tempus, quo vixit, *Casfanus*, consideres,
 recentiora, neutiquam vero coeva sunt. Coronidis loco, hy-
 mnum *Prudentii* de S. *Casfano* integrum apponit, notasque 117.
 eidem subjicit, in quibus quamplurima, eruditim allatim jam
 nota, ne dicamus vulgaria, ad antiquitates librarum maximam
 partem pertinentia, Autorem congestisse, deprehendimus. Va-
 rias denique observationes, ad institutum suum pertinentes,
 adstruit. Brixinam, in Diplomate Ecclesiae Frisingensis, Seculo
 nono confecto, jam occurrere, notat. Seculo decimo Epi- 134.
 scopatum Sabionensem Brixinam esse translatum, ex Diploma-
 te *Otonis II* apparere, dicitur. Cum, sententiae suae stabiliendae 136.
 causa, varios hymnos, versibus Leoninis concinnatos, Cl. Au-
 tor adduxerit, quales versus Seculo decimo & undecimo anti-
 quiores non esse, viri literati adhuc crediderunt, eorum qui-
 dem opinionem is confutat, & Seculo nono tales versus con-
 fici jam siveisse, allatis quibusdam speciminibus ostendit. Per 140.
 Beconensem ecclesiam, cujus in libello, a schismaticis ad *Max-*
ritum Imperatorem scripto, mentio injicitur, Sabionensem 159.
 intelligi ecclesiam, existimat, & exinde, ante S. *Ingenium*
 Episcopum Sabionensem jamjam existisse, concludit. Supple- 162.
 menti denique loco, pauculas quasdam observationes, in ipso
 libro omittas, ad calcem ejus Cl. Autor rejecit. Quodsi de uni-
 verso ejus scripto libere nobis judicare licet, neutiquam existi-

manus, Antwerpienses Sodales, qui *Acta Smissorum* tanto acuminis, & dexteritate tanta, collegerunt, post hujus libri lectionem sententiam suam de S. *Casiano* mutaturos esse. Omnia certe, quæ Cl. Autor de præfulatu ejus Sabionensi attulit, recentiora sunt, & conjecturis, admodum longe petitis, innituntur. Cum vero in rebus historicis hæud liceat quidquam sine certo coævi scriptoris testimonio pro vero sumere; nos quidem, *Casianum* Episcopum Sabionensem fuisse, tamdiu negamus, donec certiora asserentur hæc in rem documenta. Certè, cum Cl. Autor ipsemet concedat, Martyrem hunc, Imolæ constitutum, Notarii vices obiisse, ibique a discipulis obruncatum esse, ea ipsa res argumento est, *Casianum* non fuisse Episcopum, cujus profecto vitæ genus eum certo loco alligat, neque extra locum præfulatus evagari, & pueros alibi institueret, permittit. Dubio procul igitur Sanctus hic, sæpe laudatus, Apostolum agens, verbum Dei Sabionæ prædicavit quidem, sed nunquam ejus loci antistes fuit.

JACOBI BURCKHARDI HISTORIÆ BIBLIOTHECÆ Augustæ, quæ Wolfenbütteli est, Pars II, qua analecta ad Partis I Librum I continentur. Accedunt HERMANNI CONRINGII & ATHANASII KIRCHERI, aliorumque Clariss. Virorum, ad ipsum munificentissimum Bibliothecæ conditorem maximam partem scriptæ, eaque nondum editæ, Epistolæ, uberiora saltem ex iis excerpta, quibus & ipsius Bibliothecæ, & Reipublicæ literariæ, historia illustratur.

Lipsiæ, typis Breitkopfianis, sumptibus Jo. Christophori Meißneri, Bibliopolæ Wolfenbütteli, 1746, 4.

Alph. 1.

Ipsæ Cel. Autor profitetur, hanc Partem æque Miscellanea literaria potissimum ex Augusta Bibliotheca nominari posse. Juvèrunt eum in illa conscribenda *Conringii* *Boineburgique* Bi-

Bibliothecæ, præsertim ad memorias *Leibnitii & Jul. Henr. Blumi* renovandas. Adhæc potiore occupant locum vel ex Epistolis excerpta, vel totæ literatissimorum & illustrissimorum Virorum Epistolæ. Objicit hic sibi *Burmanti* querimoniam ex Præfatione *Syloges Epistolarum, a Viris Illustribus scriptarum, Tomi II* depremtam; at ejusdem verbis ex Præfatione, *Petri Cuzat*, & doctorum virorum ad eundem, Epistolis, ab ipso editis, præmissis, illud judicium utique sapienter convellit. Novam etiam objectionem, de stilo Latino sumtam, optime diluit. Genus seculi denique linguarum etiam vult arbiter evadere, coercere literatam, patrias, & imprimis Gallicam, amplificare, laborans. Accedit ignorantia, pigritia, cupiditas aliud quidquam gignendi. Quam speciosa sunt argumenta, quam lusus ille comitatus, non tabernis, sed palatis, assuetus; tam valde timenda est literarum elegantiorum indidem ortura pernicies. Nolumus indulgere vaticiniis; assentimur autem Ill. *Burckardo*, quibus unius coloris judicium pluris est, quam sexcentorum aliterum strepitus. Hinc potius progredimur ad excerptorum ex Epistolis etiam pragmaticis defensionem. Fit eadem *Boineburgii* verbis, *Conringio* scribentis; *Grosiana ad Ludovicum Camerarium Epistole lectæ mihi jam pridem; profecto merentur edi: neque quidquam inde periculi. Tempora enim mutantur, & nos mutamur in illis.* Tandem is defendit, quas exteri Germanorum in scriptis sugillant, largiores observationes. Nostra si quid valet opinio, peccatur hic intra muros *Iliacos* & extra. Parum agunt, qui res etiam historicas & antiquarias sua saltem fide credi volunt, aut contextum evagationibus ac disceptationibus turbant; nimium vero, qui philosophicas meditationes non necessario scriptorum onerant cunulo, sed, his minus impediti, ad illustrationem ipsius *Partis* progredimur. Eadem complectitur *tria Capita*, quorum *primum* analecta continet, scilicet scriptorum, quibus Autores varii *Serenissimi Ducis Augusti* vitam atque laudes persecuti sunt, enumerationem suppletam; *Serenissimi Ducis* elogiorum continuationem; monumentorum, quæ ab *Augustissimi Ducis* ingenio divino profecta sunt, & argumenti varii scriptorum, auspiciis illius edito-

rum, designationem illustratam. Uberius imprimis explicatur, quam prolixam voluntatem Serenissimus Dux in *Jo. Andr. Bessii, Fl. Josephi Opera* accuratius edendi, conatu adjuvando declaravit; quanta cura & solitudine novam sacri Codicis interpretationem, a *Jo. Sauberto* adorandam, optimus Princeps promoveri contenderit; & quid *H. Conringius* Epistola sua apologetica profecerit. *Caput secundum* exhibet epistolica *Conringiana* prima, vel observationes varix eruditionis, ex *H. Conringii* Epistolis, ad munificentissimum Augustæ Bibliothecæ conditorem scriptis, iisque nondum editis, collectas. *Ultimum* habet *Atkanaſi Kircheri*, Soc. Jesu, varias, & multiplici doctrina refertas, Epistolas, ad munificentissimum Augustæ Bibliothecæ conditorem scriptas. Accedunt excerpta ex ejusdem Epistolis, ad *Jo. Ge. Anckel*, Sereniss. Ducis Augusti negotiorum, Augustæ Vindelicorum curandorum, administrum, exaratis. Nos demum adhuc ex iisdem vel perpauca specimina subjungimus. Augusti labores a *Calixti* petitionibus defendendi, felices *Conringii* conatus perceret *Burckhardus*, aliorumque laudat consensionem, e. g. *H. Dieterici* Epistolam ad *Conringium*, Brunsviga scriptam, 58. ut & *Frischmuthi*, *Dillherrti*, atque aliorum, Epistolam *Conringii* apologeticam collaudantium. Laudatur & excerptur eadem occasione *J. H. Hottingeri* ad *Conringium* Epistola, 89. d. 9 Jul. A. 1665 scripta, neque minus Ducis ipsius ad *Hottingerum*. Porro memorantur operis *Reusneriani*, quod *Epistolarum Turcicarum variorum & diversorum Auctorum Libri XIV* inscribitur, Francofurti A. 1598, 1599, & 1600, in 4, editum, maxima raritas, ut & ejusdem *Nic. Reusneri* opus *Orationum & consiliorum contra Turcas*, a viris prudentibus conscriptum, vel, ut titulus habet, *selectissimarum Orationum & consultationum de bello Turcico variorum & diversorum Auctorum Volumina IV*, Lipsiæ, 1596. At quem inveniremus exitum, si vel æque, vel magis, notabilia quælibet observaremus? Ipsam potius totius libri lectionem cuilibet, rei literariæ amanti, & quæ huc maxime pertinent, sciendi cupido, studiosissime commendamus.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Septembris Anno MDCCLI.

Pars I.

THE HISTORY OF POPES, &c.

id est,

*HISTORIA PAPARUM A PRIMA SEDIS ROMA-
næ origine usque ad nostram ætatem. Autore AR-
CHIBALDO BOWERO, primum Professore Publico
Rhetoricæ, Historiarum, Philosophiæ, in Academiis
Romana, Firmiensi, Maceratensi, deinde Confe-
liario Inquisitionis. Editio altera.*

Volumen I.

Londini, apud A. Millar, & W. Sandby, 1749, 4 maj.

Alph. 2. plag. 10.

Romæ adhuc degens Autor, hoc opus aggressus erat, & jam ad finem Seculi II perduxerat, eo quidem fine, ut *suprematum*, quem vocat, Papæ assereret, & extra omnem dubitationis aleam poneret. Ostensurus erat, ecclesiam omni omnino tempore illum agnovisse. Mox autem, veritatis lumine convictus, animum mutavit, & illam, quam confutare voluerat, sententiam fuit amplexus. In Anglia igitur, quod inceperat, opus denuo fuit aggressus, longe alio, quam antea, consilio. Soli veritati litaturus, Historiam

Ppp

Papa-

Paparam ad veritatis normam contextre stultit, videns, integra & omnibus numeris absoluta carere adhuc orbem eruditum. Nec enim, quod *Anastasius*, *Platina*, alii, scripserunt, perfecta & exacte Historiæ nomen meretur. Ille, cognomine Bibliothecarius, e fontibus minime puris haurit, fictis nempe, aut corruptis, martyrologiis, legendis, &c.; unde evenit, ut coævis scriptoribus non raro contradiceret. Autor, qui tam sæpe hallucinatur, merito suspectus esse debet; magis tamen in sæculis ab ipso remotioribus, in quorum historia plurimos decepit, antea deceptus ipse. *Platina*, concisam *Anastasi* dicendi rationem secutus, transcripsisse verius ex aliis, quam scripsisse, historiam Paparam dicitur. Et *Anastasius* & *Platina*, vi discernendi non adeo pollentes multa, quæ dici debuissent, omiserunt; multa, quæ omitti fas erat, protulerunt. *Onuphrius Panvinus* ob doctrinæ copiam magis, quam ob veri amorem, videtur commendandus. Qui post illos scripserunt, veritati tam parum studuere, ut vel levis operum, quæ in lucem ediderunt, aspectus abunde id doceat. Alii laudibus ubique cumulantur, vituperiis alii. Partium studium ad illud Guelphos impulit, ad hoc Gibellinos, Aut hos, aut illos, secuti sunt recentiores. Inde nec vera omnino, nec omnibus numeris absoluta, gaudemus Episcoporum Romanorum historia. Autor defectibus hisce mederi, & nunc optimam, ut antea pessimam, causam, pro viribus, quibus pollet, defendere, apud se conlittuit. Hinc non Paparam modo, sed Papatus etiam, seu Romanæ ecclesiæ doctrinarum, historiam opus ipsius continerebit. Harum originem evolvat, & quam lubrico nitantur fundamento, monstrabit. Quod ad illas imprimis attinet assertiones, Papam esse Christi in terris Vicarium, supremum ecclesiæ caput, & ducem fallere nescium ad salutem clarissime ostendet, prima Christianæ fidei ætate inauditas omnino fuisse; cum autem introductæ fuerint non uno tempore, sed sensim sensimque, sine armis, contra communem hominum veri sensum, insignem Paparam prudentiam, & fertile ingenium, satis inde elucere. Duæ tamen fuerunt causæ adiutrices ad hoc conamen, ignorantia homi-

hominum, & astutia eorum, quibus Papæ tanquam emissariis
 usi sunt. *Pheas*, scelestus ille homo, primus Episcopum Ro-
 manum Constantinopolitano antetulit. Sed sic Papa primus
 tantum inter æquales factus fuit, non novam potentiam ac-
 cepit. Successores *Gregorii M.*, nolentes *suprematum* sedis
 suæ Imperatori in acceptis ferre, negarunt hoc beneficium, a
Petro suam derivarunt dignitatem, & divini juris esse voluerunt.
 Ut hoc eo facilius impetrarent, dissidia Principum ef-
 fecerunt, qui amicitiam Papæ omni conatu conciliare sibi
 studebant. Tantam verò, quantam postea sibi arrogarunt,
 potentiam ab illo statim initio quæsisse, aut sperasse, Papas,
 credi vix potest. Historia id docet, & in *sc.* id opere do-
 cebit Noster. Hic omnem operam navavit, ut, quod asserit,
 talium autoritate testium fulciret, qui idonei, corvi, fide
 digni, essent. Nec partium studio se abripi passus est. Chro-
 nologiam sedulo evolvit, *Eusebium* in primis Seculis secutus.
 In *Barontum* tantum non ubique, & omni data occasione,
 animadvertit. Notas textui adjecit, nonnunquam longiores,
 quibus hunc aut illustrat, aut vindicat.

De *Petro* primo loco agit Autor, ut traditioni aliquo mo-
 do cederet. Nec enim Romæ unquam fuisse *Petrum*, ex si-
 lentio Autorum corvorum, *Pauli* inprimis, & *Petri* ipsius,
 fuisse, post alios, probat Noster. Sola traditio docet, *Petrum*
 Romæ fuisse. Sed eadem traditio docet, *Paulum* in Hispa-
 niam fuisse profectum; quam tamen sententiam Papa *Inno-*
centius I rejecit. Quare illud, non hoc simul, articulus fidei
 censetur, cum utrumque æquali autoritate nitatur? *Paulus*
 iisdem, quibus *Petrus*, testibus Episcopus Romanus vocatur;
 sed neuter illo, quo Papæ asseclæ volunt, sensu, fuit aut
 Episcopus, aut Papa. Instituisse *Paulum* & *Petrum* Episco-
 pos, volunt Autores, qui allegantur. Nec enim ipsi *Petrus*
 & *Paulus* Episcopi esse potuerunt, cum hoc munus cum A-
 postoli officiis consistere nequiverit, qui non uno in loco
 permanere, sed per varias terras semen verbi divini spargere,
 debebant. *Jacobus* quidem Episcopus Hierosolymitanus vo-
 catur, & Apostolus fuisse dicitur; sed posterius, Apostolum

- nempe ipsum fuisse, omni caret autoritate. Et, quamvis fuis-
 set, eo jure, quo Hierosolyma gauderet, mater fidelium,
 centrum fidei, ubi plurimi conversi erant, non statim alia ci-
 vitas gaudere poterat. *Petrus* eo minus Episcopus unius
 loci esse poterat, quod, tanquam *Apostolus circumcisitor*,
 omnes variis in locis dispersos Judæos ad veram fidem per-
 ducere deberet. Nomen sedis Apostolicæ non Romæ solum
 datum fuit, sed aliis etiam civitatibus, quas Apostoli Episco-
 pis ornarunt. Hæc data occasione de cathedra *Petri*, a *Lu-*
thefio defensa; quæ olim ostendebatur, ea præfert Noster,
 8. quæ apud nos satis jam nota sunt. Tandem concludit, in ur-
 be Roma fortas & *Petrum* fuisse Episcopum, non Romæ, sen-
 su eodem, quo *Papa* distinxit inter Regem in *Hetruria*, &
Hetruriæ. Episcopi scilicet munus Romæ potuit exercere:
 9. non proprie, & solius Romæ, fuit Episcopus. *Linum* pri-
 mum fuisse Romanæ ecclesiæ Episcopum, contra *Tertullia-*
num, & Latinos in universum omnes, *Hieronymus* asseruit.
 Hujus assertio nostris etiam temporibus prævaluit, & a gra-
 vissimis post Seculum IV Autoribus accepta fuit, quorum te-
 stimonium Autor etiam Apostolicarum Constitutionum con-
 10. firmat. *Hadmondi* sententiæ, *Clementem*, quod ad Judæos
 attinet, Apostolorum, respectu autem gentilium *Anacletum*,
 fuisse successorem, nec *Pearsonius*, nec, omni ex parte, *No-*
ster, subscribere voluerunt. Veteres de *Lino* commemorant,
 eundem ipsum fuisse, cujus *Paulus* 2 *Tim. IV, 21*, facit men-
 tionem; matrem fuisse *Claudiam*, eodem loco commemora-
 tam; vitam ejus, & mores, magno apud populum applausu
 fuisse exceptos. Martyrium passum fuisse, autoritate care-
 11. Mortuum fuisse, censet Noster, A. P. C. 78. *Cletus* idem est,
 12. qui alias *Anacletus*, aut *Anacletus*, vocatur. Causa erroris,
 quod ex una duæ personæ factæ sint, hæc Autori videtur
 fuisse, quod a Græcis, & *Hieronymo*, ante *Clementem*, ab *Au-*
gustino autem, & *Optato Milevitano* post eum, collocetur hic
Papa, & ab aliis *Cletus*, *Anacletus* ab aliis, nominetur. Hinc,
 cum nomina, & loca, differrent, differre etiam personas, Au-
 13. tores judicarunt. De martyrio ejus nihil certi constat; & decre-

decretales, ipsi suppositæ, nullam fidem merentur. Hæc data occasione de decretalibus Pontificum Noster quædam monet. Illas, quæ ante *Syrictum* scriptæ dicuntur, cum nostri auctoribus rejicit; fulcrum tamen præcipuum papalis *suprematur* fuisse monstrat. Primum in lucem edidisse decretales non *Riculfum*, Moguntiz Episcopum, quod vult *Hincmarus*, nec ignotum quendam Germanum, aut Francum, quæ *Elia Pini* fuit sententiæ, statuit Noster; sed *Benedictum* quendam, ecclesiæ Moguntinz Diaconum, easdem finxisse censet. *Clementem*, quem nonnulli cum *Flavio* quodam *Clemente* confundunt, plurimi discipulum Apostolorum fuisse contendunt, ob Epistolam suam ad Corinthios præcipue notari meretur. *Petrinum*, qui errores in illa invenisse sibi visus est, jure Noster taxat, & genuinam hæc Epistolam esse, cum nostratibus contendit. De miraculis, *Clementi* ascriptis, cum sileat *Irenæus*, Autor coævus, qui alia multa de eo commemorat; satis patet, quid de iis tenendum sit. Alia scripta, quæ *Clementi* tribuantur, esse suppositicia, fute a pluribus, & ab Autore solide, demonstratur. Canones Apostolorum, ipsi adscriptos, ante Concilium Constantinopolitanum, A. C. 394 habitum, nullibi allegatos invenit Noster. Post *Evaristum*, *Alexandrum*, & *Sixtum*, de quorum martyrio, & scriptis, pauca monet Autor, *Telesphorus* sequitur, primus martyr, secundum *Irenæum*. In vita *Pii*, qui *Hygini* fuit successor, ubi de *Marcone* loquitur, occasionem arripit *Boverus*, ostendendi, nec hunc Papam (inquam fallere nescium aut se ipsum gessisse, aut ab aliis habitum fuisse. Idem de *Anacleto* docet, ubi de *Quartodecimantis* sermonem instituit. Non *Eleutherium*, qui *Soterem* secutus est, sed *Victorem*, *Eleutherii* successorem, prophetias *Montani* approbasse, ex temporum ratione, contra *Cordum*, & *Pearsentum*, monstratur. In *Beda*, & illos, qui ipsum secuti sunt, *Lucii*, Britanniz Regis, conversionem narrantes, animadvertit Noster, silentio coævorum, aut *Beda* antiquiorum, fultus. In vita *Vicloris*, ubi de *Montanisti* agitur, *Barontus* & *Bellarminus* taxantur. Dissidia, ob celebrationem paschatis exorta, edarrantur, & Papæ tentamen

Pag. 14.

15.

16.

17.

18.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

27.

31.

32.

33.

34.

36.

37.

40.

- Pag. 41. primum Papalis usurpationis Specimen appellatur. De *Zephyrino* agens Auctor, locum quendam in libro *Tertulliani de Pudicitia* expendit, ubi hic Episcopum quendam, quem *Baronius*, & alii, Romanum fuisse contendunt, Episcopi Episcoporum, & aliis, titulis ornat, e quibus, licet, ut videtur, ironice prolatis, primatum Papæ exculpere volunt ejus auctoritas.
42. *Callisti*, qui illum excepit, tempore, tot Martyres, quot Romani volunt, in cælum intrasse, Noster sibi nunquam persuadedit. De *Pontiano* agens, successore *Urbani*, simul de
43. Pontificali, seu catalogo Pontificum, a *Buckerto* edito, exponit accurate. Traditio, *Fabianum*, *Autori* successorem, miraculo quodam electum fuisse, columba humeris ejus insidente, locum fecit assertioni, Papam semper per Spiritum Sanctum eligi. *Brium* fuisse Episcopum, Noster affirmat, *Cyrtianum* secutus. Quæ *Baronius* & *Bollandus* de eo narrant, breviter expenduntur. Dissidium, occasione lapsorum, ut appellantur, exortum, docet, nec tunc erroribus Papam immunem fuisse judicatum. In vita *Cornelii*, quæ de lapsis, & eorum receptione, de *Novatiano*, de *Novato*, & ejus doctrinis, de *Felicissimo* & *Fortunato*, de persecutionibus, inveniuntur apud Auctores fide dignos, dilerte Noster enarrat & accurate. Quæ
44. fata *Cornelium*, postquam captus fuerat, manserunt, ignoratur, cum fabulis plena sint, quæ de ea re in Actis ipsius, apud *Bedam*, *Adonem*, *Anastasium*, inveniuntur. De martyrio, reliquiis, & scriptis *Cornelii*, Auctor in fine loquitur, expungens ex his Epistolam ad *Lupicinum*, Viennensem Episcopum. Hoc
45. jam *Launojus* & *Pearsonius* fecerant. *Lucii* nunc vita &
46. martyrium breviter enarrantur. Hunc *Stephanus* excepit, in
47. cujus vita de *Marciani* degradatione agitur, insigni contra suprematum & infallibilitatem Papæ Romani argumento, cui finem etiam Hispanorum Episcoporum, in causa *Basilidis* & *Martialis*, ad *Cyrtianum* confugium inservire potest. Fusc exponit Auctor de rixis & dissidiis, eam ob causam exortis, num hæretici, aut ab hæreticis baptizati, in sinum ecclesiæ reversi, denuo sacro lavacro tingi debeant. Quod, ea in re, fervore suo peccaverat *Stephanus*, emendavit *Sixtus II*, passus
- sine

sine dubio, unumquemque suo sensu abundare. *Dionysius*,
 qui illum excepit, sua lenitate conspicuus fuit. In causa *Dionysii Alexandrini*, qui erroris in doctrina de divinitate
 Christi accusatus fuerat, non summi Episcopi partes egit; sed
 id fecit, quod tunc temporis æquales erga æquales facere so-
 lebant. Eodem fere tempore *Paulus Samosatenus* damnatus
 fuit in seipso & inconsulto Papa Romano. Hac data occasione,
Baronius virgani Nostri censoriam patitur. Contra eundem
 probatur, *Aureliamini* Papæ Romani suprematum non agno-
 visse. De *Felice, Eutychiano, Cajo*, parum in antiquis scri-
 ptoribus invenit Noster. *Marcellinum* a calumnia liberat,
 quam Romani cœtus affectæ ipsi adsperserunt, idolis ipsum
 thura obtulisse, contendentes. Synodum Sinuessanam nun-
 quam fuisse habitam, solide ostendit. Martyrium *Marcelli-*
ni in dubium vocat, & vacuum fuisse post ejus obitum sedem
 Papalem tribus annis, e Catalogo Papatum, quem *Bucherius*
 edidit, probat. De *Marcello*, quem cum *Marcellino* non-
 nulli confundunt, & *Eusebio*, parum certi constat. Hos ex-
 cepit *Melchisedes*, cujus ætate *Constantinus* Imperator cœtui
 Christiano se associavit. De schismate illo Carthaginensi, a
 Donatistis contra *Cæcilianum*, Episcopum, excitato, copiose
 exponit Autor, & *Baronium* exhibet, qui *Melchisedem*, ideo,
 quod synodus, cui præfuit, in Palatio Lateranensi habita fuit,
 Principem facit, & contendit, palatium illud ipsi a *Constan-*
tino fuisse donatum. De Synodo Arelateni in vita *Sylve-*
stri copiose exponitur. Hæc Synodo 33, non, ut *Baronius*
 vult, 200, Episcopi interfuere. Cæterum præcipuus fuit, fe-
 stum paschatos, in toto orbe, uno eodemque die celebrari de-
 bere. Postea decretum fuit, diem, quo celebrandum esset,
 ab Alexandriæ Episcopo indicandum esse Romanæ ecclesiæ
 Episcopo, ideo fortasse, quoniam Ægyptii Astronomiæ stu-
 diosiores erant. Hunc morem Seculo adhuc quinto inva-
 luisse, ex Historiæ monumentis Noster evincit. Ex iisdem do-
 cet, illum hujus Synodi canonem, hæreticos non de novo esse
 baptizandos, quæ nunc est Romanæ ecclesiæ doctrina, Seculo
 hoc quarto non fuisse observatum. Alio Canone decreta-
 tur,

Pag. 75.

76.

77.

79.

81.

83.

84.

86.

93.

94.

95.

96.

tur,

- tur, illos, qui societate fidelium exclusi essent, nullibi in eandem recipi posse, nisi illo in loco, ubi exclusi, aut excommunicati, fuerint. *Marinus*, Arelatensis Episcopus, in subscriptionibus primum, legati *Sylvestri* secundum, locum occupant. Altera Synodus, tempore hujus Papæ habitæ, fuit *Nicaena*. *Vitus*, & *Vincentius*, Presbyteri, vices *Sylvestri* gesserunt. *Osus*, Cordubensis Episcopus, nec, tanquam legatus Papæ, interfuit Synodo, nec, hoc titulo, vel potius plane non, primum locum occupavit. Sui enim, non Papæ, nomine subscripsit, & *Eustachius*, Antiochiæ Episcopus, primus in hac Synodo vocatur a *Johne*, itidem Antiocheno Episcopo, *Facundo*, *Nicephoro*, & *Theodoro*. Solus *Socrus* et primum ei inter subscribentes locum assignat. *Eusebium*, Cæsareensem Episcopum, longa oratione salutasse Imperatorem, concedi potest; non autem sub initium Synodi id factum putat. Noster, sed postea, cum Episcopi domum reversuri essent. Hierarchia ecclesiastica, *Sylvestri* tempore, eam in formam redacta fuit, quam adhuc tenet, cum antea, præter Episcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, dignitates nulla alia nota fuerit. De tribus hisce muneribus copiose Noster, discit. Sub *Constantino* ad normam civilis status ecclesiastica hierarchia fuit accommodata. Hinc Exarchorum & Metropolitanorum appellationes derivantur. Inde Primatis etiam, Archiepiscopi, Patriarchæ, nomina originem duxerunt. In Africa non eadem, qua in Italia, ratione ad normam civilis status accommodatus fuit ecclesiasticus. Senior cujusvis provinciæ Episcopus metropolitanus dictus fuit; non ille, qui metropoli præfesset. Metropolitanus alias Episcopus primariæ cujusdam provinciæ civitatis vocatus fuit. Sic & Primas, quæ tamen appellatio postea solis magnæ cujusdam civitatis Episcopis fuit concessa. Archiepiscopi illi vocabantur metropolitani, qui magna præ aliis autoritate pollebant. Seculo autem VIII aliis etiam hoc nomen concessum fuit, immo & Episcopis, qui alio titulo gaudebant. nullo. Patriarchæ primum omnes Episcopi appellati fuerunt, postea Exarchi, tum soli Episcopi Romanus, Constantinopolitanus, Antiochenus, Alexandri-

drinus, Hierosolymitanus. Quæ jura fuerint, quibus Metro-
 politani, Primate, Patriarchæ, & Exarchi, gaudebant, nunc
 exponitur. Contendit tamen Noster, Episcopum Romanum Pag. 109.
 proprie non fuisse Exarchum, aut Patriarcham, cum non in-
 tegram diocesim sibi subiectam habuerit, sed suburbicarias
 tantum provincias; licet in his plus potentiz exercuerit,
 quam Exarchi in suæ diœceses provinciis, quoniam illæ Me-
 tropolitanis carebant, & hinc jura eorum in Episcopum Ro-
 manum devolvebantur. Jus initiandi Metropolitanos ipsis 110.
 non competebat, quod tamen eorum assuetudo voluit. Pa-
 triarchæ nomen honoris tantum titulus tunc fuit. De per- 111.
 vulgata *Constantini* donatione nunc, ut solet, erudite agit Au-
 tor; tum & de more baptizandi imminente morte, & de scri- 112.
 ptis, *Sylvestro* ascriptis. Synodus Romana, in qua confirmati 114.
 Canones Synodi Nicænæ dicuntur, solide rejicitur. Idem ju- 115.
 dicium fertur de eo, quod *Julius, Marci* successor, Romæ
 habuisse dicitur, Concilio. Tum de turbis, ab *Ariantibus* contra 120.
Atanasium excitatis, fuse exponitur, ut & de Concilio Sardi-
 censi, in quo mos ad Episcopum Romanum provocandi pri-
 mum introductus dicitur. *Ofius* hic suo, non Papæ, nomine 123.
 primum locum occupavit. *Liberius, Julii* successor, nunc in- 126.
 trepidum, nunc meticulosum & pusillanimum, se gerens, sibi 127.
 ipse non constitit. Epistolam ejus ad *Atanasium*, quæ fragmen-
 tis *Hilarii Pictaviensis* inserta est, genuinam judicat Noster
 contra *Barontium*, & editores *Hilarii*, e *D. Benedicti* Societa-
 te Monachos. Synodorum Arrelatensis, & Mediolanensis, 128.
 historia fuse enarratur, & fata *Atanasii* exponuntur. In- 136.
 constantia & defectio *Liberii* vivis coloribus depingitur. Fe- 142.
liciti res gestæ enarrantur, & qua ratione locus ipsi inter San-
 ctos concessus, & postea confirmatus, fuerit, ostenditur.
Ofii, Cordubensis Episcopi, qui, exemplum *Liberii* secutus, a 148.
 vera fide defecerat, breviter, sed plene, describitur. Ex- 152.
 cusare illum aliquo modo contra *Hilarium Pictaviensem* co-
 natus Noster. Synodi Ariminensis, & Seleuciensis, fusus 153.
 enarrantur. In notis de confessione sic dicta *Sirmiensi* agi- 164.
 tur, & qua ratione a confessionibus, Nicææ in Thracia, & 165.

- Pag. 165. Arimini, exhibitis, differat, ostenditur. *Liberium* subscripsisse confessioni Ariminenfi, putat Noster, non sine rationibus, quas
167. allegat, omni attentione dignis. De *Constantii* tentamine, introducendi ubique doctrinam *Arianam*, quod tamen morte
168. ipsius abruptum fuit, nunc commentatur Autor, *Juliano* Apostata imperante, orthodoxi, maximam partem, in antiquas sedes reversi fuere, & inter hos etiam *Aphanasius*, qui A. C. 362 Synodum Alexandriæ celebravit, cujus historia distincte enarratur. *Luciferum Calavitarum* a schismate, donec morderetur, non abstinuisse, contra illos, qui in Sanctorum numero ipsum collocent, asseritur. Interim Synodus illa Alexandrina ecclesiam ab interitu servavit. De aliis pluribus Synodis in notis agit Autor. Anno autem P. C. 363 non Alexandriæ, sed Antiochiæ, celebratam fuisse Synodum, & condemnatam *Macedonit* hæresin, putat. Ibidem, hoc ipso anno, alia Synodus habita fuit sub *Meletio*, hujus civitatis Episcopo. De secta Macedonianorum nunc agit Autor, quos *Liberius* in societatem orthodoxorum suscepit, postquam, fidem
174. Nicænam se amplecti, callide profelli fuerant. *Liberium* hæresin *Arianam* non exstinxisse, sed *Hilario Pictaviensi*, & *Eusebio Vercellensi*, hanc gloriam tribuendam esse, ex *Ruffino Lib. III Cap. 30, 31*, probatur contra *Barontum*. Fabula de origine & fundatione templi, *Mariæ* majori dicati, allegatur &
178. exploditur. Tandem de scriptis, *Liberii* aut vere, aut falso, attributis, agitur, & in *Barontium* animadvertitur. *Liberium* excepit *Damasus*, de cujus fatis ante ipsius electionem tantum pauca, quæ fidem merentur, ab Autoribus asseruntur.
180. Varias narrationes Autor de *Damasi*, & Antipapæ, *Ursini*, vel *Ursicini*, electione, ex Autoribus coævis asserit, lectori relinquens judicium, uter legitime fuerit electus. De tumultibus, inde exortis, & de luxu Episcoporum Romanorum, disserit,
187. *Valentinianus* Imperator Episcopo Romano facultatem concessit judicium exercendi in alios Episcopos; quod ad tempus tantum esse intelligendum, cum aliis Noster etiam existimat. Causam evolvit, quare *Auxentius*, Arianisini reus, in Synodo Romana cum aliis non fuerit damnatus. Legebo, quam contra Clericorum

córum avaritiam *Valentinianus* rogavit, necessariam tunc fuisse, ex *Hieronymi* verbis allatis ostenditur. Aliarum etiam legum, sequentibus temporibus latarum, mentio fit. Historia schismatis in Oriente, inter *Eustathianos* & *Meletianos*, fuisse describitur, ubi simul de factu *Damasi*, judicis in hac re partes sibi arrogantis, disseritur. De *Ursini* aliculis, & *Luciferianis*, breviter, de *Apollinari* fusius, exponitur. Millenario- rum errorem in Synodo, Romæ A. C. 378 habita, fuisse damnatum, negatur contra *Barontum*. Quas *Donatistæ* turbas excitavit, narratur. Paparum *Damasi* tempore auctoritatem aliquid augmenti cepisse, negari non potest; at minime tantum, quantum posterioribus temporibus. Historia nunc Synodi Constantinopolitane enarratur. A Papis nunc accepta fuit, nunc rejecta. A *Theodosio* convocata fuit, non a *Damaso*, quod vult *Barontus*, cui scriptores coevi omnes contradicunt. Eo præcipue consilio celebrata fuit, ut turbæ, in urbe Antiochia motæ, sedarentur. Sed contrarium evenit, *Flavianus* in locum *Meletii*, qui mortuus erat, electo. Turbæ, quibus *Paulinus* Antiochiæ, & *Maximus* Constantinopoli, locum dedere, nunc expendantur. De *Maximo* pluribus agitur. Post Synodum Romæ habitam, de qua parum nobis constat, dissidia inter Orientem & Occidentem increverunt. Nec hic auctoritas Papæ quidquam valuit; suprematum ejus nemo agnovit. Interim vicarios Papæ *Damasus* instituit, de quorum dignitate, & juribus, copiose disseritur. *Acholinus*, Thessalonicæ Episcopus, primus hoc nomen gessit. Postea legati introducti, majore, quam illi, auctoritate pollentes. Hac data occasione in *Bellarminum* animadvertitur. Ultimo loco de morte, sepultura, & scriptis, *Damasi* exponitur. *Hieronymum* sæpius consuluit. Summis elogiis ab Autoribus ornatur; iisdem autem testibus luxus ejus nimius taxandus videtur. Nec, ipse tempore, disciplina ecclesiastica, ut debebat, fuit observata. Ad vitam *Syriaci* progressus, de cœlibatu Clericorum pluribus agit Noster, & in Synodo Illiberitana primum motam esse hanc controversiam, docet. Quæ nunc Pontificii ea de re doceant, partim enarratur, partim expenditur,

Pag. 191.
193.
197.
200.
201.
202.
210.
212.
215.
218.
219.
220.
221.
222.
223.
224.
225.
226.
227.
228.
230.
231.
232.
233.
235.
236.
237.
239.

- tur, & cum similibus gentiliū de eadem re doctrinis com-
 paratur. *Syrictus* primus Episcoporum Romanorum Pa-
 pam se ipse appellavit. Priscillianistarum historia breviter
 enarratur. Acta Synodi Romanæ, quæ tum temporis cele-
 brata fertur, una cum Epistola *Syricti* ad Episcopos Africa-
 nos, nullam sident mereri, ex ipsis his scriptis, post *Quemel-*
lium, Noster docet. Tum de *Joviniani* hæresi discutitur, qui
 in Concilio Romano fuit damnatus. Synodi, quæ, ob tur-
 bas in ecclesia Antiochena excitatas, Capuæ habita fuit, hi-
 storia enarratur, & dissidium, in illa ecclesia exortum, ulterius
 exponitur. De hæresi sic dicta *Bonosi* æquum judicium fer-
 tur. Aſſectæ Romanæ ecclesiæ, occasione Epistolæ *Syricti* ad
 Episcopos Macedoniæ risu excipiuntur. Finis schismatis An-
 tiocheni percensetur, & *Flavianus* ab accusationibus, contra
 ipsum allatis, liberatur. Quare a *Baronto* e Catalogo Sancto-
 rum deletus fuerit *Syrictus*, monstratur; contra *Barontium*
 tamen, &, ex parte, *Hieronymum*, aliquo modo defenditur.
 In *Athanasii* vita de disceptatione inprimis *Hieronymi* cum
Ruffino agitur, ille perstringitur, & de fati doctrinarum *Ori-*
genti succincte exponitur. Pauca præter hæc in veterum mo-
 numentis Noster invenit, quæ ad *Anastasio* pertineant, si
 quasdam ejus cum Africanis Episcopis transactiones excipias,
 Binas, *Anastasio* adscriptas, literas decretales supposititias esse,
 breviter, sed solide, probatur. *Innocentii*, qui *Anastasi* succes-
 sor fuit, Epistolam ad *Vilfricum* enarrat *Bonverus*, genuinam
 esse probans, & taxans. Donatistæ in Africa, instigante *Inno-*
centio, persecutionibus ad cœtum orthodoxorum adiguntur.
 Ejusdem ad Hispanos Episcopos Epistola breviter enarratur.
 Tum persecutio, contra *Chrysostrum*, & ejus assectas, excita-
 ta, depingitur, &, quid *Innocentius* hac in te fecerit, esten-
 ditur. *Chrysostrum*, hac occasione, ad Papam non provo-
 casse, tanquam judicem, fuisse probatur. *Innocentii* ad *Exupe-*
rium Toloſanum Epistolam Noster enarrat, de matrimoniis
 eorum, quorum conjuges adhuc in vivis sunt, pluribus agens in
 notis, & antiquam Pontificiorum doctrinam cum recentiore
 comparans. *Innocentii* ad *Anysum*, Theſſalonicæ Episcopum,
 lite-

literæ nunc allegantur: Illum sacrificia gentilium permisisse, Pag. 308.
 contra *Barontum* evincitur. Ad *Alarici* oppressiones, & *In-*
nocentii ad varios Episcopos, aut horum ad illum, Epistolas,
 nunc sit progressio. Tunc Papa Ravennæ erat, & Roma di-
 rubatur. Monstratur etiam, *Innocentio* totam recentiorem 311.
 ecclesiam Romanam contradixisse, & illum errasse. Orient- 314.
 talium Episcoporum cum *Innocentio* rixæ post obitum
Chrystoffoni describuntur, & qua ratione fundamenta *Innocen-*
tius Papalis potentia fecerit, ex Epistola ejus ad *Alexandrum*,
 Antiochiæ Episcopum, ostenditur. In hanc Epistolam fusc
 inquitur, ut & in aliam, quam ad *Decentium*, *Inginii* Epi- 316.
 scopum, *Innocentius* misit, ubi simul de chrismate, de jeuniis, 318.
 & de unguentis ægrotis, acute agitur. Africanorum Episco- 320.
 porum, in causa *Pelagii*, & *Cælestii*, ad *Innocentium* literæ 322.
 nunc expenduntur: qua data occasione Papa ille jus sibi arro- 323.
 gavit, omnes controversias, tanquam summus iudex, deciden-
 di; quale tamen jus ab Africanis Episcopis ipsi concessum
 non fuisse, Noster probat, licet *Innocentius* hoc simulaverit. 324.
 Tandem *Innocentii* ad *Hieronymum*, & *Joannem*, Hierosoly- 325.
 mitanum Episcopum, literæ recensentur, Tum temporis mo- 326.
 ritur *Innocentius*, qui prima monarchiæ Paparum spiritualis 327.
 jecit fundamenta. In vita *Zosimi* historia imprimis *Pelagii*, 330.
 & *Cælestii*, fusius, doctrina brevius, enarratur, ubi *infallibili-*
tas Papæ, & *Cælestium*, & *Pelagium*, absolventis, cum *Herod,* 336.
 & *Lazarus*, ab ipso damnati fuerint, vehementer vacillavit. 338.
 Postea tamen cedit infallibilis Papa, cum infallibilis ejus ante-
 cessor eandem cum Africanis Episcopis sententiam foverit.
Juliani, Episcopi Eclanæ in Campania, historia, qui semipe- 342.
 lagianorum autor fuisse creditur, enarratur. Deinde ad dis- 349.
 ceptiones *Zosimi* cum Gallis Episcopis, in causa *Patrocli*, 352.
 Noster progreditur, Papam illum vivis coloribus depingens, & 353.
 quod in numero Sanctorum collocatus fuerit, ex hallucinatio-
 ne *Baronii* provenisse, docens. Schisma, in ecclesia Romana 357.
 exortum, ob simultaneam *Bonifacii* & *Eulalii* electionem, fu- 358.
 sus enarratur. Illum gratia Imperatoris sustinuit. Pacis 359.
 amans fuit *Bonifacius*; illius tamen juris tenax, quod ante- 363.

- cessores ipsius sibi arrogarant; id quod ex historia *Perigenis*
 patet. Jura, quæ *Zosimus* Arelatensi Episcopo concesserat,
 Pag. 364. revocavit, quo ipso specimen æquitatis edidit. Sic & *Maxi-*
 365. *mian* in sua provincia judicandum esse pronuntiavit, quamvis
 366. Romæ accusatus fuisset. *Celestinus* ultimum in hoc *Voh-*
 368. *mine* locum occupat. Turbæ, ab *Antoni*, quem *Fessalæ* Epi-
 370. scopum *Augustinus* vocat, in Africa excitate, enarrantur, ut
 & aliæ turbæ, quibus *Aptarius*, Siccanus Presbyter, ad Roma-
 num Pontificem, *Zosimum*, provocans, & ab hoc in integrum
 restitutus, occasionem dederat. Totam enim sibi Africam
 subjicere volebat Papæ, & hunc finem ut assequeretur, binos
 375. Canones Synodo Nicænæ fraudulenter affixit, quibus omni-
 bus & singulis Episcopis facultas dabatur, ad sedem Roma-
 nam provocandi. Interim ex hoc ipso apparet, *Zosimum* ex
 autoritate Canonum ea, quæ sibi arrogabat, jura derivasse,
 non jure quodam superiori & divino, quod successores ejus
 fecerunt, postulasse. *Bonifacius*, pacis amans, Africanos suo
 jure uti & gaudere passus fuerat. *Celestinus* litem denuo mo-
 378. vit, cum *Aptarius* ad ipsum provocaret, sed hic in Synodo,
 quam Africani Episcopi celebrarunt, se ipse damnavit, &
 anam dedit patribus Synodi, denuo, sub pœna excommuni-
 cationis, prohibendi, ne quisquam ad sedem Romanam pro-
 380. vocaret. Translationes, quas vocant, Episcoporum legiti-
 381. mas pronuntiavit *Celestinus*, contra receptam tunc senten-
 tiam, quam tamen erroneam esse, & exempla *Methodii*, *Eu-*
 382. *statii*, *Sylerii*, *Euphronii*, contrarium probare, Autor in no-
 tis ostendit. Epistola *Celestini* ad Illyrici metropolitanos
 enarratur, qua ille his injungit, ut sedi Romanæ perfectam
 383. præstent obedientiam. Aliam Epistolam typhi plenam ad
 Episcopos provinciarum Viennensis & Narbonensis exaravit,
 384. & de quibusdam abusibus abolendis præcepit. Ex hac Epi-
 stola manifestum fit, Episcopos, aut alios Clericos, tum tem-
 poris in vestitu se a laicis nondum distinxisse, ad minimum,
 quando sacris non fungebantur. Pelagianæ hæreseos, in Bri-
 taunia sedem figentis, & a *S. Germano* & *S. Lupo* ibidem
 385. extinctæ, historia, miraculis mixta, enarratur. Nunc disce-
 pta-

ptatio, inter *Cyillum* & *Nestorium* exorta, pluribus exponitur, Pag. 385.
 & *Cyillum* imprudenter in hac causa egisse, monstratur. Pa-
 tres Synodi Ephesinæ accusantur, & ipsam Synodum conventi-
 culi potius seditiosorum hominum, quam Concilii œcumeni-
 ci, nomen mereri, asseritur. Historia damnationis *Nestorii* 397.
 accurate enarratur. *Cyillum* & *Nestorium* de verbis tantum 400.
 disceptasse, in re consensisse, Noster judicat, & hunc excusare
 studet. Communicationem sic dictam idiomatum re ipsa in 402.
 figuris rhetoricis ponendam, & *Cyilli* verba falsa esse, &
 blasphema, asserit. Interim *Nestorium* crudelibus & sanguino- 406.
 lentis persecutoribus esse annumerandum, eoque titulo meri-
 tas pœnas luisse, fatetur. *Cælestinum* doctrinam Jansenistarum
 approbasse, ostendit. De *Palladio*, primo in Hibernia Epi- 407.
 scopo, exponit. Hac data occasione, quale tum temporis in-
 ter Hibernos & Scotos fuerit discrimen, exponit, & putat,
 utrumque nomen uni eisdemque genti proprium fuisse; Hi-
 bernorum autem nomine vilioris notæ incolâs venisse. *Uffe-* 408.
rium etiam taxat, qui, *Palladium* primum in Hibernia Episco-
 pum fuisse, negat. In Notis de turbis, & cladibus, quibus 409.
 Alexandria *Cyillus*, ambitiosus hmo, dederat occasionem,
 paulo satius agitur, & tragica mors *Hypatie*, ab asseclis *Cy-* 410.
rilli enectæ, e *Socrate* & *Damascio* enarratur.

COMMENTARII ACADEMIÆ SCIENTIARUM IM-
 perialis Petropolitane. Tomus VII.

Ad annos 1734 & 1735.

Petropoli, typis Academiæ, 1740, 4 maj.

Alph. 2 plag. 9, Tabb. 21.

Prima Classis Commentariorum hujus Tomi sedecim ma-
 thematicas Dissertationes complectitur, quarum prima est
Georg. Wolffg. Kræstii de *Caustica Cycloïdis*. Si in Cycloi-
 dem vulgarem radii luminis incidunt ad axem paralleli; re-
 flexos formare Causticam, quæ iterum sit curva cycloïdes
 vul.

vulgaris, *Hospitalius* in *Analyfi* infinito parvorum demonstravit. At, si radii in eandem cycloidem incidunt ad basin paralleli, caustica nascitur, quæ nulli cycloidum similis esse videtur, & formam habet adeo singularem, ut, ad quod genus curvarum reduci possit, non facile appareat. Quam causticam etsi *Hospitalius* pag. 115 libri citati consideravit; tamen nec ipse, nec Commentatores ejus, nec *Carreus*, qui post *Hospitalium* idem argumentum in *Commentariis* Academiæ Scientiarum Parisiensis Anni 1703 tractavit, in hujus curvæ naturam satis inquisiverunt. Hunc defectum felici conata supplevit *Clariss. Krafftius*. Nam in hac *Dissertatione* non solum demonstravit, causticam, de qua diximus, referri omnino posse ad cycloides, & generari ab eodem semicirculo generatore, quo cycloides vulgaris, cujus hæc caustica est; sed novæ etiam speciei cycloidum inventionem theoriæ harum curvarum adauxit. Scilicet primò ostendit, si semicirculus, cycloidem vulgarem generans, dum super basi rotatur, secum deferat tangentem, per verticem suum & cycloidis ductam, & in hac tangente interea punctum continuo sic moveatur, ut distantia ejus a puncto contactus, in omni situ verticis semicirculi genitoris in cycloide, æqualis sit ordinatæ ejusdem semicirculi, sed super axem cycloidis descripti, relatæ ad illud cycloidis punctum, ad quod vertex semicirculi rotati pervenit; punctum hoc sic mobile descripturum esse causticam, de qua ægimus. Quæ cum perpenderet *Cel. Autor*, intellexit, hæc genesin ad maiorem universalitatem evahi posse. Hinc in inventionem novæ cycloidum speciei incidit, quæ generatur per tangentem variabilem, vertici semicirculi genitoris, super lineâ recta rotati, annexam, & exposita lege variabilis longitudinis hujus tangentis, per ordinatas curvæ cujusvis circa axem cycloidis descriptæ, exhibet æquationem generalem, huic speciei cycloidum competentem. Subsequitur ejusdem *Krafftii* *Diss. de Numeris perfectis*. In hac *Dissertatione* *Cel. Autor* cum *Geometris* communicat ingeniosam methodum, a *B. Maïero*, Academiæ Imperialis olim membro, acceptam, qua *Euclideanus* character numerorum perfecto-

sectorum analytice eruitur. Ex eadem analysi sequitur, omnem numerum perfectum esse trigonum. In vulgaribus libris arithmeticis multi numeri pro perfectis venditantur, quibus hic titulus minime competit. Quare Clariss. *Kraftius* suscepit hunc laborem, ut decem primos perfectos ruinosos per calculum quæteret. Quos inventos comparavit cum illis, qui in *Nicolas Tartaglia* Arithmetica, Parisiis A. 1613 edita, leguntur, atque ostendit, inter viginti numeros perfectos, quos hic Autor recensuit, non nisi septem vere perfectos esse. Manifestum etiam est ex hac Dissertatione, inter 1 & 10 000 quadrillions non plures interpositos esse numeros perfectos, quam decem. Jam legitur de motu corporum, se invicem percutientium, Diss. *Jo. Bernoulli*, *Jo. filii*. Erunt forte, qui, cum titulum hujus Dissertationis legerint, mirabuntur, Clariss. ejus Autorem ad argumentum, a tot Geometris tam varia via ac ratione jam pertractatum, animum appulisse. Sed desinent mirari, quamprimum intellexerint, quid hic rei sit. Si enim recte meminimus, omnes, quotquot huc usque de legibus percussiois corporum scripserunt, cum solum motum considerarunt, qui velocitate uniformi continuatur super plano perfecte laxi, & motui progressivo corporum nequiquam resistente. Jam, detectis & satis stabilitis legibus communicationis motus in hac hypothese, quam, qui primi theoriam illam excoluerunt, methodi gratia introduxerant, reliquum erat, ut & regulæ percussiois corporum, super plano aspero incedentium, investigarentur. Falleretur, qui sibi persuaderet, hæc investigatione nihil opus esse. Multa contingunt phænomena, quæ per regulas motus, in illa hypothese ostensas, explicari nequeunt. Unus ille ludus, quem cum Gallis *Billard* vocamus, aliquot illiusmodi phænomenorum ostentat. Est inter dictas regulas motus: Si globus elasticus in elasticum æqualem quiescentem directe incurrat, post collisionem quiescet. Atqui, si, hujus regulæ memor, in collisionis tui globum, prope lacunam positum, globum tuum directe, non tamen nimis celeriter, impellas: nihil metuens; te ipsum perdes. Pariter, cum inter regulas illas motus ha-

beat, si globum elasticum in obicem, cedere nescium, obliquo impigeris, recta eum resiliere, sic, ut angulus reflexionis sit angulo incidentiæ æqualis: miraberis, qui fieri possit, quod sæpe contingit in hoc ludo, ut globus, in globum, lateri tabulæ lusoriæ tanquam adglutinatum (*collé* dicunt), oblique impulsus, primo quidem post ictum recta aliquantum resiliat, ut deinceps per lineam curvam retro moveatur, & in lacunam in angulo tabulæ se ipsum volvat. Horum igitur & hujus generis phænomenorum ratio reddi nequit, nisi in theoriam nostram consuetus corporum nota hypothesis asperitatis plani, super quo corpora incedunt, introducatur: id quod Cel. *Bernoullio* in hac Dissertatione propositum est. Si globus super plano perfecte lævi incedit; singula ejus puncta eadem, quæ centrum, velocitate moveantur, & lineam rectam describunt; ideoque alium motum hic globus non habet, nisi *progressivum*. Si vero super aspero plano incedit; quoniam motus ejus progressivus turbatur, accedit ipsi motus *gyratorius* circa axem; & hinc oritur motus ex progressivo & gyratorio mixtus, quem *motum rotatorium* appellare convenit. Similis enim est hic motus illi, quem Geometræ in descriptione cycloidis intelligunt; & punctum in circulo maximo globi, ad axem rotationis perpendiculari, vere aliquam cycloidem describit, scilicet aut vulgarem, aut contractam, aut prolatam, prout motus progressivus aut æqualis est motui gyrationis, aut minor eodem, aut major. Si vulgarem cycloidem describit; Autor hanc *rotationem perfectam* appellat; si contractam, vel prolatam, describit, *imperfectam*. Ex his præmissis facile colligitur, ad condendam theoriam consuetus corporum rotatorum, requiri primum hoc, quod & difficillimum esse videtur, ut motus ille, ex progressivo & gyratorio mixtus, ad simplicem aliquem motum reducat, alterum, ut regulæ hujus simplicis motus inveniantur. Atqui difficultatem illam superavit ingenium doctissimi Autoris. Animadvertit enim, omnem motum rotatorium singulis momentis reduci posse ad simplicem motum oscillatorium, seu, quod idem est, motui momentaneo rotatorio

rio globi in eate substitui posse motum oscillatorium, quo idem globus afficeretur, si ex certo puncto juxta rectam, per centrum ejus in axem gyrationis normalem, suspensus oscillaret. Cujus asserti veritas in casu perfectæ rotationis non difficulter perspicitur. Nam in tempusculo illo, quo globus perfecte rotari incipit, facile apparet, motum ejus non esse, nisi oscillationem circa punctum, in quo superficies ejus planum incessus tangit. Sed, ut in reliquis etiam casibus motus rotatorius globi ad motum oscillatorium reduci queat, solutione opus est hujus Problematis: Data velocitate centri, una cum velocitate motus gyratorii, determinare distantiam puncti suspensionis a superficie globi, circa quod si globus oscillaret, motus ejus oscillatorius idem esset cum illo rotatorio. Cujus Problematis dum Autor solutionem exhibet, docet, distantiam puncti suspensionis a superficie globi quaesitam esse ad semidiametrum globi, ut differentia velocitatum centri & motus gyratorii ad velocitatem gyrationis. Velocitas autem gyrationis est velocitas puncti in circumferentia circuli maximi, qui ad axem gyrationis perpendicularis est. Perspicuum denique est, ope hujus analogiæ omnem motum rotatorium singulis momentis in oscillatorium, & hunc vice versa in illum, converti posse. Neque ergo hoc potest obscurum esse, theoriam motus corporum, cum rotatione in se invicem impactorum, pendere a regulis motus corporum, oscillando se percutientium. Regulas hæc Vir doctissimus in *prima Parte* hujus Dissertationis proposuit, & formulæ universali inclusit, ad quam pervenit solutione Problematis hujus: Datis velocitatibus duorum datorum globorum elasticorum, oscillando circa data puncta se invicem percutientium, determinare velocitatem, quam unusquisque eorum habebit post collisionem. Nostrium est, ut, qua methodo ad hoc Problema solvendum usus sit, paucis indicemus. Si duo globi elastici, circa duo fixa puncta oscillantes, se invicem percusserunt; vis oscillatoria viva, quæ in utrovis post collisionem residet, duplici modo exprimi potest. Primo enim, ex assumpta velocitate post conflictam quaesita, tanquam jam co-

gnita, & ex data distantia puncti suspensionis dati globi, vis vivæ oscillatoriæ, post conflictum eidem globo competentiæ expressio, non tamè sine profundæ analysos auxilio, elicitur: quod Clariss. *Bernoullius* in singulari Problemate hic docuit. Secundo, ex data etiam velocitate utriusque globi ante conflictum, & dato puncto suspensionis dati utriusque globi, alia haberi potest expressio vis vivæ oscillatoriæ, quæ in utrovis globo post impactionem residet. Reducto enim motu oscillatorio globi dati ad motum rotatorium, & in hoc rotatorio motu seorsim inventis viribus vivis progressionis & gyrationis, aggregatum harum virium vivarum semper æquale est vi vivæ oscillatoriæ globi ejusdem. Atqui vis viva progressionis post collisionem pro utroque globorum, solo motu progressivo se invicem percutientium, per regulas notas inveniri potest. Vis viva vero gyrationis, quæ ante & post collisionem eadem est, cum motus gyrationis ad impetum nihil valeat, ex data velocitate centrorum ante impactionem potest determinari. Est enim gyratio absque progressivo motu nihil aliud, nisi oscillatio globi circa centrum suum; ideoque vis viva gyrationis ex universali expressione vis vivæ globi oscillantis, quam Clariss. *Autofem* antea invenisse diximus, deduci potest. Hac ergo vi viva gyratoria inventa, eademque ad vim vivam progressivam post collisionem addita, habetur secunda expressio vis vivæ oscillatoriæ utriusque globorum post conflictum. Ex quibus duabus expressionibus ejusdem vis vivæ coalescens æquatio prodit valorem velocitatis, qua centrum utriusque globi oscillantis post impactionem fertur. Nunc Autor, theoria conflictus corporum oscillantium, quantum ad scopum suum sufficere intellexit, absoluta, pergit in altera hujus Dissertationis parte ad tradendas generales regulas conflictus corporum rotatorum. Et primo quidem ex solutione superioris Problematis de vi viva globi oscillantis inveniendâ derivat vim vivam globi rotati $= (v + \frac{1}{2} c) M$; in qua formula v notat velocitatem progressivam in centro globi, c velocitatem gyrationis, M globi massam. Hinc autem consequens est, vim vivam globi perfecte

fecte rotati esse $\frac{7}{5} vM$, ponendo nimirum $v = c$; & simul patet, vim vivam perfectæ rotationis esse ad vim vivam progressionis, ut 7 ad 5. Rotatio autem perfecta haberi potest, quotiescunque planum, super quo globus rotatur, valde asperum, & motus globi lentus, est. Secundo pergit Cl. *Bernoullius* ad determinandum velocitates, quas habebunt post impulsum dati duo globi, ætatis velocitatibus rotati. Videri quidem poterat hujus Problematis solutio nullam fere operam requirere: quoniam omnis motus rotatorius ad oscillatorium potest reduci; velocitates autem globorum, se invicem oscillando percipientium, post collisionem in superiori theoria jam determinatas fuerunt. Verum probe intellexit acutissimus Autor, solutionem Problematis de globis oscillantibus ad globos rotatos applicari immediate non posse. Nam in globis oscillantibus punctum suspensionis utriusque idem manet post conflictum, quod ante; in globis vero rotatis punctum suspensionis, motui rotatorio singuli globi respondens, cum non sit fixum, sed imaginariis tantum, non necessario idem manet, sed infinitis modis mutari potest. Quare, ut ad velocitates duorum globorum, in motu rotatorio se percipientium, post conflictum determinandas præcedens motus oscillatorii theoria aliquid auxilii afferat, cognite supponi debent, præter reliqua data, distantie punctorum suspensionis, quæ rotatoriis globorum motibus post impactionem responsura sint, sive, quod eodem redit, data supponi debet ratio, quæ post impulsum futura sit inter velocitatem progressivam gyratoriam utriusque globi. Jam, introducta hac nova determinatione, solutio Problematis ab Autore eadem via ac ratione conficitur, qua Problema de velocitate post conflictum corporum oscillantium solutum dederat. Et, ut dicamus tandem, quid Cel. Autor consecutus sit, si uniuscujusvis duorum globorum, in rotatione se percipientium, massa vocetur *M*, alterius massa *N*, velocitas progressiva illius ante conflictum *m*, hujus *n*, velocitas gyratoria illius ante conflictum *c*, & ratio inter velocitatem progressivam & velocitatem gyratoriam ejusdem post conflictum *f*:*g*:

invenit velocitatem ejusdem progressivam post conflictum

$$= \sqrt{\frac{2c^2ff + 5ff \left(\frac{mM - mN + 2nN}{M + N} \right)^2}{5ff + 2gg}}. \text{ In cujus forma-}$$

le universalis ad casus speciales applicatione pro f & g substituendi erunt termini eorum rationum, quæ maxime videbuntur probabiles. Casuum autem specialium cum frequentissimus sit ille perfectæ rotationis, lubet apponere hic etiam expressionem velocitatis uniuscujusvis duorum globorum, super plano aspero lente motorum post conflictum,

$$= \sqrt{\left[\frac{1}{2} mm + \frac{1}{2} \left(\frac{mM - mN + 2nN}{M + N} \right)^2 \right]}; \text{ servatis his-}$$

dem valoribus literarum, qui supra. Facile autem patebit, hunc esse quæsitæ velocitatis valorem, si in formula præcedente generali ponatur $c = m$, & $f = g$, prout casus perfectæ rotationis postulat; quanquam Autori hujus casus solutionem eadem methodo, qua solutionem Problematis universalis, absolute visum sit. Sed inde porro colligitur, si super plano aspero lente motus globus elasticus in alium æqualem & tardius rotatum incurrat, fore velocitatem incurrentis

post collisionem $= \sqrt{\frac{2}{3} mm + \frac{1}{3} nn}$, & similiter alterius velocitatem $= \sqrt{\frac{1}{3} nn + \frac{2}{3} mm}$, posita velocitate incurrentis ante conflictum $= m$, & alterius velocitate ante conflictum $= n$; denique, si globus super plano aspero lente motus celeritate m incurrat in globum æqualem quiescentem, fore post collisionem velocitatem incurrentis $= m \sqrt{\frac{2}{3}}$, velocitatem autem impulsæ $= m \sqrt{\frac{1}{3}}$; ut proinde globus incurrens retineat post impulsam velocitatem, quæ ad velocitatem quiescenti acquisite se habeat in ratione $\sqrt{2}$ ad $\sqrt{3}$. Quibus intellectis, mirari desinemus, cur in ludo, *Billard* dicto, globi, in alium quiescentem æqualem incurrentis, motus post conflictum non exstinguatur; quod *Cl. Bernoullius*, una cum aliis quibusdam hujus ludi singularibus phænomenis, in duobus Scholis, *Dissertationi* hujus annexis, explicat. Pergimus ad *Problematis*

Astro-

Astronomici, a Clar. De Lisle proposit, enucleationem, quam dedit Ge. Wolffg. Krafftus, Hoc Problema jubet inveniri altitudinem poli ex datis temporis elapsis a culminatione stellæ ad transitum ejus per tres circulos verticales, quorum medius sit primarius, a quo reliqui duo æqualiter distent. Ostendit Cl. Krafftus, in hoc Problemate quæsitum per data non determinari, & indicat alias datorum conditiones, quibus positis, altitudo poli inveniri possit. Tum sequuntur ejusdem Autoris Observationes Arithmetica de septenario. Hic triplex adducitur methodus de dato numero judicandi, utrum septenarius eum metiatur. Habes deinde Solutionem Problematis arithmetici, de inventendo numero, qui per datos numeros divisus relinquat data residua, Autore Leonardo Eulero. Quemadmodum quadratorum magicorum constructionem, quæ jam pridem ab Arithmeticis, sed injus recte, tradita fuerat, magni ingenii Viri, Hircus & Saucorius, iterum tractare & perficere non sunt dedignati; ita nec se indignam putavit Cel. Eulerus Problematis hujus tractationem, quod in multis Arithmeticonum libellis occurrit, sed sufficienti solutione destitutum. Vulgo proponunt, ut inveniantur numerus, qui per 2, 3, 4, 5, & 6, divisus relinquat unitatem, per 7 vero sine residuo dividatur. Solutio, quam adjiciunt, huic singulari casui tantum apta est. Eulerus autem solutionem docet, quæ in omni casu adhiberi potest, in quo Problema solutionem admittit, ex qua simul patescit, num in dato casu solvi possit istud Problema. Solvit autem hoc Problema primo in casu unius divisoris, deinde in casu duorum, reliquos denique casus ad secundum reducere docet. Elegans est hæc hujus Problematis analysis; sed illi exponendæ immorari nobis non licet. Sublimioribus occupata est ejusdem Viri Celeberrimi industria in sequenti descriptione: De motu Planetarum & orbitarum determinatione. Duo hic aguntur. Primo traditur methodus directa, data anomaliam media planetæ coæquatam in hypothesis Kepleri, approximando invenienti. Quæ methodus, quanquam ad Cassiniam comparata non æque brevis & expedita esse videatur, dignissima tamen est, quam Geometriæ amatoribus, ob artificia

analytica, quibus Cl. Autor in ejus inventionē usus est, perspicendam commendamus. Alterum Caput hujus Dissertationis spectat ad describendam speciem & positionem ellipsis, in qua planeta circumfertur. Quam quæstionem Autor peculiari ratione approximando hic docet resolvere, datis observationibus trium locorum helioconcentricum planeta, quæ tamen ad certas condiciones adstringuntur, adeo ut non quævis observationes ad inveniendum ex lege hujus methodi computum idoneæ sint. Suam ipse methodum deinde applicat ad orbitam terræ determinandam in sequenti Dissertatione: *De orbitæ solaris determinatione*. Utitur autem ad computationem suam tribus observationibus *Flamsteedii*, quæ ipsi huic magno Astronomo præ ceteris certæ & accuratæ vitæ, & circa æquinoclia institutæ fuerunt. Ex his invenit doctissimus Autor, initio anni 1690 fuisse Apogæum solis in $3^{\circ} 6' 56'' 44''$, & ineunte anno 1701 in $3^{\circ} 7' 5'' 54''$, distantiam mediæ solis esse ad excentricitatem ut 100000 ad 1074, & æquationem maximam, quæ respondeat anomaliz mediæ $3^{\circ} 57' 34''$, esse $1^{\circ} 55' 7''$. His omnibus ab eodem Autore adjuncta est brevis scheda, inscripta: *Solutio Problematum quorundam Astronomicorum*. Sunt autem hæc Problemata tria: Data planetæ æquatione maxima, invenire orbitæ ejus excentricitatem: Data excentricitate orbitæ planetaris, invenire æquationem maximam: Data excentricitate orbitæ planetaris invenire anomaliam mediæ, cui æquatio maxima respondet. Exhibetur jam *de minimis oscillationibus corporum, tam rigidorum, quam flexibilium, methodus nova & facilis, Autore Leon. Eulero*. Postquam theoriam motus oscillatorii corporum rigidorum absolutam dederant Geometrix; ceperunt etiam illas altioris indaginis quæstiones attingere, quæ ad oscillationes corporum flexibilium spectant. Cujus generis Problematum primum fuit de vibrationibus chordarum tenarum, quod *Taylorus*, *Joh. Bernoullius*, & *Jac. Hermannus*, diversis methodis solverunt. Deinde *Daniel Bernoullius* cepit in funis, seu catenæ, perfecte flexibilis, verticaliter suspensæ, motum oscillatorium inquirere; quo excitatus *Eulerus*, aliam ejusdem Problematis solu-

solutionem invenit. Postea modo laudatus *Dan. Bernoulli* questionem de horizontalibus oscillationibus laminæ elasticæ, altero extremo parieti firmo infixæ, aggressus est, & pro curva, quam lamina oscillans facit, æquationem se reperisse, ad *Eulerum* scripsit, huncque ad ejusdem questionis solutionem eo incitavit, quod, se de suæ solutionis veritate adhuc anceps esse, professus est, cum adeo intricata sit questio, ut, in ea solvenda errorem committere, facillimum sit. Hinc *Eulerus*, ad hoc Problemam animum appellens, cum videret, se ea methodo, quæ questionem de catena oscillante antea solverat, quamvis ea facilis & late patens esset, hac in re parum adjuvari, invenit novam methodum, quæ & ob elegantiam, & ob facilitatem, & quia universalis est, (ad omnes enim de motu oscillatorio corporum questiones potest adhiberi,) maximopere est commendanda. Hæc ea est, quam Autor in hac eleganti Dissertatione perspicue exponit, quam magna cum animi voluptate a Geometris perfectum iri confidimus. Dabimus autem hic aliquam tantum illius methodi adumbrationem. Primum animadvertendum est, rem omnem eo tandem redire, ut penduli simplicis composito isochroni longitudo inveniat, & eo consilio minimas, tantum oscillationes corporis esse considerandas, quia hæc in unoquoque corpore inter se isochronæ sunt, majores autem oscillationes cum pendulo simplici rarissime possunt comparari. Ergo, corpore, quod primum in situ naturalis quietis, qui situi verticali penduli simplicis respondet, spectandum est, ex isto situ parumper deturbato, ut minimas oscillationes inchoare queat, unaquæque particula corporis in novo hoc situ ab eo loco, quem in statu naturalis quietis eadem occupabat, distabit aliquo spatio, quod erit, via huic particulæ percurrentia, interea dum dimidia oscillatio peragatur. Jam, quo omnes corporis oscillantis particulæ simul in situm quietis naturalis recidant, necesse est, ut unaquæque earum sollicitetur secundum directionem viæ percurrentis vi, quæ sit ut factum ex massa illius particulæ & via percurrentis, seu æqualis eidem facto per longitudinem penduli, cum corpore oscillante isochroni,

diviso. Ergo hisce viribus equipolleant oportet ex vires, quibus particulæ corporis oscillantis actu urgentur; ideoque illæ vires, si in directionibus contrariis applicatæ intelligantur, cum hisce viribus corpus in æquilibrio tenebant. Cujus æquilibrii contemplatio semper suppeditabit æquationem, ex qua quæsitæ longitudo penduli simplicis isochroni poterit erui. In rigidis scilicet corporibus æqualitas inter momenta intrarumque potentiæ dictam æquationem præbet; in elasticis autem, & in perfecte flexibilibus, determinatio figuræ manentis, quam corpus, a potentiis quibusvis sollicitatum, induit. Hæc fere est summa perpulchræ illius methodi, qua tota oscillatoriorum motuum theoria absolvitur. Autor primum eam methodum in pendulis rigidis utcumque compositis quasi experitur. Deinde applicat eandem ad contemplationem singularis motus oscillatorii corporum etiam rigidorum, de quo, tametsi is satis obvius est, nemo tamen adhuc egerat. Est autem is reciprocus ille motus curvarum, vel corporum quorumcunque, quorum basis convexa est, super tabula horizontali aliquantum aspera vacillantium, quem propterea *vacillatorum*, ut ab oscillatorio pendulorum motu distinguatur, cum Cl. *Eulero* nominare convenit. Porro illa methodus in oscillationibus suspensi funis perfecte flexilis comprobatur; postea ad solvendum difficile istud Problema de oscillationibus laminæ elasticæ, non solum si muro verticali infixæ horizontaliter oscillet, sed & si pavimento verticaliter infixæ vibretur, ab Autore applicatur. Non possumus hic silentio præterire notabile quoddam Corollarium, quod Vir doctissimus ex illius Problematis solutione duxit. Subministraverat ea solutio hoc Theoremá: Si duæ æquales laminæ ex materiis diversæ elasticitatis fabricentur, exque parieti firmo infixæ in planis horizontalibus oscillent, tempora oscillationum fore in ratione reciproca subduplicata elasticitatum, & propterea numeros oscillationum, per utraque lamina dato tempore editarum, in directa subduplicata elasticitatum. Ex quo existit sequens, in Physica utilissimum, præceptum, quod Autor his verbis inducit: *Hinc investigari poterit, quanto alia*

cha-

calybis species sit alia magis elastica, atque etiam elasticitates diversorum metallorum inter se comparari poterunt. Ad hoc accedit, quod hec methodus admodum sit facilis, & sola oscillationum numeratione perficitur. Ne autem oscillationes nimis fiant celeres, oportet, ut laminæ satis sint magnæ, seu longæ; de quo quidem observari, sufficere posse, si earum longitudo sit duorum circiter pedum. Ceterum notandum etiam est, laminam satis latam adhibendam esse, quæ a gravitate deorsum non incurvetur. Ultimus casus Problematis catholici de minimis corporum oscillationibus, ad quem Cl. Eulerus suam methodum applicat, est, si corpus sive perfecte, sive minus perfecte, flexibile, duobus extremis fixum, vibrationibus cictur; quorum pertinent chordæ æneæ, super instrumentis musicis extensæ, & bacilli metallici, quorum extremitates ponticulis impositæ sunt, & qui pulsi sonum edunt. Est autem hujus theoriæ magnus in Musica usus, cum, quod Autor ipse monet, ejus ope soni fixi possint determinari. Invenit per theoriam chordarum vibrantium, in instrumentis musicis, quæ ad tonum chordalem attemperata sunt, chordam inam, quam litera C notare soleat, iniquo secundo 118 vibrationes, summam autem c-1888 absolvere. Pergimus ad Dissertationem de summis serierum reciprocarum, Autore Leonbardo Eulero scriptam. Series istæ, de quibus hic agitur, sunt eæ, quæ constant ex fractionibus, quibus numerator communis est 1, denominatores autem sunt quadrata, vel cubi, vel aliæ potestates numerorum naturalium, cujusmodi series est $1, \frac{1}{8}, \frac{1}{27}, \frac{1}{64}, \&c.$ In harum serierum summas cum multi alii post Jac. Bernoullium inquisiverunt, tum & ipse Eulerus eorum summationem, ad quadraturam curvarum reducere olim docuit. Sed, sicut illæ curvæ maximè transcendentes sunt, ita & approximationes, quas adhuc ad summas illiusmodi serierum habuimus, non satis commodæ videbuntur. In hac autem Dissertatione Vir solertissimus, relationem inter arcum circuli, ejusque sinum, considerando, & regulam algebraicam satis notam ad hanc rem ingeniose applicando, summationem illiusmodi serierum ad circuli quadraturam

ram reduci posse, ostendit. Si; invenit, ut unum alterumve
 exemplum asseramus, summam seriei $1 + \frac{1}{4} + \frac{1}{9} + \frac{1}{16}$
 $+ \frac{1}{25}$ &c. esse sextam partem quadrati peripheriæ in cir-
 culo, cujus diameter sit 1; & summam hujus seriei
 $1 + \frac{1}{2^4} + \frac{1}{3^4} + \frac{1}{4^4} + \text{&c.}$, per 90 multiplicatam, exprime-
 re biquadratum peripheriæ circuli, cujus diameter 1 fuerit.
 Subsequitur alia ejusdem *Euleri Diss. de linea celerissimi de-*
scensus in medio quocunque resistente. Hoc Problema *Cel.*
Eulerus olim in his *Actis A. 1726* solvendum proposue-
 rat. Paulo post *Jac. Hermannus* solutionem ejus, ag-
 gressus est in *Dissertatione de motibus variatis, Tomo II Com-*
mentariorum Academia Petropolitanae inserta. Sed humani
 quid hæc in re passus perdoctus ille Geometra, curvas ibi af-
 signavit, brachystochronismi proprietate destitutas. Quod &
 ipse agnovit, monitus ab *Eulero* per literas, & limatam solu-
 tionem dare pollicitus est; quam dudum sine dubio accepis-
 semus, nisi morte nobis fuisset ereptus. Nunc ergo *Eulerus*,
 qui hoc Problema primus proposuerat, primus quoque ve-
 ram ejus solutionem hac descriptione exhibuit. Demonstravit
 autem primo, causam erroris, in quem *Hermannus* inciderat,
 eam fuisse, quod Theorema, ab *Hugentio* in *Tractatu de Lu-*
mine ostensum, ex quo *Hermannus* inventionem brachysto-
 chronarum cum in vacuo, tum in mediis resistentibus, ducere
 annisus erat, ad casum medii resistentis non potest extendi.
 Dein ostendit aliud Lemma, in locum *Hugentianum* substitu-
 endum, quod universale est, & ad Problema illud tam in vacui,
 quam in quantæcunque resistentiæ, hypothesi solvendum pot-
 est applicari. Tam notabilem brachystochronarum proprie-
 tatem indicat hoc Lemma, ut illud dignissimum sit, quod hic
 commemoremus. Tenendum autem est ante omnia, mobile
 omne, quod in curvæ alicujus concava parte incedat, & interea
 a quadam potentia continue sollicitetur secundum directio-
 nes, curvam secantes, premere istam curvam, & qua sollicitatur
 ab illa potentia, & qua in recta linea progredi nequit, ideo-
 que

que duplici vi, scilicet vi in curvam normali, quæ ex potentia sollicitante derivatur, & vi centrifuga. In tibi nunc ipsum Lemma: Si curva sive in vacuo, sive in medio resistente quocunque, ita fuerit comparata, ut corporis, super ea descendens, ambz vires, quibus curva premitur, scilicet normalis & centrifuga, inter se fuerint æquales; curva semper erit brachystochrona, seu corpus super ea minori tempore a dato puncto ad datum punctum descendet, quam super alia quacunque linea, per duo illa puncta transeunte. In hac propositione generalem Problematis solutionem jamjam comprehensam esse, intelligens Lector facile animadvertet. Sed *Eulerus*, postquam hoc Theorema demonstravit, ducit etiam exinde facilem solutionem Problematis in casu vacui & gravitatis uniformis, item in casu vacui & potentiarum in ratione quacunque multiplicata distantiarum ad datum centrum urgentium, deinde in casu medii resistentis pro ratione multiplicata quavis celeritatum, & potentiz constantis, secundum directiones parallelas sollicitantis, denique in hypothesis medii pro duplicata celeritatum ratione resistentis. Qua occasione magnam demonstravit affinitatem inter tautochronam & brachystochronam resistentiz quadratis celeritatum proportionalis: hinc, cum in vacuo ambz illæ curvæ etiam congruant, dispiciendum adhuc foret, utrum in aliis resistentiz hypothesis talis quoque analogia locum obtineat; quod si ita esset, tautochronarum per se difficillima investigatio facilis redderetur. Sequuntur ejusdem *Euleri Observationes de progressibus harmonicis*. In hac Dissertatione doctissimus Auctor contemplatur illarum fractionum series, quarum numeratores inter se æquales sunt, denominatores autem arithmetice progrediuntur. Ostendit, omnem ejusmodi seriem summam habere infinitam; idque deducit ex hoc principio evidenti, sed certe non vulgari, scilicet, si id, quod ex continuatione seriei ultra terminum infinitesimum oritur, sit finitæ magnitudinis, summam seriei necessario infinitam esse. Docet porro singulari ratione invenire in istiusmodi seriebus summam & eorum terminorum, qui sunt ab initio usque ad

sum pertinet Problema de motu mixto, quo corpus, partes diversæ gravitatis specificæ habens, in fluido descendit, & illa Theorematum series, quam Cel. Jo. Bernoullius in Tomo II horum *Commentariorum* cum Geometris communicavit. Ad eas etiam quæstiones solvendas, in quibus inter plura corpora lege quadam ex se invicem nexa situs unius ex alterius situ cognito immediate determinari nequit, qualis est quæstio de corpore super hypotenusa trianguli in horizonte mobilis descendente, ab eodem excellenti Geometra in Tomo V horum *Commentariorum* tractata, ad ejusmodi ergo quæstiones expediendas utilissimum etiam esse principium, supra expositum, monet Cl. Autor, & hanc Problematum classem novam partem Mechanicæ constituere, dicit. Reliquæ sunt in hujus Tomi VII Classe mathematica duæ Dissertationes: *De infinitis curvis ejusdem generis, seu Methodus inveniendi æquationes pro infinitis curvis ejusdem generis, Autore Leon. Eulero.* Curvas ejusdem generis Eulerus hic eas appellat, quæ a se invicem non differunt nisi ratione lineæ cujusdam, quæ constans quidem est pro singulis punctis unius ejusdemque curvæ, sed varios habet valores in diversis curvis. Hæc linea cum Jac. Hermanno apposite vocatur *modulus*. Sic, ut hoc utamur, in parabola Apollonia, quæ aliis dicitur parameter, poterit hoc respectu *modulus* appellari. Æquatio, quæ duas variables x , z , ad curvam pertinentes, una cum illo modulo a in se continet, *æquatio modularis* appellanda erit, & naturæ infinitarum curvarum unius generis exprimendæ inserviet, si a fiat variabilis. Si detur algebraica æquatio inter a , x , & z , pro unica curva, in qua spectatur a ut constans: simul dari æquationem modularem ad totum genus curvarum, manifestum est. Sed ex data æquatione differentiali inter x & z , in qua occurrat quidem a , sed tanquam constans, difficillimum sæpe est, invenire æquationem modularem, quippe in qua est a ut variabilis consideranda. Hic aliquam methodum exponit Vir Cel. in his casibus inveniendi æquationem modularem, si modo possit inveniri. Sed, qui eam cognoscere cupiunt, illi nobis ad ipsum hoc Volumen ablegandi sunt.

Clas-

Classim Historicam totam B. T. S. Bayeri Ineditio-
nes occupant. Primo loco hic nobis sistitur brevis scheda
de elementis Calmyccis. Secundum locum tenet Dissertatio
de Venedis & Eridano fluvio, in qua gens illa illeque fluvius
ptope Balticum mare fuisse perhibentur. Tertio comparet
longa satis de *Confucti* libro *Chin gien* Commentatio.

In *physica Classe* novem sunt Dissertationes, quarum *prima*
novas observationes Jo. Georgii du Vernoi circa *structuram Thy-*
mi exhibet. Thyrium vulgo lactis cavitate media gaudere,
Thomas Bartholinus & Petrus Divysus quidem indicarunt,
sed recentiores hoc inventum neglexerunt, ideoque Autor il-
lud denuo in scenam producit. Si exteriorem Thymi confor-
mationem contemplamur, trilobata ut plurimum est glandula,
lobi tamen in minores distinguuntur, quorum interstitia va-
sa copiosa & alia substantia alba pinguedini simillima perce-
ptant. Cavitas, quæ in medio sæpius observatur, nec in omni-
bus adest, nec æqualis in omnibus magnitudinis deprehendi-
tur. Uti vero in glandulis suprarenalibus similis est; sic hæc
nostra cavitas in Thymo sæpius, si abesse videtur, nonnulla
tamen relinquit vestigia. Lobuli cavitatem cingentes innu-
mera spatiosa formant, colore opaco subrubro notata, ac in-
terstitiis, candido corpore repletis, interstincta, unde corporis
maculati, seu cancellati, species observatur, undique vero ad-
mirabile vasorum vehiculum circa areas expanditur, quibus
nonnulla corpuscula minutissima per tenuia filamenta adhx-
rent. *Dissertatio secunda* ejusdem Autoris est, & observationes
de *aspectu & conformatione varia vasorum sanguineorum in*
diversis particulis ventriculi sistit. Duplicem vasulosum con-
textum in ventriculo dari, Thomas Willisus primus est autor,
Clariss. igitur du Vernoi diversam directionem & texturam va-
sorum, in diversis stratis ventriculorum perceptantium, invenit.
In extimæ tunicæ caudices vasorum a summa & ima regione
ventriculi antorsum & retrorsum excurrunt, & tandem in
medio in arbuscula, sursum & deorsum expansa, propagantur,
sub quo contextu minima vasa in cellulosa tunica distribuun-
tur. In musciosa tunica vasa brevissima & rectilinea in lon-
gum

gum & latum ad notam directionis fibrarum excurrunt, & ut foveoli arboris truncati ac decussati, & quasi crenatiim positi, apparent. Quarta subjacens tunica, per cellulas distributa, vasa secundæ simillima ostendit. His detractis, aliud admirabile vasorum opificium conspicitur, quod totum ventriculum cingit, scilicet ductus breviores valde conspicui, amplæ, eaque constanti, diametro instructi, hinc arcuati, & utroque extremo cum ejusdem generis ductibus inosculati, per quam compagem innumera spatiosa, seu foveæ, formantur. In intima tandem ventriculi parte vasa mirum in modum extenuata, multipliciter divisa, maximeque implicata, sunt. Inde *Continuatio Observationum anatomicarum* ab eodem Autore additur. Docet 1) cellis hyoidæ cornu dextrum brevius & contractius, sinistram longius, in plurimis cadaveribus visum fuisse; 2) ductum insignem appendicis glandulosæ, super thyroideam glandulam positæ, describit; 3) & 4) observationes alias de appendice illa addit; 5) 6) 7) 8) & 9) observationes varias, quæ ad cartilagineas laryngis & glandulosum opus appositum spectant, exhibet. Tum *Observationes anatomico-practicæ*, à Jo. Frid. Schreiber communitæ, adduntur: 1) os verticis sinistram, dextro posteriora versus magis productum, & ita cranium posteriora obliquum, hemisphæriaque cerebri simili modo conformata, exponit; 2) exhibet historiam fracturæ cranii a casu ab alto, cum sanguinis intra calvariam & duram matrem versus cerebellum extravasatione. Curatio non trepanatione, tum commode institui non posset, sed venesectione & purgatione fortiore, suscepta fuit, utrumque tamen sine effectu resorptionis sanguinis per venas. Causæ, & alia, huic spectantia, phænomena, fusius exponuntur & declarantur. 3) In sectione cadaveris subito defuncti, præter alia diaphragmæ inter pulmōnem dextrum atque jecur totum tangebatur ossilem; 4) sectio hydropici, subito defuncti, in quo præter alia insignes polypi reperti fuerunt; 5) jecur in lobos plurimos distinctum, & describitur, & delineatur; 6) sectio osthmatici, in qua imprimis ventriculus ab hepate per vaginam coli distensionem remota videbatur. Succedunt *Observatio-*

*des Jofie Weitbrechtii de mutatione caloris & frigoris aque
 fluminis.* Animus erat, experiri, quænam incrementa &
 decrementa caloris patiatur aqua naturalis, intra alveos
 fluens, cum experimentum non tantum physice curiositati
 satisfaceret, sed & in potu & balneis ordinandis aliquem in
 Diæticis usum promitteret. Elegit Thermometrum Cl.
de Vile, quod mercuriale est, cujus altitudo ad ducentos gra-
 dus est redacta, gradus ultimus denotat contractionem maxi-
 mam Mercurii, quam passus est hyeme A. 1733, primis autem
 calorem, quem accepit Mercurius ex aqua bulliente. Observa-
 vit vero tribus vicibus quotidie, nimirum sine sole, circa me-
 ridiem & sub vesperam, quæ sit altitudo Mercurii in tubo, si
 thermometrum expositum est 1) aeri quieto in loco aperto
 quidem, sed quo nec sol, nec ventus, facile penetrat; 2) aeri
 libero, & vento, & interdum soli; 3) si immergitur in aquam;
 qua de causa hyemali tempore foramen glaciei inciditur,
 quantum fieri potuit apertum servatum; præterea quoque ven-
 torum & tempestatum variationes annotavit. Observationes
 institutæ fuerunt a die 9 Febr. ad 27 Aug. A. 1734, paucis
 diebus ob alia negotia neglectis. Corollaria, ex observatio-
 nibus deducta, huc potissimum redeunt: 1) Aquæ calor, dum
 sub glacie tecta fluxit, nec decrementum passus est, nec in-
 crementum, sed per totam hyemem idem permansit; 2) est
 certus aliquis caloris gradus, ultra quem si descendit aqua, in
 glaciem vertitur; 3) glacies soluta hyeme non consumitur
 superne & inferne, cum aqua sub glacie semper æque frigida
 maneat; 4) qui in regionibus septentrionalibus, rigente bru-
 ma, ex balneis calidissimis mox in fluminis equam se præci-
 pitare solent, tantam mutationem corpori suo non inducunt,
 quantam qui statim ex balneo aereis liberum se conse-
 runt. Recensentur postea varia incommoda, quæ in omni-
 bus his observationibus, imprimis tempore æstivo factis, obve-
 nerunt, quæ tamen Cl. Autor summa cura evitare & emendare
 annis fuit. Legitur jam de *duobus lapidibus figuratis* Dissec-
 tatio *Georgii Wolfgangi Krafftii.* Hos A. 1733 mense Augusto,
 ad litora *Insulæ Finnicæ* in Livonia invenit, & cum lapidibus, a
 Cl.

Cl. *Gmelino Tomo. III Commentariorum* descriptis, convenire asserit. Delineationem addidit, & 1) Patellas, 2) Alveolos, 3) utriusque horum adhzrentem materiem testaceam, & 4) lapidem communem, toti massæ affixum, fusius & accurate describit, & cum sententiâ *Gmelini* etiam in eo convenit, quod ad nautilusorum genus pertineant. Oslendit igitur ex Autorum testimoniis, totam ferme Europam hoc lapidum genus, in locis subterraneis continere, quod eo magis mirandum, cum mare Indicum talia conchylia suis incolis adnumeret, Pauca tandem de natura terræ vicinæ addit. Porro idem *Vic Cl. de inventiendâ distantia macularum solarium a sole* exponit, Cognito tempore apparitionis, nec non occultationis, ejusdem maculæ, pro inventiendâ ejus a centro solis distantia hanc regulam tradit. Ad tempus integræ periodi maculæ, tempus apparitionis & duos rectos angulos ad basin trianguli, cujus basis est distantia centri solis ab oculo observatoris in tellure; & alter angulus ad basin semidiameter solis apparens; & cum basis hujus trianguli una cum duobus illis angulis data sit, inveniri potest latus, angulo, cujus vertex in oculo observatoris est, oppositum, quod est maculæ a centro solis distantia. Hac ratione maculæ, quam *Godofredus Kircherus Lipsiæ A. 1684* aliquoties reducem observavit, distantiam a superficie solis *Cl. Autor* computavit, eamque invenit 2012½ milliariam Germanicorum. Nunc *Johas Weibrecht Cogitationes physiologicas de circulatione sanguinis*, quas *Tomo VI Commentariorum pag. 276* incæperat, continuat, & *Cap. II examen virtum, quæ motum sanguinis producant*, addit. Motus omnis dependet vel a gravitatione, vel a vi attractiva, vel a vi alius corporis moti. In *quisque igitur Sectionibus* disquirat vim gravitativam, motum cordis, arteriarum, auricularum, & attractionem per vasa capillaria. *Sectio prima* igitur de gravitatione sanguinis agit, & quæstionem specialius exponit: an gravitatio sanguinis motum sui in vasis promoveat. Recensitis igitur *Pecqueti & Guilielmi* sententiis, positionem vasorum duplicem exponit; hæc enim vel ita inter se connexa sunt, ut representari animo possint

ceu tubi descendentes, quorum crura tubo communicanti insi-
 stunt, sive ceu tubi ascendentes, qui suis ipsi cruribus insi-
 stunt: cum his enim æquiparare solent arterias & venas, su-
 periora patentes, cum illis arteriam magnam & venam ca-
 vam, cum annexis suis in partibus inferioribus. Utrumque
 duplici iterum modo consideratur, vel in eo casu, ubi siphon-
 es vacuos statuitur, solo affuso liquore replendos; vel si il-
 los, ut se vtra sent; jam assumitur repletos, ex omnibus verò
 ponderatis sequentes educit propositiones: 1) Sanguis in ar-
 teriis & venis inferioribus deorsum tendit, in se vicissim gra-
 vitat & æquiponderat; 2) sanguis in arteriis superioribus &
 venis inferioribus gravitate sua motum sui impedit; 3) san-
 guis in venis superioribus suo pondere, concesso loco, descen-
 dit, sed non post se trahit sanguinem arteriosum; 4) gra-
 vitatio sanguinis mutua, æquilibrium producens, est minima;
 5) gravitatio sanguinis actionem suam exerit potius in latera
 valorum, quam in extremitates capillares; 6) gravitatio san-
 guinis non potest annumerari viribus, quarum actione ille
 ipse in vasis inferioribus promovetur & transfunditur, sive vis
 gravitatis ratione reliquarum potentiarum, motum sanguinis
 generantium, est nulla. *Sectio secunda de actione & viribus*
cordis agit. Cor contractione suorum laterum sanguinem
 quidem expellit, sed nullus datur motus, qui majorem simili-
 tudinem habet, & cum prædicta contractione, & inde produ-
 cta expulsionem, sanguinis facilius comparari potest, quam mo-
 tus fluidi, intra canalem aliquem contenti, ab urgente embol-
 o, superficiem alterutri applicato, in motum concitati. Actio
 igitur cordis non in percussione, vel simplici quodam ictu,
 consistit, sed trusione fit, quæ est continuata, & temporibus
 infinite parvis per summam spatiorum infinite parvorum
 repetita, emboli ad fluidum (sive facta applicatione laterum
 cordis ad sanguinem,) movendum applicatio; & quantitas tru-
 sionis est quantitas & summa omnium ictuum, quibus vis cor-
 dis per spatium datum, tempore dato, sanguinem oppositum
 in motus agit. Vim cordis in elasticitate ponit, qua fibræ ten-
 se se contrahere annuntur. *Primo* igitur disquirat, quanta
 sit

sit vis, seu elasticitas, cordis absoluta, sive quanta celeritate
 latera ventriculorum ad se accedant, sublata omni resistētia.
 Sed, cum vis cordis sua patiatur augmenta & decrementa, nec
 semper gaudeat elatere, cuius capax est, de vi cordis subiectiva
 & absoluta quidem dici potest, quod consistat in ratione com-
 posita ex numero fibrarum conspirantium, quantitate elateris
 & intensitate ejus; hæc verò cognitio non attingi, & ad men-
 seram virtutis cordis applicari, potest. *Secundo* examinat,
 quanta sit illa vis, qua sanguis exprimitur, si cor agit tota ela-
 teris sui intensitate, & sanguis expressus per medium non re-
 sistens trajici debet, sive quanta sit celeritas, qua sanguis cor-
 dis ventriculos egreditur; qua in re generalia varia de cor-
 dis motu proponit, quæ vero naturam non explicant, cum
 sanguis non trajiciatur ex corde in vacuum. *Tertio* disquiri-
 tur, quanta sit illa vis cordis, quæ sanguinem in vasis promovet,
 si sanguis per medium resistens trajici debet, sive quanta ce-
 leritate sanguis moveatur in arteriis elasticis plenis vi cordis.
 Resistētis vulgo annumerantur valvula semilunares, massa
 sanguinea, in omnibus arteriis contenta, & arteriæ ipsæ. In-
 primis verò, postquam de posterioribus nonnulla dubia pro-
 posuit, circa resistētiam valvularum explicandam sollicitus
 est, & simul indicat, non omnem sanguinem, in ventriculis
 contentum, una systole exterminari. Reliqua, huc spectantia,
 in *Sectione tertia* considerat, quæ de actione arteriarum agit,
 & indagatus, quousque dilatatio arteriarum eodem systoles
 synchronismo secundum tractum ramorum terminetur, quæ-
 siones sequentes addit: An arteriæ omnes & singulæ in
 toto corpore simul dilatentur, vi eadem cordis unica; &
 quanta in genere dilatatio esse soleat; ostenditque, vero simile
 esse, pulsus, etsi non eodem temporis momento, tamen eo-
 dem unius systoles synchronismo, per omnem arteriarum tra-
 ctum continuari, & sententiam, quod arteriarum pulsus cum
 systole cordis coincidat, pluribus rationibus probabiliorē
 reddit, ex effectu concludens, vim arteriarum, sese contrahen-
 tium, tantam esse, ut portio sanguinis, per systolen cordis in
 ipsas intrusa, denuo terminis suis ejiciatur. *Sectionis quarta*

actionem auricularum proponit, & varia, quæ ex structura, nexu, & sito, auricularum patent, præsupponit. Sanguis ex utraque cava in auriculam dextram, & ex vena pulmonali in auriculam sinistram, influit, easque dilatat: quo facto, finita actione cordis sanguis in ventriculos annexos vacuos impellitur. Hinc patet necessitas auricularum, ut nimirum nisu suo, se restituendi, utrumque novum imprimant sanguini. Vena vero cava lento nimis motu gaudet, & pulmonalis vena viva pulmonum simul projicit sanguinem; hinc in dextra auricula vis sola, in sinistra a pulmonibus adjuta, observatur. *Secundo quinta* de attractione vasorum capillarium agit. Sunt nonnulli, qui ex eo phænomeno, quod fluidum in vasis capillaribus ascendat, concludunt, extremitates capillares venarum sanguinem attrahere, & hæc attractione sanguinis motum facilitari; sed contrarium ostenditur, & docetur, 1) vim attractivam non agere nisi ad certum aliquem terminum, quem nunquam transgreditur; 2) vim attractivam non esse tantam, ut superincumbentem aliam massam suspensam tenere possit; 3) tubum capillarem, ultra debitam altitudinem repletum, & altero orificio fluido quidam immisum, non plus ultra recipere, sed potius, quæ superflua sunt & onerosa, dimittere. Jam idem Autor *Observationes anatomicas, ad historiam & actionem musculorum frontalis, occipitalium, palpebrarum, faciei pertinentes*, proponit. Describit igitur membranam pellicularem, galeam spongyoticam, & pericranium, tanquam integumenta propria calvae, & musculum occipitalem ipsi galeæ spongyoticæ intextum esse, asserit. Frontalis vero musculus galeæ tantum instruitur, non vero eidem implicatur, nulli etiam ossi inheret, sed eodem modo, quo membrana pellicularis, in pinguedine & cute terminatur. Hinc igitur jam apparet, hos, musculos in digastricorum numerum, mediante galea spongyotica coherentium, referri non posse. Quodsi vero & hic nexus concederetur; tamen hi bini musculi potius ut antagonistæ, non vero ut digastrici, considerandi sunt; nam frontalis cutem frontis tantum corrugat, & occipitalis, cum ossi adheret, punctum fixum nascitur, & cu-

tim versus occiput ducit. Galea quoque aponevrotica. Strictius calvae annexa est, quam ut tam laxas cutis inolationes aut producere, aut pati, possit. His pertractatis, in ordines fibrarum musculi orbicularis palpebrarum, & in nonnullos vicinos musculos, inquirat, quae vero ob eorum imperfectam explicationem non amplius declarari possunt.

MISCELLANEA NOVA, AD INCREMENTUM scientiarum, ab his, qui sunt in colligendis Eruditorum Novis Actis occupati, per Partes publicata.

Voluntatis VII Pars IV.

Lipsiae, apud B. Lanckisil haeredes, 1750, 8.

Plag. 12.

In fronte se Lectori offert Cel. Jo. Dieterici Winckler *Spicilegium observationum, subscriptions philologico-biblicarum*. Videtur in eo esse Auctor, ut credat, umbram *Abel* insectatam fuisse *Cainum* percussorem, Angelum *Sederis*, *Exod. XXIII, 20*, Judaei vocarunt *metatren*. *J. A. Danz* Exercitatio quaedam hoc nominis evolvit & illustrat, *Vox מַטְרַן, Ps. CXLVII, 10*, species est grandinis admodum imputae, ideoque cum figura cineris sparsi comparat. Undenam illud *Mabaram* nota in *1 Cor. XVI, 22*, loco formulae *maran ata* irrepsit, est obscurum adhuc. *Lutberus* & *Bullengerus* illam lectionem adhibuerunt, licet eam in nullo MSto Graeco deprehendamus. Omittimus reliqua, quae S. R. Auctor hinc inde decerpit. Vocat enim nos *Petri Zornii Dissertatio posthuma de Causis puris veterum Ebraeorum*. B. Auctori visum fuit, Jesum in eo haud fuisse occupatum, ut agnum Paschalem uno die prius plerisque Judaeis comederit. Quo fine ingenium exercet in solvendis, qui ex *Jo. XIX, 14*, ac aliunde necluntur, nodis. *Παρασκευή τῆ Πάσχα* erat dies Veneris, isque Pascha.

Pag. 560.

566.

schalit, Sabbati proximi apparitionem complectens. Id
 ipsum dilucet perspicitque ex *Matt. XV, 42. Luc. XXIII,*
34. Fuerunt, qui sibi prosperam persuaserant, Jesum qui-
 dem eodem die, nec tamen eodem tempore, sed octo so-
 le, agno paschali comedendo se accinxisse. Eos refellit
 Pag. 572. eque censura *Zorniana.* Tum vero *Zornius* comparavit
 pasceven Ebraeorum cum cœna ethnicorum pura. Glos-
 sarium vetus sic habet: *cœna pura, παραβολα. Tertul-*
lianus adversus Marcionem V, 4. ac *Augustinus Tr. 76*
in Joannem, meminere *cœnam puram* pro voce Græca
παραβολή. Jocularis est *Johannis Clappenburgii* et hoc, qui
 in locum *Tertulliani* conatus fuit *cœnam Puram* legere, ubi
 recte legitur *cœnam puram.* In his, tanquam præparatio-
 nis sanctioris comitibus, ethnici cibos adhibuerunt, quos
 censebant puriores, ac sanctimoniam aptiores. Ipsi, durante
 ea præparatione, dicebantur *esse in castro.* Præparatio ipsa
 appellata fuit *cœna pura,* speciatim vero cœna pura desi-
 gnavit cœnam eorum, qui erant in castro. Judæis vero
 peculiari pro pascevis tibi haud erant præscripti. Ad
 vocem *παραβολή, παραβολή, ἔθνος, ἀντιπόδας,* B. *Zornius*
 584. haud ita læticia hæpeditavit. Succedit huic Dissertationi
Commentatio Jo. Christoph. Harenbergii de Parabolis ve-
teris ecclesie Christiane, quorum in Codice Theodosii & Ju-
stiniani contracta injicitur mentio. Qui in imperiis, Ephre-
 so & Alexandrie Aegypti, munus administrarunt Sæculo
 a C. N. quinto, ægis, eisque sæpius contagiosis, conve-
 niendis, fovendis, curandis, accommodatum, il fuerunt ap-
 pellati parabolani & *παραβολαί.* Vocis origo propul-
 sulavit ex *παραβαλεῖν, se intrepide morti exponere.*
 Inde homines, qui cum bestiis pugnant, seu bestiarum, di-
 citi fuerunt *παραβολοί.* De hoc nomine copiosius disse-
 runt Auctor, simulque inquisivit in *Pell. II, 30,* ubi in co-
 dicibus quibusdam legitur *παραβολοειτάριος,* in vulgatis
 plerumque *παραβολοειταίος.* Mirum sane, vocem u-
 traque exteris scriptoribus fuisse institutam. *Parabolani*
 memorantur *Act. I. Concil. Chalced.* & in duabus Codicis
 Theo-

Theodosii Constitutionibus l. 42, 43, Tit. 2 Lib. XVI, atque in *Codice Justinian Lib. I Tit. 3 l. 17 & 18*. Utramque hanc Constitutionem illustravit Noster tum ex arte critica, tum ex historia Alexandriae ecclesiastica. Parabolanti utrum Clerici inferioris ordinis, an Medicorum quoddam genus, fuerint, tandem disputat, allatis utrinque argumentis lectorem relinquens liberum, libereque judicaturum. Videtur tamen sententiam alteram censuisse potiore. Contemnationem hanc excipiunt *Jo. Jacobi Reiske ad Herodotum conjecturae*, eis admodum infervituræ, qui editiones *Herodoti* novas molientur. Licet enim *Jacobus Gronovius* ope Codicis Medicæi maculas multas *Herodoti* libris absterferit; monet tamen Noster, eundem, desertis subinde melioribus lectionibus, id Codici illi dedisse, ut vicissim editioni suæ præstantissimæ adsterferit haud paucas. *Cel. Reiskio* itaque libuit de novo male affecta *Herodoti* loca reddere incudi, ac editoribus novis post *Bergleri* curas suppeditare ausam ea reconciliandi. Editione *Græciviana* usus est, ac succincte annotationes exhibuit Lectoribus citra fucum & pigmenta; quos quidem ad illas in præsens remittimus, facile agnituros amissim *Reiskii* rectam, & acutam, lateque patentem. Nunc *Liber primus* ad limam fuit revocatus. Subsequentur specimina complura. Græcæ Græcis succedunt. *Jo. Christophori Strohmanni*, *Velavla-Borulli*, *Gymnasii Osnabrugensium* Directoris, *Sylloge nova, eaque prima, differentiarum Græcarum* conjecturas *Reiskianas* excipit. Traditur in ea discrimen inter voces ἀναφάλαντα & φαλάκρωμα, ἀρτιγενής & ἀρτιγενήτης, δικαίωμα & δικαιοπραγμία, εὐγενής & γενναῖος, ἐνώπιον & ἠώμιον, ζυγομαχέειν & ἐρίζειν. θύειν & ἐναγίζειν, θυρεὸν & ἀσπίδα, ἱερα & ναῆς, inter κάρπον φέρειν & κάρπον ποιεῖν, κέρασθαι & κερῆσαι, κέραμον & πλίνθος, κυχλισμὸν & καυχασμὸν, inter κέπειν & φοφῆν de janua dictum, inter κρατῆρα & δέπας, μύσσην & ἐπέπλην, ἠπίστρα & πεδόνιστρον, ξύλον & πεδοκάκην fictæ, inter ἐδύρεσθαι & ὀλολύζειν fictæ, Uuu inter

Pag. 607.

645.

inter ἄρον & μύλον, παρίκιν & πάρεικεν, περίοδον & περίπλην, seu κρίμπελον, περόνη & φαφήν, inter πειμαλίαι & βίσκαι, σοφίαν & φρένησι, inter σπάγγον & σπογγίαν, inter συνθήκην & σπονδήν, τίλει & γενεάν, ὑπερῶν & δῶμα, φάλεον & λέφον, φυλήν & ἀβήν, φανήν & φθόγγον, χῶμα & χάρακα, χρητμὲν & χρητέριον, ὄπτα & πρόσωπον, μεθίσμα & γέλωτα. Passim subiecit elaboratissimis annotationibus illustrationes suas J. C. Harenbergius. Tum vero offert sese *Frid. Ottois Muenckenzii Librorum, kaud* ita diu ab inventa arte typographica editorum, quibus suppleri possint *Annales typographici Mattheisiani*, Decas quinta, ejusque altera Pars. Habes hic, Lector, *Epistolarum Gasparini*, A. 1486, 4, *Argentinae publicatas*, *L. Flori Amici Epitomen*, Lipsiae A. 1480, 4, editam, *Catonem moralissimum cum elegantissimo commento*, impressum *Basilae* A. 1488, 4, *Facettias Poggii*, Basileae impressas A. 1488, 4, & *Eclogam Theoduli*, Lipsiae impressam A. 1489, 4. Ad singulos libros ex *Historia literaria* commentatus est disseruitque Autor jucunde & solide. Non paenituerit Lectorem, ex ipso libro haec cognoscere. Tandem excellit quoque M. Jo. Salom. Semleri *Specimen Emendationum Glossarii Isidoriani*, licet Autor id operae post viros multos praestantissimos suscepit paene postremus. *Gravianam* Glossarii editionem, quae *Martini* Etymologico adjuncta est, recentiores plerumque scriptores fuerunt secuti, ne quidem Monachis Benedictinis, eisque diligentissimis, exceptis, qui *Fresitanum* Glossarium mediaevi auctum ediderunt. Legitur in *Glossario Isidoriano*: *Catamontem, cali adspectum*. Legendum iudicat Noster: *Catamitum, coleis absectum*. Pro *Collianorum, publicanorum, vel impiorum*, legendum videtur *Collybianorum, publicanorum* - . Pro *cumerus, urbanus*, legendum *cumerus, vannus*. Pro *Cucier, Ponticum sacerdos*, legendum putat *Curio Pontificum, sacerdos*. Pro *Exibus, pinguedo*, legit *Exebum, pinguedo*. Lectori cetera reservamus,

mus, moentes, Indicem, accurate factum, & Volumini VII subjectum, occupare locum extremum. Proxime ad Voluminem VIII indicandum & delibandum progredi libet.

NOVA LITERARIA,

Quam ad erudite antiquitatis Cultores haud ita pridem Epistolam dedit, luce publica donatam, Antonius Josephus Barbazza, Sculptor Romanus, eam, cum novi Operis, ejusque egregii & commemorabilis, indicium faciat, integram hic iis, qui sacrarum literarum studium cum doctrina elegantiori conjungunt, legendam damus. Est igitur hæc:

Tandem aliquando, Erudite Antiquitatis Amatores, concordem posui Chalcographice incisioni Primi & Secundi Seculi Demonstrationis Historiæ Ecclesiasticæ quadripartitæ, comprobatæ monumentis, pertinentibus ad fidem temporum & gestorum. Nondum vidit Christiana Respublica ex solis nummis, inscriptionibus, aliisque publicis monumentis Imperatorie Majestatis, ex fictilibus lucernis, & vitreis vasculis, sanctorum Martyrum sanguine consecratis, ex fragmentis marmorum, & metallorum, que a Christiana pietate insignita, fidei Catholice symbolis ac figuris, quotidie proferuntur in lucem, ex cimeliis denique perperlustratis in Museis Principum Europæorum, Historiæ Ecclesiasticæ Demonstrationem, ut ex ea literati viri perciperent uberrimum fructum solidæ eruditionis. Celebrerrimus Præsul, Franciscus Blanchinus, Veronensis, tante molis opus primus omnium aggressus est, ac duo priora Christi Secula mediâ fere ex parte confecit; quibus supremam manum nuper imposuit ejus ex fratre doctissimus nepos, P. Josephus Blanchinus, Presbyter Congregationis Oratorii Romani. Hujus historice Demonstrationis utilitas tam aperta est omnibus, rerum sacrarum stu-

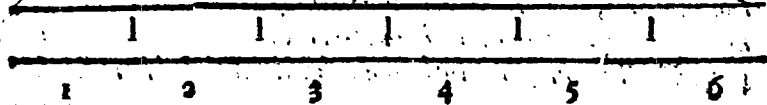
dio vel leviter instituit, quam illustis est fama Scripto-
 rum, chartis voluminibus prosequentium ejusmodi cimelia,
 nummos, gemmas, anaglypha, signa, inscriptiones, musæa,
 reliquam denique suppellectilem sacræ ac profanæ anti-
 quitatis. Quas itaque grates non persequerent omnes eru-
 diti viri sapientissimo Prasuli, ejusque ex fratre nepoti,
 qui hujusmodi Collectionem præcipuorum monumentorum
 pertinentium ad Ecclesiæ Catholicæ gesta, dogmata, ritus,
 mores, ac disciplinam, ex celebratioribus Cœncliarum Ita-
 liæ, Galliæ, Germaniæ, Angliæ, &c. decerptam, & juxta
 seriem chronologicam ad Historiæ fidem & ornatum
 productam, hic ex ordine collocarunt; ut omnium oculis
 restitueretur, quicquid ætatum superiorum injuria, aut
 barbaries, delere tentavit. Geminarum Blanchinorum stu-
 dia ac vigilie intercesserunt, egeruntque, ut tam ubere
 monumentorum suppellectile literarius iste thesaurus locu-
 pletaretur. Certe, quantum historicis narrationibus præ-
 sent monumenta ipsa, quæ, ut in voluminibus adumbrata,
 ita in Museo nostro solida perstant & incorrupta, satis
 noverunt illi, qui veritatem ab imitatione, & prototypi fi-
 dem ab exemplorum suspitione, fecernunt. Consiunt quo-
 tidie in hanc Urbem (olim terrarum dominam) a re-
 motissimis partibus erudite antiquitatis cultores, qui, non
 satis fidentes dictis Historicorum, ipsa prototypa videre
 percipiunt, quæ suismet oculis cum lustraverint, tum do-
 mum adisse Romam, & cum veteribus consuevisse, sibi
 videntur. Facultas Chalcographica, cognatione quadam ac
 necessitudine præcis monumentis obstricta, in illis hodie de-
 sudat; ut vage, aut alibi exules, venerande antiquitatis
 reliquie huc postliminio revertantur: cum non alio fere
 indico, quam pictarum, aut ære incisarum, tabularum,
 rei nummaria, antiquaria, lapidaria, & cetera Historiæ
 administræ facultates, possint addisci, atque oculis contem-
 plari. Sine chalcographicis exemplis nec Romæ subter-
 ranea topographiam a Bosio, Severano, & Aringhio, ha-
 bere.

teremus, nec veterum Basilicarum, aliorumque Romanæ civitatis adificiorum, descriptiones, nec ipsos denique Annales Ecclesiæ, tot monumentis originalibus locupletatos. Providenter itaque sapientissimus Præsul, Franciscus Blanchinus, ejusque ex fratre nepos, Josephus, consuluerunt cum superiorum ætatum memoria, tum subsequentium eruditione, cum veritatis historice testimonia, impressa nummis, marmoribus, publicis monumentis, codicibus, & metallis, in unum quasi corpus compingi, connecti, solidari, excogitarunt. Quanto autem bono Christiana reipublica ac literarum cessurum hoc sentiant ii, qui eruditionis ecclesiastica studio tenentur, necesse non fuerit argumentis ostendere, aliunde conquistis; cum ipsa mea ekaleographica editio dextorstret, quam utile, imo & necessarium, Historiæ futurum sit hoc Cimeliarchicum auctoramentum. Cum enim ætatis nostræ frequenti experimento constet, eo subtilitatis provecctam Criticam, ut Codicum veterum, imo & ipsorum Diplomatum, fidem sæpe in discrimen adducat, nisi geminis numismatum, marmorum, ac metallorum, notis & consensu se tueatur, tam necessaria redditur Scriptoribus Ecclesiasticis accessio veterum Inscriptionum, nummorum, scorumatum, quam hæc Demonstratio Historiæ quadripartitæ. Ductus literarum, detruncatio dictionum, elegantia, aut barbaries, signorum, numeri annorum Imperii, Tribunitiæ potestatis, Consulatum, & Indictionum, in Codicibus perperam descripsi, aut corrupti fraude, vel incertitia, amanuensum, censuram subeunt castigatæ hujus historice Collectionis monumentorum, lapidum, & numismatum, quibus dictatorias, ut ita dicam, leges incidisse antiquitas visa est ad præsidium veritatis. Hæc enim omnia satis abunde suggerit Codicibus & Arctivis præsens Historia, a me nunc primum in arcis maximi moduli Tabulis publici juris fertur capta, non sine ingenti auri vi. Duo priora Christi Secula jam incisa, atque omnino perfecta, sunt; in quibus licet collegta Consulam

enumerare, Caesarum imperia metiri, & Chronologia fontes inspicere, unde ad Historiam Ecclesie, in sacris Novi Testamenti paginis, in libris Patrum primitivorum, & in Actis sanctorum Martyrum sinceris, consignatam, per quatuor priora Secula Ære Christiane proceditur, non incertis, ut antea, vestigiis Codicum discrepantium, sed plana Consularique via, veterum Romanorum lapidibus complanata. Persecutiones, Ecclesie illatas, ibidem addiscimus, & ejus Martyres invictissimos, tum ex frequentibus cimeliis, e Cryptis Martyrum erutis, tum ex iconographia precipuorum monumentorum Christiane religionis, ibidem insculpta, tum ex Calendariorum originibus, & actibus Martyrum primitivis, ad perennitatem Catholicae veritatis relatis in Cimeliarchii Blanchiniani columnas; ut Fastos triumphales, Historie Ecclesiasticae in hunc Barbatialis Tabulis dedicatos, exhibeant seræ posteritati. Sub unum oculi conspectum revocant dispersa per orbem marmora; quæ propriis e sedibus removere quidem non licet, admovevere tamen prestat per vicarias imagines, hoc in Museo collectas; ut, num semel ipsarum usum ad seriem ecclesiasticae Historie comprobendam hic perceperimus, (qui finis est utrique Blanchino constitutus,) universum Romani Imperii Christianum orbem esse Cimeliarchium atque Epitomen ejusdem Historie, intelligamus. Ejusmodi vero sunt nummi, qui Christi natalem annum, & marmora, quæ actum de Judæis triumphum, post Hierosolymorum excidium a Christo Domino prænuntiatum, ex Arcu Titi Blanchinus refert; tum quæ exprimenda curavit ex Columna Marci Antonini, pertinentia ad Christianos milites, pluvii celestibus recreatos. Indicat etiam cum Tertulliano in anaglyphis, Circum Romanum exhibentibus, omnium inanum Deorum superstitiones; ut ostendat cum Leone Magno, hic omnium sacrilegiorum impietatem fuisse destructam, ubi diligentissima superstitione habebatur collectum, quicquid uspiam fuerat varitis erroribus institutum.

ritum. In Hippolyti Martyris hæc prima Christiano-
 rum studia antiquæ eruditionis cultores agnoscent, Apo-
 stolicas scilicet traditiones, ordinem & leges Paschalis
 computi, Annales Veteris Testamenti, de Christo prophetica
 testimonia. In hæc eadem Autor intendit digitum cum
 Lactantio & Arnobio, quoties ostendit illa ipsa Prophe-
 tarum oracula, quarto Christi Seculo incisa in Sarcophagis
 Christianorum, in quibus majores nostri fuerunt tumulati
 post obitum, clari fidei laudibus, & virtutum ostensione.
 Hæc nempe studia percepit sapientissimus doctor Hierony-
 mus, qui singulis diebus dominicis Martyrum Cryptas
 Romæ frequentare assueverat; ut per nascentis Ecclesie ve-
 stigia, per hæc, inquam, vestigia gestorum, a Blanchino
 ex cimelitis prolata, ad Christi cunabula graderetur. Hæc
 marmora, Sanctorum mysteriis, presentia, consuetudine,
 dedicata, Damasus Pontifex prosequi versibus non est de-
 dignatus: ac, dum illustres annos sui Sacerdotii adeo ma-
 gnificenter expendit, ut alios addicat Oecumenicis Conci-
 liis undique convocandis ad nefarias Eunomii ac Mace-
 donii hæreses extinguendas, alios deputet restitutioni sa-
 crorum Codicum, ac præsertim Novo Testamento Græcæ
 fidei ubique reddendo, etiam illius temporis pretium con-
 stare censuit, quod in exornanda suis carminibus Aposto-
 lorum platonica impendisset. His adolevi marmoribus, San-
 ctorum sanguine ac sudore conspersis, hæc oculis, fronti,
 labiis, admovere instrumenta martyriorum, gladios, cate-
 nas, clavos, ardebat Chrysostomus; qui Romæ veteris ma-
 jestatem non ex bymetiis columnis, aut porphyreticis, vel
 ex pretio signorum, auro argentoque fulgentium, sed ger-
 manis ex titulis, ac monumentis, discipulorum Christi me-
 moria, usu, contactu, depositione, sacratis, metiri consueve-
 rat. Hæc demum cura Franciscum Blanchinum Prasilem,
 ejusque ex fratre nepotem, Josephum, exercuit, asservando-
 rum scilicet, opera Barbatianæ Chalcographiæ, veterum frag-
 mentorum, quæ genuinos characteres exhibeant temporum &
 gestorum Ecclesiæ; ut inuicemur istas admirabiles reliquias
 anti-

antiquitatis; non tam Christianæ pietatis oculos oblectaturar, quam veluti pretiosissimas thecas, reconditas in thesauris antiquæ Christianæ originis ac veritatis. Hæc enim vos quæ antiquitatis cultores, cum abundè perspexeritis in primis duobus Seculis, quæ jam incisa sunt, excitabuntur & aliorum animi obsequentes eruditioni; ut ego reliquis Seculis incidendis quatuor & alacrius manus imponam; ipsi vero cum profectum inde percipiant, qui probare aliquando possit, desidiæ nostræ culpa irritum hændiquam fuisse consilium gentiorum Blanchinorum tantæ in literas propensionis. Itaque conatus sum in Tabulis, ex ære incisis, adeo magnificentum opus, & hætenus tentatum, ac nondum visum, publica huic donare, ut in erudita antiquitatis cultoribus illico literarii fructus erumpant. Specimen autem Historiæ Blanchinianæ rudi hæc Epistola exhibuit; ex qua, ut Lector, velim accipias, quod, si ejusdem argumento vires non comparavi, antequam scriberem, malui tamen conatus meos chalcographicos, etiam impares, in reliquis Tabulis a te dirigi, quam ignorari. Duo priora Christi Secula videntur Scutis Romanis decem, suntque instar Musei historici ordine Dorico expressa. Primum Seculum constat tribus Tabulis maximi moduli, quarum duæ sunt longitudinis palmorum Romanorum architectonica artis numero sex, & unciarum decem cum semisse; tertia vero, quæ tamen est ordine prima, palmorum trium, & unciarum septem. Altitudo singularum Tabularum ad palmos tres, & totidem unctas, protenditur. In reliquis Seculis idem Tabularum numerus, & magnitudo. En specimen dimidii palmi; quem damus, ut ex eo commode fiat totius Operis exacta dimensio. Compactor librorum, si volet, in volumen rediget Tabulas hujus Demonstrationis Historiæ Ecclesiæ quadripartitæ, una cum earundem perbrevis expositione. Vale. Scribentem Roma ex Chalcographia Barbatiana in Circo Flaminio, vulgo a Sancta Lucia de' Giunasi, VII Calendas Aprilis Anno Domini MDCCLI.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Septembris Anno MDCCLI.

Pars II.

PAGUS NELETICI ET NUDZICI, oder ausführliche
diplomatische historische Beschreibung des
Saal-Creyßes u.

hoc est,

PAGUS NELETICI ET NUDZICI, SEU DESCRI-
ptio historico-diplomatica regionis Salanae, Primatus
olim & Archiepiscopatus, nunc vero Ducatus, Magde-
burgici partis, ex Actis publicis aliisque monumentis
fide dignissimis hausta, pluribus Diplomatum ineditis
corroborata, aeneisque Tabulis ornata, & edita, a JOAN-
NE CHRISTOPHORO A DREYHAUPT, Regi Prus-
sorum à Consiliis status, belli, & rerum domesticarum,
intimis, Ducatus Magdeburgici Advocato Fisci, Scab-
binatus Seniore, Prætoro, & Comite Sali-
narum.

Tomus II.

Halæ Magdeburgicæ, 1750, fol.

Alph. 13, Tabb. xx: 21.

En tibi, Lector, Operis illustris Tomum alterum, cumque
ultimum, præsertim rerum narratarum copia & gravitate præ-
rem,

rem, diligentia indefessa & profusa inopiditate celsam locupletissimum, malevolentum calumniis nobis fere surreptum, nunc vero summi Regis autoritate integrum. Vota, a vobis olim facta, læti lubentesque solvimus, Illustrique Auctori & superatam invidiam, & immortale nomen, diligentia summa partum, ex animo gratulamur. In fronte libri apparet Illustris Autoris effigies, annis abhinc 52 nati, hoc vero egregio opere de Hala, patria sua, optime promeriti. Totis scilicet XXIV Libris fuso omnia, quæ ad hanc urbem pertinent, enarravit, ita quidem, ut, si singula perconsere vellemus, novus plane liber conscribendus foret. Scilicet, ut paucis mentem nostram explicemus, tria potissimum hominum sunt genera, quibus hujus operis lectio usui esse poterit, cives Halenses, Historiæ Germanicæ studiosi, Diplomatum, Sigillorumque antiquorum, interpretes. Civibus Halensibus, uti dubitari non potest, quin omnia, quæ Illustris Autor exposuit, gratissima & nunc sint, & longe adhuc gratiora in posterum, quando rerum minutarum memoria temporum iniquitate interciderit, futura sint; ita etiam firmissime nobis persuasum est, fieri non posse, ut, nisi Compendium totius Operis scribere velimus, exteris, vel ipsis Germanis, ea, quæ ad peculiarem Prussorum Regis, subditos regendi, rationem, urbis Halensis vel vetera, vel recentiora, instituta, Academiæ, Salinarum, Judæorum, Gallorum, & Palatinorum, advenarum, jura pertinent, ita explicaremus illustraremusque, nihil ut intactum prætermitteremus, quod curiosiores scire cuperent, nihilve ut afferremus, quod nobis tacendum fuisse, alieniores ab his studiis clamitarent. Has ob causas etiam, quorum interest, instituta cujusvis civitatis, vel ad cives juvandos, vel ad pauperes nutriendos & sublevandos, vel ad liberos denique pie prudenterque educandos & erudiendos, nosse & callere, ad ipsam hujus Operis lectionem ablegamus, illud solum addentes, nihil fore, quod ab incredibili Illustris Autoris in his rebus explicandis diligentia expectare possit, quod ille non fuso exposuerit, minutatimque enarraverit. In hoc enim Tomo non minus, quam in *præ-*
ri, omnem ipse movit lapidem, ut fide dignissimis, di-
 ligen

igentissime exscriptis, Diplomatum, Active publicis, res hi-
 storicas confirmaret, tam felici quidem successu, ut CCLII ta-
 lia monumenta attulerit, quæ, si secundum Seculorum ordi-
 nem enumerare velis, ad Seculum X unum, ad XI etiam
 unum, ad XII sex, ad XIII viginti quatuor, ad XIV quin-
 quaginta duo, ad XV nonaginta unum, ad XVI quadraginta
 septem, ad XVII quatuordecim, denique ad XVIII unum
 & viginti, pertinere reperies. Quæ si trecentis quinquaginta
 tribus, in *prælo Tomo* publicatis, annumeres, sexcentorum de-
 cem documentorum, vel plano ineditorum antehac, vel sal-
 tem diligentius nunc, & ita, ut nihil desiderare possis, exscri-
 ptorum, thesaurum habebis. Age ergo, secundum librorum
 ordinem hunc thesaurum curiosius attentiusque instruemus.
Tertio Libro, qui de Academia Fridericiana XXXVI Capitibus
 exponit, Autor Ill. *Tomum* hunc exorditur. Norunt omnes, ce-
 leberrimam hanc sedem a *Friderico*, tum temporis Electore
 Brandenburgico, post Rege Prussorum, primo A. 1694. Calen-
 dis Juliis rite inauguratam esse. Illud forsitan non æque no-
 tum, *Albertum*, Martisburgensem & Moguntinum Archiepi-
 scopum, jam A. 1531 de condenda Halæ Academia cogitasse, Pag. 1.
 posteaque etiam annis 1578 & 1657 de instituenda ibidem 3.
 Schola Ducatus Magdeburgicæ publica, consilia, irrita tamen
 effectu, inter proceres hujus regionis agitata fuisse. Debet ergo
 hoc ornamentum Halæ munificentia *Friderici* Regis, consi- 5.
 liis *Danckelmanni*, ministri status intimi, & si dicendum, quod
 res est, *Thomasi*, Viri Celeberrimi, inimicis, qui sum, Lipsia
 ejectum, eo adegerunt, ut Halæ, Principis consensu, docere
 juventutem doctrinæ cupidam institueret. Subtilis & acer-
 rimi vir ingenii, dum nova cupidissime arripiebat, vetera Phi-
 losophorum ejus temporis placita false ridebat, omnia deni-
 que lingua vulgari proponebat, non poterat non juventutem,
 ad novas opiniones, easque Theologis infestas, pronam, ve-
 hementer allicere, ita quidem, ut numerum haud spernen-
 dum brevi tempore discipuli *Thomasi* efficerent. Quod
 cum transiens forte Halam *Fridericus*, Elector, non sine sum-
 ma voluptate animadvertisset; facilem se *Danckelmanno* præ-
 buit, Xxx 2

- buit, qui, hac opportunitate utendum, scholamque publicam, proximarum zelum, hic aperiendam esse, monebat. Neque, immunitates & privilegia ab Imperatore *Leopoldo* impetrare, Electori erat difficile; cum ille nihil non gratificari Electori, ut tunc erant tempora, soletet. Amplissimis ergo præmiis undecumque evocabantur, Halamque cogebantur,
6. Viri doctrinæ excellentia celeberrimi, *Breitauptius*, *Franklijs*, *Stryckius*, *Boyerus*, *Cellarius*, nihilque Intentatum relinquebatur, quod splendorem novæ Academiæ, famamque apud exteros, conciliare posset. Et respondit etiam his prudentissimis institutis eventus tam feliciter, ut paucis annis nova Schola antiquiores, si non vinceret, certe eadem studiorum frequentia, doctorumque celebritate, æquiparare,
9. posset. Diligenter igitur Illustris Auctor *Friedericiana* Academiæ, quibus inde ab ortu suo, ad nostra usque tempora, usa est, fata recenset. Singulis *Capitibus* de solenni inauguratione, Rectoribus, Prorektoribus, Cancellario, Directore, Ordinario, Decanis, Ordinum Theologici, Juridici, Medici, & Philosophici, membris, reliquisque rebus, quæ ad eam vel
39. ornandam, vel regendam, pertinent, plenius Auctor Illustris exponit, dissensionumque, vel Theologorum, vel Philosophorum, historiam sine omni partium studio describit, ita quidem, ut multa afferat, quæ ad penitus intelligendas controversias, super *Pietismo* & *Wolffianis* opinionibus agitata, maxime faciunt.
- 48.
- 49 - 139. Sequuntur Statuta quatuor, ut dicunt, Facultatum, alia documenta regia, quæ partim ad Universitatem, partim ad dissensiones, Professores Theologiæ inter & Sacerdotes Halenses ortas, pertinent.
140. *Liber quartus XXIX Capitibus* continetur, & dividitur in tres *Sektionen*, quarum *prima* Orphanotrophii, quod *Glauche* est, rationem, atque ejus originem, ædificia, directores, inspectores, & præceptores, orphanorum numerum, scholas, convictum, ægrotorum curationem, medicamentorum officinam, rem librariam & typographicam, Bibliorum *Cansteinea-*rum rationem, redditus denique & privilegia, complectitur.

Secundo altera de Paedagogio regio, ejusque institutis & com- Pag. 167.
modis, exponit; tertio autem de rebus quibusdam, ad Orpha- 186.
notrophiam pertinentibus, ut de educatione & institutione
virginum genere nobilium, de iis, qui rei Christianæ docen- 187.
dæ causa Franguebariam, quæ est colonia illa Indix orientæ-
lis, autoritate Regis Danorum mittuntur, & aliis. Liber 189.
quintus in Partes III divisus est, & omnem rei scholasticæ
conditionem, qualis Halæ est, complectitur. Liber sextus 217.
Bibliothecas publicas & privatas, Numismatophylacia, & alia
loca, in quibus vel metalla, vel rariora alia rerum naturalium
genera, asservantur, demonstrat.

De singulis his rebus cum plenius hic commemorari haud
 possit; tantum e Bibliothecis libros paulo rariore, qui ibi
 servantur, nominare, non alienum videret. In Bibliotheca
 igitur ad S. Martæ ædem, quamvis vulgo Sepatus esse putetur,
 exstant D. Martini Lutheri Prælectiones in XII Prophetas mi- 218.
 nores MSti; ejusdem Biblia sacra, Germanice versa, & Wit-
 tenbergæ A. 1534 typis Jo. Luffii publicata, quibus locus ille
 i Jo. 7, deest; Tractatum, Venetiis A. 1584 editorum, To- 219.
 ni XXVI; Sermo aurei de Sanctis Fratris Leonardi de Utino,
 Sacræ Theologiæ Doctoris, Ordinis Prædicatorum, sine ad-
 scripto loco & tempore, quibus publicati sint. Et, quanquam
 proxime post inventam typographiam typis descripti videan-
 tur, tamen A. 1446 id factum non est, uti nonnulli arbitra-
 ti sunt. Induxerunt eos in errorem verba, quæ in fine libri
 leguntur: *Explicit Sermo aurei de Sanctis per totum an-*
num, qui compilavit Magister Leonardus de Utino, Sacræ
Theologiæ Doctor, Ordinis Prædicatorum, ad instantiam &
complacitiam magnifice communitatis Uinensis, & nobilium
virorum ejusdem MCCCCXLI in vigilia beati patris
nostri Dominici Confessoris. Ad laudem & gloriam Dei, omni-
potentis & totius curiæ triumphantis. Scilicet iste annus
 1446 est compilationis, non impressionis, id quod re-
 cte olim in his ipsis Actis animadvertit Celeb. Jo. Erb. Kap-
 pius. Repetitur etiam in his scriniis Codex membranaceus.

- Pag. 220. *Terentii* in 4. In Universitatis Bibliotheca sunt Biblia Latina S. *Hieronymi* integra, in palimpsesto formæ maximæ eleganter manu scripta; porto literæ *Jo. Sigismundi*, Electoris, & *Jo. Georgii*, nec non *Georgii Wilhelmi*, Marchionum Brandenburgicorum, Principum item Anhaltinorum, aliorumque, magna ex parte originales; item Coranus Arabice cum Metaphrasi interlineari, in charta dentata in folio scriptus, Codex perarlis. In Orphanotrophii Bibliotheca est magna Bibliothum SS. copia, in quibus multa sermone peregrino edita sunt, ut sermone Danulico Tranguebaria; Biblia Americana e versione *Jo. Elioti*. E manu scriptis nos notemus Anonymi Vitam S. *Annoni*, Archiepiscopi Coloniensis, & Evangelium *Nicodemi*.
227. *Liber VII* de Viri Illustris, *Godofredi a Jena*, legato & Instituto exponit, quo ejus ædibus Halæ novem virgines genere nobiles, & sacris Evangelico-Reformatis addictæ, cum
246. Abbatissa liberalissimo continentur. *Liber VIII* docet viam ac modum, quo homines pauperiores Halæ vel sublevantur, vel aluntur; isque in *quatuor Partes* dividitur. Eatum *una* Xenodochia S. *Antonii* & S. *Cyriaci* continet; *altera* reliqua &
265. Xenodochia & Ptochotrophia demonstrat; *tertia*, de piscatoribus Senatus Halensis, & de Collegio, quod Eleemosynas curat, exponit; *quarta* denique ergastuli rationem ostendit.
275. *Libro IX* civilis ratio, privilegia, Statuta, & jura, Halæ continentur, eamque unquam civitatem imperialem & liberam fuisse,
325. Illustris Autor contra *Olearium* aliosque negat. *Liber X* est de Senatu Halensi, ejusque ædificiis, Collegiis, & institutis;
393. *Liber XI* de possessionibus urbis Halæ publicis & redditibus;
449. *Liber XII* de Collegio, quod Halæ de Jure respondet, ejusque
461. assessoribus; *Liber XIII* de judiciis n. optanis, seu Scultetorum (*Sebultbeis*), ejusque assessoribus, in curia de causis capitis aliisque jus dicentibus. Ad ea pertinent res civium & eorum, qui suburbium, habitant. Nominantur judicia montana, quasi dicas urbana, quoniam urbs, si præsertim vallem Salinarium spectes, in montis declivitate sita est, vel, quod nobis magis placet, quia judicia ipsa olim in tumulo quodam paulo

paulo editiori ad signum *Roland* habitâ sunt. *Liber XIV* de judiciis, quæ in Valle Salinarum exercentur, & de Salinis, inscribitur; sed, quoniam de his rebus in *Partis I* additamento pluribus dictum est, præter duas Syngraphas, huc pertinentes, nihil continet. *Liber XV* exponit de colonia Franco-gallica; ejusque causis, adventu, privilegiis, legibus, judiciis, & ædificiis publicis; *Liber XVI* autem de colonia Palatina, hoc est, de exilibus Evangelico-Reformatis, qui, sub finem Seculi proximi in prius ob religionis constantiam a Franco-gallis crudelissime vexati, & Manhemio aliisque e locis, Rhe-no adjacentibus, pulsi, Halam confugerunt.

Jam pergit Ill. Autor ad ea enarranda, quæ ad reditus regios, eorumque curam, pertinent. Nam *Libro XVIII* de Collegio, quod Halæ Regis nomine rei militaris, possessionum Principi propriarum, Fiscis regii, Salinarum, & fodinarum metallicarum, curam gerit, agitur; *Libro XVIII* de Vexilligibus regii, vel Portoriis, eorumque ortu & conditione; *Libro XIX* de Vehiculis publicis, & obiter de eorum ratione apud Persas veteres & Romanos; *Libro XX* de Tributis, quæ ædium, agrorum, prædiorum, causa Regi singulis mensibus solvuntur, agitur. Deinde ad ipsos urbis incolas Autor progreditur, a quibus, non dubitamus, quin magnam inierit gratiam, quod cum eorum universorum instituta, vitæ genera, societates, loca publica, & suburbana, illustravit, tum viros principes & familias nobilissimas posteritatis memoriæ commendavit. Etenim *Liber XXI* de incolis urbis exponit, & eorum rei quærendæ generibus, ut de officinis, chirothecarum, & tibialium, de pulvere Cyprio, de glutine farinaceo, quarum rerum magna quotannis copia in alia loca exportatur; *Liber XXII* secundum literarum ordinem de familiis quibusdam nobilibus, patriciis, & plebejis, quæ in aliquo loco & numero habentur, earumque origine, ut exinde clarorum virorum propages facillime possint cognosci. Fecit id Ill. Autor in additamento quodam, litera B notato, & separatim descripto, atque præclaro sane exemplo imitatus est consilium *Pomponii Attici*, quem, *Cornelius Nepos* ait, rem

Pag. 530

531

535

537

542

545

551

553

572

diff.

- difficillimam præstitisse, ut familiæ multas a stirpe ad suam
 Pag. 572. ætatem ordine eamneret. *Libro XXIII*, vitæ viatorum, qui
 vel doctrinæ, vel honoribus, Halæ gessis, nomen aliquod con-
 761. secuti sunt, explicantur. *Liber XXIV* in VII Partes divisus
 est. Harum *prima* est de Cœmeterio publico, aliisque se-
 767. pulcretis, quæ Halæ sunt; *altera* de Foro novo, oppido,
 769. ante pomærium Halæ urbis versus septentrionem sito,
 ejusque origine, nomine, magnitudine, incolis, privilegiis,
 779. Statutis, judiciis, mercatu anniversario, & Senatu; *tertia*
 porro de Glaucha, oppido ante portam Halæ Mauritiam tam
 prope posito, ut vulgo pro suburbio, quanquam minus recte,
 786. habeatur, & aliis item rebus, ad illud pertinentibus; *quarta*
 810. de Comitatu, arce, & oppido Wettino; *quinta* de Lobegunio,
 816. oppido; *sexta* de Conza, seu Conneria, oppido; *septima* de-
 831. nique de Comitatu, Canonicatu, præfectura, & oppido, Alslebio.
 Atque hæc sufficiant de *primo* hujus Voluminis *Tomo*. Sequi-
 tur, ut de II & III *Tomo* breviter dicamus, ne Lectoris patien-
 tia abuti videamur, præsertim cum ex iis, quæ jam strictim
 dicta sunt, clarissime appareat, librum ipsum dignum esse,
 qui non per epitomen, tanquam per tranennam, adspiciatur,
 847. sed totus perlegatur. *Tomi* igitur *secundi Liber primus* de
 855. præfectura Giebichenstein exponit; *alter* de præfectura West-
 ibid. tina; *tertius* de feudo castrensi, seu de præfectura castellana,
 ibid. Wettin; *quartus* de præfectura Rothenburg; *quintus* de præ-
 862. fectura Brachwitz; *sextus* de præfectura Beesen ad Salam;
 863. *septimus* denique de præfectura montis *Petrini*, cujus redditus,
 864. ad fiscum Principis pertinent, & de monasterio S. *Petri*, quod
 874 seq. olim in monte sereno situm fuit. *Tomus tertius* ex litera-
 rum ordine prædia Prælatorum, quos dicunt, Nobilium, & im-
 munitates, parochias, pagos, & loca denique, ubi olim pagi fuer-
 runt, regionis Salanz, describit. Quanquam facile prævide-
 mus, fore, qui vel arguerenti in multis locis vilitatem, vel
 orationis simplicitatem, in hoc Opere reprehendant; nos ta-
 men profiteamur, magnopere hujus libri lectione delectatos
 nos fuisse, & ex animi sententia Illustri Auctori non solum vi-
 tam longam & valetudinem secundam ex animo comprecamur,
 ut

ut, quas in hoc Opere concinnando devoravit, nominis & gloriae fructum diu percipiat, sed etiam otia a curis gravioribus tantum, quantum ad reliqua documenta, quae collegit, & digerenda, & publicanda, satis sit.

Historischer Münz-Velustigung funfzehnter Theil, 2c.

id est,

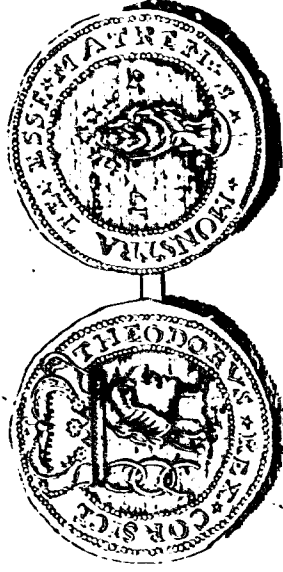
HISTORICARUM E NUMIS DELICIARUM, A. MDCCXLIII per hebdomadam seriem editarum, Pars XV, in qua a JO. DAV. KOELERO, Prof. Publ. edisseruntur varii memorabiles ac rariores Thaleri, Ducati, Metalliones, ac alii singulares eximiique aurei argenteique numi aetatum diversarum, curate in aes incis. Accedit Continuatio XII tentatae Thalerorum collectionis in Praefatione.

Norimbergæ, apud B. Christophori Weigelii, senioris, Chalco-graphi, viduam, 1743, 4.
Alph. 2 plag. 13.

Mense Kalendæ datum est, nec languere, nec defatigari. Indicio est Tomus hic XV Operis, felicibus auspiciis inchoati, feliciterque & æquo Jove procedentis, isque Illustrissimo Comiti Dominoque Henrico XI seniori Rutheno inscriptus. In Praefatione recensentur Thaleri, a Comitibus Isenburgensibus, Leiningensibus, Lippia, & Lowenstein-Wertheimensibus, percussii. Addit ibidem expositionem Metallionum duorum: unius, quo compactum Vicariorum Imperii, per terras Francœnici Suevicique juris in Interregno jus dicentium, A. 1725 initum, illustratur; alterius, ad *Gust. Guil.* Liberrum Baronem *ab Imhof*, Gubernatorem Indorum fœderati Belgii orientalium, referendi, A. 1742 facti. Utriusque ectypon in fronte libri exhibetur. Tractationem ipsam sperit raris Thalerus mnemonicus, index primi Jubilæi, quod Il. Gymnasium Bremense A. 1684 celebravit, & cujus historiam Noster pro more ad amussim eleganter adjecit. Succedit numo se-

- Pag. 9. culari Thalerus: *Cosmi III*, Magal Tuscorum Ducis, ad A. 1703, qui A. 1723 gloriose decessit. Excipit eum rarior Thalerus, ad A. 1554: *Melchioris Zeteli de Guntenberg*, Episcopi
17. *Wircceburgensis*, impulsq *Wilhelmi Grumbachii* trucidati index. Admiratione dignus est rarior, vetus, & præstantissimus, Thalerus duplus *Matthæi Schineri*, Episcopi Sionensis, in cuius averfa apparet miraculis plena *S. Theodoli* imago ad A. 1501. Elegans est Autoris Cel. de *Theodulo* illo, æque Episcopo *Sedunensi*, expositio, prædentis, gladium iudiciale in sinistra *Theoduli* esse indicium Advocatæ ac Comitatus, quem
27. *Carolus M.* illi contulerit. De reliquo hæc *Theoduli* atas & acta sunt falsissima, ac innituntur fabulis, quas Monachus peregrinus *Ruospertus Actis S. Theodoli*, A. 1491 conscriptis,
33. intexuit, ac Noller mira sagacitate explosit. Non minorem raritatem exhibet Thalerus *Caroli Lotharingi*, *Gortzæ* Abbatæ domini supremi, ibidem ex argento eusus. *Carolus* hic exstitit *Caroli III*, Lotharingorum Ducis, A. 1608 de-
35. functi, notus, alias dictus *Charles de Remencourt*, mortuus A. 1648. Abbatiam *Gortzensem* Ordinis *Benedictini*, sitam 4 milliaria a *Metis* versus occidentem ad amnem *Gortz*, fundavit *S. Chredogangus*, Episcopus *Meienfis*, A. 749. Inauguratam esse ipsam A. 765, 5 Jul. primumque ei præfuisse Abbatem *Rodegangum*, constat ex *Historia translationis S. Gorgonii in Maliberti* *Sec. II Bened. P. II pag. 256*. Superiori Seculo medio Abbatia hæc fuit eversa a Pontificiis. Restant ibi Abbas secularis & 12 Canonici, Regi *Galliarum* subditi. Rarus æque est Thalerus *Ladtilat*, postrepi *Hagensis* in *Bavaria* Comitæ, ad A. 1549. Sequitur eum Thalerus
49. rarissimus utriusque sororum, *Ermengarde* & *Walburgis*, ex Comitibus *Rithbergicis* natarum, ad A. 1567. Raritate pari excellit Florenus aureus Archiepiscopi & Electoris *Moguntini*, *Berkholdi*, Comitæ *Hennebergici*, ad A. 1501. Nummus argenteus *Theodori*, Corsorum Regis comuentitii, A. 1736 percussus, dignus esse videtur, qui hic denuo producat. In antica visitur caput ex obliquo, torva facie horridum, ex cuius posteriori parte propendent peniculamenta duo, nodis infra instructa, aut tintinnabulis affixa. Superimminet capiti diado-

TAB. Vad Nor. Act. End. A. 1751
Menſ Sept. L. II pag. 558.

rã majus, necdum capiti longo nãiori impositum. Ex
 coronæ postremis pendent tres aurei catenæ, quorum infi-
 mus clausus non est. Epigraphæ, leviter adjecta, est hujusmo-
 di: *Theodorus Rex Corsicæ*. In postica apparet Inter A. 1735
 imago B. *Mariæ*, stellis circa caput cincta, pedibusque lutam
 calcans, adjecta perigraphæ: *monstra te esse matrem p.*
 Numus æquat 3 drachmas. Non vacat in præsens, *Theodori* Pag. 73.
 vitam adjungere. Convertimus potius operam nostram ad
 supposititium Thalerum Mansfeldicum, cujus postica fuit re-
 cula, præferens illud: *Besser Land und Leut verlohren, Als*
ein falsches Eid geschworen, quod vulgo ferunt legi in non-
 nullis *Philippi*, vel *Wilhelmi*, Hassorem Landgravii, numis.
 Provocat attentionem postquam rarissimus Ducis *Augusti* ju- 86.
 nioris Brunsv. Lun. profapiz Dannebergicæ Thalerus, A. 1621
 factus. Adjecit hic Cel. Autor cogitata audaculi cujusdam
 scriptoris, arbitrati, a *Philippo Magnanimo*, custodia liberato,
 XII ejusmodi numos fuisse culos. Impudentiam hominis
 ipse merito revocit. Retinet nos rarior Thalerus, index con- 89.
 cordiæ fraternæ inter fratres Ducesque Brunsvico-Luneb.
 lineæ Dannebergicæ, *Julium Ernestum & Augustum*, ad A. 1617.
 Inscruit hic rei numariæ princeps scriptum *Willb. Ern. Ten-*
tzelsii, cui est inscriptio: *Endliche Erklerung wegen des fal-* 94.
schen Hëssischen Philipps-Thalers, mit: Besser Land und Leut
verlohren, &c. A. 1705. Oculos pascit numus inæmonicus, 105.
 A. 1741 culus, præferens in antica *Joannem Gustavum Rein-*
beckium, ac in aversa hoc elogium: *Theologo. Filosofo. Oratore.*
ingenio. doctrina. integritate. eximio. principilari. suo. digniss.
μνημοσυρον. L. D. Societas. Alethophilorum. E. C. C. A. M. id
 est, *Ernestus Christophorus Comes à Manteufel*. Operæ pre-
 tium fuerit, vitam *Reinbeckii*, numo adjunctam, legisse. Suc- 97.
 cedit huic numo alius, iudex scilicet *Wilhelmi Ernesti Tentze-*
lii, ad A. 1700. Hunc sequitur Metallio, qui mortem *Mag-*
dalene, Augustæ Saxo-Gothanz-Viduz, ad A. 1740 testatur,
 Merito nomen Metallionis sustinet, qui nuptias *Philiberti II,* 113.
 Ducis Sabaudiz, ac *Margaretha*, Archiducissæ Austriacæ, re-
 præsentat animo recolendas. Rarus est Thalerus *Christophori,* 124

- Archiepiscopi Bromensis, ac Verdensis Episcopi, A. 1322 factus. Numus ipsq; Præsule est commendabilior. Hunc enim nemo unquam laudibus exivit. Adspici dignum est Numismus, A. 1555 cufum, quod *Hieronymum Pauergartnerum*, senicrem Senatus Dominum, & ecclesiarum Curatorem primum, exhibet, egregium quippe reipublicæ suæ virum, cujus vita accedit. Raritate se commendat Thalerus Cardinalis *Andree* Austriaci, Administratoris Cœnobiorum Murbac, ac *S. Luderti*, ex *Ferdinando*, Archiduce Austriæ, ac formosissima *Philippina Welferia*, A. 1558, 4 Maji, nati, ac anno 1576 exeunte pileum purpuratum Romæ nacti. Argumenti feralis est numus missilis, quo memoria conspirationis pulverariæ adversus Regem *Jacobum I*, Britannicæ Regem, conservatur, ad A. 1605. Obiitum *Abrahami Heidani*, Theologi Lugdunensis apud Batavos, nuntiat Numisma argenteum, A. 1678 cufum. Rarus est numus quadratus, isque obsidionalis, in quo apparet urbis Corek & turris, quatuor pinnas ostendentis, indicium, A. 1690. Ad bellum Hibernicum ille spectat. Vocat oblectationem nostram Thalerus, *Friderici*, Regis Borussiae primi, index ordinis *Suum Cuique*, A. 1711 factus. Pietatem spirat numus rarior sepulchralis ad A. 1617, quo memoriâ *Henrici Witzendorffii*, Consulis Luneburgensis, exhibetur. Rarum est Numisma, adspicique dignum, *D. Melchioris de Osse*, Electoralis, & quidem Saxonici, Cancellarii, ad A. 1543. Apologiam viri tanti nemo non hic lubens cognoscet & approbabit. Pulchritudinis laudem tuetur id, quod illi proximum est, Numisma *Joannis Schœppri*, XXVII Abbatis Hailsbronensis. Juvat misera Abbatum inibi postremorum fata perpendisse. Rarior est Thalerus *Friderici Landi*, Principis loci *Pal di Turo*, ad A. 1622, & adjecta de *S. Francisco* Commentatio. *Gustavo Wilhelmo* Libero Baroni de *Inhof*, Gubernatori Indicæ orientalis Batavicæ, sacrum est, quod sequitur, Numisma. Novitatem spirant Ducati duo, ornatissime in urbe Augusta Vindelicorum A. 1742 & 1743 cufi. Rarum est Numisma Celeb. Consilarii Bavarici, *Leonharti de Egkh*, ad A.

1543. Rarior est Thalerus Abbatissæ Thorensis, *Margareta* Pag. 233.
de Brederode, ad A. 1557, quem Cel, Autor jam in Præfatione 241.
 ad Partem V, memoratu quippe dignum, attigerat. Thorensis
 Abbatia prope fines Ducatus Geldrici haud procul a Mo-
 sa est sita, sine ullo interventu paret Romano Pontifici, & se-
 de gaudet in comitalibus Prælatorum Rhenanorum subtelis,
 suffragioque curiato prædita est imperiali. Constat Monastic- 243
 rium XIV Canonicabus & sex Canonicis. Instituit illud *Hilfun-*
dis, *Comitissa terra de Stryen*, uxor *Aufredi*, Comitis Braban-
 tiæ, *Huje*, & *Theisterbandie*, filiis experts, pro se, filia sua uni-
 ca *Benedicta*, & pro virginibus, ab hac in consortium adsciscen-
 dis, A. 992, si fides est Diplomati, quod *Mireus Opp. Dipl.*
Tom. I pag. 146 edidit. Quantopere autem illius Diplomatis
 fides videatur esse sublesta, Autor subindicavit. De reli-
 quo *Margaretha* Brederodensis exstitit Abbatissa Thorensis
 inde ab A. 1531 usque ad A. 1577, filia *Walralii* Brederodensis
 ac *Anna*, e Comitibus Nuenarensibus procreata. Cetera da- 249
 bit Cel. Autor. Nobis progrediendum est ad rariorem Thale-
 rum *Gabrielis Bethleni*, Principis Transilvaniæ, qui titulum re-
 gni Hungariæ usurpavit, ad A. 1621. Adjunxit ei Autor Ducati 257
 ectypon, qui ejusdem est *Gabrielis*, & tituli ejusdem. Prævoche
 præterea attentionem nostram XVI numi missiles, in hono-
 rem *Mariae Elisabethæ*, Gubernatricis Belgarum, inde ab A. 1726
 usque ad 1741 cusi. Nec obliviscimur numi secularis, quo Ill.
 Comes *Ernestus Christophorus de Mantoufel* A. 1743 civitatem
 Academicam, Lipsiæ ante 50 annos acquisitam, celebravit. Spe- 289
 ctari meretur rarus *Renati II*, Ducis Lotharingiæ, Thalerus,
 ad A. 1488. haud secus ac Numisma, quod Ducis Wirtebergiæ
 ei *Caroli Alexandri* sepulturam indicat. Accedit huc numus 297
 reipublicæ Bremensis, impetante *Leopoldo* cusus, nec non
 spectabile illud Numisma, quod, insignia imperii ab Imperato-
 re *Sigismundo* Noribergensium tutelæ tradita esse (A. 1424), si-
 gnificat. Ad Ordinem equitum de Balneo, a *Georgio I*, Bri- 313
 tanniæ majoris Rege, A. 1725 institutum, spectat numus, qui
 illum excipit. *Maximilianum Emanuelem*, El. Bavaricæ, A. 1712
 ab ordinibus Namurci inauguratum, ostentat sequens ex auro
 numus.

Pag. 329. numus. Juvat, Thalerum Bilontinum, A. 1660 percussum, Ducatum rarissimum *Adolphi II*, Nassaviensis, Electoris A. 1463 Moguntini, Thalerum *Ernesti V*, Comitis Mansfeldensis, numum restitutum *Henrici V*, Burggravii Misniae, Numism. a *Jochimi I*, Elect. Brandenb. numum sepulchralem *Christianae Fredericae*, Ducis Saxo-Coburg. ad A. 1743, & Numisma, quo Societas scientiarum Berolinensis A. 1711 fundata significatur, inspexisse. Equid multa? Paucis interjectis, certamen aperitur singulare, idque bracteatum, quod *Nic. Seclanderus* Noster, nescimus, quo eventu, intentavit.

SPIEGAZIONI DI DUE ANTICHE MAZZE DI FERRO, ritrovate in Messina nell' anno 1733, &c.

hoc est,

EXPOSITIONES DUARUM ANTIQUARUM EX ferro clavarum, Messinae repertarum A. 1733, scriptae a *Naufrago & Audace*, Academicis *Academiae Periclitantium Peloritanae*, una cum objectionibus & notis *Imperfecti Timidi*, & *Recepti*, atque cum responsionibus eorundem, *Naufragi & Audacis*.

Venetis, e typographeo *Francisci Pitteri*, 1740, fol. secundum editionem *Messanensem* anni 1740, fol. Alph. 3 plag. 7½, cum Tabb. æn. 17.

Annus 1733, ejusque inventum *Messinense*, volumini huic præbuit incunabula & originem. *Lucianus* enim *Foss*, pingendi studio clarus, detexit tunc clavas ferreas fere striatas, pretio exiguo comparatas a sese, atque Academico, cui nomen est *Imperfecti*, eas suppeditavit visendas. Spectarunt easdem Academici complures, qui crediderunt, ab *Audace* moniti, legi in illa Epistolam *Mariae Virginis*, ad *Messinenses* scriptam. Quantis hæc res rumoribus in oppido *Messinae* fuerit dilata, & quanto gaudio tudes ille varius, striatus, isque ferreus, fuerit usquequaque exceptus, nobis vel maxime ta-

cen-

centibus agnoscunt universi. Proceres ecclesie ac senatus e
 velligio ad operæ Academicis, civibus suis, reservatum ad
 tribuerunt, ut in rationem & antiquitatem scripturæ curate hi
 inquirerent. In clavis illis ferreis, quæ characteres antiquos
 præferunt, exstant literæ, *Lafchari antiquiores*. In clava pri
 ma, quæ penes urbis Magistratum exstat, hæc leguntur:

† *In. Nomine. Patris. et. Filii. et. Spiritus. Sancti. Amen.* †
Virgo. Maria. Jesu. Christi. Crucifixi. Mater †
Libera. Messaniam. tuam. a. Saracenorum †
Benedich. nos. et. Armis. protege. semper †
Sicut. Protectiones. et. Benedict. S. approbasti †
In. Epistola. S. S. a. nobis. maxime. adorata †
Dona. nobis. Victoriã. contra. inimic. S. Fidei †

In alia vero, quæ est penes cathedralis Ecclesie Messanen
 Canonicos, leguntur hæc:

†† *In. Nomine. SS. et. Individue. Trinitatis. Amen* †
 † *Virgo. Maria. Jesu. Christi. Crucifixi. Mater.* †††
 † *Libera. Messam. a. Saracenorum. Adventu* †
 † *Benedich. nos. et. Armis. defende. semper.* †
 † *Sicut. in. Epistola. tua. nos. confirmasti* †
 † *Dona. nobis. auxilium. et. victoriam.* †††
 † *Contra. Saracenos. et. Fidei. S. Exaltatio* †

Qui sibi persuadent, antiquissimam esse illam de Epistola, per
Mariam Virginem ad Messanenses scripta, famam, invenerunt
 hic opinionis suæ patrocinium insigne. *Pirrus*, eam medio
 ævo consistam fuisse Epistolam, contenderat. At P. D. *Vi
 tus d'Amico*, Cassinensis, in *Sicilia sacra* jam exclamavit: *Quæ
 proxime inventa Dei cunctaque Matris providentia, Pirri cen
 siones dubio procul extrahunt.* Quæritur autem, 1) quamdiu
 literæ in ferreis clavis defossis possint illæ perdurare præci
 pue intra solium, sulphure abundans; 2) an scriptura illa,
 barba:

- barbariem redolens, ævo nostro sit excoGITATA & defossa;
 3) quænam illa Saracenorum fuerit invasio, quam decuerit
 propulsare precibus, in clavas inscriptis. Sententiam primo
 dicit *Jacobus Franciscus de Quingles*, inter Academicos dictus
Naufragus, suamque expositionem affluentissima antiquitatum
 peritia complet. Objecit ei nonnihil Senator *Franc. Anato-*
lius Marchio di Campo Rotondo, cui nomen est inter Acade-
 micos *Timido*, ratus, clavarum confectionem non esse vetustio-
 rem anno 541, nec anno 1060 recentiore. Subjuxit præterea
 Expositioni illius Naufragi Observationes suas *Joannes Anato-*
lius Rufus, Dux Archirassensis, docens, veteres devictorum
 cerebra ferreis clavis contudisse. Respondit ad singula Nau-
 fragus. Posthæc suppeditantur Notæ *Ignatii Cesarei*, ad
 sententiam Naufragi adjectæ. Tum verò *Audacis* Intrepida
 sese offert lectori explicatio. De usu clavarum ferrearum
 bellico, veteribus trito, inibi leguntur sane multa, & maxi-
 mam partem exquisita. Edisserit simul expeditiones Sarace-
 norum, inde ab anno 541 in Siciliam susceptas. Ob scriptu-
 ram in eo est, ut existimet, clavam utramque A. 1040 usque
 ad A. 1057 fuisse factam & elaboratam. Effundit præterea
 variam, eamque reconditam, eruditionem, qua numos, tabulas,
 & inscriptiones, illustrat. Addit Epistolas *Fl. Justiniani* ad
 Pontificem *Vigilium*, hujus ad illum responsoriam, literas
 urbis Messanæ ad *S. Benedictum*, *Gordiani* ad *P. Vigilium*,
Gordiani ad *S. Maurum*, *transsumtum Arcadii*, aliasque lite-
 ras, ac Messanensium varia privilegia. Operam tandem im-
 pendit diluendis ac retundendis eis objectionibus, quibus Vi-
 ri eruditissimi inducti, *B. Mariam* ad Messaneenses scripsisse,
 in ipsa Italia passim negarunt. A controversiis enarrandis,
 quantum fieri potest, nos abstinemus, ne judicemur partis al-
 terius studiosiores. Atque hæc est ratio, cur hic noluerimus
 esse longi.

JO. ZACHARIÆ PLATNERI, REGI POL. ELECT.
 Sax. a Consiliis Aulae, & in Acad. Lips. Med. Prof. Pri-
 mar.

mar. Ord. Med. Decani perpetui, Opusculorum Tomi
 duo, quibus Dissertationes, & Profusiones,
 continentur.

Lipsiæ, in officina Weidmanniana, 1749, 4.

Alph. 3 plag. II, cum Tabb. zn. 5, & icono Autoris.

Quæ Jo. Zachariæ Platneri, Medici nuper nostratis cele-
 berrimi, Opuscula separatim olim in Academia nostra
 Lipsiensi proposita fuere, illa nunc unum in corpus collecta,
 & nitidissima veste induta, prodeunt, Filii natu majoris,
 Friderici, hoc nomine etiam de orbe medico, omnique
 literario, præclare merentis, honesta laudabilique cura,
 Præfationem singulo Tomo præmisit Editor, brevemque,
 sed concinnam, de vita Patris Commentationem addi-
 dit; inque eo summam adhibuit curam, etsi Themidos
 sacris addictus, ut quam emendatissima prodiret hæc col-
 lectio, & scriptoris elegantiz consentaneus videretur ex-
 ternus habitus. Inprimis de colligendis his Commem-
 tationibus cogitare jussit pretium illud singulare, quod do-
 cti homines B. Platneri scriptis ubique statuerunt. Acces-
 sit desiderium earum, ab utilitatis & suavitatis opinione com-
 mendatum. Juvit etiam, & egregie maturavit, hoc consilium,
 quod tabulæ æneæ, quibus B. Autor in nonnullis Dissertatio-
 nibus usus erat, ad manus essent. Quantum igitur, in ador-
 nanda hæc patèri libri editione, aliorum desideriis utilitative,
 tantundem pietati etiam, dari potuit. In qua quidem præstan-
 da, inprimis Virorum doctorum, & de Academia Lipsiensi
 præclare meritorum, Jo. Erhardi Kappii, Jo. Ernesti Heben-
 streitii, & Jo. Benjamin. Behmeri, studiis & exemplo, gratus
 Filii animus confirmari debuit, qui quippe, sive singulari Pro-
 fusione, nomine Academiz scripta, sive docta Præfatione,
 Orationem anniversariam edicente, sive habita denique, ipso
 die emortuali B. Autoris, eleganti Oratione, de servanda Pa-
 tris memoria optime prospexerunt. Omnes, in duo hæc Vo-
 lumina collectæ; Commentationes olim in Academia Lipsiensi,

vel ad discipulandum, vel edictorum loco, publice proposita, suoque quoque tempore typis exscripta, fuerunt; quarum illas *Totius prior*, has *posterior*, complectitur. *Priori Parte* omnes continentur Dissertationes, quas B. Autor ipse scripsit, omisis quidem, ejus ex voluntate, illa *de generatione metal-
lorum* juvenili opera, cui parum tribuisse visus est, tribusque gliis, *de generatione animalium adversus Harisakerum*, *de Affectibus capitis ex haemorrhagiis melientibus*, & *de Medicis, direttore museum vitalium*, quas sub praesidio *Godofr. Polycarpi Mulleri*, & *Michael. Alberti*, Respondens publice defendit. Quarum Comentationum pars maxima cum nomine eorum, qui defensorum officia sustinuerunt, scripta sit; etiam oratio eorum personis fuit accommodata, quod in plerisque nunc sublatum est. Quae vero praeterea mutata sunt, illa, ex B. Autoris autoritate, scias, emendata, qui in exemplo suo quaedam sua manu correxerat. De Orationibus denique, a B. *Platnero* per occasiones Academicas habitis, deque altera parte Institutionum Chirurgiae, Germanice conversarum, in fine Praefationis additur, harum proxime edendarum curas in se suscepisse Viros Clarissimos, *Jo. Augustum Ernesti*, & *Jo. Benjaminum Bahmerum*, quod officium jam uterque diligenter praestitit, & ille quidem Collega noster humanissimus, addito B. Autoris elogio, prisca conscripto fide atque elegantia. Tituli Dissertationum hi fere sunt: 1) *de Fistula lacrymali*, Respondente *M. Henrico Godofredo Heylando*, 1724; 2) *de Scarificatione oculorum*, Respondente *M. Frid. Christoph. Pratorio*, 1728; 3) *de Morbis ex immunditiis*, Respondente *Jo. Gottlob Wild*, 1731; 4) *de Thoracibus*, Respondente *Traugott Gerber*, 1735; 5) *de Ossium epiphysebus*, Respondente *Jo. Mich. Schwartz*, 1736; 6) *de Calculo ad vesicam adhaerescete*, Respondente *Jo. Christ. Tilling*, 1737; 7) *de Noxiis ex cohibita suppuratione*, Respondente *Jo. Andrea Vetti*, 1740; 8) *de Victu & regimine lactantium*, Respondente *Carolo Gottlieb Pauli*, 1741; 9) *de Negotiosa actione propter valetudinem circumcidenda*, Respondente *Ernest. Frider. Haackio*, 1744; 10) *de Hydrocele*, Respondente

M.

Jo. Benjam. Baëmero, 1745. *Alter Tomus Prolusiones*, numero XXVII, comprehendit, quæ eo ordine, quo scriptæ sunt, sese excipiunt. In his, quæ ad Candidatorum vitas spectarunt, omiſſa sunt, ne opus in inutilem excreſceret magnitudinem, quodque illæ vitarum delineationes breviores eſſent. Nonnullis, ex Autoris exemplo, titulus adjectus eſt, quæ res in ipſis tractetur, indicans; eademque ex autoritate, *Proluſionis III* titulus, ambiguitatis tollendæ gratiâ, mutatus. Ita vero inſcriptæ ſunt: 1) de *Chirurgiâ, artiſ medicæ parente*, 1721; 2) de *Arte gymnâſtica veterum*, 1724; 3) de *Morbo Campano, ad verba Horatii Lib. I Sat. V v. 62*, 1732; 4) de *Morbo in Georgia* (Γέρων καὶ ἐπεγοναίτων, 1732; 5) de *Magnâ Hande, Tabularum anatomicarum, ut videtur, autore*, 1734; 6) de *Anatomis ſubtiliori, ob uſum imprimis chirurgicum, non negligendâ*, 1734; 7) de *Chirurgiâ oculoſa*, 1735; 8) de *Arte obſtetriçia veterum*, 1735; 9) *Obſervationes quedam Anatomicæ*, 1736; 10) de *Curatione τοῦ ἀποκερατῖς τοῦ ἐν τῆ κακῆ*, 1736; 11) de *Musculo digeſtrico maxilla inferioſis*, 1737; 12) de *Riſu a ſplene*, 1738; 13) de *Oſſium conformatione & colore*, 1738; 14) de *Motu ligamenti ciliariſ in oculo*, 1738; 15) de *Aqua fontana ſalubriori ceteris*, 1738; 16) de *Pallore per adverſam valetudinem quaſito*, 1739; 17) de *Somno infantum ex agitatione motuque curarum*, 1740; 18) *Medicis de infantis & furieſis audiendos eſſe*, 1740; 19) de *Vulneribus, ſup. ciliſ illatis, cur cacitatem afferant, ad locum Hippocratiſ in Coac. Prænot.* 1741; 20) de *Somno in cuticulis percaleſactis*, 1741; 21) de *Noxiſ ex cohibita ſuppuratione in nonnullis oculorum morbiſ*, 1742; 22) de *iti, qui ex tuberculiſ gibberoſi ſunt*, 1743; 23) de *Faſcila, infirmitatem adjuvante*, 1745; 24) de *Curatione infirmorum articulorum per ſilicidium*, 1746; 25) de *Viro bono, Medico*, 1747; 26) de *Pefiiferiſ aquarum putroſcentium expirationibus*, 1747; 27) de *grato animo Medicorum*, 1747. Hæc ad libri, & præſentis editioniſ, rationeſ pertinent. Etiam de vita Autoriſ quedam addimus. Natus Chemnitii, d. 16 Aug. A. 1694, patre uſus *Zacharia*, mercatore & tri-

univiro Cōsolati, matre *Anna Magdalena Snofria*. Primā
 statim aetate e literarum fructu summam percepit voluptatem.
 Quā recondita in illis suavitate excitatus, totum se consecra-
 vit literis, duce imprimis *Dantele Mullero*, patris scholæ Re-
 ctore docto & humano. Deinceps autoritate *Christ. Fridr.*
Garmann, Viri Clarissimi, & amici patris familiarissimi, permo-
 tus est, ut arti salutari se traderet. Quo consilio A. 1712 Li-
 psiam venit, sectatus in Philosophia *Jenitebium*, *Gothfr. Poly-*
varg. Mullerum, in Physicis *Lehmannum*, cōvictu etiam &
 præceptis usus *Jo. Burchardi Menckent*, cum grata perpetua-
 que hujus felicitatis recordatione. Artem salutarem a Viris
 ejus temporis doctissimis, *Pauli*, *Schaebro*, *Scheidero*, *Schul-*
tzio, *Ettmullero*, *Bohno*, quique in primis nominandus erat,
A. Q. Ruvino, percepit. Halam adiens, *Albertum & Coschw-*
zium audivit, a *Christiano Thomaso* prope in familiaritatem ad-
 missus. Hinc Chemnitium reversus, semestre hibernum anni
 1716 præcipue in cognoscenda rerum metallicarum ratione
 peregit, quam cognitionem & ornare, putabat, Medicum, &
 ipsi esse necessariam. Post illa Lipsiam redux factus, sum-
 mos Philosophiæ honores d. 11 Febr. A. 1717 accepit, & pro-
 posita Dissertatione *de Generatione metallorum*, magis sibi con-
 firmavit. Halam hinc denno repetens, defensa d. 25 Septembr.
 ejusdem anni Dissertatione, *de Medico, direttore motuum vita-*
rum, summos artis salutaris honores obtinuit; probeque sci-
 eas, quantum utilitatis in exterorum doctrina sit propositum,
 per Germaniam in Galliam contendit. Noribergæ *Gothfr.*
Thomaso innotuit, Bibliothecæ locupletissimæ perlustrandæ
 copiam facienti; *Altorsii Rinckio*, *Baicro*, & *Heistero*, nunc
 Helmstadiensem Academiam ornanti. Argentoratum veniens,
Saltzmannum maxime & *le-Matre*, Chirurgum clarissimum,
 audivit, cum maximo utilitatis fructu; *Scheidium* quoque,
Hemningerum, & *Bæclerum*, adiit. Argentorato Lutetiam Pa-
 risiorum discedens, facto per Helvetiam, Sabaudiam, & Lug-
 dunum, itinere, imprimis Anatomia & Chirurgiæ Doctores
 celeberrimos secutus est. Eodem consilio nosocomia frequen-
 tavit; cadaveribus secandis diligenter manum admovit; Chi-
 rurgiæ

ruitur discendæ gratia clarissimis Chirurgis, opus facientibus, comes sæpe adfuit, & sua ipse manu vulnera tractavit. Contigit autem ipsi vel sua natura propenso, in chirurgia oculo-
 rum præceptore *Woolhusio* uti, cujus fidem & dexteritatem scriptis suis & quotidianis fere sermonibus prædicavit. Belgio dein-
 ceps iustrato, *Barhaavium*, *Brinbard*, *Sigfr. Albinum*, alios-
 que viros fama claros, adiit, inde patriam A. 1719 repetens.
 Sequenti anno Lipsiam rediit, ibique sub divinis auspiciis se-
 dem constituit; cumque, docendam & faciendam, medicinam,
 grato utramque conjungendam connubio exillimaret, statim &
 docere, & facere artem, imprimis oculorum morbis mederi, ec-
 cepit, quod utrumque felicissimo eventu factum est. Omne autem
 tempus, ab arte faciendâ relictum, legendis veterum Medico-
 rum, aliquorumque, *Hippocratis* maxime, *Galeni*, *Celsi*, quem
 præcipue in deliciis habuit, *Ciceronis* deinde, *Livii*, *Quintilia-
 ni*, *Aristophanis*, *Plutarchi*, similibus, monumentis libenter &
 tanta cum voluptate tribuit, ut, post illa, hanc ademptam sibi,
 negotiorum multitudine, suavitatem magnopere sæpe doleret.
 A. 1721 in unum Anatomiam & Chirurgiam extra ordinem do-
 cendi obtinuit; A. 1724, post obitum *Rivini*, Professionem
 Physiologiæ; A. 1734, *Ettmullero* satis concedente, Anato-
 miæ & Chirurgiæ; A. 1737, cum *Schackertus* vivere desisset,
 Pathologiæ; & tandem A. 1747, *Walthero* mortuo, Thera-
 peuticæ Professionem accepit, & Ordinis medici Decanus per-
 petuus, Aulæque Consiliarius, appellatus est. Interea tempo-
 ris, cum Göttingensis Academia adornaretur, ipsique fructus,
 Medicinam primario loco docendi, offerretur, itemque eum
Leipenwoldius, Comes, & Imperatricis Russorum stabuli ma-
 gister, Medici primarij provinciam ipsi deferret, non ausus
 est, ne cogitando quidem, abitum parare, usus tam ad-
 mirabili & plane divina Regis nostri clementissimi gra-
 tia; sicuti etiam in præcipua felicitate habuit illam co-
 ram Serenissimis Saxonix Principibus dicendi licentiam,
 qui patienter ipsum audiverunt, & postea, pro summa sua
 indulgentia, benignissime exceperunt. A. 1721 vitæ sociam sibi
 elegit *Langgutbiam*, *Rudolphi Ludovici*, mercatoris inter Li-
 psienfes primarij, filiam, atque, hac sibi erepta, *Schrettersam*,

Christophori filiam, ex qua duos filios suscepit, totidemque filias. A. 1747, d. 19 Decembris, asthmae confectus, contra omnem expectationem, sed dudum ad utrumque paratus, obiit, annos natus 53, vita longiore utique dignissimus. Omnino enim tueretur, quem ipsi filius statuit, hunc titulum: A prima aetate usque ad senectutem honestati studuit, nihilque magis, quam homines avaros, cupidos, sordidosque, speravit. In eo elaboravit, ut Deo gratus, civibus carus, Respublica utilis, esset. Honores nunquam petiit, sed recusavit, ostentationis inimicus, modestae operam dedit. Nunquam saevi, sed veritati sepius, cessit, amicitiam sancte servavit. In gerendis magistratibus, et summo illi Academico, & administrandis rebus Academicis, plus utilitati publicae prospexit, quam sui. Plura longe, eaque exquisitissima, de disciplina, institutis, vivendi genere, Bibliotheca instructissima, laudatum supra Cl. Ernesti elogium; sed ipse sibi laudator eloquentissimus contigit. Qualis enim ubique fuerit, scripta ejus, ut nunc quidem nonnullis exemplis declarabitur, sine ambitione loquuntur.

- Pag. 1. *Prima Dissertatio de Fistula lachrymali agit, morbo non adeo infrequente, magnis tamen litibus, quoad naturam ejus &*
 4-8. *curationem, implicito. Fistulae autem nomen ulceri alto, angusto, calloso, non cuivis facci lachrymalis exulcerationi, aut*
 7. *tandri, competit, in quo veteres plerique consentiunt. Remediis igitur longe aliis, in curatione fistularum, quarum natura callo absolvitur, opus est, quam in aliis cujusvis simplicis & sinuosi ulceris tractatione. Hanc illarum naturam*
 11-12. *Stablius tenuit, primusque fuit, qui novam curandi methodum inveniret, chordam chelyos, cera imbutam, per punctum lachrymale immitteret, cujus ad decursum sectionem dirigeret.*
 13. *Anellius vero non item, etsi hanc methodum ulterius perfecisse visus sit. Manifestum enim est, veteram, callosam, fistulam Anelliana methodo curari non posse. Quare huius, ut*
 29, 30. *aliis enchiresibus, Woolhusiana methodus merito preferenda est, inprimis plenissime nunc descripta, ejusque ferramenti in tabula aenea depictis. Domesticum exemplum hanc latam sententiam firmat, foramina scilicet, a B. Platnero, duce*
 36. *Wool-*

Woolhusio, comite *Gladbachio*, percursata fistula, ad pristinam integritatem perducta. *Altera Dissertatio, de Scarificatione* Pag. 39-42.
oculorum, ejus historiam altius repetit, textum *Hippocratis* ab erroribus vindicat, ipsam enchiresin, olim a *Woolhusio* studiosissime celatam, sed grandi pecunia redemptam, liberaliter cum omnibus communicat, ejusque utilitatem recenset. Ipse jam *Hippocrates* hanc enchiresin laudavit; *Woolhusius* autem, Græcè excellenter doctus, & *Hippocratem* rectè intelligens, neglectam huc usque restituit, & novo instrumento perfecit. 47, 48.
Locus Hippocratis in libello *περί ὀφθαλμῶν* ed. *Landen*. Tom. II pag. 353 exstat; in quibus τὸ ἔχειν per scarificare interpretari, in *ἀτρακτοῦ* autem cuspides, scarificandis oculis idoneas, quarere, decet, cum probabile sit, *ἀτρακτοῦ* hoc loco idem significare, ac *ἀτρακτυλίδα*, cardui genus, herbamque spinosam, ex qua agrestes mulieres solum olim fecerant. Igitur *Woolhusius*, *Hippocratem* felicissime imitatus, *βλεφαροζήτων* suum ex fasciculo glumarum, e spica *Secalis*, *Gallis Scigle*, evulsarum, ut nunc ubique notum, confecit. Idem vero instrumentum ex avena, quod *de St. Ives* vult, parari posse, in dubio relinquitur. Adjecta tabula hoc instrumentum cum aliis pingit; aliunde vero, utque fidem mereatur, accepimus, *B. Platnerum* hujus *ζύστιος* centies amplius felicissimum fecisse experimentum. *Dissertatio III, de Morbis ex immunditiis*, omnis elegantiae plenissima, inter alia pulchra & venusta, ad celebrem illam quæstionem, num acutis & exanthematicis morbis periculosius decumbentes, itemque puerperæ, & quibus mercurio pyralissimus excitatus est; se sordidatis linteis absque periculo exuere queant, eo modo respondet, qui solatio esse iis maxime possit, qui, inter alias laetitias, linteorum munditiis assueti, illo obstiti squalore gravissime offenduntur. Equidem non quovis tempore lintea sordida commode deponi possunt. Quo enim corporis quædam partes madescunt, & sudorem venturum testantur, vel quo pustula in malignis prorumpunt, levior aura, quæ cutim ferit, omnia invertit, & atrocissima symptomata parit. At vero, quo tempore sudor finitus est, exanthemata corpus jam occupaverunt, morbus de impetu paulu-

paululum remisit, & æger se aliquantum levatum sentit; oportunitas est lintea mutandi; modo hæc tepesacta sint, nec humidæ, nec frigida, hocque fiat ære temperato, paulo calidiori, omnisque perlatus sedulo arceatur. Eorum enim sententia & ratione, & experientia, falsa videtur, qui spurcam illius excrementi colluviem ægro sæpius ipso morbo nocentiorum esse, probant. *Dissertatio IV, de Thoracibus*, hanc machinam, cum illo nocentissimi cultus instrumento, cum rigido illo, leviter inflexo, prominentiorem umbilicum violentè comprimente, bacillo, *la Planchette*, Germ. *das Blackschelt*, appellato, describit, atque hunc vestitum gravidis publica lege prohibendum censet, quo & parentis valetudo, id quod ex omni abortu fiat, periclitetur, ipsa proles sæpius indignissime juguletur, aut deformis & monstrosa reddatur, etiam haud raro diris illi & hac ætate adeo frequenti morbo, Rhachitidi, occasio detur. Eodem modo mos illè vehementer improbandus est, quo neo-nati fasciis injectis violentius constringuntur, unde infinita mala, & inter hæc aliquando totius corporis erysipelas, *das laufsende Feuer*, infantibus recens editis frequentissimus morbus, ortum fuisse visum est. Congrua fasciatione optime cavetur, ne pueri pluribus ex causis gibbosi fiant; Thoracibus autem, quos ad formæ dignitatem augendam adhibent, nimium contractis, tenella infantum corpora distorqueri, & gibbera fieri, rerum harum & structuræ corporis intelligenti, mirabile non videtur. At mirabilis nexus visus fuit, quo musculus latissimus dorsi inferiori oræ scapulæ adhærescere, in cadavere aliquando demonstratus est, quem non semper reperiri, *Winslovius* docet, *Vesalius* vero *Galeno* negat. Etiam hoc aliquid monstri alit, ossa in ætate projectioribus aliquando præter naturam ita molliori, & cœca ad fragilia fibræ, ut, quasi liquata, diffuant; quod propria quidem experientia, in osse dextro innominato viri cujusdam, comprobatum est. Cui & hanc observationem merito jungas, quæ nonnullis, cum neutiquam rhachitide laborarent, superatis etiam iis annis, quibus huic morbo obnoxii solent esse infantes, digitorum ossa intumuisse conspecta sunt, quod adstrictionibus

ribus thoracibus comprehenderentur, quibus omissis, ex Medici consilio, ossificationibus, tumor, gravior malum minuitans, haud adolevit. At thoraces etiam, si iis recte utimur, tum ad corporis cultum, tum ad medendum, plurimum conferunt. Pag. 145.

Dissertatio V, de Ossium Epiphyseis, seu appendicibus, quæ in junioribus sunt, primo ea, quæ omnibus competunt, generatim comprehendit, post ad singularum appendicum enumerationem procedit, & sub finem morbos commemorat, quibus illæ obnoxie sunt, quosque, vitiatur, parere possunt, addita subinde recta medendi ratione. Collatis autem optimis Autoribus, quæ ab iis tradita, per oculorum usum, & diligentem præparatorum contemplationem, aut confirmantur, aut emendantur. Ita, nunquam vera epiphysis aliam, sibi media cartilagine junctam, habere possit, si fides solis oculis habenda, amplius dubitari non debet, cum aliquot exempla in ossibus temporum occurrerunt, ubi ex processu styloideo, primum vera epiphysis, deinceps ossi temporum per articulum, ex ipsius *Ruysschii* sententia, juncto, nova, exporrectior, osseaque appendix, cartilagine intercedente, consurgere visa est. Quo vero tempore Epiphyses in Apophyses mutantur, vix a natura constitutum est. Id autem multa observatione exploratum est, longe diutius manere epiphyses in corporibus, gravi diuturnoque morbo, e. g. lue venerea, infirmis, quam in valetudinis prosperitate usis. Adulti enim & proceri hominis lectum plurimas, quæ reperiri solent, epiphyses, medianque, inter has & ossium diaphyses, cartilaginem, demonstrat; hominem vero venereo morbo implicitum fuisse, ex palati ossibus, vitiatis, & carie exelis, intelligitur. Etsi vero in ossibus syncipitis, sive bregmatibus, nulla fit nec divisio, nec appendix; nonnunquam tamen hac sede, ubi barbaro nomine dicta fontanella fuit, os, ab aliis distinctum, manet; ejus rei exemplum calva, in rarioribus asservanda, exhibet. *Dissertatio VI, de Calculo ad vesicam adherescente*, unam atque alteram observationem de calculis, ab experientissimo quondam Chirurgo, & felicissimo, apud Berolinenses, Lithotomo, *Gabriele Senffio*, acceptam, exhibet; qui *Senffius*, sicuti

Pag. 145.

153.

155.

166, 167.

173, 174.

176.

195.

- Pag. 197. sicuti in lithotomiae administratione paucos, & consilio, & manu, habuit priores, ita omnes, ab aliis magistris propositas, calculum curandi, rationes imitatus, tandem in sectione laterali, a *Guiljelmo Cheseldeno* haud ita pridem proposita, fere substitit. Prior observatio calculum sistit, glumās hordei, cum aliqua parte ipsius spicā, comprehendentem; in quo illud praecipue mirabile visum, qua ratione spica haec in vesicam detrusa, calculo ibi obducta, fuerit, quod aeger se ignorare simulavit, ipse etiam *Senssus*, se nescire, pro candore suo, falsus est: tandem verō homo, ad accuratorem disquisitionem vocatus, ingenuē professus est, se spicam illam, cum acerbiores in vesica dolores sentiret, ad levandos illos, per naturale urinæ iter demississe, sed postmodum, obstantibus rigidis glumis, sine asperioribus doloribus, iterum protrahere non potuisse, eo modo, ut *Platnerus*, per literas a *Senssu* rogatus, fere responderat. Conferri hic merentur laudati a nobis in his *Actis A. 1745 Mens. Martio P. II pag. 176 & 178 Sam. Scharfshmidii Relattonum medicarum atque chirurgicarum*
216. *Prodromi Parte I Obs. III pag. 13 seq.* Posterior Observatio haec est: Idem *Senssus* adolescenti, duodecim amplius annos nato, calculum e vesica protraxerat, qui cum vesica coierat, ut haec duplicata cum calculo deduceretur; oportuit itaque *Senssum* calculum adglutinatum diducere, id quod, quamvis digito agitata fuerit vesica, adeo feliciter cessit, ut, nullo periculo orto, felix fuerit curatio. Post quatuor annos hic adolescens alio morbo extinctus, sectusque, est; in vesica autem alius calculus, vesicæ tamen non adherens, inventus, altero calculo, qui olim inhaererat, ex parte, qua cum vesica commissus fuerat, arenoso & molli, ceterum vero satis duro. *Dissertatio VII nuxar* persequitur, *que ex cohibita suppuratione criatur.*
218. Generatim B. Autor illi recentiorum doctrinæ de globulis sanguinis minus favet, & *Lecidenbaki* sententiam imprimis commentitiam pronuntiat, qui, hos globulos semper ex teris minutibus compositos esse, atque eos ruptos & fatiscientes in totidem minores resolvi, constituit. Etiam illos notat, qui spiritum vini, sive alcohol, praecipue si camphoræ plu-

plurimum exceptit, promissive discentibus annumerant, eundemque in omni tumorum genere, si mammae quoque, testes, aliaeque glandulosae sedes, intumuerint, magnificis laudibus celebrant, & quasi solum venditant. Nec minus affirmat, in simplici, recenti, & tantum discisso, vulnere, quod ense acuto & culcellato illatum fuit; quicquid medicamentorum in id & inter oras ejus ingeratur, non solum non proficere, sed nocere. Ad nocendum, pusque suppressum, nihil fere magis valere, quam libidinis intemperantiam, venerisque usum, memorabili exemplo hominis juvenis, declaratur, cui sarcoma ex pectore excisum fuerat, & melioris notae pus ex vulnere jam exierat. Hic enim, postquam decimo tertio die bene valuerat, inque conclavi, sumum per fistulam petens, desambulaverat, cum femina, meretricio amore ipsi conjuncta, rem habet, subitoque mutatis omnibus, post viginti circiter horas, exstinguitur. Lepidum autem illud Chirurghi exemplum est, qui aliquando in tantis erroris ac inscientiae tenebris versatus est, ut crur, cum id totum emortuum esset, balsamo circumlitum non aliter condiret, quam veteres mortuorum corpora. Postremo ad tumores, dissipata inflammatione, callosos redditos, efficaciora mollientia commendantur, in quibus ea compositio, quae ex caricis pinguibus, igne parum tostis, additis mollientibus, fit, magnopere extollitur; utpote quibus impositis, diuque superhabitis, mammatum etiam, aliarumque partium, tumores ad suppurationem perducti, curatique fuerunt, qui ab initio opinionem scirrhi jam fecerant.

Dissertatio VIII, de Victu & regimine lactantium, multa habet diligenti animadversione digna. Plura leguntur apud Auctores, sive historiae, sive fabulae, de hominibus, qui, cum bestiarum lacte nutriti adoleverint, ingenium moresque nacti fuerunt cum illarum natura congruentes. Ingeniose hoc probabiliterque, contra Autorem libelli, ante paucos annos, titulo: *Traité de la communication des maladies & des passions*, editi, urgetur, qui, infantes lacte bestiarum educandos esse, multis argumentis probare sibi sumserat. Igitur in diligenda nutrice in id potissimum curam cogitationemque conferre

Pag. 337.

240.

243.

248.

251.

254.

257.

- oportet, ut illi mens sana; cum corpore bene habito & integri sanguinis, sit, ne animi pravitate contagio tenellis noceat. Si scemina non nisi unam mammam habet, res non sine omni periculo est; infantem enim, dum eandem mammam semper sugit, in unum latus procumbere oportet, cui ob id, si corpus imbecillum, dorsi spina facile distorquetur, & is gibberosus sit. Lac ex chylo, potissimum ad mammae permanente, constare videtur. Aerem in pulmonibus elasticitate sua privari, quod *Halestus* claris experimentis probavit, non tam observationibus, quam frigidis argumentis, *Pisanus Professor, Taglinus*, refutat. Mos plebeiorum, qui infantibus somnum conciliare solent compositionibus, opium habentibus, inter quas illa *Nicolai* fere prima est, improbatum vehementer, cum saepe accidat, ut, quos obdormire volunt, excitare postea non possint. Calidae potio sanis nunquam valde bona, quippe qua corpora nimis relaxantur. Porus Coctae nutriciae, quiete torpentis, sanguinem atrum crassumque reddit. Herbae Theae infusum meracius, afficit ventriculum, & si in eo acor est, non parum hunc auget. Liquores, ex fermentatis vegetabilibus igne parati, Spiritus vocamus, omnem humorem, praecipue lac, cogunt, multumque vitiant. Regius morbus, lactenti superveniens, nutriciae incontinentiam & subitam iracundiam detegit. Post vehementiorem igitur iram, lac omne ex mammae, ab alia scemina, labris sugendum, & idonea medicamenta danda sunt, in quibus optimum est nitrum cum terreis & Rheo. Nutrix imprimis munditiae studeat; totum enim corpus quasi bibulum est, quodque ipsi exterius inhaeret, calore tenuatum, ejus humidis admiscetur. Venus etiam perniciofa est, eaque lac & vitatur, & minuitur. Mulier igitur omnis, praegrans, infantem a se ablegare debet. *Dissertationi IX, de Negotiosa actione propter valetudinem circumcidenda*, laboriose eleganterque conscriptae, *Celsi* verba *Lib. IV Cap. 24* occasionem dederunt. *Sanctorius* observavit, nimia animi quiete, quam pigritiam vocare praestat, expirationem ex corpore magis prohiberi, quam si corpus haud, aut parum, exerceatur. Dubitare videtur *Gurterus* in *Commentario in Sanctorium*; sed, quas

quas adducit dubitandi rationes, de nimia tantum mentis agi-
 tatione, quæ omnino nocentissima, valent. Non desunt aut. Pag. 305, 307.
 tem exempla eorum, qui, ex nimio corporis motu incalescen-
 tes, in graviores sanesque morbos incurserunt. Juveni,
 tum formæ dignitate, tum omnis virtutis ornamento, conspi-
 eas, cum inter solennia nuptialia, honestæque salatione,
 pervaluisse, & brevi post cuius pluribus gradibus in tertiam
 ædium contignationem ascendisset, sanguis cum tussi ex ore
 profluxit satis multus. Iter meditatus, rem occultavit, & omne
 auxilii genus neglexit, nec sanguinem sibi detrahi prioribus
 diebus passus, brevi post multum tussit, pus etiam, atque id,
 sub sinem, sanguinolentum, excreavit, tandemque tabidus
 periit. Qui literarum studiis dediti sunt, eos oportet corpus non
 immodicis exercitationibus frangere, sed facilibus & mo-
 deratis recreare. Qui in Academiis nimio sapius Gymna-
 stices amore teneatur, *Seneca Epistolam XV* diligenter le-
 gant. *Pauli Zacchia* liber, de quiete servanda in curandis
 morbis, Romæ editus, rarissimus est. Vertiginem caducam,
 non ex cibi viniq; abundantia, nec ex libidinis intemperan-
 tia, sed ex nimii intentique laboris fatigatione, contractam,
 circumcisa tandem inquieta cogitatione, assumpto paucis cibo,
 sine glutinosis, sine pinguis, sine instantibus & epotis me-
 didatis fontibus, curatam, duo viri ornatissimi suo exemplo
 probant. Et, qui valere tandem & senescere cupiunt, eos 322.
 oportet utrumque vitare, & iners deserere otium, & conti-
 nentem ac quasi catenatum laborem, cui animus sine remif-
 sione intendendus est. Verissima Poetæ sunt: *Otia corpus* 324.
alant; animus quoque pasctur illis. Immodicus contra carpit
utrumque labor. Nihil enim, tum ad animi, tum ad corporis,
 vigorem recuperandam, ad tuendam bonam valetudinem,
 imo ad prestigandum varium morborum genus, aptius vide-
 tur, quam illi, qui inter æquales honestosque viros moventur
 nonnunquam, joci, risusque. Optamus vobis, (en caracte-
 rati non difficilis & morosi hominis, sed boni viri, cum
 Principibus sæpe aulicisque versati, Medici.) amicos humanos,
 urbanosque, ingeniosos, acutos, qui ita jocantur, ut, faceto le-
 pōre affluentes, in dictis plus salis, quam fellis, habeant, qui

- hanc semper moderationem adhibent, ut rerum sacrarum re-
 verentia, Principum & magistratum auctoritati, nihil detra-
 hant, ut honestorum hominum famam, familiarium & convi-
 vacum amicitiam, parcant, & qui in omnibus cavent, ne aliquid
 inurbani, vel ignominiosi, præferant. *Dissertatio decima &*
ultima, de Hydrocele, hoc nomine significari, docet, illud tu-
 moris genus, quod ex humore nascitur, in tunicas, quibus in
 338. viris testes, eorumque vasa, conteguntur, contracto. Vocabu-
 lum *hernia* olim minus verecundum fuit, utque *Celsus* loquitur,
 indecorum. Igitur etiam homines, qui his morbis la-
 borarunt, ab omni tempore, aliquam veluti ignominiam me-
 tuentes, eos sollicitius occultaverunt. Quare herniosos carmi-
 339. nibus suis proscindere soliti fuerunt Poetæ. Vana illa opinio
 etiam ad nostra tempora traducta est; hæc tamen corporis
 342. vitia omni turpitudinis suspitione careant, cum nec ex vini at-
 que libidinis, nec ex alia immoderata intemperantia, oriuntur.
 343. Hydrocele autem, aliis hernia aquosa, qua appellatione ad
 nothas hernias pertinere intelligitur, non unius generis est,
 sed hydropis generibus annumeranda; hoc sibi etiam perpe-
 tuum habet, ut aqua vel in contextu aliquo celluloso subsi-
 stat, vel in cavum aliquod contrahatur. Contextus celluloso-
 353. sus longe frequentius intumescit, cumque triplex sit, totidem ge-
 nera tumorum nascuntur. Scrotum autem, si aqua intentum
 tumet, morbus hydrops scroti appellatur, a vera hydrocele di-
 stinctus. Veræ autem hydrocèles species omnes accurate ex-
 356. posuit *Alex. Monro*. In quibus frequentissima occurrit, ubi
 366. humor velamento suo, vel cystide, in suprema vaginali tunica,
 349. quæ Græcis *ἐνυργαδὶς* dicitur, inclusus, locum, inter inguen-
 & testiculum, medium intendit, quamvis hoc genus *Cel. Hel-*
 360. *stero* insolitum rarumque visum sit. Cysticum propterea hoc
 genus cum recentioribus nominatur, nasciturque, cum tunica
 vaginalis maxime externis offensis vexatur, & testiculus vehe-
 361. menter comprimitur. Hoc aliquando viro accidit, qui, cum
 in equum intractatum, novumque, ascenderet, femori scro-
 tum testiculumque subiecit, valenterque pressit, unde acerbis-
 simus dolor, cum aliqua inflammatione, ortus fuit. Quibus ab
 alio

alio percussis, relictoque tumore, vera hydrocele adeo incre-
 vit, ut, homine meticulosiore, scalpelli, vel acus triquetrae, ope-
 ram repudiante, humor, per se ruptis tunicis, aliquoties ef-
 funderetur, glutinato vulnere, iterumque crescente humore.

Unde discitur, hydrocelem curaturum duo facere oportere, Pag. 373.
 aquam emittere, & vitium, unde ea coepit, tollere; quod do-
 bus exemplis firmatur, quorum prius in juvene firmæ valetu-
 dinis præsto est, cui, arcum arcubalistræ sæpius intendenti, hanc- 375.
 que inguini imponenti, & sic vaginale velamentum offen-
 denti, sinistri scroti pars super testiculum magnopere intum-
 luit, nullo, in inguine circum vasa spermatica, tumore. Hinc, 376.
 inciso tumore, & humore omni emisso, per ortas tandem mo-
 tasque in testiculi atque vasorum spermaticorum velamentis
 suppurationes, omnis morbus perfecte curatus finitusque est.
 Posterius experimentum eodem modo, sed in viro infirmæ 377.
 valetudinis, quique ex pulmonibus frequenti tussi pus excrea-
 ret, interdum etiam sanguinem exspueret, furtum est. 378.
 Et si autem in corpore imbecillo, gracili, atque aliis morbis exte-
 nuato, periculosior omnino medendi ratio, sine excitata in-
 flammatione, non adhibenda videri debuerat; omnia tamen
 eadem ratione ad sanitatem pervenerunt, nullo in iis sedibus;
 ab illo tempore, ex confluyente humore renato tumore. Ex
 quibus omnino apparet, hos ægros, inciso tumore, curatos
 fuisse cataplasmatum calefacientium usu, quo in illis sedi-
 bus, in quibus aquarum fontes fuerunt, mota fuit, ad suppu-
 rationem spectans, inflammatio. Proxcedimus ad Prolusio-
 nes, operam daturi, ut, quoad ejus fieri poterit, potiora, &
 quasi capita, non omitteremus. 4. *Hippocratem* haud intactam
 reliquisse Chirurgiam, & liber ejus de Medici officina, &
 qui de capitis vulneribus, fracturis, articulis, & aliis Chirurgiæ
 partibus, agunt, testantur. Horum quosdam *Hippocrati*, *Gno-*
sidici filio, magni *Hippocrati*, *Heraclide* filii, avo, nonnulli
 tribuerunt. Insignem hinc errorem commisit *Bernterius*, qui ex
 hoc loco, male intellecto, *Gnosidicum*, præter *Hippocratem*, de
 articulis & fracturis scripsisse, allegat. 5. Nostre ætate *Éouv.*
 oculorum & palpebrarum feliciter in scenam reduxit *Wool-*
buse.

- buseñtur*, docens, ἀραξίη *Hippocratis* etiam speciem Cardui notare, & σπέδον ἀραξίη non solum verticillum, sed fructum cardui sativi capitatum. Reformatione Universitatis Parisiensis, a Cardinale *Tuttanillo* A. 1452 instituta, vetus statutum, quo conjugati a regentia in Facultate Medicinæ prohibebantur, impium & irrationabile reputatum fuit. Ubi notandum, Medicos hic primos fuisse, qui a præconceptis opinionibus, & conditione Clericorum, defecerunt. Gravidis nocet saltatio. *Mtram*, *Hippocratem*, qui in *Jurejurando* pessum, ad foetum expellendum, religiose prohibuit, aliquando psaltiam, quam minime decebat gravidam esse, jussisse in terram desilire, quod, cum septies fecisset, genitura in terram defluxit; quare & *Meibomius*, nimio forte in *Hippocratem* amore, suspicatur, librum *de natura pueri*, ubi hic locus *IV*, 8, exstat, *Hippocratis* foetum non esse. Probabile est, *Campanis*, luxuriose viventibus, in facie natum fuisse verrucarum genus, quod, dum radices altius egit, sine magna exulceratione scædaque, quæ relinqui solet, cicatrice, excidi haud potuit. Hinc *Sarmentus*, ille *Horatianus* scurra, *Campanum in morbum, in factem permulta jocatúr*, tanquam in morbum, opprobrii plenissimum. Apud *Celsum* *V*, 28, *θύμος* & *θύμιον* verrucam significat; sed, cur recentiores editiones ἀκροθύμιον legant, non constat. Τὸ θύμιον autem, cum animum, iracundiam, arrogantiamque, significet, alii putavere, *Campanis* arrogantiam exprobrari, spurios scilicet *Acrontis* & *Porphyrii* Commentarios secuti; quam erroneæ interpretationis originem eleganter detexit *Jacobus Cruquius*. Cur ii, qui ex phantasia ægrotant, non aliis morbis, febre, inflammatione, dolore, corripiantur, sed spasimis & convulsionibus, quæ nervorum vitio fiunt, ex eo intelligendum est, quod nervorum eorum, quibus animales musculorum motus sensionesque fiunt, principium est cerebrum, phantasie sedes. Itaque, si hoc maligno sidere affatum fuerit, non viscera, cor, pulmones, ad quæ nervi ex cerebello porriguntur, sed muscoli, sensuumque organa, offenduntur. Cum *Aristotelis* libri *de Anatome*, in quibus plus simplici vice tabularum sit mentio, nostram

nostram ætatem haud attigerint, harum iconum anatomica-
rum, inventarum, vel, si placet, instauratarum, gloriam alii
Mundino, alii *Jacobo Carpo*, alii *Carolo Stephano*, deserere vo-
luerunt; quos tamen omnes concepta opinio fefellisse vide-
tur, istas artes a solis Italis Gallisque cultas & nutritas, a no-
stratibus penitus neglectas, fuisse. Equidem *Cl. Stollus* in
Introductione in Historiam scientiæ medicæ pag. 419 suspi-
catur, tabulas anatomicas *Jacobo Carpo* antiquiores esse, ex in-
dice librorum *B. Rivini* cognoscens, A. 1516 hic Lipsiæ evul-
gatum fuisse libellum, cui titulus: *Compendiosa Capitis physi-
ci declaratio: principalium humani corporis membrorum figu-
ras liquido ostendens, Lips. 1516, fol. Wolsfg. Monacensis.* Hoc
opusculum, quod scribenti ad manus est, antiquitate omnino
superat *Carpi* libros. Habet etiam illud quasdam figuras, æst-
prorsus eodem typo expressas, quo sunt illæ, quas ante quin-
decim annos evulgaverat *Magnus Hundt*. Unica tabula, ea-
que prima, quæ mediam in unumque ventrem incisum, horum-
que viscera, repræsentat, complet totam fere paginam, & ma-
jor est ea, quæ in *Magnis Hundt* occurrit, huic tamen in omni-
bus simillima. De Autote nihil constat, videtur tamen fuisse
unus ex *Magni Hundt* discipulis, qui, superflite magistro, iis-
dem figuris & eodem typographo usus est. Nam, quantum
huc usque ex collatis variis scriptis comperire potuimus, *Ma-
gnus Hundt*, Parthenopolitanus, hic Lipsiæ primus corporis
humani partes rudi, æst nova, arte in tabulis, ligno incisus,
imitatus esse videtur. Prostat ejus *Anthropologium de hominis
dignitate, natura, & proprietatibus, &c.* Vid. *Catalog. Biblio-
thec. Rivinian. pag. 275 num. 2540.* In calce libri hæc legun-
tur: *Impressum & scissum est hoc opus Lipsiæ per Baccalau-
rium Wolfgangum Monacensem, Anno nostræ salutis MCCCCCI.*
Conspiciuntur in eo plures icones, quibus corporis humani
partes non tam expressæ, quam crassiori Musa, rudique cælo,
adumbratæ, sunt; omnino iis inferiores, quas post viginti an-
nos *Jac. Carpus* edidit: quod ipsam tamen indicio esse vide-
tur, hoc picturæ genus eo tempore in primis conatibus & in-
cunabulis substituisse. Hunc librum adduxerunt *Schenckius,*

Pag. 39.

253.

40.

41.

- Pag. 44. *Ludentur, Douglasius, sed de iconibus lectores haud admonuerunt. Non negligenda est subtilior Anatome, ob usum imprimis chirurgicum. Hos singulari studio Cel. Heisterus persecutus est. Ejus luculentissimis exemplis unicum addimus, ex quo clarum est, eam sui contemptum interdum gravius ulcisci. In lucem eduntur non raro partus, quibus, supra nates, in inferiori spinæ parte, tumor est satis magnus, mollis tamen, & digito prementi cedens, ex quo, si is aperitur, humor effluit, quo effuso, infantes plerumque celerius extinguuntur. Hoc tumoris genus alii ab imaginatione matris oriri putant. Alii hunc, quem appellant, nætum maternum, cum genitalibus muliebribus comparant, suspicantes, gravidæ parentis imaginationem ex conspectu istarum partium in puerpera fuisse concitatum. Hanc sententiam Chirurgus quidam olim proponens, aliam huic theoriæ superstruxit opinionem, non minus ridiculam. Ex inciso enim tumore multum, audiens, effusum fuisse humorem, existimavit, hac sectione apertam fuisse urinariam vesicam, hancque infanti vel duplicem contigisse, vel justo capaciotem. Quam hæc vero a recta ratione aliena! Experientia enim compertum est, infantes, cum his tumoribus natos, laborare hydrocephalo interno, & humorem, in caput contractum, ad latus spinalis medullæ per sacram fistulam in hæc loca destillare, quæ sic ex hac feri redundantiâ intumescunt. Dum vero inciditur, vel rumpitur, tumor, spinalis medulla aeri aliisque injuriis exponitur, quo testelli convelluntur, & plerumque repente jugulantur. Alius Chirurgus, Osteologiæ ignarus, viro cuidam honestissimo, cui unus dentium molarium priorum evulsus, alveolus hæc Chirurgia diffractus, & sic maxillaris sinus ex ima parte adaper-tus, erat, persuasit, fistulam esse, ad superiora penetrantem; satius esse, hanc non curari, cum illa jam os perforasset; videndum potius, ut materiæ semper exitus daretur; cumque im-*
45. *missa in alveolum turunda mucosâ (qui in membrana pituitaria secernitur) semper maderet, pus esse, ex fistulæ fœnu latum, pronuntiavit. Ne cui mirum videatur, inter Commentationes Mauckarti, Clariss. Tubingensium Professoris, de ἐφθαρ-*
46. *μῶ*
47. *μῶ*
48. *μῶ*
49. *μῶ*
50. *μῶ*

μὲν ἄρα nov - antiqua, & B. Autoris de Scarificatione consp-
 ram, quandam esse convenientiam, tenendum est, utrumque
 eodem magistro, *Woolhuso*, usum esse, ab eoque & ipsam an-
 chiretin, medendique rationem, & verborum *Hippocratis* ve-
 ram significationem, accepisse; B. Autorem vero Cl. *Mau-*
charti mentionem facere in sua Dissertatione, etsi duos annos
 serius conscripta, non potuisse, quod ipsi tum quidem ejus
 Dissertatio nondum innotuerat, diskitarum Academicarum lucu-
 bratiunculis rarius seriusque ut plurimum ad nos pervenientibus.
 Neque, ut novi inventi gloriolam aucuparetur, ferramentum, scarifandis naribus idoneum, eadem in Dissertatio-
 ne descripsit proxique B. Autor, cum, illud sibi oblatum
 fuisse, disertis verbis indicaverit. Tum enim de autore pa-
 rum sollicitus, quem demum ejus ex observationibus cognov-
 vit, ferramentum, quod jure emtionis in suam potestatem ve-
 nerat, delineandum curavit; de eo autem, cum suum non
 esset, judicium ferre noluit. Uti vero in dicta Commentatio-
 ne plura morborum genera nominavit, quibus frustra, vel
 nocenter, adhiberi scarificatio possit: quibus alia nunc quoque
 addit; ita etiamnum contendit, illam, ut vanum remedium,
 repudiandam non esse, sed cornex imprimis ulcera optime
 tollere; sceminasque & pueros, dolorum alias minus patientes, 57.
 æquo satis animo excitatam ex hac ξύσα pruriginem
 ferre potuisse, quo, plus hic in metu esse, quam in eo, quod
 timeatur, pateat. *Adamus* princeps τῶν μαζεύωνται καὶ τῶν 58.
ἐμφαλοτέμων fuisse videtur. Simili officio apud America-
 nas gentes maritos fungi, eosque solos, legimus. Sed mu-
 liebris verecundia, dedecus sibi a virorum ministerio metu-
 ens, rem mox ad sceminas detulisse videtur. Quæ obstetrices 60.
 apud Græcos non semper ex infima multitudine fuerunt; ru- 62.
 des tamen plerumque, & omnium rerum ignorantissimæ, sci-
 licet non formatæ a Medicis, sed a sola experientiarum no-
 titia omnem trahentes medendi rationem. Quæ res Atticis 63.
 mulieribus maxime detrimentosa fuit, quod legibus cautum
 esset, ne scemina medicinam disceret. Quo factum, ut hæc
 nobilissima efficacis medicinæ pars, quod eam solæ sceminæ 65.

- Pag. 66. sibi vindicassent, per tot secula rudis ac manca fuerit relicta, & a viris fere neglecta. Id quod exemplo ipsius *Hippocratis*, *Pauli*, *Plinii*que, discitur, fœtum in utero transversum, aliter quo compositum, conquisitis apprehensisque pedibus extrahere verentium. Quo magis, hanc obstetriciam artem, hæc nostra ætate, per viros increvisse, gaudendum est, quæ nunc, excussa illa funesta mulierum *δυσωπία*, suos etiam professores habere cœpit. In aliquot cadaveribus, theatro illatis, sectisque, sequentia imprimis notata fuerunt: Duo calculi in felle viri 30 circiter annorum reperti, rotundi, læves, magnitudinem minoris nucis avellanæ implentes, coloris fulvi, maculis albicantibus eleganter distincti; quorum alterius fracti fragmenta, nec calida, nec spiritus vini, loco calido per plures dies solvere potuit. In eodem viro ren dexter duas habuit arterias renales. In manu sinistra singularis musculus repertus est, ex digiti indicis, primæque ejus phalangæ, basi, & hujus parte laterali, tendineus, teres verò ac carnosus ad primum os pollicis, hujusque capitulum; eamque ejus partem, quæ indici obversa est. In fœminâ juvenē epiploon uteri fundo, vel potius peritonæo, quo is comprehenditur, inhæsit, a quo ægrius; nec sine dilaceratione, diduci potuit. Ovariorum alterum turgidum, pluribusque, sub externa tunica extuberantibus, rotundis vesiculis, nec non hinc inde conspicuis cicatriculis, distinctum. Cum illud digito paululum premeretur, erupit talis vesicula, stans quasi in medio calice, quæ tamen mox disrupta evanuit.
71. Fœmina epiploocelen in inguine, & in dextro oculo suffusionem, habuit, boni coloris, qualis solet esse in curatione idonea; quæ propterea etiam demonstrata fuit acu, ex auro fabrefacta, indurataque, quo experimento de ejus duritie constaret. Dura vero & renitens ipsa suffusio deprehensa est, valentius, & iteratis vicibus, depressa tandem; pupilla nihilo minus, etsi libera, aliquantum nebulosiore, turbida, flocculisque inquinata. Inciso oculo, sub pellucido vitreo, humor lacteus, undique in parte anteriore diffusus; reliqua parte sclerotica, cum cornea, diducta, lens crystallina, inferius elapsa, longe minor, lenticulam parum superans, opaca,

ὀπακα, coloris obscure flavescens. Illo vero lacteo humore & cornea, & ipse humor vitreus anterior, imbutus, qui humor coactus facile mentiri pelliculam possit. Hoc suffusionis, seu cataractæ, genus alii lacteum, seu caseosum, alii, quia materia suo velamento continetur, cysticum, vocant. In curanda calvæ fractura, quam veteres ἀποσκεπασμὸν vocaverunt, præcipui artis professores diversa sentiunt. Alii, dependentem cutem servari posse, dissidentes, illam cum ossis fragmento subsecari malunt. Alii, exercitatissimum Chirurghum, *Jac. Berengarium*, *Carpensem*, cum *Gabriele Fallopio* & *Cesare Magato*, secuti, magis opportunum putant, os demi, & a membranis, quibus inhæret, separari, post, adductas vulneris oras ita jungi, ut se ex toto contingant. Alii, quibuscum nosmet ipsi, cum *Ambrosio Paræo* aliam, sed rectiorem illam, ingressi viam, sanguinem, qui coivit, extergunt, vulnus purgant, cutim, relicto osse, futura comprehendunt, & sic efficiunt, ut os, latius etiam dissectum, callo, veluti ossis cicatrice, glutinetur. Commendant etiam hanc curationis viam, ut expeditiorem, clarissimi hodie Chirurghi, *le Dran*, *Rebaultus*, & *Faudaccius*. Luculentum autem exemplum in proutu est, quo probatur, os, quod ense excisum, & totum sua sede motum, fuit, si mox in hanc reponatur, & ei assuescere cogatur, coire, glutinarique. In delineata enim calvaria, ossi coronali, & ex parte breginati sinistro, os, auriculæ in modum, adhærere cernitur, quod olim per ἀποσκεπασμὸν ense excisum, jam vero durissimo callo solidatum, reliqua calva exstat, & aliquantum prominere. Rerum usus docere poterit, num curatio æque succedere queat, si, præter os, carnes cutisque præcisæ, & penitus ablatæ, fuerint. Si ratione utendum, dubitandum de eventu non videtur, modo tempestive omnia & recte fiant. Nota est *Curtorum Chirurgia*, omnino non in dubitationem adducenda, etsi *Garangotti* historia sublestæ fidei videri posset, qui homini mordicus avulsam nasum, exsputum, & in cœnum projectum, deinceps a sordibus diligenter purgatum, vini calidi fotu excitatum, & pristinae sedi ita adaptatum, scribit, ut, superhabito emplastro, illa

Pag. 27.

74, 75.

76.

77.

78.

- iterum fuerit glutinata. Quo fere & suo modo referenda
 pag. 79, 82. videtur, quam a *Meckren* habet *Observ. medic. chir.* I pag. 7,
 non illepida historia. Descriptioni, de *Musculo digastrico*, oc-
 casionem dedit partim observatio, qua idem musculus aliquan-
 do in cadavere aliter conformatus deprehensus fuit, partim,
 qui ab aliquo tempore obtinuit, inter præstantissimos nostri
 93. ævi Anatomicos, *Wulstium*, *Allinum*, & *Mourum*, de hujus
 musculi actione, dissensus. Quo plenissime descripto, etsi non
 89. composito, illa sententia admodum aridet, quæ, deglutitio-
 nem, digastrici actione, non parum adjuvari, immo, hanc so-
 lam ob causam, medium digastrici tendinem ossi hyoidi esse
 93. adstrictum, atque stylohyoidæo implicitum, constituit. Quod
 verò ad illam observationem rariorem attinet, in fœmina, ca-
 pite truncata, & Theatro illata, unius musculi digastrici alte-
 ra anteriorque caro non ad mentum porrecta fuit, sed ad la-
 tus deflexa, super inferiorem fereque mediam maxillæ oram,
 juxta labrorum depressorem communem ita terminata, ut il-
 lam oram superadscenderet, & fere ad mediam usque partem
 exterioris ossis procederet. Præterea etiam fibræ, a lateris dex-
 82. tri carne, ad latus sinistrum deflexæ, conspectæ sunt, quod
 96. non ita rarum est, & ab *Albino* etiam animadvertum. Lie-
 nem aliquid ad risum facere, vetus est, Poetarum imprimis,
 opinio; cujus quidem visceris naturalis actio in scholis me-
 98. dentium magnopere semper controversa fuit, & dissensionum
 plenissima. Quo etiam pertinet celebris illa quæstio, nunc
 præstantissimorum virorum experimentis, in canibus, immo
 in hominibus, factis, sine dubitatione confirmata, num lien
 excindi sine noxa possit; quod hodie receptæ & verisimilli-
 mæ sententiæ de liene, hepatis & felli secernendo interserven-
 te, hunc scrupulum opponit, qui fiat, ut animal, exciso lie-
 102. ne, non modo vivat, sed etiam recte valeat. Sed, cur a sple-
 ne risus? Videtur aliquid, magnitudini lienis, sive natura,
 sive ex morbo, ejus cum diaphragmate connexioni, atque
 104, 105. inde in diaphragmate simul excitatæ alicui titillationi, tum
 quoque nervorum sympathicæ, sive consensui, nisi omnia, de
 risu a splene, tanquam vana, supervacua, & ridicula, repudiare
 veli-

velimus, tribuendum. Ossium primordia potius cum mem- Pag. 106.
 branis, quam cum osogulo, quale ex jure, vel lacte, obtinetur,
 comparanda sunt. Aliter enim vitam eorum & incrementum
 intelligere non possumus. Id quod adulatorum ossium lamel- 107.
 læ egregie confirmant. Quantum vero ossa duritie discre- 108.
 pant, tantum etiam colore. Quæ decoloratio vitijati ossis si- 109.
 gnum est, & sæpe naturam morbi, exitumque, significat. Fit
 hæc mutatio coloris in ossibus, a succis, quibus aluntur. No-
 vum autem & mirabile videtur, ex alimento, ore sumto, ru-
 brum colorem ducere sola ossa, non vero ceteras corporis
 partes. Casu enim innotuit, succis, quibus nota illa tinctoria 110.
 radix, Rubia vulgo dicta, postquam lanis inficiendis inservie-
 rat, inter sarragineum erat objecta, hoc passu aliquod tempus
 faginatas, ossa habuisse rubra; cujus ad imitationem *Morandus*
scelerum galli Indici, sic rubefactum, *Academiz Regiz Parisien-*
si obtulit. Quæ quidem res in augescentibus & pubescentibus 113.
 animalibus, ob ossa molliora, optime succedit. A ligamenti ci-
 liaris posteriori ora exsurgunt fibræ arcuatæ, quæ super exte-
 riorem anterioremque vitrei partem feruntur, & lenti crys-
 tallinæ, seu potius tenerrimæ, qua hæc comprehenditur, tunicæ,
 inseruntur. De quibus controversia est, num omnis motus
 his processibus ciliaribus sit denegandus. Cui sententiæ favent
de la Hire, *Hovius*, & cum *Francisco Petito*, quem in plurimis
 sequitur, *Taylorius*. Sed rectiora vident *Keplerus*, *Cartesius*, 114.
Brigsius, *Ruysschius*, & ex recentissimis *Porterfield*. Etiam in-
 ter eos, qui, hoc ligamento aliquem motum præstari, conce-
 dunt, dissensus est. Sed nihil prohibet, minimas oculi mo- 115.
 tiones, quibus lens tollitur, vitreus ptemitur, hujus ligamenti
 actioni adscribere. Cujus rei cognitio medentibus, in variis 117.
 oculorum vitiis & noscendis & curandis, lucem affert. Sicuti
 etiam jam id, quod quondam valde controversum fuit, pro-
 batum consecutumque est, nullam suffusionis, seu cataractæ, se-
 dem esse, nisi in lente, &, qua illa vellitur, membrana. Aqua 124.
 fontana reliquis omnibus præferenda est, illa maxime, quæ
 editiori, arborum opacitate inumbrata, purisque fontibus sca-
 turiente, loco concepta, nulla re inquinata, congruis fistulis
 dedu-

- deducitur, saliensque erumpit. Reliquis enim aquis fontana longe praestabilior, & salubritate excellentior, censenda est, quia, quamvis minus pura orta, terra tamen argillaque percolatur depuraturque. Accedit, aquam, sive in altum expressam, sive ex sublimi dejectam, verberatam corripere aera, cui acri, cum alio subtiliori peracriorique fluido, aquis admixto, maxima debetur salubritas. Infalubres vero fieri videntur, optimae ceteroquin, aquae, si plumbeis fistulis ducuntur. Desipere videntur foeminae, quae cum sanitatis despectu formae venustatem venantur; longe tamen major dementia eas tenet, quae in ipsis corporis infirmitatibus & agrotationibus pulchritudinem quaerunt. Rusticum autem hodie fere est, & a venustate alienum, foeminam paulo pleniorum ac coloratiorum fieri, magis urbanum, pallore decorari. Per adversam igitur valetudinem quaerendus pallor est. In quibus facierum medicamentibus maximam nocendi vim habent, quae ex argento vivo parantur, pestifera pharmaca. Vidimus foeminam nobilem, liquore, multum sublimati habente, intemperantius usam, exulceratis faucibus, ab initio neglectis, post nullam curationem recipientibus, interentam. Sed, quae intus somuntur, his adhuc nocentiora sunt, creta, calx, arena, gypsum, lapilli, cera Hispanica, qua epistolae signantur, fila ex cannabe, lino, zingiber, aliaque plura, cujus inconsideratissimae intemperantiae haud paucae lacteolae puellae poenas dedecunt gravissimas. Sed formae dignitas coloris bonitate tuenda est, color exercitatione corporis. Somnus primae teneraeque aetati praecipue necessarius est, quo puer in lucem editus celerius adolescit. Huic vero, mobilis cubilis, seu cunarum, agitatione, somnus egregie invitatur. Quo motu infantibus etiam aliquid exercitationis accedit, ipseque aer inspirandus salubriter agitur, & quasi novatur. Blando autem, non concitatori, motu agitandae curae sunt; immo nec omni tempore haec exercitatio opportuna est, maxime si febris ardens vehementius urget, aut nervorum metuitur dissentio. De insanis & furiosis audiendi sunt Medici. Insania enim morbus est, non animae, sed ipsius corporis, plerumque etiam ex alia corporis valetudine natus.

Igitur de hoc morbo, num verus sit, an simulatus, statuere nemo potest, nisi Medicus, corporis naturam, & morborum causas abditas continentesque, perspectas habens. Haud aliena, neque illud, curant Medici, num infans poena irrogari queat; num vinculis illi coerceri debeant. Sed, neglectis olim *Jo. Willelmi, Jo. Webleri*, aliorumque Medicorum, monitis, plures miseros, pauperulas inprimis, gntis, veneficii damnatas, sagarum nomine, ad miserrima & crudelissima supplicia datas fuiss, non ignoramus. Visum obscurari in vulneribus, supercilio, & paulo altius, illatis, *Hippocrates* in *Coac. Praeor. S. III n. 391* autor est. Multa ad hunc locum *Daretus, Hollerius, Jacotus, & Martianus*, commentati, sed mentem *Hippocratis* non assecuti, sunt, qui de infirmitate oculi, ex male affecto nervo optico, a quo videndi facultas proficiscitur, nata, loquuntur. Oculi enim non hebetantur, nisi nervi, vel tunicae nervosae, male affectae fuerint. Jam vero nervus opticus, seu secundum par nervorum, par tertium, quartum, rami superior quinti paris, ophthalmicus *Willisti* dictus, & alter sexti paris, oculi sinum ingrediuntur, oculo, ejusdem musculis, inseruntur, horumque nervorum admirabilis implicatio & divisio est. Ex quarto ramo tertii paris tenuis fibra procedit, ex qua accedente minore nervulo nervi ophthalmici, ganglion *Winslovii* lenticulare formatur, ejus exiles nervi opticum nervum contingunt comprehenduntque; prima autem pars ophthalmici *Willisti*, sub periorsteo orbitae, ad superiorem orbitae oram, exstantiorem, & tanquam vallo oculum, munitem, ubi vel foramen pervium, vel sinus descendens, fertur, indeque ad supercilium educitur. Repente igitur omne oculi lumen extinguere potest, si ille supercilii nervus, graviter lusus, distenditur, quippe a quo hoc vitium ad tertii paris nervos, opticum nervum comprehendentes, facile transire debere, sine difficultate concipitur. Minimi enim nervi, aliis juncti, maximas saepe commotiones in corpore praestant. Hujus rei fidem inprimis facit *Valsalva* experimentum, qui, animadvertens, nervum, supra orbitam oculi, eumpentem transire prope anulum, (de quo *Morgagnus* audiendus,) ipsique propagines nervosae impertiri, illum, quae

Pag. 165.

167.

168.

170.

171.

173.

175 - 179.

- ab orbita etumpit, validâ pollicis compressione agitatit, quo facto, prillina oculo visio statim restituta est, quam femina, alterum oculum graviter percussa, pauco effuso ex vulnere sanguine, illico amiserat. Præterea *Hippocratis* sententiam alia *Morgagni*, & *Elie Camerarii*, observatio mirifice confirmat. Qui, quod frigus timent, dormitoria cubicula, in quibus se somno dare solent, percalefaciunt, hoc calore corpus effocinant, omnesque nervos emolliunt. Omni enim homini, cujus corpus integrum, sine morbo, sine noxa, est, quantumvis sub vario cœlo vivere is possit, salubrius esse moderatum frigus, quam nimium calorem, plurima observatione constat.
- 186, 187. Nimio scilicet calore, pulmonum inprimis actio, sanguinisque rubentis coactio, impeditur, nimiumque tenuatus aer pulmones satis dilatare non potest. Deinde, concalescente sanguine, & toto corpore incenso, humor crudus ad cutim propellitur, sudorque elicitur. Sudor autem omnis, in recto valentibus, alienus est. Recte propterea *Frid. Hoffmannus* pro somno capiendâ cubicula ampla & perspirabilia laudat, ea vero, in quibus aer arte conclusus, vel fornacibus calefactus, est, vehementer improbat. Etiam oculi variis & ingentibus casibus patent, in quibus suppuratio necessaria est. Quæ cohibita raritæ noxæ emergunt. Ut omnes glandulæ inflammationibus præsertim obnoxie sunt, sæpeque materia mala in easdem convertitur; ita utrumque glandulis palpebrarum hæud raro accidit. Quo pertinent glandulæ minores *Meibomii*, & illa major, quæ lachrymas fundit. Ubi vitium lippitudinis penitus inleat, seque jam suppuratio ostendit, vix non omne medicamentorum genus alienum, febre autem ad remedium uti oportet. Sed, cohibita suppuratione, aeris rodensque materia glandulas exest, mala ulcera producit, atque ex his diuturnam lippitudinem. Sæpe etiam cornea, & in palpebris pilorum radices, exulcerantur, cum aciei hebetudine, & turpi ciliotum calritie. Si oculos, sive in palpebris, sive in interioribus tunicis, variolæ occupant, omnibus hi curationibus irritantur.
198. Glutinatis enim palpebris tuti præstantur. Ego, scribit *B. Platnerus*, asseverare possum, nunquam pueris, quibus ex variolis palpebræ inter se coaluerunt, discussa febre, aridis factis

Etis pustulis, & per se apertis oculis, lippitudinem, vel mala
 ulcera, cicatricesque, relictas fuisse; si modo illud impetrare
 potui, ut oculis nulla curatio adhiberetur, & palpebræ hæc
 inter se diducerentur. Hoc tamen perpetuum non esse, fateor. Pag. 199.
 Valde detrimentosum pueris est, qui, novissimo partu editi,
 mox serenæ atque vividæ luci, oculos ferenti, exponuntur.
 Aliquando una alteraque glandularum *Meibomii* per se intumescit, & ad veram suppurationem spectat. Tuberculum a si-
 militudine Græcis κριθῆ, Latinis hordeolum, nominatur, at-
 que interdum discutitur, interdum pus alit. Si imprudentia cu-
 rantis agitur, periculum carcinomatis affert. Misero olim, 200.
 ex male curato hordeolo, ulcus enatum est, quod serpendo,
 & usque ad ossa penetrando, oculum, majoremque faciei par-
 tem, voravit. Mala corneæ ulcera nascuntur, si acris humor
 oculos invadit. Ejus igitur editus avertendus est. Sed, si re 201.
 quavis irritantur, humor tenuior acriorque sit, & nova move-
 tur inflammatio. Hinc pestifera sunt consueta valentiora col-
 lyria, calidaque medicamenta. Inprimis autem illa *Hippocra-
 tis* ἔβρις huic lippitudinis generi, etsi ulcera in cornea sunt,
 medetur; quod omni asseveratione affirmari potest. Cum 202.
 hoc vitio proxime illud convenit, quod ἐὺζ, seu unguis, dici-
 tur, si pus inter corneæ teneriores lamellas contrahitur, & exi-
 tum non habet. Ingravescit, suppuratione celerius exhibita.
 Pus vero per factam plagam exprimendum est. Sed omnia,
 quæ valenter reprimunt, nec non quæ pus nimium citant,
 aluntque, ubique aliena sunt. *Galeno* adstipulari decet, qui, 208.
 gibbera ex tuberculis, vertebra, earumque ligamentis, inhæ-
 rentibus, oriri, docet. Dudum enim probatum est, gibbera
 etiam ex morbis oriri, qui vel in totis corporibus, vel in ho-
 rum interioribus sedibus, consistunt. Ex asthma, phreniti-
 de, gibberosos factos *Hippocrates* habet, quem *Galenus* hoc
 loco recte interpretatus est. Innasci hæc tubercula non pul-
 monibus, aliisque sedibus, sed vertebrarum ligamentis, *Hiero-
 nymo Mercuriali* *Marc. Aurel. Severinus* ostendit. Quæ res 209.
 nihil quidquam dubitationis habet. Pueri enim adultique
 gibberosi fiunt, si vertebrarum sic dicta corpora corrupta sunt,
 & carie exesa. Quod fit, si super vertebra, inter membra-

- nas & ligamenta, vel etiam in illo molli cartilaginoso ligamento, quo corpora inter se adstringuntur, humor conflaxit; tubercula fecit, accedente inflammatione in pus vertitur, cumque exitus non detur, in saniem conversus ossa rodit, & ligamenta exest. Hæc vertebrarum corpora corrupta, inque nihilum redacta, gibbera fecisse, plures profitentur. Thoracis figuram vidimus, infantis quatuor, aut quinque, annorum, in quo vera conspicitur *κίρσις*, vitium pluribus, & carie exelis, vertebrarum corporibus. Nascitur enim, non semper ideo, quod ligamenta a tuberculis, iisdem innatis, distenta adducuntur, sed forte crebrius, quod, corruptis exelisque vertebrarum corporibus, superior spina, capitis pondere gravata, in priorem partem deprimitur. Usus fasciarum in variis casibus infirmitatem multum adjuvat. Puerperis, post partum, abdomen fascia plerumque recte adstringitur. Ventri, jam frequentius a partu distento, resolutoque, admodum opportuna est fascia. Sed recte debet accominodari, nec nimium adstringi, multo minus pleniori duriorique nodo connecti, quod pestiferum. Si aqua hydropicis per paracenthesin emittitur, sine perniciæ omnis humor effundi nequit, nisi fascia, paulatim adducenda, abdomen circumdetur, cujus ad id apti cinguli genus novum *Monro* excogitavit atque delineavit. Fœminæ urbana, cataphractis consuetis exuta, si incedere velint, aliquam infirmitatem & molestiam sentiunt. Nec quidquam magis luculentum dici potest, quam quod *van Swieten* habet, de puella nobili, in genere nervoso mobilissima, fasciis circumductis tandem curata; quo scilicet probetur, fascias nervorum & totius corporis infirmitati mirifice opitulari. Harum in cruribus imbellioribus longe evidentior effectus est. Qui fascia, tibialis genere, *ein Schnürstrumpff*, crura in itineribus longis muniunt, his pedes haud intumescunt, & omnis avertitur eorum inflatio. Summam autem utilitatem præbet hæc fascia in curandis malis crurum ulceribus, si his fibrarum cutisque subest quædam infirmitas. Hujus rei felicissimum quondam experimentum fecit *Adrianus Verduyn*, in viro, cui pes tibiaque ictu fulminis adusta fuit, ortis simul malis ulceribus. In hydroceles curatione, quæ scalpello fit, sanguinae ex plaga cum impetu
- rue-

ruente, fascia, seroto rite accommodata, (suspensorium vocant,) vasorum infirmitati egregie opitulatur. In vero aneurysmate arteriæ imbellicitas tollitur, dem vel adstrictiori fascia, vel variis, ad id excogitatis, machinis, diu multumque illa comprimitor. In his curandis ante aliquot annos novam viam ingressus est Regis Sardiniae Chirurgus, *Verna*, quæ nova medendi ratio etiam a fascia, infirmitatem adjuvante, petenda est. Stillicidium vocatur, si aqua, aliudve humidum, in aliquam corporis partem ex alto depluit & destillat, vel major ejus modus, variis machinis antliisque edhibitis, in eam effunditur. Hoc articulis medetur, quibus, vi diductis, mansit infirmitas, aut in quos copiosior humor, axungiam vocant, contractus, tumorem fecit, ita, ut minor eorum usus relinquatur. Hanc medendi rationem jam *Hippocrates* in animo habuit; inter recentiores *le Dran* duos imprimis proponit ægros, quibus hoc præsidio sanitatem reddidit. Alteri suprema pars femoris valde intumuerat, ita, ut nec caput femoris suo loco esset, coeunte coæcloque, in coxæ sinu, humore promotum. Alteri ἀγκύλη fuit in pede, ex coacta axungia. Uterque, adhibito stillicidio, ille tardius, hic celerius, curatus est. His addimus, quod ipsi experiendo cognovimus: Juvenis in junctura femoris & tibiæ exiguum tumorem habet, membro autem vel nullus, vel exiguus, relictus usus erat. Variis frustra tentatis, Sal Ammoniacus, aqua dilutus, ad τὴν ἐμβροχὴν adhibetur, postque irrigationem, ab alto depluentem, valentior membri frictio; brevi, post paucos scilicet dies, eum solum, nullo baculo fultum, & satis fidenti animo gradientem, vidimus. Bonum virum Medicum oportet esse, rerum suarum intelligentem atque peritum; rectum deinde, sanctum, & omni virtute ornatum; castum denique, religionis veræ atque divinæ cultorem, sed vanæ, perversæ, ac impiæ, quam superstitionem vocamus, cordatum contemptorem; cumque pietas illa, adversus Deum iustitia, omnium virtutum fundamentum sit, nec unam oportet illarum omittere. Non vanus metus est, tetros aquarum paludosarum halitus nocere, atque graves contagiosasque valetudines posse facere; quod exemplis & rationibus facile ostenditur. Athenienses enim, Bœotes, Phasianos, *Hippocratis*, non nescimus. De Romanis, Pisaurisque, vi-

Pag. 222.

224.

228.

229.

230.

233.

234, 235.

238.

244.

deatur bene meritus *Lancifur*; de Stuttgartia *Lentili* literæ ad eundem. Est vero in paludosa adspiratione aliquid corpori nostro inimicum, & quasi virulentum, quod, accedente naturali corporis calore, intenditur, quodque præ ceteris ejus humores tenuiores aggreditur & corrumpit. Ex omnibus autem putrescentibus nihil fere putidius est, quam palus, si ejus aquæ, & cum his varii generis plantæ, animalia etiã, & præ ceteris insecta, corrumpuntur, atque tetrum halitum exspirant. Commemorabilia videntur *Petri Salii Diversi*, Faventini, Medici de patria sua præclare meriti, verba: *Si occasione aquarum stagnantium febres genite sunt, vel his superinfundere aquas fluentes, vel easdem exficcare, oportet, cujuscumque consultum fuit in patria mea, circa cujus mœnia stagnabant aque in fossis publicis, unde hac æstate putrescentes, erant in causa, ut in fine æstatis, & in autumno, singulis annis vigerent pestilentes febres. His exficcatis, experientia & rei eventus comprobavit, recte consultum tum fuisse, cum non amplius ita vigeant, nec vagentur.* Nullum officium referenda gratia magis necessarium esse, omnes cum *Cicerone* consentiunt. Sed illud forsitan non omnes animadvertent, gratam beneficiorum memoriam, & bonam eorum remunerandorum voluntatem, a nemine diligentius, quam a Medicis, fuisse observatam, & hanc virtutem ad artem salutarem instituendam amplificandamque non parum contulisse. Si animus esset, a rebus, vetustate nimium obscuris, ad ea venire, quæ a nostra ætate propiora sunt, complures adduci possent clari Medici, qui, cum doctrina medendique peritia non solum in celebritatem venissent, sed etiam opulenti facti essent, gratos se præbuerunt civibus, artis studium munifice largeque adjuvantes, atque etiam bene prudenterque providentes, ut hujus suæ beneficentiæ fructus ad posteros fervaretur. Ex Britannicis nominare liceret *Thom. Linacrum*, *Jo. Cajum*, *Guil. Harvaum*, *Jo. Woodwardum*. Nec omissendus esset *Jo. Maria Lancifur*, qui Nosodochio Romano, a Sancto Spiritu nomen habenti, & amplissimam pecuniam, & Bibliothecam, legavit. Neque tandem Ordini Medicorum Lipsiensium socii defuerunt, qui, facta gratæ voluntatis significatione, illum beneficentiâ adjuverunt, & studiosos ad artem diligentius excolendam, constitutis

tutis stipendiis, invitaverunt. Hæc Prolusio in memoriam B. Augustini Friderici Waltheri conscripta est.

MISCELLANEA LIPSIENSIA NOVA, AD INCREMENTUM Scientiarum, ab his, qui sitat in colligendis Eru-
ditorum Novis Actis occupati, per Partes publicata.

Voluminis VIII Pars I.

Lipsiæ, apud B. Janckisii hæredes, 1751, 8.

Plag. 12.

Indefessum Editoris in literas optimas studium exstingui non-
Idum potuit. Revocavit eum Deus, morbo diuturniore inter
mortuos fere relatum. Adscripserunt eum Pastores Arcades so-
cietati suæ literariæ, ac nomine *Polyantki Criuntini* satis honori-
fice donarunt. Præmisit idem pro more huic *Volumini* Præfa-
tionem, judiciis lectorum attemperatam. In censum deinceps
venit *Jo. Christoph. Harenbergii Expositio Ode Davidicæ LXXVIII,*
ad Criticam sacram exacta. Ostendit, hymnum hunc decan-
tatum esse inter deambulationem solennem ac musicos concen-
tus *Davidis*, arcam fœderis, ex urbe Kirjatjeirim in opertum ar-
cis Sioniticæ procedentem, comitatos. Præmonet, hymnos *Da-*
vidicos haud unos ita fuisse compositos & instructos, ut plures
intra eos inducantur personæ loquentes. In hoc hymno qua-
tuor distinguendos esse cantores & illud *tutti*, ab universis si-
mul decantandum, quoties id *Selab* indicet vel epifodiam ge-
nerale, ad omnes directum. Autori visum est, ex fundo sermonis
Ebræorum ac sororum exponere orationis partes, ac in Alexan-
drinam Græcam metaphrasin inquirere, ex qua passim interpre-
tes reliqui biberunt. *Incisa* singula illustrat, ac momenta diffi-
cilia plenius exponit. Promittit Diatribam de re musica Ebræ-
orum vetustissima, & monet, fontes Codicis sacri Ebræos Græ-
cosque per Concilium Tridentinum hæc fuisse clausos. In pro-
ximo est M. *Jo. Salom. Semleri Observatio critica de Dialecto*
Alexandrina, quam Celeb. Breitingerus pro scriptura Codicis A-
lexandrini & Tigurini ratione habet. Scribendi modus, seu or-
thographia, in Codice Alexandrino variat, ut ex editionibus *LXX,*
Bosiana, Grabiana, & Breitingeriana, patet. Ratio *αρωιαΝαs*
huc usque latet. *Cel. Breitingeri* sententia est, dialectum existi-
tisse

Pag. 26.

40.

- tisse olim Alexandriam quandam, quam sæpius scriba Colicis illius fuerit securus. Dissidet Autor ab hac opinione, cuique dissensus argumenta producit sane gravissima. Succedit huic Dissertationi *Henr. Aug. Zeiblichii Animadversio prior in locum Xenophontis Cyropæd. Lib I pag. 22* ed. Leunclavii, qua *Cyaxares, suppositus Asyagis filius, de filio regali disturbatur*. Historia Medica inextricabilibus fere difficultatibus laborat ob *Herodoti & Ctesie* dissensum, quorum uterque falsorum arguitur a scriptoribus excellentissimis. Conciliare tamen eos Autor laborat, prioribus *Medicæ Regibus* corporis nomine accusatis, & *Diococe*, veluti strenuo recuperatore dignitatis & magnitudinis regie, laudato. *Xenophontis* historiam *Plato*, si fides *Diogeni Laertio*, in fabulis retulit. *Cicero* cetero, *Xenophontis* *Cyropædiam* ad effigiem iusti imperii fuisse scriptam, iudicavit, declarans, hunc scripsisse, qualis esse debuerit *Cyrus*, non quibus insignis fuerit navis, quos quippe silentii populo involvit. *Cyaxarem*, filium *Asyagis*, *Xenophon* antiquiorum solus significavit. Suggestus ei fuit *Josephus Judæus*, referens, *Darium Medum*, a *Cyro* adjectum, subegisse *Babylonem*. Quæ de *Dario Medo* a *Josepho* traduntur, eadem referuntur de *Cyaxare* a *Xenophonte*. *Xenophontem* & *Josephum* assecuti fuerunt *Zonaras, Sleidanus, Usserius, Carion, Marsham, Offerhausius*, alique, imprimis *Angli Historiæ universalis* conditores. Quæ *Cyaxari* huic tribuuntur, a *Xenophonte*, & per *Josephum Dario Medo*, recenset *Noster*, monens, nonnullos ea, quæ *Cyaxari, Asyagis* parenti, a *Xenophonte* attribuuntur, tribuere *Cyaxari* juniori. Tum vero, *Ciceronem, Hermogenem, Ausoniumque, & Platonem*, laudat, *Xenophontis* *Cyropædiam* pro fictione habuisse. Monet deinceps, *Xenophontem* varia narrasse falsa in *Cyropædia*, ne *Athenæo* quidem abnuente. Tandem vero *Josephi* fidem sollicitat. Reliqua detegit *Dissertatione* ea, quam credimus proxime subsequaturam, vel una, vel multiplici. Hinc vocat nos ad sese *Jo. Jacobi Reiske Conjecturarum ad Herodotum Pars secunda*. *Occupatio* literaria & critica *Autoris* sese ad *Librum III & IV Herodoti* statim convertit. Multa præsidia emendationum hic ex intima *Græci sermonis* notitia, ex interpunctione recte instituenda, ac aliis adminiculis criticis, afferuntur. Procedit deinde *Christoph. Aug. Henmanni Observationum ad Minucium Felicem serentium quartum*, a *Cap. 29* exorsum, & in fine *Cap. 33* terminatum. Multa inibi egregia, Agmen claudit *Andree Adami Hochstetleri, Doctoris olim Tubingensis, iter literatum, aliquot Epistolis, nunc primum editis, descriptum*. Habet hic *Lector XIV Epistolas*, ex itinere, per *Germaniam, Belgium, Angliamque*, facta, ad *B. Ostonem Menckonium* datas. Multa in idem expromuntur arcana de viris doctis, ac eorum scriptis. Præcipue juvat, legisse ea, quæ ex *Belgio & Angliâ* fuerunt nuntiata. Non nihil spectat ad honorem, quem *Angli* tunc exeunte *Sæculo superiori, Astæ Eruditorum* habuerunt.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Octobris Anno MDCCLI.

NOVUS THESAURUS JURIS CIVILIS ET CANONICI, continens varia & rarissima optimorum Interpretum, imprimis Hispanorum & Gallorum, Opera, tam edita, quam inedita, in quibus utrumque Jus emendatur, explicatur, atque ex humanioribus literis, antiquitatibus, & veteris ævi monumentis, illustratur. Ex collectione & Museo GERARDI MEERMANNI, JCi, & Reipublicæ Rotterodamensis Syndici.

Tomus I.

Hagæ Comitum, apud Petrum de Hondt, 1751, fol.

Alph. 8 plag. 5.

Solvit fideliter promissa sua & bibliopola, *Hondtius*, & Operis collector, *Meermannus*, cujusque nuper promissidem & quandam quasi delibationem proposuimus, ecce nunc ipse prodit *primus* desideratissimi *Thesauri Tomus*, quem Vir Celeberrimus *Guiljelmo Carolo, Arausionensi Principi, Belgarum hereditario Governatori*, dedicavit. Præfationem Operi brevem præmisit, in qua de ipsis libellis, qui in hoc *Volume* obveniunt, pauca disseruit. Sunt vero, qui in hunc *primum Tomum Novi Thesauri Juris* collecti sunt, libri omnes ferè rari & paucis visi, scilicet: 1) *Henrici Stephani Juris Civilis fontes ac rivi*; 2) *Michaelis Pselli Synopsis Is-*

Dd dd

gum,

gum, versibus jambis & politicis, Græce edita, adjecta Latina interpretatione & notis *Francisci Bosqueti*, itemque observationibus *Cornelii Stelenii*; 3) *M. Valerii Præti* libellus de interpretandis Romanorum literis, ex MSis Codicibus auctus, & notis illustratus, ab *Henrico Ernsio*. Accedunt Observationes *Frederici Tiltbrogæ*, 4) *Flavii Francisci de Hauteferre a Salvaifon* Notæ & Animadversiones ad Indiculos ecclesiasticorum Canonum *Fulgentii Ferrandi* & *Crescentii Asri*. Adjectæ sunt Notæ *Petri Francisci Obisetii*. 5) *Alexandri Politi a S. Stigimando* de patria in testamentis condendis potestate Libri quatuor; 6) *Joannis Filleau* Tractatus singularis de Comitibus Consistorianis ad *Tit. 12 Lib. XII Cod.*; 7) Excerpta ex Adversariis *Petri Pitkæ*, quæ ad Jus Romanum pertinent; 8) *La Vie de Publius Rutilius Rufus, Jurisconsulte Stoicien, par Antoine Leifel*; 9) *Nicolai Rigaltii* de Lege venditioni dicta Observatio duplex ad *l. 5 C. de Act. emt.*; ejusd. m de modo proposito scæori Observatio ad Constit. Regiam anni 1643; 10) *Athanasii Oteyza* & *Olaro Parahpomenon* & Electorum Juris Civilis selectarumque Antiquitatum *Tomus I* (plures vero nunquam prodierunt); 11) *Jani a Costa* Commentarii ad *Tit. ff. de Servitutibus*; item ad *Titulos IV* Codicis *Ex delictis defunctorum in quantum heredes conveniantur; de constituta pecunia; de probationibus; & de testibus* (nunc primum editæ). Hi sunt elegantissimi illi, qui in hoc primo Tomo fulgent, Tractatus & libelli, quos, ut uno aspectu lectores possent intueri, junctim præscribendos duximus; nunc autem de singulis speciatim quædam disseremus. Videamus ergo primo loco de *Henrici Stephani Juris Civilis fontibus ac rivis*. Mirus est hujus, quem juvat integrum apponere, libelli titulus: *Juris Civilis fontes & rivus, Henricus Stephanus Lectori*. Dum meam totius Juris Civilis editionem expectas, (quæ, quanto serius, tanto utilius speram tibi navabit, viamque multo solita breviorẽ atque expeditiorẽ ad hæc fluvia aperiet,) novum hunc libellum, velut editionis illius arcam, præmitto. Quinam vero sunt illi rivus & fontes Juris Civilis, quos in hoc exiguo libello Stephanus typogra-

graphus doctissimus, promittit? Sane fallax est titulus, ex quo, quid in medio positum sit, vix intelligas. Nempe hoc egit, ut, Leges Romanas cum decem Dei præceptis & Mosais institutis convenire, doceret, quod jam veteris Autoris, cui illum *Collationem Legum Mosaicarum & Romanarum* debemus, consilium & institutum fuit. Res maximi momenti, quæ incredibiles fructus affert, si Diis placet! Sane nos hoc loco aliter facere non possumus, quin valde miremur, Celebrerrimum *Meermannum*, literatissimum Virum, & exacti judicii Collectorem, inter tot præclarissimos Juris interpretes, quorum scripta in hoc Opere rescitavit, hunc typographum, *Stephanum*, familiam ducere jussisse. Librum jejunum & ineptum, in quo uno fortassis *Stephanus* non fuit *Stephanus*; librum dicimus, quem neque materix utilitas, neque scripturæ elegantia, sed sola raritas, commendare potuit, hic in principio stare, dedecus existimamus. Nisi fructuosa & pulchra sunt, quæ recudimus, nobis videtur perperam officiosa omnis nostra erga majores pietas. Huic sane libro, quæ est nostra sententia, longe melius consultum fuisset, si in Lethen Fluvium potius immeritus, quam typographorum manibus redditus denuo, fuisset. Quem enim usum tales legum comparationes in legibus interpretandis applicandisve habere possint, nos ignorare, fatemur. Succedit huic *Michaelis Pselli Synopsis legum versibus jambis & politictis, cum notis Borqueti & Siebenit.* Opus admirabile. Omnis Jurisprudentia carminibus panditur a *Psello*, qui, instruendo *Michaeli Duca*, versibus mille quadringentis universam Jurisprudentiam exposuit. Potest hæc vetus Synopsis non immerito universi Juris nucleus haberi, mira brevitate dignissimas & plane reconditas doctrinas continens, ut, qui ea sciat & interpretari possit, quæ hic *Psellus* tradidit, se non exiguum Jurisconsultum existimare possit. Laudandum ideo *Meermannii* studium, tradentis, ut par erat, hoc elegantissimum Carmen in manus plurium. *Borqueti* Notæ sunt accuratæ, quanquam non omnia satis eleganter ille videatur in Latinum transtulisse. Multa enim elegerunt ejus industriam, adeo ut etiam convertendo quædam plano corruerit,

unde *Cornelius Siebenius*, JCtus, suis in animadversionibus illum non raro castigat, sensumque contextus deperditum, habita & metri ratione, restituit. Hunc sequitur *M. Valerii Probi Libellus de interpretandis Romanorum literis, illustratus ab Ernstio*. Sæpius hoc de singularibus literis & notis fragmentum *Valerii Probi* prelo commendatum est, nunquam tamen correctius, quam in hac editio- ne, nunquam doctioribus commentariis notisque exornatum, quam ipso id curante *Henrico Ernstio*, Juris utriusque Doctore, qui illud ex vetustissimis MSis plus parte dimidia auxit, & tam sollicitè emendavit, ut a vero videatur haud abluere illud operi præfixum, quod perplacuit, docti hominis Epigramma :

*Quem vidimus semper Probum nunquam integrum,
Culpa malorum, non quidem vitio suo,
Nunc Ernstii demum studio doctissimi
Et integer primum & magis prodit probus.*

Est enim hæc *Ernstii* editio ceteris omnibus multo locupletior, ut fere nova possit haberi. Nunc habes *Flav. Francisci de Hauteferre a Salvason Notas & Animadversiones ad Indiculos ecclesiasticorum Canonum Fulgentii Ferrandi, Carthaginensis ecclesie Diaconi, & Cresconii Afri, quibus in hac repetita editione subnexa sunt notæ Petri Francisci Chiffetii*. Hic *Ferrandus*, Diaconus, circa tempora *Anastasi* Imp. vixit. Commentariis autem hujus *Francisci de Altaserra* stupenda inest eruditio, ut eorundem repetitio non possit non acceptissima iis esse, quibus antiquorum Canonum, ex quibus etiam *Gratianus* nonnulla hausit, collectiones cordi sunt. Nunc se sinit *Alexandri Politi a S. Sigismundo de patria in testamentis condendis potestate*. Nondum maturus, qui in veteranorum sportulas imponeretur, hujus Florentini Theologi fractus, utpote Florentiæ A. 1712 recentissime natus. At, cum habeamus, fruamur. Eruditio huic Autori non vulgaris, & satis probabilis dicti; splendidissima præterea sanctorum Patrum, Canonum, Conciliorum, & civilium antiquitatum, supel-

pellex. Plus justo tamen garrulus videtur, & jam coctarum rerum interdum recoquus. Hunc excipit *Jeanis Fillean, in Senatu Parisiensi Advocati, Tractatus singularis de Comitibus Consistoriarum*. Agitur in hoc de varia apud JCtos Comitum Consistoriarum significatione; cur Comites Consistoriani ita dicantur; de Consistorio Principis; de origine Comitum Consistorianorum, & de eorum cingulo; utrum inter Illustres, an Spectabiles, fuerint; ubi hi Comites conveniri potuerint; habuisse eos privilegium sportularum, potestatemque iisdem fuisse, secretaria judicium ingrediendi, & cum iis sedendi, aliaque plura hujuscemodi, copiosius ac plenius exponuntur, quam *Guthertus* in libro *de Officio Dem. Aug. & Parisiensi* in *Notit. Dign.* fecerunt. Post hunc in oculos veniunt *Excerpta quaedam ex Adversariis Petri Pitkai, quæ ad Jus Romanum pertinent, ex editioe Fabrotii*. Præter scripta, quæ in manibus sunt, reliquit & *Adversaria Pitkai*, sed nullo ordine conscripta, ex quibus nonnulla excerpit *Fabrotius*, hæc ipsa scilicet, quæ *Meermannus* denuo publici juris facit. Grammaticalia continent. Annotavit v. c. *Pitkai* verba deponentia, quæ sic in legibus obveniunt, ut patiendi significationem habeant, ut *fatebitur, moderatur*, passive; tautologias insignes; Grecismos & novas locutiones; declinandi modos monstruosos, & alia, quæ vitiosa videntur, ut: usu nobis esse possunt *l. 35 §. 2 ff. de contr. emt. mensum pro mensum l. 7 pr. ff. solut. matr. patris familiai l. 9 §. 13 ff. de hered. inst. alio pro alii l. 137 §. 5 ff. de V. O.* Congessit item varia exempla, in quibus negatio ad proximum relata, ut: *Quod fugitivus, vel sanus, non fuerit, l. 16 ff. de evict.* Porro antiquas flectendi rationes, ut: *intellegerit l. 3 §. 6 ff. quod vi aut clam; desisterit l. 1 §. 6 ff. ad Turpill;* decet tantæ majestati *l. 23 ff. de Leg. 3.* Hujusmodi sunt, quæ in hac scripturuncula JCtus diligentissimus observavit, satis vel eo nomina digna, ut hic reciderentur, quia *Duckerus* in *Collectione sua Opusculorum de Latinitate veterum JCtorum* ea omisit ac ignoravit. Publicavit equidem *Dionysius Gothofredus* A. 1602 cum *Autoribus linguæ Latinæ* aliud quoddam *Glossarium hujus P. Pitkai*

ibat sub titulo: *Excerpta Pitheani ex veteribus glossis*, sed hæc ab his nostris plane diversa sunt. Proponitur porro *Vita de P. Rutilius Rufus, Jurisconsulte Scicien, & le Socrate Romain, par Antoine Loisel, Advocat en Parlement*. Hæc vita, quanquam paulo copiosior sit uberiorque illa, quam *Bertrando & Grotius* dederunt, tamen sine injuria omitti in hoc thesauro & potuisset & debuisset, imprimis cum Gallicis scripta sit. Quid enim tam verbosa descriptio vetustissimi JCI, qui libera republica vixit, vitæ descriptio ad Justinianei juris interpretes attinet? Sin autem vitas copiosiores illis, a *Bertrando* conscriptis & *Grotio*, dare *Mecermannus* voluit, cur non omnes illas dedit, quas de veteribus jurisprudentibus in Germania *Strauchius*, multo elegantius, quam hic *Oisellius*, exaravit? Ecce nunc *Nicolai Rigaltii de Lege venditioni dicta Observatio duplex*. Eiusdem de modo proposito favori *Observatio ad Constitutionem Regiam anni 1543*. Brevissima hæc scriptumcula. Vix enim unam chartæ plagam satis bene complet. Hinc properamus ad *Paralipomenon & Electorum Juris Civilis, selectarumque Antiquitatum, Tomum I, in quo Dialectica variaque Dialecti Juris Civilis gnosis disquiritur, invenitur, & libratur, ejusque monumenta antiqua aperiuntur, evolvuntur, & illustrantur, opus utile rectam Jurisprudentiam amantibus, salutantibus, & colentibus, Autore Athanasio Oteyza & Olano, J. U. D. in celebri Valis-Oleti Academia, & in ea, post varias cathedrarum vicissias, primario nunc legum Antecessore, & in Regali Cancellaria causarum patrono*. Non est liber tam ineptus, quam titulus. Continet observationes criticas varii generis, interpretationes aliquot non penitus aspernandas, in quibus multa ubique lectio elucet. Digressiones tamen sæpe facit plane inutiles, & in apponendis otiosis testimoniis, & retractandis rebus diu cognitis, nimius est, ut æqualibus suis *Ramo, Retefio, Suarezio*, longo judicio inferior videatur. Ipsum librum dedicavit longa sub formula *Christo Crucifixo in ipso colasterio regnatori: triumphatori in cruce: victori in morte: Potentissimo Domino nostro Deoque O. M. Lyrosæor beneficii memor, quod genus humanum, culpa*
prio-

plurimum parentum collapsum, sanguine redemerit suo & resti-
tuerit, sicut servus Athanasius oblativunculam hanc ex vortitate
& tota mente devota dicat & consecrat. Dignus, inquit, es, o
Domine, accipere librum, & aperire signacula ejus, quoniam oc-
cisus es, & redimisti nos Deo in sanguine tuo, ex omni tribu
& lingua & populo & natione, & fecisti nos Deo regnum.
Apocal. V, 9. Hæc ille in Præfatione satis insolito stilo. Sed
 ad finem properandum est, quem constituunt *Jani a Costa,*
JCti & Antecessoris Tolosani, Commentarii, seu prælectiones,
ad Tit. ff. de Servitutibus, itemque ad quatuor Tit. Codicis:
Ex delict. defunct. in quantum hered. cono.; de constit. pecun.; de
probat.; de testibus, nunc primum editæ. Hos Commentarios
 pro parte dono accepit ab Hispano Polyhistoro, *Gregorio Ma-*
janfo, cui etiam alia debet, quæ secuturis hujus *Thesauri*
Tomis inferentur, *Rami, Retefti, Suarezti,* aliorumque plurimum,
 opera, quæ an omnia æternitate digna sint, dies & lectio do-
 cebit. Nolumus enim metuere, ne *Majanfi* oculis, in his
 dijudicandis, plus, quam propriis, *Meermannus* viderit. Cum
 enim consilium edendi *vixi Thesauri Juris Civilis* æperet,
 illudque splendidissimo Hispano illi æperiret, non dubitamus,
 quin, ut Collectorem talis Operis decet, omne præjudicium
 autoritatis deposuerit, nec ea tantum de causa, quia *Majanfus*
 misit, hæc Hispanorum scripta inferenda curaverit.

Restat, ut de universo Opere sententiam dicamus. Auro
 sane illud contra carius, cum maximam partem libros doctis-
 simorum hominum contineat, in his oris rarissime obvios, &
 multos, non antehac editos. Non tamen omnibus elegantia
 eadem. Rara quidem, quæ hic invenies, omnia, sed non de-
 siderata. Cum tamen dederit præstantissimus *Meermannus,* no-
 bis gratissima esse debent, meritoque humanior Jurisprudentiæ
 de *Meermanno* gratulamur, quæ & in Belgio nunc fere collapsa,
 statorem in eo invenit novum & ampliatiorem excellentissi-
 mum. Cum enim jam hæc ætate, qua adhuc juvenis est, tam
 præclare de literis mereatur, sane splendorem fortunæ suæ il-
 lustrissimum venienti tempori et Musis animo præfagimus.
 Commendamus hoc præsens marmore perennius opus lite-
 rato orbi, quantum possumus, et ter feliciter! saluum te Dii
 ser-

servent! salvas peragas cetera! Viro incomparabili, *Miser-*
icordissimo, acclamamus.

COMMENTARII ACADEMIÆ SCIENTIARUM IM-
perialis Petropolitane. Tomus VIII, ad
Annum 1735.

Petropoli, typis Academiæ, 1741, 4 maj.

Alph. 2 plag. 12, Tabb. 20. 25.

Omnes, quos *Classis mathematica* hujus *Voluminis* comple-
ctitur, Commentarii celeberrimo Geometrarum pari,
Danieli Bernoullio & Leonardo Eulero, debentur. In *primis*
Commentariis, cujus *Eulerus*, Vir doctissimus & diligentissimus,
Autor est, legitur *methodus universalis, serierum convergen-*
tium summas quam proxime inveniendi. Ducta est hæc me-
thodus ex consideratione terminorum seriei convergentis in-
flar rectangulorum, areæ alicujus curvæ, versus axem conve-
xæ, inscriptorum, & hanc regulam universalem suppeditat: Si
a, b, sint primi termini seriei, numerus terminorum *n, y*, &
z, termini ultimum sequentes, erit $\frac{a-y}{2} + \frac{a-b-y+z}{12}$

+ *sydu* quam proxime summa seriei datæ; ideoque summa
seriei infinitæ $\frac{7a-b}{12} + \text{sydu}$. In qua regula applicanda,

conducit primo, aliquot terminos initiales seriei in sum-
mam colligere per vulgatas additionis regulas, deinde
reliquorum terminorum summam per hanc formulam ex-
quirere, cum terminum qui jam collectos sequitur,
tanquam primum *a* considerando. Postquam hanc geo-
metricam summandi methodum *Cel. Autor* diligentius confi-
deraverat, & analytice investigaverat; intellexit, eandem
formulam, quam in præcedenti *Dissertatione* dederat,
posse deduci ex aliqua generali methodo summandi analy-
ticæ, cujus in *Tomis VI* horum *Commentariorum* injece-

rat mentionem, sed de qua postea non amplius cogitaverat. Cum autem hæc methodus utilis sit & ad approximationem, modo descriptam, continuandam, & ad multarum serierum summas absolutas inveniendas; digna ipsi visa est, quam secundis curis excoleret atque perficeret. Quod agit in *secunda Dissertatione*, quæ de *inventione summae cujusque seriei ex dato termino generali* inscribitur. Primo itaque eleganti & concinna analysi investigat relationem inter terminum generalem & terminum summatorum cujusque seriei, quæ, si X notet terminum generalem, & S summam x terminorum,

hæc æquatione definitur $X = \frac{dS}{dx} + \frac{d^2S}{1.2 dx^2} + \frac{d^3S}{1.2.3 dx^3}$
 $- \frac{d^4S}{1.2.3.4 dx^4} + \&c.$ Ex ea æquatione per reversionem

seriei eruit hanc novam, quæ terminum summatorum exprimit, $S = \int X dx + \frac{X}{1.2} + \frac{dX}{1.2.3.2 dx} + \frac{d^2 X}{1.2.3.4.5.6 dx^2}$
 $+ \frac{d^3 X}{1.2.3.4.5.6.7 dx^3} - \&c.$ In qua æquatione coefficientes terminorum hanc habent progressionis legem, ut dicto

coefficiente primi termini a , secundi β , tertii γ , & sic porro, sit $a = 1$, $\beta = \frac{1}{1.2} a$, $\gamma = \frac{1.3}{1.2} \beta = \frac{1}{1.2.3} a$, $\delta = \frac{1}{1.2} \gamma = \frac{1}{1.2.3} \beta + \frac{1}{1.2.3.4} a$, $\epsilon = \frac{1}{1.2} \delta = \frac{1}{1.2.3} \gamma + \frac{1}{1.2.3.4} \beta - \frac{1}{1.2.3.4.5} a$, & sic porro. Deinde usum

hujus formulæ exponit. Præcipuum autem usum habet in summis progressionum algebraicarum inveniendis, in quarum terminis generalibus, per x & constantes datis, x nusquam denominatores ingreditur. Nam in hoc casu, evanescentibus tandem differentialibus ipsius X , (constans enim est dx)

dx .) series formulæ abruptitur, & terminus summatorius finitus prodit; rejicique statim possunt omnes termini, qui x non continent, quia ad $\int Xdx$ tanta constans addi debet, quæ faciat $S = 0$,posito $x = 0$. Exempli gratia, si summanda sit series numerorum quadratorum $1 + 4 + 9 \dots + x^2$, ubi

$X = x^2$, erit $\int Xdx = \frac{1}{3}x^3$, & $\frac{dX}{dx} = 2x$, & ergo summa

$S = \frac{1}{3}x^3 + \frac{1}{2}x^2 + \frac{1}{6}x$. Denique non contemnendum usum illa formula etiam tunc habet, cum x denominatorem termini generalis ingreditur. Quanquam enim tunc expressio summx ex infinitis terminis constat, quia hujusmodi series generalem summationem non admittunt; tamen hujus methodi ope summx istiusmodi serierum facile admodum proxime invenientur, licet parum convergentes sint, et aliis modis difficulter summentur; si modo constantis adjiciendæ inventio non nimis operosa fuerit. Nam in his casibus ad determinandum constantem plerumque opus est, ut sufficiens terminorum numerus arithmetice in unam summam colligatur, quæ expressioni, quam formula suppeditat, æquanda est. Potest tamen nonnunquam constans & aliis artificiis inveniri. Quæ singula Cel. *Eulerus* aliquot exemplis, præsertim serierum harmonicarum, edocet. In *tertia Dissertatione* idem Vir. doctissimus eartum formulatum generalium, quas *Jo. Bernoullius*, Vir. Celeb. in his *Actis A. 1724* pro curvis proponit, quarum rectificatio a data quadratura pendet, insignem aliquem usum monstrat in solvendo hoc Problemate satis difficili: Invenire binas curvas algebraicas, quarum utraque non nisi per datam quadraturam sit rectificabilis, & quæ tamen ita sint comparatæ, ut duo earum arcus, eidem abscissæ respondentes, summam constituent algebraicam. In *quarto Commentario Eulerus* de oscillationibus filii flexilis, quotentque ponderetilis onusli, agit, qua de re meditandi occasio & ipsi, & Cel. *Danieli Bernoullio*, olim oblata est, cum inter eos de catenæ suspensæ oscillationibus sermo incidisset. Nam, quia, ab oscillantibus catenis curvas maxime ir-

regu-

regulares, easque diversissimas, formati, experiundo intellexerant, ideoque de generali determinatione harum curvarum desperabant, animum convertebant ad contemplandas tantummodo infinite parvas catenæ suspensionis oscillationes, easque initio ita attemperatas, ut singulæ catenæ partes una ad lineam verticalem perveniant. Itaque hoc sibi mutuo proponebant Problema: Invenire curvaturam catenæ ita oscillantis, ut ejus singulæ partes simul ad lineam verticalem perveniant, nec non longitudinem penduli simplicis, eodem tempore suas oscillationes absolventis. Ad solutionem hujus Problematis necesse est, catenam, tanquam filum perfecte flexile & gravitatis expertum, infinite multis pondusculis instructum, considerare. Hinc uterque Geometra viam sibi ad analysin hujus Problematis paravit, querendo primo in casu duorum pondusculorum, deinde in casu trium, porro in casu quatuor pondusculorum, &c. & situm pondusculorum dicta lege oscillantium, & longitudinem penduli isochroni, donec pateret generalis horum quaestorum conditio in casu quocumque pondusculorum. Quas quaestiones qua ratione *Cel. Bernoullius* tractaverit, *Tomus VII. horum Commentariorum* ostendit. Nunc autem *Cel. Euleri* methodus nobis exponenda est, per quam ad easdem harum quaestionum solutiones pervenit. Concipiatur filum perfecte flexile & gravitatis expertum, altero extremo fixum, & in aliquot partes divisum, quarum singulæ in extremitatibus suis ponduscula sibi alligata habeant: & intelligatur hoc filum e situ suo naturali, id est, verticali, parumper dimotum, ut ponduscula oscillationes infinite parvas peragere incipiant. Jam methodi *Eulerianæ* cardo in hoc versatur, ut, datis pondusculis, datoque situ primi pondusculi, quod ex suprema fili parte penderet, determinetur situs reliquorum pondusculorum, investigando vim, qua quodlibet pondusculum secundam directionem horizontalem sollicitatur; & ponendo hanc vim æqualem factam ex massa pondusculi & via ejus horizontali, inter locum pondusculi & verticalem, per punctum suspensionis ductam, interjecta, applicato ad longitudinem penduli simplicis isochroni. Hæc

enim æquatio determinat rationem viæ horizontalis cujusque pondusculi ad longitudo respectivæ partis sili, seu ad partem lineæ verticalis, inter viam hanc, & viam horizontalem præcedentis pondusculi, ideoque cujuslibet pondusculi situm definit. Intelliguntur eutem singula ponduscula sic oscillare, ut, productis singulis sili partibus ad verticalem usque, puncta singula occursum inter oscillandum fixa mancant; & longitudo pendali isochroni simplicis semper æqualis est ultimæ sili parti, ad lineam verticalem usque productæ. Solutis ita quæstionibus de quotcunque pondusculis inæqualibus, & per inæquales sili portiones connexis, eruit *Eulerus* eadem methodo formulam universalem, quæ, in casu & pondusculorum & intervallorum inter se æqualium, distantiam cujuslibet corpusculi a verticali e datis distantia ultimi pondusculi, intervallo duorum corpusculorum, & longitudine penduli simplicis isochroni, definit. Denique, positis intervallis istis ponderum æqualibus infinite parvis, ut tanquam elementa curvæ spectari possint, eandem methodum applicat ad inveniendam naturam curvæ flexilis, & gravitate præditæ, sic oscillantis, ut tota eodem temporis momento ad situm verticalem perveniat. Scilicet, assumpta rectâ verticali, per punctum suspensionis ducta, pro axe curvæ, & sumto in eadem recta infra punctum suspensionis aliquo puncto, quod sit origo abscissarum, dictisque x abscissa, y ordinata, f longitudine penduli isochroni simplicis, seu subtangente curvæ ad infimum ejus punctum, & pdx pondere elementi curvæ, hanc invenit æquationem $ypdx^2 = -fddydpdx - fpdxdy$, in qua dx est constans, & quæ ordinarum ad se invicem relationem determinat. Quare, si per istam æquationem curva pro finito ipsius y valore construi posset, postea applicatæ omnes in eadem ratione diminuendæ forent, ut prodiret curva quæsitæ. Sed, missa ista generali æquatione, naturam omnium curvarum Problematis declarante, quæ minus tractabilis est, duos expendit Autor particulares casus catenarum oscillantium, quorum alter tunc locum habet, cum catena est uniformiter crassa, seu singula ejus elementa idem pondus habent,

habent, alter autem tunc, cum $p = x^n$; & ex æquationibus, in quæ pro hisce casibus æquatio generalis mutatur, constructionem earum curvarum, & præcipua earundem symptomata, ea, qua solet, arte deduxit. *Quinta Dissertatio*, quæ eundem Virum Celeberrimum Autorem habet, novam ac expeditam viam demonstrat ad *æquationes meridiei supputandum*. Quoniam Astronomi momentum veri meridiei plerumque per observationes altitudinum Solis respondentium determinare solent; momentum autem meridiei veri, hoc modo indagatum, ob variabilem Solis declinationem, correctione eget, quam æquationem meridiei appellant; jam dudum Astronomus Gallus, qui editionem secundam Tabularum *Ludovicianarum* curavit, in gratiam Observatorum tabulam æquationum meridiei sub finem libri exhibuit, & modum eam condendi docuit. Verum, quod ad ipsam hanc tabulam attinet, usus ejus nimis arctis limitibus circumscriptus est, quippe quæ pro altitudine poli Parisiorum computata, & ab intervallo quatuor horarum usque ad intervallum decem horarum tantum extensa est, ideoque in locis polo terræ vicinioribus, e. g. Petropoli, ubi & dies æstivi longiores, & æquationes meridiei ipsæ fere duplo majores sunt, nulli omnino usui esse potest. Neque etiam satis accurata est hæc tabula, propterea quod & pro ascendentibus & pro descendentibus eclipticæ signis easdem æquationes meridiei exhibet. Nam, Sole in Tauro eandem declinationem habente, quam in Leone, æquatio meridiei, illi loco Solis respondens, major est ea, quæ huic loco respondet; & quoniam excessus sit tantum aliquot minutorum tertiorum, sæpe ista differentia errorem parere potest, ad minuta secunda serpentes. Deinde, quod ad modum, hanc tabulam construendi, attinet, ab ejus Autore traditum, multum temporis, multum patientiæ, requirunt prolixiores computationes, hac methodo præscriptæ, si quis completam tabulam æquationum meridiei, usibus alicujus observatorii inservituram, condere velit. Quæ rationes Cæl. Eulerum commoverunt, ut, cum in usum Observatorii Petropolitani ejusmodi tabulam construere vellet, de nova & magis expedita metho-

do æquationes meridiei computandi cogitaret. Adjutus extimia, qua in calculis infinitesimalibus tractandis pollet, peritia, talem invenit methodum, qualem desideraverat; & secundum hanc methodum, ait, se haud integris quatuor diebus integram tabulam æquationum meridiei pro observatorio Petropolitano condidisse, eamque plus quam sexies ampliorem tabula *Hiriana*, quippe ab unius horæ inter observationes altitudinum respondentium intervallo ad octodecim horarum intervallum extensam, & æquationes pro signis adscendentibus ab æquationibus pro signis descendentibus distinctas exhibentem. Qua arte hanc methodum Vir Cel. invenerit, hujus Dissertationis lectio unumquemque docere poterit. Nos hic ipsam regulam exponemus, secundum quam æquatio meridiei pro loco datæ latitudinis, ex Solis in meridie loco, & horarum inter observationes altitudinum Solis respondentium numero datis, computanda est. Tempus inter binas observationes elapsum convertatur in arcum æquatoris. Per sinum dimidii hujus arcus dividatur tangens latitudinis loci; & per tangentem ejusdem dimidii arcus æquatoris dividatur tangens declinationis Solis. Quæ declinatio si borealis fuerit, a quoti priori subtrahatur posterior quotus; sin autem declinatio australis fuerit, hi quoti addantur ad se invicem. Deinde differentia, vel summa, horum quotorum multiplicetur per variationem declinationis diurnam, in minutis secundis expressam. Denique inferatur: ut se habent 180° ad totum arcum æquatoris, initio inventum, ita est factum postremo inventum ad numerum minorum tertiorum, qui æquationem meridiei quæsitam constituit. Hæc æquatio ad momentum inter momenta observationum medium addenda est, si Sol sit in signo descendente, subtrahenda autem, si signum, in quo Sol versatus, sit adscendens. Quia autem hæc regula requirit, ut variatio diurna declinationis Solis in minutis secundis expressa adhibeatur, & ephemerides præterque declinationes Solis in minutis primis tantum indicant; porro ab *Eulero* traditur regula, secundum quam ex motu Solis vero diurno, qui ex ephemeridibus in minutis secundis haberi potest, colligi potest numerus

merus minorum secundorum, variationem declinationis diurnam exprimens. Quæ regula sic habet: Motus Solis verus diurnus, in minutis secundis datus, multiplicetur per quartum proportionalem ad sinum totum, sinum obliquitatis eclipticæ, & cosinum distantie Solis a proximo puncto æquinoctiali; productum per cosinum declinationis Solis divisum dabit variationem declinationis diurnam in minutis secundis expressam. In *sexta Dissertatione Cæl. Eulerus* de constructione æquationum quarundam ope motus tractorii, aliisque, ad methodum tangentium inverlam pertinentibus, exponit: Æquationes differentiales, quarum constructio admodum simplex & facilis hic docetur, continentur sub hac forma generali $ds + sds = Zdz$, designante Z quamlibet ipsius z functionem. Est autem earum constructio ita instituenda. Construenda est curva inter coordinatas rectangulas, cujus abscissa sit $= zbsdz\sqrt{z}$, & applicata $= \frac{1}{2}bx \logar. z$. Deinde, filo longitudinis b secundum hanc curvam protracto, describenda est tractoria, quemadmodum tractoria vulgaris altero termino filii, secundum rectam lineam protracto, describitur. Jam dicta q tangente dimidii anguli, quem filium, tractoriam describens, ubi vis cum ordinata prioris curvæ comprehendit; erit $t = q\sqrt{Z}$. Quia famosa æquatio *Riccatiana* sub illa formula generali continetur; hujus constructionem per motum tractorium speciatim ostendit Autor. Deinde methodum, quæ in reductione illius formulæ ad tractoriæ descriptionem usus est, applicat ad constructionem curvarum, quarum natura exponitur per æquationem inter duas lineas variables, quarum positio ab ipsa curva pendet, neque sine ipsius curvæ cognitione determinari potest; e. g. inter normalem curvæ & partem axis a normali abscissam. Sæpe enim singulari arte est opus, ut ex ejusmodi æquatione eruat æquatio inter coordinatas curvæ talis, qualem adhibere possis ad curvam construendam, vel saltem ad judicandum, utrum curva algebraica sit, an transcendens. Modum igitur maxime commo- dum, quo ejusmodi æquatio ex alia æquatione, ad hoc negotium inepta, elici possit, Vir Celeberrimus sub finem hujus

Disser-

Dissertationis pluribus exemplis demonstrat. *Septima Dissertatio*, ab eodem Vico doctissimo conscripta, solutionem Problematum, rectificationem Ellipsis requirentium, continet. Cum superiori seculo inter Geometras ejusmodi Problemata agerentur, quibus linea curva requirebatur, quæ ab infinitis positione datis curvis arcus æquales abscinderet; pro casu quidem curvarum inter se similibus eleganter solutiones in lucem prodierunt; sed, quemadmodum methodus harum solutionum ad casum curvarum dissimilium accommodari nequit, ita nec quisquam adhuc, quantum constat, alia methodo hunc hujus Problematis casum solverat. Primus ergo *Eulerus* hunc difficile casum feliciter aggressus, ope methodi suæ fecundissimæ, quam in Dissertatione de infinitis curvis ejusdem generis *Tom. VII* horum *Commentariorum* exposuit, solutionem ejus casus obtinuit, quam hac Dissertatione in infinitis ellipsis dissimilibus exhibet. Quo ipso magnum Analysi augmentum conciliavit, dum non solum ab infinitis ellipsis arcus æquales abscindere docuit, sed & simul innumerarum æquationum differentialium tam primi, quam secundi, gradus, quarum indeterminatæ nullis adhuc cognitis artificii separari possunt, constructionem ope rectificationis Ellipsis monstravit. *Octava Dissertatio*, quæ *Cel. Davilem Bernoullium* Autorem habet, de Legibus quibusdam mechanicis non descriptis agit. In duas partes est divisa, quarum prima leges quasdam tradit, quas natura in mutanda directione corporis moti constanter observat. Duo casus hic distinguendi sunt, quorum primus est, cum mutatur directio, motu manente uniformi. Hunc casum representat motus globi in tabula horizontali secundum latera canalis, data lege incurvati. Lex autem, quam a corpore sic moto semper observari Autor demonstrat, hæc est, ut, quæcumque sit via mobilis, semper eadem prodeat summa potentiarum momentanearum, sive curvæ normalium, sive axi parallelarum, sive denique in eundem perpendicularium, dummodo eadem sit velocitas corporis, & idem angulus mutatæ directionis. Angulus autem mutatæ directionis nomine venit angulus acutus, quem comprehendunt tangentes in
extre-

extremis dati, vel assumti, arcus curvæ; & potentia momentanea hic vocatur potentia, seu sollicitatio, in elementum temporis ducta. Alter casus est, cum & directio & velocitas mobilis continue variat; quæ res concipi potest in præcedente exemplo motus, si hæc duntaxat conditio adjiciatur, ut in singulis viæ punctis mobile afficiatur potentiis, motum uterunque accelerantibus, vel retardantibus. In hoc jam casu demonstratur, quæcumque sit via corporis, & qualescumque sint mutationes celeritatis, fore semper, pro eadem velocitate finali, eodemque mutæ directionis angulo, eandem summam potentiarum momentanearum, directioni initiali perpendicularium; nec non constantem fore summam potentiarum momentanearum, ad directionem initialem parallelarum, modo velocitas initialis, et velocitas finalis, sint datæ, idemque sit angulus mutæ directionis. In altera parte hujus Dissertationis Vir Celeberrimus usum illarum legum in Hydrodynamicis ostendit. Primo disputat contra præjudicatam & vulgarem opinionem, quasi vis venæ aqueæ, a plano mox præ foramine, per quod ex vase effluit, exceptæ, pondus cylindri aquei totius, foramini imminentis, æquaret. Deinde ex antea positis principiis, & ex phænomeno, a se primum observato, quod particulæ aqueæ singulæ in vena, cui planum, venæ amplitudinem multum excedens, perpendicularitèr opponitur, ab illi sione in planum directionem ad angulum usque rectum mutant, colligit, vim venæ aqueæ sub his conditionibus esse potius æqualem duplo ponderi cylindri aquei, cujus basis sit amplitudini venæ contractæ, proxime ante planum, æqualis, & cujus altitudo æquet altitudinem debitam velocitati aqueæ; quam æstimationem, porro docet, experimento, a se coram maxime idoneis testibus & iudicibus instituto, plane confirmatam esse. Denique impetum venæ in planum excipiens obliquum diligenter quidem considerat, sed, nulla ratione accurate eam definiri posse, concludit: quemadmodum &, resistentiam solidorum demersorum in fluidis cum præcisione geometrica determinari posse, negat. In Dissertatione sequenti Cel. Eulerus Problema tractat admodum singulare: scilicet si

fluvius duas pluresve insulas cingat, quæ & inter se & cum regionibus trans fluvium certo numero pontium jungantur, invenire, utrum cursus ita possit institui, ut per singulos pontes semel tantum fiat transitus. Quod Problema, cum ad Geometriam pertinere videatur, & ita tamen comparatum sit, ut neque determinationem quantitatum requirat, neque solutionem per calculum quantitatum admittat, a Viro doctissimo ad Geometriam situs refertur. Methodum, qua hoc Problema hic solutum est, quia paucis exponi nequit, in ipso hoc Opere evolvisse juvabit. Pergimus ad *decimam Dissertationem*, in qua idem Vir Cel. hoc agit, ut viam muniat ad demonstrationes eorum theorematum arithmeticoꝝ, quæ, per inductionem a se inventa, in *Tomo VI* horum *Commentariorum* proposuit, cum theoremata quoddam *Fermati* de numeris primis examinaret. Propositionum autem illarum demonstrationes, quas postea invenit, nituntur in demonstratione hujus theorematis: Significante p numerum primum, formula $a^{p-1} - 1$ semper per p dividi poterit, nisi a per p dividi queat. Hujus ergo theorematis demonstrationi tradendæ totam hanc *Dissertationem* Cel. *Eulerus* impendit. In ea autem, quæ sequitur, *Dissertatione* limites methodi universalis, quam pro summandis seriebus in *secunda Dissertatione* exposuit, ulterius promovet, docens primo progressionis algebræ a dato termino in infinitum continuatæ summam finitam, si quam habeat, saltem proxime invenire, deinde ejusdem generis progressionem, sed cujus termini signa alternant, summare, denique & ejusmodi progressionum, quarum terminos generales quantitas exponentialis ingreditur, nec non talium serierum, quarum termini ex factoribus (e. g. $a + ab + abc + abcd + \&c.$) sunt compositi, summas determinare. In *ultimo Commentario* hujus *Classis mathematicæ* Cel. *Eulerus* novam viam, qua curvas, maximi minime proprietate præditas, facile invenire liceat, ostendit. Quod argumentum cum postea Vir Celeberrimus in libro singulari, qui Genevæ prodit, & jam in omnium Mathematicorum manibus versatur, copiosius tractaverit; eorum, quæ in hoc

Com-

Commentario leguntur, recensione nos hic superfedere posse putamus, eo magis, quod & elegantis illius libri contenta in his ipsis *Novis Actis A. 1745* satis plene sunt enarrata.

In *Classe physica* primum locum obtinet Cl. *Joannis Ammanni* *Dissertatio de Ficibus, e trunco arboris enatis*, in qua hoc rarius phenomenon ex structura gemmæ ficulæ explicatur. Huic jungitur *Vici Illustris, Christiani Welfii, Commentarius de Pomis, e trunco arboris enato*, in quo non solum ratio hujus insoliti proventus redditur, sed & data occasione multa alia & theoria vegetationis plantarum afferuntur, quam *Vir Perillustris* ait accuratis observationibus & experimentis a se superstructam esse, & cujus aliquando publici juris faciendæ spem ostendit. *Tertio* novam *Meliloti speciem*, siliqua membranacea compressa, ex seminibus, in Sibiria collectis, enatam, Cl. *Ammannus* & verbis describit, & icone repræsentat. Tum idem *Vir Cl. quinque nova plantarum genera* exponit. Genus primum ipsi vocatur *Leontopetalotides*. Habet florem monopetalum, infundibuliformem, multifidum, quem sequitur fructus, sive vesica, seminibus facta ovalibus. Secundum genus *Ricinocarpodendron* ob fructus similitudinem appellat. Flos hujus plantæ est rosaceus, tribus scilicet petalis, in orbem positus, constans, in quorum medio tubus est urceolatus, per quem ex calice surgit pistillum, quod deinde abit in fructum trigonum, intus in tria loculamenta divisum, septis intermediis distincta, quorum singula semen continent, cortice duro obductum. Tertium genus, quod *Siphon anthemium* dicitur, florem gerit monopetalon, tubulatum, multifidum, ex cujus calice surgit pistillum, quod abit in fructum, quatuor baccas, sibi invicem appositas, referentem, in quatuor loculamenta divisum, seminibus facta subrotundis. *Pterospermadendro* nomen est quarto generi. Flos est rosaceus, quippe qui plurimis petalis, in orbem positus, constat. Ex calice pistillum surgit, embryone instructum, qui in fructum abit lignosum, siliquosum, apice dehiscens, in quinque divisum loculamenta, alatis seminibus facta. Hujus generis duas hic species Cl. *Ammannus* describit, quarum altera est suberis folio angu-

loso, subtus incano, floribus albis, altera foliis auritis, flore fructuque majori. Forfan & *Aleca* arboreæ in *Plukenet. Mant. pag. 6 Tab. 333*, & *Almag. pag. 7 Tab. 352*, ad hoc genus pertinent, quod tamen iis dijudicandum Autor relinquit, quibus eas florentes, & fructus ferentes, videre contigit. Quinto generi Autor nomen *Mickelia* imposuit, in honorem *Antonii Mickelii*, celebris Botanici Florentini. Hujus plantæ flos est monopetalos, anomalus, tubulatus, utrinque patens, & quasi bilabiatus; pistillum, quod e calice surgit, in fructum mutatur carnosum, ossiculo sectum, in duo loculamenta diviso, quorum unumquodque unum semen continet. Singularem harum plantarum icones hic exhibuit Autor. Hinc de *figura Terræ* commentatur *Cl. Krafftius*. Cui Commentationi cum occasionem præbuisset controversia de figura telluris, tum temporis iterum excitata, & magna cum molitione agitata; Vir doctissimus consilium & operam in hoc intendit, ut lectorem de singulis, ad hanc controversiam spectantibus, solide erudiret. Quam ob rem, quæ de figura terræ primitiva, de modis, figuram ejus sphæroidem & a priori, & a posteriori, definiendi, de ponderum & pendulorum in tellure sphæroide variationibus, in variis Diariis literariis & alibi dispersa erant, in unum systema colligere, eaque convenienti ordine ac perspicuitate pertractare, cœpit, methodo ad id usus analytica. Hujus autem Commentationis primam tantum partem hic exhibuit, in qua, de primitiva figura telluris sphærica nonnullis præmissis, figuram, quam *Christianus Hugenius* terræ tribuit, consideravit. Tanta est elegantia et perspicuitas hujus tractationis, quanquam ea Lectores in *Analysi* recentiori versatos requirat, ut, in hac tela pertexenda *Virum* doctissimum occupari, vehementer cupiamus. Inde ab eodem Viro *Cel.* describuntur experimenta, jussu illustris *Academiæ Petropolitanz Præsidis* capta ad examinandam *Cel. Dan. Bernoulli* sententiam de vi *venæ aqueæ*, in *Classe mathematica* hujus *Tomi* expositam. His experimentis theoria *Bernoulliana* non satis consentire visa est, quippe ex qua vis *venæ aqueæ*, in planum incurrens, satis notabili quantitate major esse debuisset, quam quidem fuit observata.

Jam

Jam Tentamen *Theoria* sequitur, qua adscensus aque in tubis capillaribus explicatur, Autore *Josia Weistrecto*, cujus præmaturum obitum omnes scientiæ naturalis amatores graviter ferre debent. Huic sane scriptioni non veremur hanc laudem tribuere, quod ea hoc argumentum, cujus explicatio magnorum hominum ingenia torsit, tam copiose, perspicue, & solide, sit tractatum, quam nusquam alibi factum esse meminimus. Cum Autori ea hujus phænomeni explicatio, quam *Cel. Jurinus* protulit, & in qua huc usque plerique Physici acquieverant, non omnino satisfaceret, ipse in causam hujus rei proprio Marte inquirere cœpit; in quo negotio ita versatus est, ut ex consideratione phænomenorum minus compositorum, adhibendo principia simplicissima & Geometricam, ea colligeret, quæ causas adscensus & suspensionis aque in tubis capillaribus proximas patefacere possent. Omnia autem, quæ per multorum theorematum seriem Autor hic docuit, eo collineant, ut causa hujus phænomeni proxima in attractione vitri, & vi cohesionis mutue particularum aque, (quæ cohesio illa attractione minor sit,) posita esse intelligatur. Scilicet, omnem aquam, in tubo capillari hærentem, vult Autor mente distingui in duas partes, quarum altera sit cylindrus aqueus, in medio tubo suspensus, altera tubulus aqueus exiguæ quidem, sed ubique æqualis, crassitie, cylindrum illum cingens, & internæ tubi capillaris superficiæ adhærens. Jam, hunc cylindrulum aqueum, ostendit, intra tubulum suspendi ex solo annulo supremo hujus tubuli aquei, qui annulus ipse ab annulo contiguo tubi capillaris vi attractrice vitri suslineatur, quemadmodum reliqua tubuli aquei pars a contigua superficie tubi vitrei sustentetur. Adscendere autem aquam in tubo capillari censet, virtute attractrice totius superficiæ internæ tubi vitrei successive applicata, concurrente mutua particularum aquearum cohesione, hac nimirum ratione, ut initio annulus imus tubi vitrei, superficiem aqueæ tangens, attrahat primum annulum prædicti tubuli aquei, quem vi cohesionis aqueæ sequatur prima lamella cylindruli aquei; deinde margo hujus lamellæ, a proximo an-

nulo tubi vitrei attractus, secundum annulum tubuli aquei formetur, ipsa hæc lamella simul elevata altius, & secundam lamellam cylindri aquei post se trahente; & sic, singulorum annulorum tubi vitrei vi attractrice successive applicita, totus paulatim tubulus aqueus, unaque, agente vi cohesionis aqueæ, totus cylindrus aqueus per continua incrementa formetur. Hæc est *Weitbrechtiana* ratio, phænomena tuborum capillarum explicandi. Scrupulos autem, quos ea in animis nonnullorum lectorum relinquere potest, Autor in altera parte hujus Commentationis removit, quam *Tomus IX* horum *Commentariorum* exhibet. Jam legitur ejusdem Autoris de *Thermometriis concordantibus* Dissertatio, in qua methodus & universalis & facilis traditur, talia thermometra parandi, quæ, in diversis locis in eodem calore posita, mensuram eandem exhibeant, & quorum variationes haud duntaxat decrementa, vel incrementa, caloris, sed & illorum quantitatem, indicent. Cardio rei in duobus versatur. Primum est, ut inveniatur gradus certus ac fixus tam frigoris, quam caloris, alterum, ut pars tubi, quam hydrargyrus in thermometro relinquit, dum e fixo illo gradu caloris ad fixum frigoris gradum reducitur, accurate determinetur, ejusque ratio ad integram thermometri capacitatem definiatur. Ad primum quod attinet, constat per multa experimenta, aquam, e fluvio haustam, ad certum gradum caloris, qui nullo igne augeri potest, ebullire, & ad certum gradum frigoris in glaciem converti, qui non augetur, licet frigus aeris multum intendatur. Alterum vero *Weitbrechtus* bene multis experimentis, hic descriptis, efficere est annisus, ex quibus collegit, partem tubi vitrei, quam hydrargyrus relinquit, ex aqua ebulliente in aquam gelascentem translatus, esse ad partem thermometri, quam in aqua ebulliente implet, = 150 : 10000, vel in thermometris majoribus = 1500 : 100000. His duobus præstructis, hanc Autor rationem, thermometra concordantia parandi, superstruit. *Fiat, inquit, instrumentum vitreum, cujus pars inferior est cylindrus amplior, superior tubus angustior. Magnitudo instrumenti potest esse qualicumque. Propertio inter cylindrum & tubum*

ser-

seruetur talis, qualis sufficit, ut gradus in scala divisionum satis distingui possint. Quo major ratio est capacitatis cylindri ad capacitatem tubi, eo majores sunt gradus. Optima est, si diameter cylindri est 3, 4, vel 5, linearum, longitudo 2, vel 3, pollicum, diameter tubi $\frac{1}{2}$, vel $\frac{1}{3}$, linea, longitudo 10, vel 12, pollicum: id quod solo intuitu facile dijudicare disces, ubi primum breui exercitio habitum tibi acquisueris. Tale instrumentum repleatur Mercurio puro, quousque placuerit; quo facto, immitte instrumentum in aquam bullientem, ut Mercurius ascendat, vel, si superabundat, illum expelle. Terminum summum, ad quem Mercurius quiescit, observa, itemque & terminum infimum, quando instrumentum in aquam gelascentem transfulisti. Longitudinem intervalli intra hos duos terminos divide in 150 partes aequales. Adscribendorum numerorum principium esto terminus summus, divisionem denique continua infra terminum infimum, quousque tubi longitudo id concesserit. Quia observatum est hactenus Petropoli, Mercurium in summo aeris frigore parum descendisse ultra gradum 200mum; igitur pro captandis variationibus aeris sufficit, si repletio ita fiat, ut Mercurius in frigore aquae gelascentis circa tertiam partem longitudinis tubi hereat. Hunc in finem si depressior erit, aut Mercurii massa debet augeri, si longitudo tubi id permittit, aut capacitas cylindri minui debet: si altior, portionem de Mercurio demere oportet. Quasi vero thermometer pro inventendis multo vehementioribus frigoribus inferat; opus est, ut terminus frigoris aquae in mediam circiter longitudinem tubi incidat. Atque hoc modo Thermometrum confectum erat, & si plura secundum eandem methodum adornaveris, omnia inter se concordabunt in calore eodem, in diverso autem magnitudinem differentia respectu voluminis Mercurii indicabunt. Ultima in hac Classe physica Dissertatio est ejusdem Autoris Caput III Cogitationum physiologicarum de circulatione sanguinis, in qua hoc agit, ut in naturam questionis de quantitate motus sanguinis inquirens, normam certam & cautiones quasdam detegat, quae illis observandae sint, qui olim, cum major datorum copia habebitur, ad plenariam

. hujus

hujus difficilis Problematis solutionem pervenire voluerint.

In Classe historica tres exstant T. S. Bayeri Diatribæ, quarum 1) est de Numo Musei Imperatorii, quem primus e gaza Regis Francorum edidit Spanhemius ad Juliani Cæsaris pag. 497, & de quo controversia fuit inter Jo. Vaillantium, & Jo. Harduinum, utrum ille numus Emisenus esset, an Amidenus. Quam controversiam Bayerus ita decidit, ut Harduini prioris sententiam (nam postea Vaillantii sententiam est amplexus) confirmet, & eum numum ad urbem Amidam Mesopotamiæ referendum esse, docte & copiose ostendat. Reliquæ duæ Dissertationes de duobus diadematis in Museo Imperatorio, & de Originibus Russicis, inscriptæ sunt. Sub finem postremæ harum trium Dissertationum Lectores monentur, Bayerum diem suum obiisse, antequam has Dissertationes perficere potuisset.

Coronidem huic Tomo imponunt *Observationes astronomicae & meteorologicae*, auroræ borealis anni 1739, eclipsium Solis ad Lunæ anni 1740, nec non frigoris, ejusdem anni initio sævientis, a Viro illustri, Jo. Poleno, Patavii habitæ.

DELLE MEMORIE SACRE E PROFANE DELL' ANFITEATRO Flavio di Roma, &c.

id est,

DE MONUMENTO SACRO ET PROFANO AMPHITHEATRI Flavii Romæ, dicti vulgo Colossæi, Dissertatio Canonici JOANNIS MARANGONI, Vicentini.

Romæ, ex typographæo Nicolai & Marci Pagliarinarum, 1746, 4. Plag. 13.

In ipsa adversa inscriptionis pagina duo subjiciuntur oculis Numi, unus *Titi*, alter *Domitiani*, illius Consulis VIII, hujus VII Consulis, amphitheatri figuram referentes. Exstant par-

partes ejus in urbe Roma, quantas quidem Gothorum barbaries, Langobardorum feritas, & temporis longinqui injuria, reſervare poſteris voluerit. Romani reliquias amphitheatri, quod conſtantia primotum Chriſtianorum ſæpius illustravit, appellant Colloſeum. Architecturam, formam, proportionem partium, & meſuram, hujus Colloſei, æri inciſam, dederunt *Bernhardus Gammucci*, architectus, *Libris IV delle Antichità di Roma*, Venetiis, 1565, 4, *Vincentius Scamozzi*, architectus Vicentinus, *Libro I operis*, eodem titulo editi Venetiis A. 1580, fol. nec non *Sebaſtianus Serlius*, æque architectus, in libro *d' Architettura*, evulgato Venetiis A. 1566. His adde *Juſtum Lipſium de Amphitheatro*, Antverpiæ, 1569, 4, nec non Ill. *Scipionem Maſſæum de Amphitheatro Veronenſi Libro I*, quo diſſerit de Amphitheatris generatim. Liber hic publicatus fuit Veronæ A. 1728, 12. Nec prætereunda nobis eſt eruditiffima *Laurentii Guazzeſſi*, Arcetian, ſodalis Academiæ Cortonenſis, *de Amphitheatris Tuſcæ cantis* Diſſertatio, legenda in *Volume II* operis, inſcripti: *Saggi di Diſſertazioni Accademiche lette nell' Accademia di Cortona*, edito Romæ A. 1738, 4, pag. 79. Idem copioſius multa illustravit in *Supplemento alla Diſſertazione degli Anfiteatri Tuſcanti*, evulgato Tomo XX pag. 427 Collectionis, *Raccolta di Opuscoli ſcientifici e filologici*, publicatæ Venetiis A. 1739, 8. Exſtat Canonici baſilicæ Neapolitanæ, *Alexii Mazzeochii*, in mutillum Campani *Amphitheatri* titulum liber, Neapoli in lucem emiſſus A. 1727, 4. Uterque de Amphitheatro *Titi* nonnihil diſſeruit. Ex præſſo autem hoc delineatum & deſcriptum. dedit celebris architectus, *Carolus Fontana*, in libro, qui Hagæ Comitum A. 1715 prodiit, inſcripto ita: *L'Anſiteatra Flavio deſcritto, e delineato*. Tot viri egregii in hoc ſaxo volvendo jam ſudarunt. Noſſe oportet ante omnia, *Nerone* in colle Palatino Romæ ſtatuiſſe *domum auream*, quæ magnam occupat Eſquilini partem. In vallo proxima erat ſtagnum ampliſſimum, in cujus medio idem erigi juſſerat ſtatvam, ad 160 pedes fere eductam, dictam Colloſum. Locum deſcripſit *P. Eſtlinardi de Agro Rom.* pag. 150. Romani circis, theatris, & amphitheatris, ſe oblectarunt exſtruendis. *Julius Caſar* ædificavit primus amphitheatrum.

- Erat id eptum vedationi theatrum, quod, quia omni ex parte
 habebat sedes, scenaque carebat, amphitheatri obtinuit cogno-
 nten, teste *Dione Lib. XLIII*. Fuit illud in Campo Martio
 Pag. 6. situm. Secundum condidit æque in Campo Martio *Statilius*
Taurus ævo *Augusti*. Tertium fuit *Castrense* in Esquilii par-
 te extrema, testibus *Aurelio Victore & Dione Lib. XLVII*.
 Pars ejus inserta est muro Romæ prope hortum monasterii
S. Crucis in Hierusalem. Duo priora, incendio communi,
 imperante *Nerone*, perierunt. Quartum, est *Titii*, quod *Ar-*
ena vulgo dictum. *Augustus* consilium ejus condendi ceperat,
 Portis duabus in amphitheatrum illud fuit itum, & inde exitum.
 In supdum pavimenti prodire canales subterranei ex
 Monte Cælio, ferentes multum aquæ *Claudie* & thermarum
Titii, sub Esquilio sitarum. Ordinem sedendi constitue-
 rat *Augustus*, teste *Suetonio in Octav. Cap. 44*. Idem seden-
 di ordo elucet ex nobilissimo monumento, ad Roman effos-
 so, quod *Philippus de Turre*, Episcopus Adriæ, in *Veteribus*
Monumentis veteris Antii illustravit. Inscriptionem denuo
 9. dedit *Noster*: En eam: *Læca assignata in amphitheatro L.*
Æli. Plauti. Lamia. Q. Petumcio. Frontone. Cos. acceptum.
ab. Laberio. maximo. procuratore. pref. annonæ. L. Vennulejo.
Afroniano. Mag. Curatore. Thyrso. L. . . . Fratibus. Arva-
libus. Meniano v. Cun. xii. Gradib. marm. VIII. gradu I.
p. V. gradu. III. ped. V. S. F. ped. XXXXII. S. gradu I. uno.
p. XXII. S. et. Meriano, summo. in. Cun. vi. gradib. marm. iv.
gradib. I. unq. p. XXII S. et. Meniano. summo. in. lignis. tab.
LIII. gradib. XI. gradu. I. ped. V — S. gradu. XI. ped.
V. S. O. F. ped. LXIII. S. summa. ped. CXXVIII S.
 Porticus dux, superbientes fastu, amphitheatrum cinxere.
 12. Dimensiones partium ex Autore patent. Extra Colosseum
 prope Arcum *Constantini* restat pars structuræ acuminatæ,
 quam vocant *nicam*, unde olim ejiciebatur aqua in marmo-
 ream pelvim rotundam. *Titus*, ut magnificum efficeret ædi-
 ficium suum, ex vestibulo palatii *Neronis* transtulit Colossum
Neronis, & collocavit in via sacra versus Amphitheatrum, ca-
 pitique ex Colosso demto substituit fastigium, solem referens
 sex radiorum, singulorum $2\frac{1}{2}$ pedes longorum. Ex hoc
 Co-

Colosso putant dictum fuisse amphitheatrum ipsum *Colos-
seum*, quod nominis adhibuit *Anastafius* in *Vita Stephani*, ac
Beda in *Collectaneis*. *Scipio Massaeus* e contrario cognomen
id deducit ex forma amplissima & mole vasta. Laborem ei
moli extruendae impenderunt 12000 Ebraei conducti, man-
cipia *Titi*. Summa impensarum 12 millionum scutati Ro-
mani stetit opus. *Cassiodori* hoc est *Variar. V, 45*: Hoc
Titi potentia principalis, divitiarum profuso sumit, extogi-
tavit aedificium sacri. Pater *Vespasianus* id inchoaverat; *Ti-
tus* filius perfecit ac dedicavit. Habet inde ei nomen *Fla-
vium*. Dedicationem significant numi varii Romani, in qui-
bus postica figuram amphitheatri repraesentat. Id docent *Angel-
ianus*, *Scipio Massaeus*, *Mezzabarba*, *Pancinius*. Duos in fronte
hujus Operis arti incisos denuo dedit Autor. Sunt etiam
numi, id referentes, in quibus *Domitianus* legitur, qui anno
dedicationis 80, aut 82, C. N. jam renuntiatus fuerat Caesar,
anno 8 Consulatus *Titi*, & 7 *Domitiani*. Inscriptiones duae Pag. 14;
huc faciunt, una apud *Gruterum Tom. I pag. 176*, altera in
monumento, supra arcum triumphalem *Titi* Judaicum col-
locato per senatum, effosso intra Circum Romae maximum,
passim tamen corrupto. Exhibuit hoc *Bartholomaeus Marliani*
in *Topografia di Roma Cap. 48*, & emendatius *Gruterus pag.
214 n. 6*, atque ex eo *Noster pag. 15*. *Rabirum*, Colossei archi-
tectum, *Martialis* laudavit *Lib. VII Epigr. 48*. Fuisse eum 17;
Christianae doctrinae addictum, & jussu *Domitiani* martyrem,
Cel. Marengonus ex inscriptione, A. 1624, 25 Oct. sub alta-
ri Confessionis templi S. *Martine* effossi, demonstrare con-
tendit. En illam: *Sic premia servas, Vespasiane dire. pre-
miatus es morte, Gaudenti. letare civitas ubi glorie tue autori.
promisit iste, dat Christus omnia tibi, qui alium paravit thea-
trum in celo.* Interpunctionem & minusculas literas addi-
dimus, orthographia servata. Putant, theatrum coeleste esse
allusionis materiem ad amphitheatrum *Flavium*. Ni *Gauden-
tii* memoria inibi recoleretur, nec scriptura esset barbara. Se-
culoque sexto inferior, faciliores essemus omnino ad subscri-
bendum illi sententiae. Ante amphitheatrum spectabile fuit
templum Solis, si fides est Anonymo Seculi XIII. Non multum

inde ebest spatii, ubi nunc vifitur templum S. *Pantaleonis* ad Montes. Ibi olim fuit templum Tellori facrum. Senatus ibi colit, ac caufas publicas, religionis quoque, tractavit, Marti- tyrum inhiavit quæftionibus, quos adigere fæpius tentavit ad fele coram fimulacro Jovis purgandos, fi, Chriftianos fe effe, negarent. Ipfis, qui renuntiare Chrifto volebant, caput ibi amputatum in *lapide fcelerato*. Haud inultum inde aberat templum Pacis, cui nunc nomen S. *Maria in Macello Martyrum*. Interfici juffit Romæ *Domitianus* viros illuftres, qui in mores Judæorum tranfierunt, telle *Dione Lib. LXVII*, año 97. *Θηριμαχίας Παυλίαν*, 1 *Cor. XV, 32*, memoratam, me- tapherice post *Baronium* exponit Autor. *Ignatium Traja- nus* leonibus objeci juffit in *Coloffeo*. Chriftiani apte eum, ut ex Actis Martyrii *Ignatiani* patet, jam idem guttarunt fa- tum. Præmit Autor feriem Chriftianorum, quos cum beftiis in arena *Flavii* committere ftuduerunt Imperatores. In ho- rum numero depurat, præter *Ignatium*, A. 107 *eneclum*, *Iu- flactum*, *Theopiflam*, hujus uxorem, *Agapum* ac *Theopiflum*, utriusque filios, A. 120 juffu *Hadriani* beftiis in arena obje- ctatos. Martyrologium Romanum eorum meminit ad 20 Sept. Acta Martyrii edidit *Surius Tomo V*, quæ *Ratnarius* inter, genuina haud retulit. S. *Martina*, nobiliffima virgo Romana, A. 228 juffu *Ulpiani*, præfecti Romæ, eandem fubiit calamitatem, teftibus *Biffo*, *Marfilio Honorato*, Martyro- logio Romano, & *Ufuardo* ad 1 Jan. Ad 12 Jan. refertur memoria S. *Tattana*, virginis Martyrisque Romanæ, fub *Ale- xandro Sexto* idem paffæ. S. *Prifca*, nobiliffima virgo Ro- mana, A. 271, imperante *Claudio II*, in arena beftiis fuit ob- jecta, & illæfa manfit. Nihilo minus ei paulo post caput cer- vicibus abfeiffum. Memoriam ejus fervant Martyrologia ad 18 Jan. Romæ A. 2260 juffit primò *Claudius*, pro Chrifti no- mine damnatos, extra portam *Salariam* arenam fodere, dein- de in amphitheatro *fagittis militum interfici*. Reperimus ver- ba Martyrologii Romani ad 1 Mart. Prætervehimur memo- riam *Symphronii*, *Olympii*, *Theoduli* ac *Exuperii*, Sanctorum *Abdonis* & *Senner*, regulorum Perfidis, e quibus *Decius* trium- phavit, Romamque perduxit captivos, Chrifto addictos. Omit- rimus

simus *Julum*, Senatorem Romanum, ætate *Commodi* execu-
 ciatum. *Tranquillus Alexandrum, Marbum, Potitum Sar-*
duum, Eleutherium, Illyrici Episcopum, *Vitum, ac Modestum, &*
Crescentiam, Dartam, Chrysanti sponfam; *Almachium, & Te-*
lemackum, qui sanguine suo amphitheatrum *Titi* imbuerunt
 ad fatiandos Romanorum oculos crucentos, spectaculis fera-
 rum & gladiatorum intentos. Extra hæc spectacula, eorum-
 que dies, nemo Christianorum in arenam ductus fuit, alio po-
 tius supplicio multandus. *Tertullianus in Apol. Cap. 12: Cer-*
vices ponimus, bestias obicimus. Idem *Cap. 42: Tiberis si*
ascendit ad mensa; si Nilus non ascendit in arva; si cæ-
lum stetit, si terra movit, si famer, si lues, statim Christianos
ad leonem conclamant. Conferri hic dignæ sunt Disserta-
 tiones duæ: una *J. L. de Mosheim*, qua *Paulus a leone libe-*
ratus ad 2 Tim. IV, 17, exhibetur; altera *D. Jo. Georgii Wal-*
chii de Bestiariis inter veteres Christianos. Edidit præ-
 terea nonnihil *B. Heineccius in Comment. ad Legem Jul. &*
Pap. Lib. II Cap. 1, 2, ac in *Syntagm. Antiquit. Rom. pag.*
207. Passim per orbem Romanum exstiterunt amphitheatra,
 in quibus virtus Christianorum fuit spectata, & gloriæ admo-
 ta sempiternæ. Haud vacat colligere exempla, vel ea repe-
 tere, quæ *Cel. Marengonius* lance fatura obtulit lectori. Cz-
 sareæ in Palæstina *Herodes* sumtuosum exstuxit amphithea-
 trum, in quo Christiani, ad bestias damnati, subinde certa-
 men ultimum perfecerunt. *Eusebius. H. E. VIII, 13, 16*, hu-
 jus rei testis est luculentus. Sæpe numero bestię & imma-
 nissimi leones ad conspectum Christianorum in arena stupue-
 runt, ac spectatoribus ipsis fuere mitiores. Exemplum dissi-
 mile memoriæ prodidit *Seneca de Benefic. II, 9.* Calculum
D. Cajetani Ridolfi interferit suis cogitatis Autor. Ille, *Are-*
nam, sub ovi forma spectabilem, contendit, gavisam suille dia-
 metro una majori, longa palmos architectonicos 450, & dia-
 metro altera minori, longa palmos 305. Patuit itaque arena
 107795 palmos modo memoratos *requadratos.* Si situm are-
 næ per 16 divideris, arenam suffecisse capiendis 6737 feris be-
 stiis, omnino intelliges. Numerus ferarum semper exstitit
 copiosus. *Titus* uno die dedicationis amphitheatri dedit &

Pag. 28.

31.

33.

34.

gladiatores & quinque milia omne genus ferarum, *Suetonio* teste. *Dio Cassius Lib. LXVI* tradidit, *Titum* dedicasse amphitheatrum venationum causa. *Domitianus* & *Trajanus* homines feris ibi objecerunt. Ibidem ac in circo *Adrianus* natalem suam celebravit. Quid ceteri Imperatores de eis statuerint, significare haud omisit Auctor longo diligentissimus.

Pag. 40. Flavio reparando insumserunt operam *Antoninus Elagabalus* ac *Alexander Severus*. *Lampridius* & *Ælius Spartianus* sunt hic consulendi. Mirum sane est, lenonum vestigal *Severum* ad instaurationem theatri, circi, amphitheatri, & ætarii, applicuisse. *Constantinus Maximus* illud pestilare illæsum voluit, licet esset a cælo tactum, teste *Codice Theod. Tit. 10 de Pagani l. 1.* Prohibuit *Constantinus* spectacula gladiatorum, & peræque *Constantius A. 351. Valentinianus, Theodysus, & Arcadius*, interdictum id sustulerunt. *Prudentius* passim in arenam gladiatorum & amphitheatralia spectacula fuit invecus. Displicuerunt hæc *Augustino Confess. VI, 8. Arcadius & Honorius* theatrales ferarum venationes denuo sustulerunt, teste *Codice Theod. de Venat. ferar. l. 1.* Presectus tamen Romæ non potuit, quin sanguinaria populo Romæ ederet spectacula. Viguit mos ad *Theodoricum* usque, Gothorum Regem, teste *Cassiodoro Variar. V, 42.* Anno 519 Consulatum suum *Cillica*, gener *Theodrici*, feris ex Africa adductis, ac in munus impensis, celebravit veteri more. Post hæc & amphitheatra & venationes spectaculis propriæ mæcere cœperunt. Rapinis cessit Roma. Stetit Colosseum integrum Seculo VII, *Beda* teste *Collectan. Cap. 3.* Ruinæ origo in A. 1084 querenda, ac in *Roberti Guiscardi* armato Romam adventu. Tam curate *Cel. Martengonius* singula investigat.

DELL' ARIA ET DE' MORBI DALL' ARIA
dipendenti, &c.

hoc est,

DE AERE, ET MORBIS, AB AERE DEPENDENTIBUS, Tractatus JOSEPHI MOSCA, Medicinæ & Philosophiæ Doctoris Neapolitani. Partis alterius, in qua historia

Storia & cura horum meritorum stabilitur, observationibus & experientie superstructa, Volumen primum.

Neapoli, 1749, 8.

Plag. 19.

Duabus Dissertationibus hæc libri hujus pars (nam, quæ prius edita, nondum venerunt in manus nostras,) dividitur, quarum altera generalia ponit principia, quibus theoria de aeris effectibus in corpora fulcitur, altera ipsos, qui ex aeris actionibus in solida ac fluida corporis nostri consequuntur, effectus sistit. Aer omnis motus vitalis intra animantium, aliorumque corporum organicorum, solidas fluidasque partes, causa est primaria; cessant enim omnes actiones, quamprimum aer abfuerit. Sequitur nempe aer indolem omnium fluidorum subtilium atque elasticorum, quo habeat, illa comprimendi atque penetrandi, efficaciam, siquidem omnibus corporibus spatio major est, atque illa ubique apprehendit, inque illa agit. Est autem alius aer sibi soli relictus, purissimus, omnis rerum peregrinarum miscelæ expertus, quem *Aëther* vocant, quando alius communis est, *aer* vulgo dictus, illum subtiliorem, igneum veluti halitum, in sese comprehendens; hic, omnibus corporibus circumfusus, recipit in sese rerum, ex singulis corporibus halantium, ac singulam unicuique atmosphæram formantium, turbines. Hic corporum effluviis æther crassescit, qui solus motibus vitalibus excitandis par futurus haud est. Licet enim ætheri, quem Autor *aerem naturalem* appellat, major, quam est in *communis ac mixto*, sit vel penetrandi facilitas, vel mobilitas, vel elasticitas; caret tamen efficaciore pondere, quod mixtus ille ac vulgaris aer habet excellentissimum summi que valoris ad inchoandos ac continuandos humorum motus, quibus vivimus. Est enim aer, qui atmosphæram omnibus corporibus ipsique globo terraqueo communem efficit, immensi spatii machina, minutis, se ipsas moventibus, inque se invicem agentibus, machinulis constantibus, atque verum aliquod, quin unicuique, automaton, quod sui motus continuationem ex se ipso accipit, seque afficit, atque a se vicissim afficitur. Respectu aeris omnia fluida reliqua atque inferiora, *secundaria* Autori nostro dicta, passiva sunt, atque

motoris hujus universalis vim experiuntur, proque suo singula modo circumaguntur prout plus, vel minus, resistunt, vel motibus; ab aere sibi impressis, sua textura atque fabrica obsequuntur. Neque vero tantum motus, sed etiam cohaesionis atque dependentis inde soliditatis, vel impenetrabilitatis, causa aether est. Uti enim ille sese corporum solidorum elementis plus, vel minus, immiscet, atque illa vel tantum pervadit, vel dividit penitus atque sejungit; ita quoque corpora ipsa vel solida sunt, eaque vel compacta, vel rara, vel fluida ac fluidissima, prouti aer sese illis intermiscuit, atque quam subtilissime intergessit. Sicut ergo corpus aliquod solidum proinde & ponderosum plus est, ita quoque se in quiete sua plus continet, quod est *vis inertiae*, ex qua solidorum versus terram propensio, seu vis centripeta, nascitur. Exinde quaedam erga motorem resistentia oritur plus vel minus superabilis, id est, passio, adeoque aer, ponderosioribus se ipso immixtus corporibus, illis motus imprimit, eosque huc illuc agit, veluti solidioris materiae resistentia varia est, unde nascitur oscillatio, atque reciproca moventis principii motique organi actio. Etiam si autem corporum animatorum fluida motus sibi impressos facile recipiunt, atque continuant; omnia tamen naturam habent solidi, nisi aer illis applicetur continuo; alii, quod summe mobile est viventis corporis fluidum, *spiritus*, omnium movetur facillime. Aer adeoque veluti organa vitalia, atque, his mediantibus, humores vitales, tali celeritate movet, ex qua calorem consequi oportet, ut propterea vitae causa dicitur sit, ita quoque causa est mortis ac destructionis corporum viventium, hinc ad sanitatis ac morborum rationes omnino refertur, uti vel sincerus est, vel vario modo circa suae puritatis temperiem deficit atque aberrat. Neutiquam tamen par est aeris in sanitatem, vel morbos, imperium. Nam sanitatis causa semper est aer optimus, sed pessimus aer non ubique, nec in omnibus, nec semper, nec eosdem morbos producet, suntque admirabiles corporum quorundam vires, quibus nocentissimae cuivis aeris facultati resistere valent. Ergo aer non aequa vi in omnia agit corpora, sed causas *propreas*, aut praedispositivas, quae effectum aeris recipere possunt, supponit. Quamvis autem omnium morborum

rum causa occasionalis aer haud sit, sed reliquæ procatartica-
rum, *ingesta, vel gesta, excreta, & quæ ceteroquin ab extra corpori
accidunt*, sanitatem non minus destruant, spontanea etiam sit ele-
mentorum nostrorum, mutuo sese destruentium, pugna atque
rebellio; nullus tamen morbus est, quem aer, uti varius atque
varius est, haud gravet, mutet, vel excretiones solvendo morbo
debitas impe-riat, nec morbus facile est, quin illum aeris debi-
tum regimen juvet, ejusdemque decursum facili-ter atque pro-
moveat, ut propterea ille omnium causarum morbificarum sit la-
tissima. Aer aliquando causa morbi sit proxima, quodsi ille
nocentibus mixtus est fluvius, vel in se putridus, humoribus cor-
porum vitalibus sese immiscet. Aliquando, etiamsi purissimus est,
solo tamen contactu nocet. Veneni indolem aer assequitur, quod-
si, destructivis, & velut Auctori placet, cultellatis ac secantibus,
mixtus particulis, corpora pervadit atque corrumpit, veluti sit
in pestilentia. Etiamsi enim fuerint, qui sua vitiam præstantia
atque aliquo tam corporis, quam animi, robore istum aeris im-
petum eludant, salvique maneant, ut aer contagii causa esse
haud videatur; ab ista tamen quorundam contra aeris insultus
resistentia ad falsitatem opinionis, aerem pestis causam propterea
esse, cunctis, nequaquam fas est, sed illud tantum consequi-
tur, relativam ad singulos aeris esse contagionem. Solo con-
tactu aer morbos inducit, si calore vitales succos excoquit, flui-
dum densat, reliqua inspissat, sales acuit, ut propterea epide-
micos oriri oportet morbos, febres ardentes, vertigines, languo-
res, hæmorrhagias; si frigore motus sanguinis vitalis oppri-
mit, vel appulsa suo vulneribus nocet, aliove modo excretio-
nes, morbum salutaris, strangulat, plus tamen ad aeris intem-
periem referuntur, atque vel ab illa, tanquam causa sua, oriun-
tur, vel ab eadem impedimentum convalescendi atque sym-
ptomatum frequentiam accipiunt, *acuti* atque *peracuti*, utpote
qui transpiratione ac sudoribus transiguntur, hinc minimas
quasvis aeris mutationes regre ferunt. Chronici, seu diuturni,
morbi, sive ab origine tales fuerint, sive ex acuto morbo de-
generaverint, cum unus atque alter ad labem alicujus visceris
referatur, aerem quidem uti causam haud respiciunt, non

Hh hh tamen

tamen tales sunt, qui impune cujusvis aeris allapsum ferre possunt, qui illis corripuntur, multumque interlit, sub quo cælo, quo anni tempestare, aliquis hoc, vel illo, morbo decumbat. De morbis tamen, aerem pro causa proxima agnoscentibus, agere Auctor secum constituit, quorum historia *Dissertatione secunda* traditur; quod quando agendum in se suscepit, se alias causas non excludere, dum primariam in aere quaerit, studisse monet. Dicendi initium a morbis capitis sit, & primum paginam facit ophthalmia, rubor scilicet, dolor, sæpe tumor, tunice illius, quæ palpebris atque albuginez oculi communis est, hinc conjunctiva dicitur. Hujus morbi, quando epidemicus multisque communis est, causa proxima aer esse dicitur, humidus atque frigidus, aliquando, quod per Italiam forte frequens est, calidus. Omnem enim ophthalmiam aeri tribuere nolle; talis est symptomatica quavis, quæ aliquem præcedentem morbum alium pro causa sua agnoscit, nec sanguineæ istæ ophthalmiæ, quæ corporibus sanguine vehementer dissentis eveniunt, aerem sui originem habent, cum nulli tempestati illa addita sit, sed solæ epidemicæ atque catarrhales cum illachrymatione, feri per nares stillicidio, sæpe cum angina, aliisque affectionibus, feri acriori tribuendis, ad aerem referuntur, hinc, non sua tantum indole, sed & medendi methodo, differunt. Sanguinea enim ophthalmia, utpote quæ impeditum sanguinis per minima albuginez vasâ progressionem supponit, sanguinem ex vena duci, vel cutem prope cervicem scarificari, imperat. Diluendus potu tenui sanguis est, errantque illi, qui adstringentibus, vel dolore sedantibus, levamen afferre capiunt. Sed humida illa atque catarrhosa, quam lippitudine appellat, alia curandi ratione absolvitur. Derivanda humorum est fluxio, repetitis hunc in finem alvi purgationibus. Nutriendum corpus optimi succi alimentis est, semotis illis, quæ acedinem humoribus inducere valent. Consultum est, setaceum sub cute cervicis trajicere, si diuturnus morbus est, aut fonticulos excitare in brachio. Aerem mutare, opportunum censetur, quo ille, purior, oculos blando suo allapsu demulceat; peregrinentur

nentur ægroti; in summis degant montibus. Consultit Autor suis, prope ad Vesuvium, aut in agro Puteolano, domicilium ligere. Deinde glutinantibus utendum est, ac leviter adstringentibus, laudaturque hunc in sinem gummi tragacanthæ, draconis, bolus armeniz, tutia, lapis calaminaris sub collyriorum formula. Alter capitis morbus, quem æri Autor tribuit, *gravedo* est, a gravativo capitis ad frontem dolore dicta, quam congestiones serosæ alix, circa oculos, aliæque sensoria, plerumque comitantur. Aer enim, si humilus calenti corpori incaute admissus est, sive pondere suo transpirationem insensibilem cohibens, sive humoribus vitalibus sese immiscens, progressum sanguinis per minima vasa cohibet, atque illas partes plus offendit, quæ illius allapsum passæ sunt propius. Etiam si autem chronicus ille morbus haud est, atque vel oborto narium seroso stillicidio solvitur, vel halitu insensibili disijcitur; quod si tamen diuturnum malum fuerit, sique illi vertigo intercurrit; ut apoplexiæ metus sublit, consultum est ad mentem Autoris, cauteriis excitare fonticulos. De morbo attonito, aut Stupore, ægritudine non adeo frequente, singularem condit historiam. Caput illis leve est, ut sibi abesse illud putent, sensus hebescent, tristes sunt; soli esse amant, memoria illis vacillat, intercurrunt breves lipothymix. Senibus frequens morbus est. Neutquam tamen aer solus est, qui sensuum facultates ita opprimere possit, sed varia viscerum imi ventris vitia, maxime eorum, quæ sub hypochondriis jacent, induratio, efficiunt, ut, data minima acris in humidum mutatione, humores circa cerebri corticem subsistant, magno cum periculo, ne apoplecticus æger occumbat. Consultum est, in aere sereno vivere, balneis uti, corpus exercere motibus, animum habere studiis & sollicitudine liberum. Laudatur *Celsi consilium Lib. I Cap. 4: Capiti nihil aque prodest aqua frigida. Itaque is, cui hoc infirmum est, per æstatem id bene largo canali quotidie debet aliquandiu subijcere.* Vertiginem aeris inclementiæ Autor quoque tribuit ad mentem *Hippocratis*, qui, ventos australes tenebrositatem secum attulisse, observavit, per Græciam. Fatetur tamen eruditus Autor, altius sedere vertiginis causas, si chronica, vel periodica, est, quam ut causæ ali-

cui externæ soli tribui debeat. Transitorias tamen ac breves vertigines aeris vortex circa oculos motus excitabit rhêda, vel nave veclis; hanc quies sola curat. Sed eam, quam ventris plenitudo movet, evacuantium usus mitigat; quam sanguinis copia movet, venæ sectio tollit; flatuosam clyster curabit, & veluti uniuscujusque causa discrepat, alia etiam atque alia medela postulabitur. Aeris inclementia illis, quibus sensibile genus nervosum concessum fuit, tinnitum quoque aurium & obauditionem, seu gravem auditum, producit, si catarrhus est, qui organa auditus opprimit, quod adeo novum non est, cum haud pauci sint, qui pro aeris mutationibus clangores auris, tintinnabulorum tonitus, aut sidium cantus, & id genus alia, percipiunt; potestque turbo aeris frigidi, incaute admissus, uno impetu auditus vigorem penitus dejicere, aut doloribus auris, ejusdemque fluxionibus, occasionem præbere. Verum & aliæ causæ, si ab ære recesseris, auditum lædant: cerumen plenius, tumor meatus utriusque auditorii, cum utero, aut hypochondriis consensus, debilitas ex morbo, materiæ febrilis decubitus, atque senectus. Uniuscujusque obauditionis cura eo respicit, ut vel impedimentum tollatur, quod aerem sonantem ad aurem accedere haud sinit, vel robur nervorum obfirmetur, vel languor virium instauretur, pro quarum causarum vario respectu methodus quoque medendi variat. Arabes, cum tenax malum esset, ferrum candens processui mastoideo admovebant. Consultit Autor, tubas prope ad aurem infare, aliove modo magnos excitare strepitus, masticare acria, salivam in os concitare; si aer turbidus mali causa est, gossypio tenuive lana aures fircire jubet. Transit ad coryzam, quam *καταρραγή*, nariam stillicidium, *Celsus* appellavit. Hæc acuta quandoque est atque febrilis, vel febrium comes, & quandoque maligna; sæpe brevis, aliquando critica & salutaris, multisque optabilis vita. Hæc, ubi turbidum cælum humidusque aer est, nihil solet esse frequentius. Hanc, uti multos alios morbos, suo spontaneo decursui addictos, abstinentia curat & quies, cum intermixto diluentium usu, quibus sudatiunculae aliæque excretiones serosæ procurari possint. Tuberculum, seu abscessus aurium, inflam-

inflammato uno alterove folliculo muciparo, quorum plures
 meatum auditorium, ejusque tunicam, implent, nascitur, acutus
 sane morbus, quem acris comitantur symptomata, cephalalgia,
 delirium, febris, lassitudo, illaque graviora sunt, uti abcessus
 auri internæ propior est. Raro discutitur, vel desiccatur, ple-
 rumque rumpitur, summusque pus vel meatu externo, vel inter-
 no, deſicit. Si summus dolor est, prodest secare venam.
 Deinde vapores ex herbis emollientibus, lacti incoctis ad aurem
 mittantur. Conducit oleum amygdalarum amararum, atque
 omne id, quod emolliendi vim obtinet. Morbis capitis, acris in-
 temperiem tanquam causam proximam agnoscentibus, annu-
 merat Autor hæmorrhagiam narium. Etiamſi enim illa ex in-
 ternis quoque causis provenit, plethora, sanguinis motu quo-
 vis aucto, aut solenni aliqua ejus evacuatione oppreſſa; fit ta-
 men, ut aer ambiens illis, quibus nares sanguini patent, flu-
 xum moveat cruentum, atque haud raro acriori coryzæ,
 quando rodens humor tunicam narium internam vulnerat, hæ-
 morrhagia narium intercurrit, nunc stillatitia, nunc effusior, ac
 nunquam sine febre, quam mitigat, ut propterea causa nulla
 adsit, propter quam illam consilipari oporteat. A capitis mor-
 bis ad faucium procedit ægritudines, atque anginæ illius epide-
 micæ catarrhalis mentionem injicit, quæ haud dubitanter ab
 humidi frigidique aeris constitutione provenit, veluti exempla
 annua id satis superque demonstrant. Neque vero tantum id
 circo fauces dolent ac tument, quod aer os subierit frigidior,
 quamvis & illud hæc ratione accidere soleat ac possit, sed ae-
 ris impetu totus corporis adstringitur habitus, ut humores ad
 laxiores faucium glandulas redundare oporteat. Alia hujus ca-
 tarrhalis, quam illius inflammatoricæ & sanguinæ, curandæ est
 ratio. Inflammatoria venæsectionem postulat, hinc pediluvia
 tepida, gargarismata, quæ æstem reslinguant ac discutiant, foris
 emplastra velicatoria ad nucham, intus clysmata, si deglutiri
 commode medicina nequit. Sed catarrhali ac serosæ dictæ suf-
 ficiunt, quæ laxam fibram stringunt, acre diluunt, sudores pro-
 vocant. Denique morbos thoracis exponit, quos epidemice
 grassantes, vel sparsim etiam apparentes, ab appulsu aeris hu-
 mido

mldi frigidive exoriri, docet. Pleuritis, tam illa sanguinea atque inflammatoria, quam serosa ac spuria, vix unquam evadunt aliter, quam, ubi vel frigus vasa strinxerit, vel calor distlaverit humidum, si pleuritidem, quæ variorum morborum symptoma esse solet, excipias. Dispar tamen utriusque curandi est methodus. Inflammatoria, nisi repetitis venæsectionibus, sanari nequit, sed catarrhalis, nisi plenus homo est, istas respuit. Peripneumonia similiter alia est sanguinea ac inflammatoria, alia serosa ac catarrhalis, neque aliter de his, quam de pleuritide, sentiendum est, aliam scilicet spuriam, quam inflammatoriam, curandam esse methodum, atque illam sanguineam, maxime si sicca est omnique sputo vacua, indigere venæsectione largâ. Reliqua pharmaca utrique pleuritidi conveniunt; sunt enim diluentia, atque, si dolor urget, anodyna, hinc diaphnoica. Tussis, raucedo, rheuma, aeris turbidi indivulsi sunt comites, nec quidquam in medendi methodo novi habent, quia fluxionum rationes sequuntur in omnibus, voluntque dilui, tenuique sudore discutii, habito cumprimis aeris regimine, quem esse oportet blandum, modeste calidum, subinde renovatum. Culta eruditi Autoris ubique est scriptio, meditatio profunda, medicamentorum parvus, aut commodus, usus, & medendi ratio exquisitissima.

PRO EURIPIDE, ET NOVO EJUS ITALICO INTERPRETE, Dissertatio P. CARMELI. Sacr. Theol. Doctoris, & in Gymnasio Patavino Publ. Professoris.

Patavii, 1750, 8 maj.

Plag. 61.

Diu dubitavimus, locumne in *Actis* nostris libello faceremus, quem nulla parte dos famæ commendat. Pertinet ad nugaces chartas, & æræ loliginis succo perfusas, qualibus legendis, nedum recensendis, operam non solemus impendere. Quia tamen existimatio nostra in discrimen venit, & docti alicujus Viti judicium, de *Carmeli Euripide Græco Italico* in his *Actis Anno 1748* proditum, indignis modis vexatum, & conviciis exagitatum fuit, nauta, quam homine erudito, dignioribus; de-
 esse

esse nobis & Collegæ nostro non potuimus, cum fuissent alias procul dubio aliqui existimaturi, nos non contentu illatam injuriam & ineptum hominem ulcisci, sed tacite agniti errorum dissimulare. Aut non novit *Carmelius* institutionem illorum, qui nobiscum eodem in genere versantur, id est, de novis libris, ad omnium oculos non pervenientibus, exponunt, aut iniquus profecto est, si laboris, cedro certe non digni, amplissimam tamen expectat flagitatque commendationem, & negantibus graviter succenset. Nostrarum vero partium, omnibusque nostrum similibus eo committendum, esse, semper duximus, ut de libris novis modestum quidem, sed & verum, judicium, quale non decipiat hautes & ignaros, non aduletur paucis quibusdam, sed satisfaciat omnibus, omniumque ætatum examina sustineat, feratur. Quod eo facilius atque securius sit, quo ignotiores nobis, qui peregre vivunt, sunt Autores librorum, de quibus identidem narrare instituimus. *Carmelio* certe ut detractum iremus, non illustre in literis nomen ejus, non invidia, non æmulatio, non privata nos contentiones impellebant. Neque profecto detractum ivimus homini, non magis inimico, quam amico, & profus ignoto, sed prospeximus futuro Patavini *Euripidis* emtori, ne nescius pro thesauro, quod ajunt, carbonem sibi compararet. Diximus autem, neque peccaret, sed iterum asseveramus, *Euripide* Patavino, si non potuit carere Patavinum Gymnasium, potuisse tamen orbem literatum, illique, qua par erat, excellenti diligentia non multum, eruditionis criticæ omnino nihil, ab Italo allatum fuisse, manu exaratos probæ notæ Codices eum inspexisse nullos, nullum inde locum depravatum emendasse, sed recoxisse, sæpe cum ipsis vitiis typographicis, *Barnesianam* editionem, notas *Barnesi*, & aliorum, ab illo compilatas, denuo compilasse & corrasisse cum pulvisculo, in compendium misisse, & Autoribus passim non nominatis, sibi arrogasse, trivialia, & ipsis tironibus ultimi scabellii nota, cum tædio sexcenties inculcasse, multis in locis æque inepte interpretatum fuisse, atque olim factum fuit, in ipsa denique linguæ Græcæ elementa graviter peccasse. Vera hæc quidem omnia sunt, &

tam

tam certo nobis explorata, ut, quamdiu plagula *Carmeliani Euripidis* supersit, verendum non sit, ne causa cadamus. Ussit tamen Reverendum Patrem ingenua hæc professio tantopere, ut, in ea refutanda tot chartas sibi consumendas esse, crederet, quibus aliud profecto nihil esset, quam ut animi sui abdita olim vitia, fastum, quo pædagogus turget, immanem, impudentiam, adversus recta monentes acerbitatem & odium implacabile, proderet, sed & pridem a nobis conceptam de ipso opinionem abunde confirmaret. Invitavit nos ejus libellus, cujus elogium modo recitavimus, ut *Euripidem* Patavinum paulo curatius, quam antea feceramus, inspiceremus. Unde nobis constitit, sententiam, olim pronuntiatam, multo, quam pro meritis, meliorem esse. *Barnesum* sibi delegit heroem, *Darius Chremete* suo dignus. Spatum ejus lingi. Secundum ab hoc veneratur *Stiblinus*. *Heur.* vero *Stephanum*, *Josephum Scalgerum*, & *Guil. Canterium*, viros optime de Græco Tragico meritos, conviciis lacessit, imperitos appellat, plagii accusat. Nos ergo cæcos & desipientes ab ipso appellari, quid porro indignabimur? Tantis æquiparamur viris, ad quorum nomina literati assurgunt, præter *Carmelium*, omnes. Tot laudes, tot corollas, credamus, in nos conjectas fuisse, quot ille convicia jactat. Talis homo est *Carmelius*, cujus neque laudibus crescant animi, neque vituperio cadant. At ille tamen pædagogus, qui, declinare & conjugare Græcas voces non doctus, *Euripidem* tamen edere & interpretari ausus est, eo modo, ut dignus sit, quem tiroues sui ferulis de cathedra deturbent: criticæ artis osor ille æque atque rudis, professor contra insanarum omnium lectionum patronus, in nos immæni fasti & turgida bile defaviet? Agedum, objiciamus ipsi speculum, e quo sitam agnoscat scditatem; proferamus ex ejus *Euripide* scita inventa, quæ prius ipse autor & suasor in Grammaticam Græcam iatoluit. Est quidem inglorium, cum tali pari congregi, & hæc arma movere; proderit tamen hæc res eo, ut, si qui sunt ejus similes, minuti animi homines, conscribillandi notulas, & commaculandi bonos Autores, cupidi, continere se deinceps, & modestius de se, rectiusque de aliis, existimare, discant.

Prius

Priusquam vero id aggrediamur, in universum de Disserta-
 tione hæc; pro *Euhyste*, & Italo ejus interprete, conscripta, licet
 dum hoc est, consuetum esse nugari & difficili garrulitate, com-
 mentis trivialibus, & contradicendi, atque male sana omnia
 tuendi, pertinacia. Cujus argumenta si referre omnia vellemus,
 abuteremur charta & orio nostro Lectorumque, & cramben re-
 coqueremus frigidam. Bene vereque observato, quale est illud
 de *Λογιστικῆς* pag. 57. (qua in re a nobis erratum fuisse, candi-
 de fateamur.) rara erunt in sterquilino giana, & vel sic tamen
 e Lexicis, *Stephano*, *Scapula*, *Spontho*, & tali alio apparatu,
 congesta. Vehementer quoque miramur, qui potuerit ipsum
Itali appellatio, quam ipsi tribueramus, offendere, ut pro cot-
 vicio interpretaretur (vid. pag. 15), & velut per ultionem adver-
 satio bellum illud, *o mi Lipsiensis*, *ornatissime Lipsiensis*, objecta-
 ret. Cari nobis & in honore sunt Itali, viri docti & de literis
 bene meriti; multumque Italix, quamvis *Carmelium* dederit,
 literæ tamen hæc debent. Facile Vir agnovisset, nisi animum
 ejus ita obtuseasset, Itali nomen a nobis variandi gratia tan-
 tum allatum fuisse, ne semper cum tædio *Carmelium* citarem.
 Quid frequentius est, quid culpa magis vacat, quam Auctores
 a patria citari, Anglos, Patavos, Gallos? Nemo autem docto-
 rum hominum, quod sciamus, ita insanit, ut de patria citatus
 indignaretur, & probum sibi crederet ingeri Adversarius cer-
 te *Carmeli* nomen Lipsiensis, quamvis natalibus nostras non
 sit, tam cupide tamen amplectitur, ut, satis & abunde gloriæ
 se consecutum, credat, si Lipsiensibus, a Græcorum literarum
 studio claris, *Cameraristis*, *Olearistis*, *Fabricistis*, aliis mul-
 tis, addenscatur. Latitatem porro adversarii sui odunco naso
 fastidit Italus (vid. pag. 65 & 102), tanquam si aut nostras, ubi
 animum induxerit, & otio abundet, castigatius disserere haud
 nosset, aut Itali dictio prorsus emaculata & nive purior esset.
 Dixerat nostras Italianam non *interpretationem*, sed *versionem*.
 Id grande vitium est, & debebamus ab Italo demum discere, il-
 lam dictionem magis, quam hæc, Latinam esse. Possemus Col-
 legam autoritate literatorum hujus ætatis hominum, & in ce-
 teris *Cel. Dardanis*, veri, qui voce *verso* pariter usus est. At
 esto, sit vitiosus. Magisne est, quam *versissima* Itali, pro *versissimo*

rum? Vid. ad Euripid. Iphig. Taur. pag. 65; veteri pro vetul
 Supplic. vers. 239 & 152; genit. animi pro perico? Trojana pul-
 vi, pag. 11 hujus Dissertationis; videre in stomacho pro videre
 pra indignatione, pag. 9; statuere mortem pro eadem alicujus
 decernere, pag. 67; qua laucemur, pag. 102; exempla sub manum
 sunt pro ad manum, coram, vel submanibus, pag. 88; laudem alii
 arripere pro praripere, vel eripere, pag. 72. Pag. 60 commendat
 Lexicon Latijum, typis Semprarii Patavini accuratissime con-
 scriptum, pro excusum. Haecine Latinitas Tullio, quam Apule-
 jo, dignior? Plausura talium converterret quisquiliarum ex Itali
 scriptis, quæ sui non parvus laudator passim crepat, si quis se
 natum stercorei coacervando putet. Sed age demum, aggredia-
 mur id, quod instituimus, hominiquæ, qui Poetas Græcos ede-
 re & interpretari posse visus sibi fuit, & nostrates ignorantia
 rerum omnium eos agit, persuadeamus, ut bona fide suam in
 Græcis literis ignorantiam agnoscat, & ejus linguæ rudimen-
 ta sedulo addiscat. Intellet tunc, quod ignorabat, cum Eu-
 ripidis Orestem ederet, unde formetur ἔχρατα, vers. 12, nem-
 pe a ἔχρατα. Intellet, Βάλα, vit, vers. 94 non esse communis
 dialecti, neque Βάλα, extraordinarium, ut ipse perhibet, sed e
 contratio illud Atticum, hoc commune, esse. Vers. 254 corru-
 pit Poetam, reponendo in textu ταχὺς pro ταχύ, quod recte
 Scholiastes per ταχέας exponit. Propterea Scholiastem repre-
 hendit, & allevera, ταχὺς sæpe pro ταχέας repetiti. At exem-
 plon non affert. Sed arida sunt hominis nota, & si quæ al-
 legat testimonia probandis Græcis vocibus, aut sunt ex Hebræo
 Codice, (nam & hanc quoque jaclat literaturam,) aut e Stephani
 Thesauræ, aut a Barnesio, quem totum recoxit, petita. Patet ergo,
 hominem profodix pariter atque Grammatices ignarum fuisse,
 Vers. 298 exponit ἰχθυὶς per λέπιδος. Sic quidem Scholia-
 stes. Sed, si Græce intel exisset Carmelius, monuisset, Scholia-
 sten in Codice suo ἰχθυὶς habuisse. Id enim est emacia. Ve-
 rum ἰχθυὶς est cobite, Vers. 512 format ab ἄργος (utbis no-
 men est) in genitivo ἄργος pro ἄργος. Ignorabat ergo dif-
 ferentiam secundæ & tertæ declinationis. Vers. 558 ἔγαν, tan-
 quam si sic ἔγαν contraheretur, & non potius ἔγαν, si
 usurparetur, ut ἔγαν pro ἔγαν. Ignorabat ergo

regulas contractionis. *Vers.* 887 conssit δίχα μύθους contra metrum.

Hæc scita ex solo deprocta sunt *Oreste*. Percurramus reliquas ad *Rhesum* usque Tragedias. Totidem enim, non plures, adhucum his in oris, vidimus. Ad *Phœniss.* *vers.* 329 declinavit μέλαινα in neutro plurali pro μέλαινα. *Vers.* 419 non novit discrimen inter ἡ *sane* & ἡ *quemadmodum*, *Hippolyti vers.* 47 scribit ἀπολλῆται pro ἀτελλῆται *Vers.* 88 admiratur rugacem Scholiastæ etymologiam ἀναξ ad ἀνω τῆν ἀξίαν ἔχων. Est ab ἀνάκω, ἀνάκη, ἀνάκη, ὁ ἀναγκάζων. *Vers.* 587 reddit cum *Barnejo* γυγῶναι intellegere. *Vers.* 639 scribit χοησὸν γυγῶνα pro χοησῶν, tanquam si diceret aliquis *tyrium malitiam*. *Vers.* 884 novam eudit vocem δυτεπάλλαξιν, de qua nemo dixerit præter ipsum, quid sibi velit, *Vers.* 923 recoxit vitium typographicum editionis *Barneji* ἀναγκάται (pro ἀναγκάσει), & ter repetit in notis, aitque, quod priorius inauditum, ἡ ephelkylicum infinitivis addi propter sequentem vocalem. *Vers.* 925 διὰ τῶν κακῶν scribit pro διὰ τὰ κακά: reddit enim propter calamitates. *Alcest.* *vers.* 261 formatit novam vocem πρεώριος, pro πρεός, aut saltem πρέωρος. Aliam novam eudit ad *vers.* 546 ἀφεικός, incertum pro ἀφειτός, an pro ἀφειτικός: & quidem in accusativo plurali format ἀφεικούς cum circumflexo. *Vers.* 694 primam syllabam in θάρτος corripi posse autumat, ratioctans forte sic, quia α in θάρτος corripitur, ita in θάρτος quoque corripit. *Vers.* 851 ignotabat, ὄδον subintelligi in dictione εἶμι τῆν κάτα. Ipse enim vocem δικίαν supplet. *Vers.* 1021 rejicit optimam *Scaligeri* emendationem, credens, eam meteo adversari. Nesciebat itaque, ας in θρήττας produci. *Andromach.* *vers.* 122 conjugat συνέζουσαι pro συνέζουσαι. Ad *vers.* 357 scribit τῶ βασιῶ καταφεύγοντες pro — προσκαταφεύγοντες *Vers.* 613 ἀφαίρω pro ἀφαιρέω. *Vers.* 931 γαμψέλα pro γαμψόλα. *Supplic.* *vers.* 1041 ἐφρατάται pro ἐφραταί. *Vers.* 1191 format Ἄββα in nominativo, pro Ἄββα. *Iphigen.* in *Aulide vers.* 124 reprehendit *Scaligerum*. Sed debuerat demonstrare, ἀμπλακῆν λέκτρα (pro λέκτρων) Græcum esse. Compendium ὦ δεσποῖ Ἄγαμέμνον resolvit ὦ δεσποῖ, pro ὦ δέσποτα. Credebat enim, *Euripid.* lectores ad talia

obhzufcos esse, quæ tiones ultimi subfellii non morantur, Credebat quoque procul dubio, non *δεσπότης* in nominativo, sed *δέσποτες*, dici, ut *λέγεις*, λέγεις, ita *δέσποτες*, *δέσποτα*. *Vers. 389* conjugat *μαίης*, a *μαίω* scilicet, pro *μαίη*, a *μαίωμα*. Ubi necessitas ipsum coegit aliter aliquid formare, quam in textu coram se vidit expressum, ibi turpiter se dedit. Ridicula sunt, quæ præcesserunt, sed, quod nunc deccaret, flagitiosum est. *κεκήμευς* format *vers. 415* pro *κέκησα*. Credebat, quia *κέκημαι* dicitur, ex eo porro formari *κέκημης*, *κέκημη*, *κέκημίδα*, *κέκημητε*, *κέκημωσι*. Quis in Prof. Il. re. Patavino tantam sapientiam quæsiisset? Hæc talia si apud nos quidem ludimagister scriberet, & typis ederet, pueri omnes putridis vultum ejus contunderent. *Vers. 615* aliud dat non multo melius, *ρεαίδαυ*, pro *ρεαίδεις*. *Vers. 1598* credit *αἰε* & *χάει* (ambo imperativi sunt) imperfecta esse. Idem ipsi accidit *Iphigen. Tauric. vers. 8*, & *Rhes. vers. 131*, ut *δαει*, *existina*, pro imperfecto *existimabat*, *έδοκει*, acciperet. Elegans est ejus *σπεδαυ ἀλλήλαυ* *Iph. Taur. vers. 579*. Eiusdem Fabulæ *vers. 609* *λήμα* & *λήμμα* pro eodem habuit, & *vers. 1042* *ιότερος* atque *ιότης*. Vult enim illud *australi*. Sufficiant hæc pauca peritiæ in Grammatica Græca *Carmeliane* specimen, quæ, nisi obiter tantummodo idelibare maluissimus, potuissent magno numero augeri. Sed indignam nobis eam operam reputamus, quam inviti & eo tantum sine suscepimus, ut arrogantis hominis hæsum deprimeremus, Collegæ nostro proterve insultantis. Grammaticalla hæc minuta reputantur, & a professione nostra sunt aliena; ludimagistro autem, quis est *Carmelius*, scitu tam necessaria, ut absque dedecore ignorare nequeat. Jaclabat hæc arma *Carmelius*, confidebat huic arci, provocabat adversarium. Suis igitur armis ipsum contuldi, sua in arcæ debellari, iustum erat, & invidia, ut speramus, carebit.

NOVA LITERARIA.

Celebre est Monasticum Anglicanum, a *Rogero Dodswortho* & *Guel-elina Dugdale* conscriptum, & Londini A. 1682 in fol. iterum divulgatum, ac *Johannis Marsbani* Propylæo instructum.

Exstat

Exstat etiam Monasticon Hibernicum, Anglice A. 1722, 8, ibidem impressum, adeoque soli Scotiæ talis liber adhuc defuit. Hinc laborem ante complures annos Ratisbonæ in se suscepit admodum Reverendus P. *Marianus Brockius*, Scoto-Benedictinus, eundemque nuper ad finem perduxit. Nos rem gratam Lectoribus nostris facturi videmur, si conspectum huius Monastici hic inferamus. Est autem hic:

Inscriptur liber: Monasticon Scotticum, ex Codicibus antiquis, membranatis, & instrumentis, tum domesticis, tum extraneis, collectum, complectens omnium Ordinum monasticorum Abbatias, Prioratus, Cellas, Ecclesias, & domos, quæ olim in regno Scotiæ floruerunt, a tempore susceptæ religionis Christianæ, usque ad fatalem Monasteriorum dissolutionem, Autore P. *Mariano Brockio*, Scoto-Benedictino, ex Exempto & Consistoriali Monasterio ad S. *Jacobum* Scototum Ratisbonæ, S. S. Theologiæ Dōctore, & ejusdem sacre Facultatis in alma Universitate Erfartensi Assessore & Professore Ordinario, nec non prædicti Monasterii Priore & Seniore, Cum in hoc Monastico Scottico antiquissima gentis illius Monasteria præferamus, quorum historiæ ipsa antiquitas penitus deliderat; necessario præmittenda erant quadam Prolegomena, ad tenebrosam antiquitatem dilucidandam, & hodiernos Scotos ab æmulatorum livore vindicandos. Hinc totum opus in tres Tomos dispersimus, quatenus in recensendis veteribus illis monumentis rectus ordo & methodus observari possit. Totus præterea continet tres sequentes Partes, in quibus remotas hodierna Scotiæ antiquitates scrutamur; circa quas modeste disputamus. Et quidem prima Pars complectitur omnia illa Prolegomena, quæ ad statum veteris & hodierna Scotiæ cognoscendum requiruntur, atque, in unum collecta, rite constituunt Proplasmum totius operis, XII Dissertationibus historicis constans, quibus ebria dulia, circa antiquæ gentis historiæ ventilata, resolvere conati sumus, præter domestica documenta, etiam externis scriptoribus, præsertim Romanis, in auxilium vocatis. In prima Dissertatione agitur de finibus veteris Scotiæ, cujus præter antiquos terminos in Austriam us-

que ad Tiniam frutum, & murum, vel vallum, Hadriani; exten-
dunt; quantum hodiernam Scotiam intra Tweedæ flumibus ut-
que reclusam concedimus. Secunda Dissertatio tradit varias ho-
diernæ Scotiæ divisiones, præsertim in naturalem & politicam;
in qua ultima exhibentur tabule Præfecturarum, sive Vice-
Comitatum, regni, vulgo Schires; itidem urbium regalium,
sive Burgorum regionum; dein Nobilitatis Scotiæ, secun-
dum varios dignitatum gradus, ubi reperimus titulos Ducum,
Marchionum, Comitum, Vicecomitum, & dominorum Burgorum
regni, vulgo Lords. Denique præfertur Tabula omnium Archi-
episcoporum & Episcoporum secundum distinctas dioceses, a
primævæ erectione usque ad annum 1551; cui ultimæ Tabule ad-
jungitur Catalogus omnium Ecclesiarum collegiatarum, diver-
sis temporibus, apud Scotos erectarum. Tertia Dissertatio versa-
tur circa antiquos hodiernæ Scotiæ incolas, quam proli in qua-
tuor Sectiones distribuimus. In primis enim agimus de Romanis,
sive quorum in insulam adventu, Britannia historia spissis te-
nebris obvoluta jacuisset. Secundo loco collocamus Mæatas, si-
ve mediterraneos Britones, qui ipsam Nortumbriam, Cum-
briam, & Westmoriæ, veterum Scotorum patrimonium, inha-
bitabant, imo australes hodiernæ Scotiæ regiones aliquando pos-
sederant, quorum proin statum sub Romanis, & ipsi etiam
discedentibus, indagamus. Inter tertiæ classi inquilinos propo-
nimus Pictos, sive Cædonios, quorum celebrem Monarchiam
ab exordio ad ultimam extinctionem contemplamur, atque ex
varis Chroniçis & antiquis monumentis accuratam Regum
seriem contexere conati sumus. Denique loco ultimo consti-
tuimus Scotos, de quorum ortu & progressu in Britannia dis-
ceptamus, confidenti molimine monstrantes, quod antiqui Sco-
ti existerint veri & genuini borealis Britannia aborigines.
In quarta Dissertatione disputamus de libero & absoluto im-
perio Scotorum in Britannia, atque ex varis monumentis,
tum domesticis, tum externis, imo ex sinceris Diplomatis, de-
monstramus, antiquissimum Scotorum regnum nulli alteri im-
perio, vel populo, subjectum fuisse. Quinta Dissertatio versatur
circa

*circat tempus susceptæ & propagatæ Christianæ religionis apud
 Scotos, cujus primam propagationem referimus ad statum S.
 Victoris Papæ I habente Seculo secundo, vel incunte tertio, ré-
 gnante Donald, Scotorum Rege. Sexta Dissertatio tractat de
 ortu & progressu vitæ monasticæ apud Scotos & Pictos,
 quam introduxerunt primi Christiani doctores, ab antiquis
 appellati Kiledæi, vel Keledæi, a cellis, quas inhabitabant, &
 non a cultu, quem ibidem exercebant: nam Kil in antiqua
 lingua Cæltica, sive Scotica, cellam denotabat. Hinc veteres
 illi monachi male a sequentibus scriptoribus nominantur Cul-
 dæi, quasi ipsi soli essent Dei cultores. Septima Dissertatio
 exhibet etiam disciplinam monasticam, observatam ab an-
 tiquis illis Monachis, sive Kiledæis, nulli certæ regule adhuc
 adscriptis. Octava Dissertatio explicat celebrem controver-
 siam, inter Scotos & Romanos Monachos olim initam, circa
 observationem Paschalis, ubi probatur, Scotos non fuisse veros
 Quarto-Decimanos, sed solummodo errore calculi a veritate
 deviasse. Nona Dissertatio versatur circa aliam controver-
 siam, inter eandem Monachos ventilatam de Tonsura ecclesia-
 stica, dum Romani Scotticam pro Simonis Magi tonsura,
 suam vero pro S. Petri, venditabant, cum tamen tempore Apo-
 stolorum nulla tonsura ecclesiastica in usu fuerit. Decima
 Dissertatio agit de exordio & progressu regniæ Benedicti-
 næ in Britannia, etiam Picti & Scoti tandem non sibi am-
 plexi ante Seculum octavum. Undecima Dissertatio adducit præ-
 cipua & alia inconsuetâ Privilegia Monasteriorum Scotorum.
 Duodecima Dissertatio asserit liberum regimen ecclesiæ
 Scotticæ, eamque ab omni Metropolitanorum Anglicorum
 usurpato, vel prætenso, jure vindicare conatur: adducit in
 hanc rem plurimos Pontificum Romanorum, Regum, ac alio-
 rum Episcoporum, Diplomatum. Secunda Pars comprehen-
 dit antiquissima Monasteria, quæ ab exordio nullius, vel
 incerti, Ordinis erant, & non nisi incunte Seculo octavo
 ad Ordinem Benedictinum transferunt. Inhabitata plerum-
 que ab ipsi Kiledæis, a Seculo tertio usque ad undecimum:
 sed*

sed deinceps vel in cathedralis, vel collegiatis, Ecclesiis conversa, vel strictiori observantia Monachis concessa. Tertia Pars continet historiam omnium Canonicorum, que per Germaniam & Galliam a Scottis, & pro Scottis, fuerunt creata; cui pramittitur lex de velitate in hodiernis Hibernis. In Tomo secundo exhibetur historia omnium Monasteriorum, sub regula S. Benedicti militantium, que Seculo undecimo & sequentibus vel noviter creata, vel jam dudum collapsa iterum restructa sunt: nimirum Monasteria Benedictina, proprie sic dicta: Cluniacensis, Girouensis, Cisterciensis, Sompringhamensis, Prioratus Ordinis vallis caulium & Cartulienisium. Cuncta enim hac Cambria regulam S. Benedicti pro primaria vite monastica norma observarunt: licet eorum institutores diversas Constitutiones pro ipsis condiderint, & eorum Monachi habitu & moribus distincti, quasi distincti Ordines monasticos representaverint. Hinc de quolibet Ordine singulatim agimus, & ortum & progressum apud Scottos indagamus, atque haud inutiles observationes circa Historiam ecclesiasticam adducimus. In tertio Tomo recensemus Canobias, sub regula S. Augustini militantes, nimirum Monasteria Canonicorum regularium, Praemonstratensium, Canonicorum S. Antonii, Ministeria Ordinis sanctissimae Trinitatis, sive de redemptione captivorum, atque conventus Dominicanorum, Franciscanorum, & Carmelitandorum; simulque domos Templariorum, aliorumque equestrium Ordinum.

Non dubitamus, quin Bibliopola quidam Germaniae, vel Scotiae ipsius, in qua typographia ac res libraria mirifice jam floret, huic Operi extendendo eo facilius necessarios impensurus sit sumtus, quo pluribus, usque ineditis, Diplomatum est refertum, & quo majorem, Christianissimi Autoris, Dissertationes Historiae Scotiae monasticae, & ejus antiquitatibus, accendent lucem. Optamus igitur Venerando Autori prosperissimam valetudinem, ipsique Operi felicem Lucinam.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Novembris Anno MDCCLI.

POLYMETIS, OR AN ENQUIRY CONCERNING
the agreement, &c.

hoc est,

POLYMETIS, SEU COMMENTARIUS DE CON-
sensu inter prisca: Romanorum Poetas, & monumenta,
etiamnum residua, antiquorum sculptorum, pictorum,
& exlatorum, quo ostenditur, quia ratione hæc sese
mutuo illustrare queant, Autore JO-
ANNE SPENCEO.

Londini, 1747, fol. maj.

Alph. 4, cum Tab. xxi incis. 4t.

Autor hujus libri munere Professoris Poeticæ per de-
cem annos functus est in Universitate Oxoniensi, an-
nos vero quinque, & quod excurrit, itineribus per va-
rias Europæ partes faciendis impendit. Ut publico muneri,
diu gesto, satisfaceret, in artis poeticæ indolem diligenter
ipsi inquirendum fuit; ut verò ex itineribus longinquis &
diuturnis fructum caperet tanto uberiores, præsertim cum Ro-
mæ & Florentiæ temporis non exigua pars ipsi fuisset
transigenda, reliquias veterum artificum Romanorum, scul-
ptorum, pictorum, exlatorum, etiamnum superstites, oculis
avidis & curiosis sic contemp'tatus est, ut ex eo ampla obser-
vationum seges ipsi subnasceretur. Hinc oborta ipsi est co-
gita-

Kk kk

gita-

gitatio, utrumque hos studium, meditandi nempe Poetas Romanos, & sollicite contemplandi antiquitatis monumenta, commode satis conjungi & comparari inter se posse. Tale consilium huc neque neminem cepisse, aut saltem executum fuisse, Autor sibi persuadet; excipit tantum illustris *Addisonii* Commentariam de re numismatica, ubi argumentum hoc tangitur, Ideoque ipse, rei huic manum admoveendam esse, putavit. Totum Opus *Libris X, Dialogis vero XXI*, complexus est, & ab interlocutorum in his Dialogis principe, *Polymeti*, libro titulum hunc præfixit. Methodus vero hæc dialogistica ipsi tum ob alias rationes percipitur, tum vero ideocumprimis, ut argumento, a se electo, gratiam aliquam conciliaret, ac veluti vitam inderet, lectori vero fastidium, inter legendum forte obrepens, minueret. Sed accedamus jam ad contenta *Dialogorum*.

Dialogo I Autor instituti sui rationes exponit. Propositum nempe ipsi est, descriptiones Deorum, quæ apud Poetas Romanos reperiuntur, cum statuis ac imaginibus eorundem Deorum antiquis, quæ supersunt, conferre. Quæ in finem, utque confusionem quæcumque vitaret, illas tantum Deorum statuas atque imagines examinandas sumit, quæ olim usu in sacris Italorum, ac sigillatim Romanorum, receptæ erant.

Dialogus II de origine Poetices apud Romanos disseritur. Nobilissimæ hujus artis initia apud Romanos rudia admodum & impolita fuisse, constat. Prima, quantum novimus, Carmina, Romæ audita, fuere triumphalia & saliaris. Et in universum usus carminum antiquissimorum omnis apud Romanos ad religionem & res sacras relatus fuisse videtur. Ipsi quoque ludi scenici, & versus in illis facti extemporales ac inconditi, ad placandum Numen instituti erant. Primus, ex cujus carminibus fragmenta supersunt, & a quo ipsi Romani culte Poetices initia deducere solent, est *Livius Andronicus*, Poeta dramaticus. Hunc in eodem genere excipit *Nævius*, magistro suo major, qui historiam quoque belli Punicæ primi epico, aut historico, poemate persecutus est. Eum non modo

do imitatus est *Ennius*, sed tantum quoque excelluit, quantum *Ennium Nævius*. Qui hos secutus est *Plautus*, unice ad scribendum Comœdias animum appulit, idque non sine felici successu. Imitatus hunc est *Cæcilius*, magnopere laudatus a *Cicerone*, & *Terentius*, quem sermonis castitas singularis & nobilis simplicitas vehementer commendat. Dolendum est, *Afrani* Comœdias ad nos non pervenisse. Iudices enim idonei censuerunt, neminem ipso *Mœnandrum* melius & feliciter imitatum esse. Eodem tempore, quo Comœdiæ expoliendæ operam dederunt Poetæ præstantes, *Pacuvius*, *Terentius*, & *Actius*, *Afrani* æqualis, in Tragediam excolendam, & ad aliquam perfectionis apicem deducendam, non infelicitate incubuerunt, usque adeo, ut *Pacuvium* *Cicero* summis Tragicis annumerare potuerit. Solet idem pictoribus præstantioribus, quos Roma tulit, accenseri. Comœdiæ Romanæ propago eorundem Satira exstitit, Poema ipsis proprium & peculiare, in quo aliquid conatus est *Favus*, *Lucilius* vero, Comicoꝝ Græcorum in joci captandis licentiam æmulatus, tantos progressus fecit, ut ipsi inventionis gloria, adscriberetur. Non ita diu post *Lucretius* Poësim ad illustrandam Philosophiam transtulit; *Cæcilius* autem Lyricos Græcæ Poetas versibus Latinis exprimere annisus est. De Poetarum horum omnium, qui primam Poëticæ Romanæ ætatem constituunt, meritis multa acute & erudite ab Autore observantur.

Dialogus III est de Poëticæ, apud Romanos florentis, statu. Tempore tandem *Augusti* Imperatoris, cum & hicce Princeps, & amicus ejus summus, *Mæcenat*, literis & eruditis mirum in modum faverent, ars quoque poetica Romanorum supremum perfectionis fastigium contigit. Tulit illa ætas *Virgilium*, qui, editis primo *Bucolicis*, omnibus aliis, in hoc scribendi genere, palmam præcipuit; mox vero deinde *Georgicon* Poema, opus elegantissimum, & numeris omnibus absolutum, publici juris fecit. Ultimo loco prodiit ipsius *Æneis*, poema historico-politicum, quo videtur *Virgilius* novam imperii formam, ab *Augusto* recens constitutam, Romanis commendare voluisse. Et, quoniam novam hanc imperii formam, ex vo-

luntate Deorum, multis nempe modis testata, deducit, ubique instituta Romanorum sacra interspergit, & ad horum scientiam plus ille unus confert, quam Poetae reliqui Romani omnes, *Ovidio* tamen excepto. In opere hoc *Virgilius* Poetas epicos Romanorum omnes tanto antecellit, quanto *Græcos Homerus*. *Virgilius* amicitiae *Mæcenatis* primus commendavit *Horatium*, qui carmine lyrico omnes haud dubie gentis Romanæ vates longo post se intervallo reliquit, & ad gloriam *Græcorum* quam proxime accessit. Ad Satiram quoque Romanorum emolliendam & perpoliendam successu tam exoptato operam suam contulit, ut laudes ejus posthæc assequi prorsus nemo potuerit, nisi unus aliquis recentioris ætatis Poeta. Epistolas *Horatii*, quæ a Satiris vix differunt, & forte olim cum illis commune *Sermonum* nomen gesserunt, Autor noster ipsis etiam lyricis ejus Carminibus præfert. Polita illa ætate floruit etiam *Tibullus*, *Horatii* amicus, qui eandem inter Poetas elegiacos elegantiae & castigatae dictionis laudem meruit, quam inter Comicos consecutus est *Terentius*. Ejus & æqualis & æpulus fuit *Propertius*; sed, dum hic diversa nimis virtutis poeticæ exempla imitanda sibi proposuit, factum est, ut illum perfectionis gradum non attigerit, quem alioqui potuisset assequi. *Ovidius*, qui cum duobus prioribus triumviratum Poetarum elegiacorum conficit, utroque nonnihil incultior & negligentior exstitit. Inter opera ejus principatum tenent *Fasti*, secundus ab his locus debetur *Amorum* libris. Proximam laudem sibi vindicant Epistolæ *Heroides*. Quæ sequuntur reliqua, prioribus omnino deteriora apparent, quod imprimis de *Metamorphoseon* libris judicandum. Poemata illius ejusdem ævi dramatica magno in pretio habita fuisse, nullo indicio colligi potest. Excipienda tamen *Ovidii Medea*, & *Varii Thyestes*. Tragediæ veteribus laudatæ, sed dudum deperditæ. Ad ætatem *Augusti* referendæ etiam *Spenceo* videntur *Phædri* Fabulæ, hoc quippe tempore composita, tamen sub imperio *Tiberii* demum in publicum prodierint, quod etiam elegans earum simplicitas, aliæque virtutes, ævo huic propriæ, satis testantur.

Sed

sed de Fabulis his, etsi perquam terfo stilo conscriptis, longe aliter judicare in hac urbe nostra Virum quendam eruditissimum, vix opus est monere. De reliquis ætatis hujusce Poëtis, qui supersunt, aut superesse dicuntur, ac sigillatim de *Martialio*, multo tenuius sentit; de hoc etiam aliquo modo addubitat, an non pro recentioris cujusdam impostoris sætu adulterino habendus sit.

Dialogus IV est de Poëseos Romanæ decremento. Sub Imperatoribus *Tiberio*, *Caligula*, & *Nerone*, cum omnia, quæ in præcorum Romanorum institutis, studiis, & moribus, laude digna visa erant, in deterius ruerent, virtutes etiam genuinæ eloquentiæ, & bonæ Poëseos, paulatim defecerunt. Testantur ea de re *Lucanus* & *Persius*, Poëtarum, qui regnante *Nerone* floruerunt; principes, quorum prior, etsi sententiis philosophicis, & nonnunquam satis sublimibus, abundet, continuo tamen immodice tumescit, ac plerumque declamatorem fere ac Sophistam magis agit, quam Poëtam; alter vero potiorem inter Philosophos, quam Poëtas, locum meretur, & præterea obscuritate ubique laborat intolerabili. Secuta ætas, quæ meliores vidit Imperatores, tulit etiam Poëtas, si non optimos, laude tamen digniores illis, de quibus modo dictum est. Floruerunt illo temporis tractu *Silius Italicus*, *Statius*, *Valerius Flaccus*. Quos inter *Silius*, veluti tumida nimium *Lucani* Musa territus, ubique fere humi repit, a meteoris & inani sublimitatis affectatione penitus liber. *Statius*, etsi animus elatior non desset, defuit tamen prudentiæ, quod ejus *Thebais* aperta nimis omnibus testatur. *Valerium Flaccum*, cujus *Argonautica* ultimam Autoris manum experta non sunt, plerique in Poësi epica uno tantum *Virgilio* inferiorem esse judicant, neque id immerito. Ex Poëtis hujus ætatis dramaticis unus superest *Seneca*, sub cujus nomine Tragediæ ad nos transmissæ sunt decem. Sed ambigi non potest, quin illæ Autores habuerint & diversos, & ævi sequioris. *Martialis* Epigrammata laude merita defraudanda non sunt. *Juvenalis* dei potest Poëtarum Romanorum ultimus.

Dialogus V de initiis, progressu, & decremento, artium inter

ter Romanos, disserit. Roma satis diu artium omnium elegantiorum rudis expertaque mansit. Secundo demum bello Punico rerum harum gustus in urbem introduci cepit. Illo ipso quidem bello *Fabius Maximus*, cum Tarentum cepisset, in-bique statuas Deorum perpulchras, a praestantibus artis statuarie magistris, ac ipsius *Lysippi* manu, profectas, ostendisset, Deos tamen hos iratos Tarentinis relinquere iussit. Aliter *Marcellus* egit, occupata Sicilia, captisque Syraculis, elegantissima Graecorum civitate, sigillis, tabulis, ac statuis excellentibus, largiter ornata. Haec enim civitatis illius ornamenta, veluti pinguisissima devictae Siciliae spolia, Romam deportari iussit. Quamvis autem tum Romanorum permulti, patriis moribus inhærentes, abhærentiam *Fabii* etiam atque etiam laudassent; plerique tamen, ac praecipue juvenes, factum *Marcelli* valde probarunt, & ab eo tempore amor pulcherrimarum artium Romanos totus invaluit, indiesque majora cepit incrementa. Successu temporis, Africa, Hispania, & ipsa tandem Graecia, Romam ornamentis huius generis copiosis locupletavit. Et is laudabatur maxime a populo ducum bellicorum triumphus, qui tabularum, signorum, ac vasium exquisitissimorum, numerum largissimum Romam attulisset. Sic factum est, ut intra annos circiter septuaginta a triumpho *Marcelli*, laudatissima vereque ita videenda artis Graecorum monumenta, quae per totum orbem antehac dispersa fuerunt, Romam ad unam hanc urbem condecorandam quasi convolarent. Neque etiam posthæc consuetudo illa desit, cuius exempla hic suppeditantur plurima. Hanc primam potest appellare ætatem, quae usque ad *Julii Caesaris* tempora pertingit, qua quidem ætate amor & admiratio harum rerum artiumque praestantissimarum Romanos invasit. Tempore *Augusti*, cum alta pace frueretur Roma, ipseque Imperator artibus omnis generis, ac his praecipue, de quibus loquimur, mirum in modum faveret, artifices eminentiores, pictores, sculptores, & architecti, Romam invitati, urbem hanc monumentis artis suae admirandis totam impleverunt, & iis obstetricantibus, Imperator *Augustus* urbem, quam lateritiana invenerat,

max.

marmoream reliquit. Hæc dici potest ætas cultarum apud Romanos meliorum artium secunda. Post *Augusti* ætatem, artes statuaria & pictoria non quidem gradu adeo concitato a pristina sua perfectione deslexerunt; sed successive tamen paulatim magis magisque declinarunt, quod optimi Scriptores, qui ætatem illam sicut consecuti, monere non neglexerunt.

Dialogi, qui deinde sequuntur, *undecim*, a *sexto* usque ad *decimum septimum*, versantur in explicandis veterum Romanorum de Theologia, Diisque suis, opinionibus. *Dialogus VI* de *Jove, Junone, & Minerva*; *Dialogus VII* de *Neptuno, Venere, Marte, Vulcano, & Vesta*; *Dialogus VIII* de *Apolline, Diana, Cerere, & Mercurio*; *Dialogus IX* de *Hercule, Baccho, Esculapio, Romulo, Castore, & Polluce*; *Dialogus X* de divinitatibus moralibus, præsidibus virtutum, actionum itidem, omnisque fortunæ hominum; *Dialogus XI & XII* de constellationibus, Planetis, annique tempestatibus; *Dialogus XIII* de Numinibus, aeri dominantibus; *Dialogus XIV* de Diis inferorum, agit. Omnia hæc ex antiquitatis penu, ejusque Scriptoribus maxime probatis, eruantur, ac insuper ingeniose doctæque explicantur. Numina ipsa ex monumentis antiquis melioribus & præstantioribus, quæ supersunt, oculis lectorum obijciuntur, & scrupulosa diligentia examinantur, ac cum his descriptiones Deorum, quæ apud Poetas Romanæ gentis præcipuos reperitur, accurate componuntur. Nihil hic tritum, aut vulgare, occurrit. Omnia observationibus exquisitis referta, ac veluti condita, sunt, lectoremque talium deliciarum & cupidum, & peritum, languere nunquam sinunt. Nobis non licet, Auctorem doctissimum in vasto hoc campo pressò pede sequi, etsi id, si instituti nostri ratio permitteret, tum nobis, tum etiam, quod speramus, Lectoribus nostris, voluptatis plurimum allaturum esset. Ut tamen constet Lectoribus, quodnam in hoc opere Autoris fuerit consilium, & qua ratione illud executus fuerit, exempla nonnulla, uti illa se nobis offerent, in medium adducemus.

Dialogo VII repræsentatur *Veneris* statua, qua jam dudum nihil celebrius est, Medicea, Florentiæ visenda, cujus

gratias elegantiasque omnes primo exponit Autor, illasque
versibus his exprimi docet a *Statio Theb. Lib. VI*:

*Effulsero artus, membrorumque omnis aperta est
Lacerta; insignesque humeri, nec pectora nudis
Deteriora genis; latuitque in corpore vulnus.*

Quibus jungit ista *Plauti in Rudente Act. II Sc. IV*:

*Proh Di immortales, Veneris effigia hæc quidem est!
Ut in oculis hilaritudo est! Eja corpus cujusmodi,
Subacturium - - - (illud quidem subaquilum volui dicere)
Vel papillæ cujusmodi - - -*

Et hæc *Lucili*:

*Hic corpus solidum inveni: hic stare papillæ
Pectore marmoreo - - -*

Et illa *Ovidii*:

*Ipsa Venus pubem, quoties velamina ponit,
Protegitur lava semireducta manu.*

Quæ tandem claudit hæc *Plauti in Epidico Act. V Sc. I*:

Ab unguiculo ad capillum summum est festivissima.

Et fatendum est, conferenti versus hos cum statua *Veneris Mediceæ*, omnia mirum in modum congruere, valdeque apposita esse.

Eodem *Dialogo* sermo est de imaginibus *Martis*, quæ in signis antiquis, aut etiam nummis, cernuntur. Affectur inter alia nummus quidam, in quo apparet *Ilis*, vel *Rhea Sylvia*, virgo *Vestalis*, humi cubans, pæne nuda, somnoque sepulta. Super eam conspicitur *Mars*, tanquam ex aere descendens, ac veluti in aere pendens, unde Autor, post illustrem elegantissimumque *Addisonium*, versibus hæc *Juvenalis Sat. XI*, antea non bene intellectis, lucem egregiam infert:

*Tunc rudis et Grajas mirari nescius artes,
Urbibus eversis, prædæque in parte reperta
Magnarum artificum frangebatur pocula miles,
Ut phaleris gauderet equus; celataque castis*

Romu.

*Romuleæ simulacra fera mansuescere iussa
Imperii fato, & geminis sub rupe Quirinos;
Ac nudam effigiem clypeo fulgentis & hasta
Pendenteque Dei, peritura ostenderet hosti.*

*Pendens Deus hic est Mars, in aere adhuc pendens, Rhea
Sylæ inminens, ejusque pudicitiz insidias struens, ut ex
conubitu illo Romulus gignatur. Tam egregiam mutuam-
que operam sibi præstant sculpturæ veterum, eorundemque
carmina. Autori nostro ingenioso hinc occasio subnascitur,
de marmore quodam anaglypho, elegantissime sculpto, mul-
tisque figuris ornato, quod Romæ exstat, sententiam suam ex-
ponendi. In illo apparet Mars, accedens ad mulierem, humi
cubantem, & dormienti similem. Circumdati hi sunt inte-
gro Deorum concilio, quorum unusquisque notis sibi pro-
priis & characteristicis facile dignoscitur. Juno pronuba,
quæ inter illos, sed loco eminentiori & digniori, sedet, satis
indicat, nuptias hic representari. Autor noster conjicit, mu-
lierem hanc, humi cubantem, esse *Nerseum*, quam Pœtæ Ro-
mani antiquiores, *Ennius*, *Varro*, *Licinius Imbrex*, excitati a
Gellio Noct. Att. Lib. XIII Cap. 22, & *Plautus*, uxorem faciunt
Martis. Ea Autori videtur jacere, creata quidem, sed ani-
ma necdum dotata, quam ex manibus *Promethei* adstantis
acceptura demum esset. In hac explicatione multum utique
ingenii inest, eaque magnam rerum istiusmodi peritiam præ-
dit. Verum tamen illa, quod fateri cogimur, nobis nondum
satisfacit. *Nerseus* vix ac ne vix quidem Romanis ipsis nota
erat. Nulla ejus, nisi in Sacerdotum indigitamentis prisca,
atque apud Poetas antiquiores & obsoletos fere, mentio oc-
currit, ex quibus tamen eandem, tanquam conjugem *Gradii*,
in scenam producit *Martianus Capella*, in principio Satirici.
Numen istud cognitum erat nemini, nisi Poetarum illorum
obsoletorum interpretibus, doctisque Grammaticis, quamvis
etiam in his essent, qui nomen *Nerseus* fere igno-
rarent, aut saltem ancipites hærent, utrum illa conjux *Mar-
tis* dicenda esset, quod ex *Gellio* intelligitur, Autorque noster
ipse fatetur. Vix igitur crediderimus, nuptias Numinis tam*

obscuri, & fere in univcrsum, pauculis Grammaticis exceptis, incogniti, operæ pretium tulisse, ut his celebrandis artifex, quisquis fuit, tantum studii & laboris impenderet, easque in imagine adeo magnifica & pomposa, &, ausimus addere, singulariter ingeniosa, repræsentandas esse duceret. Nobis dubium esse non potest, quin & hic *Martis* & *Rhea Sylva* amores adumbrentur, quod comparanti marmor hoc cum gummo, de quo antea dictum, illico manifestum apparebit. Ut vero ex amoribus his, re ipsa furtivis & illicitis, tanto major in gentem Romanam, ejusque conditorem, *Romulum*, gloria redundaret, tcm hanc artifex sic repræsentat, tanquam de eâ in concilio Deorum omnium deliberatum, *Martique*, ex decreto Deorum, *Rhea Sylva* in uxorem data, fuerit. Tales fere *Mercurii* cum Philologia nuptias in Satirico suo describit *Martianus Capella*.

Dialogo VIII describitur statua celeberrima *Apollinis* Belvederensis, quam etiam, pro more suo, æri incidendam curavit, nobisque dedit spectandam, Autor. Simulacrum, numeris profecto omnibus absolutum, inter meliora & eminentiora in hoc genere antiquitatis monumenta, quibus ætas pepercit, ex confessione omnium, numerari debet. Quandoquidem autem vultus *Apollinis* in excellenti hoc signo non modo formæ pulchritudinem admirabilem, quæ *Apollini* propria erat, sed etiam aliquid plus quam humanum, & vere divinum, præ se fert, judice *Spenceo*, signum istud etiam reliquis, quæ supersunt, palmam præcipere videtur. Omnia, quæ in *Apolline* laudant Poetæ Romani, signo huic mirifice conveniunt. Ceterum, cum *Apollini* suo Romani varia adscriberent attributa, a quibus modo dicitur *Venator*, modo *Vates*, aut *Lyrister*, modo *reflector Solis*, &c. qui omnes a se invicem certis quibusdam notis characteristicis distinguuntur, simulacrum Belvederense nobis repræsentat *Apollinem Venatorem*, quem *Maximus Difsertat. XXVI* (non, ut hic editum videmus, LXXII,) ita depingit, *μυρῶν γυμνὸν ἐκ χλαμυδῶν, τοξότην, διαβεβηκῆτα τῶς ποσσίν, ἄσπερ τὸν θεόντα*. Deum, qui vultu & corpore florem juventutis præfert, totum fere nudum, nisi quod hamero tenuit

tenuis chlamys superinjecta sit, arcu & sagittis insignem, pedesque currentis instar promocentem. Eundem Virgilius in his describit, quæ statux Belvederensi egregie conveniunt *Æneid. Lib. IV:*

*Ipse ante alios pulcherrimus omnes
Infert se socium Æneas, atque agmine jungit:
Qualis ubi hybernam Lyciam, Xanthique fluentem;
Deserit, ac Delum maternam inivisit, Apollo,
Inspuratque choros, mixtique altaria circum
Cretæque Dryopesque frenant, piletique Agathyrsæ.
Ipse jugis Cynthi graditur; mollique fluentem
Fronde premit crinem fingens, atque implicat auro.
Tela sonant humeris. Hæc illo segnit ibat
Æneas; tantum egregio decus enitet ore.*

Dialogo XI constellationes cœlestes, uti in pervetusta Sphæra *Farnesæ* effictæ conspiciuntur, curate omni ex parte versantur & exponuntur, atque cum Poetarum Romanorum ea de re versibus componuntur, ut ex his omnibus intelligatur, quantum Sphæra hæc & a vetustioribus, & a recentioribus, differat.

Dialogi quinque ultimi in eo versantur, ut ostendatur Lectori disquisitionum hujuscemodi usus & fructus. *Dialogus* igitur *XVII* de usu hoc & fructu generatim disserit, docetque, inspectionem illorum antiquitatis monumentorum, quæ in superioribus exposita fuerunt, omnium optime illustrare loca difficilia vetustorum Poetarum, quod interpretes illorum plerique & celebriores quidem nimium neglexerunt, unde factum esse videmus, ut ipsorum Commentarii, quantumvis supra modum diffusi, ac multiplici etiam eruditione cumulati, vero tamen, qui in iis a plerisque spectatur, usu omnino careant. Qua occasione de requisitis boni in vetustos Scriptores Commentarii multa afferuntur, quæ a cordatis lectoribus expendi merentur, ac insuper vitia educationis juvenum in scholis vulgaribus traducuntur. Nescimus tamen, an non hic quoque nonnulla examina maturius mereantur. Sed Au-

tor hæc potissimum scholis suis patriis in Anglia dicta esse cupit. *Dialogo XVIII* specialius docet, quantum ex contemplatione antiquorum monumentorum proficere queant recentiores nostri artifices, ubi subjectum aliquod allegoricum, vel symbolicum, pingendo, aut sculpendo, aut alio quocunque modo fingendo, representare volunt. Si quis veterum, hoc in genere, monumenta intueatur, deprehendet in illis summam simplicitatem & mirabilem perspicuitatem. Symbola, quibus illi aliquid allegorice, aut emblematicè, designant, talia sunt, ut eorum vera significatio, & usus, non possint non illico agnosci. Sic v. g. per bilancem indicant justitiam, fortitudinem ense, temperantiam fræno, & sic porro. Ab hac nobili simplicitate & perspicuitate longissimo recedunt ut plurimum recentiorum nostrorum artificum inventa, quæ sæpiuscule ænigmatibus insolubilibus similia sunt, quam symbolis, allegoricis quidem, sed ex quibus tamen spectatores cordati erudiri, usumque capere, debent, quod exemplis plurimis, nonnunquam ad ciendum risum compositis, comprobatur. *Dialogo XIX* proferuntur vitia Poetarum recentiorum, ubi allegoriis indulgent, idque inprimis in Poemate aliquo Anglico multis & copiose ostenditur. *Dialogo XX* deteguntur vitia, ab interpretibus Anglicis, in vertendis antiquorum Carminibus, illisque sigillatim locis, quæ subjectum aliquod allegoricum complectuntur, sæpiuscule commissa, eorumque in finem interpretatio *Drydeni* Anglica *Virgilit* inprimis exentitur. *Ultimo* denique *Dialogo XXI* docetur, qua ratione opus tale, quale Autor hic in se suscepit, si alius quis manus ipsi admoverè vellet, mirifice amplificari, & ad majorem perfectionis gradum deduci, queat. Sed hæc in ipso Autoris Opere legenda harum literarum studiosis commendamus.

**CAJUS SÜETONIUS TRANQUILLUS, CUM
animadversionibus JO. AUGUSTI ERNESTI.**

Lipsiæ, apud Jo. Wendlerum, 1748, 8.

Alph. I plag. 14.

Quat.

Quamquam *Suetonius* ingenii doctrinæque luce cum aliorum Virorum doctissimorum, tum imprimis *Burmanni*, τὸ πᾶν, ita emendatus, explicatus, illustratusque, vulgo putatur, ut omnium aliorum studia, in hoc Autore aliquid tentandi, resincta videantur; tot tamen non vitiosæ solum lectiones, sed loca etiam, aut verborum, aut ipsarum rerum, difficultate laborantia, ab iis vel plane intacta relicta, vel non satis illustrata, erant, ut viro docto, & ingenii acuti, Latinæ linguæ, historiæ, antiquitatumque, satis perito, interpretandi denique facultatem longo usu exercitationeque affecuto, non parva materia superesset. Itaque non egit rem actam *Jo. Aug. Ernesti*, Vir doctissimus, cum sibi hunc Scriptorem recensendum illustrandumque sumsit. Id quomodo ei successerit, e dicendis patebit.

In Præfatione, in qua obiter Vir quidam doctus, qui ingenio otioque abusus, in *Symbolis Bremensibus* fidem *Suetonii* vanis & contortis ratiunculis, ab ignorantia cum ipsius linguæ, tum aliarum rerum, profectis, labefactare ausus est, breviter quidem, sed graviter, conviacitur, in ea igitur Præfatione Vir Celeberrimus docet, se hunc Autorem, quicum mature aliquam quasi familiaritatem contraxerit, sæpe diligenterque tractando in multis locis non satis, neque accurate emendatum, neque recte explicatum, neque dilucide illustratum, invenisse: neque tamen eam rem effecturam fuisse, ut de nova *Suetonii* editione cogitaret, nisi exemplaria *Grævianæ* editionis minoris, aut huic similis, defuissent, quibus uti posset in hoc Scriptore adolescentibus enarrando. In recensendo autem *Suetonio*, præter lectionis varietatem, a *Burmanno* e scriptis & editis notatam, adjumento fuerunt Viro Celeb. *Varie Lectiones*, e Codice MSto in margine *Casauboniana* editionis a *Cortio* scriptæ; quas varias lectiones, *Excerptorum Cortianorum* nomine laudatas, in multis sibi profuisse, ipse testatur. Præterea, cum jam in *Vespasiano* typis exscribendo operæ exercerentur, nactus est a *Christio*, Viro Clarissimo, exemplum editionis *Gryphianæ*, A. 1539 curatæ, in quo lectiones quædam ad *Cæsarem, Augustum, Tiberium, Galbam*, & reli-

quos, manu docta erant notata, ex quarum indiculo, huius editioni subiecto, intelligitur, eas esse e Codice scripto, eoque bono, cum dilectu peritas. Hæc sunt adjuvamenta, quibus in *Suetonio* perpoliando Vir doctissimus usus est: præterque autem, & propemodum omnia, debet & ingenii felicitati, & iudicii elegantie, doctrinæ denique exquisitæ copie. His subsidiis instructus, tam feliciter in emendando, explicando, illustrandoque, hoc Scriptore versatus est, ut pauca loca nunc esse putemus, in quibus hæere aliquis possit.

Animadvertiones, in quibus scribendis Vir Doctiss. tria imprimis spectavit, primo, ut, quem vocant, textum, quam fieri posset, emendatissimum exhiberet, deinde, ut verba locutionesque paulo difficiliore explicaret, tertio, ut res non satis claras illustraret, illæ Animadvertiones, inquam, optimæ frugis plenæ sunt. Sed age, quedam specimina exhibeamus, ut iis, quæ diximus, fidem faciamus. Ecce tibi primum quasdam emendationes, quæ ingenio ejus debentur. In quibus facile capitalis est illa in *August. Cap. 43: Non in foro modo &c.* qui locus sane corruptus est, neque tamen ab ullo Interpretum pro tali habitus, egregio in integrum restituitur, addito τῶν *Munera*, hoc modo: *Munera non in foro modo - - sed in Circo & in septis, &c.* quam emendationem & aliis rationibus, & monumenti Ancyranæ auctoritate, confirmat, eamque, quippe certissimam, in textum recepit. In *Claud. Cap. 19* in omnibus legitur: *Ex his alterum ab Augusto precantibus asidue Marci negatum, alterum, a Divo Julio &c.* Sed posterius alterum, maxime vitiosum, etsi nulli Interpretum animadvertens, Vir Cel. merito sustulit. In *Cesar. Cap. 75* vulgo legitur *munus populi*, ubi τὸ *populi*, linguæ quippe adversum, Vir Doctiss. delendum censet. Eandem ob causam deleandum putat τὸ *se* *Cap. 86*, ubi vulgo: *neque voluisse se diutius vivere.* In *Octav. Cap. 15: Exsiterunt, qui traderent, consulto illum ad arma isse*, ubi τὸ *illum*, quocunque modo explices, nullum, nisi ineptissimum, sensum habet. Eleganter, igitur Vir Doctiss. emendat, *itum ad arma esse. Cap. 42: ut non minorem negotiantium, quam populi, rationem deduceres*, ubi legen-

legendum Vir Cl. putat *duceret*, cum *rationem alicujus deducere* vix sit Latine dictum. Cap. 63 pro vulgato ita legit: *Videntur cinadus orbem digito ut temperat, inferto tō ut,* emendatione facili & eleganti. Cap. 79, *staturam brevem, quam . . . in memoriam ejus . . . tradit,* quem locum, ab omnibus interpretibus pro corrupto habitum, a nullo autem correctum, Vir Doctiss. ita restituit, ut legat, *in memoria ejus,* ut titulus operis, quod *Julius de Augusto* scripserit, fuerit *memoria Augusti.* In difficillimo illo loco *Calig. Cap. 26, decimas maturus dabit,* Vir Cl. legendum docet pro *decimas, tesserat.* In eodem Capite alius locus depravatus corrigitur. *Cap. 52, ac denique humano,* ubi eleganter pro *ac* legit *nec.* In *Nerone Cap. 12* pro vulgato, *item pyrrhicis quasdam,* legendum docet, *item ad pyrrhicis quasdam.* *Cap. 20, excellentissimo cultu pueri,* ubi *Grævio & Burmanno* tō *pueri* delendum videtur, *Ernesti* autem legendum putat *excellentissima culti purpura,* recte & eleganter. In *Tito Cap. 5,* ubi vulgo, *cujus brevi campos, & ad perdomandam &c.* duplicem medicinam loco male affecto affect, aut *cujus brevi campos factus. Sed ad perdomandam &c.* aut, *campos factus est. Ad perdomandam &c.* In *Domitiano Cap. 4: ante peder et stabat puerulus concinnatus portentoso parvoque capite,* quæ lectio sane suspecta. Parvum enim caput esse puerulo, nano, quid mirum? Eleganter igitur Cl. *Ernesti* pro *parvo* legit *pravo,* hoc est, deformi ab aliquo vitio naturali, velut nimia magnitudine, inprimisque *acuto,* quale fuit *Thersitis.* *Cap. 17* vulgo est, *puer, qui curæ larium cubiculi, &c.* nullo sensu, ubi eleganter emendat Cl. *Ernesti: puer, qui ara larium cubiculi &c.* *Cap. 18,* ubi vulgo, *scias nec gratius quisquam decore, nec brevius, Doct. Ernesti* pro *decore,* legit *decere,* hoc sensu, *nikil magis decet capillis, sed nulla pulchritudinis pars citius perit.* In *Libro de Illustr. Grammat. Cap. 9* legitur vulgo *perialogos,* nullo sensu, Eleganter emendat Cl. *Ernesti, periautologos,* quod huic loco bene convenit. Neque minus præsentem medicinam Vir Doctiss. locis depositis, vocibus tantum transponendis, affert; v. c. in *Cæs. Cap. 43: Jus libertissime ac severissime dixit:*
quæ

quæ verba haud dubie alieno loco posita sunt. Nam, quod sequitur de repetundarum convictis, senatu motis, non pertinet proprie ad jurisdictionem. Quare doctè & acute Cl. Ernesti, qui verba, *repetundarum convictos etiam ordine senatorio movit*, ad finem præcedentis Capituli, post vocem *movit*, rejicit. Conclamatum illum locum in *Aug. Cap. 46: Excogitato genere suffragiorum, quæ de magistratibus urbicis decuriones colonici in sua quisque colonia ferrent, & sub diem comitiarum designata Romam mitterent*, felicissime Vir Doctiss. sanitati restituit, ita transponendo: *e. g. s. quæ, de magistratibus, colonici, in sua quisque colonia (non Romæ, ut ceteri cives) ferrent, & decuriones sub diem comitiarum o. R. m.* In *Tito Cap. 3* vulgo legitur: *Forma egregia, & cui non minus autoritatis inesset, quam gratia: præcipuum robur, quamquam nec procera statura, & ventre paulo projectiore: memoria singularis*, sensu mire perturbato: quem locum Vir Cl. ita restituit: *Forma egregia, & cui non minus autoritatis inesset, quam gratia, quamquam neque procera statura, & ventre projectiore. Præcipuum robur: memoria singularis.* Tales plures afferri possent, nisi modus esset adhibendus. Verum vel ex his Lector, harum rerum intelligens, cognoscet, quomodo Cl. Ernesti in emendando versetur. Hæ autem emendationes non solum in Animadversionibus confirmantur, sed etiam, quod imprimis frugiferum putamus, fontes corruptionum aperiuntur. Et hæ quidem sunt emendationes, quas sola ingenii ope, nullis auxiliis externis adjutus, Vir Eruditissimus fecit; aliæ præterea sunt, quas ope Codicum, & imprimis *Excerpt. Cort.* protulit, v. c. in *Cesare Cap. 50, 70, 76, 84*; in *Octav. Cap. 2, 35, 84, 87*; in *Ner. Cap. 38, 43*; in *Orb. Cap. 10*; in *Vespas. Cap. 6*, & aliis locis. Quemadmodum vero a vitiosis lectionibus purgando, ita non minus defendendis lectionibus receptis præne innumeris, cum ab aliis Viris doctis, tum imprimis *Burmanno*, sollicitatis, profuit *Suetonio*: ex qua re cautio & religio in emendando, & lectionis copia, intelligi potest. Hujus quoque generis quædam specimina exhibuisse juvabit, v. c. in *Cæs. Cap. 49, a satellitibus eum in cubiculum regium*

regium eductum, pro quo *Torrentius* & *Grætius* malunt *deductum*. Sed recepta recte defenditur hac ratione, quod hæc vox non referatur ad verba *in cubiculum*, sed magis ad *triclinium*, seu *convivium*, quod confirmatur duobus locis *Suetonii* in *Aug. Cap. 79*, & *Calig. Cap. 36*. In eodem *Cæs. Cap. 79*: *quanquam & plebi*, ubi *Torrentius* & *Burmannus* e *Cod. MS.* (quod etiam *Exc. Cort.* habent) legi vult *plebejo*, *Burmannus* etiam nomen hominis intercidisse putat, ratione commoti hæc, quod universus populus regis nomen semper abhorrerit, neque toti plebi *Cæsar* potuerit respondere. Sed *Noster* vulgatam defendit ita, ut dicat, per plebem hic intelligi tantum posse perditissimos ex plebe; dein, non mirandum, plebem, ad adulationem projectam, & antea, ut *Suetonius* dicit, novis & immodicis acclamationibus usam, tale quid *Cæsari* dixisse, cum etiam Senatus adulandi studio regios divinosque honores ei decreverit: denique, si de uno sermo esset, *Suetonium* dicturum fuisse simpliciter *cuidam*, ut alibi sæpe. In *Octav. Cap. 2*: *Ea gens - inter Romanas gentes allesta*, ubi *Burmannum* ostendit *to gentes*, sed defenditur consuetudine *Suetonii*, ejusdem verbi præter necessitatem repetendi. *Cap. 34*: *Hanc* (legem de maritandis ordinibus) *cum aliquanto, quam ceteras, severius emendasset*; ubi *Heineccius* ad *L. Papiam Popp. pag. 46* legi vult *severius mandasset*; sed hic ostenditur, eam emendationem duplici nomine fallam esse, primum, quia *mandare legem* est contra linguæ rationem, deinde, quia *Suetonius* discrete dicit, hanc legem cum aliis esse retractatam, & de novo sancitam. In *Tiber. Cap. 4*, *abolitionem facti decernentibus*, reprehendit *Burmannus* vocem *abolitionem*, *Lipsius* etiam conjiciebat, legendum *oblivionem*, quod verbum de *ἀμνηστία* usitatum. Sed *Cl. Ernesti* vulgatam recte tuetur, cum & *Quintilianus IX, 2*, imprimisque *Jcti*, abolitionem de *ἀμνηστία* usurpent, & crimina ipsa sæpe *aboleri* dicantur, quæ non puniuntur. *Cap. 12*, ut, *ad velandam ignominiam, quasi legatus ab Augusto abesset*; ubi *Torrentius* & *Gruterus* malunt *Legatus Augusti*, alii *Legatus Augusto*: ipse autem vulgatam, grammaticis rationibus non repugnantem, retinet, & explicat, *missis cum mandatis. Cap. 63*: *Quam vero inter hæc,*

non modo inuisus, ac detestabilis, sed praetrepidus quoque, atque etiam contumeliosus obnoxius, vixerit, ubi Salmastus, J. Fr. Gronovius, & sequax Grævius, delendum putant id contumeliosum, rati, vocem obnoxius hic positam simpliciter pro sollicito & anxio. Sed Celeb. Ernesti omnino retinendam vulgatam docet, cum praetrepidus plus sit, quam obnoxius, præterea atque etiam verbum gravius desideret, tum denique sequentia Cap. 66, quæ exempli causa afferuntur, & quidem ultimo loco, post timoris exempla, manifeste doceant, contumeliarum hic, ubi res summam proponitur, mentionem factam ultimo loco. In eodem Capite sub sineam vulgatam contra Burmannum & Dukerum defendit. In Calig. Cap. 27: Catens verberatura non prius cecidit, quam offensus putrefacti cerebri odore, pro catenis J. F. Gronovius legendum censet catomis, quam lectionem recte rejicit, vulgata retenta, cum ei neque satis conveniat cerebri mentio, neque novum in tyrannis sit, ut inauditis tormentis homines excrucient; porro loco cerebri Jac. Gronovius legi vult tabi, quod ipsum quoque jure rejicitur, cum tabum jam per se putrefactionem indicet. In Ner. Cap. 4: Censorem L. Plancum via sibi decedere Aedilis coegit; ubi Viri docti quaerunt, quomodo Aedilis summovere Censorem potuerit, leguntque adeo Censortum, quod recte rejicit Eruditiss. Ernesti, ostendens, Aediles habuisse lictores & summotionem, Censores non item.

Quæ spectant ad explicationem illustrationemque eorum locorum, in quibus & intelligendis, & exponendis, cum alii Viri docti, tum Burmannus, ὁ πᾶσι, se torserunt, hæc exempla sunt. In Cas. Cap. 16: Ac nihilo minus permanere in magistratu, & jus dicere, ausus est, hæret Pighius ad A. 691, negatque, se scire, quam juris dicendi provinciam habuerit, nisi forte quaestionem inter sicarios e Cap. 11. Contra hæc ostenditur, quaestionem hanc ad præturam Cesaris non pertinuisse, tum quaestiones non esse, in veteri Latinitate, jurisdictionis, jurisdictionem tantum esse Prætoris urbani & peregrini. Ex his fit, ut Cesar Prætor vel urbanus, vel peregrinus, fuerit, quia ei jurisdictio a Suetonio tribuitur. Etsi autem apud Suetonium

Ignitum interdum etiam jus dicere de causis publicis occurrit, v. c. *August. Cap. 36*; tamen tantum de *Cesaribus*, non ordinariis quaestoribus, dicitur. In *Octav. Cap. 27*, *gratuito*, aut *levi faenore*; si *gratuito* ad *faenus* referas, exisset *faenus gratuitum*, quod explicari posse, Viri docti negant. Itaque *Burmannus* substantivè capit, ut *gratuitum* dicatur pro pecunia gratuita, seu sine faenore data; sed rectius ibi *Cl. Ernesti*, ego putem, inquit, *gratuito ad faenore referri*; si non, ut per se dici possit faenus gratuitum, at ut hic ferri possit, quia in *levi faenore* latet notio pecuniae, sub *levi faenore* datae, ad quam *gratuito* refertur. Nam ea obstrinxit eorum, non faenore ipso. Ejusmodi *συλλήψεις* apud Græcos & Latinos valde frequentantur. *Cap. 28*: Retulit etiam, ut colunt - - civitas adimeretur, quod per ambitionem & ultra præscriptum data esset; ubi hærent Viri docti, quid sit *ultra præscriptum*, nec *Burmannus* rem acutè tetigit, cum, alios secutus, explicat de nimis magnis colonorum numero. Sed colonorum numerus nulla lege definiti poterat. Igitur rectè & elegantè *Cl. Ernesti* verba, *civitas colonis Novocomensibus ultra præscriptum data est*, explicat, *ius civitatis illi sine idonea causa datum est*, idque indicant verba *per ambitionem*, hoc est, gratiæ tantum colligendæ causa. *Tib. Cap. 11*: Forte quondam in disponendo die, mans prædixerat, quicquid agrorum in civitate esset, visitare se velle. Mirum est, quos ductus in hoc simpulo moverint Interpretes. *Burmannus*, qui hunc locum difficilem & conclamatum vocat, aliorum conjecturis bene refutatis, affert aliam non meliorem, ut legatur *equorum*, pro quo intellectum sit *agrorum*. Sed audiamus *Eruditissimum Ernesti*, qui simplicissime & rectissime locum sic interpretatur: *Suetonius exempla miræ civilitatis & officiorum, cum græculis ex æquo usurpatorum, afferre vult. In hoc genere est hæud dubie visitare agros. Ergo quondam, cum tempus diei mans disponeret, dixit, se hodie agros visitare velle. Id intelligebant aliter, atque ipse volebat, qui aderant. Nempe, quia non poterant in animum inducere, Tibertium ita se velle demittere, ut ades cujusque agroti adiret, & ibi visere- rei, putabant, eum agros omnes afferri velle, ut visere posset:*

itaque deferri iusserunt in locum publicum &c. Omnia nunc plana & perspicua. Locum illum maxime impeditum in *Claudio Cap. 9, in vacuum lege prædiatorum venalis pependerit*, quem nullus interpret expedire potuit, recte sic explicat, ut dicat, præscriptam fuisse prædiorum *Claudi* auctionem, sed id factum tantum esse contumelie & scilicitudinis injiciendæ causa, non ut auctio fieret, neque auctionem prædiorum constituta die factam. In *Ner. Cap. 16; Vetiti quadrigariorum lusur* &c. Hunc locum Interpretes corruptum putarunt, adeoque, se non intelligere, falsi sunt. At Noster eleganter ita interpretatur: *Mos invaluit paulatim, inquit, ut quadrigariis, post præstitam in Circo operam, liceret vagari per urbem, prænicia passim petere, atque veluti per jocum auferre, si quid possent*, unde idem Vir Doctiss. explicari posse putat illum locum, non minus obscurum, in *victoria quadrigariorum*, apud *Cic. Fragm. Orat. in Toga candida. Cap. 32: Distraque omnia, quibus modo delator non deesset, tenebantur*; ubi *Burmamnus* nodum in scirpo quaerit. Negat enim, Latine *delatorem jungi rei*, dubitat porro, an facta lege teneri dicantur, &, utrumque tantum de hominibus dici, putat. Sed, in utroque falsum eum esse, ostenditur locis *Ciceronis Verr. II, 28, & Agrar. III, 1.*

Excursus ad calcem adjecti sunt XXXV, de quibus aliquid dicendum videtur. *Primo* igitur defenditur *Suetonii* locus *Ces. Cap. 20* de actis senatus populi que, quæ a *Cesare* instituta dicuntur, adversus eos, qui e fragmentis notis, ut putantur, actorum, *Cesare* antiquiorum, fidem *Suetonii* in ea re oppugnant, ostenditurque pluribus, id quod jam *Wesselingio, V. C. & Dukero* in mentem venit, ea fragmenta esse spuria, nec ante *Cesarem* ulla acta esse confecta. *Exc. II* explicatur notio jurisdictionis, qualis sub *Cæsaribus* fuit, cum antea in *Clave Ciceroniana* demonstratum esset, qualis libera republica fuisset. *Exc. V* ostenditur, *regiam theatri Aug. Cap. 31* nihil esse nisi porticum, seu basilicam. *Ostavo* agitur de *acreamatis*, ostenditurque, id nomen de personis tantum dici veteribus. *Decimo* defenditur locus *Suetonii Tib. Cap. 26* de tertio Consulatu *Tiberii*,
usque

usque in Idus Majas gesto, qui pugnare creditur cum inscriptione apud *Gruterum XXI, 9*, ostenditurque, *Suetonio* esse sermonem de tertio *Tiberii* Consulatu in principatu gesto, qui diversus a tertio illo, quem cum *Germanico* secundum Consule gessit. *Exc. XII* conciliatur *Suetonius Tib. 37* cum *Tacito Ann. III, 62*, qui, *Tiberium*, dicit, modum asylis præscripsisse, cum *Suetonius* vim moremque asylorum abolitum dicat, quod vulgo ita accipiunt, quasi plane sublata fuerint asyla, quod secus esse ostenditur e consuetudine Latine loquendi. *Exc. XV* late & accurate agitur de comitibus *Cesarum*, in quibus explicandis vulgo non satis distincte versantur Viri docti. *Exc. XXI* plane docetur in *Calig. Cap. 29*, neque aslicos, neque atiacos, ludos locum habere, sed iselasticos, ut aliis jam visum, & quales iselastici ibi intelligendi, nempe *Isthmici*. *Exc. XXII* de solariis agitur ad *Claud. Cap. 10*, refellunturque Viri docti, inprimis *Burmannus*, qui ibi e lectione Codicum quorundam *scolarium* corrigi voluit *scalartum*. Docet Vir Doctiss. *scalarium* ne quidem Latinum verbum esse, & frustra in Lexicis id verbum firmari e *Vitruvio V, 6*, ubi sunt *scalaria*, sed a singulari *scalare*, non *scalarium*, quod sola *Glossarii Labb.* autoritate nititur. *Scolarium* haud dubie est vitiosa scriptura pro *solartum*. Nam sæpe in libris scriptis *sc.* pro *s.* in verbis quibusdam scribitur, quod e modo pronuntiandi ortum, quo librarii utebantur. *Exc. XXIII* ostenditur ad *Claud. Cap. 20*, *Claudium* omnino *Fucini* lacus emissionem absolvisse, quod quidam negarunt, inducti inscriptionibus antiquis, quibus id *Nervæ* tribuitur. Non meminerat tum Vir Doctiss. id jam demonstrasse *Fabrettum* in libello *de Fucini emissario*. *Exc. XXVII* late ostenditur, *Tit. Cap. 9* veram lectionem esse *ferramenta*, non *ornamenta*; *Exc. XXVIII*, in *Domit. Cap. 17* legendum esse, ut voluit *Ferrarius*, *dolonem*. Sed rationes Viri Doctiss. commemorare accurate non licet, nec cetera omnia, quæ in ceteris *Excursibus* traduntur.

COMMENTARII ACADEMIÆ SCIENTIARUM IMPERIALIS PETROPOLITANÆ. Tomus IX, ad Annum 1737.

Petropoli, typis Academiae, 1744, 4 maj.

Alph. 2 plag. 16, Tabb. æq. 17.

Quæ in præfenti Tomo continentur Celeberrimorum Vi-
torum ingenii & industriæ monumenta, ea ita compa-
rata sunt, ut, siue materiæ varietatem & selectum, siue
inventorum, hic luci expositorum, dignitatem, siue experimen-
torum & observationum præstantiam, spectes, is nulli præce-
dentium *Voluntinum* secundus videri possit. Quare, cum ad
laudes ejus, hoc ipsum dixisse, satis sit, statim ad penitio-
nem ejus notitiam Lectoribus nostris impertiendam nos acciu-
gimus. Primum locum occupat *Classis mathematica*. In ea
agmen ducit 1) *Jo. Bernoulli Dissertatio hydraulica de motu*
aquarum, per vasa, aut per canales, quamcunque figuram ha-
berentes, fluentium. Quamvis hæc Dissertatio, propter novam
penitus & eximiam, quam Vir summus ex ipsis genuinis Me-
chanicæ principiis primus deduxit, motus fluidorum theo-
riam, singularem prorsus apud Mathematicos attentionem
mereatur; tamen, cum ea, una cum *Parte ipsius secunda*, jam in
Viri hujus Celeberrimi *Operum Tomo IV* sit edita, ejusque in ho-
rum recensione a nobis mentio sit facta (vid. *Nova Acta Erud.*
A. 1744 Mens. Majo pag. 166 seq.) ulteriori ejus expositione
50. nunc supersedemus. Progredimur itaque 2) ad *L. Euleri Sche-*
diasma de communicatione motus in collisione corporum, sese non
directe percutientium. Equidem quæstio de collisione corpo-
rum, tam elasticorum, quam non elasticorum, jam a pluribus,
isque inclytis, Geometris est pertractata; sed ita, ut non nisi
casus maxime particularis sit consideratus, quippe in quo po-
nitur, lineam, centra gravitatis duorum corporum jungentem,
non solum per contactum transire, sed & utrique superficiem
in hoc contactu normaliter insistere, ut in corporibus sphæ-
ricis fieri solet. Problema igitur generalius concepit Cel.
præfentis Dissertationis Autor, & inquisivit, quid accidat, si
duo corpora se quomodocunque oblique percutiant. Hu-
jus itaque tres casus præcipuos, gradu maxime inter se diffe-
rentes, constituit, Vel enim utraque recta ex centris gravitatis
duo-

duorum corporum ad contactum ducta est ad planum per contactum transiens perpendicularis; vel una saltem recta ex unius corporis centro gravitatis hinc plano est normalis; vel denique utraque recta in planum hoc oblique incidit. Quod ad methodum attinet, qua solutionem executus est Cel. Autor, primo quidem ad actionem corporum in se invicem distincte concipiendam in puncto contactus substituit elastrum, quod vi sua utrumque corpus urgeat; unde essentialis intelligi potest corporum, vel elasticorum, vel non elasticorum, differentia, prout vel elastrum se restituit, donec in pristinum statum pervenerit, vel, quando in statum maximæ compressionis redactum est, vis ejus subito evanescere ponitur. Reducta hoc modo actione corporum in collisione ad potentias sollicitantes, res eo redit, ut generatim effectus ejusmodi potentia in corpus quodvis determinetur; cui negotio cum vulgaria Mechanicæ principia (quibus corpora tantum ut puncta spectantur) non sufficiant, alia, eaque nova, a se detecta, adhibet Vir Clarissimus; etsi ipsum eorum fundamentum hic explicare non instituerit. Potest autem motus in corpore a potentia oriundus esse duplex, vel progressivus, quo centrum gravitatis gaudet, vel gyratorius, quo totum corpus circa hoc centrum convertitur, idque circa axem, aut fixum, aut mobilem. Eos vero motus hic tantum considerat, qui in eodem plano fiunt, ideoque supponit, centra gravitatis corporum, & punctum contactus, motusque directiones, in eodem plano horizontali jacere, ac præterea sectionis cujusvis horizontalis centrum gravitatis in eadem verticali esse situm, quo ipso axis gyrationis semper est immobilis, & cum hac recta coincidens. His positis, ipsa declarat principia, quibus ad præsens institutum utitur. Primo itaque sumit, corpus omne motum suum progressivum retinere eundem, quomocunque gyratorius mutetur, & vice versa gyratorium conservare, quacunque ratione immutetur progressivus. Quando vero alteruter a potentia externa alteratur, id quomodo fiat, sic definit: Si corporis puncto cuicunque applicetur potentia, ea in motum progressivum haud alium habebit effectum, ac si tota massa

corporis in centro gravitatis esset concentrata, eique potentia datae equalis & parallela applicaretur; unde is per notissimam legem mechanicam de actione potentiae in punctum obliqua facillime definitur. Ad motum vero gyratorium quod attinet, concipiuntur singulae corporis particulae multiplicatae in quadrata distantiarum suarum ab axe rotationis, quarum factorum omnium summa sit $= S$; dicatur distantia puncti, cui vis applicatur, ab hoc axe $= f$, ejusque celeritas angularis $= \frac{u}{f}$, sinus autem anguli, quem directio cum recta ad axem ducta efficit, $= m$, eritque a potentia p tempusculo dt productum celeritatis angularis decrementum $\frac{du}{f} = \frac{mfpdt}{S}$. Principia, modo allata, nunc applicat V. C. ad

secundum & tertium casum corporum, se percutientium. Primus enim hisce principiis non indiget, quippe in quo potentia & per centrum gravitatis transit, & nullum motum gyratorium producere potest. Utroque casu considerat corpora & elastica, & non elastica; & quomodocunque moveantur ante occursum, definit eorum post collisionem motum tam progressivum, quam, si quem habeant, gyratorium. Methodo autem usus est peculiari, qualem jam ante ad vulgares collisionum leges elicendas adhibuit. Denique inquit, an etiam in obliquis hisce collisionibus eadem virium vivarum quantitas ante & post conflictum maneat; qua de re invenit notatu dignum, quantitatem motus quidem mutari, virium vero vivarum eandem omnino conservari, novo principii hujus cum firmissimis Mechanicæ fundamentis consentans argumento. *Ge. Welfg. Kraftius 3) Specimen Algebrae, ad Architecturam militarem applicatae*, sinit. Laude omnino dignissimum est eorum institutum, qui iis doctrinis, quæ circa praxin versantur, theoriam admoveere, hujusque ope eas partim ad majorem certitudinis gradum evehere, partim eas, quæ non nisi tentando reperiri soleant, certis fundamentis super-
Urc-

struere conatur. Attamen infidelas iri nequit, hunc conatum non semper ex voto succedere, duplici incommodo successum impediante. Aut enim tot tantæque sese offerunt circumstantiæ, sibi invicem permixtæ, quis ad certas leges revocare, vel Analyti subijcere, laborem hæud superabilem requirere videtur; aut, si ad eum facilitandum quosdam saltem circumstantias in computum ducere instituamus, reliquæ neglectæ non solum errori notabili locum relinquunt, sed & sæpe accidunt, ut, quæ ex illis deducta sunt, hisce contradicant, adeoque profus stare nequeant. Accidit tale quid in præsentis Dissertatione, in qua Cl. Autor constructionem propugnaculorum talem, ut maximum quoddam in iis obtineatur, investigare constituit. Eum nempe finem præ reliquis proponit, ut spatium, ipso propugnaculo contentum, sit, quantum fieri potest, capacissimum. Ad hoc vero obtinendum requiritur, ut ceteræ lineæ, vel anguli, assumantur pro datis, quorum cum plures in munimento occurrant, hæud statim patere videtur, quasnam eligere expediat. Primo igitur ponit, datum esse majorem munimenti radium, faciemque & alam longitudine, nec non eam positionem alæ, ut producta occurrat radio in angulo cognito (qui, si alæ cortinæ normalis statuatur, æqualis est dimidio angulo ad centrum,): querit autem angulum propugnaculi, qui efficiat spatium, lineæ, extremitates alarum, quæ cortinis adjacent, jungente, inclusum, omnium sui generis maximum. Ex formula, per vulgares regulas calculi differentialis prodeunte, computavit angulos pro variis laterum numeris in methodo Batava antiqua. Ita e. g. pro quadrato prodit = 102° , pro Pentagono = 106° , pro Hexagono = 109° &c. Sed fatendum, propugnacula, hac ratione constructa, multo majori laborare incommodo, quam ut tolerari queant; facies nempe aut plane nullam, aut multo minorem, quam par est, defensionem ab aliis suis oppositis accipiunt, quod primis munimenti principiis statim contrariatur. His igitur rejectis, aliam viam iniiit Autor: Ponantur nempe data Polygona exteriora & normalis ex centro in illud demissa; in hac ergo assumendum erit punctum, a quo ad extremitates lateris

Quædam lineæ positionem facierum definiunt, quo facto, lineæ
 defensionis ac ipsa facies longitudine possunt statui tantæ,
 quantum videbitur optimum. Manifestum autem est, tres
 rectas, radium, & duas lineas defensionis, constituere triangu-
 lum, cujus partem efficit propugnaculum dimidium. Quærit
 ergo punctum in normali tale, ut hoc triangulum, ideoque
 ipsum propugnaculum, fiat maximum. Instituto calculo, pro-
 dit ea pars normalis, e centro demissæ, quæ perpendiculum
 dici solet, $= \frac{2}{3} \frac{r}{\sqrt{3}}$, seu proxime $\frac{2}{3}$ totius normalis. Unde
 quidem facillima emergit constructio, sed novo simul defectu
 laborans, cum nempe angulus propugnaculi prodeat perquam
 acutus, & quidem hoc acutior, quo magis augetur numerus la-
 terum. Sunt itaque ea, quæ hisce methodis inventa sunt, ita com-
 parata, dissimulante nequaquam ipso Autore, ut nihil ad ipsam Ar-
 chitecturæ militaris emendationem utilitatis exinde redundare
 videatur. Quæ cum ita sint, tamen inutilem prorsus operam in
 iis exponendis navasse haud censendus est Autor; cum in scien-
 tiis non eas solum vias, quibus ad veritatem pergitur, sed &
 quæ ad eam non deducunt, nosse expediat, ne in his calcan-
 dis cum magno laboris & temporis dispendio frustra verse-
 mur.

Pag. 85. Sequenti Dissertatione *L. Eulerus* 4) de constructione
æquationum differentialium inventa exponit. Monet primo,
 si æquatio differentialis non sit algebraice integrabilis, adeo-
 que per quadraturas, vel rectificationes, constructio ejus qua-
 rendam sit, id methodis consuetis fieri non posse, nisi ipsa sit
 tantum primi gradus, & præterea separabilis. Aliam itaque
 methodum adhibendam esse, si vel ipsa sit non separabilis
 primi gradus, vel altiorum graduum; qualis fuit ex ejus me-
 thodo pro infinitis curvis ejusdem generis, in his *Comment.*
Tom. VII explicata, cujusque usus jam in constructione æqua-
 tionum per rectificationem Ellipseos *Tomo præcedenti* osten-
 sus est. Ejus palmaria momenta jam patent ex iis, quæ in
 recensione *Tomi VII* diximus. Æquatio nimirum ad curvas in-
 finitas ejusdem generis, vel *modularis*, dicitur, quam præter
 coordinatas xz etiam recta quædam a , pro una curva con-
 stans, sed pro diversis variabilis, quæque *modulus* audit, in-
 gre-

greditur. Si jam æquatio inter xz sit algebraica, hæc ipsa quoque erit modularis. Sed, si non detur æquatio curvæ algebraica, sed sit $z = \int Pdx$, ubi P functio quævis ipsarum x & constantium, & queratur æquatio modularis, hæc primum peculiari modo eruenda est. Cum enim in integration ipsius $\int Pdx$ consideranda sit a ut constans; hic contra queritur æquatio differentialis primi altiorumve graduum, in qua præter xz etiam differentialia variabilis a insint. Quod quomodo fieri possit, in *Dissertatione* citata ostensum est. Continebit autem æquatio hæc modularis duas tantum variables, quoties z , vel y , per a datur. Sed quoque patet, tunc eam semper posse constitui ope æquationis $z = \int Pdx$, adeoque per quadraturas. Nam, si hujus, quoties z , vel x , per a datur, determinabitur semper altera x , vel z , per a ; id est, pro quavis variabili alterutra, pro lubitu assumta, dabitur altera, in quo consistit æquationis constructio. Id ergo agit in præfati Cel. Autor, ut, quænam æquationes differentiales primi altiorumve graduum, ope æquationis hujus formæ $z = \int Pdx$ (ex qua nempe ceu modulares derivantur,) possint constitui, inquirat. Hunc in finem assumit talem æquationem $z = \int e^{ax} Xdx$, in qua X functionem solius x & constantium denotat; & querit, qualem valorem X habere debeat, ut æquatio modularis vel primi, vel secundi, &c. gradus evadat. Et quidem, si tantum primi gradus prædeat, fatendum est, eam ejus esse formæ, ut etiam regulis consuetis separari queat, unde, hanc methodum pro iis adhibere, opus non esse videatur. Pergit itaque ad valores ipsi X tales tribuendos, ut æquatio modularis resultet secundi gradus. Hanc iterum ad primum variis artificiis reducit, adeoque æquationem differentialem primi gradus exhibet, methodis cognitis nulla ratione tractandam, sed quæ dicto modo non solum generatim constitui, sed & casibus particularibus algebraicè integrari, potest. Sub ea quoque comprehenditur æquatio, a Comite *Riccati* quondam proposita, ac inter Geometras notissima, cujusque constructio universalis exhibetur.

Nn nn *

Sed,

Sed, cum hæc omnia sint ita comparata, ut pro In-
 stituti nostri ratione breviter adumbrari nequeant, & præ-
 terea Lectorem requirant, qui primum ipsam methodum
 pro æquationibus modularibus sibi familiarem reddide-
 rit, jam quidem plenius a nobis explicari haud possunt.
 Pag. 98. Idem Vir Cel. 5) de Fractionibus continuis disserit. Mo-
 net primo, duo imprimis in Analysin recepta esse, ad expr-
 imendas quantitates difficulter assignabiles, scilicet genera,
 quorum unam continua additione subductioneve, alterum
 multiplicatione, terminosum formatur. His merito adjun-
 gendum tertium, ubi termini divisione continua connectun-
 tur. Quod etsi parum adhuc fuerit excultum; varia tamen
 Autor in eas cum inventione, tum usu, notatu digna deprehen-
 dit, suasque observationes, ad doctrinam istam ulterius per-
 ficiendam maximo adjumento futuras, hic exponere, opere
 pretium duxit. Dicit has series *fractiones continuas*. Ea-
 rum forma generalis hæc est: $a + \frac{a}{b + \frac{\beta}{c + \frac{\gamma}{d + \&c.}}}$

quod ita scribemus: $a + \frac{a}{b + \frac{\beta}{c + \frac{\gamma}{d + \&c.}}}$.
 Denotat nempe quantitatem integram a , + fractione, cujus
 numerator a , denominator vero constat ex integro b , & fra-
 ctio, cujus numerator β , denominator vero iterum integer c ,
 & fractus, atque ita porro in inf. quantitates a , β , γ , &c.
numeratores, alias vero b , c , d , &c. *denominatores*, appellat.
 Primas ejusmodi seriem adhibuit Vice-Comes *Brauncker*, (ut
 ex *Wallisi* Operibus constat,) ad exprimendam nempe ratio-
 nem areæ circuli ad quadratum diametri, quam invenit, ut
 1 ad $1 + \frac{1}{2} : (2 + \frac{1}{9} : (2 + \frac{1}{25} : (2 + \frac{1}{49} : (2 + \&c.))))$ ubi
 numeratores sunt quadrata numerorum imparium, denomi-
 natores 2. Ea autem utilissima est harum serierum indoles,
 ut ipsarum valor vero proximus, limitesque, intra quos cor-
 sistit, assignari queant. Est enim a valor justo minor, $a + \frac{a}{b}$,
 justo

julto major, $a + \alpha : (b + \beta : c)$, iterum vero minor, atque
 ita porro; unde, quo longius continuatur, eo propius vero
 acceditur. Hinc quoque, reducendo has expressiones ad fra-
 ctiones ordinarias, formari potest series, hosce valores suc-
 cessive exhibens, cujus progressio facile perspicitur, & quæ
 citissime convergit; quod quomodo fieri possit, Autor fuse
 persequitur. Quemadmodum vero sic fractiones continuæ
 possunt ad ordinarias redigi; ita vicissim hæc possunt in illas
 mutari. Sic fractio $A : B$, dividendo A per B , ut sit quotus a ,
 residuum C , & dividendo iterum B per C , ut sit quotus b ,
 residuum D &c., evadet $= a + 1 : (b + 1 : (c + \dots))$.
 Quare, cum per præc. possit series valorum fractionis
 continuæ, vero continuo propiorum, concinnari, exinde
 solvetur Problema: Datam fractionem communem, ex
 numeris permagnis constantem, convertere in simplicio-
 res, quæ ad illam tam prope accedant, quam fieri potest, nu-
 meris non majoribus. Hujus exempla quædam elegantia
 afferuntur, e. g. ratio peripheriæ ad diametrum $355 : 113$ con-
 vertitur in hæc seriem $\frac{1}{3}, \frac{2}{7}, \frac{11}{31}$; docetur, qua ratione
 anni bissextilis intercalandi sint, ut cum motu solis optime
 congruant. Si enim annus tropicus statuatur $= 365^d, 5^h, 49',$
 $8''$; excessus supra 365 dies erit $5^h, 49', 8''$, cujus ratio ad 24^h
 est $5237 : 21600$, unde exacte intervallo 21600 annorum 5237 bis-
 sextiles constituendi forent; si autem desiderentur periodi
 minores, habebitur series $\frac{1}{3}, \frac{2}{7}, \frac{11}{31}, \dots$ quarum tertia
 ad computum expeditissima, docet, inter 400 annos debere
 esse 97 bissextilis, ut re vera in Calendario Gregoriano fit.
 Pergit Autor ad varias expressiones in fractiones continuas
 transformandas, e. g. $\sqrt{2} = 1 + 1 : (2 + 1 : (2 + 1 : (2 + \dots)))$,
 ubi denominatores constituunt progressionem
 arithmeticam; quod idem valet de potestatibus numeri
 $e = 2, 718281$ &c. cujus logarithmus hyperbolicus est uni-
 tas, e. g. $e = 2 + 1 : (1 + 1 : (2 + 1 : (1 + \dots)))$. Cum
 autem progressio illa sit modo continuæ, (ut in exemplo prio-
 ri,) modo interrupta, (ut in posteriori,) docetur methodus,

fractionem continuam posterioris generis in aliam prioris mutandi, & vice versa; Idque, quantumcumque sit numerus denominatorum, reliquos interruptum. Finem imponit huic Dissertationi usus fractionum continuarum in resolutione æquationum differentialium. Ostenditur enim, illarum ope

integrationem æquationis $ady + y^2 dx = x^{\frac{-4n}{2n+1}} dx$, reduci ad integrationem hujus $adq + q^2 dp = dp$, ubi $p =$

$(2n+1) x^{\frac{1}{2n+1}}$, q autem exprimitur ex pxy per fractionem continuam. Exinde quoque demonstrari potest, (quod antea tantum per inductionem collegerat) omnes potestates ipsius x exprimi fractionibus continuis, quarum denominatores sunt in progressionem arithmetica. Denique docetur, generatim fractionis continuæ, in qua denominatores progressionem arithmeticam quamvis consiliunt, valorem pendere a resolutione æquationis differentialis hujus formæ $dq + q^2 dr$

$= r^{n-2} dr$, quam redire ad notissimam æquationem *Riccatianam* manifestum est, pro qua casus integrabiles ab Analyticis determinati sunt. Sequitur 6) *Frid. Meuller, de Maximis in figuris rectilineis* disquirens. Fatemur, nobis haud adeo mirum videri, applicationem calculi differentialis ad figuras rectilineas a nemine, adhuc publice esse expositam, cum hæc materia nemini, in hoc calculo tantillum exercitato, difficultatem parere possit; nullique dubitamus, Autorem præsentia Problematæ tantum exercitii gratia, & in usum tironum, conscripsisse. Interim, etsi nihil novi respectu methodi in iis occurrat, poterunt tamen aliis quoque hunc in usum inservire, ne, dum illis in Analyti forsan indigent, ea denuo ipsi computare opus habeant. Versatur vero totum negotium in determinandis areis maximis figurarum, ex datis laterum, vel angulorum, conditionibus. Incipit a triangulis: Si dentur duo latera, ut area fiat

maxima, debent ea componi ad angulum rectum; si latus unum & summa reliquorum, utrumque debet æquari summae hujus dimidio; si latus & angulus oppositus, vel perimeter & angulus, construendum est triangulum circa hunc isosceles; si denique perimeter, ex eo efficiendum est æquilaterum. Pergit ad quadrilatera: si dentur quatuor ejus latera, maximam habebit aream, id, quod circulo inscribi potest. Hæc occasione demonstrat duo Theoremata de quadrilatero; tradit etiam formulam pro inveniendò radio circuli circumscriptibilis ex datis lateribus a, b, c, d , $r = \sqrt{\frac{(ab + cd)(ac + bd)(ad + bc)}{(a + b + c - d)(a + b - c + d)(a - b + c + d)(-a + b + c + d)}}$. Si dentur tria latera cum angulo duobus ipsorum comprehenso, tertium diagonali normaliter applicandum est; si detur unus reliquorum, vel si dentur tria latera, devenitur ad æquationem cubicam; & duo latera, reliquorum summa, hæc fient hujus dimidia; pariter, si vel unum & trium reliquorum summa detur, qualita latera capiendâ sunt inter se æqualia. Denique Polygona considerat. Si quidem dentur omnia latera, illud circulo inscriptibile esse debet; si unum latus & reliquorum summa, vel summa omnium, valent dicta de quadrilatero; unde tandem concludit, polygonum quodvis regulare, adeoque & circumscriptum, inter omnes figuras isoperimétras esse maximum. Ceterum patet, pleraque, hic allata, Problemata ne quidem calculo analytico indigere, sed vel a priori statim, vel tamen facili Analyti mere geometrica, posse detegi. Audiamus nunc

7) *Eulerum, varias observationes circa series infinitas exponentem.* Series, quas Vir Cel. hic proponit, singularis profusus sunt indolis. Quæ enim hæc usque ab Analyticis consideratæ sunt, in his vel terminus generalis assignari potest, adeoque quivis terminus ex numero suo datur, vel saltem ejus valor ex præcedentibus aliquot terminis definitur; horumquo alterutrum etiam ad inveniendam earum summam methodis adhuc notis requiritur. Contra hæc allatæ series nullam legem progressionis agnoscent; nihilo minus tamen earum summæ determinari poterunt. Primus ejusmodi seriem re-

perit

Pag. 160.

ores potestibus numerorum imparium, quorum illi habent

+, hi —, summa reperitur = $\frac{\pi}{4}$, denotante π peripheriam

circuli ad diametrum 1. Aliz contra formantur multiplicatione terminorum, & numeris primis genitorum; e. g. summa

seriei $\frac{2.3.5.7.11.13.17}{1.2.4.6.10.12.16}$ &c. cujus numeratores sunt omnes

numeri primi, denominatores vero iidem unitate minuti, æquatur summæ seriei harmonicæ $1 + \frac{1}{2} + \frac{1}{3} + \frac{1}{4}$ &c. Aliz denique generantur additione, vel subductione, terminorum, quorum denominatores a numeris primis certa conditione originem trahunt. Ita e. g. sequens series simplicitate sua se commendat: $1 - \frac{1}{2} + \frac{1}{3} - \frac{1}{4} + \frac{1}{5} - \frac{1}{6} + \frac{1}{7} - \frac{1}{8} + \frac{1}{9} - \frac{1}{10}$

&c. ubi omnes numeri primi habent —, compositi vero tale signum, quale ipsis competit ex multiplicatione primorum; cujusque in infinitum continuatæ summa est = 0. Quæ omnia serierum summationi & transformationi novam profus lucem accendere, non est, quod multis prædicemus. Progredimur 8) ad Dissertationem *Dan. Bernullii de variatione motuum à percussione excentrica*. Percussionem excentricam definit, quando normalis, ad corporis superficiem per punctum impulsus ducta, non per centrum gravitatis transit.

Verfatur ergo circa eandem materiam, quam supra *Cel. Eulerum* pertractasse notavimus. Tales vero hypotheses præfenti Problemati inducit, ut primo ponat, motum fieri super plano horizontali perfecte levi, axemque rotationis ipsi esse normalem, ut & directionem impulsus in plano horizonti parallelo, per centrum gravitatis transeunte (quo idem maneat axis rotationis); denique ipsam percussorem fieri in instanti. His positis, considerat totum corpus tanquam divisum in infinita strata horizontalia, eaque omnia ponit quasi unita in plano per centrum gravitatis, adeo ut nunc percussio duorum corporum redeat ad percussorem duarum figurarum quarumvis & quomodocunque inæqualiter gravium,

Pag. 207.

motu tam progressivo, quam rotatorio, motorum. Primo igitur quaerit, si figura talis alicubi percussatur, hincque motum gyrationum circa punctum aliquod acquirat, qualis massa toti figuræ in puncto impulsus debeat substitui, ut acceleratio eodem modo fiat. Reperit nempe, si corporis, e puncto illo gyrationis suspensi, quaeratur centrum oscillationis, cuius ab eo distantia sit $= l$, centri gravitatis autem distantia $= r$, & distantia puncti impulsus $= a$, massa figuræ $= M$, massam sub-

situendam fore $= \frac{rl}{aa} M$. Hinc jam ipse motus ex legibus

percussionis ordinariis definiri potest. Si vero nunc ponatur figura libera, seu nullibi fixa; res eo redit, ut primo inveniat punctum gyrationis, quod sibi ipsa primo percussione momento eliget (quodque *punctum spontanea rotationis* dicere meminimus *Jo. Bernoullium* in *Operum Tomo IV*). Considerat primo casum simplicissimum, ubi loco figuræ ponitur recta utcumque inæqualiter gravis; punctumque quaesitum definit ex eo fundamento, quod, eo assumpto, inertia totius lineæ debeat esse minor, quam si utcumque alibi assumatur; unde ipsum prodit nil aliud, quam centrum oscillationis, linea in ipso puncto impulsus suspensa. Exinde jam determinat motum virgæ ejusvis, ab alia quavis percussæ, posito utriusque motu & progressivo, & rotatorio quocumque, sive sint elastica, sive non elastica. Simul, omnibus in casibus eandem virtutem virarum quantitatem conservari, ostendit. Denique hæcenus allata traducit generatim ad percussorem duarum figurarum quarumvis, in plano libere mobilium, adeoque & corporum quorumvis; sicque Problema sub hypothefibus primo positum generalissime solutum sistit. *Bernoullio* succedit *Eulerus*, 9) *Solutionem Problematis geometrici circa Lunulas, a circulis formatas*, exhibens. Problema hocce a *Cel. Goldbachio* quondam est propositum, ejusque mentio fit in *Cel. Dan. Bernoullii Exercitationibus mathematicis*, Venetiis editis. Postulatur nempe, ut in duabus Lunulis, quæ a duobus circulis, se mutuo interfecantibus, formantur, duæ rectæ æquales ita appli-

plificentur, ut a Lunulis areas æquales abscindant. Ejus solutio ibi exhibetur non solum particularis tantum, sed & synthetica, merque geometrica, imo ipsa Analysis algebraica ad id profus inepta statuitur. *Quod Analysis incommodum,* ait Cel. Autor, *etsi in pluribus Problematis geometricis allegari soleat; tamen mihi quidem non tam Analysis, quam Analysis, imputandum videtur.* Hoc quidem optime ipso facto in presenti Problemate ostendit, idque non modo Analysis algebraica solum sinit, sed & hanc geometricæ multum præstendam, propter generalem quam largitur, solutionem, declarat. Ad ideam vero solutionis, quantum instituti nostri ratio permittit, adumbrandam, attendatur, tria in Problemate desiderari: primo ipsos circulos, dein situm eorum mutuum respectu intersectionis, denique modum applicandi rectas æquales, areas etiam æquales abscidentes. Cum vero areas hæc sint mixtilineæ, partim e sectoribus, partim e rectilineis, composita, & desideretur solutio algebraica; patet, eam procedere non posse, nisi separatim & sectores & rectilinea sibi invicem æquantur. Hinc habentur tres conditiones Problematis palmarie. Primo enim æquandi duo sectores, postea duo rectilinea ex binis triangulis composita, denique duæ rectæ abscidentes. Priori ergo ut satisfiat, patet, dictis radiis circulorum C, c , semilibus chordarum sectores subtendentium respective B, b , fore $c^2 . A . \sin . b : c = C^2 . A . \sin . B : C$, ad rad. 1; unde requiritur, ut ratio $c^2 : C^2$ sit numeri ad numerum, quo posito, per formulam pro multifectione anguli facile reperitur æquatio inter c, b , & C, B . Hujus itaque ope poterunt in duobus circulis inæqualibus, quorum areas sunt ut numerus ad numerum, construi sectores æquales, quod ergo infinitis modis licet exequi. Jam pro duabus reliquis conditionibus facile ex resolutione triangulorum reperiantur tres æquationes, quas ingrediuntur quatuor novæ incognitæ, unde earum duabus eliminatis, restat æquatio pro duabus reliquis, quo ipso Problema denuo indeterminatum redditur; &, cum ea æquatio sit localis ad circulum, clare etiam infinitæ ejus solutiones pro datis duobus circulis ante-

Pag. 222.

oculos ponuntur. Solutione Problematis sic generatim effecta, considerentur aliqui casus speciales; ut si recte ponantur inter se parallela, qui solvitur per Lunulas quadrabiles, etque is est, quem laudatus *Bernoullius* solum dedit; item si perpendiculariter sibi invicem normales. Idem *Eulerus* denique 10) de variis modis, circuli quadraturam numeris proxime exprimitur, commentatur. Primo eos, qui hactenus a diversis Autoribus in usum vocati sunt, examini subicit. *Archimedeae* methodus, quae per polygona inscripta & circumscripta procedit, admodum quidem naturalis est, & digna tanti viri ingenio; sed propter multoties repetendas radices quadraticae extractiones onerosissimas, quae cum numero laterum continuo augentur, adeo, ut ejus ope nullo modo sperare liceat inventionem rationis diametrum inter & peripheriam, quam hodie usque ad 127 figuras decimales possidemus. Magis ergo expedita est ea, quae seriebus utitur. Duo autem requisita ejusmodi series habeant, necesse est. Non enim solum debent esse valde convergentes, adeo ut pauci tantum termini veritati jam satis prope accedant; sed & singuli termini non nimis debent esse compositi, ut facile computari possint; quamobrem ea praesertim reliquis antecellunt, quarum terminus quivis, computato praecedente, facile in promptu est. Cum itaque geometricae imprimis hac prerogativa gaudeant; erit series, qua arcus per tangentem exprimitur, (& in qua termini progressionis geometricae tantum per numeros impares dividuntur,) ad hunc usum accommodatissima. De hac ergo imprimis disquirat *Noster*. Cum autem sit arcus $= t - \frac{t^3}{3} + \frac{t^5}{5} - \frac{t^7}{7} &c.$ ad radium 1, peripheria facile investigaretur, si sumatur tangens, per radium rationaliter expressa, cujus etiam arcus cum peripheria sit commensurabilis. Talis quidem, eaque sola, est *tang. 45°*, unde prodit series *Leibnitziana* $1 - \frac{1}{3} + \frac{1}{5} - \frac{1}{7} &c.$ quo autem tam parum convergit, ut plures quam 10⁵⁰ termini colligendi sint, ad rationem diametri & peripheriae usque ad 100 figuras decimales repe-

reperiendam, qui labor esset insuperabilis. Restat ergo, ut sumatur tangens irrationalis qualem, unico tamen termino constans, cujusmodi tantum duæ, $\text{tang. } 60^\circ = \sqrt{3}$, & $\text{tang. } 30^\circ = 1 : \sqrt{3}$; quarum vero prior seriem divergentem præbet, ideoque posterior sola usu venit. Hujus etiam operæ actu computata est ratio diametri ad peripheriam usque ad 74 figuras exacta, totumque negotium, postquam semel $\sqrt{3}$ ad totidem figuras extracta est, ad continuam divisionem redit. Hac occasione monstrat Autor Cel. compendium, quo ejusmodi serierum summa levi opera computari queat. Si

nempe tangens sit $= \frac{l}{p}$, & jam termini numero n in unam summam collecti sint, quæ sit $= S$, fore, posito n pati, arcum $= S + \frac{l}{p^{2n-1} (2n(1+p^2) + p^2 - 1)}$ quam proxime,

me, quem valorem patet eo fore exactiorem, quo plures jam termini actu collecti sunt. Pergit nunc ad propria inventa exponenda, quibus nempe continetur via expeditissima, rationem diametri ad peripheriam, ope seriei tangentium, absque ulla radicum extractione computandi. In eo autem versatur artificium, ut arcus, cujus tangens $= 1$, resolvatur in duos pluresve arcus, quorum tangentes rationales; qui, etsi peripheriæ incommensurabiles, tamen conjunctim arcui 45° æquantur; unde, quia tangentes sunt unitate minores, ipse hic arcus per series convergentes elici poterit. Ponatur e. g.

$A. t. 1 = A. t. \frac{l}{a} + A. t. \frac{l}{b}$, unde fit $b = \frac{a+1}{a-1}$; summo ergo $a = 2$, est arcus $45^\circ =$ summæ arcuum, quotum tangentes $\frac{1}{2}$ & $\frac{1}{3}$, seu summæ harum serierum: $\frac{l}{1 \cdot 2} + \frac{l}{3 \cdot 2^3} +$

$\frac{l}{5 \cdot 2^5}$, &c. & $\frac{l}{1 \cdot 3} + \frac{l}{3 \cdot 3^3} + \frac{l}{5 \cdot 3^5}$ &c.; quarum ope si arcus desideretur ad 100 figuras decimales, colligendi sunt 154

termini, quorum summa per formulam paulo ante traditam arcum quam proxime exhibet. Iisdem vestigiis insistendo poterunt hi arcus iterum in alios resolvi, quippe, cum sit $A. t.$

$$\frac{t}{p} = A. t. \frac{t}{p+q} + A. t. \frac{q}{pp+pq+i}, \text{ erit } A. t. \frac{t}{p} =$$

$A. t. \frac{t}{p} + A. t. \frac{t}{p},$ unde arcus $45^\circ = 2 A. t. \frac{t}{p} + A. t. \frac{t}{p},$ atque ita porro. Exhibentur quoque aliae series, quibus arcus facillime per tangentem definitur. Denique ostenditur methodus, arcum quemvis in seriem infinitam arcuum, ipsum componentium, resolvendi. Ita e. g. $A. t. 1 = A. t. \frac{1}{2} + A. t. \frac{1}{3} + A. t. \frac{1}{4} + A. t. \frac{1}{5} \&c.$ ubi denominatores sunt dupla quadrata numerorum naturalium. Additur theorema haud inelegans, Cyclometricum: posito nempe sinu toto $= 1,$ esse arcum quemvis $A = \sin. A \times \sec. \frac{1}{2} A \times \sec. \frac{1}{3} A \times \sec. \frac{1}{4} A \&c.$ quod logarithmo arcus ex logarithmis sinuum & secantium inveniendi inservire potest, cujusque demonstratio petitur ex formula: $\sin. A = 2 \sin. \frac{1}{2} A \times \cos. \frac{1}{2} A.$ Atque hic finis est *Classis mathematicae.* Quae reliquae sunt *Classis physicae & historicae,* earum notitiam proximo *Mense* Lectoribus nostris sumus exhibituri.

NOUVO METODO PER CURARE SECURAMENTE
ogni Cancero coperto, &c.

hoc est,

NOVA METHODUS SECURE CURANDI OMNEM
Cancrum occultum, & speciatim glandulas mammaram
scirrhosas aliasque corporis; cui accedunt Epistole, quae
cura illius successum indicant, opera JOSEPHI
MARIAE QUADRO, Academici
Excitati.

Venetis, apud Joannem Taverain, 1750, 4.

Plag. 13.

Equidem nulla per corpus humanam glandula est, vel
contextus aliquis glandulosus, quia indurari, hinc can-
crum

occulum concipere intra sese, valeat; potissimum tamen huic gravi morbo mammarum muliebres subjacent. Harum anatomico *Capite primo* sistitur, neque unam fortasse, uti *Wharstenus* putat, glandulam esse, quae corpus mammarum conficiat, docetur, sed innumeras minores glandulas, vasis ac pinguedine intertextas, organon illud conficere, ex ejus statu morbofo, quo variae glandulae, a reliquis sanis distinctae, indurescunt, comprobatur. Cum alia vasa arteriosa, venosa, atque nervea, quibus mammariorum nomen est, tum quoque vasa lymphatica, mammarum laxae substantiae intercurrent, quae, ad normam omnium vasorum lymphaticorum, per glandulas trajecta, ubi illarum humor crassescit, atque transjici nequit, causae sunt, propter quas glandulae mammarum tument atque indurantur. Doctus autem lactiferi, undique versus papillam mammarum directi, admirabili naturae opere nascenti foetui lac, ex optimo matris sanguine elaboratum, suggerunt. Quo difficilior adeoque trajectus humorum per minimas miliares glandulas est, eo facilius, aggregato sensim crasso liquido, tenuissima ista corpuscula tument, inque nodos duros, vita omnique circulo humorum privatos, quos *Cancrum occultum* appellant, exerescunt, quos adeoque, veluti partem mortuam, putredo corripit, ut non partes tantum obstructae cadaveris ritu in saniem acrem rodentem solvantur, sed totj quoque homini certa hinc perniciēs, nisi mortuum a sano separetur, immineat. Hanc doctrinam *Caput secundum* continet. Lentum illius feralis morbi incrementum est, secundum *Caput tertium*, atque materies quaedam, veluti primum *Cancri seminum*, in sinu glandulae unius, vel alterius, ex multis, quae in mammam componunt, occultatur, glandula minima sensim in pisi magnitudinem exerescit, necdum doloris est particeps; quapropter ab aegrotis plerumque negligitur, donec obscuro aliquo dolore sese manifestet, quod ante haud fit, quam glandula distenta filamenta nervea affligat, unde dolor est sensim gravior, & glandula, haecenus saltem scirrhosa, aut indurata, in verum transit *cancrum occultum*, qui tam colore livido, venisque tumentibus, quam sensu acerbis devorantis materis, sese

sefe manifestat. *Capite quarto* de Cancro aperto agitur, qui ulcus est rodens, & sanas etiam partes absumens, postquam materis, hactenus glanduloso inclusa folliculo, illum dirupit, suamque in latum diffudit virulentiam. Tunc, cum inhumani dolore devoratur caro sana, accedit febris lenta, sensimque absumit hominem. Eo autem plus magisque secundum *Capit quintum* mammae huic morbo subjacent, quo intricata magis illarum textura est, quoque plus ad duritiem humor lacteus, si ille in tubulis exilibus galactophoris subtilit atque quievit, inclinatur. Est etiam, secundum *Capit sextum*, unius feminae praeter altera ad nodos mammarum, hinc ad caneros, propensio, uti vitae genus, victus, alique causae externae, variant, maxime autem immobile vitae genus, quod delicatae mulieres ducunt, illarum glandulas humoribus suis impervias reddit. Sunt etiam secundum *Capit septimum* causae sexui femineo propriae, quibus efficitur, ut illis mammae praeter aliis glandulis maligno humore impleantur. Sive enim mensium fluxus illis deficiat, sive lac illis grumescat, sive th. s. e. m. formae studio, sibi vehementer constringant, omnibus his modis causa scitichi et canceri obnasci potest soletque. *Octavo Capite* indicationes formantur, ad inveniendum remedium opportuna. Dilucidi sunt humores externis, utendum est discutientibus, tam internis, quam externis. Laudantur ad usum internum amaricantes plantae, atque illae omnes, quae succo gaudent acri volatili, quas antiscorbuticas vulgo appellant. Laudantur etiam medicamenta, quae ex antimonio fiunt, & aliqua utilitas mercurialibus quoque remediis tribuitur. Externus medicamentorum usus efficaciora comprehendit resolventia. Sunt, qui emplastro de cicuta, oleo Philosophorum, terebinthinae balsamo, aliisque ejusmodi remediis, nodos mammarum recludere tentant. Sed inanis labor est, plusque ejusmodi medicamentis malum exasperatur, quam tollitur. Proinde *Capite nono* de efficaciore medicina, qua glandulae cancro tacta, excinditur, sermo motus est. Quamvis autem haec unica sit, licet aspera, ad salutem via; haud tamen desperat Auctor, inveniri posse remedium, quod iacruento modo du-

ros mammarum nodos dissolvere possit. *Decimo* demum *Capite* nova medicina, quæ duros mammarum nodos solvere possit, editur, aqua *Tarta*, seu decoctum picæ, abietis scilicet illius, cujus conus deorsum spectant. Ita enim capimus; nam plura de admirando sibi viso specifico illo Autor haud prodidit: profitemur autem, hanc aquam non illam esse, quam *Bérclæi* ex resina abietis coqui iussit, quaque per Germaniam multi tanquam resolvente utantur eximio, sed ejus præparandæ modos proflus esse singulares. Ne asserto fides decisset, annectuntur Epistolæ, quæ, medicamenti novi effectus singulares esse, testantur.

HIERONYMI TARTAROTTI, ROBORETANI, DE
Episcopatu Sabionensi S. Cassiani, Martyris, deque S.
Ingeniuni, ejusdem urbis Episcopi, ædis, ad ANTO-
NIUM ROSCHMANNUM, J. U. L. &
Oenipontanæ Bibliothecæ Custodem,
Epistola.

Venetis, typis Jo. Baptistæ Pasquali, 1750, 8.

Plag. 7½.

Eluderat Doctiss. *Roschmannus* Conjecturas de Episcopatu Sabionensi, quas ipse ad *Tartarottum* miserat, hujus iudicium subiuras. Is, ut amici desideriis faceret satis, mentem suam ita exposuit, ut, plus eum veritati, quam amicitia, dedisse, abunde appareat. Laudat, quæ laudanda, taxat contra, quæ ipse veritati minus consentanea iudicat, atque id facit dicendi genere liberiori, nec, pro re nata, locis ac salibus abstinet. In illiusmodi descriptionibus argumentum non continua pertractatur serie, sed hinc inde quædam excerpuntur, ac examini subiiciuntur. Illa igitur non ita facile in compendium mitti possunt; quædam tamen vel gustus gratia huc asseremus. Primum, ecclesiæ Sabionensis antistitem Noster *Ingeniunum* nominat; *Roschmannus*, *Cassianum*, & alios, præcessisse, contendit. Prius constat autoritate *Arcyymi*, vulgati a *Mabillo*, qui exserte *Ingeniunum primum Præsulem* appellat, cujus testi-

Pp pp

testi-

- Pag. 1 - 7. testimonium in tuto locat. Adhuc *Prudentius Cassianum*
 omnino præterit, quod non fecisset, si Sabionensi sedi un-
 quam præfuisset. Quos contra *Roschmannus* Auctores citat,
 7 - 8. vel sunt recentioris ætatis, ut *Bartholomæus Tridentinus*, Se-
 culi XIII Scriptor ignobilis, cujus errores notabiles satis indi-
 cantur, & *Petrus Cale*, Fossoclodienensis, qui Seculo XIV in
 vivis fuit, cujus verba ex MSis, quæ Venetiis asservantur, in
 medium adducuntur, vel sunt libri chorales, ut dicuntur, li-
 turgici, brevitaria, calendaria, lectiones, orationes, hymni, car-
 mina, & hujus generis alia, quibus quam parum fidei sit ha-
 8 - 17. bendum, lepide ostendit. Ipsa ecclesiæ Brixinensis officia pro-
 pria ante *Ingenuum* non alium præter *Cassianum* agno-
 scunt, quorum tamen tres, vel quatuor, nominaverat *Rosch-
 mannus*. Neque ex *Ambrosii Epistola LXIII* ad Ecclesiam Ver-
 cellensem, nec ex schismaticorum Episcoporum ad *Mauri-
 tium* Epistola, ubi de urbis Brixinæ primis incunabulis & ori-
 gine disceptatur, quidquam pro hac causa effici potest. Per
 ecclesiam *Beconensem* in literis schismaticorum *Behunensem*
 17 - 34. intelligendam esse, docet. Nominaverat *Roschmannus* *Matur-
 ninam* & *Lucanum*, *Ingenius* anteriores. Quod ad priorem,
 provocaverat ad acta Synodi Gradensis, celebratæ, ut creditur,
 A. 579, sed, hæc supposititia esse, demonstratur, quod ipsam
 etiam ab aliis jamdum est ostensum, & si etiam admittatur,
 genuina esse, ex *Andr. Dandolo rerum Italic. Tomo XII* doce-
 tur, *Martianum* quendam Presbyterum, qui loco *Ingeniini*
 subscripserit, comparere, quod ipsum etiam judicat de *Mater-
 nino* Sabionensi in actis Synodi Mantuanæ, ubi pariter *Mar-
 tianus* intelligendus. Quæ obijciuntur de tempore administra-
 ti ab *Ingenio* Episcopus, scilicet hæc ratione ultra 40 an-
 34 - 42. nos in sede ipsi dandos esse, pariter diluit. Idem pronuntiat
 de *Lucano*, illum, in vitis antiquis monumentis, a *Phil. Ferrar-
 io*, recentioris ævi scriptore, in serie Episcoporum ante *Inge-
 ninum* poni; inde ad autoritatem Anonymi *Mabilonii*, cui
 42 - 51. etiam hic fidem adhibet, stabilendam progreditur. Tandem
 docet, quæ de *Cassiano* perhibentur, quod scilicet, ad doctri-
 nam Evangelii missus, ad vile ludimagistri munus se demiserit,
 pue-

puerosque & puellas legere ac scribere docuerit, consistere minus posse. Si porro *Cassian* prima doctrinæ celestis in illis oris promulgatio, & muneris episcopalis administratio, in acceptis sit ferenda; plura longe ipsi templa procul dubio fuissent erecta & dedicata, quod exemplis *Zenonis Veronensis*, & *Vigilii Tridentini*, ita comprobatum. Inde se convertit ad acta *Ingenuini*, eaque cum antiquioribus documentis confert. Ipse schismatis propter tria capitula reus peragitur, qua tamen non obstante culpa, cum aliis, eidem accusationi obnoxiiis, Sanctis est annumeratus. Qua occasione controversiam istam de tribus capitulis copiose enarrat, & quam multa eidem a recentioribus, qui fidem non mereantur, fuerint afficta, edisserit. *Paulus Diaconus Lib. III Cap. 3* ipsum Sanctorum choro inseruerat; quæritur igitur, quo jure titulus hic ipsi conveniat. Miracula ipsi adscribantur, & adhuc ad ipsius tumulum fieri dicuntur. Sed anquirendum, an vera nominis sint miracula, & si quidem talia re vera sint, inde tamen nondum sanctitatis prærogativa in illum conferri potest. Sit receptus in Sanctorum numerum, venerationem ipsi atque cultum decreverint, altaria excitaverint, templa dedicaverint, illud tamen privato ecclesiæ Brixinensis studio, non accedente supremi Pontificis suffragio, est factum, quod ipsum & aliis contigit. Verum enim vero ad honorem *Ingenuini* augendum amplificandumque facit plurimum, quod ipsius nomen in Martyrologio Romano invenitur. Dilceptatur igitur, qui factum fuerit, ut hic honos ipsi fuerit habitus. In prioribus Martyrologiis nulla ipsius injicitur mentio; quare, post aliquot demum secula nomen ipsius illis illatum fuisse, probabile est admodum, & suspicio non est vana, id demum per *Bellinum*, Patavinum, Eremiticæ familiæ alumnum, factum fuisse. Subjiciuntur postremo quædam de Martyrologio Romano, doceturque, pondum omnes illius nexos esse deterfos, itemque disputatur, nam *Ingenuinus* vivus schismati renuntiaverit.

Pag. 51 - 56.

57 - 61;

61 - 96.

96 - 103.

103 - 114.

114 - 119.

DISCORSO ISTORICO - CRONOLOGICO - DIPLOMATICO di F. BERNARDO MARIA DE RUBEIS, &c.

Pp pp 2

hoc

hoc est,

**COMMENTATIO HISTORICA, CHRONOLOGICA,
& diplomatica, de Membrana antiqua Veneta, ad FLA-
MINIUM CORNARUM, Senatorem; Autore P. BER-
NARDO MARIA DE RUBEIS, Ordinis
Prædicatorum.**

Venetijs; apud Simonem Oechium, 1749, 8.

Plag. 4½.

Celebratissima sunt eruditissimi Autoris de Historiarum mo-
numentis, illis maxime, quibus rerum, in civitate Christiana
gestarum, memoria posteris commendata fuit, merita, quæ
elegantissimo hoc opusculo ipse insigniter auxit. Conseripsit id
eo consilio, ut sententiam, de controversia quadam, ab *Henrico*
Dandolo, Gradenſium factorum Præfule, Patriarchæ titulo di-
ginitateque conspicuo, prolatam, literisque consignatam, illu-
straret, ac, quæ ibi deprehenduntur, varias difficultates feliciter
explicaret. Memorata quidem charta typis jam descripta, & a
Ferdinando Ughello in *Tom. V Italia sacra* pag. 1371 translata
fuit; servatur tamen in tabulario ædis, *Mariae & Donato*
consecratæ, atque in insula Murianensi positæ, exemplum ejus
egregium, manu, summa cura rectaque & legitima ratione,
exaratum, quod diligentius inspexit *Cl. de Rubis*. Quo certiori-
bus documentis inter omnia convenit, excellere, eum cogni-
tione diplomaticæ artis; eo magis admiranda est ejus mode-
stia prudentiaque, qua, sibi soli credendum esse, non putavit,
sed alios quoque præstantissimos viros, & in his maxime *Apo-
stolum Zenum* atque *Anselmum Costadanium*, de difficilioribus
argumenti sui quæstionibus consuluit, ut erectiori animo sen-
tentiam suam de illis pronuntiaret. Exorsus est orationem a
Diplomate initio, quod hac temporis nota absolvitur:
5. 6. *anno domini millesimo centesimo, quinquagesimo secundo,*
mensis Januarii, indictione prima, atque ad eam tres obser-
vationes doctissimas adscripsit. Primo loco conjecturam pro-
fert, vocem *secundo* non mensis diem significare; sed reji-
ciendam adhuc esse ad anni numerum, atque monet, incuria
libra-

librariorum sexnumero in antiquis chartis ita depravatum
 esse anni numerum, ut relata sint ad mensem, quæ proprio
 jure ad annum pertinent. Deinde recte animadvertit, hand
 alienum id esse a mediæ ævi institutis, ut mensis tantummodo
 indicetur, prætermittitur diei nota, hancque opinionem non so-
 lum *Mabilioni* testimonio, sed quamplurimis etiam Diplo-
 matum, quæ adduxit, clausulis, abunde confirmavit. Denique,
 cum satis perspexisset, *Indictionem primam* cum anno Chri-
 stiano 1552 minus cohærere, sed respondere potius anno 1513,
 elegantet respondet, discrepare Venetorum computandi ratio-
 nem a communi Christianorum computo, ita ut anni auspi-
 cium non Calendis Januarii, eo quippe tempore, quo sanctissi-
 mus Servator in lucem editus esse creditur, sed die 25 Martii,
 quo conceptionis Christi colere solemus memoriam, faciant,
 hincque annos a *nativitate* ab annis ab *incarnatione* distin-
 guant. Quare necesse est, ut, quæ a Venetis Januario mense
 anni 1552 scripta sunt, ea omnino ad annum 1513, sicque *indi-*
ctionem primam, spectent. Fusius hæc cum enarrasset, pergit
 Noster ad locum, ubi exaratae sunt hæc literæ, quippe qui his
 verbis: *Rivoalti in nostra aula*, designatur. *Rivoalti* nomine
 ea tempestate ipsa Venetorum urbs utebatur; nec mirum, quod
 Gradenfis Præsul Venetiis sit commemoratus. Testimonia enim
 nobis conservata sunt, Gradensem Patriarcham Seculo XI
 mutasse sedem, eamque fixisse Venetiis. Primatis Dalmatiæ
 titulo non videmus *Henricum* in Diplomate ornari, siqui-
 dem, biennio interposito, illum ei impertivit *Alexander III*,
 P. R. In ipsis literis primum exponitur, oblatam fuisse *Hen-*
rico breviarii chartulam, factam anno incarnationis ejusdem
nostri redemptoris millesimo quinquagesimo tertio mensis Janua-
rii, indictione septima, quam temporis notam itidem ex more
 Veneto, supra explicato, esse interpretandam, Cl. Autor ob-
 servat. Cum in ista charta ecclesiæ *S. Cypriani*, cui cum pa-
 rocho templi *S. Martæ* lis erat, fiat mentio, eam primariæ
 commemoratæ ædi subjectam fuisse, annalium testimoniis
 comprobatur, ac simul erudite ostendit, de autoritate chartæ
 nihil detrahi posse, propterea, quod vitia nonnulla sermionis,

Pag. 11.

20.

23.

25.

31.

- in ἀπὸ γράφῃ commissā, posteriori manu, quæ supra dictum exemplum exaravit, fuerint emendata; quid? quod ne interpolationes quidem hujusmodi monumentorum fidem dubiam reddere queant, præcipue quando facile cognosci & dijudicari possunt. Viderit porro de imprecandi formula: *sub anathemate patrum & cum Juda traditore Domini nostri Jesu Christi sit damnatus*, ac ad quæstiones, quæ in historia trium *Dominicorum*, qui Seculo XI Gradenſia facta gubernarunt, dubiæ & controversæ sunt, solide responderet, eaque addit, quæ ad recte definiendam ætatem *Johannis Saponarii & Petri Baduarii*, itidem Patriarcharum Gradenſium, faciunt. In explicandis *Henrici* literis cum progreditor, tum subscriptiones, iis subjectas, commemorat, ac notat, illis suppeditasse quinque Episcoporum nomina, ab *Ughello* quidem prætermiſſa, addita tamen a *Coſeto*, cui novam præstantissimamque operis illius editionem acceptam ferimus. Inter illos, qui subscripserunt his literis, *Dominicus, ecclesie S. Bartholomæi Vicarius*, vel ea de causa dignus est, in quem animus advertatur, quod *Vicarii* titulo utatur, qui rectoris fanæ, *S. Bartholomæo* dicati, proprius est, sicque de dignitate hac contentio sit, quam ex incorruptis antiquitatis monumentis expedite componit.
50. Ea, quæ sequuntur, ad ipsam chartam, de qua disceptatur, non pertinent, sed ad ἀπὸ γράφῃ, supra laudatam. Hujus enim fides ut supra omnem, dubitationem collocetur, necesse est, neque negare possumus, celeberrimum Virum ea omnia diligentissime enarrasse, quibus sententia ejus confirmatur, ac, confutatis argumentis oppositis, sapientibus omnibus & antiquitatis peritis facile probatur.

NOVA LITERARIA,

Quam nuper illustrissima, quæ Petropoli floret, Scientiarum Academia publice suspendit tabulam, hanc Lecto-ribus nostris spectandam hic legendamque exhibemus:

Elisa.

Elisabetha Augusta, omnium Rufforum Imperatrix, sue benignitatis radiis hodiernæ luci nova largitur lætitiæ argumenta; quorum primum, toti Imperio, præsertim vero Academiæ nostræ Scientiarum, gratissimum, facta nititur occasione celebrandi nominis sacratissimæ Majestatis memoriam. Alterum, toti orbi erudito utilissimum, est premium, quod hodie auspiciis Augustæ, Academiæ scientiarum protectricis clementissimæ, adjudicabitur. Academiæ scientiarum enim Præses illustrissimus, præprensus minoris Rusiæ Hetmanus, Cyrillus Gregorii F. Comes Rasumowski, ut gloria Academiæ magis ac magis amplificaretur, jussu Augustæ statuit, singulis annis argumentum, attentione acutissimorum ingeniorum dignum, eruditis exsolvendum proponi. Academiæ igitur, ad mandatum hoc exequendum expedita, in conventu publico A. 1749 Astronomiæ & Geometriæ hanc proposuit questionem evolvendam, cum præmio 100 Ducatorum annexo: An omnes inæqualitates, quæ in motu Lunæ observantur, theoriæ Newtonianæ sint consentaneæ, nec ne; & quænam sit vera theoria omnium harum inæqualitatum, unde locus Lunæ ad quodvis tempus quam exactissime possit definiri. Complura quidem scripta hac occasione Academiæ accepit, omnia vero, cum questionis vim plane non percepisse videntur, in nullo fere habenda sunt numero præ Dissertatione, hanc gerente sententiam:

- - - Qua causa argentea Phœbe
Passibus haud æquis graditur, cur subdita nulli
Hactenus Astronomo numerorum fræna recuset,
Cur remeant nodi, curque auges progrediuntur.

Edm. Hallej.

Quam Academiæ, hoc in conventu solemnè, palmarem, ejusdemque Autorem, Virum celeberrimum, suisque titulis condecorandum, Alexium Clairaut, Academiæ Regiæ Scientiarum Parisiensis membrum, præmio dignissimum, declarat; quippe qui, occultissimam Lunæ theoriam in apertum producent, ad questionem optime respondet. Cardo enim hujus questionis potissimum in motu Apogei Lunæ versatur, quod quotannis per spatium 40 grad. circiter secundum ordinem signorum progredi observatur, omnes autem, qui adhuc theoriam Newtoni ad motum

motum *Lunæ* accommodare sunt conati, pro motu *Apogei* annuo non ultra 20 grad. inde elicerunt, quorum calculus quoque tam firmiter comprobatus videbatur, ut ob hanc solam circumstantiam ista theoria phenomenon adversari merito putaretur. Verum, hanc conclusionem erroneis principiis esse innoxam, Autor istius extimæ *Dissertationis* evidentissime demonstravit, ita ut nunc quidem nullum dubium superfit, quin theoria *Newtoni* motui *Apogei Lunæ* egregie satisfactat; unde simul intelligitur, hanc questionem, uti est maxime lubrica, ita quoque profundissime esse indaginis, ejusque enodationem in theoriam *Astronomiæ* maximi momenti incrementa certo esse allaturam. Quod ad reliquas, que in motu *Lunæ* observantur, inequalitates attingit, nunquam adeo fuit dubitatum, quin eæ theoriæ *Newtonianæ* sint consentaneæ, etiam si ob summam calculi difficultatem eas inde luculenter derivare non licuerit. At hic quoque *Dissertatio* laudata plurimum præstitisse est censenda, dum ex theoria plures adhuc incognitas motus *Lunæ* inequalitates deduxit, quæ tamen cum 100 *Observationibus*, quæ huic *Dissertationi* sunt annexæ, satis bene consentire, videntur. Prudenter vero *Celeberrimus* Autor fecit, cum theoriæ laudatæ *Tabulas* ad loca *Lunæ* supputanda non adjecit; recte enim intellexisse videtur, *observationes*, quas in promptu haberet, vel habere potuisset, pauciores esse, quam quæ ad lunares numeros stabiliendos sufficientiant. Illi enim non nisi longa multarum *observationum* serie, ab *Astronomis* petenda, desiniri queunt. *Academia* jam, ut lege nobilis hujus instituti agat, *Physicis* pro præmio 100 *Ducatorum* Anni 1753 impetrando sequens solvendum proponit *Problema*: Separationem auri ab argento, ope aquæ regię instituendam, ex *physicis* & *chymicis* principiis explicare: aptioremque methodum, quæ minore opera & pretio ad hæc duo metalla secernenda indiget, ostendere. *Dissertationes*, idiomate sive *Rusico*, sive *Latino*, sive *Germanico*, sive *Gallico*, exarata, ante diem 1 Junii Anni 1753 *Illustri* *Cancellaria* *Academia* *Imperialis*, nomine *Auctoris*, more recepto, in scheda obsignata, *Dissertationi*, sententiæ quadam insignita, annexa, expresso, inscribenda sunt.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Decembris Anno MDCCLI.

HISTOIRE GENERALE DES AUTEURS
sacrés, &c.

id est,

*HISTORIA GENERALIS SCRIPTORUM SACRO-
rum & Ecclesiasticorum, quæ complectitur ipsorum vi-
tam, catalogum, examen criticum, judicia, chronolo-
giam, analysin & recensionem diversarum editionum
operum ipsorum; præcipua illorum dogmata, quod ad
doctrinam moralem & disciplinam ecclesiasticam; hi-
storiam Conciliorum, tum generalium, tum particula-
rium, itemque selectum auctorum Martyrum; Autore
R. P. REMIGIO CEILLIERIO, Benedictino Con-
gregationis S. Vanni & Hydulphi, Priore titulari
conventus Flaviniacensis.*

Tomus XIII.

Parisiis, prostat apud Paulum du Mesnil, typographum, 1747,

4 maj.

Alph. 4 plag. 10.

Quam industriam atque doctrinam Rev. Ceillierus
Lectoribus priorum Operis præsentis *Volunt-*
um probavit, eandem in nova hac *Parte* gav-
dentes agnoscimus. Ex hoc igitur *Volume*, mo-
re nostro, seriem scriptorum & rerum succincte dabi-
mus. *Cap. I* exhibet Autor vitam *Celestini*, qui ad sedem

Qq 99

Pon-

- Pontificiam euectus est A. 422, cui & in causa *Apiarii* negotium cum Ecclesia Africana intercessit. Ipsi mandato A. 430 Concilium Romæ est convocatum, in quo sententia *Nestorii* est condemnata. Ex ipsius Epistolis quædam in medium adducuntur. Mortuus est d. 6 Aprilis A. 432. *Cap. II Art. I* producitur
- Pag. 1 - 37. *Juanes Cassianus*, Thrax ortu, natus circa A. 360. Ægyptum, vitam solitariam sectaturus, A. 390 adiit, & per septennium in illa hæsit. Inde A. 404 a *Chrysostomo* Diaconus est consecratus, ipsique custodia thesauri, & cura vasorum factorum, concredita. *Gennadius de Script. Eccl. Cap. 67* testatur, ipsum Massiliæ Presbyterum esse factum, quod pro certo affirmari nequit. Id constat, ultimos eum vitæ annos ibidem traduxisse.
- 37 - 40. Patrocinabatur erroribus *Pelagii*; quare scripta ipsius multos excitant motus. Scripsit etiam adversus *Pelagium* circa A. 428. Decessit post A. 433. Colitur in nonnullis ecclesiis, speciatim in Abbatia S. *Victoris* Massiliæ, ubi ejus etiam reliquæ ostenduntur, Sancti instar. *Art. II §. 1* scripta ipsius enarrantur, & præcipua momenta exhibentur; §. 2 differitur, de ipsius collationibus, §. 3 de septem libris de incarnatione Christi contra *Nestorium*, quos consignavit hortatu *Leontis*, post Episcopi Romani, sed non tantam ingenii, judicii, & doctrinæ, vim adhibuit, quantam adhibere potuisse judicabatur. Videtur opus hoc ad finem perduxisse ante A. 431. Subjiciuntur quædam de scriptis ipsius spurilis. *Par. 4* exprimitur judicium de scriptis ipsius; nominatur etiam editiones operum illius. In
- 41 - 42. scriptis suis doctrinam de gratia non justo eum explicare ordine, Autor censet, hoc tamen in ipsius favorem dici posse: si quando afferat opiniones nonnullorum solitariorum minus certas absque reprehensione, ipsum tamen ex aduerso adducere sententias contrarias, veritati conformes, sine earum impugnatione.
- 138 - 146. *Cap. III Art. I* de S. *Nilo*, Presbytero & solitario montis *Sinai*, differitur. Is non Constantinopoli, uti *Nicephorus* vult, sed Ancyra, saltem Galatia, oriundus fuit. Videtur præfectus fuisse Constantinopoli, illustri fatus familia, multis abundasse opibus, & eloquentia valuisse. Vivebat in conjugio, & duplicem sustulit prolem. Sed post conjugem, domum, familiam, opes, amicos,

cos, parentes, missos fecit, seque in montem Sinai recepit, pietatis exercitiis vacaturus, assumpto filio *Theodulo*. Cum A. 404 *Chrysostrmus* in exilium esset missus, literas dedit ad *Arcadium* Imp. quellus de injuria illata viro sancto. Cum Saracenorum manus, monasterium aggressa, nonnullos, interque illos *Theodulum*, captivos abduxisset, hunc *Theodulum* redemit Episcopus Elusensis, qui, cognita indole & virtute juvenis, ipsum in usum ecclesie eduxit, eundemque post patri reddidit, cum ante ipsum Presbyterum consecrasset. Vixit adhuc circa A. 430, post mortem Sanctorum cœtui adscriptus. *Art. II* discritur de ejus scriptis, §. 1 de libro de vita monastica; §. 2 de exercitio virtutis, & fuga vitiorum; §. 3 de libro de spontanea paupertate; §. 4 de quibusdam aliis scriptis, etiam spuris; §. 5 de ipsius Epistolis. *Artic. III* declaratur ipsius doctrina circa præcipuas veritates Christianæ religionis, additurque recensio diversarum editionum operum *Nili*. *Caput IV* est de actis martyrii solitariorum montis Sinai. Virtus & pietas eorum laudibus tollitur, & historia crudelitatis Saracenorum, adversus hos exercitæ, enarratur. Horum memoria in monte Sinai festo die anniversario celebrata est, & in ecclesia Græca & Latina renovatur d. 14 Jan. *Caput V* de *Leprio*, Presbytero ecclesie Hipponensis, inscriptum est. Gallum natione fuisse, est probabile. Cum ex Gallia in Africam trajecisset, & errores *Pelagii* abjurasset, Presbyter est constitutus, atque errores, quibus ante deditus erat, in retractationis suæ actis condemnavit. *Caput VI* de *Acacto*, Episcopo Beroeæ in Syria, *Paulo Amaseno*, & *Joanne Antiocheno*, exponit, *Acactus* natus fuisse videtur circa A. 322. Sacerdos factus, venit Romam, ibidemque, præsentente *Damaso*, Papa, veritatem duarum naturarum in Christo defendit. Quo anno Episcopus Beroeensis fuerit constitutus, certo definiti nequit. Hujus artibus potissimum est factum, ut *Chrysostrmus* sede sua & urbe fuerit ejectus. Diem obiit suum circa A. 434. Notitia Epistoliarum ipsius datur. De *Paulo Amaseno*, ipsiusque actionibus, deinde commentatur Autor, ex cujus Epistolis quædam excerpuntur. *Joannes Antiochenus* fuit succes-

Pag. 147-157.

157 - 182.

182 - 192.

192 - 195.

195 - 207.

208 - 213.

213 - 218.

- for *Theodoti* in sede Antiochena, & initio quidem omnia munia exacte explevit. Fuit ex præcipuis fautoribus *Nestorii*, & *Cyrillo* multas facessivit moléstias. Jussus est etiam in hac ipsa causa se sistere Imperatori *Theodosio*, qui ei, *Nestorii* partes tuenti, aures non præbuit. Decessit, uti creditur, Pag. 218-228. A. 431, vel 432. *Cap. VII* de *S. Sixto*, Pontifice, agit. Fuit is n. in Romæ, Pontifex creatus circa A. 432 d. 26 Jul. Meritum fuisse vulgo creditur circa A. 440 d. 18 Aug. Ex ipsius literis potissima excerpuntur. *Caput VIII* est de *Cyrillo*, Patriarcha Alexandrino. Ille erat *Theophrasti*, Patriarchæ Alexandrini, ex sorore nepos, qui ipsum, quod vero est propius, ante A. 403 in Cleri numerum recepit, quo mortuo, aliis contradicentibus, in ipsius locum legebatur, & d. 18 Octobr. A. 412 in amplissimum hoc munus suum immittebatur. Potestate sua nimio rigore usus, & aliquando limites joris sui transiisse, observatur. Novatianis occludebat templa, vasa & utensilia in illis rapiebat, ipsorum astillites omnibus bonis suis spoliabat. Judæos ob tumultum excitatum Alexandria expellebat. Ut *Chrysostrami* novem diptychis Episcoporum restitui pateretur, induci non potuit. *Nestorium* primum quidem monuit, ab errore ut desisteret, post in Concilio Ephesino, quod d. 7 Jun. A. 431 est apertum, condemnavit, ac munere suo dejecit. Qua ex re ipsi haud exiguæ natæ sunt moléstia. Ab adversa enim parte, cujus caput erat *Joannes Antiochenus*, ipse & *Memnon*, tanquam turbatorum autores, & quoniam 12 anathematismi hæresin redolcerent, sunt condemnati & depositi; quam sententiam *Theodosius* præventus c. affirmavit, ut etiam in custodiam fuerit datus *Joannes*, post, re accuratius cognita, restitutus. In vivis esse desit A. 444 d. 9, vel, ut 241 - 253. alii volunt, d. 27 Jun. *Art. II* recensentur ipsius scripta, quorum historiam Autor præmittit, inquirens in historiam & tempus scriptiois singulorum, simul præcipua momenta exhibens, editiones illorum indicans, & quæ in iisdem omiſsa 253 - 370. sint, demonstrans. *Art. III* doctrinam *Cyrilli* de præcipuis dogmatibus Christianæ religionis exponit, & propriis ipsius 370 - 408. verbis subjectis, confirmat. *Cap. IX* de *Nestorio*, Archiepiscopo

Con.

Constantinopolitano, differit. Is non fuit Antiochenus, uti quidam arbitrantur, sed Germaniciensis, quod fuit oppidum Syriæ Euphratensæ, obscuris ortus natalibus. Antiochiæ hæud mediocrem literarum elegantiorum notitiam sibi paravit. Multa erat ipsi facilitas ex tempore dicendi, vox grata & sonora, vita inculpata, & morum sanctimonia hæud vulgarem existimationem sibi acquirebat. In vestitu modestus, alienus a turbis, in vita sobrius, in lectione Scripturæ & bonorum Autorum assiduus. Notant autem scriptores illius tempestatis, ipsius virtutem tantum fuisse speciem quandam externam, quo aliis se commendaret; plus eum dedisse auribus, quam ut viam salutis monstraret, eloquentia ipsum inflatum, veteres Scripturæ interpretes neglexisse, fuisse hominem vatium, violentum, exigui iudicii, seque ab affectibus suis abripi passum, magis deditum auro & argento, quam veritatibus Scripturæ. A. 428 eligebatur Episcopus Constantinopolitanus, atque d. 10 Apr. inaugurabatur, de eoque initio multa sibi bona homines promittebant, prudentiores autem iudicabant, ipsius zelum in hæreticos esse nimium. Quinto die ab inauguratione sua iussit Arianorum ædes sacras everti, qui, desperatione ducti, ignem submiserunt, qui vicinas ædes corripuit, inque cineres redegit, unde & *Ariani* & *Catholici* ipsum *incendiarium* dictitarunt. Ipse *Theodosio* susceptor existitisse iudicatur, ut d. 30 Maji A. 428 legem publicaret, qua hæreticis interdicebatur, ne quem sacris initiarent. *Pelagianis* tamen, quod ad doctrinam de viribus liberi arbitrii, favete est visus. Post, ubi sententiam suam de duobus, in Christo naturis divulgasset, in Concilio Ephesino est condemnatus, deque gradu suo dejectus; quam sententiam tandem approbavit *Theodosius*, eundemque *Oasim*, quorsum vulgo facinorosi deportabantur, in exilium misit, in quo tandem misere exspiravit. Scripta ipsius, præcis exceptis, iussu *Theodosii* igne sunt abolita. *Cap. X* agit de *Alexandro*, Hieropolitano, *Parthenio*, *Joanne*, Germaniciensi, *Maximino*, Anazarbensi, *Andrea*, Samolateni, *Eutberto*, Thyaneasi, *Dorotheo*, Marinopolitano, *Himerio*, Nicomediensi. *Alexander* Hieropolitanus erat

unus ex pervicacibus assēctis *Nestorii*; qua de causa consortio
 ecclesiæ est exclusus, cujus partibus etiam reliqui addicti
 erant. *Cap. XI* disserit de *Helladio*, *Tarsensi*, *Meletio*,
 3g. 423 - *Mopsuesteno*, *Epiphano*, *Alexandrino*, *Tranquillino*, *Antio-*
 440. *cheno*, *Hesychio*, *Castabalsensi*, *Iba*, *Edesseno*, *Irenæo*, *Photio*,
Atibo, & *Hypatia*, qui omnes pariter contentionibus *Nestorianis*
 fuerunt impliciti, ex quorum literis notatu digniora ex-
 440 - 454. *cerptantur. Cap. XIII* de *Memnone*, *Ephesio*, *Rhegino*, *Con-*
stantiensi, *Alypio*, *Presbytero Constantinopolitano*, *Maximiana*,
Episcopo ejusdem urbis, *Abbatibus Dalmatis*, *Basilio*, & *Eusebio*,
Dorylensi, commemorat. *Memnon*, urbis *Ephesinæ* *Episcopus*,
 vitæ fuit integritate in fidem veram & scriptis insignis. In
 causa *Nestortana* se cum *Cyrillo* arctissime conjunxit, quocum
 etiam multa dura est perpeffus. Mortuus ante A. 444. *Rheginus*,
Episcopus Constantiæ, metropoli *Cypri*, fuit, superestque ejus
Sermo *invectivus*, habitus in *Concilio Ephesino*. *Maximianus*,
 successor *Nestorii* in sede *Constantinopolitana*, pacem in eccle-
 sia orientali restituere statuit. Posteaquam per biennium & ali-
 quot menses munere suo functus esset, de vita decessit A. 434
 d. 12 April. *Alypius*, pastor *Constantinopolitanus*, *Cyrillo* ad-
 dictus fuit. *Dalmatius*, ante miles, post, omnibus relictis, vitæ
 monasticæ se dedit, & quoniam alios virtute antecede-
 bat, superior monasterii est factus. *Basilius*, *Diaconus* & *Archi-*
mandrita, cum audivisset, *Nestorium* de *Christo* tradere ea,
 quæ in orthodoxorum cœtibus adhuc audita non erant,
 ipsum privatim adiit, ut mentem suam explicaret; sed is, ple-
 nus ira, ipsum in carcerem conjiciendum curavit, quem vero
 post dimisit. *Eusebius*, cognomento *Dorylensis*, ante causa-
 rum patronum egit *Constantinopoli*, negotiis etiam Impera-
 toris est adhibitus. *Nestorio* se acerrime opposuit, factus *Epis-*
 455 - 463. *copus Dorylensis. Cap. XIV* de *S. Arsennio*, solitario *Ægyptio*,
 exponit. Illustri prognatus fuit familia, atque inde a juventute
 fita literis Græcis atque Latinis, itemque scientiis, probe im-
 butus. Hunc *Theodosius* præfecit filiis suis, *Arcadio* & *Ho-*
norio, quo illos erudiret & moderaretur, eratque apud Impera-
 torem, & in aula, magna in dignatione, opibusque abunda-
 bat.

bat. Verum, pertaxus vitæ aulicæ, in solitudinem abiit, mortuus circa A. 445. *Caput XV* dicatum est S. *Proclo*, Archiepiscopo Constantinopolitano. Natus est circa A. 390. Juvenis admodum factus est Lector in ecclesia Constantinopolitana, post Diaconus & Presbyter, tandem *Theodosius* Imperator ipsum A. 434 in locum *Maximiani* Antistitem Constantinopolitanum declaravit. In munere suo multa usus est mansuetudine, etiam erga hæreticos, ratus, hac ratione illos melius ad ecclesiæ societatem reduci posse. Apud *Theodosium* gratia plurimum valebat. Vivere desit A. 445; alii nominant A. 447. Trifagion instituisse dicitur. *Cap. XVI* docemur de *Capreolo*, Episcopo Carthaginensi, & *Vitali*. *Capreolus* est ex celeberrimis doctoribus ecclesiæ Carthaginensis, invitatus ad Concilium Ephesinum; quoniam vero ob difficilia tempora venire non poterat, misit literas, in quibus mentem suam explicuit. *Caput XVII* est de *Victore*, Poeta Christiano, S. *Orientio*, Episcopo Auxensi, *Evaagrii*, Presbytero, & *Paulino*. *Claudius Marius Victor*, aliquando nominatus *Victorinus*, Massiliæ forte natus, ibi saltem Rhetoricam docuit. Vir pius, & a seculi luxu alienus, historicas Scripturæ metri legibus adstrinxit. Viventium humero est exemptus post A. 425. S. *Orientius* quo tempore vixerit, scriptores dissentiant. Parentibus paganis, uti videtur, procreatus, multos, Episcopus factus, ad Christianam traduxit religionem. Tempus mortis ipsius ignoratur. *Evaagrius* reliquit disputationem inter *Theophilum*, Christianum, & *Amonem*, Judæum. *Cap. XVIII* de S. *Hilario*, Episcopo Arelatensi, disseritur. Hic natione fuit Gallus, in lucem editus circa A. 401. Juvenis in literis elegantioribus probe fuit eruditus, Opibus abundabat, quibus juvenis ad luxuriam abutebatur, sed studio atque precibus *Honorati* ad meliorem frugem reductus, bona fratri suo vendidit, & quæ inde redierat, pecuniam inter pauperes distribuit, atque in solitudinem se contulit. Episcopus Arelatensis factus est A. 429. Huic quidem muneri suo omni ex parte facere satis est annis; nihilo tamen minus apud *Leonem*, P. R. gravium criminum est insimulatus. Vivendi finem fecit A. 449. Vitam ipsius consignavit *Honoratus*,

Pag. 463-

471.

472 - 495.

496 - 501.

496 - 522.

- tus, Episcopus Maffiliensis, qui floruit A. 494. Ex ipsius Homi-
 lias, Epistolis, & aliis scriptis, præcipua momenta enotanter.
 Pag. 523 - *Capitulum XIX præcipua continet S. Eucherii, Archiepiscopi Lugdu-*
 538. *nensis, & Salvii, Episcopi Octodurensis. Eucherius* matrimoni-
 um contraxerat cum femina quadam nobili, cui nomen erat
Galle, ex qua duos suscepit filios, sed post nuptias valedixit.
 Episcopus Lugdunensis creatus est ante A. 441. Multos sui
 temporis Episcopus doctrina, eloquentia, virtutibus, vicit.
 Fato est sanctus A. 449. Scripta ipsius, tum genuina, tum
 supposititia, enarrantur, simulque operum ipsius editiones in-
 dicauntur. *Cap. XX de Vincentio Lirinensi, Presbytero & Mona-*
 539 - 564. *cho, inscriptum est. Lirinensis dicitur, quo ab aliis ejusdem no-*
 minis distinguatur; Gallus fuit gente. Primum militiam secu-
 tus, inde vitam monasticam est amplexus; nec est dubium, quin
 in monasterio Lirinensi vixerit. Denatus est circa A. 450. *Ca-*
 564 - 584. *pitulum XXI argumentum præbet S. Pemenius, Abbas in Ægypto,*
 non tam scriptis, quam pietate, clarus. Vitæ monasticæ nomen
 dedit una cum sex fratribus suis circa A. 391. Mors ipsius contigit
 A. 451. Sancti iustas colitur tum in Ecclesia Latina, tum Græca,
 584 - 589. *etque dies 27 Aug. est sacer. Cap. XXI de S. Pulchra virgine,*
 & *Eudocia, Imperatrice, dicitur. Illa erat filia Arcadii Impera-*
 toris, & soror *Theodosii junioris*, nata d. 19 Jan. A. 399. Ob
 prudentiam suam Augusta declarabatur d. 4 Jul. A. 414.
 Pietati multum studuit. Fato est sancta circa initium A. 454.
 omniaque bona sua pauperibus reliquit. Ipsius memoria co-
 589 - 597. *litur in Ecclesia Latina pariter atque Græca d. 10 Sept. Eu-*
doxia, ante dicta *Athonatis*, nomen hoc adoptavit, cum *Theodo-*
sio juniori matrimonio jungeretur. Favobat ante *Eutyche*,
 sed, mortuo marito A. 450, Hierosolymam abiit, pietatis
 exercitiis vacatura, ubi partes *Eutycharum* reliquit. Mor-
 tem oppetit A. 460 d. 20 Octobr. *Cap. XXII de S. Isidoro Pelusi-*
 597 - 599. *ta, Presbytero & Abbate, nos docet. Vixit ab A. 356 Pelusii in*
 monasterio, in quo virtutibus ita excelluit, ut aliis esset ex-
 emplo. *Nestorianismo & Eutylianismo* se omnibus viribus
 opposuit, & impedivit, ne in Ægypto radices agerent. In vi-
 vis esse desit circa A. 449. Scripta plurima, quæ ad posse-
 ritatem

ritatem transmissit, rece isentur. De Epistolis ejus hoc fert
 judicium: utile dulci cum miscuisse, præcepta salutaria brevi-
 bus quidem verbis, sed multa cum suavitate & elegantia, pro-
 ponere, si'um nativa se pulchritudine absque affectatione
 commendare, maxime, quo proponat, esse facilem, cogitatio-
 nes nobiles & sublimes. *Cap. XXIII* sinitur *Marius Mer-* Pag. 600.
cator. Hujus non ineminit *Genadius* Massiliensis, qui ta- 649
 men æqualis ipsi fuit, nec qui post eum notitiam Scripto-
 rum ecclesiasticorum dederunt. Ex ipsius stilo, qui aliquid
 duri habet, judicatur, ipsam Afrum fuisse. In urbe Roma,
 vel illius vicinis, vixit A. 417 & 418. quo tempore cum *Julia-*
nus, & alii *Pelagianorum* primipil, contra gratiam Jesu Chri-
 sti disputarent, opus aliquod pro defensione doctrinæ hujus
 composuit, quod, cum ad *Augustinum*, Hipponensem præsu-
 lem, misisset, ille non solum approbavit, verum etiam ipsum
 excitavit, ut in instituto suo pergeret. Disputavit quoque adver-
 sus *Nestorianos*. Vixit absque ullo munere ecclesiastico ad
 A. 449. Omni occasione demonstravit ingentem pro doctri-
 na puriore fervorem, nec adversariorum impetum reformida-
 vit. Ita tamen judicat Rev. Autor: *Si adversarios suos mi-*
noris acrimonia, & majore moderatione, tractavisset, se suam-
que causam commendavisset magis, cum veritas absque convi-
ciis & verborum strepitu defendi possit. Sed enim affectuum
vehementia in causa fuit, cur stilum minus suum temperaret,
& quibus verbis utendum esset, non satis expendere. 640. 659.
Caput XXIV de Philostorgio, Historico, exponit. Hujus nec scriptores
coevi, nec sequentes ad Pbatum usque, meminerunt. Circa A.
354 natum fuisse, probabile est admodum. Euximanti contra
Catholicos favebat. Scientiis probe fuit cultus, Philoso-
phia naturali, Historia, Geographia, Poesi, Medicina, Mathesi,
& Astronomia; præterea multum versatus fuit in antiquorum
scriptis; studium etiam suum ad oraculorum divinarum scru-
tinium transtulit. Vixit adhuc A. 425. Historiam suam con-
signavit, quo illos, qui æternam filii deitatem defenderunt,
exosos redderet, quos proin continuo sugillat, Ariana fa-
ctionis dices, Eusebium Nicomediensem, Theophilum Indum,

- elios, multis ornans clogiis. In gratiam *Arii* multa est com-
 mentus; quare *Plotius* ipsam *mendacem* appellat. Historiæ
 ipsius compendium tantum habemus, & illud satis amplam,
 quod exceperit *Plotius*, unde & quædam asseruatur. *Capite XXV*
 egitur de *Socrate, Historico*. Circa A. 380 lucem vitæ primum
 659-669. adspexit Constantinopoli. Causas primum in foro egit, unde
 nomen *Scholaſtici* ipsi adhære; quod tamen neque antiqui,
 neque *Plotius*, ipsi tribuunt. Precibus *Theodori* motus, ad
 Historiam ecclesiasticam condendam se accinxit, in qua quid
 præstiterit, Autor noster luculenter docet. Stilo ipsius non
 multum elegantie inest, & videtur sibi proposuisse, res in
 civitate Christiana notabiles scribendi genere magis perspicuo,
 quam culto, ad posteritatem transmittere. Fateatur quidem, se
 operam dedisse, ne quid a veritate alienum asserret, verum
 fides ipsi in omnibus haberi nequit. In enarrandis dogmatibus
 accuratus non est, & nonnullis videtur *Novatianorum* causæ
 659-688. patrocinatus. *Capit XXI* pertinet ad *Sozomenum, Historicum*.
 Non Salamine, oppido Cypri, oriundus fuit, sed in Palæstina,
 & quidem in agro Gazensi, natus. Miraculis S. *Hilarionis* ad
 Christianam religionem traductus fuisse dicitur. Palæstina re-
 licta, Constantinopolin se contulit, ibidemque causarum patro-
 num egit, unde nomen *Scholaſtici* ipsi datur. Duplex opus histo-
 ricum edidit, primo Compendium, ab adscensione Christi in
 cælum usque ad A. 323, quod periit, deinde opus majus, in *IX*
Libros distributum, in quo enarrare constituerat res in ecclesia
 gestas ab A. 324 usque ad A. 459, sed ultra annum 415 non est
 progressus, illud vero integrum ad nos non pervenit. In
 ipsius historia habentur res multæ notatu dignæ, sed quas ex
Socrate transcripsisse videtur, quod potissimum dici potest
 de illis, quæ de *Novatianis* commentatur. *Novatianos* tamen
 tanquam sectam separatam ab orthodoxis spectavit; laudavit
 igitur virtutes externas, quas in *Novatianorum* doctoribus de-
 689-706. prehendit. *Cap. XXVI* de *Philippo Sidete, & Joanne Euty-*
chiano, Historicis, commentatur. *Philippus Sidetes*, oppido
 Pamphiliæ oriundus, inde a juventute stetit literarum operam
 dedit, & numerosam omnium generis librorum collegit Bibliothe-
 cam.

cam. Cum *Chrystiano* arctam coluit amicitiam, & in ecclesia Constantinopolitana factus est munere Diaconi, hinc factus Presbyter, aliquando etiam ad Episcopatum petens, sed conatu irrito. Opus historicum consignavit decem generis Asiatico, sesto & luxuriante, quod in *XXXVI Partes*, unamquamque autem *Partem* in diversos *Libros*, divisit, multasque res inutiles immiscuit. *Jeannes Eusebianus* Historiam Ecclesiasticam, *Libris V* comprehensam, edidit, ab A. 428 ad 477, quibus *quinque* alios adiecit, quorum notitiam non habemus. *Cap. XXVIII* dicitur Autor de *Conciliis Ravennatensi, Carthaginiensibus, Hippomeni, Constantinopolitano, & Romano; Cap. XXIX* de *Conciliis Alexandrino, Ephesino, & nonnullis aliis, quæ convocata sunt in causa Nestorii; Cap. XXX* de *Conciliis Riveni, Arausiacensi, Vaficensi, Ecolatensi, & Vesontionensi.* 706-708. 709-715. 716-774. 775-779. Subjungitur Index rerum notata digniorum.

RECENSIO TOMI IX COMMENTARIORUM
Petropolitanorum continuata & finita.

Conf. Nova Acta Mensis Novembris hujus Anni pag. 945 seq.

De Volumine hujus *Classis physica & historica* nunc verba facturis, in illa primo sese offert *Ge. Wolsf. Kraftii de Thermometris Dissertatio experimentalis.* Quo plura occurrunt in indaganda corporum natura & effectibus phenomena, ad quorum investigationem exacta gradus caloris, vel frigoris, cognitione opus est; eo majorem instrumenta, huic fini accommodata, Thermometra, ab iis, qui Physicam experimentalem colunt, attentionem, atque in his perficiendis solertiam, jure meritoque desiderant. Quæ huic usui inservire possunt, varia non contemnenda assert *Clariss. presentis Dissertationis Autor.* Monet primo, Thermometra mercurialia omnium quidem maxime ad observandum gradus & frigoris gradum esse accommodata, nondum tamen ad summum, omnique exceptione majorem, perfectionis gradum deducta. Duo autem imprimis indicat, quibus adhuc laborant, incommode, sed non indicat solum, verum & reme-

R r r r 2

dium

Quum ad ea removenda esset. Primo nondum extra omnem erroris metem positam existimat proportionem inter duo volumina massæ mercurialis, aquæ fervidæ, & gelascenti, impositæ; cum tamen uterque hic gradus optime pro fixa Thermometrorum mensura assumatur, ut exinde Mercurii, in quovis gradu hærentis, dilatatio statim absque molestiori computo cognosci, atque Thermometra universalia construere possint. Ad hanc igitur curatius indagandam sumit globulum aureum, cujus diameter esset 0, 048 pedis Rhen. & cum ejus pondus tempore quodam frigido invenisset 46,7 gran., eundem immergit Mercurio, aquæ gelascenti immisso, ejusque pondus respectivum reperit 85,7 gran. Simile experimentum etiam in aqua ebulliente instituit. Jam pro determinanda hinc divisione Thermometri, primo formulas generales condidit. Sit nempe Mercurii in Thermometro volumen in aqua ebulliente = V , ejusdem in alio quodam minori caloris gradu locati volumen = v , sitque Thermometrum ita in gradus dividendum, ut numeri adscripti condensationem voluminis, in aqua ebulliente acquisiti, denotent in partibus decies millesimis dicti voluminis, ponaturque talis quidam

numerus adscriptus = $\frac{n}{10000}$. Unde, quia condensatio est

ratio differentiz Voluminum ad volumen majus constans, erit ea = $(V - v) : V$, quam cum numerus adscriptus denotet, erit $n = 10000 - 10000 v : V$, & $V : v = 10000 : 10000 - n$. Hac igitur ratione $V : v$ ad legitimum loco Mercurii, aquæ gelascenti impositi, numerum adscribendum opus est. Determinat vero hunc numerum n ope experimentorum allatorum quam proxime = 150, adeo ut Mercurius in aqua gela-

scente condensatus sit parte $\frac{150}{10000}$, seu $\frac{3}{200}$ voluminis, quod

in ebulliente habuerat; unde prodit $V : v = 200 : 197$, qualem etiam Cl. *Delisle* adhibet. Ceterum ipse non negat, experimenta hæc esse adeo subtilia, ut minimus error differentiam aliquot graduum producere queat. Difficultas altera

in

in eo consistit, quod vitrum ipsum, quo Mercurius includitur, a calore expansionem, a frigore contractionem, patiat, quo fiat, ut ipsa altitudo Mercurii paulo aliter, quam absque hac variatione, prodeat. Hanc vero ita levare posse putat. Constat nempe, Thermometro aquæ calidæ subito immisso, Mercurium primo momento descendere, dein vero adscendere, & contrarium in gelida accidere; utrumque vero subitanæ dilatationi & contractioni Mercurii deberi. Potest autem utroque casu spatium adscensus, vel descensus, facile experiundo definiri; unde, si observentur præterea altitudines, in quibus Mercurius consistere videtur, deturque volumen cylindri Mercurio pleni, & sectio tubuli, poterit exinde, propter pondus Mercurii utroque casu æquale, formula effingi, per quam ex datis modo dictis definiri possunt densitates veræ, adeoque volumina Mercurii; quam ipsam formulam Autor noster exhibet. Sequuntur 2) *Jos. Weitbrechii Observationes Anatomicae, ad historiam & actionem muscutorum labiorum, ossis hyoidis, faucium, linguæ, laryngis, pertinentes.* De usu musculi quadrati colli, qui platysma myoides dicitur, in diversa abierunt Anatomici, aliis eum motui labiorum, aliis maxillæ, inservire asserentibus, utrumque vero ipsi vindicari posse, facta ad terminos ejus, horumque statum fixum, debita attentione, ostendit Noster. De elevatoribus labii inferioris propriis duo notat: primo eos hoc officio, quod ipsis tribuunt *Santorinus & Albinus*, fungi non posse, cum potius labium deprimant, & maxillam versus adducant; dein confundendos non esse cum elevatore labii inferioris proprio *Cowperi*, cui potiori jure elevatio menti competat. De musculi digastrici formâ, situ, officiis, varia observat. Ductum excretorium in homine pro ductu communi, ad glandulam sublingualem & maxillarem pertinente, habendum esse, putat; & oscula excretoria, ab *Heistero* delineata, non e glandula illa sublinguali prolongata, sed ab aliis quibusdam glandulis solitariis, quales labiales esse solent, provenire. Musculum stylohyoidem alterum frequentius, quam vulgo putatur, adesse, adeoque in muscutorum censum, ceu ordinarium, merito recipiendum esse,

Pag. 249.

esse, monet. Plurima etiam haud contemnenda de muscolis uvulae, linguae, atque pharyngis, circa quos admodum ambiguae sunt Autorum sententiae, assert, de quibus omnibus sigillatim dicere, instituti ratio haud permittit. Idem 3) *Observata varia in sectione juvenis, cujus manus & pedes monstrati erant, A. 1735 facta*, exponit. Deformatio membrorum, in homine isto conspicienda, eo inprimis rediit: in manu dextra gessit non nisi pollicem unumque digitum, in sinistra pollicem & duos digitos, in utroque pede pollicem digitumque unum; harum extremitatum articulationes incurvae fuerunt, adeo ut digiti non nisi ceu scarabaeorum cornua versus se inclinari potuerint; in incessu uterque pes genuflexionem vix admisit; utrumque femur attolli quidem, sed dextrum saltem abduci, sinistram tantum adduci, potuit. Quoniam igitur, facta ejusdem sectione, tam in ossibus, quam muscolis manuum pedumque, a structura naturali aliena deprehensa sint, sigillatim enarrat Autor, illi, qui de indagandis monstrorum originibus laborant, usui futurus. Pergit Vir laudatus 4) ad *explicationem difficiliorum experimentorum circa adscensum aquae in tubos capillares*. Constare, credimus, Lectoribus nostris ex recensione *Tomi horum Commentariorum* praecedentis, tradidisse ibi Virum Cel. theoriam notissimi phaenomeni de adscensu aquae in tubos capillares, ex principio attractionis methodo valde simplici ac eleganti deductam. Falsus erat in illius Dissertationis fine, reperiri quaedam experimenta explicatu difficiliora, quin imo ex parte theoriae illi primo intuitu contraria; quibus igitur discutiendis in praesenti operam navat. Ad tres autem potissimum classes ea reducit, quorum alia versantur circa tubulos cylindricos, alia circa conicos, alia circa siphones. Quod primo ad *cylindros* atinet, monet, eandem semper altitudinem, ideoque & quantitatem, aquae in tubo elevari, sive sit continua, sive, aere interjecto, quomocumque in portiones dirimatur, idque non minus vi theoriae, quam experimentorum, consequi. Si itaque experimenta quaedam huic legi contrarientur, externam quandam causam adesse, necesse est. Tale quid accidit, si
tubus,

tubus, ex vitro paulo crassiori confectus, aquæ immerfus, extrahatur inde; tum enim, facta avulsione, aqua intra cum primo quidem paulo deprimitur, dein vero ad majorem, quam debet, altitudinem resilit, guttula orificio inferiori adhærente. Ostendit autem, ipsam hanc guttam tunc descensum aquæ impedire, & præterea augmentum illud altitudinis certis includi limitibus. Refutat *Musschenbroeckium*, ætis bullulæ, aquæ interjectas, hanc ad majorem altitudinem elevare posse, statuentem. Porro sententiam ejusdem Physici examini subjicit, quod tubi eo altius aquam in se rapiant, quo sint longiores, ideoque elevatio aquæ a tota tubi longitudine oriatur; quæ, si vera esset, totam omnino Autoris nostri theoriam everteret. Non autem solum experimenta contraria *Carrei*, *Bilfingeri*, & propria, affert, quibus, altitudinem aquæ a longitudine tubi neutiquam pendere, evincitur; sed & ipsa experimenta *Musschenbroeckiana* sibi ipsis haud probe constare, imo alia sententiæ suæ favere, ostendit. Pergit secundo ad *tubos diametri inæqualis*, docetque, aquam semper vi majore attrahi a periphæria angustiore, quam ab ampliore, ideoque ab illa ad majorem altitudinem sustineri posse, semper vero altitudinem aquæ pendere a diametro periphæriæ, cui suprema illius superficies proxime adhæret. Hinc occurrit dubiis, ac si aqua in tubis conicis ad majorem minoremve, quam debeat, altitudinem assurgeret, prout basis major vel deorsum, vel sursum, convertitur; ac, omnia ista phænomena in tubis diversæ capacitatis, sive ær interjectus sit, sive non, probe cum theoria conspirare, demonstrat. Denique *siphones* contemplatur. Varia in iis occurrunt phænomena, prout vel siphon vacuus implendus est, vel repletus tenetur in ære, vel idem orificio suo superficiæ aquæ admovetur. In his explicandis ad tria attendendum esse, monet, ad vim nempe tubi attractivam, pressionem atmospheræ, & pondus ipsius aquæ. Omnia autem fundantur sequenti regula generali: Sit siphon plenus, cujus crura longitudine & diametro quomodocunque differant; jam, si differentia crurum æqualis, vel minor, est altitudine, ad quam aqua elevari potest vi attracti-

- va peripheriæ, quæ aquam inter movendum dimittere deberet, nullus erit motus; si differentia crurum major est ista altitudine, aqua effluet per crus longius. Ex hac deducit varias regulas pro casibus specialibus, e. g. si os cruris brevioris siphonis pleni aquam lambat, eam semper effluere e longiore; si longioris, non effluere eam ex longiore, nisi differentia crurum major sit altitudine modo dicta; vel, si siphonis vacui, diametri ubique æqualis, crus alterum aquæ admoveatur, ejusque longitudo minor dicta altitudine, ascendere aquam, & in altero descendere, donec impletus sit totus, eamque, si crus alterum crure admoto sit brevius, quiescere, si longius, effluere; atque ita porro. Has applicat ad plurima experimenta, a celeberrimis Physicis instituta, eaque maximam partem optime cum illis congruere, partim vero eam, quæ intercedit, differentiam ab aliis circumstantiis externis ortum trahere debere, ostendit. Ipsi succedit Jo. Amman 5), de *Alfuanthemio Thalii, seu orientali herba Jo. Bautini, agens*. Hujus plantulæ characteres curatius, quam antea a Botanicis factum est, enarrat. Florem fert monopetalum, multifidum, rotatum, fructum unicapsularem, apice dehiscentem, pluribus seminibus, placentæ affixis, scæum; nascitur in Ingria & Carelia frequentissime ad arborum radices; primo floret vere, fructum fert Junio & Julio. Concludit tandem Autor, eam ita posse insigniri: *Lysimachia humilis, foliis stellatis, flore albo*. Idem 6) brevem descriptionem *Betule punctatae folio subrotundo* tradit. Ceterum, utramque plantam haud amplius novam esse, sed easdem in aliis quoque scriptis, post prælecta hæc Schediasmata editis, reperiri, constat. Hæc excipit 7) *Ge. Wolfg. Kraf-tii Observationum meteorologicarum, ab anno 1726 usque in finem anni 1736 factarum, comparatio*. Monet primo Vir Clariss., præstare, observationes, quamprimum fieri potest, pandere, &, quicquid ex iis ad theoriam derivari potest, colligere, quam eo usque expectare, donec tantus earum sit cumulus, ut dein veritas quasi manu palpari queat; sic enim non solum eas tantocyus ad usum traduci, sed & melius patere, quomodo ipsæ ad finem obtinendum magis magisque accommoda-

modari debeant. Quod jam ad præsentem observationem meteorologicam attinet, primo occurrit altitudo Barometri. Pro singulis annorum dictorum mensibus exhibetur & maxima, & minima, cum utriusque differentia. Prodit autem, illis undecim annis, omnium maxima 30. 63 poll. Londineas. minima 28. 18, quarum utraque semel tantum occurrit; unde earum differentia, quæ variationem maximam Petropoli definit, fit 2 50, seu 2½. Hanc comparat cum aliis variationibus, quarum in Jamaica observata est 0. 30, Parisiis 2. 13, Londini 2. 12; unde suspicatur, eas cetero, locis ad polum accedentibus. Dein comparat inter se variationes mensuales, quæ deprehenduntur constanter primis & ultimis anni mensibus majores, mediis minores. Pauca quidem dantur exceptiones ab hac regula, quas vero a majori, quam qui eo tempore alias esse solet, caloris gradu oriri, ostendit. Sequitur catalogus omnium fere aurorarum borealium, his annis observatarum, adjectis præcipuis ejusque circumstantiis. Harum numero 141 appæruerunt, & quidem circa æquinoctia frequentiores. Ex earum quibusdam ope methodi, a *Mairo* in *Commentariis Tomo I & II* traditæ, deducit distantiam matris lucidæ a terra, quæ modo prodit 124, modo 251 mill. German. Adjungit alia levioris momenti observata, ut initium congelationis pro quovis anno, quod semper cum aspectu Planetarum quodam insigni conjunctum deprehendit, eosque nimium in contrariam partem abire existimat, qui omnem positionis stellarum cum tempestatibus harmoniam susque deque faciunt, secutus ea in re *Keplerum*, qui eandem sententiam in *Tractatu Germanico: Tertius interveniens*, defendit; porro catalogum tonitruum, quæ his annis audita sunt 107 vicibus; denique reditum hiruñdinum, cujus tempus medium redit circiter in 3 Maji diem. Plura exponit in *Prælectione*

Pag. 344.

bus annis post non nisi 95. gradus responderent; cujus generis plura exempla essent. Regulam illam, quod, calore post totum nitorem non cessante, ut plurimum nova redeant, variis observationibus confirmat. Porro exhibet pro singulis annis quantitates nivis & pluviae, inundationes Nerae fluvii, tonitrua hyemale, grandines, procellas, (qua occasione tradit methodum, ex dato angulo, quo ventus planum dati ponderis elevare potest, ejus velocitatem inveniendi, quam pro observatione quadam reperit 123 ped. Rhen. 1760) parhelios, halones solares lunaresque. Eisdem observationes per A. 1737 continuavit. Altitudinem barometri maximum deprehendit 30. 95, adeoque majorem, quam antea unquam, unde nunc variatio maxima emergit 2. 77. Simili ratione & reliqua persecutus est. Ceterum non solum plurimae annotationes, ad solidiorem tempestatum cognitionem utilissimae, in hisce observationibus occurrunt, sed &, easdem egregio iis, qui similes observationes instituere cupiunt, exemplo esse posse, confidimus, ut, ad quamquam praecipue attendendum sit, intelligant.

Pag. 358.

367. Sed tempus est, ut etiam de *Classe tertia, historica*, quaedam dicamus. In hac continetur unica tantum Dissertatio *T. S. Bayeri de Geographia Russica, vicinarumque regionum, circiter A. C. 948, ex Constantino Porphyrogeneta*. Fundamentum, cui superstruitur praesens disquisitionis, est liber, ab Imperatore *Constantino Porphyrogeneta* conscriptus ad Romanum, filium suum, cum in finem, ut quemadmodum in administrando imperio se gerere deberet, cum edoceret, & continens permulta, ad illustrandum regionum, ad Danubium, Borysthenem, Pontum, Caucasum, Volgam, & ultra, sitarum, statum utilissima. Incidit vero descriptionis tempus circiter in A. C. 948 Ex eo jam concinnavit *Guil. Delisle*, Geographus celebris, Tabulam geographicam, *Bandurii Imperio orientali insertam*, quam vero attentius perquirens, non solum, in quibusdam ibi a vero aberratum esse, reperit Autor noster, sed &, paucas tantum rationes esse traditas, cur is potissimum situs locis tributus sit, notavi. Huic ergo incommode medelam afferre cupiens, ducit *Constantino*, cujusque gentis & loci situm exqui-

exquirere, & quænam ad eum determinandum rationes ipsum adduxerint, sigillatim explicare, constituit; aliis quoque ejusdem temporis monumentis simul collatis. Hoc ipsum præfenti Dissertatione executus est, adjecta Tabula geographica, exinde constructa. Ceterum, ipsam rei naturam haud permittere, nec ulli utilitati fore, credimus, ut uberius contenta ejus exponamus; quare Geographiæ mediæ ævi ævi cultores desiderio suo optime, ipsam hanc Dissertationem in manus sumendo, satisficient.

Fini præfentis *Voluntatis* pro more annectitur *Observatio Eclipsis lunaris d. 8 Sept. A. 1737*, referente *Gedofr. Heinsio*, quæ varia artificie, ad doctrinam Eclipsium in genere, imprimis ad definiendam moram transitus lunaris per filum tubi horizontale, & semidiametrum umbræ, hincque determinandas phases; ipsaque palmaria Eclipsios momenta, apprime utilia, complectitur.

Historischer Münz-Belustigungen sechzehnter Theil, x.
hoc est,

HISTORICARUM E NUMIS OBLECTATIONUM
Pars sexta decima, Autore JO. DAVIDE
KOELERO.

Notibergæ, apud viduam Christophori Weigeli, senioris,
Chalcographi, 1744, 4.
Alph. 2 plag. 14.

Spectant hæ Deliciæ ad Annum 1744, complectentes cetera
Spa Numorum LXIII, ac adjecta commentariis, solide elaborata. Cel. Autori visum fuit, hanc *Partem* Sereniss. Hassorum Landgravio, *Wilhelmo*, consecrare. Præfatio ipsa in continuanda Joachimicorum serie vertatur. Initium fit a Thaleris Mansfeldicis, quorum copia haud contemnenda exstat. Comitibus Mansfeldicis sese benignam exhibuit olim sedina æris cyprii ac argenti, prope Hechstetum sita, quam A. 1199 putant spectam, usuique sacratam, fuisse. Successu tem-

poris benignitas illa in angustias redacta est. Juris fodinarum metallicarum origines ad Imperatores sunt referendæ. Comites ab his beneficii loco, quod *feudum* vocant, id susceperunt A. 1215, 1323, 1364, 1416. Imperator vero posthæc Comites jussit id juris ab Electoribus Saxonis obtinere. Pactum eo sine Electores inter & Comites initum fuit A. 1484. Thaleri Mansfeldici sunt vel nomine Comitum, simul viventium, cusi, vel a singulis percussi. Inter communiter cusos eminent duo Thaleri, S. *Georgii* equitis figuram in aversa referentes. Antiquior fuit A. 1521 percussus. Antica exhibet insigne Comitum gentile, ac literas: MONE. ARGEN. COM. DO. DE. MANSFE. In postica circa *Georgium* leguntur hæc: SANCTUS. GEORGIUS. PA. DO. D. MAN. Et in limbo phalerarum: ORA. PRO. NOBIS. Idem repetitus fuit A. 1522 & 1523. Decet tamen in hisce vocula NOBIS supra limbum. Recentior A. 1609 in lucem exiit, addita quomæ: *Bey Gott ist Rath und That*, conspicuus ac insignis. Hisce *Georgiantis* numis olim id laudi ductum fuit, quod gestatorem sui constantem redderent immunem ab ictu, vulnere, ac trajectionis pyræ sustinendæ periculo. A. 1524 Comites Mansfeldici jussu comitum percutiendum curarunt Joachimicum, memoris *Hoteri I*, qui *Henrici V* Imperatoris A. 1115 fuit adversus Saxonas dux bellicus, ac in prælio ad *Welfskohle Wiprechtum*, Comitem Groitschensem, tunc interfecit, consecratus. Inter insignia galeata visitur ahnus 1524. Pærigraphe sic habet: G. HOIGER VGEBORN. H. N. K. S. VLORN, id est, *Graf Hotger ungebörn, hat noch keine Schlacht verlohren*. Ipse enim, se nunquam in prælio victum fuisse, sæpius prædicavit. Dicitur ipse ex utero matris demorjens citra opem humanam in lucem exiisse, teste *Tenzels* in *Dialogit mensuris* A. 1689 *Mens. Aug. pag. 872*. Ensis ejus præliatis diu in arce Mansfeldensi instar Palladii asservatus fuit. Non vacat delibare eâ, quæ *Cel. Autor* de reliquis Joachimicis Mansfeldensibus admodum docte exposuit. Recensuit eorum 137. Adjumentum inligæ huic Syllogæ attulit Consiliarius ducalis Gothanus, *Schlegerus*. Dolendum est profecto, res

Mans-

Mansfeldicas scriptoribus dignis fere caruisse. *Christiani Gottsfredi Hoffmanni* liber: *Die Ehre des Hauses Mansfeld*, honori Comitibus haud est. *Eusebius Christianus Franckius*, Cantor Friedeburgensis, in libro: *Historie der Graffschafft Mansfeld*, modulo suo ac pede se debuit metiri. *Spangenbergii* liber principatum obtinet, cui vero supplementa & continuationem adiungere oportuit ex tempore satis diuturno. Nunc vero ad Delicias ipsas est accedendum. Earum primum limen exhibet visentibus duos Joachimicos rariores, A. 1717 & 1721 ab *Ernesto Ludovico*, Hasso-Darmstadiño Landgravio, percussos. Prior ex argento alchimico, posterior ex ordinario, conlatus fuit. Miserat ignotus quidam Landgravio Serenissimo pulverem alchimicum, quo plumbum in argentum poterat converti, quantus quidem centum Joachimicis uncialibus sufficiebat. Addit Noster exempla Principum Germaniæ, qui rei alchimicæ operam studiumque navarunt. Refert ad eum censum Imperatorem *Rudolphum II*, ac testes citat *Barclajum* in *Satyræ P. II Cap. 28*, ac *Danielum Eremitam* in *Itinerario Germ. pag. 385*, nec non *Bobuslaum Balbinum* in *Miscell. Hist. R. Bohem. Dec. I Lib. I Cap. 35*. *Ferdinandus II* Imp. magni fecit *Michaelem Sendivogium*, Polonum, chymicis laboribus inclitum. *Ferdinando III Rikthausus* quidam ardorem studii alchimici instillavit. *Leopoldus* Imperator aluit æque Metallurgos haud unos, qui victui suo parando, si aurum vellus reportassent, potuissent sufficere. Elector Saxonie *Augustus* artium & artificiorum pæne omnium fundamenta, rationes, & causas, nullo acumine investigaverat, rerumque chymicarum erat peritissimus. Ipse omnino 17 miliones Joachimicorum posteris reliquit. *Alexandrum Tartagnum*, jureconsultissimum, ac legum interpretem Bononiensem, quid memoremus? Metallio, qui ipsum exhibet, est orichalceus, ac 15 lothones 3½ drach. æquat. Exhibet ipsum Noster, & *Joannis Richardi Periechas Vitarum JCuriam neopaleorum*, Basileæ A. 1539 editas, a *Guldoneis Pancireli* criminacionibus defendit. Natus fuit *Tartagnus* Linole in Romania Pontificia, legumque peritiam docuit Ferrariæ, Patavii, Pavie,

Pag. 2.

8.

9.

- ac Bononiæ, ubi obiit A. 1477, sepultus in templo Dominicanorum. Composuit Commentarios in Codicem omnem, ac omnes Digestorum partes, *Voluntibus cælo*, nec non expositiones alias juridicas, præter *quinque Consiliorum Volumina*.
- Pag. 17. Non omittendus est Joachimicus duplus urbis Tannenstium, in antea patronum S. *Theobaldum*, Episcopum, exhibens delineatum. Urbs illa sita est in Suntgovia supra Thurum. In Annalibus Bertinianis ad A. 839 memoratur *Comitatus Suentisforum*, a *Ludovico Pio* tunc *Lotharbo* filio datus. Comitatum Pfirt cum villa Tanne Comes Firretanus, *Ulricus I*, Episcopo Basileensi in feudum obtulit. *Gerhardus*, Episcopus Basileensis, eum in gratiam *Ulrici II*, cujus filia natu major *Alberti II*, Ducis Austriæ, A. 1324 nupsit, convertit in feudum pronsenseum A. 1338. Comitatum igitur Firretanum Dux Austriæ, mortuo A. 1324 *Ulrico*, suum fecit, datis *Ursule*, uxoris suæ sorori, 2000 marcis argenti, ad pretium Basileense computati. Quis ille existerit *Theobaldus* patronus, Noster haud audeat definire. Videtur designari *Theobaldus*, Sacerdos & Eremita ad Vicentiam, cujus sanctitas A. 1056, 30 Jun. quo obiit, coepit celebrari. Avunculus aviæ ejus erat *Theobaldus*, Archiepiscopus in Gallia Viennensis. Inde per errorem *Theobaldus* ille, patronus Thannenstis, nomen Episcopi accepit. Dimittimus *Theobaldum*. Jucundiora succedunt. Ad spectum sese affert Numisma joculare, quo nuptiæ secundæ *Joannis Casimiri*, Ducis Saxo-Coburgensis, A. 1599 celebratæ, punguntur. Exponit Noster Ducis illius prius conjugium cum *Anna*, Electoris *Augusti* filia, A. 1586 Dresdæ contractum, ac A. 1593 infeliciter rescissum. Ipsa hic in averfa nummi visitur, gestamen virginis votivæ, ac rosarium præferentis, induta. *Margaretham*, *Wilhelmi* junioris, Ducis Brunsvico-Luneburgensis, filiam, duxit A. 1599, 16 Sept., nec ullum inde suscepit heredem. Subjungit Noster *Heraclii* Imperatoris recentiorem factisque famosum triumphatorem metallionem, quem Italia, inventrix operum ingeniosissimorum, Seculo XV videtur effinxisse ex ære. *Joannes Cuspinianus* de eo primus injecit mentionem, qui ipsum pro genuino habet æque ac

Osta.

Ostavianus Strada cum *Huberto Golzio*, ac *Justo Lipsio de* Pag. 57.
Cruce III, 16. Basilio Amerbach, Jctus Basileensis, Jacobus
Oiseltus, Carolus Patinus, Du Cange, ac Pogius, cum illis sup-
 positionem, ostenderunt. Forma coronæ, seu camelæucii, hic
 differt à genuinis figuris. Adjectæ inscriptiones partim Lati-
 næ, partim Græcæ, sunt. Nostri non est, addere historiam
 crucis inventæ, a *Perlis* abreptæ, ac per *Heractium* restitutæ.
 Vocat nos porro rarior *Thalerus Francisci Josephi Schlickii*, 49.
 Comitum de *Palsau* ac *Weissenkirchen* dicti, A. 1716 percus-
 sus. Operæ pretium fecit Noster, dum insignia gentilitia Co- 52.
 mitum edisseruit, ac *Joachimicorum Schlickianorum* instituit
 ab A. 1518 usque ad A. 1716 recensionem. Idem de equiti-
 bus *Griesenbeckiis*, ad *Fridericum* usque *V* *Bohemix* proceri-
 bus, hinc extorribus, copiose commentatur, ansam nactus ex
 numismate, A. 1543 in memoriam ac honorem *Floriantis*
Griespeck in Katzerovia, qui miles ac consiliarius Regis existi-
 tit in *Bohemia*, percusso. Rarior est, qui illud excipit, *Jo-*
achimicus mnemonicus, Ferdinandi IV *Austriaci* A. 1646 in
 Regem *Bohemix* coronati index. Adjeit Noster pro more
 bellaria de pompa illius coronationis, de nucibus olim inter
 illam projectis, de ligneis calceis *Primslat*, de corona *Bo-*
hemica, jussu *Caroli* primum facta, ac de jure Regem *Bo-*
hemix coronandi, per *Carolum IV* *Archiepiscopis Mogun-*
tinis demto, ac in *Archiepiscopum Pragensem* translato. Pa-
 scit deinde oculos metallio præstantissimus, qui *Carolum*, 71.
 filium *Philippi II*, *Hispaniarum* Regis, infelicem, 12 annos
 natum, repræsentat. Spirat candorem is, quo Noster neci 76.
 Principis tanti, in A. 1568, 24 Jun. referendæ, parentavit,
 commentarii complexus. Provocat spectatorem, cumque
 mulcet, ducatus & mnemonicus numus magni *Joanniticorum*
Equitum Magistri, Antonii Manoel de Vilhena, A. 1723 cufus. 81.
Manoel hic ex dynastiis *Lusitanicis*, *Manoel* dictis, fuerat pro-
 creatus. Horum dux in *Lusitania* familiæ vigent. Potior,
 e qua *Magister magnus* procreverat, orta perhibetur ab *Ema-*
nuele, filio Regis *Castellani Ferdinandi III* minimo, A. 1282
 defuncto, ac ejus uxore priori, *Beatrice, Philippi*, *Suevi* *Im-*
 pera-

83. pcratoris, filia, exorta. *Emanuel* ille a focero suo *Jacobo I*, Rege Arragonum, obtinuit principatum regiunculæ Villenæ; Mauris A. 1268 creptæ. Huic regiuncule A. 1335 axiõma *Principatus* accessit. Inter posteros *Emanuelis* eminuit *Ferdinandus Manuel*, dominus de *Chelet*, qui ibi genus *Manuelis de Villena* propagavit. Hoc secessit paulo post in prosapias geminas, quarum una a *Chelet*, altera a *Villafior*, cognominator. *Antonio Marcelli de Villena* magisterium Ordinis equestris *Joannitici* obtigit A. 1722. Vitam ipse deposuit A. 1737. Successit ipsi *Raimundus Antonius de Pouch*, Majoricensis. In litibus, quibus Magister Ordinis cum equitibus dissidet, iudicium pronuntiat ex tribunali, quod nomine Gallico *cigarlitum, Azard*, dicitur, ac octo constat equitibus, qui e Balivie eliguntur. Si qua pars huic iudicio haud acquieverit, constituitur iudicium aliud, ex octo equitibus constans, cui nomen est *Renfortit*. Si nec hujus decisio placuerit, instituitur aliud, *renfortium renfortit* appellatum. Cujus ubi sententia alteri parti, vel neutri, fuerit ad palatum, octo balivi diversarum nationum eliguntur, qui controversiam ita dirimunt, ut provocationi ulteriori haud sit locus. Rarissimus ducatus urbis Mutinæ, A. 1511 & 1514 cusus, sanctum *Geminianum*, Mutinæ Pontificem, de quo Noster disserit, in averfa præfert. Succedit huic numus mnemonicus, referens Rheinfelsam a Gallis A. 1693 frustra obsessam, a Landgravio Hassio-Cassellensi liberatam. Non omittendus est Landgravii Hassio-Cassellani *Caroli* quintuplex ducatus symbolicus, A. 1720 cusus. Conspectu digni sunt duo Hassiaci Thaleri *Philipptici* cum perigraphie: *Besser Land und Leut verlohren, als einen falschen Eyd geschwobren*. Ipsi vero ad imitationis leges sunt efficti. Excipit eos Thalerus Marchionis Badeno-Badensis, *Eduardi Fortunati*, ad A. 1595, dejecti possessione terrarum suarum A. 1594, eo quod *Mariam*, nobilitatis conspicuæ virginem, *Jodoci de Eicken* filiam, Belgicam orbe, duxerat uxorem. Præclarus est Imperatoris *Caroli V* metallio, victorum Smalcaldicorum fœderatorum præco ad A. 1547. Numisma est pulcherrimum, quod posterior conjux Ducis Saxo-Vinariensis

J. A. B. Mad. Nov. Act. Eruc. A. 1751

May. Decembr. pag. 697.

riensis *Joannis Friderici* medii, *Elisabetha*, nata ex Electore Palatino, A. 1576 cudi fecit. Rarus est thalerus Ducis Würtembergici, *Fridertel*, A. 1598 cusus, quo familiam suam Austriaca subinfeudatione imperiali exoneravit. Descendant ab eo omnes Duces Würtembergici, qui in hunc diem florent. Rarum est numisma, quod autore Abbate Weingartensi, *Gerwico*, A. 1529 prodit in lucem. Et quid est memorabilius thalero, quo *Henricus Julius* A. 1595 *rebellis* representavit? Nunc demum de eo curate exposuit Noster, adjunctus *extractu actorum antiquorum*, qui exhibetur in *Allesloris* camerale de *Ludolf Toni. I Consultat. & Decis. forens. Symphorem. III n. 13 pig. 274.* Succedit ei thalerus sepulcralis, memorie *Mauritii* senioris, Landgravii Castellensis, A. 1632 consecratus. Rarum est numisma, quod *Ludovicus I*, Rex Hispaniarum, A. 1724 feriri iussit. Adjecit Noster expositioni nonnihil de numophylacio *Milano-Bæbmeriano*. Rarissimus est *Celeb. Cardinalis & Archiepiscopi Salisburgensis, Matthei Langii*, o cive Augustano nati, duplus thalerus gnomologicus, A. 1538 factus. Raritatis ejusdem est numisma, quo *Hadria, Petri Aretini* filia, ex una concubinarum *Catharina Sandella* olim procreata, ad A. 1548 percussum, exhibetur. Fatetur Noster, sese errasse olim, cum, *Petro Aretino* fuisse uxorem, sibi persuasisset. Emendat hic bene multa, ad vitam illius *Petri* spectantia, usus lampade *Comitis Mazzuchellii*, cujus *Vita Aretiniana* ante paucos annos prodit. Numum ipsum, haud parum pretii habentem, spectandum Lectoribus nostris in *Tabula*, huic *Mensi* adjecta, dedimus. Progredimur ad numisma, quo consecrata fuit A. 1693 memoria Abbatis *Trappensis, Armandi Joannis Butillierii de Rance*, qui severiorem *Trappæ* monastice vivendi rationem reparavit. Oculos patet numisma *Balthasaris de Frumspærg*, A. 1529 percussum. Raritate se commendat numisma, quo *Jctus* inclitissimus, *Andreas Alciatus*, ejusque memoria, æternitati transcribitur. *Vitam Alciatii* repetere, haud est e re instituti nostri. Meminimus potius rarissimi ducati *Petri II*, Ducis Bourbonii, inter A. 1488 & 1503 percussi. Succedit ei *Enyonis II*, *Comitis Frisorum orientalium* quarti, thalerus rarissimus

Pag. 145.

152.

161.

163.

169.

177.

183.

185.

193.

201.

TAB. VI.

209.

217

233.

- Pag. 241. gnomologicus ad A. 1529. Raritate itidem conspicuus est *Christophori*, Ducis Wütembergici, thalerus, ad A. 1554 referendus. Eandem raritatis laudem æmulatur thalerus *Marquardi de Hutstein*, Episcopi Spirensis, A. 1571 percussus.
249. Antiquissimus pæne est thalerus, quem provinciæ federatæ Belgii, Hollandia ac Selandia, A. 1584 cudi jusserunt. Sequitur eum eclypon præstantissimi numismatis, quo memoria pacis Olivenfis, A. 1660 compositæ, ad posteros fuit transmissa. Memorabilis est ducatus Principis Schwarzburgo-Sondershusani, *Guntberti*, A. 1737 ex fodina aurifera, recens detecta, factus. Ad *Julianum*, Episcopum Ostiensem, Cardinalem S. Petri ad Vincula, & ad *Clementem de Ruvere*, Episcopum Nimatensem, tres, qui illum excipiunt, numi sunt referendi. Urbs Basilea A. 1499 civitatibus imperii Germanici adhuc annumerabatur, cum numum argenteum, insigni suo, ac *Mariæ Jesæ* imagine, cui salutatio angelica fuit adscripta, spectabilem cuderet. Postposuit ei Noster ducatum, quem respublica Untervaldensis A. 1726 cudi jussit. Jubileum regiminis sui expleverat *Ernestus Ludovicus*, Landgravius Hassiacus Darmstadinus, A. 1738. Quam ob causam festum egit solenniter diem, eumque numismate mnemonicico consecravit. Memoratu æque digna sunt ingeniosa numismata, quibus Dux Brunsvico Lunenburgicus, *Antonius Ulricus*, A. 1702 causas concordie fraternæ dissolutæ exprimendas curavit. Expositio critica & historica, qua numis hisce lux affusa fuit, & diligentiam redolet, & accuratorem. Vocat nos vero eclypon numismatis mnemonicici, quod mortem *Caroli*, Landgravius Hassiaci Castellani, ad A. 1730 illustrat, ac in Suecia percussum fuit. Is, qui sequitur, numus Consulem ac novem cives, *Thorunii* A. 1724 trucidatos, ostendit. Memorabile est numisma, quo *Christina*, Suecicæ regina, A. 1654 rationem regni abdicati demonstravit. Singularis est bracteatus, qui *Henricum VII*, Germanicæ Regem, *Fridericum II* filium, exhibet, eufus, vel conflatus, tempore eo, quod A. 1222 & 1235 interjacet. Adjungit Cel. Autor dissensionem patris filique, huic exitiosam, ac ita, faventibus Musarum plausibus, hanc quoque
- Par.

Par' em ad umbilicum adducit, in qua non solum diligentiam suam haud remisit, sed acuit etiam usquequaque, & varia crata emaculavit.

ΒΙΩΝΟΣ ΚΑΙ ΜΟΣΧΟΥ ΕΙΔΥΛΛΙΑ.
 BIONIS & MOSCHI IDYLLIA, EX RECENSIONE NI-
 COLAI SCHWEBELII, Norimbergensis; cum ejusdem
 Animadversionibus.

Venetis, apud Jo. Baptist. Paschaliū, 1746, 8.

Alph. 1 pl. 16.

Pena sunt non lepore magis ac amœnitate, quam consiliis sapientibus, *Bionis & Moschi* Poemata, ut haud male egerit Clariss. Editor, quod in excutiendis his atque illustrandis antiquitatis, canæ reliquiis operam suam & studium uberius collocavit. In quibus quidem emendandis quamvis summi jam Viri, atque hi in literatura Græca facile principes, quorum in numero *Scaliger, Casaubonus, Stephanus, Vulcanius, Ursinus, Heinsius*, aliique, habentur, feliciter satis occupati fuerunt; quoniam tamen suam diligentiam, ut Vir doctus ait, in corrigendis restituendisve saltem affectis locis exercuerunt, vocabula autem, atque reliquas antiquitates, vel plane non, vel parcissime, attigerunt, jacturam hanc (si appellari modo sic debeat,) refarciendam esse aliqua nova editione, in qua omnia plana essent, & verbosis Notis onusta, *Schwebelius* statuit. MStis igitur Codicibus, quamvis quidem ab initio volebat, nullis tamen usus est. Nam Codex MStus *Europæ Moschi*, quam ex Bibliotheca Augustana acceperat, literis valde exesit erat, nec plane integer, ex quo nihil ferme usibus suis celsisse dicit, præterquam quod hæc *Europa*, de cujus Autore diverse sentiunt eruditi, *Moscho* tamen diserte in eo tribuebatur. Itaque unicum præsidium in vetustis editionibus, ex MStis exemplaribus, vel aliis bonæ notæ, expressis, reposuit, eamque in rem *Longapetræ* editionem cum prima

Aldi Manutii, & excusis Urfini, Vulcanii, Stephani, Heinsii, Whitfordi, Wintertoni, exemplaribus, contulit, ac Variantes Lectiones, nisi ubi sphalmata esse typographica videbentur, annotavit. Ex *Aldi* tamen editione, non recte putavit, locos varios Eclogarum emendari atque corrigi non posse. In quo potiore *Heinsii* auctoritatem habere debuisset, qui prælate de illa editione, neque immerito, verba fecit. Versionem Latinam *Heinsii* retinuit, nec mutavit, nisi paucissimis in locis, leviter. Ad contextus illustrationem non integras solum *Urfini, Vulcanii, Stephani, Scaligeri, Casauboni, Heinsii, Xylandri, Palmerii,* annotationes, in quo laudem omnino debitam meretur, adjecit, sed & suas proprias longe amplissimas, in quibus nihil reticuit illorum omnium, quæ sciebat. Denique, ut justiore liber formam indueret, utriusque Poetæ sui versiones duas metricas, suaves quidem atque non contemnendas, nimirum Gallicam *Longepetræ*, cum ejusdem annotationibus integris, deinde Latinam *Davidis Whitfordi, Scoti,* superaddidit, rivosque suos bucolicos duobus Indicibus, altero Græcorum verborum, altero rerum, in Notis, a se adjectis, contentarum, clausit. Præfixit etiam operi, ne quid desit, Prolegomena, admodum docta, si perpendis, bonam eorum partem *Heinsii Lectionibus Theoreticis* deberi. Insunt tamen nonnulla, quæ de suis etiam adjecit. In his ponenda, quæ de tribus vitæ humanæ generibus, de naturali, pastorali, ac agrario, ex mente antiquiorum exposuit, & ubi de dignitate edisseruit, qua olim *Bios* fuerit *παιμνικός*, ita, ut ne formæ quidem illustriores abstinerint a pecoris pascendi studio, ipsaque Numina sæpe cum pastoribus commercium habuerint. Huc referenda, quæ ex profanis partim Scriptoribus, ut *Xenophonte, Philone,* (unde plura tamen desumere ejus generis potuisset,) *Luciano,* atque aliis, partim ex sacris literis, depromsit, quod nimirum vitæ pastoritæ maximos sæpe orbi principes dedit; & quod divitiæ veterum in pecoris abundantia positæ fuerunt; monetæ autem antiquissimæ pecoris formam expressam habuerunt; & quæ sunt alia hujusmodi. Ex *Heinsii* autem ravis utplurimum deducta sunt,

quæ

quæ de variis pastorum generibus, de bubulcis, de opilioni-
 bus, caprariis, agafonibus, aliisque, dixit; item, quæ de origi-
 ne carminis pastoralis exposuit, & utrum illud ad epicum re-
 ferti carmen possit; nec non, quæ de metro, stilo, ac diale-
 cto, in qua bucolica ἐπη sunt composita, communicavit. Tan-
 dem, quæ de vita *Theocriti*, *Bionis*, & *Moschi*, enarravit, ni-
 mis & brevia sunt, & non incognita plerisque, vera tamen,
 & usibus juventutis Φιλέλλητες non male accommodata. Sed,
 quod ad Notas attinet; quæ ad illustrandum *Bionem* & *Mo-
 schum* ab illo conscriptæ sunt, hæc nimis longe quidem, sed
 non nimis plerumque exquisitæ, sunt: addimus, hodiernis in
 Autorum editionibus plane supervacua. Puer enim plane
 sit oportet, qui nesciat, quid significet e. g. ἐπιτάφιος. At-
 qui ea vox in prima statim pagina *Idylli Bionis I*, ubi Epi-
 taphium *Adonidis* commemoratur, ad nauseam usque inculca-
 tur, & in integram Dissertationem philologicam de carmini-
 bus funebribus, næniis, & ejusmodi rebus aliis, extenditur.
 In eodem *primo Idyllio* rudis ille quondam lector nunc se
 de rebus valde scilicet obscuris edoctum gaudet, ut sunt, quæ
 de vestibus purpureis, occasione verborum περὶ ποσειδῶνος ἐν Φά-
 ροι; de atro colore, & vestibus pullatis; de passis comis in
 luctu; de niveo cutis colore, quod ille olim (ne quis forte
 nesciat,) inter corporis egregias dotes fuit habitus; de more
 antiquo, mortuorum cadavera ablendi, cum summa cura &
 copiose evolvuntur. Quis hodie epitheta *Plutonis*, & alio-
 rum Deorum, coacervabit, cum tot Mythologiæ essent, un-
 de accuratissime cognoscuntur talia? De Hymenæo, de ver-
 sibus intercalariis, dicere in Gymnasio, cui præest Clariss.
 Editor, meretur laudem; in Notis, typis expressis ad *Idyllium
 Bionis*, quis dixerit? Similiter in *Moschi Idyll. II*, quod *Euro-
 pa* inscribitur, Notæ verbosæ exstant de somniis veterum; qua-
 si recentiores non somniarent; de tribus terrarum orbis partibus;
 nempe de *Europa* (probe enim attendendus est sonus vocabuli,)
Moschus loquitur! de murmure aquarum; en perijucundum
 auribus sonitum! de Nilo; de insula Creta & Cretensibus, ea-

que occasione de versu; quem D. *Paulus* adduxit, Κρήτες ἀνὰ ψῦσιν &c.; res quam hodie incognitas! de Gynέξῃ s; de phrasi ζῶνῃν *solvere*; ac si quis hodie ζῶνῃν *solvere* nesciat, quod ex *Spanhemii* Notis in *Callimach.* & *Hætzlii* in *Apol. Isu. Rhod.* tam bene didicit! Hæc speciminis instar. Et sic per totum librum, Jam quid prodest ad *Bionem* intelligendum, ex *Danzii* libris veram vocabuli Hebraici וַבּוֹ notio- nem nosse, quemadmodum ad *Smyrnet* hujus *Idyll. I vers. 47* factum est? Denique vero perperam omnino aliquid dictum observavimus, quando in principio *Idyll. VIII* Critici laudan- tur, qui, a *Theocrito*, in epithalamio *Helene*, *Idyll. XVIII*, expressum esse canticum *Salmontis*, existimant. Notæ, quæ in constituenda textus lectione versantur, quod genus maxi- me a doctis desideratur, paucissimæ sunt, & si quæ tamen ha- bentur, critico nonnunquam carent σοχατισμῶ. In *Epitaphii Alonidis* versu 27, ait Observator, sensum verborum, εἰ δ' ὑπο- μαζῆι χιόνει τοπαρίθην ἄδάνδι περιφέρντο, ex ellipsi vo- cum ἀν & ἔσω pendere. Quæ verba sensum vix admittunt. *Vers. 77* Aldum potius sequi debuisset, qui καλοῖσιν ἀλέφασιν legit, quam vulgatas editiones, μύρτσισιν, ἀλέφασιν. *Vers. 97* verba, τὸ τῆμερον ἴσχεο κάμων, verti cum *Vulcanio* debe- bant molli parce querelæ; quemadmodum plane *Horatius*: desine mollium querelarum. Nam hoc cum *Bionis* scriptura, quæ unum bis exprimere solet, melius conveniebat. In *Idyll. IV vers. 9* sumenda in textum erat emendatio *Stephani*, καμβάινει pro βαμβάινει. Ipse adeo *Vulcanius* ex *Hesychio* adduxerat: κάμβει. πῶνεται. Quæ *Idyll. VIII* ad *vers. 8* & *9* habentur, non possunt ferri. Nam quid est ἀπαλέγοι- σα ἀδῆγηγτ? Nihilis autem durum esset, pro ἀλέγειν dicere ἀπαλέγειν, & ἀδῆγειν pro ἀδῆγν. Sed & frigidum est, cum ἀπαξ λεγόμεναις hæc excusare velle. Erat itaque vel *Scaligeri*, aut *Longapetræi*, emendatio sumenda, vel locus ex *Codd. MSS.* adhuc aliter sanandus est. In eodem *Idyllis* versu 14, (quem, & aliquot antecedentes, imitatus esse *Mu- saeus* videtur *vers. 42 seq.*) post *Scaligeri* & *Palmerii* corre- ctiones, talis tamen videtur *Nostro*, ut ne *Phalaridis* quidem
judicu-

fidiculis lone mentis quidquam extorqueri possit. In Moschi Idyll. I vers. 5 legit τί δᾶ, ζέε. Quod contextus non permittit. Melius Ursinus: τῷ δᾶ ζέε. Sensus est: Non nudum osculum tibi do, hospes, sed amplius habebis aliquid. In Europæ versu 57 retinuit, ex Cod. Augullano ἀκοιμητοῖσι κεκασμένεσ ὀφθαλμοῖσι, pervigiliis instructus alis, cum longe elegantius Aldi editio habeat κεκλασμένεσ, id est, strident, quod verbum proprie dicitur de volantibus, ipseque etiam Moschus, alio loco, Idyll. III vers. 24, πωτᾶται κλάζουσα. In Idyll. III vers. 64 insuetior est, atque inde verisimilior, lectio, quam & Vulcanti secutus est, κέλονται, quam κέκλαυται. Cura, que nunc non primum urgent, & non, quas non nunc primum deservimus. Atque ita porro.

INCERTI AUTORIS GRÆCI FABULÆ ALIQUOT
Homericæ de Ulixis erroribus, ethice explicatæ. Vertit,
Notasque necessarias adiecit, JOANNES CO-
LUMBUS, Profess. Publ. Ups.

Lugduni Batavorum, apud Philippum Bonck, 1745, 8 maj.
Plag. 22.

Clarissimus Autor queritur in Dedicacione ad Illustrissimum Regni Sueciæ, atque Upsaliensis Academia, Cancellarium, *Magnam Gabrielem de la Gardie*, quod tam pauci sua ætate inveniantur *Homeri* & amatores, & assimilatores, & quod, Græca eruditione neglecta, plurimi malint tam longe perpetuo a Gratiis Musisque abesse. Justa querela, eaque necessaria quæque tum, cum spes melioris conditionis affulget. In nostris minimum Saxonice literarum ludis videtur pristinum redire seculum, quod Græcis rebus quondam magnum pretium statuit. Non enim tantum in Gymnasiis, sed & in Lyceis, reliquisque scholis inferioribus, eæ magna inculcantur diligentia. Sed redeamus ad libellum. Cl. Autor, qui Poeseos Professor est ordinarius in Academia Upsaliensi, putat, ex his *Homeri* Fabulis, a se editis, aliquid vel incitamenti, vel utilitatis, ad studia Græca redundaturum. Edidit jam opusculum hoc anno supe-

superioris Seculi primo & tricesimo *Vincentius Orsopheus* Haganoz, qui, se, ait, illud in antiquissimo Codice ἀδελφοτεν καὶ ἀνάγνωσεν reperisse. Suspicatur Cl. Autor, hanc Fabularum *Homericarum* expositionem esse illam *explanationem in Odysseam*, quam in *Catalogo Bibliothecae Augustanae*, A. 1675 edito, P. 3, 5, 7, signat Cl. *Reiserus*. Hæc tamen ipsi, quod merito dolemus, ad manus non fuit. Initium libelli hoc est:

Page 2. Ἐπίτομος διήγησις εἰς τὰς καθ' Ὅμηρον πλάνας τῆς Ὀδυσσεύς μετὰ τῆς Θεωρίας ἡθικωτέρας φιλοπονηθῆσα καὶ τὸ μῦθος σαθρὸν, ὡς εἶναι τε θεραπεύουσα, τῆς τῶν ἀναγνωσκόντων ἐνικεν ἀφελείας; quæ ita transfert Clariss. Autor: *Brevi & concisa narratio Ulyxis errorum, de quibus Homerus agit; cum adjecta commentatione, ad vitam moresque humanos magis pertinente, studiose concinnata; quæque in fabula minus firma & vera sunt, integrans atque sanans, ad utilitatem legentium.* Sed τὸ μῦθος σαθρὸν aliud nobis significare videtur. Μῦθος, sive fabula, duo ex veterum præscripto comprehendit, rem fictam, quam fabulæ corpus vocabant; & ejus sensum moralem, vel physicum, qui tanquam animi insar in fabula sit habendus. Ut autem corpus sine anima σαθρὸν τι est, sive putre sit; sic eam fabulam dicebant σαθρὸν, (mutato tropo sterilem nuncupare posses,) cui vel proposita; vel subjecta, non erat moralis, vel physica, significatio. Porro, ὡς εἶναι τε omissum esse in translatione, ipse Clariss. Autor agnoscit. Forte ita melius ad sensum reddes: *Brevi expositione errorum Ulyxis ad Homeri mentem, cum applicatione ad vitam humanam diligenti, ut fabula sterilitas, quoad ejus fieri possit, tollatur ad legentium utilitatem.* Ipsa προθεωρία libelli hanc nostram suadet versionem. Sic enim *Anonymous*: *Καὶν γὰρ πρὸς τὸ δραματικώτερον ἐργάσθαι δευῆ, ἔμως ἔχει καὶ λόγος τινὰς ἀρίστους ταῖς μύθοις ὑποκαθήμενους, ἐφ' ἧς ἀνάγει σοφικώτερον ἀπὸ τῆς φαινεμένης τῆν αἰθερίας, καὶ κατὰ τὸ λεληθὲς ὑποτίθεται.* Quamquam enim (in Homero) omnia fabulis poetice magis consentanea videntur; tamen egregia monita his ipsis in fabulis abdita sunt, ad quæ cogitationes nostras adspectabilem beneficio sapien-

plenter ducit, idque, quod latet, exponit ante oculos. At vero Clariss. Autor hæc ipsa ita vertit, quæ ideo apponenda duximus, ut, quam in transferendo sequatur rationem, appareat: Quamquam enim ad altus rerum & prope scintillas motus omnia facta videantur: habent tamen & rationes optimas, sub fabularum involucri latentes: ad quas arcana quadam docendi via nos Pæta vocat, deducitque paulatim ab eo, quod sensibus exterius occurrit, & secundum id, quod tegitur, subjicit. Magis hæc videtur esse argumenti declaratio uberior, aliisque adhibitis rebus interpretatio, quam acerbissime sequens Autoris mentem versio, quod pace Clariss. Autoris dixerimus. Ipsa Anonymi Græci ratio scribendi sapit recentiore scriptorem, eumque Platonicum fere, qui in veteribus monumentis utique abditi aliquid consilii præclaræque latentis sapientiæ investigat, cum alia omnia cogitasse ipsi veteres videntur. Neque stilus æqualis est, multum trahens ex schola Platonica recentiori, ut tirocinio in literis Græcis ponendo vix aptus sit censendus. Caput I de Lotophagis agit, ad quos, commemorat Homerus, Ulysseni, ventis agitatum, delatum fuisse. Enarrator Græcus loti, apud eos nascentis, fructum cum illecebris voluptatis comparat, atque in his vincendis & depellendis potestatem τῆς λόγῃ τῆς Φύσεως potestatem describit, quam, vehementer dubitamus, ex Platonicorum mente vel Hæmero, vel Ulyssi, perspectam fuisse. Caput II exponit de Cyclope Polyphemio, hæcque fabulam propius a vero abesse putat, dataque hæc occasione pauca de avaritia atque immanitate disserit. Nælo Caput III est destinatum, qui de dubiis rerum eventibus, de non optimis scopum consequendi remediis, atque calamitate ex aliorum irrisione oriunda, suppeditat exponendi materiem. In Capite IV Ulyssis commoratio apud Læstrygones & fata sillunt vulgarem hominum & negligenter admodum institutam vitæ rationem, qui nimis fero sapiunt. Circes, quæ argumentum est Capite V, est vilis & rationi contraria voluptas; Ulysses vero intellectus, animæ dux; socii Ulyssis, mentis agitationes & facultates; Ææa denique insula tristis vitiorum sedes; ex quibus reliqua, ab Anonymo disputata, exi-

Pag. 51

11.

13.

15.

21.

25.

- Pag. 29. stimari possunt. At vero *Cap. VI*, quod de Cimmeriis agit, *Ulysses*, mutato habitu, imaginem sibi hominis, voluptati pravarumque rerum cupiditati proditi: quæ hominis errabundi,
35. speciei sequentis *Cap. VII*, de *Sirenitur* agente, rursus pulchre mutatur, ubi *Ulysses* suo docet exemplo, quæ voluptati, blandissimæ dominæ, remedia sint paranda. *Scylla & Charybdis*,
39. *Capit. VIII* argumentum, duorum generum perpeffiones, passiones dicunt, adumbrant, inius, quæ ad mentem, alterius,
49. quæ ad corpus spectat. Bouni Solis fabula *Cap. IX* docet Anonymum, Deum semper esse venerandum, & divinam
55. rem caste pieque faciendam; *Charybdis* vero, *Cap. X* in scenam revocata, qua ratione voluptates vincendæ sint &
61. conculcandæ. *Caput XI*, quod est ultimum, de *Calypfone* agit, *Aleino*, & quomodo *Ulysses* redierit in patriam. Hic, expositis iis, quæ omnibus cognita sunt & perspecta, paucis addit Græcus, hominem depingi, necessario primum
69. egregia prorsus, nec ulli facile obvia, scilicet observatio. *Alterâ Pars* libelli complectitur Cl. *Columbi* observationes, quibus vel rationem versionis suæ reddit, vel ipsas res declarat.
- 78-83. Sic ad *Cap. I* fufe agit de *Lotophagis & Ioto*, adhibitis in consilium antiquis & veteribus; & monet, eadem ratione primæ hujus fabulæ sensum eruisse *Eustathium & Heraclitum*,
86. qui de allegoriis *Homericis* scripsit, Ad *Cap. II* multa eleganter monet de *Cyclopum* sede, ædificiis, aula, atque addit, focerum suum, *Clariff. Schefferum*, prelo tum paratum habuisse jucundissimum opus de *Opilionibus*: quod sine dubio non minus se probaturum fuisset orbi literato, quam ejus de militia navali opus, & reliqua scripta. De potestate *Dæmonum* in sensus hominum interiores, etiam profanis hominibus non plane ignota, hic legitur non proletaria observatio.
101. Rursus de duplici magia, de Cimmeriorum gente, de opinione veterum de *Sirenibus*, item de sententiarum varietate apud
- 113-118. veteres, de *Scylla & Charybdi*, de *Homero* adversus *Philippum*.
- 121-126. *Chæcæum* defendendo, quod ad descriptionem *Scyllæ & Charybdis* attinet, non plane contemnenda disputantur. Ceteroquin illud

illud monendum, plerasque observationes tantum in tironum gratiam elaboratas videri, propterea quod multa contineant, ex morali doctrina veterum desumpta, capita, explicationesque verborum satis tritas. Omitti tamen multa sunt, quæ egregiam lucem libello accendere potuissent; conjecturæ de ipso Anonymo ex illi ipsius ratione; explicatio uberius de veterum consuetudine, qua ubivis in *Homero*, præter verborum sensum consuetum, etiam physicum, ethicum, & theologicum, quaerunt, quod *Βαδύτεροι τῶν ἐγκεισσομένων τοῖς ἔτεσι* putabant. Jam *Gronius* Pythagoricus *Homeri* Fabulas philosophice est interpretatus; de quo & reliquis præclare egit *Jo. Alb. Fabricius* *Libro V Bibliotheca Græca*, ubi de *Commentariis Procli in Platonem* dedita opera exponit. Inprimis recens libelli editor *Joannis Columbi* vitam, quæ plurima ex parte ignota Germanis est, tractare debuisset: uti enim ex sine *Dedicationis ad Cancellarium Sueciæ* discimus, scripta hæc est, atque adeo libellus prelo paratus, superiori Seculo A. 1678 d. 13 Septemb. Ex quo simul apparet, hunc *Joannem Columbum*, *Upsaliensem Poeseos Professore*, mortuum non esse A. 1648 a. d. 18 Aug., quod tamen *Legicographi* nonnulli produnt.

ORAZION FUNERALE IN LODE DEL P. ABATE D.

Alessandro Giuseppe Chiappini, &c.

hoc est,

ORATIO FUNEBRIS IN LAUDEM ALEXANDRI

Josephi Clappinii, Placentini, Canonicorum Lateranensium Abbatis Generalis, a JOANNE BIANCHI, (JANO scilicet PLANCO,) Medico primario urbis Arimini, & Nobili, in exequiis solennibus in templo Canonicorum sui Ordinis Arimini dicta Nonis Februarii; cui varie Latine Inscriptiones in laudem defuncti adjiciuntur.

Faventiz, apud Ballantium, 1751, 8 maj.

Plag. 2.

Uu uu 2

Orator

Orator jam nobis venit, isque non mediocri, qui modo in *Astis* nostris Philosophus, Medicus, & Anatomicus, eximius fuerat. *Joannes* igitur *Bianchi*, seu, ut ipse Latine mavult dici, *Janus Plancus*, Arimini Medicus primarius, ut postremum amicitiae suae testimonium *Alexandro Josepho Clappino*, Placentino, Canonico Lateranensi Flaminii supremo, exhiberet, qui Romae vita functus est Nonis Januariis anni 1751, in exequiis, quas, ut iusta Viro optimo solverent Canonici illius Ordinis, sequenti mense, Nonis scilicet Februarii, sollemniter celebrarunt, luculentam hanc Orationem habuit, quam, ut Philosophus & Orator facundus, non ex vulgaribus Polyantheis, ut ajunt, Bibliothecisque concionatoribus, uti Oratores Cyclici, Itali praesertim, & cucullati solent, confarcinavit, sed solida illa dicendi vi, seu *Demosibentis* *ἰσχυρία*, qua plurimum Autor noster pollet, est usus. Laudat eum a nobilitate, a vitae probitate, & a studiis variis, sed praesertim ab antiquitatis & Historiae naturalis studio, quo in studiorum genere multum praestabat Flamen ille *Clappinus*, qui splendidam Bibliothecam Placentiae exstruxit, & Museum insigne rerum antiquarum, scilicet Inscriptionum, Signorum, Instrumentorum, & Numismatum veterum, nec non rerum naturalium, reliquit. *Plancus* harum rerum utilitatem dignitatemque, & excellentiam, & quantum in earum studio excellens & diligens fuerit *Clappinus*, ostendit. Inscriptiones enim & Numismata, quae breves inscriptiones continent, nos ritus varios, mores, sacrificia, orthographiam, genuinumque Graecorum Latinorumque sermonem, docent, cum ea monumenta sint veluti breves Codices autographi, qui neque ab amanuensis imperitis, neque a Grammaticis veteratoribus, fuerunt depravati. Res naturales item magnae sunt utilitatis jucunditatisque, & praesertim concharum studium, quo potissimum oblectabatur *Clappinus*. In his enim propter figurarum & colorum varietatem creatoris sapientiam admiramur, & iis, quae fossiles sunt, Cataclysmi veritatem, a *Mose* descriptam, agnoscimus; vel, si id non praestant marinae conchae, quae in montibus sunt, ut nonnulli contendunt,

dant, magnas tamen revolutiones in globo terraqueo olim contigisse, docent, & præclara sunt ultimæ illius vêtustatis testimonia, cum revolutiones illæ ante inventas literas acciderint. Nullus enim scriptor synchronus reperitur, qui mutationes illas narret, & quomodo marinæ illæ conchæ in montes pervenerint, definiat. Itaque, cum præstantiam horum studiorum ostenderit *Plancus*, ostendit etiam, quam illis præstiterit *Clappinus*, qui ea studia excellenter coluerat, & cum iis morum probitatem sanctitatemque conjunxerat. Is ad multum tempus magistratibus variis majoribus in suo Ordine functus est, ac tandem, omnium supremo in eodem Ordine fungens, obiit. In fine hujus Orationis Inscriptiones variæ *Planci* leguntur, Latinæ sane & elegantes, quæ circa extemporalem tumultum erant dispositæ inter *Statuas & faces* in templo Sancti *Martini* Arimini, ubi Canonici Lateranenses defuncto Flamini supremo iussa solvebant.

Idem *Plancus*, post editam Epistolam de *Monstris ac monstris quibusdam*, quam in his *Novis Actis A. 1750 Mensis Junii P. I, pag. 314* recensuimus, Appendicem addidit Epistolæ illi occasione ovi, ipsi allati, quod in ventre solis effigiem habebat impressam, & cum audierit, alios Arimini, & aliis in locis, ova cum hujusmodi imagine vidisse signata, non fraude id factum fuisse cognovit, neque prodigiose id evenisse putat, ut multi ex vulgo opinabantur, quod panis, Divo *Niccolao Tolentinati* sacer, qui hujusmodi imagine solet obsignari, temere, vel *à scæcis*, gallinis fuerit datus, sed, naturaliter id accidisse, ait, quod videlicet ovum ex ovario oblique in oviductum exciderit, & cum mollis adhuc fuerit ejus testa, crispatione oviductus impressam fuisse figuram illam, quæ solem quodammodo referat.

Appendicem item *secundam* apponit, qua describit abscissum in dextro lobo cerebelli nobilis pueri *Cæsenatis* vita functi, cujus cerebelli lobi non per curvam inter se uniebantur, ut *Willisus & Vieussenius* depingunt, sed ad angulum acutum; item inter istos duos lobos cerebelli falx alia memoria in dura matre reperiebatur, & quod notatu dignum est, puer tali

NOVA ACTA ERUDITORUM

tali latione hemiplecticus factus est in brachio, & pede dextro, & non in sinistro, ut contingit in lationibus cerebri, in quibus semper membra opposita resolvuntur.

Das Blendwerk der natürlichen Religion Schrift, und Vernunftmäßig entdeckt, ic.

hoc est,

RELIGIO NATURALIS FIGMENTIS PURGATA
a JO. MARTINO CHLADENIO, S. S. Theol.
Doct. & Profess. Publ. in Academia Erlangensi; in
Germanicum sermonem translata, & Praefatione, nec non
Appendice, aucta, a M. URBANO GOTTLOB
THORSCHMIDIO.

Lipsiæ & Vitembergæ, 1750, 8.

Plag. 18.

Neminem inter eruditos latet, quantis laudibus religio sic dicta naturalis nostra ætate extollatur, non solum ab impæctis religionisque sanctioris hostibus, sed ab iis ipsis, qui religionis Christianæ causam, præsertim in Anglia, in se defendendam, & vindicandam, susceperunt. Nihil non, quod ad salutem hujus & futuræ vitæ pertineat, ejus religionis ambita comprehendere, arbitrantur plurimi; nihilque revelationi, & disciplinæ sanctissimi Servatoris, superesse contendunt, quam ut ea religio naturalis, pravis hominum moribus, socordiaque, obscurata, restituatur in pristinam lucem. Amplissimum haud dubio, nec unâ responsione solvendum, sophisma, imo tale, quod in plurimos ramos ex uno infelici trunco excrevit; sed amplum pariter atque arduum negotium est, commentum istud, quod specie sua tam multis sese jam commendavit, destruere, totiusque mali originem in ipsis ejus principiis monstrare. Id itaque negotii in se suscepit Ven. Autor, proposita superiori anno publica Disputatione *de Religione naturali figmentis purgata*; quam, publica ad-

moni-

monitione excitatus, in Germanicum sermonem transtulit
 Clariss. *Theophilus Schmidtus*. Vespatur autem Disputatio *Chladensis*
 ferme tota in inquirenda *notione* religionis naturalis, quam
 ab admiratoribus novi commentu misere turbatam, fractam,
 & in immensum dilatatam, deprehendit, ut nulli alii erudi-
 tionis parvi unquam similem accidisse calamitatem recorde-
 tur. Æque id ad convictionem usque planum facit, testi-
 moniis erroris desumptis ex *Matthæo Tindalio*, quem ut ora-
 torem & antesignanum falsæ doctrinæ de religione naturali
 spectat, eoque diligentius confutat. Series Commentationis
 hæc est. Negat Ven. Autor, dari *religionem naturalem*, sed
 ejus existentiam studiose defendit: addita hæc explicatio,
 quod sit *ea Juris naturalis pars, quæ de officiis erga Deum*
agit. Hæc est ista *notio realis*, quam *Tindalius* omnibus
 modis detorsit; ut summa sæpe misceat imis. Namque 1) Pag. 6.
 istam Juris naturalis partem cum universo Jure naturali con-
 fundit; 2) omnes res, quæ *rationem objectivam habent*, male 9.
 Juri naturali, pessime autem religioni naturali, immiscet; 3) 11.
 non magis verum, aut tolerandum, est, quod omnia, quæ ex
statu hominum fluunt, ad naturam hominum, & ad ipsum
 Jus naturæ, referre audeat; 4) porro maxime sublestum est, 13.
 quod corruptiones humanæ naturæ, defectusque tam animi,
 quam corporis, & quæ propter ista vitia fieri possunt, aut de-
 bent, ad ipsam naturam hominum, & ad Jus naturale, ipsam-
 que religionem *naturalem*, referat; 5) nec magis rationi est 15.
 consentaneum, quod Jus naturale *omnibus creaturis ratione*
præditis communi confundit cum Jure naturali *hominum*, ho-
 rumque religione naturali: quippe per quem erroris gradum
 6) ad tam incommodam *religionis naturalis* notionem addu- 17.
 citur, quæ postulat, ut ipsum Numen isthæc religione obstrin-
 gatur. Quæ cum omnia jam sint confusionis, plenissima; 18.
 7) novum tamen commentum accedit, idque maxime plausi-
 bile, & tantum non omnes religionis naturalis laudatores fa-
 scinans, quod nimirum religio naturalis confuadatur cum *re-*
ligione antiquissima; quæ tamen sunt toto genere diversa. 21.
 Quod autem omnia priora opinionum figmenta superat, id
 postre-

postremo loco profertur; nempe religionem naturalem in *cognitionem rerum omnium* a *Tindalio* aliisque converti. Tale itaque est idolum illud religionis naturalis, quod a multis nimis jam colitur; a Naturalistis autem tanquam aries, plano expugnanda, religioni admoveatur Christianæ. Quam vero misere hi homines decipiantur, ulterius commonstrat Ven.

- Pag. 23. Autor; dum dogmata ex Scriptura de religione naturali producit, hisque inimica placita profanorum hominum retundit; qualia sunt, gentiles, ex parte saltem, in exercenda religione naturali egregios sese præstitisse; ejusdem religionis violationem non esse facilem, nec homines ad eam violandam proclives; fieri posse, ut homines, remoto verbo Dei, religionem naturalem retineant, eamque strenue exerceant; hominibus initio non nisi religionem naturalem fuisse, & similia. Perspicue potius monstrat Autor, Naturalistarum conatus non solum ad evertendam religionem Christianam spectare, sed & ipsi religioni naturali exitium, orbique novas, easque maxime horrendas, minari intellectus tenebras. Illam autem luculentam tractationem excipit alia
55. ejusdem Autoris *de Christo, terræ pacificatore, Luc. II, 14*, ex Programme Erlangensi, superiori anno edito, in Germanicam linguam translata; cujus summa hæc est: Divinum Servatorem non solum pacem *spiritualem* inter Deum & homines pro suo mediatoris officio restituisse, sed etiam *pacem temporalem* orbi intulisse. Affecti, ad gloriam Servatoris haud dubie facientis, veritas pluribus documentis evincitur: 1) quod divinum *servitutis* jugum a cervicibus tot populorum sit depulsum; qua occasione recentiorum quorundam consilia *de reducenda in rempublicam servitute*
71. sub examen vocantur; 2) quod ex familiis Principum *parricidia*, & procerum cædes, sint sublatae: cum inter gentiles instar *postulati*, aut axiomatis, habeatur, consanguineos, maxime imperantis fratres, esse e medio tollendos;
75. 3) quod Principum, omniumque, penes quos est imperium, animi a *crudelitate* ad clementiam & humanitatem sint adducti; 4) quod scelerum vis per doctrinam Servatoris valde
77. sit

fit imminuta; 5) quod barbaries & horribilis morum fetitas in omnibus gentibus, a quibus Christus adoratur, aut plane emendata sit, aut certe mirum in modum mitigata. His demonstrationibus subjunguntur vindiciæ; partim ab objectionibus, quidpiam speciosæ doctrinæ habentibus, partim a criminationibus impætarum, inprimis impii *Edelmanni*, pacem a Servatore orbi conciliatam furioso ore ridentis; ut illustres ista veritas undique in tuto reperiatur collocata. Subjecta sunt his *Chladenii* cogitatis additamenta historica Clariss. *Thorschmidii*; quæ partim vitam *Tindalii*, cum ejus scriptis, apte descriptam exhibent, partim *Christ. Edelmanni* fata, feriosos conatus, & libros, justo ordine recensent, partim denique historiam, eamque accuratam, intempetivorum admiratorum & laudatorum religionis naturalis inter medios Christianos, nobis offerunt. Quicunque enim virtutes gentilium eo usque in deliciis habuere, ut ipsis idololatriæ spem salutis æternæ fecerint, illos omnes, quos inter & Patrum nonnulli reperiuntur, religioni naturali justo plus dedisse, manifestum est. Hos non solum nominatim excitat, sed & in varias classes digestos sistit, Clariss. *Thorschmidius*; ut non minus doctum Autorem & Historicum, quam interpretem, in editore hujus libelli agnoscamus.

Pag. 79.

81.

94.

106.

146.

210.

NOVA LITERARIA.

Quid novi haud ita pridem manibus suis, prelisque Mediolanensibus, exire jussit *Philippus Argelatus*, Vir Clarissimus, ex hac, ad Lectores rerum historicarum curiosos haud ita pridem data, publicique juris facta, Epistola discrete, amice Lector, jubemus:

Ingentem animo lætitiã conceperam, cum absolutam numeris omnibus Rerum Italicarum Collectionem, postremis jam compositis Tomis, manu contrectarem, lingoque labore fessus, ottavi paulisper desigrassem ad reficiendas vires, atque ut tuo, Lector humanissime, bonorumque omnium læta-

Xx xx

rer

rer plausu, quem summopere optaveram; sed, ut sunt humanarum rerum vices, versum est gaudium in marem ob Clariss. Ludovici Antonii Muratorii mortem, quem Collectio isthac habet autorem nunquam satis celebrandam ob eximiam pietatem ac doctrinam, quibus nomini suo famam immortalam comparavit, atque universae Italiae nostrae decus apud ceteras nationes auxit, nec non diffudit per multiplicem suam eruditionem, rerumque omnium peritiam; ne dicam de librorum copia, quos edidit, ad quam evolvendam si manus advoceamus, impossibile fortasse videbitur, hominem sacris assidue addictum tot ac tanta manu sua scribere potuisse, nisi perpetuo serenas noctes vigilaverit. Quid dicam de concinnatis ob eo Annalibus intra tam angustum temporis spatium, quod vix illis exscribendis fuerit satis? De gravi adeo jactura dolendum equidem literatis omnibus viris, mihi vero potissimum ob veterem amicitiam, quam cum eo contraxeram, ac per novem continua lustra studioissime colueram, longaque consuetudine in utriusque patria firmaveram, quae me beatum fecit; nunquam enim ab eo me discessisse memini, quin lucrum aliquid fecerim, aperitis illico immensis eruditionis suae thesauris, unde mihi plura comparavi, quae alibi frustra quaesivissem. At haec doloris augendi argumenta ponamus. Meritis laudibus nomini ejus intexendis non leve mihi operam cultori calamo relinquo. Sane inter multiplices, ut dicebam, ingenii ejus factus nullus equidem praestantior Collectione rerum Italicarum, quam Palatini Socii Mediolanenses publici juris fecimus, ad eamque parandam continua decem annorum occupatione, vel in inquirendis utriusque locorum Anticribus, ac Diplomatis, ceterisque Antiquitatum Italicarum monumentis, vel in iis recensendis, atque illustrandis, facem homini doctissimo praferenti operam praestiti, ac demum edendis, cui potissimum cura totus incubui, ut fidem cum Clariss. Muratorio contractam optime liberarem. Is enim in hanc Metropolim advenienti mihi designatam potius, quam a se absolutam, Collectionem tradidit, si fieri posset, in vulgus emittendam, atque,

que, ut verum fatear, vix ego spem ullam concipere audebam; nam ad necessarios labores, atque ad ingentes expensas, animadvertēbam, sed bene arrisit fortuna. Palatini quippe Socii, tam nobilitate generis, quam eruditione, præditi, alienum opus in suum adoptarunt, atque ad calcem deduxerunt. Maximum tamen operi præsidium accessit ab auspiciis Augustissimi olim Imperatoris Caroli, VI, sine quo vel nostri, vel aliorum quorumcumque, conatus irriti erant futuri. Amor enim in literas ac bonas artes omnes, quibus Princeps cultissimus rapiebatur, ita nos Majestati ejus commendavit, ut nihil desiderandum reliquerit, quod ad operis felicem exitum judicare posset: atque, ut omnes intelligerent, placere namini ejus labores nostros, locum typographicæ in ipsis Regiis edibus concessit, quo factum est, ut & nihil molestiæ illatum fuerit ab invidis hominibus, & honoris plurimum tam a nostratibus, quam ab exteris, acceperimus. Quatenus igitur hoc verum est, auspiciis ejus debere nos, publice profiteremur grati animi testimonium perpetuo futurum. Tu vero, Lector humanissime, si quid utilitatis, vel delectationis, a studiis nostris accepturus es, debitum sacris Manibus plausum minime negaveris. Extremum itaque Collectionis Tomum, qui in duas Partes dividitur, accipe. In Partem hanc primam aliquot Opuscula collata sunt, que post mortem Clariss. Muratorii in lucem emerferunt, quibus factum est Italicorum veterum monumentorum veluti spicilegium: plura etiam dedissemus, si cetera, que tempus aliquando publicæ luci restituet, nostram in potestatem venissent. Non exiguam præterea me gratiam apud omnes initurum esse speravi ab obstinato atque improbo labore in evolvendis iterum iterumque Tomis nostris, quibuscum numero ac mole paucæ aliæ sunt Collectiones comparantur. Hoc autem Indice studiosorum virorum commode, ac tuo præsertim, Lector humanissime, consulat; quippe, si contentus fuisset Indicibus illis, qui singulos Tomos per Capita excurrunt, molestum nimis erat futurum quærenti certæ rei monumentum, hærere Tomos omnes, incerto eventu, an ea, que sibi necessaria fuissent, in vastissimo veluti pelago esset expiscaturus. Hanc

enim Collectionem amplissimam sine ope diligentis Indictis excurrere, ne a metaptora discedam, simile visum est, atque Oceanum sine pyxide nautica sulcare. Septemplicem itaque Indicem ad commodiorem usum in hunc modum paravi. Primus continet Auctores omnes eodem ordine, quo in Collectione nostra singulis in Tomis distributi fuerunt. Alter nomina continet eorundem Auctorum, ordine alphabetico disposita, quibus respondet Tomus, & pagina, ubi quisque sit considerandus. Tertius, qui gratior præ ceteris erit futurus, catalogum exhibet Scriptorum omnium, qui de singulis regionibus, urbibus, & locis, historiam nobis reliquerunt; in eo vero habita est ratio alphabetica nominum regionum, urbium, & locorum, itaque subiecta sunt nomina Scriptorum, qui de singulis egerunt, exempli gratia, si quis Ancenitanae urbis, Beneventanae, ac similium, Scriptores consulere velit, Indicem dictarum regionum, & urbium, aperiat, ibique Tomorum paginarumque, Indicem habebit, ut absque ullo suo labore cuncta facillime cognoscere possit. Quartus respondet catalogo Scriptorum, Diplomata omnia, instrumenta, chartas, & similia, continens, quae congesta sunt in Collectionem nostram, ordine temporum disposita, ita ut videtur tantum Chronologia habita sit ratio, ab anno scilicet 578, a quo antiquius nobis Documentum occurrat, ad 1455, qui novissimum dedit, ac marginali numero, annum denotanti, respondet summa documenti, notatusque est Tomus, ac pagina, ubi sit inquirendum. Quintum ad laetitiam disposui. Continet enim nomina provincialium, urbium, oppidorum, aliorumque locorum, nec non montium, ac fluminum, insularum, ac similium, tam in Italia nostra, quam alibi, quorum a Scripturis nostris alicubi mentio facta sit, indicato similiter Tomo, ac pagina. Sextum nemo fortasse speriet, qui consilium nostrum non probet esse solatium, quod singulis familiis obditur ex cognitione majorum suorum. Dispositus hic pariter est ordine alphabetico, familias omnes, earumque personas, enumerans, quae in universa Collectione memoratae sunt, vel ex nostratibus, vel ex alienigenis. In hisce duobus catalogis, quinto nempe ac sexto, id est animadvertendum,

dum, ut, in singulis articulis quicquid historicum occurrat, in postremo Indice generali rerum, & nominum, proferat, juxta monitum, quod in articulis ipsis diligentia nostra utatur est. Septimum ac ultimum, qui prelo subest, in Parte altera hujus Voluminis, quod in lucem profero, brevi, Lector humanissime, habebis; tantarumque rerum, ac nominum, copiam continet, ut integrum ac novissimum editionis nostrae Tomum occupet. Si parando cum opera mea tantum par non esset, ac desiderium omnium urgeret; inquirendi primo fuerunt homines non doctrina tantum, sed & diligentia, praediti, qui asperum laborem susciperent, atque, a ceteris curis soluti, huic operi tantum vacarent. Numero quinque doctissimi Viri tandem una mecum Indici concinnando dederunt operam, certis inter nos agendi regulis compositis, ac tandem post longissimam laboris ac tediti tolerantiam absolutus est rerum universalium index, & si quis unquam similibus occupatus fuerit, aestimare poterit, quantum nobis fuerit insudandum, & quale sit operis pretium in compilatione hujus Indici, qui per sexaginta quatuor mille articulos excurrit, quorum quisque ex singulis Tomis est excerptus, & continuam seriem rei geste representat; cum vero commodo tuo bene consultum cognoveris, erit, unde mihi, & literatis istis Viris, qui adiutrices manus dederunt, quorumque nomina proferre vetor, laboris premium sit habendum. Commendationem vero tuam non esse minuemam speramus ob diuturnum temporis spatium, quod in eo Indice concinnando adhibuimus. Nam, praeterquam quod extremi hujus Tomi, qui XXV inscribitur, ac numero est XXVIII, divisus in duas Partes praeter tribus Tomis, necessario expectanda erat editio, ut Tomos omnes, eorumque paginas, notare posset, plura fuerunt in causa mora, qua nisi obliuata Palatinorum Sociorum perscienda rei voluntas unico literarum amore superasset, jam diu editio coepta pro derelicto habenda fuisset; ac primo incendium, quo in ipso tanti operis initio pars regia curia, ac typographia nostra, conflagavit, bellorum deinde turbines, quibus publica ac privata res in Insubria sunt imminuta, unde plurimum artis ac temperis perditum est. Ego vero, praesidiis omnibus destitutus, quibus ab Augustissimo Imperatore Carolo VI fovebar, animo prorsus cederam,

deram, ac de opere ad umbilicum, ut ajunt, deducendo omnino desisteram; ac a Deo susceptæ sunt vires ad hæc & alia plura, quæ in vulgus emissi, nova item emissurus, ne otio inertis vilesceam. Neque refugit animus, licet afflictus jactura, quam intra annum sum passus, e vita sublatis carissimis atque doctissimis tribus amicis, Muratorio nempe, de quo supra dixi, Apostolo Zeno, & Josepho Antonio Saxio, literarum reipublicæ notissimis, quorum monitis atque auxilio in pluribus juvabar. Sed jam pro more vestro ultimi hujus Tomi notitiam exhibeamus. Inscriptus est sacro & clarissimo nomine Eminentiſſ. Archiepiscopi vestri S. R. E. Cardinalis Josephi Puteobonelli, cui non tam profana, quam sacra, Historia in pretio semper adeo fuit, ut, cum ad supremum honoris apicem apud nostrates ascenderit, nihil ei antiquius fuerit, quam vetera omnia ritus Ambrosiani monumenta undequaque colligere, ut Ecclesie Mediolanensis præstantissimum decus apud nationes omnes aliquando propagare, ac temporis edacitati, quæ plura corrumpit, pretiosissima Ecclesie Lipsana subtrahere, posset, & immortalitati tradere. Autorum omnium, qui continentur in hoc novissimo Tomo, Epistolæ huic anneximus catalogum, atque hoc unum præmonemus, abstinuisse nos a Præfationibus, quas Clariss. Muratorius, si ei vitam in hanc usque diem trahere licuisset, singulis, quos addidimus, Autoribus fortasse præposuisset, ut aliis, qui nunc eduntur, præposuit; nam recentioribus Scriptoribus, per se optime notis, nihil præmonendum esse duximus, ne scribendi affectatam occasionem accipere voluisse videremur, & finitam agere, cum tanto Viro simile argumentum pertractantes. Ultimum Epistolæ hujus argumentum sibi vindicat publica gratiarum actio, quas Deo Opt. Max. reddere debeo ob vires tam longo labori susceptas, ex quo studiorum tuorum commodo bene consultum est, frustra resistit hic infortunis, quæ conditionem domesticarum rerum durissimam induxerunt, adversa profervere minime potuerunt, quin interim alia bene multa in vulgus emitteremus, Sigonianam scilicet editionem, Bibliothecam Scriptorum Mediolanensium, vel monetarie Collectionem, ac Poetarum Latinorum versionem; quæque sub prelo est, brevi publici juris faciendus, Catalogus, seu Bibliotheca,

thece, Actorum omnium, qui ex Hebraea, Arabica, Persica, Turcica, Graeca, Latinaque, linguis libros in Italianam nostram verterunt, adlita singulis articulis vel historica, vel critica, animadversione. Quodsi Deus dies vite prorogaverit, extremam etiam laborem designari, utram Operum celebratissimi Panvinii editionem concinnaturus, cui parandae tantam MStorum ejus copiam hactenus comparavi, annuente potissimum Beatissimo Pontifice nostro, Benedicto XIV, bonarum literarum, ac literatorum hominum, patre amantissimo, ut fateri debeat, gentiam nostram neminem unquam superatorem fuisse, ac meditati benigne officio bene factum. Utinam & hęc etiam animadverterent illi, quibus datum est de similibus cogitare, industriam hanc meam non solum decoris, verum & utilitatis in rempublicam, ipsamque Regium Ararium, ex tam nobili mercimonio plurimum inferre, quod Augustissimus olim Princeps Carolus VI, ejusque selectissimi Consilarii, prae oculis habuerunt, cum aliquo largitionum Imperialium solatio fessam labore vitam honestarunt; neque spes aruit, quin, reparatis publicis detrimentis, de infelici fatigatoque homine sit aliquando cogitandum. Tu interea, Lecter humanissime, favore tuo animum nostrum recrea, & vale. Dabam Mediolani XII Calend. Julias A. MDCCLI.

Que Volumine hoc novo continentur, hoc ordine sunt collocata:

- 1) Commentaria, rerum, gestarum a Jacobo Picinino A. 1453, qui fuit secundus belli inter Venetos, & Franciscum Sfortiam, Mediolanensem Ducem, Autore Porcellio, Poeta, & scriba Alphonsi I, utriusque Siciliae Regis; nunc primum in lucem prodeunt ex MSto Codice membranaceo Excellentissimi Viri, Marci Fuscareni, Equitis, & Procuratoris S. Marci;
- 2) Georgii Merulae, Statyellensis, Historiarum Mediolani Decas secunda; nunc primum prodit ex MSto Codice Canonici Joannis Andreæ Irici, Tridinensis;
- 3) Eugenii IV, & Nicolai V, Pontificum Romanorum, Vita, a Vespasiano, Autore synchrono, scripta; nunc primum prodeunt ex MSto Codice Abbatis Laurentii Mehus;
- 4) Leonis Baptistæ Alberti Commentarius de conjuratione Porcariæ, cui praemittitur vita ejusdem Scriptoris; nunc primum in lucem prodeunt ex Codice MSto Abbatis Laurentii Mehus;
- 5) Histo.

Historia obsidionis Phambini, peractæ Anno Christi 1448, metricè conscripta a F. Antonio de Augustinis, Samminitatenf, Autore synchrono; nunc primum in lucem producta ex MSto Codice Abbatis Mehus; 6) Francisci Aleardi, Veronens, Oratio in laudem Francisci Sfortiz, Vicecomitis, habita Verona A. 1441, nunc primum prodit e MSto Codice Bibliothecæ Ambrosianæ; 7) Oratio parentalis in laudem Blancæ Mariæ, Sfortiæ Vicecomitis, Autore Hieronymo Cribello, Mediolanens, ex MSto Codice Bibliothecæ Ambrosianæ nunc primum typis commissa; 8) Oratio funebris in morte Philippi Mariæ, Vicecomitis Mediolani Ducis, habita a Magistro Joanne Montano, nunc primum in lucem emissæ ex MSto Codice Bibliothecæ Ambrosianæ; 9) Victoriæ Cremonensium in navali bello sub Nicolao Picinino, & Francisco Comite de Cotignola, contra Venetos sub Nicolao Trivifano A. 1431, Opusculum ab Eliseo della Mautna conscriptum, & ex MSto Codice Bibliothecæ Ambrosianæ in lucem emissum; 10) Oratio, habita ab Augustino Rubeo de Aragonia A. 1478 in laudem Joannis Galeatii, Sfortiæ Vicecomitis Mediolani Ducis, nunc primum typis commissa ex MSto Codice Bibliothecæ Ambrosianæ; 11) De consilio Brachii, Perusini armorum ductoris apud Aquilam, Poema, a Leonardo Griphio, Mediolanens, conscriptum, nunc primo e MSto Codice Bibliothecæ Ambrosianæ in lucem productum; 12) Hieronymi Tartatotti, Roboretani, de Autoribus, ab Andrea Dandulo laudatis in Chronico Veneto, Dissertatio epistolaris ad Franciscum Josephum Rosminum; 13) Catalogus Scriptorum omnium, atque Opusculorum, uti jacent in unoquoque Volumine hujus operis; 14) Catalogus Scriptorum omnium, qui in hac Collectione locum habuerunt, ordine alphabetico digestus; 15) Catalogus Scriptorum omnium, in universo Opere editorum, per loca & regiones digestus; 16) Catalogus Diplomatum, aliarumque veterum chartarum, quæ in toto Opere continentur, chronologico ordine digestus; 17) Index geographicus provinciarum, urbium, oppidorum, aliorumque locorum, nec non montium, ac fluviorum, de quibus habetur mentio in universa hac Collectione; 18) Index familiarum civitatum, earumque personarum, de quibus mentio habetur in tota hac Collectione.

INDEX AUTORUM,

quorum Libri, aut Inventa, in hoc
Volumine recensentur:

I. Libri Theologici, & ad Historiam Ecclesia- sticam spectantes:

- A**lemanni (St. Joh. Fed'i) *Acta Sanctorum Martyrum
orientalium & occidentalium.* Tomi II. 49
- Birzani (Petri Av.) *de nova Interpretatione Cap. I vers. 13 lectione
Epistola.* 88
- Bodii (Christoph. Aug.) *Evangelium secundum Marcum &
Lucam, ex Persico idiomate in Latinum translatum.* 369
- Bœrneri (Christiani Frid.) *Institutiones Theologiae Symbolicae.*
364
- Boweri (Archibaldi) *Historia Paparum a prima Sedis Roma-
nae origine usque ad nostram aetatem.* Volumen I. 481
- Ceillierii (Remigii) *Historia generalis Scriptorum sacrorum
& ecclesiasticorum.* Tomus XIII. 673
- Chladenii (Jo. Mart.) *Religio naturalis fgmentis purgata,
ex versione Teutonica M. Urbani Gottlob Thorschmi-
dii.* 710
- Floresii (Henrici) *Hispania sacra, Theatrum geographico-
historicum Ecclesiae Hispanicae.* Volumen I — IV. I
- Fuhrmanni (Matthiae) *Historia sacra de Baptismo Constanti-
ni Max. Aug. Colloquii familiaribus digesta.* Pars II. 18
- Heumannii (Christoph. Aug.) *Explicatio Novi Testamenti.
Pars II.* 347
- Lactantii (L. Cac. Firm.) *Opera omnia, ex edit. Nic. Lenglet
du Fresnoy.* Tomi II. 193
- De Mosheim (Jo. Laur.) *Novum Testamentum plenioris, & sine
partium studio conscriptae, Historia Heresum ac Haretico-
rum.* 297

Y y y y

De

I N D E X

- De Mosheim (Jo. Laur.) *Additamenta ad Historiam famosi
Medici Hispani, Michaelis Serveti, Geneva igne combusto.* 307
- Polini (Caroli) *de Juris divini & naturalis origine Libri
tres.* 245
- Sallustii *Tractatus de Diis & Mundo, de sermone Graeco con-
versa.* 85
- Sbaraleæ (Jo. H.) *Germania S. Cypriani & Aferorum, nec
non Firmilianæ, & Orientalium, opinio de Hæreticorum ba-
ptismate.* 353
- Walchii (Jo. Ge.) *Historia controversæ Græcorum Latino-
rumque de processione Spiritus S.* 374

II. Libri Juridici.

- Eckhardi (Christiani Henr.) *Hermeneutica Juris Libri duo.* 415
- Luzac (Elic) *Disquisitio, num civis innocens ira hostis, longe
potentioris, juste permitti possit, ut excidium totius civitatis
evitetur.* 238
- Meerman (Gerh.) *Conspectus novi Thesauri Juris Civilis &
Canonici.* 214
- Novus Thesaurus Juris Civilis & Canoni-
ci. Tomus I.* 577
- Polini (Caroli) *de Juris divini & naturalis origi e Libri
tres.* 245

III. Libri Medici & Physici.

- Anonymi Epistola ad Dom. Curtium, in qua varia observatio-
nes medico-physicæ recensentur.* 160
- Bœhmeri (Ge. Rud.) *Flora Lipsiæ indigena.* 220
- Burckhardi (Jo. Henr.) *Epistola ad Ill. G. G. Leibnitium,
qua, characterem plantarum naturalem nec a radicibus,
nec ab aliis plantarum partibus minus essentialibus, pluri-
bus*

A U T O R U M.

<i>bus discriminandi capitibus constitutis, peti posse, ostendit.</i>	379
<i>Commentarii Academię Scientiarum Imperialis Petropolitane.</i>	
Tomus VII.	495
Tomus VIII.	584
Tomus IX.	645.
	683
Fabberi (<i>Laur. Cajetani</i>) <i>Tract. de Usu Mercurii in Medicina semper temerario.</i>	455
Fracassini (<i>Ant.</i>) <i>Tractatus theoretico - practicus de Febris.</i>	269
Hallæci (<i>Alberti</i>) <i>Iconum anatomicarum partium corporis humani Fasciculus II.</i>	80
Fasciculus III.	423
<i>Historia Academię Regię Scientiarum ac elegantiorum literarum Berolinens. Annus 1748.</i>	61
Louisii, <i>Chirurgi, Observationes de effectu virus cancrosi.</i>	316
De Mairan (<i>Dortous</i>) <i>Diss. de Glacie.</i>	458
Moscę (<i>Josephi</i>) <i>Tract. de Aere, & morbis, ab aere dependentibus. Partis II Volumen I.</i>	6. 6
Platneri (<i>Jo. Zach.</i>) <i>Opusculorum Tomi duo.</i>	544
Quadro (<i>Josephi Mariae</i>) <i>Nova methodus secure curandi omnem cancerum occultum.</i>	662
Quęsnaayi <i>Tractatus de Gangrana.</i>	421
Schreiberi (<i>Jo. Frid.</i>) <i>Observationes & cogitata de pestilentia, quę annis 1738 & 1739 in Ucraina grassata est.</i>	41
Valcarenghii (<i>Pauli</i>) <i>Animadversiones medico - practice in Epistolam familiarem D. Ignatii Pedratti, qua ille ad Diss. epistolarem de usu & abusu Rhabarbari, cum China China juncti, respondit.</i>	77
Vateri (<i>Abrab.</i>) <i>Museum anatomicum proprium.</i>	318

IV. Libri Mathematici.

<i>Anonymi Relationes & Commentarii Cosmographici ad Annum 1748.</i>	321
--	-----

INDEX

<i>Bougeri Tractatus de Nave, ejusque constructione, & methodis.</i>	252
<i>De la Caille Monitum ad Astronomos.</i>	135
<i>Commentarii Academiae Scientiarum Imperialis Petropolitanae.</i>	
Tomus VII.	495
Tomus VIII.	584
Tomus IX.	645.
	683
<i>Euleri (Leonb.) Introductio in Analysin infinitorum. Tomi II.</i>	222
<i>Historia Academiae Regiae Scientiarum & elegantiorum literarum Berolinensis. Annus 1748.</i>	61
<i>De l'Isle Literae circulares ad Astronomos Europae.</i>	141
<i>Epistola ad Ge. Matth. Bessum Excerptum.</i>	144
<i>Koenigii (Sam.) Diss. de universali principio aequilibrii & motus, in vi viva reperto, atque nexu inter eam viam & actionem, utriusque minimo.</i>	125. 162
<i>De Mairan (Dertous) Diss. de Glacie.</i>	458
<i>Mosdorfii (Gottlieb Aug.) de Latere Polygoni regularis ex numero laterum determinando Observatio.</i>	82

V. Libri Historici, Chronologici, Genealogici, &c.

<i>Anchersea (Jo. Petri) Descriptio statuum cultorum in Tullis.</i>	118
<i>Anonymi Historia Academiae Regiae Scientiarum & elegantiorum literarum, quae Berolini fueret, ab origine ejus usque ad praesens tempus.</i>	311
<i>Relationes & Commentarii Cosmographici ad Annum 1748.</i>	321
<i>D'Anville, Geographi Regis, Illustrationes Geographicae Galliae antiquae.</i>	409
<i>Analysis geographica Italiae.</i>	440
	Burck.

A U T O R U M.

Berekhardi (Jac.) <i>Historia Bibliotheca Augusta, quae Wolfenbuttehi est.</i> Pars I.	333
Pars II.	478
Ceillierii (Remigii) <i>Historia generalis Scriptorum sacrorum & ecclesiasticorum.</i> Tomus XIII.	673
<i>Commentarii Academiae Scientiarum Imperialis Petropolitanae.</i>	
Tomus VII.	495
Tomus VIII.	581
Tomus IX.	645. 683
Cotlini (Eduardi) <i>Fasti Attici.</i> Tomus I & II.	200
<i>Dissertationes IV Atonistica.</i>	401
A Dreyhaupt (Jo. Christoph.) <i>Pagus Neleici & Nudici.</i>	
Tomus II.	529
Emminghaus (Theod. Georg. Guil.) <i>Memorabilia Susatensis.</i>	153
Floresii (Henrici) <i>Hispania sacra, Theatrum geographico-historicum Ecclesiae Hispanica.</i> Volumen I — IV.	1
De Gudenus (Val. Terd. L. B.) <i>Codex diplomaticus.</i> Tomus II.	209
<i>Historia Academiae Regiae Scientiarum ac elegantiarum litterarum Berolinensis.</i> Annus 1748.	61
Jaura (Dominici) <i>Historia generalis regnum Cypri, Hierosolymitarum, Armenia, & Aegypti, quantum ad expeditiones bellicas cruciadas attinet.</i> Tomi II.	149
Irici (Jo. Andr.) <i>rerum Tridinensum Libri III.</i>	433
Koeleri (Jo. Dav.) <i>Historiarum e Numis deliciarum</i>	
Pars XV.	537
Pars XVI.	691
De Mabli <i>Observationes de Graecis.</i>	426
Marangoni (Jo.) <i>Diss. de Monumento sacro & profano Amphitheatri Flavii Romae, vulgo Colossei.</i>	600
De Mosheim (Jo. Laur.) <i>novum Tentamen plenioris, & sine partium studio conscriptae, Historiae Haeresum ac Haereticorum.</i>	297

Additamenta ad Historiam famosam

Yy yy 3

Me.

I N D E X

<i>Medici Hispani, Michaelis Serveti, Geneve igne combusti.</i>	307
Nunning (<i>Jodoci Herm.</i>) <i>Monumentorum Monasteriensium Decuria prima.</i>	24
Quirini (<i>Angeli Martia</i>) <i>Commentarii de rebus, pertinentibus ad se ipsum. Partis II Liber I.</i>	120
	Liber II.
Roschmanni (<i>Aut.</i>) <i>Conjectura pro asserendo Episcopatu Sabionensi S. Castiani.</i>	472
De Rubois (<i>Bern. Maria</i>) <i>Comment. de antiqua membrana Veneta.</i>	668
Saverien <i>Animadversiones historice in originem & progressum constructionis navium apud veteres.</i>	328
Suetonius (<i>C. Tranq.</i>) <i>cum animadversionibus Jo. Aug. Ernesti.</i>	636
Tartarotti (<i>Hieron.</i>) <i>Epistola de Episcopatu Sabionensi S. Castiani.</i>	663
Wagneri (<i>Franc.</i>) <i>Historia Josephi I, Cesaris.</i>	289
Willebrandt (<i>Jo. Petri</i>) <i>Chronicon Hanseaticum.</i>	337

VI, *Libri Philosophici & Miscellanei.*

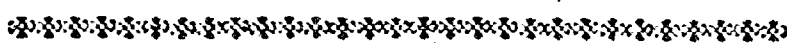
Ancherfen (<i>Jo. Petri</i>) <i>Collecta de Criteriis boni libri.</i>	382
Anonymi <i>Expositiones duarum antiquarum ex ferro clavarum, Messanae repertarum A. 1733.</i>	542
<i>Autoris Graeci Fabulae aliquot Homericæ de Ulixis erroribus, ethice explicata, cum notis Jo. Columbi.</i>	703
Argelati (<i>Phil.</i>) <i>ad Eruditos Epistola.</i>	713
Aristæneti <i>Epistolæ, ex ed. Frid. Lud. Abresch.</i>	445
Bianchi (<i>Jo.</i>) <i>Or. funebris in laudem Alexandri Josephi Clappinti, Placentini.</i>	707
Bionis & Moschi <i>Idyllia, ex recens. Nic. Schwebelii.</i>	699
Carmeli <i>Diss. pro Euripide, & novo ejus Italico interprete.</i>	614
Catalogus <i>Bibliothecæ Brubliane. Pars I.</i>	241
	Cha-

A U T O R U M.

Charitonis <i>Aphrodisiensis Erotica, ex ed. Jac. Phil. D'Orville.</i>	97
Ciceronis (M. T.) <i>de Officiis ad Marcum filium Libri tres, cum Notis Zach. Pearce,</i>	28
Colleschi (Franc.) <i>Diss. de Poësis veterum.</i>	34
<i>Commentarii Academiae Scientiarum Petropolitanae.</i>	
Tomus VII.	495
Tomus VIII.	584
Tomus IX.	645.
	683
Corfini (Eduardi) <i>Nota Græcorum.</i>	385
Gronovii (Jo. Frid.) <i>Nota in Terentium.</i>	472
De Gudenus (Val. Ferd. L. B.) <i>Codex diplomaticus. Tomus II.</i>	209
<i>Historia Academiae Regiæ Scientiarum ac elegantiorum literarum Berolinensis. Annus 1748.</i>	61
Lactantii (L. Cæc. Firm.) <i>Opera omnia, ex ed. Nic. Lenglet du Fresnoy. Tomi II.</i>	193
Luzac (Eliæ) <i>Disquisitio politico-moralis, num civis innocens ira hostis, longe potentioris, jussu permitti possit, ut excidium totius civitatis evitetur.</i>	238
Massei (Scip.) <i>tres Epistolæ; 1) de primo Tomo Dionis, nuper edito; &c.</i>	284
Menckeni (Frid. Ott.) <i>Miscellanea Lipsiensis Nova.</i>	
Vol. VII Pars III.	94.
Pars IV.	519
Vol. VIII Pars I.	575
<i>Museum Helveticum, ad juvandas literas in publicos usus apertum. Tomus II.</i>	176
Platneri (Jo. Zach.) <i>Orationes Academicae.</i>	90
<i>Opusculorum Tomi duo.</i>	544
<i>Pœmata didascalica, nunc primum vel edita, vel collecta.</i>	
Tomi III.	419
Relandi (Adriani) <i>Pœmata, edita ab Abrah. Perrènot.</i>	190
	Ricol-

I N D E X

Ricolvi (Jo. Pauli) & Ant. Rivantelle Marmorata Taurinensis. Tomus I.	113
Rivantelle (Ant.) & Jo. Pauli Ricolvi Marmorata Taurinensis. Tomus I.	ibid.
Sillostii, Philosphi, Tractatus de Diis & mundo, de sermone Græco conversus.	85
Sophoclis Ajax, cum Scholiis, ex ed. Jo. Gottfr. Hærcii.	44
Spencei (Jo.) Polymetis, seu Commentarius de consensu inter priscos Romanorum Poetas, & monumenta antiquariorum sculptorum, pictorum, cælatorum.	625
Taylori (Jo.) Marmor Sandvicense, cum Commentario & Notis.	276

I N D E X RERUM NOTABILIORUM.

<p>Abreſchii (Frid. Lud.) in Aristanctum merita. 446 1eq.</p> <p>Ab Academia Scientiarum Pe- tropolitanæ præmia propoſi- ta. 671 ſeq.</p> <p>Academiæ Regiæ Scientiarum Berolinenſis hiſtoria plenius deſcripta. 311 ſeq.</p> <p style="padding-left: 2em;">Halenſis hiſtoria plenius deſcripta. 531 ſeq.</p> <p>Acta Eruditorum ab obreſta- tionibus P. Carmeli vindi- cata. 614 ſeq.</p> <p>Ægypti hiſtoria plenius deſcri-</p>	<p style="text-align: center;">ita.</p>	<p>146 ſeq.</p> <p>152</p> <p>Æquatio meridici. 589</p> <p>Æquationum conſtructio. 591.</p> <p>650</p> <p>Ætæ Hiſpanicæ ratio quæ? 5</p> <p>Ab Aere morbi varii depen- dent. 609 ſeq.</p> <p>Aeris natura & diverſitas de- monſtrata. 607 ſeq.</p> <p style="padding-left: 2em;">in corpus humanum in- fluxus qualis? 608 ſeq.</p> <p>In Agaricis repertundorum cer- porum diaphanorum Mlicke- lii examen Gleditſchii. 65</p> <p style="text-align: right;">Alche-</p>
--	---	--

RERUM NOTABILIORUM.

Alchemiæ dediti Principes Germaniæ. 693	Argelati (Phil.) in rerum Ita- licarum Scriptores nova me- rita. 713 seq.
De Alexandrini Codicis scri- ptura judicium. 575 seq.	Aristæneti Epistole recens edi- ta. 446 seq.
De Alsinanthemo Thalii, ker- bi Bauhini, Diff. 688	loca emenda a, & explicata. 418 seq.
Amphitheatra an soli Romani habuerint? 109	Armeniæ historia plenus de- scripta. 146 seq.
Amphitheatrum Flavium Ro- manum descriptum. 620 seq.	Arteriæ maxillaris icon. 80
Analysis infinitorum ex theo- ria Euleri. 222 seq.	thyroideæ inferioris icones. 81
Anatomicarum iconum quis primus inventor? 561	ciliacæ icones. ibid.
Anatomicum Musæum Vateri descriptum. 318 seq.	pharyngæ icon. 123
Angliæ monasteriorum historia promissa. 620 seq.	Arteriarum, anteriorum in pectō- re sitarum, delineatio. 124
Apollinis Belvederensis statua descripta. 634 seq.	bronchialium & mesentericarum figuræ. ibid.
Aqua fontana ceteris salu- trior. 568	renalium & vi- cinarum icon. 125
Ex Aqua plantas nasci, doctri- na Elleri. 62	Assemanni (Steph. Evodii) A- cta Martyrum orientalium & occidentalium commenda- ta. 51 seq.
In Aqua succute caloris & fri- goris mutationes. 514	Astronomicarum Tabularum Euleri cum celo consensus. 66
Aquæ in tubis capillaribus ad- scensus unde? 597.	Ad Astronomos monitum Do- minum de la Caille & de P Isle. 135.
Aquarum putrescentium exspi- rationes pestifera. 573 seq.	141
Architectura militaris per Al- gebram illustrata. 648	Atheniensium res numaria il- lustrata. 280
Archontum Atheniensium hi- storia & chronologia il- lustrata. 201 seq.	Atticæ antiquitates illustratæ. 201 seq.
	De Augusta, (Davidis) monâ- chi, 22 22

I N D E X

<p><i>et memoria inſtaurata.</i> 181 ſeq.</p> <p>Auguſti, <i>Ducts Bruſſa. Luzeb.</i> <i>ſcripta recensita.</i> 335 ſeq.</p> <p>B B. Bacchi <i>nominis etymologia.</i> 26 ſeq.</p> <p>Balbini (<i>Boluit.</i>) <i>ad Otton Mer-</i> <i>ckenium Epiftola edita.</i> 96</p> <p>De Baptiſimo <i>hereticorum qua</i> <i>Firmiliani & aliorum fue-</i> <i>rit ſententia?</i> 354 ſeq.</p> <p>S. Barlabæ (<i>Simonis</i>) <i>vita de-</i> <i>ſcripta.</i> 56</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>cogno-</i> <i>men unde?</i> ibid.</p> <p>Bentleji (<i>Rich.</i>) <i>emendationes</i> <i>Manilli ſub iudicium voca-</i> <i>ta.</i> 113 ſeq.</p> <p>Berengarii <i>locus emendatus.</i> 96</p> <p>Bernenſis <i>urbis hiſtoria recen-</i> <i>ſitor deſcripta.</i> 178</p> <p>Bernoullii (<i>Jo.</i>) <i>elogium.</i> 316</p> <p>Berolinenſis <i>Academia ſcien-</i> <i>tiarum hiſtoria plenius de-</i> <i>ſcripta.</i> 311 ſeq.</p> <p>Bianchi (<i>Jo.</i>) <i>eloquentia lau-</i> <i>data.</i> 708</p> <p>Bibliothecæ <i>Bruhliane laudes.</i> 241 ſeq.</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>Auguſta Wolfen-</i> <i>buteleſis hiſtoria plenius</i> <i>deſcripta.</i> 334 ſeq.</p> <p>Bibliothecarum <i>Halenſium li-</i></p>	<p><i>tri præſantiores recensiti.</i> 533</p> <p>Bionis <i>Idyllia a Schwetelio</i> <i>edita.</i> 699 ſeq.</p> <p>Blanchini (<i>Joſephi</i>) <i>inſtitutum,</i> <i>Hiſtoriam eccleſiaſticam ex</i> <i>monumentis antiquis illu-</i> <i>ſtrandi.</i> 523 ſeq.</p> <p>Bœrnerus (<i>Chriſtian. Frid.</i>) <i>laudatus.</i> 364 ſeq.</p> <p>De Borecke, <i>Status miniſtri,</i> <i>elogium.</i> 316</p> <p>Brachyſtochrona <i>in medio</i> <i>reſſenſe.</i> 508</p> <p>Brokii (<i>Martini</i>) <i>inſtitutum,</i> <i>Monaſticum Anglicum eden-</i> <i>di, commendatum.</i> 611 ſeq.</p> <p>Bruhlianz <i>Bibliotheca laudes.</i> 241 ſeq.</p> <p>Le Brun (<i>Jo.</i>) <i>in Laſſantium</i> <i>merita commendata.</i> 193 ſeq.</p> <p>Buddeus (<i>Jo. Franc.</i>) <i>a Zim-</i> <i>mermanno reſutatus.</i> 179</p> <p>Burekhardus (<i>Jo. Henr.</i>) <i>pri-</i> <i>mus plantas ex partibus ge-</i> <i>nitibus dignoſcendi me-</i> <i>thodum invenit.</i> 382</p> <p>Buſchii (<i>Herm.</i>) <i>Lipſcorum</i> <i>editio vetuſtior deſcripta.</i> 96</p> <p>C C. Calculus <i>reſica adharere ob-</i> <i>ſervatus.</i> 554</p> <p>Campanus <i>morbis qualis?</i> 560</p> <p>Can-</p>
--	---

RERUM NOTABILIORUM.

Canceri, morbi, virus examinatum.	516	Chiappini (Alex. Jos.) vita & elegium.	707 seq.
remedium tentatum.	317	Chordatum vibrationes ab Euro exambuste.	66
Cancrum occultum curandi modus prescriptus.	662	Christianæ doctrinæ in Hispania initia vestigata.	8
seq.		Christianismus quem usum eruditioni præset?	184
Canonibus Apostolicis an secundus a Donatistis intrusus?	361 seq.	Christus in Actis Martyrum Deus appellatur.	95
Capillares tubi descripti.	656	In Ciceronis Officiis loca nonnulla explicata & emendata.	30 seq.
Caraccioli (Galesii) Vici Marchionis, vita descripta.	133	Ad Circuli quadraturam approximationes.	660
Carmeli, Patavinus, refutatus & notatus.	614 seq.	Civis innocens non ira hostis, ad evitandum civitatis exitium, permittit possit?	138 seq.
Carmina dialascalica collecta.	429 seq.	Clavæ ferrea antiquæ Messinæ inventa.	542 seq.
Erga Carolum VI Imp. laud leve Castellanos odium.	291 seq.	Clitomachi vita ab Heintio descripta.	74
Carotidis externæ icon.	124	Cœcitas ex læsione superciliorum.	569
Cassiani (Jo.) vita & scripta.	674	Cœnæ puræ veterum Hebræorum descripta.	519 seq.
S. Cassiano Episcopatus Sabionensis assertus.	473 seq.	Coleri (Ant.) de Hansa Germanica Commentarii editi.	345
abjudicatus.	665 seq.	Colambus (Jo.) editor Homericarum de Ulyssis erroribus fabularum.	703 seq.
Celsi locus explicatus.	92	Conringii (Herm.) ad Augustum, Ducem Brunsv. Lun. Epistole editæ.	480
Chapmanni (Jo.) in Ciceronis Officia Notæ editæ.	29		
Charitonis Aphrodisiensis Amatoria edita.	97 seq.		
emendata & illustrata.	101 seq.		
vita parum cognita.	98		

INDEX

Consistorianorum Cemitum monus illustratum. 581	Curvarum doctrina a contra- dictione apparente liberata ab Fulero. 72
Constantini M. Imp. baptismus assertus. 19 seq.	maximi, vel mi- nimi, proprietate gauden- tium, investigatio. 511.
Edictum ab objectionibus vindicatum. 19 seq	194
asserta. 20	Cyaxares de folio regali detur- batur. 576
Porphyrogeneti Fragmentum descriptum. 690	Cycloidis caustica. 495
Controversiæ de rebus sacris quomodo tractande? 184	Cypri regni historia plenier. 146 seq.
Corporum formatio. 61	Cypriani de baptismo hereti- corum Epistola inter spurias non referenda. 358 seq.
super plano aspero se percutientium, motus. 497	Cyilli Antiocheni vita & scripta. 676 seq.
oblique se percu- tientium, actio. 546.	
657	D.
Corfinus (Eduardus) lauda- tus. 385	De Dandulo (Henrico) Pa- triarchæ titulo conspicuo, controversia illustrata, 668 seq.
Cosmographicæ Societatis No- rimbergensis ad Geographi- am Germanicam emendandam conatus. 322	Dii gentilium in monumentis antiquis representati. 631 seq.
326	De Dionis Cassi editisnibus Falconis & Reimari judi- cium. 285 seq.
De Cotio (Gerb.) singularia. 28	Diplomata, historiam Germa- niæ illustrantia, edita. 210 seq.
Cruciatorum expeditionum hi- storia descripta. 146 seq.	A Dreyhaupt (Jo. Christoph.) laudatur. 529 seq.
Cursores antiqui pro pestis vstitati. 36 seq.	De Duræi (Jo.) negotio ireni- co Epistole. 187
Curvæ due in quot punctis se- care se possint? 73	Eccle-

RERUM NOTABILIORUM.

E	E.	De Fato Stoicorum controversia literaria.	179
Ecclesiasticarum dignitatum origines vestigata.	3 seq	Febres mesentericas Romanas curandi modus qualis?	161
Eclipsis annularis a Kiefo observata.	67	seq.	
atmospherae lune probat.	ib.	unde oriuntur?	269
Epiphyse ossium anatomicè explicata.	553	Febrium intermittentium cura per Rheum cum Rhabarbaro mixtum commendata.	78
Episcopatum Hispaniarum origo & status primitivus.	14	seq.	
seq.		varia genera.	275
Ecnesii (Jo. Aug.) in Platinarum pietas laudata.	90	Cum Felle vitri instituta experimenta.	63
in Suetonium merita.	637 seq.	Felli locus tentatur.	277
Eruditioni quem usum Christianismus praestet?	184	Ficus ex trunco arboris nata.	598
Eulerus (Leon.) laudatur.	234	In Figuris rectilineis maxima quae?	654
Euripides a P. Carmeli pessime tractatur.	617 seq.	Firviliani de Baptismo Haereticorum Epistola inter spurias non referenda.	355 seq.
De Eusebiana Actorum veterum Martyrum collectione judicium.	59	Fistula lacrymalis morbus qualis?	550 seq.
F	F.	Floresius (Henr.) laudatur.	18
Fabularum inventores Aegyptii.	86	Formei verso Salustii, Philosophi, Gallica commendata.	85
usus qualis?	87	Fractionum continuarum theoria.	652
Faciei muscoli.	518	Du Fresnoy (Lenglet) in Lachantiam merita commendata.	193 seq.
Falconis editio Librorum aliquot Dionis sub judicium vocata.	285	Frictionis theoria Eulviana.	68
Fasciarum usus commendatur.	572	Functionum theoria generalis.	223 seq.
	Lz zz 3	Gallis	

INDEX

<p>Gallix antiquæ Geographia illustrata. 409 seq.</p> <p>Gangixana morbus qualis? 421 seq.</p> <p> quomodo curanda? 425 seq.</p> <p>Geographiam per compendium tradendi modus. 160</p> <p>Ad Geographiam Germanicam emendandam Societatis Cosmographicæ conatus. 320. 326</p> <p>Germanicæ historia per Diplomata illustrata. 210 seq.</p> <p>Ad Germanicæ Geographiam emendandam Societatis Cosmographicæ conatus. 322. 326</p> <p>Gibberosæ ex tuberculis. 571</p> <p>Glaciei formatio a Mairano explicata. 458 seq.</p> <p> phenomena quæ? 464 seq.</p> <p>Glasgalle, vid. Fel vitri.</p> <p>Glossarium Isidori emendatum. 522</p> <p>De Golze, ducis bellici, elogium. 316</p> <p>Græcæ lingue studium cur a multis negligatur? 178</p> <p>Græcarum vocum in significando diversitas. 521</p> <p>Græcorum nota, seu compendia scribendi, collecta. 386 seq.</p>	<p>Græcorum veterum historia illustrata. 426 seq.</p> <p>Grisehovii elogium. 316</p> <p style="text-align: center;">H II.</p> <p>Halsensis urbis & Academia historia plenius descripta. 531 seq.</p> <p>Hamburgi, urbis Hanseaticæ, historica descriptio. 340</p> <p>Du Han elogium. 316</p> <p>Hanseaticarum urbium historia plenius descripta. 337 seq.</p> <p>Harmonicarum serierum summatio. 509</p> <p>Henrico VII Imp. perperam imputata juris, Regem Romanorum eligendi, abrogatio. 76</p> <p>Herodoti locus explicatus. 96</p> <p> locus emendata. 102. 521. 576</p> <p>Herthæ Deæ cultus descriptus. 75</p> <p>Heumannus (Christoph. Aug.) laudatus. 353</p> <p>Hierosolymorum historia plenius descripta. 146 seq.</p> <p>Hilarii, Episc. Arclatensis, vita & scripta. 679 seq.</p> <p>De Hippocrate Chio Diss. 76</p> <p>Hispanicæ Historia ecclesiastica plenius exposita. 2 seq.</p>
--	---

Hispa-

RERUM NOTABILIORUM.

Hispaniæ diviso politica. 4 seq.	S. Ingenuinus, primus Sabi-
Hispanicæ ars ratio que? 5	nensium Episcopus. 665 seq.
Hispanorum antiquissimus ri-	De Infantia judices Medici.
tus sacer descriptus. 11 seq.	572 seq.
Episcopatum cri-	Inscriptio antiqua Turicensis
go & status primitivus. 14	explicata. 181
seq.	Sardoicensis expli-
Historia ecclesiastica Hispaniæ	cata. 276 seq.
plenus exposita. 2 seq.	401
monumen-	omnium longissima
tis antiquis comprobata.	agri Placentini illustrata.
523 seq.	237 seq.
Historiam Statuum Europæ	in clavis ferreis
per Tabulas tradendi mo-	antiquis detecta. 543
dus. 159	Inscriptiones Taurinenses col-
Hochstetteri (Andr. Ad.) iter	lecta. 115 seq.
literatum, per Epistolas de-	aliquot Hercu-
scriptum. 576	lanenses explicata. 286 seq.
Hoerii (J. Gottfr.) in Sopho-	antiquæ Græcæ
clis Ajacem merita. 44 seq.	explicata. 395 seq.
Homericæ Fabulæ de Ulyssis	399 seq.
erroribus edita & explica	De Integrali calculo meditatio
ta. 704 seq.	Alamberti. 74
De Hundt (Magno) singularia	Interpretandi leges veteres &
561	novas ars explicata. 415 seq.
Hydrocele morbus qualis? 558	Jordani (Car. Steph.) elogium.
	316
J	Josephi Imp. res gestæ descri-
I.	pta. 289 seq.
Jacobi Apostoli in Hispaniam	Isidori Glossarium emenda-
adventus assertus. 9 seq.	tum. 522
Idacii Chronicon illustratum.	Pelusiota vita &
17 seq.	scripta. 680 seq.
Ex Immunditiis varii morbi	Illimiorum veterum tempus
criri solent. 551 seq.	definitum. 405 seq.
Infinitorum analysi ex thec-	
ria Euleri. 222 seq.	

Italiz

I N D E X

Italix <i>Geographia illustrata.</i>	Lapides figurati duo descripti.
441 seq.	514
Italicarum rerum <i>Scriptores</i>	Lascaris (Constantini) in Or-
novo Volumine aucti. 713 seq.	pheum Poetam praelectiones
Jura interpretandi ars Com-	edita. 116
pendio tradita. 415 seq.	Latinitas <i>Œcorum veterum il-</i>
Juris <i>Thesaurus novus promif-</i>	lustrata. 581 seq.
sus. 215 seq.	Leucæ Gallicæ mensura qua?
editus.	409
577 seq.	Libri boni criteria. 383
Justum unde cognosci possit?	sub initia artis typogra-
246.	phicæ excusi, recensiti. 522
249 seq.	Bibliothecarum Halen-
unde originem tra-	sium præstantiores recensiti.
xerit? ibid.	533
K.	Ligamenti ciliaris in oculo
De K eyserlingk, tribuni	motus. 567
militum, elogium. 316	Lipsiensis agri plantæ collectæ.
Kircheri (Athanas.) ad Augu-	220 seq.
stum, Ducem Brunsv. Luneb.	Lubecensis urbis historica de-
Epistole edita. 480	scriptio. 337
L.	Luciani loca nonnulla explica-
Lactantii notitia literaria	ta & emendata. 110 seq.
194 seq.	451 seq.
vita. 195	Lunæ atmosphæra ex solis
editiones recens-	eclipsi probata. 67
ta. 196	revolutio circa axem.
loca explicata, e-	323
mendata, & illustrata. 199	Lunulæ a circulis formate.
seq.	658
Lactantium victus & regi-	M.
men. 555	M ajelli (Caroli) Archiep. E-
In Lactantium merita le Brun	messeni, vita. 59
& Lengletii commendata.	Maittaireii <i>Annales typographi-</i>
193 seq.	ci suppleti. 522
Lamprechtii elogium, 316	

Mani-

RERUM NOTABILIORUM.

Manilii lectiones vulgata vindicata. 113 seq.	Milliarium Romanorum cum leuca Gallica comparatio. 409 seq.
Mansionum veterum ratio qua? 38	Minucius Felix explicatus & emendatus. 95, 576
B. Marix ad Messanenses epistola in clavis ferreis inscripta. 543	Misericordia medentium sepe crudelis. 92
Martis imago in monumentis antiquis. 632 seq.	Moguntina historia per Diplomata illustrata. 211 seq.
Martyrum orientalium & occidentantium Acta edita. 50 seq.	Monasteriensia monumenta descripta. 25 seq.
veterum Acta, quod ad Christi deitatem attinet, genuina. 95	Monasticum Anglicanum promissum. 620 seq.
Mechanicæ quaedam leges novæ. 592	Moralitatis principia ex traditione divina cognoscenda. 249 seq.
Medici, ad mores seculi comparati, imago. 91	Morbi ex immunditiis qualiter? 551
Medicinæ abrogatio per satiram commendata. 92	Morbus Campanus qualis? 560
In Medicis gratus animus laudatur. 574	Moschi Idyllia a Schævelio edita. 699 seq.
Medicus, vir bonus. 573	Motus corporis nimis validus noxius. 556 seq.
Meermannus (Gerb.) laudatus. 215, 583	Mozarabicum officium Hispanorum descriptum. 11 seq.
Mercatoris (Marit) vita & scripta. 681	Musculi labiorum & faciei examinati. 685
Mercurii usus in Medicina semper temerarius. 456 seq.	De Musculo digastrico Observ. 566
Meridiei æquatio. 589	Musculorum faciei actio. 518
Micrometrum novum Mayeri. 523	Museum anatomicum Vateri descriptum. 318 seq.

I N D E X

<p>N N. <i>Nendxi elogium.</i> 316 <i>Navis constructio & motus ex theoria Brugueri</i> 252 seq. <i>Navium constructionis apud veteres origo & progressus.</i> 328 seq. <i>Nemorum veterum tempus definitum.</i> 404 seq. <i>S. Nili vita & scripta.</i> 674 seq. <i>Nomothese Christiane prin- cipia adstructa.</i> 180 <i>Notæ, seu scribendi compen- dia, Græcorum collecta.</i> 386 seq. <i>Noveniani (Phil.) in Buschii Lipsicæ Nota descripta.</i> 96 vita. <i>ibid.</i> <i>Numatia res Atheniensium il- lustrata.</i> 280 <i>Numerica Problemata.</i> 503. 594 <i>Numerorum perfectorum theo- ria.</i> 496 <i>Numi Seculi Constantiniani recensit.</i> 23 <i>variores collecti.</i> 539 seq. 693 seq. <i>De Numo quodam antiquo Vaillantii & Harduini con- troversa.</i> 600</p>	<p>O O. <i>Obstetriciæ artis antiquitas illustrata.</i> 563. seq</p>	<p><i>Oculorum suffusio quomodo curanda?</i> 464 seq. <i>scarificatio quomodo institucnda?</i> 551. 563 <i>Officium apud Ciceronem quid sit?</i> 30 <i>De S. Oglerio, Locedienfis mo- nasterii Abbate, Diss.</i> 440 <i>Olympiorum ludorum tempus definitum.</i> 401 seq. <i>Occitarum Planetarum deter- minatio.</i> 503 <i>In Orpheum Poetam prele- ctiones Constantini Lascaris editæ.</i> 116 <i>Orthodoxia definita.</i> 187 <i>D'Ouvillii (Jac. Phil.) in Cba- ritonem Aphredisensem me- rita.</i> 97 seq. <i>Oscillationes corporum expli- cata.</i> 504 <i>Ossium epiphyses anatomicè explicata.</i> 553 <i>confirmatio & color.</i> 567 <i>Osteocolla Marchica exami- nata.</i> 64. 65 <i>Osterwaldi (Jo. Frid.) vita.</i> 182 seq. <i>Otiantium valetudo qualis?</i> 93 <i>De Ovo, solis effigiem in ven- tre impressam habente, ju- dicium.</i> 709 Palæ-</p>
---	--	--

RERUM NOTABILIORUM.

P	P.	Plantarum character a radice cibus peti possit? 382 quinque nova genera, 595
Palaestinae historia descripta 145 seq.		Plantas in ordinem disponendi methodi variorum varietate, 379 seq. ex earum partibus generalibus ordinandi methodus asserta. 381
Pallor formae causa inepte quae situs. 562		Platneri (Jo. Zach.) Orationes laudatae. 90 epigram. 91 vita & scripta. 545 seq.
Papirum a prima sede Romanae originis ad nostram usque aetatem historia descripta. 481 seq.		In Pleuritidis cura venesectio commendata. 162
Parabolani veteris ecclesiae quae fuerint? 520		Poetarum Romanorum & monumentorum veterum consensu demonstratus. 625 seq.
Ad Parallaxes Solis & Lunae investigandas Astronomi invitati. 335 seq.		Poetices apud Romanos origo, progressus, & decrementum. 626 seq.
Patriarchae nomen & dignitas illustrata. 3 seq.		De Polygoni regularis lateribus ex numero laterum determinando Observ. 82
Pearce (Zach.) in Officia Ciceronis merita. 33 seq.		Pomum e trunco arboris natum. 595
Pecuniam quibus notis designaverint Athenenses? 280		Postatum antiquitates illustratae. 35
Pedratti (Ignatii) cum Paulo Valcarengio liticula. 77 seq.		De Providentia veterum Philosophorum sententiae. 87
A Percussione eccentrica variatio motuum. 657		De Pselli (Mich.) Synopsi legum iudicium. 579
Persii versus obscuriores explicati. 185		Pythi-
Pestilentiae Ucrainensis ratio & cura descripta. 41		
Phaedrus an sit Scriptor genuinus? 107		
Philostorgii, Historici, vita & scripta. 681 seq.		
Plantae Lipsiae indigenae collectae. 220 seq.		

INDEX

Pythicorum ludorum tempus definitum. 403 seq.	In Sacrificiis gentilium ritus explicatur. 96
Q uirini (Ang. Maria) Card. vita, ab ipso descripta. 120 seq. 235 seq.	Sallustius de Diis ac mundo Galliae versus. 85
R egis Romanorum eligendi jus an sit ab Henrico VII Imp. abrogatum? 76	Sanctorum Martyrum orientalium & occidentalium Acta edita. 50 seq.
De Reimari (Henr. Sam.) editione Dionis iudicium. 286	Sandvicense marmor explicatum. 276 seq. 401
Reiskii (Jo. Jac.) interpretatio Latina Charitatis edita. 99 seq. vindicta. 100	Sanguinis circulatio qualis? 318
Relandi (Adr.) Poemata laudata. 190	Saporis vita & persecutio Christianorum descripta. 55
Religio naturalis figmentis purgata. 710 seq.	Scarificatio oculorum quibus instrumentis perficienda? 551 an utile remedium? 563
Rheo cum Rhabarbaro mixto febres intermittentes curandi modus commendatus. 78 seq.	De Schwedelii (Nic.) in edendis Biontz & Moschi Idyllis conatibus iudicium. 701 seq.
Rifus a splene. 566 seq.	Scripturae sacrae loca explicata, aut illustrata:
Roslii in Bibliothecam Brublianam merita. 242	Gen. XX, 4, 5. 373
Russiae Geographia illustrata. 690	Exod. XXII, 33. ibid.
S abionensis Episcopatus S. Cassiano assertus. 473	XXIII, 20. 519
abjudicatur. 665 seq.	Levit. XIII, 46. 373
S. Ingeniino assertus. ibid.	Num. XXIV. 56
	17. 189
	Judic. XV, 1. 373
	1 Chron. II, 30. 36
	2 Chron. XXIII, 14. 373
	Pf. XVI, 2. 94
	LVIII. 575
	CXLVII, 16. 519
	Prov. VI, 29. 373
	Prov.

RERUM NOTABILIORUM

<i>Eccles.</i> XII, 6.	187	<i>Marc.</i> XV, 42.	310
<i>Ef.</i> I, 26.	350	XVI, 7.	371
XXXIV.	9	XVII, 12.	373
<i>Thren.</i> III, 49.	108	XXII, 23.	372
<i>Zach.</i> VI, 13.	183	<i>Luc.</i> I, 3.	347
<i>Matth.</i> I, 20.	454	15.	348
V, 13.	187	24.	ibid.
VI, 25.	373	59.	ibid.
31.	ibid.	69. 70.	ibid.
VIII, 26.	455	72.	ibid.
XIX, 13.	371	II, 1.	349
XXI, 34.	448	9.	ibid.
<i>Marc.</i> I, 16.	370	14.	712
23.	ibid.	15.	349
35.	372	III, 2.	350
II, 1.	48	23.	ibid.
3.	370	IV, 2.	ibid.
9.	372	13.	ibid.
15.	ibid.	VII, 14.	350
III, 7.	370	VIII, 14.	351
21.	371	IX, 59.	ibid.
IV, 10.	ibid.	X, 20.	ibid.
V, 7.	373	XII, 15.	ibid.
49.	372	XIV, 23.	352.
VI, 10.	ibid.	XVI, 1.	371
23.	ibid.	XVII, 24.	352
45.	371	XX, 13.	ibid.
VII, 42.	372	XXI, 19.	353
VIII, 34.	370	24.	ibid.
IX, 57.	372	XXII, 35 <i>seq.</i>	ibid.
X, 2.	373	XXIII, 54.	520
13.	371	<i>Jo.</i> I, 13.	88
XII, 29.	373	XIV, 10.	350
XII, 29.	373	XIX, 14.	519
XIII, 9.	371.	XX, 17.	177
	373		177
			<i>Act.</i>

INDEX

<i>Act. XVIII, 11.</i>	181	<i>Somnus in cubiculis calefactis</i>	
<i>Rom. XII, 11.</i>	ibid.	<i>noxius.</i>	570
<i>XV, 29.</i>	9	<i>Sophoclis Ajax recens editus.</i>	
<i>1 Cor. VII, 1.</i>	373		41 seq.
<i>XV, 32.</i>	604		explicatus &
<i>XVI, 22.</i>	519	<i>emendatus.</i>	49
<i>Gal. I, 18.</i>	9	<i>Sozomeni, Historici, vita &</i>	
<i>II.</i>	358	<i>scripta.</i>	682
<i>Eph. IV, 18.</i>	351	<i>De Spatio & tempore medi-</i>	
<i>X, 20.</i>	ibid.	<i>tatio Euleri.</i>	75
<i>Phil. II, 39.</i>	520	<i>De Spiritus S. processione con-</i>	
<i>1 Tim. III, 2.</i>	189	<i>troversa Græcorum & La-</i>	
<i>VI, 19.</i>	352	<i>tinorum descripta.</i>	374 seq.
<i>2 Tim. II, 26.</i>	108	<i>Statica ex principio virium</i>	
<i>1 Jo. V, 7.</i>	533	<i>vivarum demonstrata.</i>	125
<i>Ebr. VI, 1, 2.</i>	94		seq.
<i>Jac. III, 6.</i>	187		162 seq.
<i>IV, 13.</i>	181	<i>De Stephani (Heur.) Juris</i>	
<i>Apoc. V.</i>	183	<i>civilis fontibus judicium.</i>	
<i>De Seriebus infinitis observa-</i>			579
<i>tiones.</i>	656	<i>Per Stillicidium infirmos arti-</i>	
<i>Serieorum harmonicarum sum-</i>		<i>culos curandi modus.</i>	573
<i>matio.</i>	509	<i>De Stylitis Diff. edita.</i>	60
<i>reciprocarum sum-</i>		<i>Suetonii nova editio Ernestia-</i>	
<i>matio.</i>	507	<i>na.</i>	637 seq.
<i>convergentium sum-</i>		<i>loca multa emendata,</i>	
<i>matio.</i>	584	<i>& explicata.</i>	638 seq.
<i>Serveti (Mich.) historia ple-</i>		<i>Superstitio arti medicæ pesti-</i>	
<i>nius descripta.</i>	298 seq.	<i>lentissima.</i>	93
	307 seq.	<i>Ex Suppuratione cohibita ve-</i>	
<i>Sigle Græcorum veterum col-</i>		<i>re variæ.</i>	554.
<i>lectæ, & explicatæ.</i>	394 seq.		570
<i>Silvelli Acta an sint gemina?</i>	21	<i>Susarenis reipublica plenior</i>	
		<i>historia.</i>	154 seq.
<i>Somnus infantum ex agita-</i>		<i>Susatenium Statutorum ra-</i>	
<i>tione sanarum,</i>	568	<i>tio descripta.</i>	156 seq.
			Sym-

RERUM NOTABILIORUM.

Symbolica Theologia Compendio tradita.	364	In Theophrasti Characteribus locus explicatus.	283
Symbolicorum librorum theologorum historia literaria.	366 seq.	Thermometra concordantia quomodo paranda?	598
Synchysis explicata.	110	De Thermometris observationes variae.	683 seq.
T.		Thoraces seminarum quantum valetudini officiant?	552
Per Tabulas historiam Europae tradendi modus.	159	Thymi glandulae structura.	512
Tartagni (Alexandri) vita & scripta.	693 seq.	Ex Timore agrotantes tractandi modus Medico praescriptus.	91
Tatrinenses Inscriptiones collectae.	115 seq.	Tindalii vita.	713
Taylor (Jo.) modeste refutatur.	109 seq.	Ex Traditione divina moralitatis principia cognoscenda.	249 seq.
Taurinensis doctus interpret.	276 seq.	Tragediae templum carmine descriptum.	431 seq.
De Tempore & spatio meditationis Eulcri.	75	Traiano posita Inscriptio antiqua explicata.	118 seq.
In Terentium Nota Gronovii edita.	472 seq.	Tridinentis urbis historia descripta.	433 seq.
Terrae sanctae Mappa Harbergiana.	325	Tubarum veterum varia genera.	47 seq.
figura qualis?	595	Ex Tuberculis gilberosi.	571
Thaleri rariores recensiti.	537 seq.	Tubi capillares descripti.	686
	691 seq.	Tumores infantum unde?	552
S. Theoduli imago in thalero.	538	U.	
Theologia symbolica Compendio tradita.	364 seq.	Ulcarenghii (Pauli) cum Ignatio Pedratti liticula.	77 seq.
Theologus polemicus qualis esse debeat?	170	Valerii	

INDEX RERUM NOTABILIORUM.

Valerij Flacci locus explicatus.	112	Statica demonstrata.	125.
Vateri (Arab.) Museum anatomicum descriptum.	318	Virus canerosi effectus.	316
Venefectio in cura pleuritidis sapienter repetenda.	162	cura.	317
Veneris statua antiqua.	631	Viscerum structuram indagandi methodus Lieberkühlii.	64
Ventriculi vasa sanguifera.	512	Visigothorum Regum Chronicon editum.	7
Uhaballathi antiquitates illustratae.	179	De Ulyssis erroribus fabulae Homericae edita & explicata.	703 seq.
Des Vignoles elogium.	316	Ursilii (Christiani) vita.	186
Virgilii laudes decantatae.	191	Uteri humani icon.	81
seq.			
Vicium maxima & minima in actione.	71	W agneri elogium.	316
effectus quos leges generales sequantur?	72	Wagnerus (Franc.) laudatus aequae ac notatus.	294 seq.
viciarum conservatio a Dan. Bernoullio considerata.	75	X enophontis locus illustratur.	576
Ex Vicium vicarum principio			

Pag. 87 lin. 33 pro aberasse legendum aberrasse; pag. 472 lin. ult. pro Sacetorum leg. Sanctorum; pag. 707 lin. 29 pro Legicographi leg. Lexicographi.

